

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZÎNETÜ'L-BEYÂN VE SEFÎNETÜ'L-‘İRFÂN
FÎ MÜHİMMÂTİ'L-İNSÂN VE MEKÂSİDÜ'L-
CENÂN
(İNCELEME-EDİSYONKRİTİKLİ METİN)**

**Hazırlayan
Fatma Zehra ŞİMŞEK
20192201004**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Hanife KONCU**

İSTANBUL-2023

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZÎNETÜ'L-BEYÂN VE SEFÎNETÜ'L-İRFÂN
FÎ MÜHİMMÂTİ'L-İNSÂN VE MEKÂSİDÜ'L-
CENÂN
(İNCELEME-EDİSYONKRİTİKLİ METİN)**

**Hazırlayan
Fatma Zehra ŞİMŞEK
20192201004**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Hanife KONCU**

EKİM-2023

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

ÖZET

HAZİNETÜ'L-BEYÂN VE SEFİNETÜ'L-İRFÂN FÎ MÜHİMMÂTİ'L-İNSÂN VE MEKÂSİDÜ'L-CENÂN (İNCELEME-EDİSYONKRİTİKLİ METİN)

Bu tezde, Leyszâde (Emin Kösesi) Yahyâ Efendi'nin şimdilik tespit edilmiş tek eseri olan *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâtî'l-İnsân ve Mekâsîdü'l-Cenân* mesnevîsinin edisyonkritikli neşri ve incelemesiyle literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, şairin hayatı, mahlası, eseri hakkında bilgilerin ardından, eserin mektup literatürünün bir ürünü olması münasebetiyle Türk edebiyatında manzum ve mensur mektup örnekleri ve şairin bu eseri neden kaleme aldığına dair hususlar ele alınmıştır.

Tezin ikinci bölümünde eserin muhteva, şekil ve imlâ hususiyetlerine değinilmiştir. Mesnevî, manzum münşeâtlar sınıfına dâhil olduğundan Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında inşâ sanatı, münşeât ve münşeât mecmuaları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Burada ayrıca metinde yer alan tamamı manzum mektupların nesre aktarımına ve özetlerine ulaşılabilir. Bunlardan sonra metinde yer alan diğer nazım şekilleri ve vezni gibi metnin üslûbunu oluşturan hususlar hakkında bölümlere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde nüshaların tavsifi ve metin tesisinde izlenen yolun anlatılmasının ardından mesnevînin edisyonkritikli metni yer alır.

Anahtar Kelimeler: Leyszâde Yahyâ Çelebi, Hazînetü'l-Beyân, Mesnevî, 16. yüzyıl, Klasik Türk Edebiyatı

ABSTRACT

In this thesis, it is aimed to introduce the “mesnevi” named *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâti'l-İnsân ve Mekâsıdû'l-Cenân*, which is the Leyszâde (Emin Kösesi) Yahyâ Efendi’s only work that has been identified so far, to the literature through its edition-critical publication and analysis.

In the first part of the study, after information about the poet's life, “mahlas” and work, since the work is a product of the letter literature, examples of letters in poetic and prose in Turkish literature and the matters related to why the poet wrote this work are discussed.

In the second part of the thesis, the content, form and spelling characteristics of the work are mentioned. Since the “mesnevi” is included in the class of poetic “münşeât”, information about the art of prose in Arabic, Persian and Turkish literature, “münşeât” and “mecnua”s of “münşeât” is included. Here translations to prose and summaries of the letters can also be found. After these, sections concerning the issues that form the style of the text, such as other verse forms and “vezin” in the text are included.

In the third part, after the explaining of the description of copies and the path followed in the establishment of the text, the edition-critical text of the mesnevi is included.

Keywords: Leyszâde Yahyâ Çelebi, *Hazînetü'l-Beyân*, Mesnevî, 16th Century, Classical Turkish Literature

ÖN SÖZ

Bu tezde, Leyszâde (Emin Kösesi) Yahyâ Çelebi'nin *Hazînetü'l-Beyân Ve Sefînetü'l-İhsân Fî Mühimmâti'l-İnsân Ve Mekâsıdû'l-Cenân* adlı mesnevîsi incelenmiştir. Leyszâde ve Emin Kösesi lakaplarıyla anılan Yahyâ Çelebi kaynaklara göre 16. yüzyılda yaşamış ancak eserinden ve kendisinden bahseden ilmî bir çalışma yapılmamıştır. Esere Süleymaniye Kütüphanesi'nde rastgeldikten sonra çalışılmamış bir metin olduğunu tespit ettik ve tek nüsha üzerinden çalışmaya başladık. Ardından Prof. Dr. Mücahit Kaçar'ın eserle ilgili bir çalışması yayımlandı. Burada Prof. Dr. Mücahit Kaçar'ın ikinci nüshadan haber vermesiyle birlikte çalışma, tenkidli neşir yapılarak genişleme fırsatı buldu.

Yüksek lisans çalışmamız olan bu tez, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm Leyszâde Yahyâ Efendi'nin hayatı hakkında elde var olan bilgileri vermeyi amaçlamaktadır. Mesnevînin kendisinde hayatı hakkında bir ize rastlanmayan müellifin 1559 yılında yaşadığı, müderris olduğu kaynaklarda ittifakla geçmektedir. İki nüshası incelenen metnin Beyazıt nüshasında hitâm tarihi olarak 1555 senesi yer almaktadır. Bu bölümde müellifin mahlası hakkındaki tespitlere yer verilmiş, klasik Türk edebiyatında mektup konusunda bilgilendirmenin ardından, manzum ve mensur mektup örneklerine değinilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde eserin muhteva, şekil ve imlâ hususiyetleri incelenmiştir. Metin 4661 beyitten müteşekkildir. Türkçe ve Farsça başlıklarla tertibin sağlandığı eserde başlıklar değişikçe vezin de değişmektedir.

İkinci bölümde eserin türü hakkında tespitlerin ardından, manzum bir münşeât örneği olduğu kabul edilen metnin, inşâ sanatı bakımından değerlendirilmesi için Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında inşâ konuları ele alınmıştır. Bunun ardından inşâ örneklerini içerdiklerinden münşeât ve münşeât mecmuaları hakkında bilgiler verilmiş, devamında münşeât mecmualarının tarihî gelişimi üzerinde durulmuştur.

Yine bu bölümde *Hazînetü'l-Beyân* mesnevîsi, mesnevî tertibi açısından incelenmiş ve içerdği bölümler detaylarla ele alınmıştır. İhtiva ettiği mektuplardan türünün tek ve ilk örnekleri nesre aktarılmış, aynı türün ikincil ve üçüncül örnekleri ise özetlenmiştir. Mektupların ardından farklı nazım şekillerindeki şiir parçalarının dökümü verilmiş, mesnevî ve diğer nazım şekillerinin vezni hakkında bilgiler de bu bölümde ele alınmıştır.

Eserin dili ve üslûbu hakkında örnekler ve imla hususiyetlerine de ikinci bölümde değinilmektedir. Dil, 16. yüzyıl klasik şiir dilinden uzak olmakla birlikte şiirseldir. Müellifin ilmiye sınıfına mensubiyetini destekleyen kelimelere sıklıkla rastlanılır.

Üçüncü bölüm, nüshaların tavsifi ve metin tesisinde izlenilen yolun anlatılmasının ardından tenkidli metni içermektedir. Eserin Beyazıt ve Princeton nüshalarına ulaşılabilirdiğinden bu iki nüsha üzerinde çalışılmış, mesnevînin tamama yakın hâlini tespit etmek amaçlanmıştır.

Nüshalardan örnek görüntüler ekler bölümünde yer almaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise sonuç ve kaynaklar yer alır.

Bu çalışmada yardım ve desteklerini gördüğüm birçok kişi bulunmaktadır. Metnin Farsça yazılan bölümlerini okumamıza yardım eden Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre Özyıldırım, Farsça beyitlerin tercümesini yapan Doç. Dr. Ümran Ay, Neval Taş ve Kadir Demir'e teşekkürü bir borç bilirim. Arapça beyitlerin okunmasında yardımını gördüğüm Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği ve Arapça beyitleri Türkçe'ye çeviren İlyas Aslan'a müteşekkirim. Lisans öğrenimimden bugüne rahle-i tedrislerinden geçtiğim, lutfedip tezi gözden geçirerek tashih eden Prof. Dr. Müjgân Çakır'a ve çalışmamdaki ikinci nüshadan bizi haberdar edip, ilgili konudaki makalesini veren, yazmış olduğum tez konusunda da değerli fikirlerini paylaşan Prof. Dr. Mücahit Kaçar'a çok teşekkür ederim. Tez yazım sürecinde tecrübelerini ve hiçbir yardımını esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Hanife Koncu'ya minnettarlığımı ifade edemem. Son olarak aileme manevi desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Bu çalışmayla eser ve müellifin literatüre kazandırılmasını temenni ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	x
ABSTRACT	xi
ÖN SÖZ.....	xii
İÇİNDEKİLER.....	xiv
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	xvi
KISALTMALAR.....	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1. Hayatı	1
1.2. Ailesi.....	3
1.3. Mahlası	3
1.4. Eseri.....	4
1.5. Eseri Te’lif Etme Sebepleri Hakkında.....	4
1.6. Klasik Türk Edebiyatında Mektup Üzerine	6
1.6.1. Türk edebiyatında mensur mektuplar.....	8
1.6.2. Türk edebiyatında manzum mektuplar	9
2. ESERİN İNCELENMESİ.....	12
2.1 Eserin Türü ve Muhteva Özellikleri.....	12
2.1.1. Mesnevînin türü hakkında	12
2.1.2. Arap edebiyatında inşâ	13
2.1.3. Fars edebiyatında inşâ	14
2.1.4. Türk edebiyatında inşâ.....	14
2.1.5. Münşeât ve münşeât mecmuaları	15
2.1.6. Münşeât mecmualarının tarihi gelişimi	16
2.2. Mesnevînin İçerdiği Bölümlerin ve Mektupların Muhtevası	17
2.3. Şekil Özellikleri	112

2.3.1. Nazım şekilleri	112
2.3.2. Vezin.....	113
2.4. Eserin Dil ve Üslûp Özellikleri	113
2.4.1. Eserin şiir dili	114
2.4.2. Eserin üslûbunu oluşturan unsurlar	114
2.5. İmlâ Özellikleri	116
3. METİN	117
3.1. Nüshaların Tavsifi	117
3.1.1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi nüshası	117
3.1.2. Princeton Üniversite Kütüphanesi nüshası	117
3.2. Metin Tesisinde İzlenen Yol.....	118
3.3. Edisyonkritikli Metin.....	120
SONUÇ.....	633
KAYNAKLAR.....	635
ÖZGEÇMİŞ	638

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Ā, ā ٲ

Ṣ, ṣ ٲ

Ḥ, ḥ ٲ

Ḫ, ḫ ٲ

Ẓ, ẓ ٲ

Ṣ, ṣ ٲ

Ẓ, ẓ ٲ

Ṭ, ṭ ٲ

Ẓ, ẓ ٲ

ع

Ġ, ġ ٲ

Ḳ, ḳ ٲ

ٲ

Ū, ū ٲ

Ī, ī ٲ

د

KISALTMALAR

B	: Beyazıt
C.	: cilt
H.	: Hazret
Mad.	: madde
ö.	: ölüm tarihi
P	: Princeton
S.	: sayı
s.	: sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
YEK	: Yazma Eserler Kurumu

1. GİRİŞ

Zengin bir literatüre sahip olan mektup türünün bugüne kadar pek çok örneği incelenmiş ve yayımlanmıştır. *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâtî'l-İnsân ve Mekâsîdî'l-Cenân* adlı mesnevî muhtevası itibariyle mektupların toplandığı bir münşeât mecmuasıdır. Bu meyanda çalışma, mektup ve münşâtlar üzerine şekillenmiştir. Eserin iki nüshası tespit edilmiş, tenkidli neşirde herhangi biri esas alınmamıştır. Eser ve nüshalar ilk kez Prof. Dr. Mücahit Kaçar tarafından tanıtılmıştır.¹

Çalışmamıza konu olan mesnevî, 16.yy.da Leyszâde ve Emin Kösesi lakaplarıyla bilinen Yahyâ Efendi'ye aittir. Bu aidiyeti delilleyen tek biyografik kaynak bulunsa da inceleme sonucu daha sağlam ve güvenilir bulunan Beyazıt Devlet Kütüphanesi 5885 numaralı nüshanın başında ve içinde “Yahyâ” adının geçmesi eserin müellifinin tespiti konusunda yardımcı olmuştur. Müellifin mahlası hakkındaki belirlemeler Beyazıt Kütüphanesi ve Princeton Üniversite Kütüphanesi nüshasındaki karînelerle “Fânî” olarak tespit edilmiştir.

1.1. Hayatı

Leyszâde, Emin Kösesi ve Eminzâde lakaplarıyla bilinen şairin adı kaynaklarda, Yahyâ Çelebi olarak geçmektedir. Babası mütevellî zümresine mensup olan Nureddin Efendi'dir. Doğum tarihi, Atâyî (ö.1635)'nin *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti's-Şakâ'ik*'inde ve *Sicill-i Osmânî*'de 1486/87 olarak geçmektedir. Ölüm tarihi olarak kaynaklar 1560 senesinin muharrem ayına işaret ederler. Yahyâ Çelebi, ilim yolunu tercih etmiş ve bu yolda ilerlemiştir. Atâyî'nin bildirdiğine göre Kemâl Paşazâde Efendi (ö.1534)'nin hizmetlerinde bulunmuş, Mü'eyyedzâde Abdurrahman Efendi (ö.1516) âsitanesinde

¹ KAÇAR, Mücahit (2021). 16. yüzyıldan Bir Manzûm Münşeât: Fânî Mahlaslı Yahyâ Çelebi'nin *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân*'ı, 9. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı, S. 659-680.

tasavvuf yoluna girmiştir. Burada bu iki isimden istifade ettiğini bildiren Atâyî, şairin ifade kudretini övmektedir (Donuk, 2017: 285).

Ardından ilk olarak bir rivayete göre Müftü Cemâleddin el-Cemâlî (1560/61)'nin, bir başka rivayete göre ise Müftü Zenbilli Ali Efendi (ö.1526)'nin derslerini tekrar ettirmekle görevli bir müderris olup kendini ispatlamıştır. Zenbilli Ali Efendi'nin kızıyla evlenmiş, 1518 Ekim/Kasım'da Bursa'da Emir Sultan Medresesi olarak bilinen Kasım Paşa Medresesi'nde yirmi beş akçe ile göreve gelmiştir. Daha sonra 1520 Temmuz/Ağustos ayında otuz akçe ile İstanbul'da bulunan Eski İbrahim Paşa Medresesi'ne, 1523 senesinin sonlarında, Rükneddin Çelebi yerine kırk akçe ile Bursa-Yıldırım Han Medresesi'ne, 1527 senesinde *Hümâyûn-nâme* sahibi Ali Çelebi (ö.1543) yerine elli akçe ile Edirne-Çelebi Medresesi'ne, daha sonra 1535 Mart/Nisan ayında Ebû Seyyidî yerine misliyle Çorlu'da Ahmed Paşa Medresesi'nde müderrislik görevini sürdürmüştür. Mesleğinin yükümlülüklerini yerine getirmeye devam eden Yahyâ Çelebi, 1536 senesinde, Perviz Efendi yerine, Edirne-Darülhadis Medresesi'ne, buradan da 1537 yılı Ağustos/Eylül'de Kara Salih'in yerine Semâniye medreselerinden birine, 1539 Ağustos/Eylül'ünde Manav Abdî yerine Bursa-Murâdiye Medresesi'ne nakl olunmuştur. Bu senenin sonunda Hâfız-ı Acem yerine, Sultan Süleyman'ın inşâ ettirdiği Ayasofya Medresesi'ne tayin edilmiştir. Ardından 1550 senesinde İstanbul'da Karasili Hasan Çelebi'den kalan makama, altmış akçe ile Semâniye'ye iade olunmuştur. Bu sene bitmeden vefat eden Kemâl Çelebi yerine Bağdat kadılığına atanmıştır. Bu görevden bir süre sonra azledilmiş ve 1556-57 tarihinde hadis ilmindeki vukûfiyeti sebebiyle Sultan Süleyman'ın İstanbul'da yaptırdığı bir darülhadis medresesine her gün için yüz dirhem maaş aldığı müderrislik görevine atanmıştır. 1560 Temmuz/Ağustos aylarında iade ve mülazımlık satma ve odaları verme karşılığında rüşvet alma iftirasına uğramış ve padişah tarafından azledilmiş, yerine Niksârî Efendi getirilmiştir. Bu duruma derin teessür eden Yahyâ Çelebi, fazla zaman geçmeden 1560 Eylül/Ekim ayında vefat etmiştir (Donuk, 2017: 285).

Kaynakların pek çoğu ondan ilmî yönüyle “mahir bir müderris” olarak bahseder. Ayrıca kaynaklarda tefsir, hadis, vaaz ve tezkir ilimlerinde bir otorite olduğu, ders verme, tarih ve tartışma konularında bilgin olduğu, hoş sohbet, tatlı sözlü, kibirden uzak, miskin, fakir olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca Ali b. Bâlî'nin, *Şakâ'ik Zeyli*'nde kendisinden bahsedilir (Donuk, 2018: 120-122).

Atâyî, Yahyâ Çelebi'nin bütün bu azil ve nasblara tarih düştüğünü ifade etmektedir. Kendisi de bu bilgileri bizzat müellifin düştüğü bu tarihlerden edinmiş olmalıdır ancak bu tarihlere ulaşamamıştır (Donuk, 2017: 285).

1.2. Ailesi

Biyografik kaynaklar ışığında Yahyâ Çelebi'nin babası Nureddin Efendi'nin döneminin ileri gelen müderrislerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bazı defterlerde yaptırdığı medrese ve muallimhânelerde adına rastladığımız Nureddin Efendi, yaptırdığı medreselerin başmuallimi görevinde olmalıdır. Bursa ve Biga'da medrese yaptırdığı söylenmektedir. 1575 tarihli vakıf defterlerine göre Biga'da Nureddin Camii ve Muallimhânesi olduğu kaydedilmiştir (Emecen, 199:136-137).

1.3. Mahlası

İncelenen metinde, Beyazıt 1558 numaralı nüshanın hâtime bölümünde bulunan,

4441. Tokuş yüz altmış üç olduğda hicret
 Cemâdın hükmüne geldükde nevbet

4442. Bu nazm-ı dil-güşâ bulup hıttâmı
 Şafâdan rûh-ı Yahyâ aldı kâmi

ifadeleri, şairin eserini 1555/56 senesinde tamamladığını göstermekte ve mahlas olarak adı olan “Yahyâ”yı kullandığını düşündürmektedir. Ancak Mücahit Kaçar'ın eser hakkındaki tanıtım makalesinde mahlasının “Fânî” olduğu ifade edilir. Metnin tazarru' bölümünde yer alan dua ifadeleri esnasında geçen,

131. Fânî-i ‘aşîye ‘inâyet it
 Cümle-i himmete kifâyet it

beyti sebebiyle, Allah'tan kendisine inayet istenen “Fânî-i âsî”nin şairin kendisine işaret ettiğini ve mahlasının da “Fânî” olduğu düşünülebilir. Eserin başka hiçbir yerinde “fânî” kelimesi mahlas mahiyetinde geçmemekle birlikte, Princeton nüshasında bulunan farklar, mahlasın Yahyâ değil, Fânî olduğu tezini kuvvetlendiren örneklerdir. Princeton nüshasının başına “*Müverrih Mustafa Âlî Efendi'nün eseridir, gaflet olunmaya, Geliboluludur.*” şeklinde düşülen notta, metnin Gelibolulu Mustafa Âlî'ye isnat edildiği görülür ancak Kaçar'ın da işaret ettiği üzere, metnin yazıldığı tarih dikkate alındığında eserin Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1600)'ye aidiyeti pek mümkün değildir. Metinde 4443. beyit, Bayezid

nüşhasında “Yahyâ aldı kâmi” ifadesini içerirken, Princeton nüshasında “nazmı buldı merâmı” ifadesi yazılmıştır. Bu ifadenin silinmiş ve üzerine tekrar yazılmış gibi bozuk bulunması ve ayrıca B nüshasında 131. beyitte geçen “Fânî-i ‘âsî” ifadesinin P nüshasında “‘Âlî-i ‘âsîye” olarak geçmesi, P nüshasının, eseri Gelibolulu Mustafa Âlî’ye isnat etmek için değiştirildiğini düşündürmektedir. Fakat burada “Yahyâ aldı kâmi” ifadesinin yerine değil de, “Fânî-i âsî” ifadesinin “Âlî-i âsî” olarak değiştirilmesi, mahlasın Yahyâ değil, Fânî olduğu gösteren karinelere dir.

Leyszâde lakaplı Yahyâ Efendi’nin “Leys” kısmı, metinde mektup örneklerinin sıralandığı bir yerde geçmektedir:

2844. Ol sebebdan beyânın itdüm tay
Dimeye tâ ki kimse leys-i bî-şey

1.4. Eseri

Biyografik kaynakların hemen hepsinde Eminzâde Yahyâ Çelebi’den bahsederken eserin ismi zikredilmez.

Hazînetü’l-Beyân ve Sefînetü’l-İrfân fî Mühimmâtî’l-İnsân ve Mekâsîdî’l-Cenân adlı bu eser, mektuplarda devlet ricâline, ahabplara aile efradına ve mektup yazılan çeşitli kimselere nasıl hitap edilmesi; teşekkür, taziye, kutlama, şikâyet, dâvet nev’inden mektupların nasıl yazılması, bunlarda nelerden bahsedilmesi gerektiğinden bahseden manzum bir metindir.

1.5. Eseri Te’lif Etme Sebepleri Hakkında

Hacimli bir metin olan *Hazînetü’l-Beyân*’ın yalnızca mektup yazmayı öğretmek ve mektup örnekleri içermek niyetiyle yazılmadığı yorumu şairin hayatı düşünülünce mümkün görünmektedir. Mektupların muhtevası ve bazı mektupların belirli bir kesime hitap etmesi dikkat çekicidir. “Kısm-ı İltimâsât ez-Müfâveẓât ve Şefâ‘at ve Sefârişât-ı İltimâs-nâme-i Mûte‘allikân” başlığı altında bulunan sipâriş-nâme, şefâat-nâme örneklerinde, muhatabından lutuf ve bağışlanma beklentisinde olan bir kimsenin dilinden ifadelere yer verilmiştir.

“**Tehniye-i Mansıb**” başlıklı bir başka mektupla şairin mansıba kavuşan bir kimseyi tebrik etme örneğinde, bu durumun açıklanamayacak kadar güzel olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Bir başka açıdan bakıldığında, müderrislik, kadılık gibi devlet görevlilerinin mansıba kavuşmakla sevinçlerinin ifadesi olarak okunabilir. Herhangi bir tarih ya da hitap içermeyen mektuplar için, şairin hayatına kaynaklık eden bir ipucu sayılmasa da düğün, doğum, hacca veya sefere gitme tebrikleri içinde mansıba kavuşma tebriğine yer verme tercihi dikkat çekicidir. Bu başlık altındaki bir mektupta muhataba: “*Mektubun sahibine yardım edip lutufların gözüne baktırın. Bütün isteklerini yerine getirin ve mektubun sahibini ihsan taleplerine kavuşturun, Allah lutfunuzu daim kılsın.*” ifadelerine yer verilmiştir. Bunun gibi yüksek rütbeli, lutf sahibi kimselere hitap edilen mektuplar, ihsan beklentisindeki bir kimsenin nasıl mektup yazması gerektiğini örneklemekle kalmayıp mesnevînin girişindeki padişahlara övgü bölümünde adı anılan, devrin padişahı Kanûnî ya da etrafındakilere birer imâ taşıyor olabilir. Bu yorum, elde başka kanıt olmamakla birlikte, devir ve sosyal-siyâsî ilişkiler, tarihte örneği bulunan idârî sınıf ile ilmiye-askeriye gibi sınıfların birbiri arasındaki görevlendirme ve görevden alma, himaye etme ve tard etme ilişkileri düşünüldüğünde mümkün görünmektedir. İncalcık, *Şair ve Patron*’da bu ast-üst ilişkileri açıklar ve açıkça görülmektedir ki, şehzadelğinde gördüğü iyi eğitimin ardından saltanat tahtına oturmuş padişahın lutfunu elde etmenin bir yolu da şiir, inşa ve belagatten geçmektedir: “Bir eser veya kasîde sunan yazar sahibine, patronun inâyeti türlü biçimlerde kendini gösterir. Sultan mesleğine göre, münşî ise kâtipliğe, ulemadan ise müderrislik, kadılık gibi bir ilmiye mansıbına veya vakıf hizmetine tayin eder; asker ise timar, zeâmet veya hâssına terakki verir” (İncalcık, 2003: 23).

Şair, muhatabını teselli etmek için yazılan bir mektup örneğinde muhatabına: “*Şüphesiz malumunuzdur ki bütün olgun tabiatlılar kadrinin eksikliğine, bilinmezliğe uğramıştır. Her mekanda yücelik sadrı cahillerin rütbesi, her zamanda olgun kimselerin mansıbı eziyet ve sıkıntı olmuştur.*” ifadeleriyle seslenir. Bu tarz mektuplarda genel bakış açısı, dünyanın âdetinin böyle olduğu, dünyada rahat yüzü görülmeceği, rahatın ve isteklere kavuşmanın ahirette olduğudur. Düzenin böyle olmasına sebep olanlar için bir eleştiri içermez.

Şairin azle uğramış, rütbesi düşürülmüş kimselere teselli-nâme örnekleri yazma sebebinin izi, kendi hayatında da sürülebilir. Şairin Bursa, Edirne, Çorlu, İstanbul gibi yerlerde müderrislik yapmasının ardından, Bağdat kadılığına atandığı bilinmektedir. Biyografik kaynaklara göre 1551’de atandığı Bağdat kadılığından 1553 senesinde azledilmiştir.

1555/56 yılına tarihlenen eseri bu esnada yazmış olmalıdır. Aynı yıl Darü'l-hadîs medresesine yüz dirhem maaşla müderris olarak atandığı bilinmektedir. Öyle görünüyor ki bu eseri, Bağdat kadılığından azlinden sonraki iki ya da üç yıl içinde yazmış olmalıdır. Darü'l-hadîs müderrisliğinden bir iftiraya uğramak neticesiyle 1559'da Kanûnî tarafından azledilmiş ve kaynaklara göre bu onu oldukça üzen, hayatının son görevi olmuştur.

Eserin müellif nüshası bulunmadığından, eserin hitâm tarihini 1555/56 olarak bildirdiği beyitten sonra vefatına (ö. 1560) kadar metne herhangi bir ekleme ya da çıkarma yapıp yapmadığı bilinmemektedir ancak kadrinin bilinmezliğine dair müteessir ifadeleri için, hayatının seyri içinde başına gelen azil ve tardların bir etkisi olduğunu söylenebilir.

1.6. Klasik Türk Edebiyatında Mektup Üzerine

Mektup; Arapça “ketb”, yani “yazmak” kökünden gelir, mef’ûl bâbında “yazılan şey” anlamını taşır. Sözlüklerde, “Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hâl hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden ya da posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt, nâme” şeklinde anlam verilmiştir ve yüzyıllardır kullanılan yaygın bir iletişim aracıdır.

Klasik Türk edebiyatında başta “nâme” ve “mektup” olmak üzere “şukka, ruk’a, kâime, nemîka, menşûr, tezkere, varak, kâğıt, risâle, arîza, arzıhâl, buyruldu” gibi farklı kelimeler kullanılmıştır. Bunlar terim olarak birbirinden ayrılırlar. Münşeât mecmualarında özel mektuplar için “şukka, arîza, mektup” ve “nâme” isimleri daha sık kullanılmıştır. En geniş kullanım alanına “nâme” ismi sahiptir (Çakır, 2005: 4-5).

Eski Türklerde ise hükümdarların yazdırdığı, esasen mektup hükümündeki ferman ve emirlere “yarlıg” ve genel olarak bir kişinin ya da kişilerin bir başka kişi ya da kişilere yazdığı mektuplara, yazılara ise “bitig” denirdi (Berbercan, 2013: 75).

Mektup en erken dönemlerden itibaren öncelikle resmî makamların arasında bir iletişim vesilesi olmuş, bazen halktan kimselerin büyüklerine ârizaları için mektup kullanılmış, okuma-yazma oranının artmasıyla da yaygınlaşarak insanların haberleşmek için sıklıkla kullandığı bir iletişim aracı olmuştur. Mektubun herhangi bir nesirden farkları olarak, bir makama veya kişiye mahsus yazılması, bir hitapla başlayıp bir dilek veya dua ile bitmesi, haberleşme, talep-istek gibi kişisel bir amaç uğruna kullanılması sayılabilir.

Mektup ilk dönemlerde genellikle sadece devlet işlerinde haberleşme ve yürütmeyi sağlayan yazılı belge konumundaydı. Bu görevi yürüten kâtiplere “bitekçin, bitegci” ve

Mektuplar içerdikleri konulara göre isim almışlardır. Derdiyok, incelediğimiz metinde de pek çok örneği olan bu konuları şu şekilde sınıflandırmıştır: devrin şeyh, ulema, emir, bey gibi yetkili üst makama yazılan ve görev veya geçimi sağlayacak bir yer istenilen ya da eski göreve iadelerin istendiği mektuplara *şefkat-nâme*; yine maaş, görev, bağış ve tımar gibi doğrudan istek bildiren, rütbece yüksek memura ya da aynı makamdaki bir başka kimseye yazılan *recâ/istid'a/iltimas* gibi adlarla da anılan mektuplara *talep-nâme*; rütbece daha küçük olanlar tarafından rütbe büyüklerine yazılan ve başka hediyelerle gönderilen ve bunların bildirildiği, daha çok talep mektuplarına yazılan cevap durumunda olan mektuplara *irsâl-nâme*; sevgi, özlem ve bağlılığın dile getirdiği, rütbece küçük olanların büyük olanlara yazdığı, *mahabbet-nâme* de denilen mektuplara *şevk-nâme*; yine rütbece küçük olanların, rütbece büyük olanlara yazdığı, sevinç ve doğum, düğün, başarı gibi kutlama için yazılan mektuplara *tehniyet-nâme*; rütbece yüksek makamdakilere yazılan, bir olay veya durum hakkında bilgi vermeyi amaçlayan mektuplara *ilâm-nâme*; zarara uğrayan ve rütbece küçük olanların, yetkili kişi veya makama yazdıkları, haksızlık veya görevini kötüye kullananların belirtildiği az da olsa *kovlamak* da denilen mektuplara *şikâyet-nâme*; yazılan bir başka mektuba cevap verme niteliği taşıyan, rütbece daha yüksekte olan makamdakilere ya da yakın arkadaşlar arasında yazılan, haber veya mektuba karşılık yazılmaları bakımından *ilam-nâmelerden* ayrılan mektuplara *cevâb-nâme*; görülen iyi davranış ve hediyelere karşı minnet duygusunu ifade eden, rütbece yüksekte bulunan makamlara ya da yakınlarla yazılan, bir hediye karşılığında yazıldıkları için *şevk-nâmelerden* ve haber veya mektuba karşılık olmadıklarından *cevâb-nâmelerden* ayrılan mektuplara *şükran* ya da *şükür-nâme*; bir ölüm haberi üzerine vefat edene rahmet dileyen, rütbece daha yüksekte bulunanlara veya yakın dostları arasında, kalanlara sabır telkin etmek amacıyla yazılan mektuplara *taziyet-nâme*; hasta olup hastalıktan iyileşen insanlara karşı bundan duyulan sevinci dile getiren ve rütbece büyüklere ya da arkadaşlar için yazılan mektuplara *iyâdet-nâme*; çeşitli toplantılara çağrı için rütbesi yüksek kimselere ya da yakınlarla yazılan mektuplara *davet-nâme* denir (Derdiyok, yıl: 736-740).

1.6.1. Türk edebiyatında mensur mektuplar

Mensur mektuplardan en meşhur olanları Fuzûlî'nin *Şikâyet-nâme*'sidir.

Mensur örneklerin yanında manzum örneklerin sayısı daha azdır fakat onlar da mensur örneklerde olduğu gibi belirli bir forma ve üslûba sahiptir. Burada hüner gösterme sâiki

daha fazla olsa da mensur örneklerdeki kadar sanat oyununa başvurulmayan manzum mektup örnekleri de vardır.

Türkçe inşâ kitaplarının en eskisinin Ahmed-i Dâî (ö. 1421)'nin 15. yy.ın başlarında telif ettiği *Teressül* adlı küçük risalesidir. Mektup yazma usûl ve kurallarını, kişilerin sahip oldukları makamlara göre nasıl hitap ve elkap yazılacağını anlatır. İlk dönem Türk inşâ kitapları içinde, Yahya el-Kâtib (ö. 1479/80?)'in *Menâhicü'l-inşâ*, Hüsamzâde Mustafa Efendi'nin *Mecmûa-yı İnşâ* ve Mehmed b. Edhem'in *Gülşen-i İnşâ*'sı ile divan kâtibi olan şâir Mesîhî (ö. 1512)'nin 100 kadar örneği ihtiva ettiğinden dolayı *Gül-i Sad-berg* adını taşıyan eserleri sayılabilir (Kırca, 2016: 88).

Sarı Abdullah (ö. 1660)'ın *Düstûru'l-İnşâ*'sı, II. Bâyezid (salt. 1481-1512)'den itibaren IV. Murad (salt. 1623-1640) dönemi dahil olmak üzere yüz yetmiş belgeyi içeren önemli bir münşeât mecmuasıdır. Ayrıca Tâcizâde Câfer Çelebi (ö. 1515), Celalzâde Mustafa Çelebi (ö. 1567) gibi isimlerin derlediği mecmualar dikkati çeker. Osmanlı bürokrasisinde “Koca Nişancı” lakabıyla tanınan Celâlzâde'nin inşâ hususunda koyduğu kurallar, hitap, lakap ve ifadeler örnek alınmıştır. Onun kadar meşhur olduğu için “Küçük Nişancı” lakabıyla anılan Ramazanzâde Mehmed Çelebi, *Münşeâtü'l- inşâ* adlı eserin müellifi Okçuzâde Mehmed Şâhî (ö. 1630) ve Hamza Paşa da inşâ sahasının önemli isimleridir. Bunlar isimler haricinde bilindiği üzere en süslü örnekleriyle Nergisî (ö. 1635) ile Veysî (ö. 1628)'nin münşeâtları, Sinan Paşa (ö. 1486), Lâmiî Çelebi (ö. 1532), Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1600), Kemalpaşazâde (ö. 1534), Ganîzâde Mehmed Nâdirî (ö. 1627) ve Azmizâde Mustafa Hâletî (ö. 1631) gibi şairlerin münşeâtları, Osmanlı dönemi münşeâtları arasında sayılabilir (Kırca, 2016: 88).

Kırca'nın makalesinde ele aldığı şiir ve inşâda marifet sahibi olmasıyla Divân-ı Hümâyûn Kalemi'nde zamanla kâtipliğe yükselen Râmî Mehmed Paşa (ö. 1708)'nin *Hülâsatü'l-inşâ* adlı eseri, kâtipliğe heveslenen oğlu için yazdığı didaktik bir eserdir. Burada mektubun kime, hangi elkap ve dua kelimeleriyle yazılması gerektiği anlatılmakla birlikte, kâtiplik mesleğinin kalem, kâğıt vb. gereçleri hakkında bilgiler ve kâtip ve münşîlerde bulunması gereken özellikler de anlatılır (Kırca, 2016: 89-90).

1.6.2. Türk edebiyatında manzum mektuplar

Manzum mektuplar; gazel, kaside, mesnevî vb. gibi farklı nazım şekilleriyle, farklı amaçlar için ve farklı uzunluklarda yazılmıştır. Örneğin bir davet için yazılmış bir

murabba, bir şikayeti dile getirmek için yazılan bir mesnevî, mektup özellikleri göstererek manzum münşeât literatürüne girmiştir.

Türk edebiyatında ilk manzum mektup örnekleri Yusuf Has Hâcib (ö. 11. yy.)'in Kutadgu Bilig (1069/70) adlı eserindeki sembolik karakterlerin ağzından yazılmış dört manzum mektuptur. Geleneğin ilk örnekleri olarak bakabileceğimiz bu mektuplar hamdele-salvele bölümleriyle başlar, hitabetler bulunur ve genellikle nasihat içeriklidir. Bunlar *Kutadgu Bilig*'in didaktik yapısının değişmediği örneklerdir (Berbercan, 2013).

Klasik dönemde manzum mektupların dikkat çeken örnekleri verilmiştir. Bursalı Deli Birader Gazâlî (ö. 1535)'nin hamamının yıktırılması üzerine üzülmek her şeyini satıp Mekke'ye gitmesi ve oradan İstanbul'daki dostlarına hezle yönelik yazdığı manzum mektubu örnek verilebilir. Bu mektubu okuyan Zâtî (ö. 1546), Rûmî ve Kâtip Çelebi gibi şairlerin cevap olarak aynı üslûpla manzum mektup yazmaları bir mektuplaşma geleneği başlamasına vesile olmuştur (Kut, 1974).

Bir başka dikkat çeken manzum mektup örneği ise, 16. yy. şairlerinden Nakkaş Sâ'î (ö.1595/96)'nin Edirne'de yaşadığı dönemde İstanbul'da yaşayan ahabplarının hâllerini sorduğu kasîde şekliyle tertip ettiği yüz iki beyitlik mektubudur (Kaplan, 2019).

Bir başka manzum mektuplaşma örneği yine 16. yy. şairlerinden Bursalı Lâmi'î Çelebi (ö.1532) ve Pârepârezâde Ahmet Çelebi (ö. 1560) arasında geçen samîmâne mektuplaşmadır. Pârepârezâde Ahmet Çelebi'nin yazdığı otuz beyitlik mesnevî şeklindeki manzum mektuba, Lâmi'î Çelebi'nin cevâb-nâmesi aynı nazım şekliyle on sekiz beyit olarak kaleme alınmıştır (Kaya, 2007).

Ahmet Sevgi, Neylî'nin manzum mektubundan söz ettiği makalesinde tesbit ettiği manzum mektuplar içinde daha önce adını anmadığımız Bağdatlı Rûhî (ö. 1605)'nin, Ca'fer Çelebi (ö. 1515)'nin, Deli Ali (16. yy.)'nin, Vecîhî (ö. 1670)'nin, Râşid (ö. 1735)'in, Münîf (ö. 1742)'in, Vâhid Mahtûmî (ö. 1732)'nin ve Sermed (ö. 1848)'in manzum mektuplarının baş ve son beyitlerinden örnekler verir. Neylî'nin mektubundan “*Şimdiye kadar böyle güzel mektup yazılmamıştır.*” diyerek bahseden Sevgi, bu makalede mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan doksan altı beyitten müteşekkil mektubun tamamına yer verir (Sevgi, 2019).

Bilindiği gibi mecmualar birçok türden manzum veya mensur eser parçasının müellif tarafından toplandığı eserlerdir. Bunlardan biri olan Kâsımî Mecmuası'nın bir bölümü manzum mektuplara ayrılmıştır. Burada Kütahyalı Harîmî, Bağdatlı Rûhî, Süheylî,

Mardinli Aklî adlı şairlerin dört adet manzum mektubuna yer verilmiştir. Kütahyalı Harîmî'nin Bağdat'a gönderdiği kıt'a biçiminde yazılan kırk sekiz beyitlik manzum mektup, Ahmet İçli tarafından incelenmiştir (İçli, 2019).

16. yy.da yaşamış olan Mardinli Aklî'nin manzum mektubu da kırk iki beyitten oluşan ve kıt'a nazım şekliyle yazılan bir mektuptur (İçli, 2018).

Klasik Türk edebiyatının sivri kalemi Nefî (ö. 1635)'yi tanzir eden Hâdî (19. yy.)'nin manzum mektup örneği Nesrin Sofuoğlu tarafından yayımlanmıştır. Hâdî'ye ait olan ve Keçecizâde Fuad Paşa (ö. 1869)'ya sunulan bu manzum mektup, mensur bir giriş ve kaside nazım şekliyle yazılmış elli beyitten ibarettir (Sofuoğlu, 2022)

2. ESERİN İNCELENMESİ

2.1 Eserin Türü ve Muhteva Özellikleri

2.1.1. Mesnevînin türü hakkında

Metnin Farsça ve Türkçe olmak üzere iki şekilde dağılan başlıklarında yönlendirmeler ve açıklamalar bulunur. Bu sebeple metin, bir münşeât kitabından ziyade mektupların nasıl yazılması gerektiğini açıklayan bir usûl kitabı görünümündedir. Bu başlıklar altında yer alan şiirler açıklamaya uygundur.

Hazînetü'l-Beyân'ın bir usûl kitabına benzemesi tezi, mektup örneklerinin belli kimselere hitap içermeyen, genel manada “Kimlere nasıl mektup yazılır?” sorusunu örnekleme sebebiyledir. Buna benzer mektup örneklerini içeren metinler içinde, *Düstûrü'l-kâtib fî Ta'yini'l-merâtip* sayılabilir. Şems-i Münşî olarak bilinen Muhammed b. Hinduşâh-ı Nahcuvânî (ö.1373/74?)'ye ait olan eserde, *Hazînetü'l-beyân*'daki gibi hükümdâra sunulan dualar ve zikredilecek hususlar, tebrik mektupları, hac yollarının açtırılması, kervan sevkıyatı gibi konularda emir ve rica mektuplarıyla ilgili çeşitli yönlendirmeler bulunur. Padişahlar, emirler, vezirler, hükümdar eşleri, hizmetçiler, devlet erkânı, vilayetlerin yöneticisi, şeyhler, hocalar gibi kimselerin arasında yazılan mektuplar ve cevapları hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmuştur. Dodangeh, bu metnin bir siyaset-nâme veya nasihat-nâme türlerine dahil edilebileceği hususu üzerinde durur. Ancak bunların dışında *Hazînetü'l-Beyân*'da bulunmayan, lakaplar bölümü ve kâtiplerin nerede, ne zaman ve hangi durumlarda kitâbet yapmaları gerektiği konularına da yer verilmiştir. Hatta eser bizzat bu sebeple, kâtiplerin inşâ işinde şahısların konumuna göre nasıl hitap etmesi gerektiğini göstermek amacıyla yazılmıştır (Dodangeh, 2016: 174).

Hazînetü'l-Beyân'ın benzerlerinden ayrılan noktaları, mektup örneklerini şiir üslûbunu hiç bozmadan sürdürmesi, okuru yönlendiren ve mektupların yazım amacını açıklayan bölümlerin yalnızca başlıkta verilmesi, belirli bir meslek grubuna yönelik değil, daha kapsayıcı ve toplumun geneline mektupların kime/nasıl yazılması gerektiğini göstermeyi amaçlamasıdır. Bu açıdan pek çok benzer kitaptan yapı, şekil ve tarz olarak ayrılır.

Hazînetü'l-Beyân, klasik münşeâtlarda görülen hitapları içermez. Başlıklar altında yer alan mektup örnekleri bir kişiye mahsus değil, genel geçer mektup örnekleridir. Oysa münşeâtlar incelendiğinde bunların birer hitap içeren, gerçek şahıslara yazıldığını ifade eden karîneler bulunur. Bu sebeple sıradan bir münşeât mecmuası olmadığı söylenebilir.

Hazînetü'l-Beyân'ın teşrifat türüne dâhil olup olamayacağı konusu da incelenmiştir. Teşrifatlar, ilk olarak üst düzey protokol memuru olan ve sadrazama bağlı çalışan *teşrifâtî* tarafından hazırlanan, Osmanlı toplumunda merâsimlerin programlanması ve uygulanmasına dair metinlerdir. Zamanla belli başlı kurallardan daha ziyade artıp detaylanarak bir edebî tür olma yolunda ilerleyen teşrifatlar, birer âdâb-ı muâşeret kitabı görünümüne ulaşmıştır. Zamanla çehresi genişleyen teşrifatların toplumda yer alan askerî, idarî, halk ve sâir zümre mensuplarının üst ve astlarına nasıl davranması gerektiğini anlatan ahlâk kitapları olduğu söylenebilir. Bunların örneği çoktur ancak Gelibolulu Âlî'nin *Teşrifat-nâme*'si tür için önemli bir yere sahiptir. Genellikle mensur kaleme alınan teşrifatlar da incelemeye konu edindiğimiz *Hazînetü'l-Beyân* ve *Sefînetü'l-İrfân* adlı mesnevînin hangi türe ait olduğu konusunda bize yardımcı olamayacaktır.

Mektup gibi her mensur veya manzum eserin zaman içinde bir formu oluşur. Bu formun kurallarını açıklayan ilme “inşâ” denir. İnşâ, “ortaya çıkarmak, icat etmek” anlamlarından zamanla “kurmak, üretmek, yazmak” anlamlarına doğru genişleyerek belirli bir kompozisyon içinde, kuralları olan, mektup yazmayı ifade eden bir terim anlam kazanmıştır. Bu sanatı konu eden disipline “ilmü'l-inşâ”, bu sanatı işleyip eser veren kimselere “münşî”, bu ilmin kurallarına binaen hazırlanmış metinlere “münşeât” adı verilmiştir. Her türlü belîğ ve fasîh nesir metnin “inşâ” terimiyle adlandırılması da söz konusudur (Durmuş, 2000: 334).

2.1.2. Arap edebiyatında inşâ

Arap edebiyatında “inşâ” kelimesinin terim olarak ilk ne zaman kullanıldığı bilinmemekle birlikte, Kudâme b. Ca'fer 1495-96 yılı civarında kelimeyi terim olarak, “inşâ'ül-kitâb” (belirli bir usûle göre mektup yazımı), “kitâb münşe” (kuralına uygu yazılmış mektup) ve “meclisü'l-inşâ” (dîvân-ı inşâ) şeklinde kullanmıştır. Kelime daha sonra “az veya çok düzenli mektup yazan bir kimsenin yaptığı iş” şeklinde anlam genişlemesine uğramıştır. Zamanla bu konuda telif edilen eserlerde yazı ve mektup yazma sanatından başka, devletin yapısı içinde bulunan makamları ve bu makamlar arasındaki

hitap şekillerinin bilgisini de içermeye başlamıştır (Durmuş, 2000: 334-335). İncelediğimiz metin de böyle bir ihtiyaca cevap verir niteliktedir.

İnşânın ilk örnekleri Hz. Peygamber'in tebliğ ve devletler arası ilişkilerde iletişimi sağlamak amacıyla yazdıklarıdır. Zamanla bütün mektuplarda kullanılan, “tesniye” adı verilen, “besmele” ve “hamdele” ile “ba’ diye” de denilen, mektup yazımında kalıplaşmış unsurların üzerine devletlerin kurumsallaşmasıyla yazı işlerini yürüten kurumların yeni unsurlar eklemesiyle inşâ üslûbu gelişmiştir. Daha sonra Hz. Peygamber'in mektuplarında yer alan “tesniye”nin yanında seci ve başka tasannu’ unsurlarının, Abdülhamîd el-Kâtib (ö. 1349/50) ve Abdullah b. Mukaffâ (ö. 1320)’nin eserlerinde görülmeye başlandığı ifade edilir. Münşeât mecmuası derleme geleneği ise, 11. ve 12. yüzyıllarda devlet yazışmalarında Arapça yanında Farsça’nın da kullanıma geçmesine rastlamaktadır (Durmuş, 2000: 335).

2.1.3. Fars edebiyatında inşâ

İslâmiyet’in İran’a girişinden sonra *inşâ* kelimesi “mektup yazma sanatı” manasında terim anlamını kazanmıştır. Bundan önce bu işlem Pehlevî dilinde “nâmenevîsî” (mektup yazma) olarak adlandırılmıştır. Münşîlere “debîr”, bu mesleğe de “âyîn-i debîrî” denmiştir. İran’da mektuplar üç kategoride ele alınır. Bunlar “sultâniyât, ihvâniyât” ve “mezâhir”dir. İdâri ve resmî yazışmalar, fermanlar, menşurlar, fetih-nâmeler *sultâniyât*; özel yazışmalar, teşekkür, çağrı, şikayet, kutlama ve irşad konularına dair yazılan mektuplar *ihvâniyât*; vasiyet-nâme, taahhüt-nâme, akid-nâme amaçlı mektuplar da *mezâhir* grubuna dâhil edilir. Zamanla ve Arap kültüründen gelen örneklerle hitaplar, unvanlar, dualar mektupların baş ve sonları belli bir forma kavuşmuş ve mektup yazma geleneğinde bir kurallar dizini oluşmuştur. Bu edebiyatta ise Reşîdüddin Vatvât (ö. 1094)’ın *Nâme-hâ-yi Reşîdüddin Vatvât* ve Bahâeddin-i Hârizmî’nin *et-Teveessül ile’t-Teressül* adlı münşeât mecmuları cinas, itnâb, tatvil ve seci gibi inşâyı ağırlaştırıcı unsurlarla dolu olması bakımından dikkat çeker (Kanar, Kurtuluş, 2000: 337).

2.1.4. Türk edebiyatında inşâ

Arap ve Fars edebiyatlarından farklı olarak “inşâ” kelimesi Türk edebiyatında bir tür kompozisyon tekniği ve güzel yazı yazma sanatı olarak anlam genişlemesine uğramıştır. Bununla birlikte Ziya Paşa (ö.1880)’nin “*Şiir ve İnşâ*” makalesi örneğinde olduğu gibi doğrudan “nesir” kelimesi yerine de kullanılır (Uzun, 2000: 337).

Arap edebiyatında oluşup ve Fars edebiyatında gelişimini sürdüren inşâ, Osmanlı edebiyatında özgün örnekleriyle devam etmiştir. Bizdeki münşeâtların en önemlisi Feridun Bey'in III. Murad'a takdim ettiği ve bir kısmı Farsça olan *Münşeâtü's-selâtin*'dir. Yavuz Sultan Selîm'in saltanatındaki münşîlerinden birinin telif ettiği *Letâ'ifü'l-inşâ* adlı eser, elsîne-i selâse münşeât örneklerini içerir (Kantar, Kurtuluş, 2000: 338).

2.1.5. Münşeât ve münşeât mecmuaları

Münşeât kelimesinin kökü, “neş’e” olup “yükselmek, gelişip büyümek, yeniden peyda olmak” manalarına gelir. Kelimenin inşâ kökünde “yaratmak, üretmek, tertip etmek” anlamlarının yanında “kompozisyon, edebiyat, üslûp inceliği” manaları da vardır. Terim olarak ise inşâ ilminin kurallarına göre yazılan nesir yazılara denir, süslü ve sanatlı inşâ örneklerinin daha ziyade mektup türünde kaleme alınan mecmualarda görülmesi sebebiyle bu eserlere “münşeât” denmiştir (Haksever, 2000: 66).

Edebiyatımızda münşeât mecmuaları 14. yy.ın sonlarından itibaren görülmeye başlanır. Bunlar genellikle müelliflerin kendileri ve meslekleri hakkında keleme aldıkları ve edebî cepheleri yönünden bugünü aydınlatan kıymetli, öğretici belgeler niteliğindedir (Haksever, 2000: 66).

Münşeât mecmualarının muhtevaları resmî ve özel yazışmalar yanında manzum mektuplar, bunların yanında yer alan değişik manzumeler, nutuk, makale, arzuhâl ve dua-nâme örnekleri içerir. Zamanla -yalnızca manzum kaleme alınanlar dışında- her çeşit nesri bir araya getiren telif eser hâline gelmiştir (Uzun, 2006: 18).

Münşeâtlarda dostlara ve nüfuzlu kimselere tebrik, teşekkür, taziye, dua, nasihat, tavassut vb. konuda mektuplar yer alır. Bu mektuplarda münşîlerin hayatı, edebî muhitleri, mali durumları, ruhî yapıları hakkında bilgiler yer alır.

Münşeâtların genelinde önce yazışma usûlleri, yazışma türleri ve tarifleri, bunlarda kullanılacak unvan ve elkâbın aktarımı yapılır. Ardından Hz. Peygamber'in ve halifelerin mektuplarına yer verilir ve daha sonra padişahların her türdeki yazısı, devlet adamları ve devrin ileri gelen büyüklerine hitaben yazılmış yazılarla onların yazdığı metinlere geçilir. Ardından özel mektuplara geçilir. Bunların dışında dinî yazıların, vakfiyelerin, kıssa ve menkıbelerin, çeşitli ilmin tarif ve bilgilerinin, hitabe ve nutukların bulunduğu örneklere geçilir.

Münşeâtlar konularına göre edebî, tarihî, didaktik ve olmak üzere üç kısımda ele alınmıştır. Yazılışlarına göre ise te'lif, inşâ sûretlerini bir kişinin yazdığı ancak derlemesinin başkalarının yaptığı münşeâtlar ve derleme münşeâtlar olmak üzere üçe ayrılır. Genel içeriğine göre ise resmî olmayan yazıları içeren münşeâtlar, resmî belgeleri içeren münşeâtlar, öğretici bilgiler içeren münşeâtlar, şairlere ait münşeâtlar olmak üzere dört gruba ayrılırlar (Daş, 2003: 62-66).

Bu tarz mektupların toplandığı münşeâtlar sınıfına dâhil edebileceğimiz *Hazînetü'l-Beyân*, konusuna göre edebî münşeâtlar, yazılışlarına göre te'lif münşeâtlar, genel içeriğine göre resmî olmayan yazıları içeren münşeâtlar ve tür bakımından manzum münşeâtlar sınıfına dâhil edilebilir. Eser, mektupların kimlere, hangi üslûp ve hitabetle yazılması gerektiğinden bahsetmekle yol gösterici bir niteliğe sahiptir, dolayısıyla bu noktada öğretici münşeâtlar sınıfına da dâhil edilebilir.

2.1.6. Münşeât mecmualarının tarihi gelişimi

İlk inşâ örneklerinin Hz. Peygamber'in civarındaki ülkelerin meliklerine İslâm'a davet için yazdığı mektuplar olduğu daha evvel ifade edilmiştir. İslâm devletlerin bürokratik yapı kazanmasıyla, önemi ve faaliyeti artan divan kâtiplerine yazı yazma, kitabet usûl ve âdâbını öğretmek amacıyla ilk inşâ eserleri kaleme alınmıştır. Devletin makamlar arası yazışmalarının nasıl yapılacağını gösteren eserlerden en eskisi Emevî Halifesi II. Mervan'ın kâtibi Abdülhamîd el-Kâtib (ö. 1349/50)'in *Risale ile'l-küttâb* adlı eseridir (Kırca, 2016: 86).

Fâtımîler ve Eyyûbîler döneminin zengin münşeât mecmuaları arasında en önemlilerini Yâkut el-Hamevî, Ebû'l-Kâsım İbnü's-Sayrafi ve Kadı el-Fâzıl kaleme almıştır. Bunların dışında divan kâtipliği yapmış pek çok müellifin mektupları, mecmualar hâlinde derlenmiştir (Kırca, 2016: 86).

İlhanlılar devrinde en önemli inşâ metni, Muhammed b. Hinduşah el-Nahcuvânî'nin *Düstûrü'l-kâtib fî Ta'yîn el-Merâtib* adlı eseridir. Bunun haricinde anonim bir münşeât olan *Risale el-Şâhibiyye*, didaktik bir münşeât olup, kişilerin mertebelerine göre kullanılacak hitap, dua ve elkaplar, tabiiyyet ifadeleri, padişah ve devlet adamlarına yazılacak arz ve hitaplar, kadı, ulemâ, şeyh, hatib ve tabiblerin dereceleri hakkında bölümler barındırır. Ayrıca teşekkür, şikayet, tebrik ve taziye-nâmeler, ahid-nâme, berat gibi bölümlere de yer verilmiştir (Kırca, 2016: 87).

Türkiye Selçukluları döneminde kaleme alınan münşeât mecmualarından ilki *Takârîrû'l-menâsib* adlı mecmuadır. 1320 tarihli bu metnin önemi ve diğerlerinden farkı, edebî mektuplar ve inşâ parçaları yerine tamamıyla resmî ve orijinal belgeler barındırmasıdır. Aynı dönemde Sa'deddin Mesut'un mecmuası husûsî mektuplar içermekle ve saray çevresi ile yüksek rütbeli devlet adamları münasebetlerini içermekle devrine sosyal, kültürel bakımdan ve devrin edebî hayatı bakımından ışık tutar (Kırca, 2016: 87).

Selçuklular devrinin bir başka mecmuası Hasan b. Abdülmü'min'e ait *Rüsûmu'r-resâil ve Nücûmü'l-fezâil* isimli eserdir. Her rütbenin mahiyeti, makam sahiplerinin vazifeleri, maaşları, tayin olundukları şehir ve kasabanın ileri gelenleriyle ilişkilerden bahsetmesi sebebiyle önemli görülür (Kırca, 2016: 87).

Karamanoğulları beyliğinin tarihine ışık tutan önemli belgeleri içeren *Menâhicü'l-inşâ* mecmuasında, devrin kitabet kaideleriyle sık kullanılan terkip ve deyimlere de yer verilir (Kırca, 2016: 87).

2.2. Mesnevînin İçerdiği Bölümlerin ve Mektupların Muhtevası

Bilindiği gibi mesnevîler, muhtevaya dair bazı kalıplaşmış bölümlerden oluşur. Bu çalışmada eserin bölümleri, Ahmet Kartal'ın "*Doğu'nun Uzun Hikâyesi*" adlı çalışmasından yola çıkılarak tespit edilecektir. Türkçe mesnevîlerin tertip hususiyetlerine göre bir mesnevî üç ana bölümden oluşur; "giriş bölümü", "konunun işlendiği bölüm" ve "bitiş bölümü". Bazı mesnevîlerde bu bölümlerin ayrımında, başlıklarla kesin bir çizgi bulunsa da bazı dinî-tasavvufî ve ahlakî mesnevîlerde belirtilen bölümlerin iç içe geçtiği gözlemlenir. Kartal, bu hususta 14. ve 15. yy.larda genellikle, diğer asırlardakilerin de - aşk mesnevîleri hariç- ciddi bir kısmında "bitiş bölümü"nün bir bölüm olarak var olmayıp, konunun işlendiği bölümün içindeyken eserin hitama erdiğini belirtir. Yine bazı mesnevîlerde, "giriş" ve "bitiş" bölümlerinin her ikisi veya birinin bulunmadığı da karşılaşılan bir durumdur. Mesnevîlerde "konunun işlendiği bölüm", en uzun, en geniş bölüm olma hususiyeti gösterir. Bundan sonra sırasıyla "giriş bölümü" ve "bitiş bölümü" gelmektedir (Kartal, 2018).

Genellikle klasik mesnevî olarak tabir edilen mesnevîlerde bu bölümler bulunur ve kendi içinde başlıklara ayrılırlar. Klasik mesnevîlerde "giriş" bölümlerinde izlenen yol şu şekildedir:

Besmele: Giriş bölümünün ilk unsurudur, beyit şeklinde veya lafzın kendisi metinden ayrı olmak üzere metnin üstüne yazılır.

Tahmîd: Genellikle “besmele”den sonra Allah’ın anılıp övüldüğü beyitleri içerir.

Tevhîd: Allah’ın varlığını ve birliğini dile getiren beyitleri içeren “giriş bölümü”nün bir diğer parçasıdır.

Münâcât: Allah’a yapılan yakarışları ifade eden beyitleri içerir.

Na’t: Hz. Peygamber’in övüldüğü ifadeleri içeren bölümdür.

Mi’râc: Hz. Peygamber’in mirâca yükselişinin işlendiği bölümdür.

Mu’cizât: Hz. Peygamber’in gösterdiği mucizeleri içeren bölümdür.

Din büyüklerine övgü: Bu bölümde “Medh-i Çehâr-yâr-ı Güzîn” olarak adlandırılan dört halîfe övgüsü; Hz. Peygamber’in amcaları “Hz. Hamza ve Abbâs’a övgü”; Hz. Peygamber’in torunları “Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e övgü”; dört ana mezhebin kurucularına övgü; cennete gidecekleri Hz. Peygamber tarafından müjdelenen on din büyüğü olan “Aşere-i mübeşşere’ye övgü”; “on iki imama övgü” ve “diğer din büyüklerine övgü” alt başlıkları bulunabilir.

Şairlere övgü: Türk ve İran asıllı şairlere övgü içeren beyitler bazı mesnevîlerin “giriş” bölümlerinde görülebilir.

Padişaha övgü: Mesnevîlerde sıkça rastlanan padişah övgüsü de “giriş bölümü”nün bir parçasını oluşturur.

Devlet büyüğü için övgü: Mesnevîlerin “giriş” bölümlerinde şairin himaye gördüğü devlet erkânından birinin övgüsü de padişah övgüsünden sonra yer alabilir.

Sebeb-i te’lîf: Şairin eserini yazma sebebini açıkladığı bölüm genellikle “giriş” bölümünün en sonunda yer alır. Eser tercüme ise “sebeb-i terceme” denir.

Ayrıca Kartal, “giriş” bölümlerinde bunlardan başka nasihat içeren “mev’ize”; “sözün yüceliği”, “söz söyleme arzusu” gibi söz söylemeyi yücelten bölümler; “hasb-i hâl”, “sâkî-nâme”, “zamanenin hâlleri”, “tekvîn”, “Beytullah’a övgü”, “temsîl”, “hikâye”, “tenbîh”, “hisse”, “kaleme hitâb”, “duâ”, “mersîye” gibi çeşitli başlıklarla da karşılaşılabilceğini ifade eder (Kartal, 2018).

İncelemeye konu olan *Hazînetü’l-Beyân ve Sefînetü’l-İrfân fî Mühimmatı’l-İnsân ve Makâsıdı’l-Cenân*, klasik tertibe sahip bir mesnevîdir. Giriş bölümünün ardından

tahkiyevî bir muhtevaya sahip olmasa da “konunun işlendiği bölüm”e dahil edilebilecek kısım, üç bölüm olarak düzenlenmiştir.

Mesnevînin ilk bölümünde şairin ifadeleriyle, yüksek rütbelilerin kendilerine eş rütbedeki kimselere ve kendilerinden rütbece alt kademedede bulunan kimselere yazılan mektuplar yer alır. Bu bölümde lalaların ve ağaların dilinden şehzadelere hitaplar ve hitaplara cevaplara yer verilmiştir. Bunlardan başka düğün, doğum, sağlığa kavuşma; yeni görev, terfi ve mansıb alma; bayram, Ramazan, hacca gitme ve dönme, sefere gitme ve dönme tebrik ve kutlamaları; sevenlerden sipariş, kişinin kendisine bağlı olanlara terbiye ve şefaath niyetiyle yazılan, muhataba ayrıcalık bildirilen ve muhataptan ayrıcalık istenen mektuplar; hastalık ve başa gelen musibetler ve görevden alınma neticesinde muhataba teselli verilen mektuplar; yakınlık derecesi birinci çevreden genişleyerek açılması üzere tertiplenen, vefatın ardından yazılan taziye ve muhataplara nasihat mektupları ve bunların kimilerine cevap mektubu örnekleri yer alır.

Bu mektupların mahiyeti, hitap edilen tabakadaki insanların resmiyeti ile seslenilmesi ve belirli bir sıra gözetilerek mektup örneklerinin verilmesidir.

Eserin ikinci bölümünde, toplumda yüksek rütbeli kimselerin birbirine karşı muhabbet ve hasretlerinin ifade edildiği mektup örnekleri vardır. Karşılıklı muhabbet mektupları ve toplum tabakalarından çeşitli kimselerin bunlara cevap mektubu örnekleri; mektup göndermenin ihmal edildiğine, unutulduğuna dair şikayet mektupları; ayrılık acısını dile getiren mektuplar; orta tabakadaki insanların özlem içeren mektupları; ayrılığın bitmesi ve kavuşmaya dair mektuplar; muhataba mülakat ve mektup yazması için yalvarma mektupları; hâl-hatır soran mektuplar; devletlilerin merhamet ve lutuflarını azaltmasına dair eleştiri mektupları; lutuf ümidini dile getiren mektuplar; dostlara, velilere, devletlilere arzu hâl mektupları; âşıkların ve âşık görünenlerin, sevgililerin sâdik âşıklara cevap mektupları; âşık görünenlere şikayet mektupları; ayrılık ve keder müptelalarının sevenlerine özlemlerini arz ettiği mektuplar; âşıkların hasret, ayrılık, aşk hastalığını bildiren mektupları; güzel kadınların hitaplarına övgü ile cevap mektupları örneklenmiştir.

Eserin üçüncü bölümünde, âlimlere övgü ve kerem sahiplerine şefkat mektupları; mektup gelip de cevap yazılması gerekirse hâlin anlatılmayıp yazılacak şeylerin örneklendiği mektuplar; müritlere ve hocalara bağlılığın anlatıldığı mektuplar; hocaların talebelere merhamet mektupları; sefil ve avam kimselerin muhabbet, iştîyak, şevk ve ayrılık acısı

bildiren mektupları; akraba ve ilgililerin muhabbet mektupları, babaların oğullara, kız çocuklarının anne ve babalarına mektupları; anne ve babaların kızına şefkat mektupları; doğru eleştirinin cevabı ve övgü içeren mektuplar ile azarlama mektupları örneklenir.

Bu üç ana bölümden sonra şairin, toplumun her tabakasından kimselere yönelik mektup başına, sonuna mektubun içeriğine göre eklenebilecek şiir örnekleri verdiği görülür. Burada, ârif ve kemal sahibi kimselere mektup yazarken mektubun başına yazılabilecek şiir örnekleri; taziye mektuplarına eklenebilecek şiir örnekleri; mektupta esas meseleye geçilirken kullanılacak ifadeler; dostların özlemine ifade eden mektuplara yazılacak şiir örnekleri; yardım ve lutuf beklentisi içinde olunan kişiye mektup yazılacakken eklenebilecek şiirler; tebrik mektuplarına eklenebilecek şiirler; muhatabın mektup göndermeyişi üzerine yazılacak mektuba eklenebilecek şiir parçaları; ölüm, azil ve başa gelen hastalık, musibet gibi olaylar için mektup yazarken eklenebilecek şiir örnekleri yer alır.

İncelemeye konu olan mesnevîde bu bölümlerden hangilerinin bulunduğu ve bölümlerin hangi beyitleri kapsadığı aşağıda verilmiştir:

İncelenen her iki nüshada da (B ve P nüshaları) “besmele” mesnevînin başında yer almaz. Esere “besmele” ile başlama geleneği düşünüldüğünde, herhangi biri müellif nüshası olarak belirlenmemiş bu çalışmada, belki müstensihlerin bir tercihi dolayısıyla “besmele” lafzının yer almadığı çıkarımı yapılabilir. Bununla birlikte klasik çizgiye uygun olarak eser; “*Tanrı’nın adı ihsânın kilididir, Rahman ve Rahim onun evidir. Kim eline besmele anahtarını alırsa ferah kapısının kilidini açar*” sözleriyle başlar:

1. Nâm-ı İzîd kilid-i ihsândur

Beyti anuñ Raḥîm ü Raḥmân’dur

İlk beytinde yer alan Allah’ın “Raḥmân” ve “Raḥîm” isimleri, “besmele” lafzında yer aldığından, bu beytin metnin içine yedirilmiş bir “besmele” olduğu düşünülebilir. İkinci beyitte geçen, “*Kim eline -besmele- anahtarı alırsa, sevinçler kapısının kilidini açar.*” ifadesi, bir hadis-i şerîfe işaret etmektedir. Hadis metinlerinin toplandığı İmam Suyûtî’nin *el-Câmiu’s-Sagîr*’in tercümesinde 3111. maddede, بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِفْتَاحُ كُلِّ كِتَابٍ yani; “*Besmele, her kitâbın anahtarıdır.*” hadîs-i şerîfi verilmektedir:

2. Kim ki aldı eline miftâhı

Feth ider kufl-i bâb-ı ifrâhı

Mesnevînin ilk bölümü olan tahmîd bölümü üçüncü beyitle, Allah’a sonsuz hamd sözleriyle başlar ve onuncu beyte kadar devam eder. Allah’ın Sâni, Âlim, güçlü, bütün mülkün sahibi olması sıfatları dile getirilir. İnsan ve meleğin onun emrine uyduğundan, kâinatı hikmetle yaratması ve yeri göğü ibretle doldurmasından bahsedilir. Taş gibi donmuş vaziyette bulunsa da her şeyin aslında yaşadığı ve her birinin zâtı itibariyle Allah’ın birliğine şahid olduğu ve kendi hâl dilleriyle Allah’ın birliğine çağrıda bulunduğundan bahsedilir:

3. Hamd-i bî-ḥadd aña ki bîcündür
 Derk-i evşâfı ḥadden efzündür
4. Şâni‘ ü ‘âlim ü tüvânâdur
 Mâlik-i mülk-i zîr ü bālâdur
5. Kudreti cümleye berâberdür
 Emrine ins ü cin musahḥardur
6. Kâyinâtı yaratdı ḥikmetile
 Yiri gögi pür itdi ‘ibretile
7. Cümle şey ḥayy egerçi cāmiddür
 Birliğine ḫamusı şāhiddür
8. Küll-i eşyâ lisân-ı ḥālile
 Şûret-i maẖhar-ı kemālile
9. Çağırup dir ki bir durur vâcib
 Herkese böyle bilmedür vâcib

Tevhîd bölümü “tahmîd” bölümünden keskin çizgilerle ayrılamayacak şekilde olsa da, **“Maṭla‘-ı Berâ‘at-ı İstihlâl ve Girizgâh-ı Ta‘rîf-i Maḫâl”** başlığından sonra yer alan onuncu beyitten on dokuzuncu beyte kadar tevḥîd bölümünün içeriği olduğu görülmektedir. Ardından gelen **“Ḥatm-i Ḥitâm-ı Tevḥîd be-Temcîd-i Resûl-i Mecîd”** başlığından sonraki 19-21. beyitler, “na’t” bölümüne geçiş beyitleridir.

Tevhîd bölümünde Allah’ın insanı Allah’ın birliğine delil olarak “nüsha-i kübrâ” ettiği ve ona “ev-ednâ” yani “kurbiyyet, yakınlık” sırrını verdiği; kulunu irfâna mahzen kılıp konuşma cevherini yalnız ona verdiği; sözü kendi birliğine kefil ettiği; “dil ile ikrâr kalp

ile tasdik” nazarınca imanın şartını dil ile ikrâr ettiği; kulunu, faziletine ve yaratma kudretine mazhar ettiği; nefesinin ölüye hayat verdiği; “kûn” yani “ol” emrinin canlı olan her şeyi dünyadan âhiret âlemine geçişinde yeterli olduğu ifade edilir:

10. İtdi insānı nüşa-i kübrā
Andadur sırr-ı vahy-i ev-ednā
11. Kıldı mahzen kulunı ‘irfāna
Cevher-i nuṭṭı itdi dūr-dāne
12. Gūne gūne edālarile añı
Eyledi gülşen-i ʔarab çemeni
13. Dil olup aña ‘ārif-i simsār
Eyledi ‘aklı ‘āleme mi‘yār
14. Sözi tevḥīdine kefil itdi
Vaḥdetine anı delil itdi
15. Şarṭ-ı imān itdi ikrārı
‘ılme mizān itdi güftārı
16. Vaşf-ı zātına mazhar itdi anı
Şun‘ u fazlına manzar itdi anı
17. Nefesi mürdeye ḥayāt itdi
Kām-ı cāna anı nebāt itdi
18. Cem‘ idüp bil ki nūnıla kāfı
İtdi kevneyn emrine kāfı

Na’t bölümü, “Na’t-ı Seyyid-i Kāyināt ve Vaşf-ı Mefḥar-ı Mevcūdāt ‘Aleyhi Efḍalü’t-taḥiyyāt ve’ş-Şalavāt” başlığını taşır. Bu bölümde Hz. Peygamber mübarek lakablarıyla anılır. Onun risalet burcunun zirvesindeki ay; gözünün sâfi bir ruh, bakışının ruhun derdine şifa; ayağının tozunun devlete tâc, ona tâbi olmanın cennet sebîli olduğundan bahsedilir. Sırrının irfan sırrı ve Allah’ın rahmetine delil nûru olduğu anlatılır. Yesrib’in güneşi, Mekke’nin şâhı, insanlığın özeti, yaratma yemişinin özü gibi benzetmelerle soyundan,

şerefli nesebinden behsedilir. Ahmed ve Mustafa ism-i şerîfleri ile Emîn lakabı verilir ve temiz ruhuna selam edilir, himmetleri ümmete yayılsın dileklerinde bulunulur:

22. İştîfâ tahtınuñ şehinşâhı
Evc-i burc-ı risâletüñ mâhı
23. Mehbiṭ-i vaḥy-i *tā*vü *hā*dur ol
Maṭla^c-ı şems-i *ve'ḏ-Duḥā*dur ol
24. Tāc-ı farḳ-ı cemī^c-i mürseldür
Ḥil^c-at-i ḥāşı vaḥy-i münzeldür
25. Cümleten çeşmi rūḥ-ı şāfīdür
Nazarı derd-i rūḥa şāfīdür
26. Ayağı tozu tāc-ı devletdür
İttibā^c-ı sebīl-i cennetdür
27. Maḥzar-ı ḥāş-ı feyz-i aḳdesdür
Ser-be-ser cevheri muḳaddesdür
28. Sırr-ı sırr-ı ḥafī-i 'irfāndur
Raḥmet-i Ḥaḳḳ'a nūr-ı bürhāndur
29. Şems-i Yeṣrib nebīre-i 'Adnān
Şāh-ı Mekke ḥülāşā-yı insān
30. Lübb ü lübb-i fevākih-i 'icād
Mağz-ı nağz-ı serāyir-i imdād
31. Pertev-i evvel-i ziyā-yı vücūd
Nüşḥa-i āḥir-i ḥaşāyiş ü cūd
32. Nemek-i ḥ^vān-ı ḥikmet-i tekvīn
Āb-rūy-ı şemāyil-i temkīn
33. Pişvā-yı rüsül şafīyü'l-ḥayl
Reh-nümā-yı sübül naḳīyü'z-zeyl

34. ‘Arabîyü’l-neseb penâh-‘Acem
Şerefü’l-haseb [ü] refî‘-i himem
35. Aḥmed ü Muşṭafâ Resûl-i Emîn
Mefḥar-i enbiyâ ḥabîb-i güzîn
36. Feyz-i ḥâş-ı netâyic-i rahmet
Fâyiz olup hemîşe tâ gâyet
37. Rûḥ-ı pâkine biñ selâm olsun
Himmeti ümmetine ‘âm olsun

Hz. Peygamber’in övgüsü ardından ailesi, ashabı ve dört halifenin övgüsüne geçilir. **“Tetimme-i Na‘t-ı Seyyide’l-Mürselîn be-Ta‘zîm-i Âl-i Emîn ve Aşḥâb-ı Güzîn Rıdvānu’llah-ı Aleyhim Ecma‘în ilâ Yevmi’d-Dîn”** başlığını taşıyan bu bölümden sonra, dört halife övgüsüne geçiş beyitleri sayılabilecek beyitler yer alır. Hz. Peygamber’in ailesi ve ashabının velîler olduğu, irfan sebîlinin doğru yolu gösterenleri, iman yolunun mürşidleri ve feleğin seçilmiş yıldızları, toplanmış feyzin denizleri olduğu anlatılır:

38. Âl ü aşḥâb kim velîlerdür
Maẓhar-ı re’fet celîlerdür
39. Hâdiyân-ı sebîl-i ‘irfândur
Mürşidân-ı ṭarîḳ-i îmândur
40. Kevkeb-i çarḫ-ı irtizâlardur
Kulzüm-i feyz-i ictibâlardur
41. Rûḥlarına dürûd-ı nâ-ma‘dûd
Tuḥfe-i feyz-i medḥ-i nâ-maḥdûd
42. Dâyimâ fâyiz ü revân olsun
Her biri mefḥar-i cinân olsun

Bu geçiş beyitlerinden sonra dört halife övülür. **“Medḥ-i Çehâr-Yâr-ı Kibâr Aşḥâb-ı Uşûl-i Füşûl-i Menâkıb-ı Âşâr”** başlığını taşıyan bu bölüm, kırk üçüncü beyitten başlar ve elli

dokuzuncu beyte kadar sürer. İrfan madeni, ilim kaynağı, Resûl-i Kerîm'in seçkin halefleri, Adn ve Naîm cennetlerinin cilve yerlerinin şerefleri, Muhammed Muhtar (s.a.v)'ın vezirleri, hikmet kitabının yıldızları, şariat ve din ırmaklarının çeşmeleri olduklarından bahsedilir. Dört halîfenin Hz. Peygamber'in halefleri; hikmet ve rahmetin dört rûknü; din ve millet binasının erkânı, hidayet göğünün yıldızları, hikmet mushafının gezegenleri oldukları ifade edilir. Ardından hilafet sırasına göre öncelikle Hz. Ebûbekir (r.a)'den "yâr-ı gâr-ı safâ" denilerek Hz. Peygamber'e mağaradaki dostluğundan; Hz. Ömer (r.a)'e "fârik-ı haṭâ vü şavâb" ve "a'delî'l-aşḥâb" denilerek temyiz gücü ve adeletinden; Hz. Osman (r.a)'a "ḳutb-ı câmi'ü'l-Ḳurân", "ḳâmilü'l-hilmi ve'l-hayâ" denilerek Kur'an-ı Kerîm'i toplaması ve yumuşak huyluluğu ve hayâsından; ve son olarak Hz. Alî (r.a)'ye "şâhib-i kemâl-i celî" ve "Şâh-ı Düldül-süvâr a'nî" denilerek kemâl sahibi ve atı Düldül'ün şâhi olmasından bahsedilir. Bunların güzel hasletlerinin daimi olması gibi temennilerle selam ve dua ile bölüm bitirilir:

43. Hâşa kim çâr-yâr-ı 'âlî-şân
Menba'ü'l-'ilm ma'denü'l-'irfân
44. Çâr-aşl-ı ṭabâyi'-i hikmet
Çâr-rûkn-i mebânî-i rahmet
45. Halef-i fâyiḳ-i Resûl-i kerîm
Şeref-i cilvegâh-ı 'Adn ü Na'îm
46. Vüzerâ-yı Muḥammed-i Muḥtâr
Hulefâ-yı celâyilü'l-âṣâr
47. Dîn ü millet binâsı erkânı
Şehr-i 'ilm ü kerâmet a'yânı
48. Āsumân-ı hüdâ sitâreleri
Muşhaf-ı hikmetüñ seyyâreleri
49. Şer' ü dîn cûybârı çeşmeleri
Çeşmesâr-ı kemâlüñ eşmeleri

50. Ser-firāzān-ı kişver-i tahkîk
Hoş-tırāzān-ı cāme-i tevfiķ
51. Sānī işneyn evvelen Şiddîk
Yār-gār-ı şafā ‘atîķ-i Şiddîk
52. Sāniyen fārîķ-ı haṭā vü şavāb
Ya‘nī Fārûķ-ı a‘deli’l-aşhāb
53. Sālisen kutb-ı cāmi‘ü’l-Kurān
Kāmilü’l-hilmi ve’l-hayā ‘Osmān
54. Rābi‘en şāhib-i kemāl-i celī
Şāh-ı Düldül-süvār a‘nī ‘Alī
55. Şīt-i ihsānları müdām olsun
Cānları cānlara imām olsun
56. Zîkr-i hayrıla zinde olsunlar
Şeref-i cāvidān bulsunlar
57. Vaşf-ı mefḥarları ola bākī
Rûz-ı haşr olalar bizi vākī
58. Kurb-ı hāzretde hāş olsunlar
Raḥmete ihtişāş bulsunlar
59. Şüfe‘ā-yı ‘uşāt olsunlar
Şāhib-i şālihāt olsunlar

“Mi‘rāc-ı İbtihāc-ı Tāc-ı Enbiyā Dürretü’t-tāc-ı Aşfiyā Pādişāh-ı Bārgāh-ı Iştifā ve Zîkr-i

Muhtaş Şoden-i u be-Faḥr u Bahā ve ‘İzz ü ‘Alā” başlığıyla haber verilen mi‘rāc bölümü

Hz. Peygamber’in göğe yükseldiği mucizeyi anlatır. Altmış ve yüz altıncı beyitleri kapsayan bu bölümde şair, günün ışığını Hz. Peygamber’in nûrundan ödünç aldığından, zamanın ve zeminin gözünün bebeği olduğundan, bütün yıldızların mübarek sayılan yıldızlardan olduğu ve her birinin Hz. Peygamber göğe yükselirken kafilesinde bulunduğundan bahsedilir. Hadise esnasında göklerin ve yerlerin hâlleri anlatılır. Melekût

ve ceberût âleminin, şahidi olan “Hz. Peygamber gelse” diyerek gulgul sesleriyle dolduğundan bahsedilir. Bütün kudsîlerin onun güzelliğine bakmak için hazırda bulunduğu, melek kısımlarının rakkas olup yükseldikleri ve hepsinin Hz. Peygamber’i görmek için hazırlandıkları, cennetin güzel kokusunun yayılıp cihânın misk ve anber kokularıyla dolduğu, denizlerin kabardıkları anlatılır. Ardından Hz. Peygamber’in Burak adlı binitinin hazırlığına geçilir. Burak, baştan aşağı nur olarak ve dokuz kat göğü bir adımıyla geçilebilecek kadar hızlı tasvir edilir. Ardından Hz. Peygamber, Burak’a bindikten sonra Cebrâil’in örtünmesi, Hz. Peygamber’i Dâvûd (a.s) ve ailesinin karşılaması ve bütün gök ehlinin ona “*Hoş geldin!*” demeleri, Burak kanadını yukarıya açınca Hz. Peygamber’in bütün perdeleri geçmesi ve bâtın gözünü açıp Rabbi’n dîdârına yaklaşarak “*Kâbe kavseyn*” makamına ermesi anlatılır. Bütün kesret eserlerinin giderek Hz. Peygamber’in vahdet denizine gark olduğu, sırlara mahrem olup kendisinin hem aşk, hem âşık hem de ma’şûk olduğunu yani ikiliğin ortadan kalktığı, vahdet sırlarının gülüne bülbül olup baştan başa ruh olarak masivadan eser kalmayan bir hâl içinde bulunduğu anlatılır. Şairin ifadesiyle artık Ahmed’in “mim”i gitmiş, “ehad” yani “bir” kalmıştır. Bu bölüm Hz. Peygamber’in ruhlarına salat ve selam edilerek ve kendisi ile ümmeti için dua edilerek, şefahtan istenerek bitirilir:

60. Bir gice maṭla‘-ı meh-i iḳbāl
Mevkib-i kevkeb-i sa‘âdet-i ḫāl
61. Ne gice rûz-ı ‘îdile hem-ser
Ḳadrla fâl-ı devlete beñzer
62. Ḳarż alur şu‘lesinden anuñ rûz
Gûyiyâ ḍaḥve-i dem-i Nevrûz
63. Nesemâtı ḥevâ-yı heşt-bihişt
Zülf-i ḫurâ gibi ‘âbîr-i sirişt
64. Merdüm-i dîde-i zemîn ü zamân
Zîb ü zeyn-i sevâd-ı ‘âlem-i cân
65. Mâhî-mühre müfâḥare eyler
Şebi rûza müsâmere eyler

66. Zülmeti sırr-ı keyf-i meddü'z-zıll
Râhat olur içinde her 'âkıl
67. Cümle kevkeb olup su'ûd üzre
Her biri mevkib-i şu'ûd üzre
68. Şerefinde cemî'-i seyyārāt
Her demi reşk-i fazl Kadr ü Berāt
69. Biñ göziyle sipihr olup nāzır
Dürr-i cevher nişār için hāzır
70. Hufte olup 'uyûn-ı fitne vü şer
Çeşm-i encüm iderdi hîre nazar
71. Râh-ı vaşl-ı habîb olup hālî
'Âlem olup şafâyıla mālî
72. Āsumân u zemîn olup hurrem
Hâtır-ı aşfiyâ olup hoş-dem
73. Kûlzüm-i feyz idüp katı tûğyân
Mevc-i yemm-i şafâ olup 'ummân
74. Hâtır-ı Ahmed'i ri'âyet için
Cümle-i hemmine kifâyet için
75. Melekûtı teferrüc itmek için
Cânı bir dem teberrüc itmek için
76. Gûlgule tıldı 'âlem-i melekût
Gelse diyü o şâhid-i ceberût
77. Muntazır oldı cümle kudsîler
İdeler tâ ki ol cemâle nazar
78. Kısm-ı kerrübî oldılar rakķaş
Ya'nî eyler 'urüc o hâşşü'l-hâş

79. Zeyn olındı ḥarīm-i ins ü şafā
Tā temāşā ide o şāh-ı bahā
80. Aşfiyā ḥayli ḥāzır oldılar
Maḳdem-i şāha nāzır oldılar
81. ‘İtr-ı şālik idüp nesīm-i cinān
Müşk ü ‘anber şemīmi ṭoldı cihān
82. Cūş idüp ḳulzüm-i ‘ināyet-i ḥāş
İtmege ol ḥabībī faḥr-i ḥavāş
83. Peyk-i ḥazret o şāh-ı kevneyne
Maṭla‘ olmağa māh-ı kevneyne
84. Berḳ-i pā-ber-Burāk idüp ḥāzır
Didi Rabbūñ ḳudūmūñe nāzır
85. Şan ki bād-ı mücessem idi o raḥş
Cismi başdan ayağa nūr-ı dıraḥş
86. Seyr-i sırrına iremez idrāk
Bir adım yir aña ṭoḳuz eflāk
87. Mā-ḥaşal ḳāleb-i münīr ü laṭīf
Tā ḥulūl eyleye o rūḥ-ı şerīf
88. Bindi aña çün ol refī‘-i cenāb
Ṭutdı Cibrīl ol maḥalde rikāb
89. Merkeḳ-i bāda çün süvār oldı
Āl-i Dāvūd gördi zār oldı
90. ‘Azm idüp dergeh-i celīle hemān
Āsumāndan yaña yüridi revān
91. Ḳarşu geldi cemi‘-i ehl-i semā
Didiler *ḥayra maḳdem ü ehlen*

92. Ser-te-ser gökleri görüp geçti
Bāl-i ‘azmi yuḡaruya açdı
93. Geçdi cümle hicābı ol Server
Māverā oldı māsivā yek-ser
94. Çeşm-i bātın açup olup ḡāzır
Oldı dīdār-ı Rabbi’ne nāzır
95. *Ḳābe ḳavseyn* maḳāmına irdi
Şehnişīn-i taḳarrübe girdi
96. Gördi vü buldı cümle maḳşūdın
Oldı şāhid cemāl-i ma‘būdın
97. Gitdi āşār-ı keşret ü imkān
Baḡr-i vaḡdetde ḡarḳ olup ol cān
98. Cümleten çeşm ü gūş olup ol dem
Mū-be-mū oldı sırlara maḡrem
99. Bir olup ‘ışḳ u ‘āşık u ma‘şūk
Yek-cihet oldı şādık u maşdūk
100. Oldı cümle kemāle mazḡar-ı küll
Gül-i esrār-ı vaḡdete bülbul
101. Rūḡ olup cümle cismi ser-tā-ser
Ḳalmadı māsivādan anda eṣer
102. Mīm-i Aḡmed gidüp Eḡad ḳaldı
Evvel āḡır hüve’ş-Şamed ḳaldı
103. Rūḡına tuḡfe-i selām u dūrūd
Fāyіз olup hemīşe bula vūrūd
104. Dāyimā ola ‘āzim-i mi‘rāc
Ḳulzüm-i feyzi ola pür-emvāc

105. Mevc urup baħr-i cūdı her sâ‘at
Ümmeti ĥatırı bula selvet
106. Virilicek şefâ‘at-ı kübrâ
Ümmetin şād ide o māh-likā

Mirâc hadisesi anlatıldıktan sonra Hz. Peygamber’e dua ve tazarru içeren beyitler yer alır. Bu bölüm, “Nidâ-yı Tazarru‘ Anhâ be-Ravza-i Ān Kible-i Qabûl-i Du‘â vü Ka‘be-i Ĥuşûl-i Me‘mûl Żu‘afâ vü İstimdâd Nümûden ez-Rûĥ-ı Fâyizü’l-Fütûĥ An Faĥr-i Aşfiyâ” başlığını taşır. Şair yüz yedinci beyit ile başlayıp yüz otuz dördüncü beyte kadar devam eden bu bölümde, Hz. Peygamber’i över ve ona ümmetinin iyiliği için yalvarır, ondan medet ister:

118. Rûşen eyle cihānı nūruñdan
Ĥurrem it ‘âlemi zuhūruñdan
119. Luţfuñ olup ‘aşâ-yı dest-i ‘uşât
Fâyiz ola meyāmīn-i berekât

Şair, Hz. Peygamber’e, “İzzet ve kıymet tâcını başına, ihtisâs hil’atini sırta alıp, şerefının atına binerek itibarın en üst yerinde kalarak yücelik minberine yüksel, ulaşılabilir en yüce yere ve heybete ulaşıp dünyaya feyzinden taze can ve hisse ver.” diyerek seslenmektedir:

120. Tâc-ı ‘izz ü bahāyı başa alup
Ĥil‘at-ı ihtisâşı dūşa şalup
121. Raĥş-ı teşrîfüñe süvâr olup
Şadr-ı ‘izzetde pâydâr olup
122. Minber-i rif‘ate şu‘ûd idüp
Mevrid ü ĥaşmete vürûd idüp
123. Tâze cān vir cihāna feyzüñden
Ĥişşe vir ins ü cāna feyzüñden

Devam eden beyitlerde Hz. İsâ'nın nefesiyle ölüleri diriltmesine telmihte bulunulur. Hz. Peygamber'in kendisini himmetiyle canlandırmasını, sırrını âşikâr edip yakınlık avını avlamasını, faziletine ve lutfuna kainâtı delîl etmesini, inkar edenleri utandırmasını ve halkı gölgesinde himaye etmesini ister. Ardından kendisine, ailesi ve ashabına selam eder. Kendisi için “*Fânî-i âsîye inâyet et.*” diyerek Allah'ın yardımını, Hz. Peygamber'in şefaatine uğramasını, inayetinin denizinde boğulmasını, Hz. Peygamber'in ayağının tozu hürmetine Allah'ın onun suçlarını bağışlamasını diler:

124. Mât idüp nuṭṭla Mesîḥâ'yı
Zinde it himmetile mevtâyı
125. Sırr-ı ḥâşuñı âşikâr eyle
Şayd-ı kırbetleri şikâr eyle
126. Fazluña beyyine ikâmet it
Luṭfuña kāyinâtı ḥüccet it
127. Cümle münkirleri ḥacil eyle
Halkı sāyeñde mutazallil eyle
128. Çok taḥiyyât u bî-hisâb selâm
Saña olsun hemîşe şubḥıla şâm
129. Âl ü aşḥâbuña dūrüd senâ
Vâşıl ola ebed şabâḥ u mesâ
130. Fâyiz olup meyâmîn-i himmet
Ola ḥoş-dil mu‘âşir-i ümmet
131. Fânî-i ‘âşîye ‘inâyet it
Cümle-i himmete kifâyet it
132. Müsteḥakk-ı şefâ‘atüñ olsun
Ġarḳ-ı baḥr-i ‘inâyetüñ olsun
133. Ayağüñ tozu cāhına ey cān
Şuçlarını bağışlasun Raḥmān

134. Bu kadar kim ider kapuñda o kedd

İde hāṣā ki luṭfuñ anı redd

Bir sonraki bölüm, “Münâcât-ı Kādî'l-Hâcât bâ-İ'tirâf-ı Ḥaṭî'ât ve İ'tirâf ez-Nehr-i Ṭazarru'ât ve İsti'fâ-yı Zillât be-Da'vât-ı Şālîḥât ve İstimdâd-ı Semt ez-Erbâb-ı Kerâmât Kaddesenâ'llāhu Sırrihüm” adını taşır. Bu bölüm yüz otuz dördüncü beyitten yüz seksen dokuzuncu beyite kadar devam eder. Şair burada Allah'ın çeşitli isimlerini kullanarak isteklerini dile getirir, onu över ve ona yalvarır. Bir münâcât örneği olan bu bölümde, Allah'ın Semî, Basîr, Hayy, Kadîr, Hâlık, Râzık, Âlim ve Habîr isimleri anılarak giriş yapılır. Allah'ın altı yönden, yani mekândan münezzeḥ olması ve aynı zamanda da her yerde eserleri ve sıfatlarının tecellilerini görülebileceğini vurgular. Gökleri yoktan var etmesi, toprağı insana dönüştüren gücü, karanlık dünyaya hücum ettiğinde yaratma kudretiyle yıldızdan ışıklar uyandırması, toprak içinde çiçekler bitirip ateşle suyu bir yere getirmesi gibi zâtî ve subûî sıfatlarından bahseder. Bunlarla birlikte Allah'ın geceyi ve gündüzü var etmesi, güneşi yaşamın sebebi ve geceyi bir örtü kılması, yeryüzünü sabit, gökyüzünü devreden bir şekilde yaratması, taşı hareketsiz bırakıp bitkiyi yerden bitirmesi gibi hususlara değinir:

135. Ey Semî' ü Başîr ü Hayy ü Kadîr

Hâlık u Râzık u 'Alîm ü Habîr

136. Her cihetden yüzi müvecceḥ olan

Şeş cihetden özi münezzeḥ olan

137. Yoğiken var iden şu eflâki

Kudreti Âdem eyleyen ḥâki

138. Zülmet itdüğü dem cihâna hücûm

Uyaran şun'ıla çerâğ-ı nücûm

139. Toprak içre şükûfeler bitüren

Odıla şuyı bir yire getüren

140. Rûy-ı rûzî cemâli enver iden

Zülf-i leylî celâli 'anber iden

141. Mihri iden ma‘āyışuñ sebebi
Perdevār eyleyen zālām-ı şebi
142. Çarhı dāyir zemīni s̄ābit iden
Sengi cāmīd nebātı nābit iden
143. ‘İlmine kāyināt olan yeksān
Katrece kudretine kevn ü mekân

Allah’ın ilminden, kudretinden, lutfundan, vasıflarından, kahrından, faziletinden, yumuşaklığından, haşmetinden, adaletinden, bağışlamasından ve hikmetinden bahseder, “*Hicran belasının mübtelası, isyan kemendinin tutsağını ihsanının eliyle kurtar, bağışlanma haremde temizlenenlerden eyle.*” sözleriyle dua eder. Bu tarz sıfat, ululama ve övme beyitlerinden sonra şair kendi için dua eder. Şaire göre kendisi, “*isyanın yaramaz şeylerinin kemendine bağlanmış ve ayrılık belasının müptelası*”dır. Allah’a ihsan eliyle kendisini bunlardan halas etmesi, bağışlanma yerinde hâs olan [kullarından] eylemesi için yalvarır:

147. Vüs‘at-i fazlı maṭma‘-ı füssāk
Dikḳat-i ‘adli müfezzi‘-i ‘uşşāk
148. Baḥr-i gufrānı bī-nihāyet olan
Reşḥası ‘āleme kifāyet olan
149. Bevāsīr-i kemend-i ‘işyānı
Mübtelā-yı belā-yı hicrānı
150. Dest-i iḥsānla ḥalāş eyle
Ḥarem-i maḡfiretde ḥāş eyle

Şair, günahı sonsuz, Allah’ın azābına müstehak, ayıbı bütün yaratılmışlardan fazlaca her nefeste günah etmiş, gönül aynasını karartmış, gece gündüz kötülüğe meyletmış, isyan edenlerin başı da olsa, dilinin zikri ve gönlünün meyli şirin dudak ve siyah zülûf de olsa, daima zikretmek yerine oyun ve eğlenceyle meşgul, kahrına layık da olsa Allah’ın lutfuna âşık olduğunu dile getirir:

151. Gerçi kim cürmi bî-nihāyetdür
Müsteḥakk-ı ‘azāb u niḳmetdür
152. İtmedügi muḥālefet yokdur
Cümle ḥalkdan ma‘āyıbı çokdur
153. Her nefesde nice günāḥ itdi
Göñül āyīnesin siyāḥ itdi
154. Gice gündüz füsūkadur meyli
Ma‘şer-i ‘āşiyān-ı ser-ḥayli
155. Dilinüñ zıkrı göñlinüñ meyli
La‘l-i şîrîn ü ṭurre-i leylî
156. Vird ü zıkr eylemek yirine müdām
Lehv ü lu‘b oldu aña şugl-i tamām
157. Dili dāyim ḥabāyişe meşgūl
Fî‘li her-dem ḳabāyiḥa mebzūl
158. Ḳahruñuñ her cihetle lāyıkıdur
Luṭfuñuñ lîk ḥayli ‘āşıkıdur

Şairin itiraf olarak tanımladığı bu ifadelerden sonra, Allah’ın bütün bunları affedeceğine dair ümit ve dualarına geçer. Kendi aczini ifade ederken Allah’ın yüceliğini vurgulamaya geçmiştir. Kendinden üçüncü tekil şahıs gibi bahseden şair, “*Günahlarını daima itiraf eder, senin esirgemen olmasa kınanan -benin- hâli ne olur. Senin rahmetinin fazlasını rica eder ve Hz. Peygamber’in eşiğine çıplak bir şekilde gelmiştir. Ne kadar günahkâr ve âsi de olsa dört halîfenin has bir sevenidir ve bağışlanma sofrasından bir şeyler umar, ihsan denizinde gusl olmayı ister. Suçlunun derdine tabib olan Habîbin Mustafâ (s.a.v)’nın ayağının tozu hüürmeti için, evliyanın velayet anı, şehitlerin kanının kıymeti için, gecelerce olan niyaz ve sinelerde sakladığı sır için, Zemzem, Merve ve Safa tepeleri ve Ka’be’de okunan dua, kibleye dönen çehre, sabah okunan âh ve sana giden bütün yollar için cömertliğinin ihsan denizi feyz edip bağışlanma dalgaları coşup bütün isyan edenleri affetsin, ayıplarını ve isyanlarını örtsün. Sen sana layık olanı işle ve merhamet edip suçlarını bağışla, cümlesini lutfunla güldür, mahşer gününde utanmış ve salih*

kulların karşısında hor, aşağılık etme. Makamlarını Firdevs bahçesi kıl, fazlınla muamele et, lutfunla mukabele et, bu kulda hak edilmiş bir şey yoksa da senin şefkatine bahane çoktur. Onu âlimlerle birlikte oturt, evliya zümresiyle haşır et, Kevser şarabına kandır, fazlının nimetleriyle utandır, canı korkudan emin eyle, Hak rızasını bulsun.” şeklinde kendi aczini ve kusurlarını anlattıktan sonra Allah’ın lutfunun genişliğine, cömertliğine, şefkat ve merhametine vurgu yaparak af diler ve hayrını ister:

160. Mu‘terifdür günāhına dāyim
N’ola olmasa re’fetūñ lāyim
161. Raḥmetūñ fazlasını rācīdür
Muştafā işigine lācīdür
162. Ne kadar kim eşīm ü ‘āşīdür
Çār-yāruñ muḥibb-i ḥāşīdur
163. Ḥv[ā]n-ı gufrāndan nevāle umar
Baḥr-i iḥsāndan gusāle umar
164. Ḥāk-i pāy-i Ḥabīb ḥürmetiçün
Derd-i cürme ṭabīb ḥürmetiçün
165. Evliyānuñ dem-i velāsiyiçün
Şühedānuñ dem-i bahāsı için
166. Saña lāyık olan kirām için
Kütüb-i münzel-i ‘izām için
167. Vaḥy-i münzel cemī‘-i mürsel için
Sırr-ı ḥāş-ı Ḥabīb-i ekmel için
168. Gicelerde olan niyāz için
Sīneler şakladuğı rāz için
169. Zemzem ü Merve vü Şafāyiçün
Ka‘be’de olınan du‘āyiçün

170. Kıbleye toğrılan vücuhiçün
Aşfiyâda olan şükûhiçün
171. Saña giden cemî'-i râhiçün
Şubh-gehde olınan âh içün
172. Feyz idüp baħr-i cûd u ihsânı
Tâfî idüp biħâr-ı ğufrânı
173. Cümle 'aşîleri idüp mağfûr
'Ayb u 'isyânların kılup mestûr
174. Rûz-ı maħşerde şermsâr itme
Şulehâ karşıusunda ħ'âr itme
175. Sen saña lâyıķ olanı işle
Raħmet it suçlarını bağışla
176. Cümlesin luţfuñıla ħandân it
Dillerin şevķla ğülistân it
177. Bâĝ-ı Firdevs kıl maķâmlarını
Ĥâşıl it cümle-i merâmlarını
178. Cümlesine tufeylî ben zârı
Kıl kerem bezlinüñ sezâvârı
179. Gerçi yokdur bu ķulda istiħķāk
Lîk çokdur bahâne-i işfāk
180. Ne olur baħr-i mevhibetden kem
Şuvarursa bu teşne ħâki nem
181. Yâ ilâhî muħîţ-i fazluñ içün
Muķtezâ-yı kemâl-i 'adlün içün
182. Fazluñıla mu'âmele eyle
Luţfuñıla muķâbele eyle

183. Raḥmet-i ḥāṣuṣna ḳarīn eyle
‘Ulemāyıla hem-niṣīn eyle
184. Zümre-i evliyâyıla ḥaṣr it
Defterümi ṣafâyıla neṣr it
185. Maḳ‘ad-ı şıdkı baña cā eyle
Şaḥn-ı ḥuld içre müttekā eyle
186. Mekk ü ḥızılāndan emīn eyle
Ḥarem-i raḥmete ta‘yīn eyle
187. Dār-ı Rıḍvān’da mücāvır ḳıl
Aṣfiyā ḥayline müsāmir ḳıl
188. Ḥavz-ı Kevser şarābına ḳandur
Ni‘am-ı faẓluñıla utandur
189. Cānı ḥavf u ḥaṭardan eyle emīn
Ḥaḳ rızāsın bula diyen āmīn

Bir sonraki bölüm, “**Zıkr-i Mefāḥir-i Pādīşāh-ı ‘Ālī-cāh/Va‘d-i Mü‘essir-i Zıll’ullāh Ṭāle Yegāh**” adını taşır, burada yüz doksanıncı beyitten iki yüz kırk üçüncü beyte kadar padişah övgüsü yapılır. İki yüz dokuzuncu beyitte Kânûnî Sultan Süleyman (salt.1520-1566)’ın adını zikreden şairin, eserini bizzat Sultan Süleyman’a sunup sunmadığı konusunda yeterli bilgi bulunmasa da ona ithaf ettiği söylenebilir:

209. Cān-ı ‘ālem-münīr ü ‘ālem-i cān
Ḥüsrev-i ḥüsrevān Süleymān Ḥān

Şair, bu bölümün girişinde, sultanı övmeye yetersiz olacağını, övgüye ihtiyaç olmadığını vurgular. Ardından kendisi de şair olup Muhibbî mahlası kullanan Sultan Süleyman’ın hitabetine ve şairliğine vurgu yapar. Şiirinin padişahın kulağına layık olduğunu çünkü onun yaratılışının nüktadanlıkta yüksek olduğunu, her hüneri el üstünde tuttuğunu söylemektedir:

210. Bu dür ol gūş-ı şāha lāyıkdur
Nükte-dānlıkda ʔabʕı fāyıkdur
211. Mū-şikāf-ı hüner durur nazarı
Tutar el üstine o her hüneri

Başka hiçbir padişahın onu geçemeyeceğini, onun dünya mülkünün azâmetinin yüz akı ve saltanat tacının incisi olduğunu ifade eder. Sultanların Allah'ın halifeleri olduğu inanişından dolayı Kanûnî'yi "*hilafet göğünün zirvesindeki ay*" diyerek över. İsim benzerliğini söz oyunu olarak kullanan şair; zenginliği, cinlere ve insanlara hükmetmesi özelliğiyle ön plana çıkan Hz. Süleyman (a.s) ile Kanûnî Sultan Süleyman arasında ilgi kurar ve onun da Hz. Süleyman (a.s) gibi insanlara ve cinlere hâkim olduğunu, imanın kale burcunun koruyucusu olduğunu ifade eder. Şair, padişahı, "*hükümdarlık göğünün güneşi, gönlü süsleyen bahçenin gülü, mutluluk madenlerinin gecesini aydınlatan چراغ, saldırı yolunun keskin kılıcı*" sözleriyle niteler. Atının şiddetli rüzgâr gibi, rüzgâra dahi yol vermeyecek kadar süratli olduğundan, arkasında Hz. Süleyman (a.s)'ın ashâbı olduğundan, onun için padişahın onu sevdiğinden bahseder ve "*padişahların padişahı Süleyman Han*" ifadeleriyle övgüsüne devam eder.

Nükte söylemekteki maharetinden, her hüneri el üstünde tutup iltifat ettiğinden; haşmetinden, kılıcının büyüklük dağının kılıcı gibi azametli, nişanının saadet âlemi olduğundan; himmetinden, av sırasında vahşi hayvanlar ve kuşların kaçmadan ona teslim olduğundan; kalbinin cihanı gösteren ayna kadar parlak ve geniş, aynı zamanda safa burcunun güneşi gibi olduğu ve nazarının saadet iksiri olduğundan; sevgisinin dünyayı lale rengine boyayıp, kahrının Rüstem'leri kendine tutkun ettiğinden bahseder:

213. Kendü küh-ı şüküh u haşmetdür
Kılıcı tîğ-ı küh-ı şevketdür
214. 'Alemlî 'âlem-i sa'âdetdür
Himemi vak'ı küh-ı buşatdur
215. Şaydı olmağıçün vühûş u tıyūr
Uçmadan kaçmadan geçüp el yur

216. Cām-ı gītī-nümā durur albi
Mihr-i burc-ı şafā durur albi
217. Hızmeti bā‘is-i sa‘ādetdür
Nazarı kīmiyā-yı devletdür
218. Mihri dünyāyı lāle-gün eyler
ahrı Rüstemleri zebūn eyler

Övgüye devam eden şair, cihan padişahı olan sultanın bir yere uğrasa, insanların ayağının tozunu başlarına tac edeceklerini, denizlerin onun eziyetinin utancından kırılıp dalgalanacağından, meydanların onun atına dar geldiğinden, mum gibi olan lutfunun taşı yumuşatacağından ama aynı zamanda soğuk cehenneme benzeyen düşmanlığının yakıcılığından bahseder. Bunlardan başka, sultanın koruyuculuğu, adeleti, doğruluğu, cömertliği, heybeti, şer’i hükümlere riayeti, bātılı ve bid’ati ortadan kaldırmasını över;

230. Heybetinden remīde şīr-i felek
Himmetiyle Sühā münīr-i felek
231. Sāyesi sırr-ı keyf-i meddū’z-zıll
İlticā eyler aña her ‘ākıl
232. Na‘l-i esbi hilāl-i çarh-ı şükūh
Gerd-i rāhı tılā-yı fahr-i vücūh
233. Hāmī-i dīn ü beyza-i İslām
Hāfız-ı şer‘ ü havza-i ahkām
234. Nūr-ı ‘adli cihāmı rüşen ider
Feyz-i fazlı kulūbı gülşen ider
235. Şu gibi ‘adli eyledi cārī
Cān gibi kıldı ‘āleme sārī
236. Gün gibi haı eyledi zāhir
Bātılı kīmiyā gibi nādir

237. Bezl-i cūdıyla ʿālem olalı pür
Kāse-i hırş katı mālīdür
238. Devr-i ʿadlinde kim ider feryād
Yok sitem-dīde hīç meger bī-dād
239. Zıll-ı ʿadlinde hoş geçer ʿālem
Şan ki yağmur yağup uyur ādem
240. Hük-m-i şerʿi şu deñlü eyledi neşr
Şevket-i şerʿüñ oldı ʿaşr-ı ʿöşr
241. Bidʿati şöyle eyledi nā-būd
Gūyiyā olmamışdı hīç mevcūd
242. Zimmet-i himmetinde ol hānuñ
Dīndür dād u ʿadli insānuñ
243. Ceyb-i cūdı o şāh-ı Cem-cāmuñ
Bār-ı ʿārın götürmez ol vāmuñ

Şair hem şehzadeler hem de padişahın vezirleri için iki ayrı başlıkla iki bölüm kaleme almıştır. “Tekmīl-i Meḥāmid-i Şehryār-ı Kām-kārī be-Duʿā-yı Şehzādegān-ı Nāmdār ve Senā-yı Āzādegān-ı Büzürgvār Eṭalallāh Aʿmāzuhum” başlığını taşıyan bu bölümde şehzadeler için dua ve övgü içeren beyitler vardır. Şair burada iki yüz kırk dördüncü beyitten iki yüz elli dokuzuncu beyte kadar önce, herhangi birinin ismini zikretmediği, şehzadeler için; “Ömürleri uzun olsun, günleri yücelikle geçsin, adları daima kadr ile anılsın, onların güzelliğiyle padişahın gönlü felekteki ay gibi olsun, padişahın güzel gözlerine nūr olsunlar.” diyerek dualar eder:

247. Çeşm-i zaḥm-ı zamāneden meʾmūn
Olup ola ʿömürleri eفزūn
248. Şevket ile geçürüp eyyāmı
Kadrla dāyim olalar nāmı

249. Anlaruñ behcetiyle hâtır-ı şâh
Çarh-ı hazz u şafâda ola mâh
250. Şadr-ı ikbâline sürûr olalar
Dîde-i şevketine nûr olalar

Ardından tekrar padişah için, “*Ey Allah ’ım, o ihsan ve iyilik, lutuf ve adelet dolu şâhı daima lutfunun gölgesinde tut, eşiğini zamanın lutfu eyle, yüceliğin en yükseğinde izzet tâcı, iki âlemde haşmet ehli kıl, kapısını kullarına sığınma yeri et ve bütün sevdiklerini sevindir, düşmanlarını zelil eyle ve dostlarının kadrini ulu eyle, devletinin güneşi batmasın, daima yükselişe mail olsun, senin rahmetine ve kudretine mahzar olsun.*” şeklinde dua eder:

252. Yâ ilâhî o şâh-ı pür-dâdı
Luţf u in‘âm u ‘adle mu‘tâdı
253. Dâyimâ sâye bân-ı luţf eyle
İşigüni zamân-ı luţf eyle
254. Farq-ı şevketde tâc-ı ‘izzet kıl
İki ‘âlemde ehl-i haşmet kıl
255. Kullaruña penâh idüp bâbın
Hurrem eyle cemî‘-i aḥbâbın
256. Düşmenin ḥâsir ü zelîl eyle
Dostı kadrini celîl eyle
257. Devleti mihri olmayup zâyil
Ola dâyim terakkiye mâyil
258. Aña devlet gulâm u muḫbil ola
Hâş-ı feyzüñe şâmı kâbil ola
259. Mazhar ola kemâl-i kudretüñe
Manzar ola ‘uyûn-ı rahmetüñe

Vezirlerin övgüsü, “**Tavsîṭ-i Du‘â-yı Devlet-i Hudâvendigâr-ı Cihândâr be-İttîra-i Vüzerâ-yı ‘Adâlet-şi‘âr u Neşâfet-Dişâr**” başlığının ardından gelmektedir. İki yüz altmışıncı

beyitten üç yüz onuncu beyte kadar süren bu bölümde, Arapça ve Farsça söylenmiş beyitler yer alır. Burada şairin Türkçe söylediği:

260. Vüzerāsına eyleyüp tevfiķ
Gösterivir olara ‘adle ʔarīķ
261. Hakkı tefhīm idüp kemāliyle
Rıfķı ta‘līm idüp me’āliyle

beyitlerinin ardından Arapça kısımlara geçilmiştir. Arapça beyitlerin tercümeleri dipnotta verildiğinden, burada tekrar edilmeyecektir.

Mesnevîde bir sonraki bölüm “sebeb-i te’lif”tir. Şair burada eseri yazma amacını üç yüz on birinci beyitten başlayarak üç yüz kırk birinci beyte kadar anlatmaktadır. **“Sebeb-i Nazm-ı HAZĠNETÜ’l-Beyān ve Sefġinetü’l-‘İrfān fġ Mühimmāti’l-İnsān ve Maķāşidü’l-Cenān”** başlığını taşıyan bu bölümde eserin tam adı ilk kez bu başlıkla anılmıştır.

Şair burada ilk olarak okura seslenir:

“Ey kemāle tālib olan ve ma’rifet cevherini isteyen” kimse, “bil ki bu hasta ve alçak, duacı” kişi, “Güzel çalışmalarının faziletinin sofrasını sana sarf etti, uzun müddet vaktini harcadı ve doğrulukla özen gösterdi.” Ardından bu gayretinin sebebini açıklar; *“Hakk’ın nimetine şükredenlerden olmak ve sonra da hālimi zikretmek için her hususta risaleler, hālimi anlatmak için mektuplar nazm ettim.”* Kendi şiirini över; *“Her biri gönül açan edalarda, gamı dağıtan mana ve lafzlarla cennet bahçesi gibi süslü, güzel, yeni ve görülmemiş mektuplar [yazdım], inşâsının safasını seyretmek kalp gözündeki şevk nurunu arttırır.”* demektedir.

“Sebeb-i te’lif” yahut “sebeb-i nazm” olarak anılan bu bölümlerde genellikle müellif ve şairler; eseri hakkında bilgi vermeyi, eserin diğerleri arasındaki farkını ve söyleyişteki güzelliğini anlatmayı, eseri te’lif veya nazm etmeye nasıl başladığını, hangi sâikle yola çıktığını anlatmayı amaçlarlar. Şair bu bölümde kendi nazmını övmeye devam etmektedir:

“Hoş kelam ve övgünün tuzağıyla [benim nazmım] tabiatları cezbeyle avlar. Nereye giderse, kime ulaşırsa safa ve gönül rahatlığı verdiği için rağbet bulur. Âleme benzeri gelmemiş, [böyle bir nazm] elini insana hiç vermemiştir, kimse benzerini görmüş, böyle bir söz işitmiş değildir. Değerinden daha pahalı olan bir inci, eşsiz bir cevherdir, kitap

madeninin taze, kıymetli la'l taşıdır. Hikmet kaynaklarının bol nuru, güzellik ve sevinç meclislerinin şahididir. [Benim sözüm] şenlik bahçelerinin en yenisi, sanat havzının çeşmesinin lülesidir. İlhamın su yollarının temiz feyzi, anlatılan menkıbelerin has sırrıdır. Nazmının suyu saf ve akıcı, lafzı ve manası şifa beyan edicidir. İfadelerindeki açıklık Hızır (a.s) yaratılışında, letafeti İsa'nın nefesi [hükümünde]dir. Dünya içinde delinmemiş bir inci, devri içinde söylenmemiş bir sırdır. Şansız bir fakirin bâkir fikirleri olsa da irfan sebilinin tozlarıdır.”

Şair bu şekilde şiirini övdükten sonra yeniden kendi amacını ifade etmeye döner; “*Garazım hayrıla yad edilmek ve deftere sesin, şöhretin güzelini kaydetmektir. Kendimden sonra zikredilmek, kalıcı eser âlemini bulmaktır. Her kişi kendi hâline göre bir iş işleyip onunla anılmak ister, onunla adını andırarak hâmlığını pişirir, bu fakirin de eli buna erer, işte bu amel nüshasını yazdırıp canının derdine [ardından] rükû etsin, fâni âlemde [bu eseri] kalıcı [olsun diye] bıraktım. Ey [bu esere] bakan cömert [kişi], bu âsi [kulu] rahmet olsun diyerek duayla an, canımı safanın gül bahçesi eyle. Kim bu duacı [kula] rahmet dilerse, onun da oturacağı yer cennet olacaktır. Çünkü Allah'ın rahmeti denizler, okyanuslar kadar [geniştir], cömertliğinin feyzi eksik olmaz, [o] her kulunu nimete boğar, kendisine sığınan bana da rahmet etsin.”*

Bu girişten sonra konuya giriş mahiyetinde bir başlık yer alır:

“Bu Kitāb-ı Belāgat-nişāb Ṭabakāt-ı Mevcūdāt İ’tibārī Üzre Üç Kısma Ṭaqsīm Olinup E’ālī vü Evāsıṭ u Esāfil Zümresinüñ Hıṭāb u Cevābı Esāsı Üstine Vaz’ Olinup Aḫsām-ı Merām-ı Enām Beyān-ı Eşvāk u İzān-ı Elem-i Firāk u Şükr-i Şikāyet ü Zıkr-i Hikāyet ü Tehānī ü Te’āzī vü Medḥ ü Qadh u Sifāriṣāt u İltimāsāt u Şefā’āt Vesāyir Eşnāf-ı Hācāt Nazm Olup Her Biri Merkez ü Maḥzende Nakş Olinup Mevāzı’ında Be-‘ıyānhā İşāret Olinmışdır. Ğaflet Olinmayup Başīretile Nāzar Olına.”

Bu başlıkta, “*Bu belagat dağıtan bu kitap mevcut tabakaların oluştuğu üzere üç kısma ayrılmıştır. Yüceler, ortada olanlar ve alçakta olanlardan her bir zümrenin hitap ve cevap esasları üstüne düzenlenmiştir. İnsanların [mektup yazma] niyetlerin kısımları, ayrılık derdini bildirme ve şevk beyanları, şikâyet ve teşekkür, hikâye zikretme, tebrik ve başsağlığı, övgü ve yergi; alçak olan kimseler ayrıcalık ve şefaah sahipleri ve başka isteklerin sınıfları nazm edildi. Her biri merkez ve kıymetli mahzende işlenmiş, yerlerinde açık bir şekilde işaret edilmiştir.”* şeklinde ifade edildiği üzere kitap üç kısımdan

müteşekkildir. Bu kısımlarda muhatabın yakınlık derecesi, makam ve statüsüne, mektubu yazmanın niyeti vs. ye göre mektup nasıl yazılır sorusuna şiir şeklinde ve belîğ bir üslûpla cevap verilmeye çalışılmıştır. Şair bu başlıkta son olarak okura “*Gaflete düşmeden, basiretle bakılsın.*” uyarısında bulunur.

Bir sonraki başlık, “**Ğism-ı Evvel-i Teferru‘ât: Erbāb-ı Mefāhîr ve Temellükāt-ı Aşşāb-ı Me‘āşir Ya‘nî Mekātib-i Ekābir ez-Cānib-i Emsāl ü Eşāğır Zikridür Ki Baş Olan Hıţāb-ı Şehzādegān ez-Zebān-ı Lālāyān Vesāyir Ağayān**” adını taşır. Bu bölümde lalaların dilinden şehzadelere hitaben “Mektup nasıl yazılmalıdır?” sorusuna cevap verilir. İlk kısmın detay ve inceliklerinin anlatıldığı bu bölümde öncelikle, lalanın şehzadeye hitabı ve kelamı örneklenir:

“Dualar yalvarışı beyan edici, şükürse tevazu nişanesi olsun. Bu iddia sahibi kul, o şāha dosttur. Sözlerimi ansızın eşiğinin toprağının amaç gözüne sürme etsin ve o şehzade, reisliğin ipek kumaşını üzerinde saadetle taşısin. Her hâlde viridiyle meşgul olsun, kalem diliyle gizli hususları ortaya çıkarsın. Edebin elçisiyle kavuşup cömertlik kapsamında kabul olunacak, çünkü ikbal kapısının dilenciliği böyledir. Ümit orucu mutluluk bayramına erişsin. Eğer şahane lutufların sebep olur, hitabım yerini bulur da bu kulun hâlini sorarsan, kerem nimetiyle beni şenlendirirsin. Ben hep duayla meşgulüm, saadetin devamı için uğraşırım, ululuğun bekası için mutluyum. Namazım ve niyazım bunun içindir, vücudunum canlılığını varlığından alır. Ben hazîni anıp mutlu ederek övünme esaslarımı yeniden inşâ et. Devletin gölgesi sonsuza dek daim olsun, saadetin gölgeleri daima uzasın.”

“**Cevāb-ı Şehzādegān-ı Berāt-ı Lalayān**” başlığıyla böyle bir hitaba, “Şehzadenin cevabı nasıl olmalıdır?” sorusu örneklenir:

“Büyük lalanın meclisinin huzuru, aziz şanınin sâdık tarafı, tören ve âdeti olan dualar ve yerine gelen övgüler sana olsun. Bu taraftan haber, doğruluk ve yücelikten eser sorarsan, hâlimi bilirsin gâyet hoştur, bunu beyan ve açıklamaya nihayet yoktur. Senin hâlin nasıl açıklayasın, şartlarını tamamlayasın. O tarafta olan hâlleri baştan başa fasıla fasıla her zaman yazasın. Seni Allah’a ısmarladım, bilesin ve bütün anlaşmamızı tâzeleyesin. Bize gönderdiğin mektup geldi, sözlerin hâtırımızı aldı, mektup ulaştı ve taşıdığı istekler, talepler hâsıl oldu. Dünyada arzusuna kavuşmuş olup kal, daima mutlu ol ve yüzün gülsün.”

Şehzade ile lalası arasındaki mektuplaşmalara örnek olarak iki hitap ve cevap mektubu örneği daha verilmiştir. Benzerliklerinden dolayı burada yer verilmemiştir.

Bir sonraki mektup, “**Hiṭāb-ı A‘yān-ı ‘İzām ve Erkān-ı Kirām ez-Zebān-ı Fūrū-destān ve Dā‘iyān Vesāyir Akṣām-ı Mūte‘allikān u Āšināyān**” adını taşır. Bu mektup örneği de muhataba dualar ederek başlar. Yüksek rütbeli kimselere hitap edilen bu mektupta muhatap, uzmanlık burcunun yıldızlarına benzetilir. “O, tevazu evinin revnakı; yalvarma, yakarış âleminin konağıdır.” gibi çeşitli övgüden sonra, mektup yazarın kendi talebini bu rütbeli kimselere arz etmesi örneklenir:

“Bu arz eden miskin duacı, başsız ve ayaksız bu fakir övücüyü ferahlatmak için lutfunun ihsanı hâlimizi sorarsa, zahiren elemi yoktur ama mana yüzünde hüznü çoktur. Sizin kapınızın toprağından ayrılmanın gamından hâli gayet kederlidir. Eğer sizler yardım ederseniz, sürekli hâlini sorunuz ve hatırında karmaşıklık girdabı koymayınız. Gamını def edip mutlu ediniz ve içinin goncasını güldürünüz. Mektubunuzla bizi yâd edip, sıkıntı bağından kurtararsınız. Kıyamet gününde gamı def etmenin mükafatını bilirsiniz. Kulağa usandıran nakiller verip sözleri uzatmak lazım değildir. Siz hemen ihsan edip yardım sofrasını bol bol veresiniz. Her zaman mesut olup Allah tarafından sevilmiş olarsınız.”

Rütbesi daha düşük olan kimselerin yüksek rütbeli kimselere mektup yazarken hitabet nasıl olmalıdır, sorusuna cevap içeren, “**Hiṭāb-ı Ekābir ez-Zebān-ı Eşāgır**” başlıklı mektup dualar ve övgülerden sonra şöyle devam eder:

“Allah ikbâlinizi arttırsın, hatırın şu faslının beyanını sorarsanız güzellikten bu cânı kararsız kıldı. Görünüşte sağ salimdir ama manâsı çok dert taşır çünkü ayağınızın tozunun sürmesinden gönül gözü ayırdır, dünyaya bakmaya mecali yoktur, zayıf hâli gamla iki kat olmuştur. Her zaman saba rüzgârını hazır beklemektedir ki sizin yolunuzun tozuyla övünsün. Gözünü açıp yumup her an dualar eder, eşiğinzin tozunu yüzüne ister. Gölgenizi beslemekte, dünyada adını duyurmakta ne var. Kerem ve lutfunuz yoluna, Rıdvan ve rahmet sebiline gitsek, bir avuç tozla gözü nurla doldursak, kalbin meleklerini uzaklaştırsak. Bu nesneye hiç eksiklik olmaz, canı yaralıya ancak mutluluk olur. Allah’ın iyiliğiniz karşısında vereceği mükafatın hesabı olmaz, bu iyiliğin ecirleri kitaba sığmaz. Devletiniz daima fazla, bahtınızın burcu yüksek olsun.”

Bir sonraki mektup, “**Hiṭāb-ı E‘āzım ez-Zebān-ı Evāsıṭ u Müsāhim**” başlığını taşır. Orta sınıftakilerin dilinden daha yüksek rütbedeki kişilere yazılan mektup örneği verilir. Bu mektupta yine dualarla söze başlanır:

“Dualar erenlerin müjdesi, evliyanın yüksek kerametleridir. Sadaret ve mevkinin ululuğuna, kıymetin en yüksek yüceliğine sebep olur. Büyük hazretlerin hediyesi, küçükler zümresinin körpesidir. Mutluluk menşurunun unvanı olup, sevinçlerin zayıflatıcılarına davacı olsun. Rüzgârın habercisiyle ortaya çıkıp hazretin tarafına inen yardım ihtiyacının arzı budur. Eğer korumak lafzıyla hâlini sorarsa, eşîğinin tozundan ayrılıktan ve özleyiş hüznün yakıcılığından gönlü, bela ve sıkıntının ayakları altına düşmüş, vücudu da zahmet ve dert merkezi olmuştur. An be an haberinizin yolunda hazır bekler, bilinci can için ihtiyacın şanını yükseltmektir. Canıma ayrılığın derdi geçmiş, ihtiyarın dizgini elden gitmiştir. Hâlinizi bilmeye gönlüm gayet susamıştır, cömertlik edip kalemin feyziyle bildirin. Ara sıra lutfunuzun diliyle beni hatırlayın, karmakarışık gönlümü mutlu edin. Zaman zaman sözü yazıp göndererek cümle meramınızı bildirin. İhsan dili zekatını vermektedir, sizin bu işte bir zararınız olmaz. Bilirsiniz bunun sevabı çok olur, kıyamet günü gizli işler ortaya çıkar. Bu emre cömertliğinizden rağbet edip, bazen bize bir ikbal-nâme yazıp, kıyamete kadar mutlu olun. Adımızın vaktinin sonsuzluğu yüksek olsun, saadet sebeplerinin hepsi sizin için toplansın.”

“**Hiṭāb-ı Kibār ez-Cānib-i Erbāb-ı İftikār**” başlığını taşıyan, ihtiyaç sahibi kimselerin soylu ve seçkin kimselere hitabının nasıl olması gerektiğini anlatan sıradaki mektup örneğinde, dualarla muhataba iltifat edildikten sonra övgüye geçilir, ardından istek en ince şekliyle dile getirilir:

“Dualar, rızıklandırılmanın şartıdır, kadrin yükselmesinde huzur miracıdır. Dualar, yol ehlinin gönlünü gül bahçesi eder, bahtın canının gözünü aydınlatır. Güzellik erbabının sâdık nedimi ve saadet burcunun anber kokulusu olan [efendim] saadet tarafınıza ulaştıkça, bütün varılan yer saygıyla korunup gözetilir. Kerametinizi özleyenin isteği, daima selametın en yüksek yerini bulmanızdır. Nimetiniz lutfuyla hâlimi, hizmetinizden ayrılmaktaki kederimi sorarsanız, içim hasretle, üzüntü ve ayrılık belasıyla kederlidir. Zamanın cefasını her an çekerek işim her an yol gözlemektir. Her bir esişle saba rüzgârından safa kısmından nasibim olana kadar haber beklerim. Hâlinizi bilmeye öyle rağbet ederim ki iksir cevherine tâlip olduğumu sanırsınız. Hâlinizi bilmeyi mutluluk, sözünüzü yüce bir mansıp bilirim. Beni eğer bir kere olsun hatırlarsanız, canım güzellik

mülküne sultan olur. Beni bir kâğıtla anmak, bela setinin önünden canımı kurtarmak, köle azat etmekten, bütün dünyanın gönlünü şâd etmekten yeğdir. Bundan size zarar olmaz, temiz ehle feyzinizin coşkusundan veresiniz. Bilin ki bu, kalbin huzuruna, kuvvet binasının yükselmesine sebep olur. Duam kadrinizin miracı, övgüm göğsünüzün açılmasıdır. Övgü kaynaklarınızın yüzleri artarsa mevkinizin yüceliği artar. Her zaman ihsanın en üstünde olun, ileri gelenlerin reisliğinde daimi kalın.”

Bir sonraki mektup, **“Hiṭāb-ı Küberā ez-Füzēlā-yı ‘Ulemā ve Ğayr-ı ‘Uzamā ez-Cānib-i Fūrūterān ve Mutavassīṭān ber-Vech-i Tazarru‘ u Niyāz”** adını taşır. Bu mektup, müellifin *“Yalvarma ve niyaz etmek için en aciz kimselerin, orta hālliler tarafından büyüklere, âlimlerin faziletliilerine ve diğer büyük kimselere hitab”*ını içerir. Bu bölümde duaların lazım gelen şartlarının toparlanması ve doğruluk kaynağından nurlar ışıması gerektiği bildirilerek âdet olduğu üzere dua ile başlanır:

“Dualar, övülmeye ehil kimselerin hediyesi olmaya layık olmalı, devlet erbabının huzuruna göndermek için üstün olmalıdır.”

Duaların ardından maruzata geçilir:

“Sonsuz lutfunuzun denizi taşıp cömertliğin gereğince umumi nimetler saçılsın. Faziletinle bu fakirin hâlini araştır, hatırını sorarak himmetle hoş iş eyle. Gerçi görünürde hâlim sağlık üzere yürür ama hizmetinizden ayrılığın derdi şöyle sürmektedir ki canım, yaşama zevkinden uzaklaşmış, her işten el çekip zihin serseri olmuştur. Keramet kapısının kilidini elden bırakmadan, dünyanın servet ve sevindirici şeylerini gözüne almaz. Yani bu istek özel bir bereketle bana kolaylaştınsın diye daima sabah akşam, Allah'a yalvarır ve yakarırım. Kim emin bir şekilde ‘Allah muradını versin derse’ devletinin eşiğine varıp yüzümü yere süreyim. Ayağının toprağını, yücelik gözüne sürme olarak çekeyim, güzel yüzünün manzarası yüzüme kutlu talih olsun. Allah bu ümidimi ansızın nasip etsin de mahzun hâtırım an be an sevin sin. Zaman zaman lutf edip bu toprağı iyiliğinizle anasınız, viran bir eve benzeyen gönlünü bayındır edesiniz. Allah ikbalinizin gölgesini uzatsın, uğurlanma sebepleriniz her an çoğalsın.”

Bir sonraki mektup, **“Cevāb-ı Merāḥim-niṣāb ez-Zebān-ı Ekābir berāy-ı Aṣāğır”** adını taşır. Bu mektup, daha yüksek rütbeli kimselerin rütbesi düşük kimselere acımalarını içeren cevap mektubu örneğidir:

“Dua, güzel bakmanın şahididir, yetkisi ve kastettiği hep haberdır. Yüceliğin kapsamına alâmet, himmet peyda etmeğe bahane olur. Delili, arzuları sınıflandırmak olup sevinçlerin kefilî olur. Lutfunuz ulaştırıcısıyla indikçe ve gönül rahatı şartlarını ortaya çıkardıkça içtenlikle, sammiyetle yazılan yazı budur ki [tarafımdan] yumuşaklığın elçisiyle hediye edilsin, karşılansın. Sohbet hukukuna riayet edip gönlün gereklerine yeterli olup dua-nâme göndermiş, hasb-i hâlini beyan etmişsin. Gereği gibi bu tarafın hâlini sormuş, saygı göstererek bizi övmüşsün, temiz gönlünü açmış, lutfunun esaslarını düzenlemişsin. Hayır dua hediyelerini gönderip sevinç hususlarını yazmışsın. Dili haber sormakla cilalayıp içimi endişe, karmaşıklık ve kederden uzaklaştırdın. Keramet gösterip kâhinlik mesleğinin semtine gittin. Nimet bağından yararlanasın, sevinç ırmağı hep aksın. Gönül temizliğine yakışan, meselelerin yoluna an be an gitmektir. Zamanında mektup gönderip daima her yerde rağbet edilesin. Her zaman yetenekli ve kabul edilen bir kimse olasın ve her an [bu işte] sorumlu ola, daimi kalasın.”

Bu mektuptan sonra **“Nev‘i-i Maḥşûş ez-Muḥāṭabāt-ı Devletmendān Şeş-mektüb-ı**

Sügāne ‘Arabī vü Dīgerān Fārisī Heme be-Resm-i Niyāz u İ‘zāz Mekātib-i ‘Arabiyye-i

Evvel” başlığı altında ikisi Arapça, üçü Farsça olan mektup örnekleri gelmektedir.

Edisyonkritikli metin bölümünde beyitlerin dipnotunda çevirileri bulunduğundan, bu mektuplar burada nesre aktarılmamıştır.

“Kısm-ı Tehānī: Tehniye-i E‘āzım be-Şunūf-ı Envā‘-ı İbtihāc ez-Sūr u ‘İd ü Velādet ve İfākat ü Rif‘at-i Qadr” başlıklı bu bölümde sırasıyla düğün, bayram, doğum, hastalıktan iyileşme ve rütbenin yükselmesi gibi durumlarda, toplumun ileri gelen büyüklerine, sevinci bildirmek için yazılan tebriklerin nasıl olması gerektiği örneklenmiştir. İlk mektup örneği, bir bayram kutlamasıdır. **“Tehniye-i ‘İd”** başlığıyla yapılan bu kutlamada dua ile başlanır:

“Şu duanın talihi uğurludur, ikbali, kalbte feyzi arttırır. Cana bayram sevinci sevk eder, insanın göğsünde sevinci çoğaltır. Gönül açıklığıyla içini uğurlu kılar, gönlün çehresini gül yüzlü yapar. Her an sevinci pek çoklaştıır, fitneyi her an arttırır. Gönülleri şevk kaniyle doldurur, yüziün ayva tüylerini çiğ gibi besler. Gözleri tazelikle aydınlatır, sevinçle cennetleri gülbahçesi yapar. İyiliğin mektubu ulaşınca arzunun feyzini ortaya çıkarsın. Ey ulu kimselerin emîri, eşiğin ansızın ileri gelenlerin secde yeri olsun. Allah bayram vaktini mübarek etsin, bütün ümit ettiklerini sana versin. Bütün günlerin Nevruz Bayramı olsun,

Bihruz'un itibarı iftiracı olsun. Gecelerin Kadir gecesı, günlerin bayram, ömrün ve saadetin sonsuz gibi fazla, nimet ve mutluluğun sonsuz olsun. Her anın güler yüzle geçsin. Gönlin kederden tehlikesiz bulunsun, sevinçle yüzün gül renkli olsun. Keyfin uzasın, ululuk sebeplerin an be an yenilensin. Her zaman gönli korkusuz ve emin, devletin yüceliğine yakın olunuz.”

Bir sonraki mektup, **“Tehniye-i Ramazān”** adını taşıyan, Ramazan Bayramı tebriğine dair mektup örneğidir:

“Dualar can ve gönül müjdesidir. Bu duacı onunla derinden meşguldür. Eşiğinin tozuna saçılsın ve siz yüce mekâna çıkasınız. Şimdi bilmiş ol ki mutluluk ve talihin gözünün nuru, saadetin ikbalı sonsuz olsun. Oruç günlerinizin tamamı gece ve gündüz mübarek olsun. Namaz ve orucunuz kabul, Allah sofrasındaki şişe tıpası çok olsun. Ahireti kazanmış kimselerin yüceliğine yaraşır bir şekilde Kadir gecesine ve bayrama mutlulukla erin. Günleriniz daima bayram günü gibi olsun, ikbal ve mutluluğunuz ebedî sürsün. Âlemin yaratıcısı bu dünya bayramını, ahirette bayram kasrına merdiven kılsın. Yaşamın safasıyla meşhur olun, son anda affedilmiş olun. Gece gündüz daima huzurda olun, geceleriniz Kadir gecesı, her gündüzünüz Nevruz günü olsun. Bütün kederlerden kurtulun, her zaman mutlu ve gönli sevinçli olun. Daima korunun ve tehlikesiz olun, düşmanlarınızın bahtı ters olsun. İçiniz daima açık olsun, her zaman bütün isteklerinize erişin. Saadetin yörüngesine merkez olun ve dünyada daimi kalın.”

Devamında gelen mektup, **“Tehniye-i Sür”** başlığını taşır ve düğün veya sünnet töreni için yazılan bir tebrik mektubu örneğidir:

“Dualar sevincin güneşleridir, kıymetin pazar yerini aydınlatır. Düğüne eş mutluluklar feyz eder ve değeri nur dolu aya benzer. Gönül rahatlığına nimetine rahatlık katar, sevinç topluluğuna merhaba eder. Sevinç sebeplerini arttırır, ferah nağmelerine binler katar. Sevinç seslerini muhatap kılıp mutluluk seslerini çoğaltır. Saadet menşuru nişanlanıp sevincin düğünü için dağıtılsın. Ey ikbal ortaya çıkaran [kişi], duadan sonra Allah sizi her zaman hoş hâlli eylesin. Kapıları açan, yardım edip sebeplerin en feyizli müsebbibi [olan Allah, size] cömertlik vermiş. Mutluluğun düğün yemeğini sevinçle yapıp sevinçlerin hepsine salâ okuyun. Nimet sofrasını serip sevinç sofrasını korup bütün yemeklerden ve cömertlik sofrasından alıp yiyein. Huld cennetinin nimetlerine boğulup zevk etmenin bahar rüzgârını safa kılın. Bütün tanıdık yakınların yüzü gülmüş, sadıkların kalpleri gamsız olmuş. Şerefli düğün mübarek olsun, bütün kadriniz kemale ulaşsın. Allah'ın yardımının

yakın olmasıyla bahtın yıldızının yardımıyla hayatının günlerinin hepsi düğün, sabitlenmiş zamanın [ömrün] uzun olsun. Her zaman sevinçli ve güleç olun, an be an hoş geçen ve mutlu olun.”

Bir sonraki mektup, **“Tehniye-i Teveccüh-i Hacc”** adını taşır, bu mektupta hacca gitmeye niyet eden, yoluna çıkan kimseleri tebrik etmek ve uğurlamak için bir mektup örneği yazılmıştır:

“Her dua rahmetin feyzindendir, saadetin sağlamlaştırıcı şubelerindendir. Doğruluk kitabıyla ulaştıkça, temizlik bulutuyla feyzlendikçe fakir duacının bildirmek istediği budur ki sizin himmetiniz kadrin hayır isteyen ve benzersiz yoludur. Mutlulukla, bahtla bu yola gidip maksadın Ka’besine yönelerek Allah’ın rızası kapısına devamlılık gösteren bir kimse olasınız. Bundan sonra ikbâl dizgini yanınızda olarak yücelik karargahına revân olun. Talihsizlik ve afetlerden korunup sonsuz saadete yakınlaşıp varılacak ma’lûm yere ulaşın, ferahlandıran bölgeye dâhil olun. Hizmetkarların tamamını sağ salim bulup mesut bir bahtla devam edin hem dostların gözü aydınlansın hem de sevenlerinizin gönlü uğurlu, yüzünüzün seyri ve yüce himmetinizin dostluğuyla gülbahçesi olsun. Saadetli kadriniz kötü nazardan uzak olsun, bahtınızın defteri her an yenilensin, ömür ve saadetiniz an be an uzasın, bahtınız ve heybetiniz yücelmeye yaklaşsın. Allah korusun ve yardım etsin de emelinizin yüzü sonsuzluğa baksın.”

Bir sonraki mektup, **“Tehniye-i Kudüm-i Hacc”** başlığını taşımaktadır. Hacca ayak basanları kutlamak adına gönderilen bir mektup örneğini içerir:

“Şu dualar hazretin kabulüne layıktır, kabul edilenlerin gözünde yücedir. Tavaf, sa’y ve Ka’be’nin her fazileti [bu dualarda] toplanmıştır, doğruluk sabahından onun safa nuru ışıldar. Zemzemin havuzundan kalbe ferahlığını feyz eder, beyt-i ekremin hacılarının ruhunu [bu dualar] şâd eder. Şerefleendirme mektubuyla hizmete kavuşunca, hazrete mazeretle bildirilen budur. Allah’ın lutfunun kemali yardımcın olsun hem de Resul’ün cömert himmetleri sana yaklaşsın. Rıdvan’ın evini ziyaret edip ruhların feyzinin bütün kısımlarına mazhar olup yine geldin. Allah’ın yardımı yoldaşın olup bunca yerler seyrettin. Yolun emini, yaratılmışların en övüleninin türbesi, gözüne aydınlığın nurunu verince cümle isteklerin saadet ve mutlulukla ortaya çıktı. O kutsal yeri görüp saadetler bulup mana erbabının zümresinin yoluna dâhil oldun. Sevinçle, sohbetle, güzellekle şevklen, mutlulukla, ululukla, nimetle zevklen. İkbâl menziline yine siz indiniz, cümle seferi kazanıp hoş hâle gelesiniz. Sevincinin haccı hazretin tarafına ulaşsın, ermişler ve evliyalar haccı gibi kabul

olsun. Hz. Ahmed (s.a.v) her an şefaati isteyen olsun, defterine harem-i şerifte oturanların sevabı yazılsın. Hacılar daima hac yaparak eşin olunca bütün istekleriyle haccetmemiş gibi olduklarında sizde harem-i şerifin hacıların fazileti ortaya çıksın ve Allah'ın emri geldiğinde meskeniniz İrem bağı olsun.”

Bir sonraki mektup, **“Tehniye-i Teveccüh-i Sefer”** başlığını taşır. Bir kimseyi sefere gönderme tebriği içeren bir mektup örneğidir:

“Dualar sevinç bağışlasın, övgüler keramet peyda etsin, safa sebilinin şefkatli yoldaşı, veliler topluluğunun misafir kılavuzu, dualar ve göğüslerin ortasının silahı feyziyle kemale ermiş bir dua olsun. Resül (s.a.v)’ün himmetiyle inince ve cömertliğin olgunluğuyla kabul olunca sevincinizin huzuruna yumuşaklıkla taşıyıp doğrulukla sizin kalbinize yerleştirilen budur. Mübarek yola gideceğinizi işittik, Allah yardım edip mübarek etsin. Selamet yoldaşınız, yolunuz saadet yolu olsun, emanetinize kefil ve kerametinize sâdığımız. Canlı yüzlü Hızır ve de evliyanın himmeti mutlaka yoldaşınız olsun. Kederden, tehlikeden ayrılmış ve soyunmuş [olun] tabiatınız ve cisminiz yücelsin. İsteğin makamına şevkle varıp, bütünüyle zevkle devlet işleri bitip yine ganimet elde etmiş olarak selamete dönün ve oturduğunuz yere kerametle gelin. Akıllıyı doğru ve sağlam bulun, sevinme safasının feyzi yola çıksın. Sevilenler, soyundan olanlar ve size tâbi olanlar hep yüzünü görüp sevinirler. Saadete yakın ve safayla birlikte oturanlardan olup daima makamınız yüksek olsun. Her zaman vücudunuz beladan güvende olsun. Vücudu feyizlendiren [Allah] yardım edip keramet yardımında ve selamete yakınlıkta sizi her zaman saadetle birlikte oturanlardan eylesin.”

Bir sonraki mektup, **“Tehniye-i Kudüm-i Sefer”** başlığını taşımaktadır. Bu bölümde seferden dönenlerin tebrik edilmesine dair bir mektup örneği vardır:

“Bu dualar dostların sevincidir, sevenlerin saadetidir. Muhabbetin kalbinin kuvvetine ve sevginin canının rahatına sebeptir. Güzel kokusu gönül dünyasını düzenler, sevinci, canın içini selamlar. Saadetin dualarına ‘hoş geldin’ der. Ululuk ve büyüklüğe zincir oluşturur. ‘Hoş geldin, merhaba’ diye çağırır. Sevinç sebeplerini dua edip zevkin kitabıyla kavuşunca şevkle ulaştırılan budur ki adımızın yolunda hazır bekler, sağına soluna göz tutarken, şerefimizin yeminini esen yelden ister, gönülde vecde getiren kelamımızı ararken, altı tarafta gözlerimiz dört olmuş, ayrılığınızla canımız çaresiz kalmışken mübarek elçi habersiz bir haber verdi. Bütün maksat konuları ansızın sevice, mutlulukla ortaya çıktı ve emin yurda mutlu geldiniz. Bütün sevenlerinizi sağlıkta, sebepler ve güzelliklerde daim olmuş

buldunuz. Gelişiniz feyizli ve uğurlu, devletiniz yüceliğe yakın olsun. Her seferden sağ ve esenlikle gelip, ikbalinizin yüzü her zaman güzel olsun. Bütün sevdikleriniz mutlu olsun, sizin yüzünüzü görmekle gülsün. Her muradınız kolaylıkla yerine gelsin, bahtınızın oku maksada ulaşsın. Daima saadet ehli olup bütün her yerde keramet bulun. Allah lutfı yardım edip bütün emellerinizi yerine getirsin. Daima sağlam ve ganimet elde etmiş olun, ikbaliniz ve saadetiniz daim olsun.”

Bir sonraki mektup, yine bir Ramazan Bayramı tebriğidir [**Tehniye-i Ramazân**], muhataba dualarla başlayıp oruç ayının mübarek olması dilekleriyle biter. Daha evvel bir ramazan tebriği örneği nesre aktarıldığından, birbirine benzerlikleri sebebiyle burada tekrar verilmemiştir.

Bir sonraki mektup, “**Tehniye-i Mertebe-i Bülel**” başlığını taşır. Bu bölümde yüksek mertebedeki kişilere tebrik mektubu yazarken nasıl bir üslûp kullanılması gerektiği örneklenmiştir:

“Ey yüksek ikbale layık olan, padişaha ait bahtın yıldızının meydana çıkışı, kanlı ciğerin uğursuz talihinin dönüşü, sevinci gerektiren dualar, tebrik usûlü olan övgüler lutfun kulağına ilham olununca övgü kitabı da inşâ edilince yüksek tarafınıza gönderilen doğruluk elçisine hediye gönderilen budur. Emellerinizin menzilinde eskimişlerden olun. Saba rüzgârından, safa gaybının, gaybdan seslenen meleğinin lisanından dua edene haber geldi. Kadrinin başı göğe ulaşmış, dünyada isteğin meydana gelmiş, devlet hümasının koyu gölgesi başına çok yüce bir değer getirmiş, itibar boyu elbisesini övgüyle giymiş ve şeref bulmuşsun. Övücün başka yüceliğinin külahına yaraşıp şöhret bulmaya sebep olmuş. Büyüklük yıldızı ufuktan görünüp, dostlarına çok vecd vermiş. İkbal güneşi şeref burcuna gelmiş, baştan başa bütün istekler meydana gelmiş, saadet gecesinin haremi gönül açmış, kerametın gülbahçesi hoş zamanlı olmuş, lutf sofrasının minderi konulmuş, baht ekmeğinin işareti açılmış, can himmetin suyuna kanmış, keramet sofrasından doymuş, ne iyi kadre, yüceliğe ve saadete layık [kimsesin ki] sâdık dostlara gönül genişliği olmuş Allah, yükselmeyle mübarek etsin, her zaman ferahlık versin. Saadet, daima âşığın; selamet, emrin altındaki bir kölen olsun. Kuvvet ve makamının köşkü göğe merdiven olsun, bahtın günden geceye saadet bulsun. Kemalın akıp gitme yüzü göstermesin, daima yüceliğin en yüksek yerini bulasın. Devlet yıldızı şeref burcunda olsun, yanından alçaklık ve talihsizlik uzak olsun. Bu hâl bana öyle hoş gelir ki mushaf içinde ikbal falı [çektim]

sanırsın. Âlemin Kayyûm’u olan Allah, eksiklikten seni ve yüceliğini saklasın, her zaman korusun. Makamının bahçesi hiç güz olmasın, büyüklüğünün taze fidanı hiç solmasın.”

Bir sonraki mektup, “**Tehniye-i Manşib**” adını taşır ve devlet görevinde terfi edenleri tebrik etmeyi içeren bir mektuptur:

“Devlet ikbalinin bahtının doğuşu, saadet bahçesinin olgun meyvesi sevincinden ortaya çıkan dualar, gözü parlatan övgüler beyanım bu sahifeyle bildirilince ve kutlama merasimi tamamlanınca sadakatli bir saadet isteyen hediyesi budur ki daima ikbale layık olasınız. Habercilerin dilinden işittim ki kudretin sebepleri toplanmış, yükselme binası miracınız olmuş, saadet mülkünün yolu kurulmuş, himmet ve talih kartalı avını almış, kutluluk ve baht hüması gölge salmış, ululuk sebepleri hazırlanmış, temiz ve güzel nimetler hazmolmuş, sevinilecek manzara nurdan perde açmış, safa okyanusu büyüklük incisi saçmış, saadet ummanı taşıp güzellik ve şevk selleri sınırını aşmış, ikbal bahçesi baştan başa şenlenmiş, emellerin güzel bahar rüzgârı ortaya çıkıp bahtın bahçesi cennetin hasetlisi olmuş, itibarın gülbahçesi tazelenmiş, yanağın ayva tüylerinin güzelliği şöhretlenmiş, mutluluktan can gözü nurla dolup hayalin gönlü sevinmiş, Allah sevincinizi mübarek ve daim etsin. Sevinçler an be an artsın, saadetiniz eksiklikten korunsun. Saadet daima hizmetçin ve yeriniz ve makamınız yüce olsun. Azizim, bu müjdeyi işitmekten temizlik dolu kalbim nasıl şad oldu. Dilim onu kararında söylemez, sözüm açıklanamaz. Allah ikbalinizi daimi kılsın, bahtınızın ışığı parlansın. Her zaman devlet şöhretinin en şöhretlisi, saadet burcunun güneşi olun. Sevinç gözünüz daima aydınlansın. Bütün arzularınız kolaylaşsın. Saadet yâriniz, mutluluk dostunuz olsun, keramet başınızla birlikte ve rütbeniz mülazım olsun. Devletin bahtı başınıza taç, düşmanlarınız size muhtaç olsun.”

“**Tehniye-i Velâdet**” başlıklı bir diğer mektup örneğinde bir doğumun kutlanmasına dair yazılacak dua ve tebrik beyitleri yer alır:

“Yardım burcunun kutlu yıldızı keramet dolunayının yeni nûru, doğumunun sevindirici belirtisi, soyunun ulaştığı safa yeri, sâdık delili olan dualar, layığın şartı olan övgüler yüce Allah’a ulaştıkça, daima her feyze kabiliyetli olun. Ey Yemen’in yıldızı, sonsuza dek dünyada mutlu olun. Bu duadan sonra, bu iddia sahibi kimse öyle duydu ki sevinme binası yükseltildi, şeref burcundan emel güneşi doğdu, şerefın mücevher kutusundan safa incisi çıktı. Sevinç gözü gayet parlamış, tazelik için gülbahçesi olmuş. Talep dalından ümit gülü bitmiş, vücudun sevinçten şevkle dolmuş. Emniyet bahçesinin goncası açıp dünyayı can arttıran koku tutmuş. Saadet bahtının bahçesi şen olmuş, gönül rahatlığının kuşları şarkıya

başlamış. Sevincin ırmağı taşıdığından, zevkin suları baştan aştığından gökleri sevincinin çılgılığı tutmuş, huzurun memlekette gıpta edilen yer olmuş. Bu sevinç dolu şenlik mübarek olsun, Allah gözünün aydınlığını uzatsın. Nasibi uzun ömür elbisesi olsun, Allah'ın yardımı üzerinde olsun. Evvel gelen hayırlı kimselerin hayırlı yerine geçeni, hayrın katlarına sebep olsun. Allah her şeyi bilir ki bu haberden aklımı ağrıyla yitirdim. Karun'un malına veya gizli hazineye uğradım zannedersin. Sevincimden ayağım yere basmıyor, gönül bu şenliğin sevincini tartamaz. Allah uzun ömrü kolay kılsın, ilmin kemaliyle yaşatsın. Seni gözünün darbesinden sakınsın ve sevgilisi Resullullah (s.a.v) hürmetine kalıcı eylesin.”

Bir sonraki mektup, **“Tehniye-i Şihhat”** başlığını taşır ve sağlık haberini kutlamak için yazılan bir mektup örneğidir:

“Dualar şifa hazmeder, kalbin hastalığına deva karşılığıdır, kalplere panzehir olan içkidir, dertlerin derdine şifa veren cevaptır. Mübarek olsun, sıhhat lazımlardandır, muhabbet ve şevk yolunun yolcusudur. Huzura bu duacıdan [mektup] gidip o tarafta sevince sebep olsun. Engel olanları alıkoyup mektup yazmaya zorunlu kıldığına kanaat ettim. Seçkin tarafına bildirilsin ki özür dilemeğe lutfetsin. Ey kerâmet madeni, selamet yenilenmesi hazmolunsun; bu duadan sonra, devlet isteyen sâdıklarının bildirisi daima büyüklükle yüksek olmanızdır. Latif vücudunuz hasta olunca şerefli ruhunuz incinince içimi yakmış, güleryüzlülük mülkünü yıkmıştı. Canımı gayet ızdıraba uğratmış gözümünden evi barkı çıkarmış, kalbimi her işten boynu bükük bırakmış, içim her istekten uzaklamıştı. Ansızın gönül âleminin müjdecisi, yüce cisminin hastalıktan iyileştiği, sağlam kalbinin güleçlik bulduğu müjdesini sevinçle getirdi, haber verip bizi mesut etti, safa dişlerini güdürdü, canın bahçesine sevinç seli saldı, kalbi ferhâlıkla efsane etti. Allah'a hamdolsun, o âlemin devamlı yaratıcısı gönül ve can doktoru, âdemin rızıklandırıcısı sizi sağlıklı şerefleştirmiş, eziyetin dostunu hafifletmiş, can mülkünün bahçesini tazeleyip şenlik kuşunu hoş öttürmüş, bahtın menşurunu yenilemiş, talihin örtülü ettiğini yazmış. Bu müjdenin canın hattına sevk ettiği, şevk virдинin derine zikrettirdiği vasıfla yazmaya yetmez, yazılsa içine alan nice bin mektup olur. Allah'tan istediğim sağlam tılsımının bozulmaması, her zaman safayla mesut ve ebeden saadetle sabit olmandır. Vücuduna musibet erişmesin, daima duaya mazhar olasın, dünyanın afetlerinden güvende olup Allah'ın bütün nimetinden ganimet sahibi olasın.”

Bir sonraki mektup, düğün, sünnet töreni ve doğum tebriklerine cevabı içerir ve **“Cevâb-ı Tehniye-i Sûr u Velâdet”** başlığını taşır:

“Dualar sonsuz sevinçlerdir, can mülkünün bahçesini şenlendirir. Şevkin şarkıcısına ses verip bülbülün nağmeleri gibi coşturucudur. Canlar onun nağmesine ahenk olur, safasına akanlar hayran kalır. Kalbin meclisine aşırı sevinç saçıp kederlerin tozuna parlaklık gösterir. İçin sevincine haberler verip sesleri ruhları seçer. Tarafınıza saba yeliyle ulaşınca, muradına ulaşmışın huzuruna ferahlık versin. Ey zerafet ehli, düşmanı güzel ve sevecen tavırlı; duadan sonra ‘mübarek olsun’ diye yazılan, kalplere rızık için söylenen can dostu, neşeli ve sevinçli, fitneli ve şevkin hatırının arkadaşı olan şiir; sevgi delili ve doğruluk belirtisi, muhabbet unvanı ve şevk risalesidir. Sevincim sözüne baş defter, huzurum burcuna hoş yıldız oldu. Cana düğün ziyafeti saçılması akan bahçeye sevinç ırmağı salıp memnun etti. Şevklerimin çalgıcısının sesi, zevklerimin iç açan havası oldu, ferahlık veren safayı arttırdı, ferahlama olgunluğunu uzattı. Bu mektup acayip uğurlu olur, okundukça kederlenmiş kalp açılır. Meğer [bu mektup] saf miskle dürülmüş, yazısına halis amber sürülmüş, hâtırın burnunu ıtırlandırdı, sevincin gözünü aydınlattı. Bu, Hz. Yusuf’la [güzellikte] eşitlenmiş, acayip üsluptur. Onu ölçüsünce miskle satarlar, canlar ilacına katarlar. Gönül çeken kokusu cana safa, hoş gönlün karası derde devadır. Menfaatte misk ilacına benzer, şerefte gözün cilasına benzer. Zevk ve safanın indirilen ayeti, nişanı [olmuş], onun şanına çok aferin olsun. Her zaman hayırlıların övülenlerinden olun, takva sahiplerinin cemiyetinin şöhretlisi olun. Her zaman kemaliniz çoğalsın, makamlarınız yenilensin.”

Bir sonraki mektup, “Cevāb-ı Tehniye-i Şihhāt ü Ba‘z-ı Tehānī-i Dīger” başlığını taşır. Sağlığa kavuşma ve bazı diğer kutlama, tebrik mektuplarına cevap verilmek için örneklenen bir mektuptur:

“Dualar kederi def eder, şevk derdinin hastalarına fayda verir. Dostlar tarafından gönül bağlandığı haber geldikçe okunan sihir gibidir. Kirişi eksik olan yay[a benzeyen] hâtır, hastalıktan kurtulma şerbetini içtikçe, [bu duaların] ulaşmasından ferah bulsun. Muhabbet mektubunun kuvvete sağlamlık ve kalbe sevinç getirdiğini beyan etmenin kefil, sevinç ve neşenin delili olsun. Ey ihsan etmede üstün olan, daima ikbale layık olasın, bu duadan sonra hastanın hâtırını sorma mektubunun ulaşmasının feyzi içinde kabul yolunu açtığını nasıl söyleyeyim, vâsf olunmaz, yazılsa sınırı ve sonu olmaz. Acaba haysiyyeti mi varmış, beyanın Hz. İsa nefesi midir yahut adın, ihya nüshası mıdır ya da o, hastaların asası mıdır veya şifaya ikiz midir? Bu şekilde kalplere te'sir eden güzelin büyüüne binlerce âferin olsun. Hasta merheminin fitiline benzer, pek yüce olan Ka'be'nin kılavuzuna benzer. Okundukça sevinç artar, her zaman safa kapısı açılır. Aferin olsun, Hızır'ın duasına

benzer, Allah kerametlerini arttırsın, daima bütün isteklerinize kavuşasınız. Devletinizin kemali daimi olsun, yüceliğinin güzelliği parlansın, her zaman saadet karar etsin, selamet devamlı olsun.”

Bir sonraki başlık “**Ƙısm-ı İltimāsāt ez-Müfāvezāt ve Şefā‘āt ve Sefārişāt-ı İltimās-nāme-i Müte‘allikān**” olup bu bölümde ortaklardan, ilgili ve yakın bulunan kimselerden istekte bulunma ve bağışlanma dilenen, iltimas-nāmeler örneklenir:

“Şu dua diğerlerin gönül rahatıdır, o övgü ileri gelenlerin sevincidir. Nakışı, yakınlık mektubunun ismi; feyzi, safa davasının delilidir. İşitmesi hatıra sevinç, bilgi sahibi olması cana ferahlık verir. Onun lafzı ferahlık sebebi, manası ruhların rahatlığıdır. Şevk kadehine safa nuru sevk eder, sevenlerin gözünü aydınlatır. Kurtarma göndermesiyle yazılıp samimiyet kastıyla ulaşsın. Bundan sonra ey cömertlik şöhratinin en yücesi, gönül ehlinin sırrını bilen kâmil ve cömert [kimse], karşılıksız övgümüzü arz eyleyip sizden yapılmasını istediğimiz budur ki faziletlielerin şânına, bütün vasıflarının lutfu kamil olana şöyle ma'lûm olsun, bakışının nimetini saçıp, isteklerin neticesini toparlayıp mektubun sahibine yardım edip himmetin bol bol verenini görüp, lutufların gözüne baktırıp, hâtırını zevkle mahbur ederek bütün isteklerini yerine getire, ihsan taleplerine kavuşturasınız. O kişiye harcanan iyilik, şüphesiz bu dostluğa aittir. Böyle bilip himmet sarf ederek her konuda yardım ediniz. Allah lutfunuzu daim, saadetinizin çadırını bâki kılsın. İkbal ve devletiniz sonsuz olarak baht ve cömertlikle bahtiyar olsun. Büyüklük dayanağında karar kılıp hem [de] saadetle mutlu olasınız.”

Bir sonraki mektup, “**Sipāriş-nāme-i Aḥbāb**” adını taşıyıp bir sevilen dostu bir şey sipariş verilirken nasıl bir üslûpla mektup yazılacağına örneğini içerir:

“Şu dualar sofrı örtünün safasına delil; o övgüler onun eşsiz ferahlatıcısı olsun. Amellerinin defterinin isim geçerli, ikbalinin manzarasının kastedilen manası kapsayıcı olsun. Saadet mülkünün sahibi canı sevindirip, itibar yolunun yolcusu olmayı âdet edinip, yüce iksirin sahibi gibi sevindirsin, hâtırın şevk ve sevinç sevkini bollaştırsın. Safasının akan suyu hazrete an be an feyz verici olsun; gönlünün bağına cennet bahçesine döndürsün. Bundan sonra ey ulu lutufların binlercesinin madeni, kemal incisinin mahzeni, yaygın feyzlerin kaynağı yüce zihnine ve hasat ettiklerine şöyle malum olsun ki o övülmüş himmetlerine arz olunan budur; yapılan iyiliğin altında ezilmek mektubunun yükseltene bilin ki bize özeldir. Lutf edip cömertlik saçarak kıymetini yüceltin. Bağışta bulunma bahçesine sevk olunan bağış nehri, bizi mutlaka yerden göğe yükseltmek gibidir. Her ne

himmet bu duacı hakkına saçılırsa, memnuniyet tarlasının ürünleri toplanır. Adımız iyiliğiniz karşısındaki borçluluk hissiyle sizin hizmetinize ulaşınca, hazrete ayrıcalıkla ilham edilen budur; lutf edip her hususta ona yardım edesiniz, her önemli işinde yardımla arka çıkasınız. Çalışmanız şükre uğrayıp hem iş yürütmeniz bol olsun, kıymetiniz yücelip ikbaliniz gelişip güzelleşsin. Allah her önemli işinize kefil olsun, her konuda elinizi alıp yardım etsin. Saadetiniz daimi ve büyüklüğünüz dayanıklı olarak her zamanda meşhur, bahtiyar olun. Allah'ın fazileti talihinize daima yardımcı; saadet geleceğinizi bahtla donatıp size köle olsun. Daima emsallerinizden yücelikle seçilmiş olasınız, her sebeple meydandan yücelik topu alasınız.”

Bir sonraki mektup, “**Terbiye-nāme-i Müntesibān**” başlığını taşır. Bu mektupta yeni bir mesleğe girmiş olanların nasıl davranması gerektiğine dairdir. Rütbesi yüksek kimselerden lutuf, arzu ve temenni içeren bir mektubun nasıl yazılması gerektiği örneklenmiştir:

“Her dua ikbalin doğuş yeridir, gönül safasının ayının doğuşudur. [Dua], yoluyla gönül evini aydınlatır, sevinç evini ışıkla doldurur. Yüce nehir devamlı feyz ederek ferahlandırma bağını büsbütün gönül açıcı hâle getirir. [Bu dualar], dostların içini sevindirsın, ruhların gözünü nurla doldursun. Yücelik sayfalarıyla aksın, devlet ve ikbalin sonsuz olsun. Bundan sonra ey lutuf sırlarının mahremi, ihsan madeni, lutuf eserlerinin görüldüğü yer [olan], yüce fikrine şöyle malûm olsun ki daima yücelik makamını parlat. Yüceltme mektubu bize aittir, dostların haslarından büyük bir zâta sahip olandır. Hemen sadece onu hoş hâlli eylemek, şüphesiz bilin ki bize bağlıdır. Sadaretinin bağışlamasıyla sevindirmek, emeklerinin gözünü nurla doldurmak, lutufların nazar edilecek manzaraları kılmak, pek merhamet eserlerinin yeri eylemek, ikram tarlasından hasat sonrası kalan mahsulü toplayan kimselerden etmek, nimet sofrasından azık gördürmek minnet etme bahçesinin nehrini akıtır, feyzini her tarafa bulaştırır. Şayet bizi arzumuza ulaştırırsanız, kalbimiz şöyle haber alır ve mutlu olur. Lutf edip cimrilik bakışı atmayınız, ihmal etme mezhebine hiç gitmeyiniz. Hâlini himmet gözünün bakışı edip daima nimet sözünü zikrediniz. [Bizim] lutf şükreden olduğumuzu işitiniz, [bu] rahatlık kadehine parıldama getirir. Daima lutufları saçanlardan olasınız, an be an en şefkatlilerle çevrilesiniz. Devlet ve ikbaliniz sonsuz olsun, talihiniz mutluluk burcuna güneş olsun.”

Bir sonraki mektup, “**Şefâ‘at-nāme-i Etbâ‘ ü Eşyâ**” adını taşır, bu mektupta, muhataptan ihsan, yardım, korunma beklentileri dile getirilmiştir:

“Her dua ferahlığa sebeptir, hissettirdiği ruhun rahatlığıdır. [Dua], can içine anber kokusu, gönül burnuna kırmızı gülün hafif kokusudur. [Dua], ruhanî âlemin hediyesi, samimi dostluk sureti, canın nazik nimetidir. Yüceliğinin mektubuna isim olsun, feyziyle hâtırın yüreğine ferahlık veren ilaç gibi olsun. Bundan sonra ey himmete deniz ve maden [olan] ihsan ehli, dünya meydanının süsü, işitenin lutfuna şöyle malûm olsun ki daima yetişme makamına ehil ol. Kavuşma yeri mektubu bize bağlıdır, tarafınızın bilgisi aydınlatır. Bağlılığınızda bizde şüphe yoktur, insanların geneli bunu bilir. Mektubunuzu yumuşaklıkla yükseltince karşınızda doğrulukla durduğu an, cömertliğinin şanından umulan budur ki [bu kişinin] her isteğine sığınasınız. İhsan gözüne bakıp, nimetlerinin lafzıyla zikrederek, her hususunda yardım eden, nimetlerin saçılmasına müjde veren olasınız. Daima ihsanınız bol olsun, her isteği lutfunuzla hâsıl olsun. Lutfunuzun nimetlerinden nasipli, lutfunuzun kokusundan hisse sahibi olun. Kısaca her himmetinize yakın, lutfunuzun kastettiğine kefil olun. Her ne ihsan varsa ona esirgemedi saçılın, emellerinin hepsine kuşatılın. Sığınağının semtine hemen döner, güya bizi bahtiyar edersiniz. Böyle bilip ihsan dağıtasınız, o fakiri mutlu edip güldüresiniz. Allah çalışmanızı şükre uğratsın, eksiksiz mükafatınızı çoğaltsın. Daima saadet ehli olun, keramet sadrına layık olun. Talih ve saadet eserlerinizin feyzi olsun, şeref ve büyüklük bakışların göz diktiği yer olsun.”

Bir sonraki mektup, “İsti‘āf-nāme-i Müte‘allikān Ezyāl-i İkbāl-i bī-Zevāl” Bu mektupta ikballeri yok olmayan kimselerin ikballerine eklemeler ve ilgili olanların şefaât dilemesi nasıl olmalıdır, sorusu örneklenir:

“Her dua ihlasdan esintidir, onun vakarı has feyzin hükmüdür; doğruluk sabahının şevki gibi aydınlık dolu olarak cana rahatlar, ruha açılmalar verir. [Dua], tecelli nurunun parıltısının sırrıdır; sanırsın ki saadet kutusundan bir incidir. Zan ve riya [gibi] utanılacak şeylerden temiz, özünün idraki, idrakleri hayrette bırakır. İkbalin bütün açılımlarının sebebidir, emellerin hepsinin tahsil şartıdır. İhlas mektubuna inşâ olunup, doğruluk kalemiyle imla olunarak lutfun meclisine ululama kastıyla gelsin. Ey olgun kişi, ey himmet feyzinin kaynağı, lutufları kendinde toplayan ve cömertler sınıfında olan yüce lutfuna, her olgunluklarıyla övgüye layık olana bundan sonra şöyle malum olsun ki tam şifa dileme mektubunun ulaşması, genel lutfun iyiliğe teşekkürü kabul eden ducaı, bu sevenin zümresine mensuptur; tahsis defterinde hesaba geçirilmiştir. İsteğinin gerçekleştiğini işitmek minnet bahçesini baharla doldurur. Lutfunuzun çokluğu uzak olmasın, iyi çalışmayı, gayreti ihsanla saçın. Her işinize yeterli gelesiniz; faziletle yardım sarf edersiniz.

Bütün isteklerinizi gerçekleştire, emellerin varılacak yerine kavuşturabilirsiniz. Allah sevabınızı iki kat etsin, her yerde sizi şereflendirsin. Her önemli işte lütfü yardımcı olsun, kıymetiniz bütün diğerlerinden seçilsin. Yücelikle seçkin olun, ululuk dağında başınız en üstte olsun. Daima emsalleriniz içinde kıskanılacak yerde olun, an be an açıkça gıpta edilsin.”

Bir sonraki mektup, “**Kısm-1 Hıttāb-ı A‘yān bā-Dā‘iyān Hıttāb-ı ser-Efrāzān bā-Harāb-ı Dā‘iyān**” başlığını taşır. Bu bölümde eşraftan kimselerin duacılara ve onlardan yücelerin eşrafa hitaplarını içeren mektuplar bulunur. Bunlardan ilki:

“Dualar merhamet delilidir, övgüler cömertlik kefilidir, dostların gönlünü açar, sevinç sebeplerini arttırır. An be an hâlini andığını, lütfun gözlerine baktığını gösterir. Saf içeceklerin tabiatına erip sevinç mezhebine inandırır. Kitabın elçisine hediye gönderildikçe ayrıcalıkla bildirilen budur. Eğer bu tarafın hâlini, sevenlerin gönlünün ikbalini sorarsan, Allah’a hamdolsun. Hâtırın aynası kederden temizlenip, görülen göze hâli hoşluğa bakıp, vakitleri selamet üzre akıp, bütün saatleri safa ile geçmektedir. Bütün hâlleri hâtırın gönül isteyen olup zamanlarının çeşitleri kolay bir seyirde geçmektedir. Daima duadan unutmayın, Allah [sizi] her saadet falına müptela eylesin. An be an şerefli hâliniz neye dairdir, güzel işleriniz nasıldır bildirip hâtırımızı sevinçli ve mutlu kılasınız. [Mektup yazmayı] aksatmazsanız aferin olsun, bütün emellerinize kavuşasınız; an be an hâlleriniz hoş olsun.”

Bir sonraki bölüm, “**Cevāb-ı Ta‘zīm-i Nişāb-ı Fuḳarā berāy-ı Zümre-i Küberā Cevāb-ı Hıttāb-ı ‘Ayān-ı Devlet**” adını taşır. Bu bölümde fakir kimselerin, rütbece büyük kimselerin himmetlerine cevapları ve devlet büyüklerinin hitaplarına cevap mektupları örneklenir. İlk mektup örneği:

“Dualar öyle olsun ki eşi bulunmasın hem de güzellikleri zikretmeyi ihtiva etsin. Himmet kitabına inşâ olup lütfun cevap mektubunu yazmak için edebin doğruluk kalemi şeh hazretlerine talep şevkiyle yazsın. Muradına erenlerin tarafına ulaşınsın, Allah isteklerinin hepsini meydana getirsin. Bu duadan sonra ey işiten efendi, övgü ehillerinin topluluğu içinde ulu kimselerden [olan] heves sahibi duacının bildirdiği budur ki Allah makamını göklerin üstüne çıkarsın. Yüceliğinin lütfü bahane olsun da fakirin hâlini bilmezlikle anıp, lütf defterine safa kaydet; gönlü avlayarak himmet avı hâline getir. Fazilet güverciniyle onu uçurup yardım okunu yerine vurup bu topraktan da alçak olan kişiyi şerefleştirmiş,

kadrinin başına görevli kılmışsın. Allah yaşama, güç ve kuvvet isteğini versin, iki âlemde tarafını yüceltsin. Saadet mektubunu okudum, öpüp ululamak için başıma koydum. Cevabını yazmaya gayret ettikçe ilham, canıma gayb meleği gönderdi. Vahiy gibi olan hitabın cevabı, doğrusu susmak olur. Senin [mektubu yazan kimsenin] ne haddindir ki cür’et edip sevinçle bir şey elde etmek yoluna gidip onun üslûbunda, fen dolu bir mektubu bu en aşağı tabakadan bir şanla yazasın. Senin şanına layık karşılık ancak duadır, saygıyı yolunun gerekleri eyle. Dünyanın sahibi yardım edip, işlerine yetişsin. O en cömertlerin şanı, seni dünyanın afetinden korusun.”

Bir sonraki mektup örneği, “Cevāb-ı Hıṭāb-ı Büzürgān-ı ‘Ālī-şān” adını taşır. Bu mektupta duaların vasfı bildirildikten sonra, diğer mektuplarda da görülen mektubu yazma niyetinin ortaya çıktığı “Duadan sonra ey...” kalıbı kullanılır:

“Duadan sonra ey ikbali hasat etmiş [kişi], bu duacının tarafından, hâllerinden sorarsan tarafından değişmiş durumda olan diğerlerinin tamamı gibi gözü gece ve gündüz yolunuzu gözler, saba rüzgârından yolunuzun tozunu umar zira gözüne sürmeden daha layıktır. Gelenden haberler sormak istersen, sevincinizi bilenden safa bulur. Vakitleri her an bu hâlde geçer, eğer hâlinizi bilirse neşesinin sesi dünyayı tutar, sevincinden evi barkı unuttur. Bu şekilde inleyerek gezerken bir an gelip uğurlu bir mert [kimse] gelip sevindirdi. Güzel mektubu bir gönül açıcı sanıp haberi kalpleri temizledi. Sevinç menşurunun safa tomarı, muhabbet mektubunun ferah adı, ızdırap dolu kalbin yazılarından yazıldı, kederim noktalarından hep hiç oldu, hâtırım nakşından safalar buldu, bakışım siyahlığından ferahladı. Hümayûn-nâmeyi aldım, açtım, onun üstüne övgü incisi saçtım. Aklım ve fikrim sevinçten yok oldu, zikrim hemen inşâsı oldu. Ferah aynası parladı, hâtırım tasadan temizlendi, akıl cevabını yazmaktan aciz oldu, tabiat zorluktan heyecanla coştı. Yüce hitaba layık cevabı yazamam, doğrusu özer oldu. Cevap anlama, yazılan duadır; ihsan ve lutfunun kemaline övgüdür. Hemen ihsanına şükür anlamındadır, eksiklik ve acziyet yazısıdır. Hizmete layık değildi ama kabulüne ümidim güvenmez. Ve şüphesiz kaderimizin son derecesi, kolaylığın hediyesinin tamamıdır. Ümidimiz, huzurunda kabule ait olmasıdır; haşa senin lutfunun incisini ümit edelim. Tarafından bir daha istenen budur ki her an lutfunun maksadı kavuşsun, her zaman saadette yaşa; dünyada selametle karar kıl. Devranın afetinden emin ol, âmin diyen beladan korunsun.”

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Hıttāb-ı Ekābir-i Şāhib-Mefāhir**” başlığını taşır. Şöhret sahibi devlet büyüklerinin hitaplarına nasıl cevap verilmesi gerektiği örneklenir. Duanın faziletini açıkladıktan sonra:

“Ey lutuf sahibi kimsenin hizmetlisi, daima lutfla aziz ol, nimetlerinin haddini bilmezce arzettiği budur ki dürüstlük makamında oturanın ihsan ve lutfun denizleri feyzlenerek içinde hoş su bulup onu toprağın suyuna yönlendirerek haraba dönmüşken bayındır etti. Selamette olduğunu bildirip hâtırın derinine feyz karar kıldı. Dua edeni gayet hoş hâl kılıp son bulmaz ferahlıklar verdi. O sevinç menşurunu ele alıp haberlerin derinlerini ona yazdı. Hümâyûn-nâmeyi okudum gah öpüp gah başıma koydum, güvercinler sevinçten dans edip gamlı kalbim mektup gibi açıldı. Onun her harfini etraflıca okuyup ebedîlik suyuna rastladım. Kalem gibi her sözü tekrar geçip mürekkep gibi her harfe kanatlanıp baştan başa onu hoş ve şirin bulurum, sanırsın ki sözü kamış şekerdendir. Can dimağına öyle lezzet verdi ki âlemin gamından kurtardı. Hâtırım sevincinden göklere girdi, dünya ve cana artık bakmaz. İşte bu sevinci övüp iç açılma güruhu baş indirmez hatta sultana selam vermezlenir, insana söz etmezlenirler. Bu hâl ne hoş, bu hâl ne yücedir çünkü mektubunu gördüm ve böyle hoş talihli oldum, yüzünü görsem hâlim ne olur sen kıyasla. Cevabını yazmak için hayal ettim, bir süre etraflıca düşündüm, can kulağına hatif ses verdi, bu perdenin seslerine saz düzdü. [Dedi ki] gâfil kişi, gönderilen cevap zor olur, hiç akıl sahibi kimse zor işe çalışır mı? Hesabı, güneşi hoş renkli lâl etse, Venüs gezegeni yeşil dalın asası olsa, bunlardan karşılık lazım olur mu? Lazım olan şartları saygıyla koruyup gözet. Bunların şanı ve feyzini kabul etmek, ihsanını boşa harcamamaktır. Hemen teslim ve anlayış lazım oldu, daima niyaza devam etsinler. Duaların derinliği şanına layıktır, ihlas yoluna gözleri diker, bu da lazım değildir zira mektubun rağbet edileni gizli olanıdır çünkü meselde doğruluğun dağında oldun, dağın sesinde sada duyulur. O taraftan ansızın ses olununca bil ki bu cevabın sestir, yankındır. Bu özürle sen de gururlanırsın. Sözü uzattın, edayı kısa kes, artık duaya başla, yeridir.”

Şair, hatifin dilinden bu sözleri aktardıktan sonra cevap yazılan kişiye dua ederek mektup örneğini bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Hıttāb-ı Sa‘ādet-mendān ez-Zebān-ı Mahmidet-peyvendān**” adını taşır. Bu mektupta şükür sahiplerinin dilinden saadet ehli, devlette rütbeli kimselere cevap mektubu örneklenmiştir. Duaların faziletinden, hiçbir yere

sıgmayan büyüklüğünden, riya yüzünü görmeyişi ve şüpheyi düşürmeyişiinden bahsedilir ve bu girişten sonra mektubu yazmaktaki asıl maksada geçilir:

“Duadan sonra ey ileri gelenlerin gıpta edileni, ihsan saçıp hâlimi sorarsan, huzurundan uzaktayken huzursuzum; kederle tanışık, sevincin zıddıyım. Safa bakışlarından uzak olalı, gönül açıcı haberlerinden uzaklaştım. Hoş hitabını işitmeyeli hoşluğum büsbütün hoşnutsuzluk oldu. Kederin ayağına çok düşmüştüm, kavuşmandan hayale kanaat etmiştim, ayrılıkla gönül yorgun düşmüştü, ayrılığın gözde uyku komazdı. Sabrın ve gücün dolunayı hilale dönmüş, içimin hâli, hayli kederliydi. Ansızın şifa veren cevabın cismimi ve canımı Mesîh gibi diriltti. Can bağışlayan hitabın ölümsüzlük suyu gibi cana tekrar taze hayat verdi. Sanırsın ki sözün kutsal ruhtur, latif suyu bu toprağı ihya etti. Mananın ruhuyla haşredilmiş gibi olduğu için hümayûn-nâmeyi yazdım. Baştan başa mücevher saçan lafızların kalıbı, sadeğ gibi mana inciyle doluydu. Manâ ardında hoş edalı bir örtü vardı, manâen bulut altındaki güneşe benzerdi. Hoş manâlar harfin zarfı içinde sanki sır kasesi içindeki hoş cevherdi. Manâ, güzel hattın karalığı içinde yani Hz. İsa kalıbında ruh [gibi]ydi.] Manâlar lafız perdesi içinde gizliydi, güya sevgilinin yanağı örtü altındaydı. Zincir gibi örtüsünü görüp onunla ferahlık avını yakaladı; kelamın Hz. İsa'nın kıskanılacak [nefesi] gibi]ydi], onunla Hızır gibi ölümsüzlüğü buldum. Allah'ın ikbalinin menşuru, dilenciye dünya içinde padişah etti; buna layık, güzel ve şifa veren cevap mektubu bizden zor olur çünkü evet büyüleyici güzellikteki söze benzer söz olmaz; hilale eşdeğer yazmak imkansızdır. Mucize derecesinde güzel söze sihir eş olur mu, o sebeplere ulaşmak mümkün değildir. Yakutun hattını görmek olur mu, Marut'un sihrinin benzeri gelir mi? Ama hakir karıncanın hediyesinden, Süleyman peygambere zann gelmedi. Ki bu alçak kişi edepleri terk edip niçin bu cesaretle sebepleri topladı? Çünkü onun kaderi olduğunu bilir, hediye gönderene hediye vermek uygundur. Onun için safa ile kabul etti, bu hediye onun için vardır. Siz de bizi bu şekilde tutun, kınama ve ayıplamayı yabana atın; fakir gibi söze kulak verip kabul ederek bizi yeniden diriltin. An be an böyle mektup yazmak, duacının gönlünü hoş eder...”

Bu sözlerin ardından mektup gönderilen kişiye safa, sevinç, divan liyakati gibi meselelerde dualar edilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki bölümde tebrik mektupları bitirilip teselli için yazılacak mektupların örneklerine geçilmiştir. Bu bölümün başlığı, “**Ḳısm-ı Tesliyet Ḳulüb-ı Mekrüb İzāla’l-lâh Kerrubihim Tesliye-i Ma’lûlân ‘İllet-i bî-‘İlletî**” olup hastalıktan kurtulanlara teselli

içeriklidir. Bu mektuba da duanın ve övgünün vasıfları, kıymetleri açıklanarak başlanır. Bu mutad girişin diğerlerinden farkı, hastalık neticesinde insana gelen dünyanın itibarsız, alçak dünya mansıbının kararsız olduğu hislerinin ifadeleriyle başlanmasıdır:

“Tecrübeli kimselerin nakliyle akıl kulağına yönetip boş söz dinlemeyi edeple engelleyerek dünyayı gösteren ayna hâtıra gösterir ki bu dünya uyanık kimseler nazarında gayet mihnetli görünür. O yitip giden gölge gibidir, asla kalıcı olmaz ama niçin basiret sahipleri yanılıp da ona tutulur? Durduğuna, gittiğine bağımsız hüküm verir, varlığı sevindirip yokluğu gönlü hasta eder. İşte bu şiir, size övgüyle gönderilip saltanat yoluna ulaşınca bildirilen budur ki bitimli mansıbın elden gitmesine gam yemek, mülk ve malımdan gelen şeylere eksik demek [iyi değildir.] Ey olgun tabiatlı [kişi] şüphesiz malumunuzdur ki bütün olgun tabiatlılar kadrinin eksikliğine, bilinmezliğine uğramıştır. Her mekanda yücelik sadrı cahillerin rütbesi, her zamanda olgun kimselerin mansıbı eziyet ve sıkıntı olmuştur. Nurlar yere iner, zerreler göğe çıkar. Gül, dikenin eziyetini çeker, bâtıllar sevinç izlerini taşır. [Yok olmak] güneşe mahsustur, Zuhal yıldızı asla yok olmaz. geri dönmekle vebal bulan en fazla Müşteri² gezegenidir. Bu haber dilde zikredilip elde meşhur olmadı mı, âlemin halkı hep bu manâyı kendine semer etmedi mi? Öc almaya çalışan zaman, ilim ehlinin kötülüğünü ister; o yumuşaklığa yaraşsa da daima ona kahreder. Ehil olana daima yersiz cefa eder, cahile her an bedelsiz vefa gösterir. Âlemin itibarını her zaman yerlere bırakır, bütün cahilleri yücelikle göklere çıkarır. Kemal ehli [olanları] mutlaka aşağılarlar, hiç [onlara] bağlanmayıp içlerini hasta ederler. Onu her zaman talihsizlik yolunda düşkün eder, rezil ve beter olanları dünya içinde ganimete sahip kılar. Makam ehli olmaya layık olanları ayakların altına alır, zillet ehli olması gerekenleri hoş hâlli eder. Bu dünya irfan ehlini kederle öldürür, ters dönen talih uçkuruna düşkünlerin olanları rahatla güldürür. Devran her an idraki açıkları yansıtır lakin kimse hakikat hükmünün ne olduğunu bilmez. Galiba dünyanın kalıcılığa inmediğinden, kimsenin içinde safa aslını bulmadığındandır. Allah bazı şahıslara dünyada nimet vermez, ahirette [onlara] gözlerin görmediği büyük nimetler versin. Bitimli âlem eşyasını ona layık görmeyip huld cennetinin bahçesinde onu gıpta edilenlerden etsin. Bu onların şanını azaltmaz, onları eziyetle sövmemekten ayırmaz. Bütün dünya hazretinde zerreden alçaktır, zerre nedir, yok

² Jüpiter.

hesabından dahi alçaklardır. Onun için hikmet ehli kadrini yüce bilip sadrının mahzenini ilim incisiyle doldurarak onların nimetini bu sofrada erteler, eziyet belasını acilen onlara hükmeder. Nitekim Allah, yüce Kur'an'da, “Celle ‘an şübhe’l-‘adîl ‘izzî ‘an kurbü’l-miṣāl” buyurur. ‘Her kişi dünyaya toplanmak ihtimali olmasa, ahiret saadetleri terk edilmiş ve boş kalmasa, kâfire şu denli dünya malını vereydim, fani alemde bütün hâllerini hoş edip evinin tahtını, hatta ne tahtı belki dört duvar ile zeminini gümüşten yapıldı, ona huzurunda bir sinek kanadınca kıymet olsa, müşriklere bir içim su vermez idim’ dedi.³ Şimdi malum oldu ki Allah bir kuluna onu baştan başa verse de dünya itibar edilecek [bir yer] değildir. Öyle ise siz bu husus için muzdarip olmayın. Allah kapıları açsın, size ahiret yurdunda yüce kıymet versin, akla ve fikre sığmaz sevaplar bağışlayıp mahşerde bütün kıymetine ermiş kimseleri kışkırtırsın, görüş gününde Hz. Ahmed (s.a.v)’in etrafında olun.”

Bir sonraki mektup, “Cevāb-ı Tesliyye-i Ma‘zûl” başlığını taşıyan, mevcut görevinden alınan bir kimseye teselli için yazılan bir cevap örneğidir. Şair, duaların faziletinden ve birkaç iyi dilekten sonra, Allah’ın muhatabına dünyada muradını vermesini diler ve zamanın tavrından, dünyanın hâlinden hikâye ederek nasihat eder. Azledilen kişinin hislerini anladığı ve paylaştığına dair detaylardan sonra bu mektubun ona teselli vereceğini dile getirir. Muhatabın ikbali ve istekleri için iyi dileklerde bulunur, dualar eder ve mektup sonlanır.

Bir sonraki bölüm vefat haberinin ardından yazılan taziye mektuplarına örnekler içerir. “Kısm-ı Te‘āzî bā-Levf-i Dil-nüvāzî ve Şunûf-ı Çār-sāzî ber-Sebîl İştirāk der-Miyān Aḳsām-ı Enām Yā Ḥaberdārān-ı Tevakkû‘-ı Muşîbet bā-Ta‘ziye-i Muşāb-ı pür-Ḥayret Razāḳahüm’ullāh Şabr-ı Ecmîlān ve Cezā-yı Cezîlān Tağriye-i Vefāt-ı Püserān ü Duḡterān u Birāderān Vesāyir Tehā-yı Mümāsîl İṣān” başlıklı bu bölümde, müellif tarafından ifade edildiği üzere oğulların, kızların, kardeşlerin vesair insanların vefatından sonra gönderilecek mektupta kullanılması gereken üslûp ve ifadeler örneklerle gösterilmiştir. Bu

³ Eğer dünya, Allah katında sivrisineğin kanadı kadar bir değere sahip olsaydı, Allah hiçbir kâfire dünyadan bir yudum su bile içirmezdi.” (Tirmizî, Zühd 13. Ayrıca bakınız: İbni Mâce, Zühd 3)

mektupların diğerlerinden farkı, mektuplara dua ile başlanmayıp acı bir haberin ardından duyulan üzüntüyü dile getiren ifadelerle başlanmasıdır:

“Ey baht ve saadetin layığı olan [kimse], bu yasta gönül yakıcı ah olan, üzgün gözden akan gönül yakıcı gözyaşı, her an ayağın toprağına akıp göğün tarafına buharlaştıkça o feryat şeklinin şartı olan dualar, ulaşan saba rüzgârları erişip huzurunuzda hâli arz etmeye fırsat bularak edep üzere konuşmaya nöbet bulunca hazretin tarafına bildirilen doğruluk meleğiyle ilham olunan budur ki keramet günleri ebedi olsun. Sığınılacak yerin kulağına ulaştı ki ciğerler yakıcı bir katilin sözü, emellerin hurma bahçesini şimşek [gibi] çaktı, saadet bahçesini sele boğdu. Kuvvet bahçesi bozulmuş, cömertlik ve övgü evi yıkılmış, sizi sıkıntı tufanı harap etmiş, uğursuzluk denizi taşıp baştan aşmış, yazık ki ruhanî mum sönmüş, nuranî bahçe yanmış. Dünyanın kan ağlaması, ciğerlerin dağlanması lazım gelmiş. Bu, taşla işleyecek ayrılıktır, dağı inletecek hasrettir, vâsf olunmaz bir beladır ve ne yapalım ki kaderin hükmüdür. Bunun okuna asla siper yoktur, bunun kılıcı katiyyen def olmaz. Bu, sultan ve köleye beraberdır, cimrilerle cömertlere bir olur, doktor Lokman da olsa buna sabretmekten başka derman bulamaz. İskender bu derde ilaç bulamadı, dünyadan inleyici ve kederle dolu [şekilde] gitti. Siz de aynen öyle olsanız da, gönlü yanmaktan arındırasınız. Allah’a tevekkül eyleyip onun faziletine başvurun. Canın beline sabrın kuşağını sağlam kuşanıp üzüntüyü terk eylesiniz. Allah, bağışlanma nehrini akıtıp merhumu fazilet suyuna kandırsın. Sizi de yardım edip sulasın, sabrın bahçesine hidayet edip kalanlara uzun ömür, kadrin safasıyla uzun makamı versin. Bu ayrılığı, kederin sonu etsin, sevincinizin kazası kalabalık olsun. Gönlünüz kederden arınsın, şanınız tehlikeden soyunsun, hâtırın beladan gamlanmasın, âmin diyenler yorgunluktan emin olsun,”

Bir sonraki mektup örneği, **“Ta‘ziye-i Fevt-i Pederân ü Mâderân ve ‘Amm ü Hâl Vesâyir Emsâl-i İşân”** adını taşır. Burada verilen mektup temsili, babalar ve annelerin ölümüne gönderilen taziye mektuplarını örnekler:

“Göz azasından akan kanlı gözyaşı, yolunun toprağını nemlendirdikçe kadere razı olmak gereği ve belaya sabretmek arzusunu hâl diliyle bildirdikçe ve can sözüyle anladıkça söz kapısını edep eliyle açıp, kavga ve fitne feryatları edince, en yüce tarafına bildirilen yalvarış ve sözle tekrarlanan budur. Saadet gözünün nuru karardığına sevinç şahsının yüzü sarardığına, ferahlık suyunun çekildiğine neşe kuşunun ürktüğüne edebî kazanımlar gününün karanlık gece olduğuna, cömertlik duasının çer çöp olduğuna, matem etmeye şart olan dualar ve övgüler eda edildikçe hazrete bu şekilde malum olsun ki ebede kadar saadet

günleri olsun. Allah çokça hayırlı evlatlar versin, hâtır kederlerden arınsın. Sabır bu derde dermandır, bilirsiniz. İnsanın yaratıcısı yardım etsin. Buna çare bulunmaz. Seleflerin hâline bakın, peygamberlerden, velilerden, ileri gelenen kimseler ölmekten hiç kurtuluş buldu mu? Veya âlemin şahları cömertlikle, ululukla haşmetle, devletle [ömür sürdüler, onlar da] asla ölmekten kurtulamadı, hâl bundan ma'lûm olur. Size sabır köşesi lazım oldu, dünyanın sahibi ona ihsanıyla, affediciliğiyle baksın. Kalanlara yüce kıymet, yaşayış safasıyla uzun ömür versin. Size bir daha musibet göstermesin, günleriniz hep rahat şenlik olsun. Sevinç ve yaşayışından safa sürüp dünyanın afetinden korunun. Kederle gözüünüz nemlenmesin, âmin diyenler beladan emin olsun.”

Bir sonraki mektup örneği, “**Ta‘ziye-i Vefât-ı Ekâbir ü ‘Âyân ve Mânend-i İşân**” adını taşır.

Bu mektupta taziye mektubu yazan kimse, birinci dereceden aile ferdinin vefatıyla yazılan mektuptan daha detaylı övgülerde bulunur ve daha bireysel üzüntüyü ifade eden bir samimiyettedir. Hem taziye hem de teselli mektubu olduğu:

1183. Ta‘ziyet mektûbına ‘unvân olan
Tesliyet üslûbına burhân olan

beyti ile belirlenen bu mektup, diğer mektuptan daha uzun olmasıyla da dikkat çekicidir. Burada da kan dolu gözyaşı ve matemden bahsettikten sonra vefat haberinin ona ulaştığını; lutuf bostanının harap olup cömertlik denizinin suyunun serap olduğunu; marifet ışığının yoğunlaşıp âlemin gece gibi karardığını; bu haberin can mülkünü sazlığa bir kıvılcım düşmüş gibi yaktığını; sabır göğsünü üzüntü ateşinin yakıcılığıyla vakar kalesinin telef olduğunu; sarı cismini dövmekten gök gök ettiğini; feleğe sövmeyen yerinin kalmadığını; zamanın adını kötüye çıkarttığını; feleğe nefretle ‘*vefasızsın, cefa dolusun!*’ diye türlü ve çokça hitaplarda bulunduğunu; gözünün yaşını deniz edip kan akıttığını; yerleri sele boğup dağı kanlı yaşla lale rengine âlemi ah dumanıyla [kara renge] boyadığını; gökleri gözyaşından inlettiğini tasvir eder. Sonra gönlüyle fikredip insanların seleflerini zikrederek hatifin de ilham etmesi ve kâinatın hâlini bildirmesiyle Hz. Âdem devrinden bu zamana gelene kadar âleme kalıcı kimsenin gelmediğini; dünyada kimsenin kalmadığını; rızayla sabra yüz tuttuğunu ifade eder. Âlemde peygamberlerin dahi kalmadığını; padişahların inleyici ve sakat kaldığını; kişinin bilinen, tayin edilen süresine bakıp tamam olunca işinin göçmek olduğunu; cihan evinin köhne bir konak olup bugün konanın yarın gideceğini; bu yolun ahiret yurdunun sebili olup eğlenerek yürüyene ‘*tez ol*’ dendiğini belirtir. Ardından

sabır temennileri, vefat edene rahmet dilekleri, kalanlara selamet ve güzel bir ömür dilekleri ile mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “İlām u Vuḫū‘-ı Muṣībet Ahyār-ı Şālihā ve Ebrār-ı ‘Ulemā” başlığını taşır, bu mektupta salih kimselere ve âlimlerin başına gelen kötü olaylar ardından, ‘geçmiş olsun’ dileklerini iletmenin üslûbu ve tavrı örneklenir. Dünyanın esasının çukur olduğu; madde, asıl ve dallarının kalıcı olmadığı ve safa bulunmadığı ifadeleriyle dünyanın geçiciliği vurgusundan sonra, dua iletme ve övmek için bu mektubun yazıldığı tek beyitle ifade edilir. Mektup yazılan kişinin yakınının vefat ettiği düşünülerek, mektupların tamamında herhangi bir kimseye ithaf içermediğinden vefat eden kişiden “filân” olarak bahsedilir:

1184. Kim filānuñ müddet-i ḥabsi tamām olmuş meger

Bu güzergāh-ı fenādan eyledi ‘azm-i sefer

bu ifadenin ardından, “*Bu bela tuzağının bendinden boşanmış ürkek vahşi gibi kaçtı, dünyanın hâlini ibret gözüyle görüp ikbalini kalıcı yurda sarf etti. Bu dünyanın acı yaşayışından o gücenmiştir, âlemin afetinden üzülmüştür. O sebepten sağına soluna bakmayıp hemen göz yumup cennetin Rıdvan’ının yoluna gitti. Galiba merhamet ve rahmet denizine boğuldu, ayrılığından bizim içimizin yanmaması gerekir. Çünkü o eziyet mekânından kaçıp kurtuldu, sevenlerine boş sözler söylemek düşmez. Dost odur ki kişinin kurtuluşunu ister, düşman da odur ki rahat olduğun an gam çeker. Ağlayanın kendi kara başı için ağlaması gerekir, rahmete kavuşana hisse etmek daha iyidir. Biz de o hâle düşünce hâlimiz ne olur, Allah rahmet edene kadar kederler çekmek gerek. Ey soylu kimseler, bilmiş olun ki bütün işlerde sabır yeğdir. Bu yerde sabırlı ve sabra üstün gelenlerden olasınız, vesselam.*” sözleriyle mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, “İlām-ı Vuḫū‘-ı Muṣībet-i Akṛān u Emsāl” başlığını taşır. Bir önceki mektuba vefat eden birinin ardından kalanlara başsağlığı dilekleri iletme amacıyla yazılması bakımından benzemekle birlikte dünyanın alçaklığı, geçiciliği, nimetlerinin bitip tükenici oluşu vurguları, benzetme ilgileri bakımından farklıdır. Vefat eden kimsenin ardında kalanların bu sebatsız yurdu görüp güzel bir sabır köşesine yapışarak bol sevabı gözetmelerini, çünkü sızlanmakta hiç fayda olmadığını, onun gidişinin kendilerine ibret olduğunu, ondan sonra nöbetin kendilerine döndüğünü, “*Biz de göçe hazırlanalım, himmet*

sarf edelim ki ölünce halk bize rahmet dilesin.” gibi sözlerle nasihatler ederek belirtir ve mektup sonlandırılır.

Bir sonraki mektup, **“İlām-ı Vuḳū‘-ı Muṣībet ber-Ṭarīk-i Naṣīḥāt”** başlığını taşır. Bu mektupta da ölümün takdirin bir hükmü olduğu, kaderin bir imzası olduğu, filan kişinin ömür süresinin tükenip göçtüğü, imkansız hayallerinden utanıp yola çıplak vaziyette çıktığı, Allah’ın sebepler hazırlayıp aklını başına getirdiği, fikrin gemisini hüznün denizine salıp Allah’ın rahmetine sığınarak safa ve doğrulukla yelken açtığını ifade eder. Ayrılığının sevenlerini yaktığını ancak kendinin saadetle yaşamaya çıktığını belirtir. Kalanlara bu hâli idrak edip dedikoduyu bırakarak sabretmeleri gerektiğini, buna musibet denmemesi gerektiğini, ölen kimsenin rahat olduğunu, kalanların üzüntü çekmemesi gerektiğini, bu seferin ona has olmayıp bütün âlemin bu yolun yolcusu olduğunu, onun kurtulup nöbetin kendilerine geldiğini, amelleri güzel işlemek gerektiğini nasihat eder. Sağlam aklın muradının yerine gelerek Allah’ın vefat eden kişiyi, Habîb (s.a.v)’ine kavuşturmasını diler ve mektup biter.

Bir sonraki mektup yine bir taziye mektubudur. **“İlām-ı Muṣībet-i Ehl-i Kemāl ve ‘Urefā-yı Ricāl”** başlığını taşıyan bu mektupta, yine dünyanın sebatının olmadığından başlayarak duanın önemi vurgulanır. Mazeret diliyle ve merhamet beyanıyla arz ettiğini söylediği mektup gönderilen kişiye, filan kişinin vefatının haberini aldığından, göz yaşlarının sel olduğundan, bu haberin gam rüzgârını tozuttuğundan bahseder. Ölümü çeşitli teşbihlerle anlatır; ölenin yastığını toprağa değiştirdiğini, övgü kabasını giyip yensiz yakasız kefeni giydiğini, ne revzeni ne kapısı olan bir eve girdiğini, hışımla cihana bakarken gözünü yumup onu yabana saldırdığını, âlemin varlığına canlar verirken hepsini elden bıraktığını, yaşayış gereçlerini kazanmak dilerken ecel yelinin kader semtinden eserek yokluk rüzgârının varlığını dağıttığını ancak ahiret azığını topladığını, cennet sebiline yol tutup, doğruluk yerinin makamına yöneldiğini, iki saatte yüz bin menzil aldığını, tenden göz yumup gözünü cana açtığını ifade eder. Mektubun devamında kalanlar için sabır diler, dua etmeleri gerektiğini nasihat eder. Ardından teselli maksadıyla âlem halkının sıraları geldikçe yavaş yavaş gitmesinin âdetleri olduğunu; bu dünyanın kalıcı yurt olmadığını, baştan başa yokluk içinde yokluk olduğunu; dünyanın ne kendisinin ne de dünya ehlinin devamlı, daimi olmadığını; değişim ve başkalaşım hâlinde olduklarını; içinde karar olmadığını; kimsenin içinde sonsuz kalmadığını ifade eder. Daha fazla hâli anlatmanın lazım gelmediğini ifade ederek sabretmeleri, bu musibete göz yummaları gerektiğini,

ölenin rahmet âlemine kavuştuğunu, buna sabretmemenin Allah'ın işine razı olmamak olmadığını belirtir ve mektup örneğini bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Ta‘ziye-i Muşāb**” adını taşır. Bu mektupta, taziye mektubu yazılan kişinin cevap olarak göndermesi gereken mektup örneklenir. Duaların faziletinden, kalplerin âlemine rıza teslimiyeti vermesinden, hastalıklara sabretmenin hâl defterine hayır ve iyilik yazdırmasından bahsedilir. Ardından bir cevap mektubu olduğu için kişiye hitaben yazılan mektubun mahiyetini ve güzelliğini anlatan, gönderilen mektubu öven ifadeler yer alır:

“Başa gelen musibetin üzüntüsünü gidermek, sadakatinizi göstermek, gaza belasının anlatılması, sevinç farzının geçmiş kazası için lutuf kastıyla hoş sesler ve gönül cezbedici, can arttırıcı edalarla, mesel dolu latifeler ve benzersiz, ender taraflarıyla sadakat mektubu yazıp göndermişsiniz.”

Devamında muhataba arzuların nasihatçisi olan ecelin, lezzetlerin hizmetçisi olduğunu, geciktirici olmadığını, bütün insanlıkla beraber olup vakti gelince başa geldiğini, ölüme tedbirin fayda vermeyeceğini, takdirin sözünün hükmüyle olduğunu güzel yolla beyan edip doğruluk sabahı gibi ortaya çıkardığını, ayrılık ateşini teskin ettiğini, sabırsız kalbe huzur verip ünsiyet şartını tamamladığını, kedere boğulmuşu kurtarıp çatlağı sığınılacak hâtıra ettiğini ifade eder ve dua ile mektup örneğini bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**İyādet-nāme**”dir. Mektup yoluyla hâl-hâtır sormanın nasıl olması gerektiği örneklenir. Dualar ve övgülerin önemine dair bir girişten sonra, bu duaların hasta hâtırın panzehri, yaralı doktorun hastasının canının şerbeti, hararete düşmüş gönüllerin ilacı olduğu vurgulanır. Bu dua ve övgülerin faydalı, devranın afetinden can ve gönle def edici olması temenni edilir. Bu duadan sonra ansızın tarafına muhatabın latif cisminin cevherine hastalık ve ziyan haberinin ulaştığını haber verir. Hastalık çeşitli benzetme ilgileriyle üzüntüsünü tasvir ederek mektup gönderilen kişinin gönlü yapılmak istenmektedir: “*Dünyanın yaralayıcı bakışından mizacınız kırılmış, doktorun acı ilacına ihtiyaç doğmuş, gül gibi nazik bedeniniz sonbahar derdine, nazla yetiştirilmiş teniniz canın kederlerine uğramış.*” Ardından kendi hâlini tasvire geçer; “*Başımı ayak edip hastanın hâlini sormak için kış yoluna gitmem lazım gelmişti, ama lazım gelen kayıtların bazılarında engel oldu ve kabul olunması özrüm yola çıkmaya sarf edildi. Sonra sözlerle adım atmaya yeterli görüp yolunun toprağına bildiri kâğıdı ile gönderdim.*”

Hastalığın iyileşmesi için dua eder:

“Allah has lutfundan şifanın hayırlı olanını versin, kalbinin kadehini dünyayı gösteren ayna eylesin, mutlu hâtırına sağlık şerbeti içirsin, hâtırını bütün âlemden sağ ve salim eylesin, rahmetinin faziletini her işte hizmet için kılsın ve sıkıntı veren bedenine acilen hastalıktan iyileşme hâli verip, artık naz dolu hâtırına zorluk vermesin.”

Bir sonraki başlık üç ana bölüm üzerine tertip edilen metnin ikinci bölümüne işaret eder. **“Kısm-1 Sānî: Muḥāṭabāt u Mucāvebāt-1 Evāsıṭ u Hikāyet Eşvāk u Şikāyet Firāk Vesāyir İlām-1 Merām-i İṣān Kısm-1 Maḥabbet Nāmihā be-Resm-i İştirāk Miyān-1 Erbāb-1 Mu‘allā ve Mutevassıṭān-1 Ahrār u Mevālī Maḥabbet-nāme-i Müşterek”** başlığının verildiği bu bölümde, toplumun orta tabakasından kimselerin karşılıklı hitapları ve cevapları, özleme dair şevklerini anlatmaları, ayrılıktan şikayet etmeleri ve diğer niyetlerinin bildirilmesinin nasıl olması gerektiğini örnekleyen mektuplar yer alır. Ayrıca yücelikler erbabı, hür ve bey olan orta tabakadaki kimselerin ortak olma usûlü, ortak muhabbet-nâmeleri de bu bölümde örneklenmiştir. Bunlardan ilki şu şekilde başlar:

“Dualar sevenlerin kulağına ulaştıkça işe yaraması lazım gelir, feyz edip hâlini sordukça kalbin derinine safa gelir, doğruluk mektubuyla hazrete gönderilen budur.”

Daha sonra müellifin örneklediği üzere gönderici kendi hâlini anlatır:

“Ey kerem tahtının padişahı eğer hâlimi sorarsanız belasızdır [ama] hasret gözyaşıyla gözümüz kanla dolmuştur. Ayrılık derdi canımıza işledi ve dünyayı başıma dar etti. Hiç karar ve rahat bulamaz oldum, içime sevinç hiç gelmez oldu, hâtırım şevkle kararsız oldu, artık gözüüm bu âleme bakmıyor. Vakitlerim kavuşma fikriyle geçmekte, bu yalvarışım onun için. Allah’ın lutfunun kemalinden dileğim sizi yüksek mevki ehli eyleyip bizi sizinle haşretmesi, dünyada maksadım budur. Allah himmetle maksadımı versin, bu duaya amin diyen kişi her zaman beladan korunsun.”

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i Müşterek”** adını taşır, bu mektup karşılıklı sevgi duyan kimselerin birbirine gönderebileceği mektuplara bir örnek niteliğindedir. Duanın önemi vurgulandıktan sonra mektubun karşı tarafa ulaşması ve muhatap tarafından kabulünün istenildiği vurgulanır. Ardından muhtabın yüzüne devlet kapısının açılması için dua edilir. Gönderici kendi hâlini bahseder; kavuşma bayramı için oruçlu olduğunu, geceleri vird ve zikirle meşgul olduğunu, Allah’tan muhatabın yüzünü görmeyi, sebepsiz fiillerin sahibinin bunu kolaylaştırmasını istediğini, kavuşup gülmenin gerçekleşmesini ve

muhatapının her zaman kedersiz olması ve gülmesini beklediğini, nemli gözün aydınlıkla dolmasını ve dualarına âmin diyenlerin korunmasını temenni ederek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği de, “**Maḥabbet-nāme-i Müşterek**” başlığını taşır. Bu mektubun diğerinden farkı daha yüksek rütbeli birine yazıldığını ifade eden kelime kadrolarıdır. Kendinin “bende” yani köle olduğu, muhatapına hayırlı zikriyle kendisini ihya edeceği konumda olduğu ifade edilir. Bu mahabbet-nāme, ikbal bağının şen, talih bülbülünün hoş sesli olması, sonbahar elinin muhatapın bahçesinden uzak ve daima cennet gibi güzel olması, kederden kurtulunması ve hâtırın daima mutlu olması dilekleriyle son bulur.

Bir sonraki mektup yine bir “**Maḥabbet-nāme-i Müşterek**” örneğidir. Bu mektuptaki fark, göndericinin hâlini daha samimi bir dille ifade etmesi ve ayrıntılı benzetmeler yapmasıdır:

“Gönül açan hitabından ayrılıktan, can bağışlayan cevabın yakıcılığından hazin canım ne hâle geldiğini, inleme dolu kalbimin ne çektiğini anlatmamın sonu yoktur, beyana sığmaz. Onun için mektup yazmaya niyetlenemedim, çünkü onu arttırmak mümkün değildir.” Ardından Allah’ın himmet okyanusu, ihsan denizi ve cömertlik şanından umduğunun görüşüp konuşma güzelliğini kolaylaştırmasını olduğundan bahseder. Muhataba kendisinin de hâlini bir mektup diliyle sorarak hasta gönlünü hoş hâle getirmesini ister ve kendisinin elini tutarsa Allah’ın yardımının da [onun] elini tutacağını vurgular ve ikbalinin olgunluğu için dua ederek mektubu bitirir.

Son “**Maḥabbet-nāme-i Müşterek**” mektubunda dualardan sonra görünürde sağ-salim ama içinde muhatapının nimetini bildiğini bu yüzden manâda kederli bir hâlde ve hasretin hüznü içinde gece gündüz yollara baktığını, her vakitte kavuşmanın sözünü ettiğini, halkın temasından hazzetmeyip, kimseyle bir yere gitmediğini belirterek hâl beyan eder. Lutuf ister, ayrılık ve hasret hastasına şifa talep eder, devanına gönderdiği mektuba yazılacak bir cevap mektubu olduğunu vurgular. Bir selam ile muhatapın haber göndermesi isteği, kıymet ve mevkinin daim olması duasıyla bu mektup örneği biter.

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Ḥitāb-ı Müteşādıkān**” başlığını taşır. Sâdık görünen kimselerin hitaplarına cevap mektubunun nasıl olması gerektiğinin örneklendiği bir mektuptur. Duanın fazileti anlatıldıktan sonra gönderilen mektubun ne hoş yazılıp alıcıyı ne kadar mutlu ettiğine dair detaylar verilir ve ardından muhataba dualar edilerek mektup bitirilir.

Benzer bir şekilde “**Cevāb-ı Hītāb-ı Mütēsāviyān**” başlığıyla verilen sıradaki mektupta, birbirine yönelen kimselerin mektuplarına nasıl cevap mektubu yazılması gerektiği örneklenmiştir. Âdet üzere mektuba dualarla başlayıp gönderilen mektubun muhabbet denizini coşturup mahzun kalbi nasıl mutlu ettiğine dair ifadelerden sonra, bütün isteklerinin kolaylaşmasına ve kadrinin yücelmesine dair alıcıya dua edilerek mektup bitirilir.

“**Cevāb-ı Hītāb-ı Ekārim**” başlıklı bir sonraki mektupta, yeniden duaların fazileti ve insana sevinç gibi hisler verdiği anlatıldıktan sonra muhatabın halk içinde ileri gelen bir kimse olması hasebiyle gönderilecek cevap mektubunda hüner ve faziletinin, kemalinin, cömertliği ve yardımseverliğinin vurgulandığı ve “*nazar ehlinin şöhretlisi*” olarak hitap edildiği görülür. Bu mektup, yüksek rütbeli bir kimse tarafından gönderilen mektuba bir cevap niteliğinde olduğundan, cevap mektubunda muhatabın lutfunun genişliği, mektubunun mahzun canı muradına erdirdiği vurgulanır; baht ve ikbalinin uzun olması için dualar edilerek mektup örneği bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Hītāb-ı Erbāb-ı ‘İrfān**” adında bir cevap mektubudur. Burada marifet ehli kimselerin mektuplarına nasıl cevap verilebileceği örneklenmiştir. Duaların marifet noktasındaki ehemmiyeti benzetmelerle ve irfan sahiplerinin kelime kadrolarıyla bir imaj çizildikten sonra “*saḡa incisinin madeni*” diye seslenilen muhatabın gönderdiği mektubun hissettirdiklerine geçilir: “*Has yardımın denizi coşmuş ve ihlas cevherleri ortaya çıkmıştır, sevinç müjdesi gönöl gözünü nurla doldurmuştur...*”

Ardından Allah’ın lutfunun daima yardımcısı olması dilenerek mektup örneği bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Hītāb-ı Aşḡāb-ı Kemāl**” başlığını taşır, bu mektupta da duaların hikmeti anlatıldıktan sonra muhataba dua edilerek gönderilen mektubun maksadına ulaşır alıcının kederli hâlini şād ettiği, mektubun siyah mürekkebinin zevk gözüne gözbebeği olduğu, kâğıdının beyazının da gözün nurunu arttırdığı, hattının gönöl güneşine nakış olduğu, mum gibi sıcaklığın hükmüne can olduğu, kalem gibi baş üstüne yürüyüp mektup gibi utanma yüzünü bürüdüğü belirtilir ve kısa bir dua edilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, “**Maḡabbet-nāme-i Aşḡāb-ı Şafā Ki Müş‘ir-i İltimās-ı Mektüb Bāşed**” adını taşır. Bu mektup, iltimas habercisi bir muhabbet-nâmedir. Duaların kalbe verdiği feyizleri ve yarattığı ferahlığı anlattıktan sonra, “*ey yâr-ı mükerrrem*” şeklinde hitap ettiği

kimsenin izzet ve yüceliğe ermesi için dua eder. Kendisinin de muhatabına kavuşmak, sohbetinin sevincine erişmek ve yüzünü görmek için kalemin nasıl bir mektup yazacağını bilmediğini ifade eder. Hâlini susuzların suya kanmaması, aç insanın yiyecek kokusundan doymaması şeklinde benzetmelerle anlattıktan sonra Allah'tan dileğinin ona kavuşmak, mülakatın nasip edilmesi olduğunu belirtir ve muhatabının ikbali için dua ederek mektubu sonlandırır.

“Maḥabbet-nāme-i Muḥliṣān Ki Müstemid-i İktizā-yı Mektüb Bāşed” başlıklı bir sonraki mektup örneğinde, mektuplaşmayı hak eden ve yardım dileyen riyasız kimselerin muhabbet-nâmeleri örneklenir. Dualardan sonra *“muhlis hevâdar”* ve *“kân-ı mürüvvet”* şeklinde hitap ettiği kişiye; kederle arkadaşlık ettiğini, yüzünü görmek istediğini, ayrılık kederinin hayret hâlini taşıdığını hiçbir haber mektubunun şifa vermeyeceğini zira bal adını duymanın ağza lezzet vermeyeceğini, yine de kanaat edip mektup gelince gönlün zarureten ondan sevinç bulacağını belirtir. Ardından muhatabın kemalinin yok olmaması için dua ederek mektup sonlandırılır.

Bir sonraki mektup, **“Maḥabbet-nāme-i Aḥbâb Ki Mütezammin İstid‘â-yı Mektüb Bāşed”** başlığını taşır. Önceki iki mektuba benzer içerikte olan bu mektupta, göndereceği mektubun muhatabın kalbine sevinç vermesini diler ve kendi hâlinden bahseder. Görüşmeye ve gönül açıcı sözü işitmeye susamış olduğunu ve selam-nâmenin yeterli gelmeyip onu ancak karşılıklı görüşmenin mutlu edeceğini belirtir, bunu da, *“Çünkü bulutla çemenin yüzü gülmez.”* diyerek açıklar. Muhatabın sözün feyizleriyle hâtıra teselli vermesini, yüzü göremeyenin sözü istediğini, kavuşamayanların hayali aradığını belirtir. Allah'tan bir sebep yaratıp kendisini muhatabıyla birlikte haşretmesini diler ve yüce makam ve cömertlik dualarıyla mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i Müştereke Mutazammin Şikāyet-i İhmāl İrsāl-i Mektüb Bāşed”** başlığını taşır. Muhatabın mektup yazmayı ve hâlini sormayı ihmal etmesinden şikayette bulunmanın nasıl olması gerektiğinin örneklediği bu mektupta da duaların kalbe hissettirdikleri anlatıldıktan ve muhataba bu güzel hisleri yaşaması şeklinde dua edildikten sonra, *“saadet ehli”* hitabıyla ona maruzatı anlatılır. Kendi hâli, muhatabın hâlini bilmeye iştiaklı olduğu, hüznü ve ayrılık topluluğunun esiri olduğu ve muhatabın nazlanarak kibir yoluna gittiği ifade edilir. Devamlı mektuplar yazmamanın muhabbet şartına uygun olmadığı, bu suçun affının olmayacağı ve özürle giderilemeyeceği, mektup

yazmanın bir anlık iş olup ihmal edildiği söylenir. Ardından olan oldu denilerek muhataba dua edilir ve mektup sona erer.

Bir sonraki mektup, “**Maḥabbet-nāme-i Ḥāṣa Ki Şākī-i Terk-i Mürāselāt Bāşed**” başlığını taşır. Bu mektupta da mektup yazmayı terk edenlere şikayet içeren bir muhabbet-nāme örneklenmiştir. Dualardan sonra, daha yüksek rütbeli bir kimseye, resmiyeti gözeterek yazılan maruzatta muhatabın iltifatının istendiği ifade edilir; selamı uzak tutup mektup yazmadığından, bir kere bile sormadığından yakınılır. Ardından “*Giden gitti lutf edip lutufları saçın, himmetinizle bizi karşılayın.*” şeklinde niyaz ve dua edilerek mektup bitirilir.

“**Maḥabbet-nāme-i Ehl-i Kemāl Ki Ḥāk-i Nisyān-ı ‘Uhūd Mekātibāt Bāşed**” başlıklı bir sonraki mektup, mektuplaşma sözünün unutulması hakkında yazılmış bir örnektir. Duanın önemi çeşitli benzetmelerle anlatıldıktan sonra muhataba şikayet mahiyetinde dostluk resmini terk ettiği, sohbet sözünü unuttuğu, tamamen onu unuttuğu ve bunu muhatabına yakıştıramadığına dair ifadelere yer verilir. Allah’tan muhatabına şevk diler ve devamlı mektup yazmasını rica eder.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı E‘āyān-ı Baḥtiyār**” başlığını taşır. Bir cevap mektubu olduğu için dualardan sonra, önceden muhatabın gönderdiği mektubun kendisi için mahiyetini ilan eder:

“*Sanki gönlü rahat meleğin yazısıdır.*” gibi benzetmelerle aldığı mektubu üslûbu, içeriği cana safalar bağışladığı hususlarında övmektedir. Ardından Allah’a, muhatabını iki âlemde mutlu etmesi ve makamında kaim kılması, zamanın sıkıntısından koruması için dua eder.

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı Eşrāf-ı ‘Azām**” başlığını taşır. Bu mektupta da duaların önemi anlatıldıktan sonra, “*Mahzun kişiyi sevindirmek, gözündeki nuru arttırmak için lutfedip bir mektupla bu toprağı şereflendirin.*” diyerek mektup alma arzusunu dile getirir. Ardından muhatabın övgüsüne geçilir: “*Sözleri saadet feyzinden bir nüshadır, hattının nakşı da gözleri sevinçle doldurur.*” Sözleriyle muhatabın mektubunu övdükten sonra mektubun sonunda devlet ve cömertliğinin devamlı olması, kıyamete kadar saadetle kalması için Allah’a niyaz eder.

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı Erbāb-ı Me‘ālī**” adını taşır. Bu mektupta üslûp diğerlerinden biraz daha farklı olarak bir din büyüğüne, devlette makam sahibi olmayan

ancak kıymet verilen olgun bir kimseye hitap edildiğini hissettiren ifadeler içerir. Muhatabın lutfunun kemalini, faziletinin yüzünü görmek ister. Gece gündüz duayla meşgul olduğunu anlatır ve muhatabın nimetiyle gönlünün diri olduğundan bahseder. Şevkinin sonu olmadığını, sözle ve açıklamayla tabir edilemeyeceğini, bu şevkin emellerin Ka'be'sinin tavafı, zevkinin de ikbal kıblesinin secdesi olduğunu anlatır. Kendi ifadeleriyle, bunlar canında o kadar yer etmiştir ki akıl ve sabır dizgininin elinden gittiğini, ayrılık denizinde boğulmuşken hâlini beyan etmekten âciz olduğunu ifade eder. Ardından bu mektup bir cevap mektubu olduğundan muhatabın gönderdiği ilk mektubun kendisi için mahiyetini açıklamaya ve övmeye geçer:

“Güzel mektubun Hızır gibi, bilinmeyenlerin keşfine nefes misali vakitlerin en güzelinde, kutlu bir saatte yetişmiş, hüznle sonbahara dönmüşken cana tekrar taze hayat vermiştir”

Bu sözlerin ardından mektubu açınca duyduğu zevkten, mektubun hattından ve nakşından, gönderilen mektubun şevk ve sevinç âleminin bahçesi, zevk ve talep bahçesinin havuzu olduğundan bahseder. Gönderilen mektubu en yüce benzetmelerle övmeye çalışmaktadır:

1674. Mümâsil huṭbe-i fazlü'l-ḥiṭāba

Mu'âdil âyet-i ni'me'l-me'āba

Ardından bahtının güzelliğinin çok olması, makamının olgunluğunun birinin on olması, her zaman ikbal mülkünün emîri olması, saadetli ve hoş hâlli olması için dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “İftirāk-nāme-i Mütevassıṭān” adını taşır. Mektuba duaların öneminin, kalbe verdiği sevincin anlatılmasıyla başladıktan sonra göndericinin kendi hâlini tasvire geçilir. Bir ayrılık mektubu olduğundan gayet üzgün olduğu ifadeleriyle hasret dile getirilmiştir. “Recâmuz bu durur...” diyerek maksadın anlatılmasına girilen bölümde ise hâlini sormasını istenildiği, bunun canı mutlu edeceği bildirilir ve duayla mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup buna benzer olarak “İştîyāk-nāme-i Mütevassıṭān” başlığını taşır. Bu mektupta da benzer bir içerik ve üslup gözetilmiştir. Duaların faziletinden sonra kendi hâlini açıkladığı bölüme geçildiğinde kavuşmaya teşne olduğu, gönlünün kederle tanışık olup ferahlığın eski dostu olup belaya sevgili olduğu, hasret makamında yalnız ve nice dertle, karanlık dolu ve hayret içinde kaldığı, anlatmaya beyan dolu dilinin kabil olmadığı

ifade edilir. Allah'tan ümidinin ve isteğinin, duasını kabul edip muhatapla toplanmak, onunla konuşmak veya onu dinlemeyi kaderine yazmış olması olduğu dile getirilir ve muhataba görüşme talebi niyaz edilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, **“Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān”** başlığını taşır. Bu mektupta da rütbece orta dereceli kimselere sevgi ve özlem dolu ifadeler yer verir. Muhaptan ayrılığının acısından, muhatapın yollarını gözlediğinden, yüzünü görmeyi özlediğinden bahseder. Kavuşmak istediğini ve ayrılıkla çektiği ızdırabını, kalemin bunları yazmaya kabiliyetli olmadığını, [yazmaya başlarsa mektubun] çok uzun olacağını, harfle ve sözcükle son bulamayacağını ifade eder. Allah'tan dileğinin muhatapının yüzünü görüp mutlu olmak, sözünü işitip hoş anlı olmak olduğunu, Hz. Peygamber (s.a.v) hürmeti için bu isteğini kolaylaştırmasını diler ve mektup biter.

Bir sonraki mektup da **“Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān”** adını taşır. Bu mektup da diğerine oldukça benzer olmakla birlikte muhatapın vasıflarını benzetmeler bakımından diğerlerinden ayrılır. Ondan sevgi ve vefa kaynağı, lutuf dağı olarak bahseder. Allah'tan ümidinin hâtırının aynasını cilalaması, gönül kadehine saf sevk etmesi, göğsünü sevindirmesi ve gözünü nurlandırması, güzelliğinin ayının ışıltısını neşrederip köle olan kendisinin yine muhatapla haşredilmesini ister ve mektup biter.

Bundan sonraki iki mektup örneği de **“Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān”** başlığını taşır. Önceki örneklerle benzer bir üslup ve içerikte olduklarından bunları nesre aktarmak lüzumu görülmedi.

Bir sonraki mektup da **“İştıyāk-nāme-i Mütevassıṭān”** başlığını taşımakta olup benzeri daha evvel detaylandırıldığı ve diğerlerinden içerik ve üslup olarak farkı olmadığı için bu mektup örneği incelemeye tâbi tutulmamıştır.

Bir sonraki mektup **“Maḥabbet-nāme-i Mütesāviyān”** başlıklı, diğerlerine benzer bir mahabbet-nāme örneğidir. Burada muhataba dua ettikten sonra, *“Hâlimizi sağ ve selamette bilin, gözümüze adımınızın toprağını sürme olarak çekmek ve yüzünüzü görmekle aydınlanmak isteriz.”* diyerek görüşme isteğini dile getirir. Allah'ın dergahından ricasının muhatapın kapısının toprağını gözüne sürme etmesi yani yanına gitmek olduğunu ifade ettikten sonra ikbali ve bahtının devamı için kısa bir dua ile mektubu sonlandırır.

“İştîyāk-nāme-i Mūteḥabān” başlıklı mektup, benzer dualarla başlayıp, aynı minvalde Allah’ın muhatabıyla kendisini kavuşturması dilekleriyle son bulur.

Bir sonraki mektup, “Nāme-i İstīlā-yı Maḥabbet ü İntihā-yı Mīḥnet” başlığını taşır. Bu mektupta başlıktan da anlaşıldığı üzere muhataba artan muhabbetin bildirildiği ve zorlukların son bulmasının istendiği bir mektup örneğidir. Duaların yağmurlara benzetildiği girişten sonra kendi hâlini tasvire başlayan gönderici, muhatabına hizmetinden uzaklaşalı gönlünün hasta olduğunu, şevkinin hasretinden daima sustuğunu, gözünün aralıksız yollara baktığını, sözünün her an kavuşmayı arama zikri olduğunu dile getirir. Ardından Allah’tan muhatabın yüzünü görmekle dünyada muradına ermiş olmayı diler. Muhatabının latif nefeslerinin feyziyle kendisini mutlu etmesini ister ve dünyada daima kalması için dua ederek mektubu sonlandırır.

Bir sonraki mektup, “Mektüb-ı İ’lām-ı Ālām be-Tārīḫ-i Hicrān ü Beyān-ı Şān Bevā’ic-i Āḫirān” başlığını taşır. Burada muhabbetin arttığı ve sıkıntının bittiği zamanı anlatan bir mektup örneklenmiştir. Dualarla başlanılan bir girişten sonra muhatabın hasb-i hâlini sorar ve kendisinin hâtırının hasretle karmakarışık, sinесinin keder belasıyla yaralı olduğunu söyler. Ardından Allah’tan dileğinin, muhatabın cemalinin gül bahçesini seyretmek olduğunu ifade eder. Bu murada erince daima mektup yazmasını ister ve mektup son bulur.

Bir sonraki mektup, “Nāme-i Ṭuḡyān-ı Ḥasret ü Ṭūfān-ı Ḥayret” adını taşır. Bu mektupta alıcı olan muhataba duyulan coşkun hasretin tasviri yapılır. Dualar hüma kuşunun gölgesine benzetildikten sonra muhatabın vasıflarından, “devlet sarayının sağlam direği, yüce rütbenin yâr ve yoldaşı, hâtırın sevincinin aydınlık delili, cömertlik denizlerinin güzel feyzi, gönüller bahçesinin latif gülü, keramet dalının zarif elması” şeklinde övgüyle bahsedilir. Ardından kendi hâlini tasvire geçen gönderici burada, kavuşma isteğinin fazlalığından, yüzünü görme beklentisinin kederinden, ayrılık günlerin uzadığından, hayret anlarının şiddetinden, özetle sözün bunları anlatmaya yetersiz, aklın bunu idrakte güçsüz olduğundan ve özlemin sonsuzluğundan bahseder. Ardından Allah’tan ümidinin muhatabın yüzünün nurunun hâtırın derinlerini aydınlatmasını ve gönlün emelini kendisine kolay kılmasını ister. Alıcıdan cevap mektubu isteğini dile getiren, sözünün hüznün ateşini teskin edeceğini belirten bir ifadeden sonra mektubu sonlandırır.

Bir sonraki mektup, “**Ta’rîz-i Tekâ’ud ez-Mürâ’ât-ı Şerâyi’ Velâ ve Murâkabe-i Merâsim-i Mevâlât ü Şafâ**” başlığını taşır ve kendi koşullarını anlatmaktan kaçınmak ve görüşme isteklerini ifade etmek için yazılan bir mektup örneğidir. Bu mektupta da hasretinin kendisini kederli hâle düşürdüğü ve bunu açıklamanın zorluğunu anlattıktan sonra, ayrılığın takatini kesiğinden, ayrılık ve görme isteğinin fazlalığından ne yaptığını bilmez, kararsız bir hâlde olduğundan bahseder. Burada muhataba, “*Beni ansan, keder dolu hâtırımı şenlendirsen, cevap mektubuyla canımı sulayıp, gönlümü hitabınla canlandırırsan ne olurdu?*” şeklinde niyazda bulunmaktadır. Muhataptan istenilen bu cevap mektubunun gelmesi hâlinde rahmete bahane ve fazlasının canına minnet olduğunu ifadeden sonra, bahtı ve devletin hoşluğu için dileklerle mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Nâme-i İzihâr-ı Ğarâm u İs’âr-ı İstihâm**” başlığını taşır. Bu mektup örneğine de duaların mahiyetinin ifadesiyle başladıktan sonra kendi hâlinde bahseden gönderici, hâlinin gayet kederli olduğunu; ayrılık derdinin selinin baştan aştığını; yaşama lezzetinin gittiğini; içini karmaşanın kapladığını; halayıklarla ülfet etmekten uzaklaşıp ayrılık ateşinden gözünün karardığını; kulağını güzel sese hiç tutmayıp sevinç hevasına gönül vermediğini; gece gündüz muhatabın yüzüne talip olup, vücudunun mülküne şevkin galip olduğunu; seher vakitleri ellerini duaya kaldırıp Allah’a ölmeden muhatabıyla haşrolmak ve cennet zevkini bunda bulmak isteğiyle dua ettiğini ifade eder. Bu duanın kabulünü ister ve gamlı kalbinin ferahlaması ve bu duaya âmin diyenlerin beladan korunmasını isteyerek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Mahabbet-nâme-i Mütevassıţân-ı Müteşâdikân**” başlığını taşır. Bu mektup da diğer mahabbet-nâmelere benzer içerikte olduğundan incelemeye tâbi tutulmamıştır.

Bir sonraki, “**Nâme-i Şikâyet-i Temâdî-i Zamân-ı Eşvâk u Hikâyet-i Tevâlî-i Âhirân-ı Firâk**” başlığını taşıyan mektup, ayrılık ve şevk zamanlarının uzamasına şikâyet içeren bir mektup örneğidir. Duaların mahiyeti anlatıldıktan sonra gönderici kendi ahvalinden bahseder:

“*Gece gündüz uykuyu bırakıp şevk imamına uyup her vaktimiz hüznle geçer, her mekânda gönlümüz gamla doludur. Yüzünü görme saati olduğu zaman [başım] o saat koptu sanırım. Her yerde gönlüm sizi arzular, daima kavuşmak için dualar eder, Allah’a yalvarırım. Sizi*

yerde gökte arar bulamam, onun için ferah bulup gülemem. Ayrılığın çeşnisi gayet acı, emellerimin dolunayını son gününe erdirdi. Bana lutuf ve ihsan buyurup sıkıntım hastalığına derman edin, ya kavuşmanızla gönlümü diriltin ya da sözünüzün sevincine erdirin. Selam ve kelam kastıyla mektup gönderin, canım hitabınıza susamıştır.” niyazında bulunduktan sonra iki dünyada mesut olması için dua ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Şikāyet-nāme-i Müteşādıkān**” başlığını taşır. Bu mektup örneğinde, duaların mahiyeti anlatılıp alıcı kimse övüldükten sonra, daha önceki mektuplara benzeyen hasretli, ızdıraplı hâller tasvir edilir. Ardından bu hâlin kimsenin başına gelmemesi için Allah’a dua edilir ve mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, “**Maḥabbet-nāme-i Evāsīṭ Ki Nehy-i Terāḫī-i Müddet-i Mühimmāt Maḥūde Bāsed u İstimdād ez-İşān**” başlığını taşır. Bu mektupun şehzadenin huzuruna göndermek niyetiyle yazıldığını belirttikten sonra dua ve övgüler ileterek arz edeceği hususu detaylandırır:

“Karşılıklı görüşmeye olan arzumuzu bilirsiniz, kalem yazmaz, yazı kefil olmaz, ham atla yol açılmaz kapı onun için açılmadı, başın ağrıması için aslını [atın başını] yükseğe kaldırmadım. Gece gündüz Allah’a görüşmemize bir sebep yaratsın diye niyazdayız. Bilinen emriniz araştırılırsa hüküm bulmayıp karışıklığı arttırır. Şehrin tamamını ev ev arayıp bu meramım ortaya çıkmadı. Şimdilik ayrılma köşesinde şevk erbabıyla oturup hatta efkarla kayıtlanıp ama Hz. İsa gibi soyutlanıp, düşkün hâtırım artar, gönlüm oda oda olup devreder. Talep edilenin kiblesini temizlemek, zevk giysisini yere dökmek için kismetin kilidi daima aranır. İşte bu hâl üzre [hâlinizi] araştırmak için daima yazarım, himmet eyleyin ki Hz. Allah bu kulunu kurtuluş ehlinden eylesin, münasip hâlli bir sahibe verip ayva tüyleriyle hâtırımı kol kanat sahibi eylesin, canımı gam kemendinden kurtarıp ihsan ve lutuf cömertliğini saçsın. Edebi niteliklerinin sırrını bilen benzersiz samimi dost Şah Çelebi, [bu kişi sana] şevklerini arz edip dualar eder, hizmete övgüler düzer, kusurlarının özrünü arttırır, ihsan şartıyla kabul olunsun. Daima sen de şiddetle arzu edenin sözünü [içeren] o çürük sayfaları tazele. Hâlini durmadan anlat, emellerini ortaya çıkar ki sevenlerin sevinsin, gözleri yazınla aydınlansın. Vücudun sıhhatle sağ ve esen olsun. Yine bir zaman gel, seni görmekle sevinelim, gönlümüz safa sürsün. Allah özel bir lutuf nasip edip keder bendinden bizi kurtarsın.”

Bir sonraki mektup örneği, “**Maḥabbet-nāme-i Müteşādıkān**” başlığını taşımaktadır. Bu mektup, bir erkek kardeşe gönderilecek mektup nasıl olmalıdır, sorusuna cevaben yazılmıştır. Dualardan sonra görüşme arzusundan bahsedilir. Kendi ahvalini, “*Tez biten tez yiter, çabuk yürüyen dillerde övülmez, dünyada kim rağbet bulursa kıymetinin künhü izzet olur.*” şeklinde anlatıldıktan sonra kardeşten de kendi hâlini anlatması, ansızın himmet müjdesiyle mektup yazması istenir, sevinci ve gülümsemesi için dualar edilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Hıttāb-ı Kirām-ı ‘Ālī-makām**” başlığını taşır. Bu mektupta yüce makamlıların hitaplarına nasıl cevap yazılması gerektiği örneklenmiştir. Duaların faziletinden sonra bildirilecek hususa geçilir. ‘Yüksek rütbeli kişinin himmet ve cömertliğinden nasiplenmek’ şeklinde özetlenebilecek bu maruzatın devamında, muhatabın hitap ettiği mektupla alıcı kimsenin gönlünü hoş ettiğine dair ifadeler yer verilir. Ardından Allah’tan muhatap için iki dünyada yüksek kıymet dilenerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Tazarru‘-nāme**” başlığını taşır. Âdet olduğu üzere duaların fazileti anlattıktan sonra ayrılık içinde, keder dolu ve perişan bir hâlde, gece gündüz kavuşmayı dileyerek vakitlerin geçtiğini, daima Allah’tan muhatabın hizmetini isteyerek duayla meşgul olduğunu ifade eder ve mektup bu dileklerle sonlanır.

Bir sonraki mektup, “**Tazarru‘-nāme-i Efāhim**” başlığını taşır, bu büyük kimselere yazılan bir niyaz-nāme olduğundan üslup daha üst perdedendir. Burada doğrudan muhataba övgüyle mektuba başlanır:

“*Saadet ve cömertliğin madeni, keramet sahibi Ağa Hazretleri, devletin ikbal merkezinin şerefi, saadet bahçesinin feyizli bulutu, safa iksirinin yolunun toprağına yüz sürüp sonsuz özürler dileyerek dua mücevherini yazıp, övgü lülesini şiirleştiririm. Ey saadet kaynağı, bu duadan sonra size malum olsun ki bu dilencinin hâli, ayağının toprağını ümit gözüne İsfahan sürmesi gibi çekmiş [gibidir]. Mutlu olmak, harabe hâtırını yapmak için iki dünyada arzum Allah’ın sevgilisi Hz. Peygamber (s.a.v) hürmetine canı gamın elinden alarsınız. Keder dolu hâlimi sorup bir yazıyla mutlu ede, yüce dergaha ulaştırarsınız. Allah ikbalinizi parlatsın, bahtınızın yüzü ışılsın. Arzularınız yerine gelsin, hâtırınız gülsün, sıkıntılarınızın hepsinden kurtulun. Dünya halkı hizmetçiniz, Allah’ın lütfu daima yâriniz olsun, devletiniz her zaman kalsın, cömertliğinizin sarayı ebedî sürsün.*”

Bir sonraki mektup, “**Ḥiṭāb-ı Maḥdūmān berāy-ı Lala-i ‘Ālī-ṣān-ı Īṣān**” başlığını taşır. Bu mektup örneği erkek evlatların yüce ve şanlı lalalarına hitabı için yazılmıştır. Çokça selam ve dualardan sonra muhtemelen bir şehzadenin lalasına yazması gereken mektup ve kullanması gereken üslup örneklenmiştir:

“Lalam hizmetine kavuşunca ne muradı varsa yerine getirilsin. Eğer hâlimizi sorarsan, bütün bahtımız mutludur. Sen de hâlini bildir, dostluk şartlarını tamamla. Her zaman mutlu ve şükre uğrayanlardan ol, o tarafta olanları hep bize bildirip sevindir. Övündüğün mektup ulaştı, her sözü ilettili. Safanız, saadetiniz daim olsun, sevinç nehri hep aksın.”

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı Maḥdūmān ez-Zebān-ı Lalayān**” başlığını taşır. Bu mektup ise, bir lalanın dilinden hizmetlisi olduğu kimseye yazılması gereken bir mektup örneği niteliğindedir. Kendisini “*fakîr*” sıfatıyla tanımladıktan sonra hâlinin belâsız, sağlıklı ve gece gündüz devletin duasıyla meşgul olduğunu; himmeti sayesinde rahata yakın olup, Allah’tan muhatabının yüzünü görmeği dilediğini; yüzünüzü görmekle gönlün sevince döneceğini; muhatabın gönderdiği mektubun ihsanının şükrünü kalemle bin yılda yazamayacağını; sıkıntının gamlarından kurtulup mutlu olduğunu; bu menşurla dünya mülkünü güya ona verdiğini ifade eder. Bunlardan sonra hizmetinde bulunulan kişi için de safa tahtına padişah olmasını; gönül bülbülünün gulgul sesiyle sevinçle dolmasını; hicran ateşinin acısının ona işlememesini; devlet, yücelik, cömertlik ve bahtlılıkla sabit olup karar bulmasını diler ve mektubu sonlandırır.

Bir sonraki mektup, “**Taḥassür-ı Muvāṣalat-ı Müştākān-ı Aḥbāb**” adını taşır. Bu mektup örneğinde müellif, görmeyi arzu edilen dostlara kavuşmaya hasret çekmenin dile getirilmesini örnekler. Duanın fazileti ve övgünün saflığının muhataba safa vermesi dileklerinden ve duadan sonra ayrılık gamlarıyla gücendiğini, “*birader*” diyerek seslendiği muhatabını görmek isteğini; gönül açan hoş bir makama oturup söze başlamak, sevinç bularak geçen hasret günlerini anlatmak ve sıkıntı günlerinden şikayet etmek için Allah’a yönelip kavuşmak adına zikre başladığını ve Allah’ın lutfu için şükredenlerden olmak istediğini belirtir. Ardından, “*Bu nimet nasip olsa ne hoş olurdu.*” diyerek Allah’a bu ayrılığı bitirmesi için dualar eder ve mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Taḥassür Ḥuṣûl-i Muṣāḥib-i Dil-güşā ez-Zebān-ı İḥvān-ı Şafā**” başlığını taşır. Bu mektup, safa sahibi kimselerden olan gönül açıcı arkadaşın

hasretini çekmekten bahseden cevabını içeren mektup örneğini teşkil eder. Duaların fazileti anlatıldıktan sonra “*Her muradın hâsıl olsun.*” diyerek mektubun dua kısmı bitirilir. Ardından mahabbet-nâme yazılması neticesinde gönderilecek bir cevap mektubu olduğu belirtilir ve muhatabın, kendisinin kötü hâlli gönlünü hoş ettiğinden bahsedilir. Bu mektubuyla muhatapla görüşmek arzusunu tazelediğini, samimi dostluğun şartlarını tamamladığı ifade edilir. Kendisinin ayrılık yüzünden takatten kesildiği, Allah’a Hz. Peygamber (s.a.v) hürmetine emel sahibini nasiplendirmesi için niyaz ettiği belirtilir. Ardından zamanın kabul görenlerinden olması, baht ve ikbalin devamlılığı, iki dünyada saadet gibi dileklerle mektup sonlandırılır.

Bir sonraki mektup, “**Tevakkû‘-ı Mülākāt-ı Ahbāb Mağlûbu’l-eşvāk**” başlığını taşır. Bu mektupta arzunun galebe ettiği ahbapla görüşme beklentisi dile getirilir. Duaların faziletini tasvirden sonra muhataba dua edilir ve ahval tasvirine geçilir. Burada da benzer şekilde zahiren sıhhatte ancak şevk denizinin dalgalarının başından aştığından; muhatabının yüzünü görmeksizin dünyanın gözüne görünmediğinden; bütün dünyayı bir pula almayacağından yakınılır. Allah’tan muhatapla görüşmenin dilendiği ifadelerden sonra, bir mektubun görüşmek ve selamlaşmaya bedel olduğundan bahsedilir. Ayrıca alıcı ve göndericinin mukîm oldukları yerlerin belli olmadığına dair dikkat çekeci başka ifadeler de vardır:

“İstedikçe bir yer bulsak yerimiz belli ve bilgimiz dâhilinde olsa maksadının şevkini uzaktan etmesen, farz zevkini daima bilsek, birbirimize arka çıksak, her zaman sağlığa müjdeci olsak, bazen söz olup bazen kulak olsak, sevinçlerin hepsine mum olsak, bazen söyleyen bazen sessiz olsak, bazen sakın olsak bazen coşsak, hâsılı çeşit çeşit zevk etsek, sevinç sebeplerini sevk etsek, safa aynası parlarsa, sevinç hatırı saflaşsa, keder sıkıntısından sinemiz temizlense, kalbimiz büsbütün sevinçle dolsa.” Bu samimi dileklerden sonra Allah’a bu ümitlerinin gerçekleşmesi için dualar edilir ve mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Temennî Mülākāt-ı Ahbāb-ı Hülûş-ı Şımāt**” başlığını taşır. Bu mektup, ihlas sahibi kimselerin görüşme isteği içeren mektubuna nasıl cevap mektubu yazılması gerektiğini örnekler. Duanın mahiyeti anlatıldıktan sonra gönderilen mahabbet-nâmenin iri taneli inciye toplayan kutu gibi meydana geldiğini; gönlün, muhatabın sözünü kulağına küpe yaptığını; için sadeliğinin ondan nakışlandığını; can mahzeninde onu saklayıp adını saklı inci koyduğunu; sözünün mazmununu fark ettiği ve [gönderilen mektubun, muhatabın] istediği şeyi söylemeye yettiğini, yerine ulaşmış bir söz olduğunu

dile getirir. Ardından “*Lutfunun nimetlerini açmış, iştiyakının derecesini söylemişsin.*” diyerek muhatabın sözlerini över ve kendi hâlini de “*yollar gözetir*” ifadesiyle özetledikten sonra muhatabın ikbalinin devamı ve emellerinin gerçekleşmesi için dua eder ve mektup sonlanır.

Bir sonraki mektup, “**Pürsiş-nāme-i Muşāhibān ez-Ahvāl-i hem-Dīgerān**” başlığını taşır. Bu mektup örneğinde farklı olarak, “*Ey saba rüzgârı bizden sevilenlere/dostlara selam et, yüzlerini görünce mazeretini bildir, övgü cevherini saç. Hizmetlerindeyken has taraflarını bulunca doğruluğumuzu özellikle arz et. Şevki açmaya başlarsan acele etme, hoş edeple söyle; ızdırıp verme, söz kapısını yumuşalık ve letafetle aç, hizmetlerinin edeplerini gözle. Ahbaba, bu seven [kişi]nin gönüldeki şevkin vasf olunmayacağını söyle.*” şeklinde saba rüzgârına seslenerek başlar.

Hâlini bahçe unsurları üzerinden tasvire devam ettikten sonra, hastanın şifa istemesi benzetmesiyle muhatabının da cevap mektubuyları hâllerini gün gün anlatmasını güzel tasvirler ve şi’riyetle ister. Mektubun sonuna geldiğini haber veren iyi dilekler ve dualar bölümünün bu mektupta daha uzun ve sanatlı bir söyleyişle yazdığı görülmektedir.

Bir sonraki mektup, “**Şikāyet-nāme-i Sa‘ādet-ḥ’āhān ez-Gammāz-ı Ercümendān**” başlığını taşır. Bu mektupta dualardan sonra bu dünyanın ebedî kalmayacağını; dünyadaki itibarıyla gururlanmaması, kendisinin hürmetini bilmezlikten gelmemesini; dua alarak muradının yerine geleceğini; kıymetin ve rütbenin esasının himmet etmek olduğunu; kendisini hatırlamaktan ne eksiklik çıkacağını şikayet niyetiyle ifade eder. Ardından samimane bir üslûpta ve hikmetli sözler edip nasihatler vererek muhatabının kendisini unuttuğundan yakınıır:

“*Neyimizden incinirsiniz, onu bilip değiştirsem, gülüm yoksa da dikenim de yoktur, haber mektubu niçin tekrar gelmez? Varsayalım sözümüzden fayda yok, size bu hüsrân olmaz. Menfaatsiz işiniz yok mudur, bu işi de sebepsiz ediniz. Bu huyların size faydası yoksa bu vücutsuzu hoş edin [bunda] ne var? Fakir, diken gibi ve inleyensek de diğer andığınız kimseler kadar varız. Bilirsiniz cömert mektupların uçması yanımda her an yazılır. Biz de dalkavuk olarak anılsak nasıl olur, kadrinizin yüceliğinde eksilme olur mu? Hepsinin aşağısında [olarak] bari, bu toprağı da toplasanız ne çıkar? Bilirsiniz sizden altın ve gümüş beklemeyiz, isteğimiz sadece şereflelendirmeniz ve hakkımızı teslim etmenizdir. Halayık arasında teklifsizken bana da yeri layık görmez misiniz? Bu incelik gösterme size*

düşmez, bir kez anmayı zahmetli bir iş bilirsiniz. Dil ucuyla bile neden anmayasınız, varsayalım mektubu beğenmiyorsanız, siz bilirsiniz ki bu dünya böyle kalmaz, niçin bunca tenezzül etmezsiniz? Kişinin ikbali ve makamı artınca hukuku unutup bir daha anmaz mı? Bu duacıya olan söz ve yeminler acaba nasıl unutulur? Dünyanın verdiği hep ödünçtür, kişiye yedirdiği bir diyetdir, onu kim eteğine eklerse sonunda boynuna bukağı eder. Dünyanın sevincinin yüzüne güldüğü, gerçekte kahrının kemalidir. Sevincine asla gururlanma, sonra kötülükler sarf olur. Sevinç bir olsa üzüntüsü bin olur. Yok olmak, en olgun zamanın yakınındadır.”

Bir sonraki mektup, “**Şikāyet-nāme-i Dā’iyān ez-Terk-i Ta’ahhüd-i Ser-bülendān**” başlığını taşır. Bu mektup, yüksek rütbeli kimselerin sözünü terk etmesi üzerine yazılmış bir şikayet mektubu örneğidir. Dualardan sonra muhatabına, kendisini niçin ihmal ettiğini; bilmezlikten gelmenin huy olmasının lutfunun kemaline yakışmadığını; kendisini unutmanın Allah’a dahi hoş gelmeyeceğini; kendisine başka mektup yazılmazsa bu ayıbı başkalarıyla yapsa ayıp olacağını söyler. Muhatabına eğer kendisine bakmak utanç sebebiyse muhataptan ulu kimselerin kendisiyle neden ilgilendiğini sorar. Kurulmuş yola gitmenin ayıp olmayacağını; [bunun] gayb âleminin yolu olduğunu; Allah’ın kendisini sevip lutuflarda bulunduğunu ancak muhatabının kendisini anmaya zorluk çektiğini ifade eder. Duasından kaçtığını belirttikten sonra duanın insana verdiği iyilikleri sayar ve muhatabına, “*Belli ki duaya ihtiyacın yok çünkü beni ihmal ettin.*” der. Dünyanın kalıcı olmadığı vurgusundan sonra, makam ve yüceliğin kalıcı olmasını isteyen kederlilerin kederini def etmesi gerektiğini ve Allah yanında makbul olmak isterlerse aralarında hukuk bulunanları unutmaması gerektiğini söyler ve mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Şikāyet-i İgmāz-ı Devlet-mendān ve İhmāl-i Şerā’it-i İhsān**” adını taşır ve ihsan şartlarını ihmal edenlere yazılan bir şikayet mektubu örneğidir. Burada gönderici, muhatabın rütbesinin yükselmesiyle kendisini unutup artık anmadığını; kendinden aşağıda bulunan kimselere bakmadığını; cömertlik vaktinde susutüğünü; selam ve sözü kesip bir kez haber göndermediğini ifade eder:

“Allah’ın nimetlerinin şükürü ve lutuflandırmak fikri böyle mi olur, bir kere bizi sorup insan [sana] ne eksiklik gelir? Cümle işlerin sahibi Hz. Süleyman (a.s), bir hasta karıncanın hâlini sorar, Hz. Peygamber (s.a.v), hasta kâfirleri ziyaret ederdi. Güneş, göğün sultanyken bir zerrenin yolunu aydınlatır. Allah bütün âlemin yaratıcısı, bütün kâinatın rızık verenidir, kendi zâtı itibarıyla dünyanın hepsinden zenginken her vücuda feyz ondan

erişir. Kişi duacısını böyle eder, bilmezlikten gelme semtine gider mi, bu fakirin eğer günahı varsa bağışlansa ne var? Yücelerden bu iş gerekir, [onlara, alçaktakilerin günahı] bir karıncanın günahı gibi görünür. Allah'tan dünyada yükselmeyi dilerse iki dünyada kimseyi acıtma çünkü gönül Allah'ın nazar ettiği yerdir, onu yıkanlar zarara uğradı ve tutuldular. Hikmet sofrasından yiyenler 'Gönül bin Ka'be'den yeğdir' demişler. Garip, mazlum ve âlimlerin âhı gökte ayın yüzününü karartır. Eğer rahmetten nasibin varsa dünyada her garibin duasını al. Âlimlerin duası kabul olur, sesleri seherde cevap bulur. Kırılmışların gönlünü yapıp bela oklarına siper et. Alçak dünyanın sebatı yoktur, elini çekersen Allah yol gösterir. Bu dünyanın lezzetlerine aldanmak olmaz, servi gölgesi [gibi]dir kalıcı olmaz.”

Bir sonraki mektup, **“Ta’rîz-nâme-i Müsâhele-i Merâsim-i Merâhim-i ‘Ayân-ı Devlet-yārân”** başlığını taşır. Bu mektupta, devletin ileri gelenlerinin merhametlerinin ve merasimlerinin azalmasına dair dokundurma içeren bir üslup örneklenir. Duanın ve övgünün faziletleri ve hissettirdikleri anlatıldıktan sonra muhataba, kendisini bilmezlikten gelmesini yakıştıramadığı, unuttuğu ve sustuğu, mektup yazmayı geciktirdiği, kendisini anmadığı konularında şikayet edilir. Diğer şikayet-nâme örneklerinde olduğu gibi bunda da dünyanın geçiciliği; ona ne koyarsan onu sızdıracağı; kişi iyi bir şöhret isterse her bir düşkünü anması gerektiği; kişinin ektiğini biçeceği; ikbalin geçiciliği; dikenle gülün aynı yerde bulunduğu; dünyanın her işinin temiz olmadığı; burada [elde ettikleriyle] gururlanıp kibirlenenlerin yanıldığı gibi hikmetli, nasihatvâri ifadelerden sonra mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, **“Cevâb-ı Şikâyet-nâme-i ‘Ayân-ı Mekârim-nişâb”** başlığını taşır. Şikayet-nâmerlere nasıl ve ne şekilde cevap verilmesi gerektiğinin örneklediği bu mektupta, dualardan sonra gönderilen şikayet mektubun kendisini memnun ettiğinden bahseder. Ardından mahabbet-nâme yazmakta geciktiği hususuna dikkat çekerek kendi hâlinin elem verici belada olduğunu bildiğini ifade eder ve muhtabına dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, **“Tevakkü'-nâme-i Dostân”** başlığını taşır. Burada dostlarla görüşmek ümidini taşıyan kimsenin yazması gereken mektup örneklenmiştir. Farklı olarak bu kez “mektub”a seslenilir. Mektuptan dostu dua etmesini; denizden gamların damlasını açmasını; görüşmeye tastamam arzu duyduğunu muhataba arzetmesini; muhabbet nehrinin bendini kaldırıp kendisine rağbet kuşağını kuşandırmasını; selamının hediyesini iletip

meramını anlatmasını; ‘yüzyüze gelip hâlinizi sormamız kaderin ittifakında olsa’ temennisini iletmesini ister. Ardından ayrılığın son bulamayacağı, zamanın kendisini muhatapla yine bir araya getirip getirmeyeceğini bilmediğini ifadeden sonra, Allah’a tekrar ülfet ve birlikte olmak için niyazlarını dile getirir. Bunların ardından herkese selam etmesini tekrar mektup yazmasını ister ve muradının himmet pazarında ucuz düşüp iyi olmak olduğunu dile getirir. Dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “İltimās-nāme-i Ahbāb” başlığını taşır. Bu mektupta da “nāme” teşhis unsuru olarak kullanılmıştır. Mektuptan görüşme isteğini muhataba iletmesi, ülfetinin sırrını ortaya çıkarmasını; sadakatte riya göstermemesi, safa övgüsünü yükü hafif olarak iletmesini; muradının gizli sırrı söyleşmek olduğunu dillendirmesini ister. Bu girişin ardından bahçe ve meclisi süsleyen unsurlarla teşbih sanatına başvurarak tekrar görüşmenin mümkün olup olmadığını soran ifadelere yer verir. Maksudının muhatabıyla mülakat olduğunu ilan eder. Bu sanatlı hüznün ve ayrılık acısı beyanlarından sonra, Allah’ın ezelde kişiler arası ülfet verdiğini ve bu birlikteliğin tekrar gerçekleşmesi dileğini dile getirir. Allah’a bu ümidinin gerçekleşmesi için Hz. Peygamber (s.a.v) hürmetine dualar ederek herkese selam gönderme bahsine, muhatabının birkaç mektup göndermesi isteğine, bu yolla himmet ve ihsanının yüceliğine vurgu yapar. Göndereceği mektubun tarafına bir hediye olacağını vurgulayarak, “*Hediyeleşmek sünnettir.*” hadis-i şerîfine iktibasla hediyeenin aralarındaki hukuku unutturmayacağını ifade eder. Devamında gönlün ibret gösteren ayna olduğunu vurgulayarak “*Sen de bir gönülde yer edersen sır, senin gönlünde de belirir. Bu hediye, yoldaşı anmaya bahane olur, tabiatı duaya kandırır. Kalıcı olan hediye kalbe devamlı zikirle su verir.*” sözleriyle muhatabını, kendisine mektup yazmaya teşvik eder. Ardından dualar ve temennilerle kendisini şerefleştirmesini, görüşünce de susuz canının bir zaman onunla suya kanacağını ifade ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “İstid‘ā-nāme-i Ba‘z-ı Meṭālib ez-Aşhāb-ı Mevāhib” başlığını taşımaktadır. Bu mektup, lutuf sahibi kimselere bazı konuların arzuhâlini yazmayı örnekler. Duaların vasıfları anlatıldıktan sonra, ‘*himmet okyanusunun cömerlik ve lutuf denizi*’ olarak bahsettiği muhatabına, ‘*Has lutfunuz gereği eğer hâlimizi sorarsanız, güzel yaratılışı görmek ve saf kimselerin hâtırını sormak hasreti, hâtırı karıştırmış. Kalbi ızdırapla daim kıldığını anlatmanın imkanı, arzusunun açıklamasının sonu yoktur. Allah’tan dileğim sizinle haşrolup şad olmaktır.*’ gibi ifadelerle hasretini dile getirir. Bunlardan sonra övdüğünün beyanını; muhatabın bir büyük söz vermiş olduğunu; eşyaların bazılarını

hediye gönderilirse şükredilenlerden olacağını ifade eder. Hediyein gam ve hüznüleri sevince döndürdüğünü, bu emri tecrübe etmenin ruhları ve göğsü aşır, ferahlığa sebep olduğunu anlatır. Sadıkların armağanına rağbet edildiğinden; [hediye göndermenin] şerefli kimselerin doğruluğun şahidi ve has adalet âdetlerinden olduğundan; ‘*hediyeleşin*’ emrinin hikmeti ve ‘*hidayete erin*’ hükmünün sebebi ve bu meselenin ehline malum olduğundan bahseder. Nasihat verir konumda bulunan ve mektup gönderen kişi, devamında alıcıya şunları öğütlemektedir:

“Elin isteyken gözün de işte olması gerek, [öyle olursa] halk içinde üstün olursun. İkbal ve mansıbın maksadı, sevenleri sessizce hatırlamalarıdır. Çünkü âlemin mülkü ve makamı dünyalıktır ancak insanın kalıcı olan iyiliği elinde varken o malı yiyip yedirmesidir. [Yoksa] sonra hazinen yılan, gülbahçen diken olur. Âkil ol da gam yeme, malı ye. Bu sözü dinleyen akıllı kimse olur. Bu âlem şüphesiz kimseye kalmaz, gafıl olan ona hemen aldanır. Mal toplamaktan maksat acaba ne, [mal] saçmadan ne vardır, ne yoktur? Sen gidersin o kalır, [malın] durmasıyla kime ne ulaşır? Bilmelisin ki Düldül’ün sürücüsü olan padişah [Hz. Ali r.a], ‘[Mal] biriktirmek telef olmasına sebeptir’ demiştir. [Mal ve mülk] ya mirasçıya kalır yahut kötüler alır, ara yerde sana ait ne olur?” Mektup bu sözlerle biter.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevāb-ı Tevakkū‘-nāme-i Ahbāb-ı Hülūş-niṣāb**” başlığını taşır. Bu mektup, temiz yaratılışlı kimselerin lutuf beklentilerine gönderilen bir cevap mektubudur. Mektubun talep edilenler ve maksatların incisini; iltimasın kabulünün gereğini haber verdiğini ve işitenlerin ‘*aferin olsun*’ demelerini istedikten sonra “*söz söylemeyi bilen sevgili/dost*” olarak seslendiği muhatabının bir muhabbet-nāme göndererek kendisini mutlu ettiğini ifade eder. Gönderici, cevap mektubu yazdığı kişinin kendilerine iltifat ve dostluk sözünü yerine getirdiğini; kendisinden bazı ümitler besleyip can bahçesini koruduğunu; ona böyle minnet etmeleri için kendini bu denli küçük görme tarzının ne önemsiz olduğunu; dostların yoluna canlar saçmak gerektiğini; kalan eşyanın cömertliğin cömertliği olduğunu ifade eder. Ardından Allah’ın ihsanının şükrü ve nimet şartlarının anlaşılması için her zaman düşünüp bağış sofrasına hediye saçmak gerekliliğinden ve kusurlardan söz etmenin lazım olmadığından bahseder. Her zaman eserlerin övülmüşlerinden olması dileklerini ileterek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Nāme-i İstid‘ā-yı Du‘ā ez-Erbāb-ı Velā**” başlığını taşır. Bu mektupta velayet erbabına arzuhâl mektubunun nasıl yazılabileceği örneklenmiştir. “*Saadetin başladığı yerdeki güneş, keramet bahçesinin bulutu*” olarak seslendiği alıcıya,

“Seher vaktinde edilen ve din ve dünyaya dair dualar kabul olur, onun için büyükler içinde övülen hazrete dua hediye edip bir güvercin saldı.” diyerek duaların ehemmiyetine dair ifadelerle devam eder:

“Ey birader, âlem içinde kalımlı bir yâr olmak ister ve derdinin geçmesini dilerse bütün halkın baştan başa duasını al. Azizim, duadan yani kalbe kimya olan himmet toprağından gafıl olma, duanın kadrini bilmeyenler kavganın kendisidir.” sözleriyle muhatabından cömertliğin kemali ve merhamet suyu olan duasını saçması, iyiliği olgunluğa erişmesini ister. Devamında: *“Birbirimize dua edelim, Allah da lutfundan safalar versin, bela yurdundan hoşlukla geçelim, isteklerimizin zafer kadehini içelim. Duanın gölgesinde selamet, kalıcı yurttan keramet bulalım.”* dilekleriyle mektup biter.

Bir sonraki bölüme, **“Kısm-ı Muḥāṭabāt-ı Mute‘āşıkān u ‘Āşıkān ve Mücāvebāt-ı Īşān Hıṭāb-ı ‘Āşık-ı Şādık bā-dilber-i Muvāfiḫ u Dildār-ı Muṭābık”** başlığıyla geçilir. Bu bölümde âşık görünen ve âşık olanların bazılarına; onların kendilerine uygun, sözünde duran, sadık âşık kimselere hitaben gönderilen cevabın örneklediği mektuplar vardır. Bu bölümdeki ilk mektupta duaların öneminin anlatımından sonra, duaların muhatabın dergahına mahçup köle olarak bahsettiği kendisinden hediye olması; muhatabın ömrünün ve makamının köşküne yüceliğin merdiven olması dilekleriyle bildirilmek istenen hâl beyan edilir:

“Avucunun gölgesinin bol lutfuyla bu tozu bahtiyar ettin. Ruh açıcı, benzersiz ve kalplerin sevdiği şiirle mektup yazdın. Dilberin mektubu, safa ikbalinin belgesi; lafzının nakşı, baştan başa emel levhasının örtüsüdür. Mektubun hattı, yanağındaki ayva tüylerin açıklaması; satırı kavuşma yoluna giden tehlikesiz yoldur. Noktaları, ruhunun benlerinden canıma iz bırakı; harfleri, siyah saçın işaretidir. Şüphesiz muhabbet güneşinin doğuşu, cevri ve cefanın bitme noktasına işaretir. Kusursuz yüzleri sonsuz hattır; özü, âşığa sevinç ve zevk sermayesidir. Can veren mektubun bu toprağa taze can verdi, Hz. İsa’ya benzeyen dudakların kutsal ruh sırrıdır. Gülbahçesi bana küllük olmuşken ne lutuftur ki sen bana ansızın mektup yazdın. Bu himmete sebep olan mesut bahtım mıdır, yoksa sevgilinin iyiliğinin fazlalığından mıdır? Yürek nerede olsa her zaman göğü göğsün müdür? Sevgilim sen Mesih’sin, ben seninim söze gerek var mı? Güneşin nur verdiğine ceza olmaz, kıymetsiz zerreye gerçi asla yaraşmaz. Kulağımın yoluna sizden bir ses dokundu, onun varlığının sesi benden size yansımasıdır. Güzel mektubunuza cevap vermek gerçi haddim değil ama aşk sarhoşluğuyla gönül kendinden geçti. Yoksa benim size cevap yazmak haddim değildi,

aşkın sultanı gönle hitap edip yazdırdı. Ferahlık gösteren mektubundan tamamen çılgına döndü, ne yaptığını bilmez; bir yerde ayakta duramaz. O sebepten birkaç saçma söz yazdı, irtibatsız ve kararsız size gönderdi. Ettiğim kabahatleri lutf edip mazur görün, bana bu himmetleri bol iyiliğiniz getirdi.”

Ardından hâlini genele teşmil ederek hikmetli sözlerle devam eder:

“Kölenin huyu daima hata ve kabahattir nitekim padişahın düşüncesi cömertlik ve lutuftur. Meseldir; merdin şekline göre işi olur. Kişi daima kendi şanını gözlemeye layıktır. Kemal ehlinin kadrini bilen şeref bulur, derler. Tur dağını gözleyen hâl ehli boş sözsüz kalır.”

Son olarak muhatabına dua ederek mektubu bitirir:

“Cömertliğinin feyzinin sızıntısıyla bizi andın, Allah’ın düzgün servisi seni âlemde muradına eriştirsin.”

Bir sonraki mektup, **“Muḥāṭaba-i Müte‘āşıkān-ı Nāzenīnān”** başlığını taşır. Bu mektup örneğinde de duanın önemi vurgulanıp muhataba dua ettikten sonra, *“Sevinç gösteren mektubun seher vakti ulaşip güya sultandan gelir gibi [geldi,] hayatında çok taşkınlıktan ölmüşün aklını başına getirdi.”* diyerek gönderilen mektubun can gözüne nur olduğunu; muhabbet davasının sadakatının hikmete delil olduğunu; sihir, büyü ya da sihirli nüsha olup mazmunun cana tesir ettiğini; kendi içinin anlamından haber veren ya ruhun haberi ya da kutsal ruh olduğunu belirtir. Gelen mektubu *“şirin-keḷām”* gibi çeşitli vasıflarıyla övdükten sonra, muhatabın sözünü Kevser suyuna benzeterek Allah’tan onun gibi hiç kesilmemesini diler. Bitkiler gibi olan topraktan vücudu yok olmuşken hâtırın bahçesine baştan başa hayat verdiğini belirten alıcı, gelen mektubun sözlerini ölümsüzlük suyuna, meyve ve şeker lezzetine benzetir. Mektubun vaktinde gelmesiyle yer tuttuğunu o sebeple gönlüne gayet besleyici geldiğini söyler ve devam eder:

“Mektubun seven ehline dedikodudan teselli olsa da, bana bu mektup candan saygın geldi. Ama talep eden, kavuşmadan başka bir şeyle kanaat etmez; talep edene, talep edilenden önce, başka kanaat edeceği şey var mıdır? Ömrünün sonuna dek sevilenden uzak olmasa çünkü kâğıtla bana şifa gelmez; Allah’a dua edip kavuşmayı isterim. Gel daima bizi birbirimizden uzak etmemesi için Allah’a yalvaralım, Allah seni zamanın yaralayıcı gözünden saklasın, kötü sözlüden korunup nimetlerini yaşayalım. Varlık âleminin binası sağlam durdukça sağlık ve yaşayışla dünyada yaşa.”

Bir sonraki mektup, “**Niyāz-nāme-i Muḥibbān-ı be-Ḥabībān**” başlığını taşır. Duaların fazileti anlatıldıktan sonra bu mektubun alıcıya hediye olması dileğiyle “*nahl-i dil-ârâ*” denilerek seslenilen muhataba huzurundan ayrıyken hâlinin sıkıntılı olduğundan bahseder. Ardından Allah’tan muradının kendisiyle karşılıklı görüşmek olduğunu ifade eder ve muhatabın zamanının ve canının sevinç ve safa ile dolmasını dileyerek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Fürkat-nāme-i Müte‘āşıkān be-Nihāyet-i Şikāyet**” başlığını taşır. Bu mektupta dualardan sonra, “*cömertlilerin ün salmışlarının şöhretlisi*” olarak seslendiği muhatabından ayrılığın acısını dile getirir. Gam ateşiyle gönlünün kebab, hâtırının hüznle harap olduğunu; gözyaşının Nil ve Aras nehirleri, âh ve inleyişinin kervanlardan duyulan zil sesi olduğunu; göğsünün ayrılığın taşıyla yarayla dolup içinin hasretle karmakarışık olduğunu; bağrının mihnet kılıcıyla yüz parça ve yara dolu olduğunu; gönlünün hüzn ateşiyle yandığı, hasretlerin dumanıyla boyandığını; gözünün yaşının derin okyanus olup vücut ülkesini boğduğunu; gönül delen ahının sinelerini değildiği ve sıkıntıdan canının bir ramak kaldığını; ağlamakla âlemleri yaktığı ve keder dumanının göklere çıktığını; gökte ve yerde oturacak yeri olmadığı ve ahının bir gün [bile] yok olmadığını; gönlünün kanla, gözünün nemle dolu olduğunu; bir an bile gamsız olmadığını; gözünün su, göğsünün sıkıntıyla dolu olduğunu dile getirir. Hâl tasvirini daha da derinleştirerek, göz açıp âlemin yüzüne bakmadığını; hâtırının gülbahçesi seyrine akmadığını; daima inleme ve iniltiyle dolu olup gözünün nemli, göğsünün gamlı olduğunu; geceleri kavuşma fikriyle uykusuz, gündüzleri ızdırapla güçsüz olduğunu; ayrılıktan kırgın bir hâlle yollara baktığını ifade eder. Hemdeminin olmadığından ve kimseye içindekileri söyleyemediğinden bahsettikten sonra, Allah’a görüşmeyi feyzetmesi ve eziyetin kuruluşunu def etmesi; mahzun canını sevindirmesi; can gözünü aydınlatması ve gönlünü ıtırılması; maksadının gerçekleşip huzurla kavuşturması; sıkıntı küllüğünü güllük yapması; aydınlığın gözünün ortaya çıkması; gönlünde hiç üzüntü tozu kalmaması; kavuşmakla hoş hâle geçmesi; canının taleplerini gerçekleştirmesi ve kolay kılması için Hz. Peygamber (s.a.v) hürmetine dua eder ve mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Şikāyet-nāme-i Müte‘āşıkān**” başlığını taşır. Bu mektupta da dualardan sonra hasret ve düşünce içinde iki gözünün dört, hasta ve ihtiyarı elden gitmiş bir hâlde olduğunu; gece ve gündüzünün hayal ile geçtiğini ifade eder. Yine kavuşma isteklerinin dile getirildiği bu mektupta, Allah’a muhatabının yüzü ve sözüyle buluşmanın nasip olması için dua ederek mektup sonlanır.

Bir sonraki mektup, “**Arz-ı iştîyāk Muḥibb-i Mübtelā-yı Elem-i Firāk**” başlığını taşır. Bu mektupta duaların mahiyetini ifadeden sonra muhataptan ayrılığın yaşattığı sıkıntıların ifadelerine geçilir. Yüzünü görmekten başka arzusunun olmadığı ifade edilerek hizmetine girmek istekleri dile getirilir ve mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, “**‘Ubūdiyyet-nāme-i ‘Āşıkān**” adını taşır. Dualar ve dileklerden sonra hâl tasvirine geçilerek muhatabıyla kavuşma bayramına duyduğu özlem dile getirilir. Allah’tan ümidinin ve duasının kavuşmak, hasretinin bitmesi, aylarının ve yıllarının hoş geçmesi, bir daha asla ayrılığa düşmemek olduğu belirtilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup, “**Ḥasret-nāme-i ‘Āşıkān**” adını taşır. Bu mektupta da dualardan sonra muhataba hizmetinden ayrıldığından, sözünün şerbetini içmediğinden beri başına gelenlerden bahseder ve şayet hepsini yazarsa göğün divanını tutacağını ekler. Allah’tan muradının garip canını huzura erdirmesi, canı ve gönlünü kasvetten kurtarması ve muhatabıyla kavuşturması olduğunu belirterek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Temellük-nāme-i ‘Āşıkān**” başlığını taşır. Bu mektupta dualardan sonra ayrılıktan ve muhatabın can bağışlayan yüzüne özleminden bahseder. Uyurken, uyanırken, otururken, ayaktaiken daima onunla olduğunu ifadeden sonra, sözünden ve yüzünden ayrılığın kendisini serseri kıldığından, daima yüzünü düşündüğünden bahseder ve Allah’a yüzünü görmek, kavuşmak, sözünü işitmek için dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Şāhidān berāy-ı ‘Āşıkān-ı Bīmārān**” başlığını taşır. Giriş bölümündeki dualardan sonra muhatabın gönderdiği tazarru-nâmenin cevabı olan bu mektupta, muhatabın şevkiyle gece gündüz arkadaş ve her an dertle mahrem olduğunu ifade eder. Muhatabının bu mektubuyla kendisini susturduğunu belirtir. Ardından Allah’tan yardım isteyip kendisiyle mahrem, yakın olmasını diler. Görünürde ayrılıktaysa da manâda yanında olduğunu ifade ettikten sonra maksadını bulması, zaman zaman yanında hazır bulunmasını dilediğini belirtip, Allah’tan isteğine cevap vermesi duasını ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup, “**Ḥitāb-ı Şāhid-i Dil-bend be-‘Āşık-ı Zār-ı Müstemend**” başlığını taşır. Dualardan sonra hâlinin safa üzere olduğunu, hiçbir şeyin ona keder vermediğini ifade eder. Cömertlik denizinin taşıp güzelin taliplisine ihtiyaç olduğunu; niyaz ehline yönelip

naz şehrine gözcü lazım geldiğini; güzellik kalesine müşteri aradığını; latif cinsin [kadınların] nazarına revaç olmadığını; aşk ehlini arayıp sormanın gerektiğini; Mısır ve Dımaşk'ı etraflıca araştırıp her işte işi sözüne uygun olan muhatabına benzer sadık sevgiliyi bulmak ihtimali olmadığı ve âlemin içinde onun benzerinin bulunmadığı, onu dünya içinde seçtiğini; korkmuş kalbin hevesine bağlanıp aşkının doğanını onun güvercininin avladığını; adını sadakat divanına kaydettirdiğini; ona mektup layık görüp lutufla güvercin uçurduğunu; dünyada onu seçip seslenişini inleyişine dost ettiğini söyler. Bunlardan sonra muhataptan kendi hâlini anlatmasını ister:

“Ayrılıkla gönlün hasta mıdır, yanağımın şevkinden ayrılığın acısı gönlünü Irak neyi eder mi? Siyah saçım geceni karartır, başına giyen dünyayı dar eder mi? Ağzımın hasretiyle gönlün daralır, güzelliğim şevki canını şaşkın eder mi? Ayrılık belası çeker misin, inleyenin ateşi vücudunu kül etti mi? Hayalimle kanaat mı edersin, kavuşmaktan vaz mı geçersin? Neden baş üzere niyetlenmeyesin, acele ile bu kapıya gelmeyesin, yüce aşk sana sığınmışken sana engel olan nedir? Bu aşk işi çocuk oyuncağı olmaz, bu emrin çaresi canı terk etmektir. Şimdi hâlin nedir beyan et, aşkının hususlarının sırrını ortaya çıkar. Her zaman nazara layık ve eserlerin yücelerinden ol.”

Bir sonraki mektup, “**Cevāb-ı Hıttāb-ı Dilber-i Zībā be-Fünūn-ı Medh ü Senā**” başlığını taşır. Bu mektup, muhataba, “*Gönül besleyen gülümün nakışı, benzersiz gam gideren sevgilim*” hitabıyla başlar. Bundan sonra muhataba dualar ve övgüler iletir. Ardından inayet denizinin coşması, sevinç vaktinizin hoş geçmesi, sedef gibi ihsan incisiyle dolu, bela karmaşasının hasb-i hâli [olan], Lokman’a benzeyen, gönül açıcı, güzel bir müferrih-nâme yazıp ayıpların keşfini onda toplayarak hastaya şifa veren cevaba sevk ettiğini; içinin hattından beyan edip canı yeniden ihya ettiğini; bu nimetin sadece onun lutfu olduğunu; kendi haddinden fazla ikram ettiğini ifade eder. Yemez içmez, gözü yaşlı, gönlü inleyişli, ciğerinin kan olduğu ifadelerinden sonra gözünün yollarda, esen yele adını ve izini sorar vaziyette olduğunu; gamlı, belâya uğramış, cefayla dost olmuş, kavuşmanın hastası, çaresiz bir âşık olarak sözüne tâlip âvare bir sâdık hâline geldiğini anlatır. Muhatabının lutfuyla dert ve kederden kurtarması; ona kavuşmayla şereflendirmesi; sözüyle teselli etmesi istenir ve Allah’a güzelliğinin baharını, güzden saklaması için dua ederek mektubu sonlandırır.

Bir sonraki bölüm, “**Ḳısm-ı Şālîṣ-i Ḥazīnetü’l-Beyān Muḥāṭabāt u Mücāvebāt-ı Esāfil-i Enām, be-Envā’-ı Merām ve Eşnāf-ı Mehām, Şikāyet ü Hıkkāyet Vesāyir Akşam-ı Peyām u**

Ecnās-ı Kelām ve ber-Sebīl-i Teberrūk der-Müfettiḥ-i Īn Nev‘, Tazarru‘āt-ı Meṣāyih ü ‘Ulemā vü Temellükāt-ı Üstādān-ı Pür-dān u Cevāb-ı Ānān Īrād-ı Gürūh Āmed. Fī’l-Ḥaḳīḳa Ānhā ez-Ḳabīl-i Kısm-ı Evvel Ḥaste Būd ve der-Āncā Derc-i Bāyestī Kerd Līkin ez-be-her Ḥālī-nemānden-i Kısm-ı Sevvom ez-Meyāmin-i Ed‘iye-i Şuleḥā-yı ‘Ulemā vü Behcet ü Yümn be-zıkr-i Īşān der-Eṣnā-yı Ḥatm-i Kitāb u Naẓar-ı be-‘Adem-i İnḥitāt. Ḳadr-i Refī‘ü’ş-şān-ı Ān-Şāḥā-i Devletān be-Nebeşten der-Ṭabaḳa-i Pesīnān der-‘Unvān Īn Şınıf-ı Sebtyāft Va’llāhu’l-müste‘ān Da‘iye-tü’l-tekilān Ta‘zīm-nāme-i E‘āzım-ı ‘Ulemā

Vesāyir ‘Uẓemā” başlığını taşır. Bu bölümde, yüksek rütbeli kimselere hitap edilir. Bu bölümdeki ilk mektupta dualar ve övgülerden sonra, mektup yazma amacının muhatabın hizmetine girmek olduğunu ilan eder. Kendisini ihsan lutfederek anmasını, mahzun hâtırını şad etmesini istedikten sonra Allah’ın yardımıyla makamı ve cömertliğinin hesap gününe kadar kalmasını, yüksek mansıpla devamlı olmasını diler ve mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği Türkçe başlıkla verilmiştir: “Eger Mektüb Gelüp Cevāb Yazılmalı İse Teftiş-i Ahvāl Ebyātın Yazmayup Bu Şeyler Yazıla” başlıklı bu mektupta muhatabın gönderdiği mektubun kendisine ulaştığını ve kıymetini arttırdığını; muhatabın lutfunun sonsuz, ikbalinin ebedi olmasını dilediğini; kendinin buna layık olmadığı, muhatabının ihsanı olduğunu çünkü nimetleri saçmanın cömertlerin şanı olduğunu, Allah’ta yüce mükafatı muhatap için yaratmasını ve amel defterine kaydetmesini istediğini belirtir ve mektup biter.

Bir sonraki mektup, “İclāl-nāme-i ‘Ulemā-yı A‘lām Zādu’llāh Şerefühüm İlā Yevmi’l-ḳıyām” başlığını taşır. Bu mektupta muhatap cömertliğiyle övülerek dua edilir. Bunların ardından gözünün daima yollarda kaldığını, toprağının sürmesinin özlediğini ve muhatabının da mektubuyla sözün hafif eser rüzgârını zevkle doldurduğunu; haberlerini sormakla meşgul olup selamını almanın gönüldeki emel olduğunu; muhatabın meramının haberlerini bildirmesini istediğini; böylelikle kendisinin gönlünü şad edeceğini ifade ettikten sonra, Allah’a muhatabının ikbalinin sonsuza dek sürmesi; beladan korunması; feyzlere yakın, keramet ehli olması için dua eder ve mektup örneği biter.

Bir sonraki mektup, “**Şefkat-nāme-i Ekārim berāy-ı Fūrū-destān-ı Lāyık-ı Merāhim**” başlığını taşır. Bu mektupta dualar ve övgülerden sonra huzur köyünün sâkini olduğundan, şevk ve sevinç içinde bulunduğundan bahseder. Muhatabının her hâlini bildirmesini ister ve ihsana layık olması için dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Eger Mektûb Gelüp Cevāb Yazılmağ Lāzım Olur Pürsiş-i Ahvāl Ebyātın Yazmayup Bunları Yazalar**” başlığını taşır. Gönderilen mektubun bütün talep edilenleri baştan başa gerçekleştirdiğinin ifadesinden sonra, muhatabın hâlini bilmenin kendisini mutlu ettiğini ifade eder. Aynı böyle her zaman hâlini anlatmasını istedikten sonra Allah’ın yaratması ve temizliğe yakın olması temennisiyle mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Ubūdiyyet-nāme-i Şākirdān be-Üstādān ü Mürīdān be-Şeyhān**” başlığını taşır. Bu mektupta dualarla yardım talep edilir ve duaların kabul şartının kefilinin edep olduğu ifade edilir. Bundan sonra ululamayla bildirdiğinin ifade edildiği muhatabının, himmet ve kerameti tuğyan edip coşarsa ve kendisinin hâlini sorarsa himmetinin kokusuna muhtaç durumda olduğu belirtilir. Duasında unutmamasını istendikten sonra lutf edip kendisini anması ve yardım sofrasını saçması; bir mektup yazıp bela tuzağından kurtarması; himmetinin zekatını kendisine vermesi istenir. Salih ve mutlu olması dilendikten sonra mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Eger Mektûb Gelmiş İse ‘Hemîşe Semt-i Rāha Müntazırdur’ Beytinden Aşağa ‘Hemîşe Şālîh ü Mes‘ūd Olasız’ Beytine Gelince Yazılmayup Bu Ebyāt Yazıla**” başlığını taşır. Mektupta muhatabın iltifatına teşekkür mahiyetinde sözlere yer verilir:

“İnayet-nāme yazmış, bu miskini gönlü hoş etmişsiniz, kokusunu ifade etmek mümkün değildir. Daima her feyze kâbil olun. Bu inleyen [kişiyi] sofrayla ağırladınız, her zaman kıymetle seçilmiş olasınız. Bu şekilde daima cömertlik saçıp inceliklerin benzerlerine erişesiniz. Lutfunuz kalbin derinlerini âbâd etti, işitenler ‘âferin olsun’ desinler.”

Bir sonraki mektup örneği, “**Terahhüm-nāme-i Üstādān berāy-ı Şākirdān Kābilü’ş-şān u Meşāyih be-Mürīdān**” başlığını taşır. Bu mektupta duaların mahiyeti ve verdiği feyizler anlattıktan sonra kendi hâlinin sağ ve sâlim olsa da belâsının devam ettiğini; bilenlerden

her an sorduğunu, o sebeple iç karışıklık elemelerini çektiğini; haberin yolundan her zaman hazır bulunup, bakış semtine meylettiğini; hâllerini mektupla bildirmesi, canını şevkle sevindirmesi isteğini belirtir. Ardından Allah'ın yardım edip yüce taleplerine kavuşturmasını; himmetlerin hepsine kadrin yüceliğiyle layık olmasını; bela ve fitneden korunmasını; devletin kemaline yakınlaşmasını; her zaman gönlü hoş ve güleç olmasını ister ve mektup biter.

Bir sonraki mektup örneği; **“Eger Mektüb Gelmiş İse ‘Hemîşe Nazır-ı Râh-ı Hâberdür’ Beytinden Feraḥ-sâz Eyleyüp ‘Mülk-i Derûnî’ Beytine Gelince Yazılmayup Yirine Bu Ebyât Yazıla”** başlığını taşır:

“Dua-nâme göndermiş, saadet isteyen mutlu etmişsin. Sadakatiniz hususlarını belirtip şanınızın temizliğini ortaya çıkarmışsin. Dili soruşturmada uzaklaştırıp, sevinçle varlığını akıtmışsin. Devlet bağının nasiplisi olup, saadet ve kıymet bulasın. Hâlinin her zaman bildirip daima hoş hâlde olasın. Saadet, mutluluk yardımcın ve Allah'ın yardımı her an niyetlerine [yardımcı] olsun.”

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nâme-i Esâfil”** başlığını taşır. Duaların ehemmiyetini ve vesile olduğu güzellikleri anlattıktan sonra muhatabın yüzüne hasret olduğunu; kavuşmak için keder çektiğini; gece gündüz ondan ayrılığın belasında olduğunu; açıklayamayacağını çünkü sonunun ve saymaya imkanın olmadığını dile getirir. Ardından Allah'tan kavuşma zevkini ve güzellik bahçesinin gülünü seyretmeyi kendisine kolaylaştırması ve canını şad etmesini diler ve mektubu sonlandırır.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nâme-i Esâfil Ki Mütezammin Vaşf-ı Şevḳ Bâşed”** başlığını taşır. Bu mektupta duaların önemini anlatılması ve muhataba dualardan sonra ayrılık zamanında çekilen özlemden bahsedilir. Bela dolu ayrılıkla yanmakta ve can bağışlayıcı hitaba özlem duymakta olunduğu, bu hâlin de son bulmaktan uzak olduğu ifade edilir. Ardından Allah'tan dilenenin muhatabın yüzünü görüp sadık sabahın sevinçli hâtırını aydınlatması olduğu belirtilir ve mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nâme-i ‘Āvāmü'l-enâm be-Aḫsām-ı Merām u Envâ'-ı Peyām”** başlığını taşır. Bu mektupta da ikbal duaları ve muhataba övgülerle giriş yapıldıktan sonra, ondan ayrılığın garip günler içinde bıraktığı; hâtırının yüzünün müştak

olduğu; Allah'ın sebepleriyle yüzünü güldürmesi ve can sesi gibi olan sözünü işittirmesinin istendiği; aklın anlayışının aciz, şuurunun en önde gelen kuruntusunun coşkun olduğu için uzun uzun anlatılamadığı ifade edilir. Allah'tan gönül açıcı kavuşmayı nasip ederek âlemin içinde köle olan kendisini padişah etmesinin istendiği belirtilir ve muhatabın yüzüne sevinç nuru, gönlüne sevinç feyzi dilenerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i Esāfil-i Mutazammın Beyān-ı Fürkāt ü İstid‘ā-yı Mektüb”** başlığını taşır. Duaların kabul olması dileğiyle başlanan mektupta muhatabın ikbalinin devamlılığı; dualara vekil olması; hâtırına ışık ve safa vermesi için dua edildikten sonra muhataptan ayrılıkla gayet kederli olduğu ifade edilir. Ardından asıl muradının her an mektup göndermesi olduğu beyan edilerek muhataptan haberlerini bildirmesi ve dostluğun gülbahçesini tazelemesi, kendisinin hâlini sorarak hâtırın hasretin elinden alınması istenir ve mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām ü İstid‘ā-yı Mektüb”** başlığını taşır. Bu mektupta, *“sadakatin doğuş yerinin güneşi ve muhabet güneşinin doğduğu yerin parlak feyzi”* hitabıyla seslendiği muhataba her işinin her zaman yoldaşı olması duaları ve övgüler içeren sözlerin ardından maksada geçilir:

“Gönlüm, canım kavuşma suyuna susamış, sözünün şerbetinden onu suya kandır. Her an i‘lām-nāme gönderip kıyamet gününe kadar mutlu ol. Bu duacının hâli böyledir, bil; kendi hallerini yaz. Saadetle dünyada kal, selamet dayanağında kararlı ol/kal.”

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām u ‘Arz-ı İştîyāk”** başlığını taşır. Bu mektupta duaları ikbal hümasına ve övgüleri kutlu bahta benzettikten sonra muhataba hasretini ve ayrılıkla yolunu gözlediğini, haberlerini zikrettiğini ifade eder. Allah'tan kavuşmayı dileyip gönül gözünü aydınlatmasını ve muhatabının ikbal yıldızının parlamasını dileyerek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām u İstid‘ā-yı Mektüb”** başlığını taşır. Bu mektupta duaların mahiyetinden bahsettikten sonra ayrılık gamıyla kederler içinde olduğunu, bu hâllerin açıklama ve tasvire gelemeyeceğini ifade eder. Ardından Allah'ın lutfedip dünyada kavuşmayı takdir etmesini, canı güzelliğin bahçesini seyretmekle şevk tahtının sultanı etmesini diler. Muhatabın hâtırının daima safayla dolmasını; Allah'ın onun emellerinin yüzüne bakmasını; içinin gam girdabından boş olup

sevinçle dolmasını temenni eder. Bu murada erince de bir mektup göndererek kalbini safayla şad etmesini ister. Bu hâlin kendisine kolaylaşması, canının taze hayat bulması ve kavuşma isteğinin gerçekleşmesi için Allah’a dua ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām”** başlığını taşır. Bu mektupta duaların ehemmiyetini açıkladıktan sonra kendi hâlinin ayrılık derdinin içine işlemiş vaziyette olduğunu; bunu anlatmaya dilinin yetmediğini; ayrılıktan ızdırapla dolduğunu; kavuşmak için acele ettiğini; inleyen hâtırının kederle dolu olduğunu; efkârın onu yendiğini; gönlün gam dalgalarıyla dolup keder denizinden kıyıya çıkamadığı; gözyaşının kanla ve göğsünün hüznle dolu olduğunu; kederden ferah aynasının parlamadığını; ne kadar çalışsa da bunun vasıflarını açıklamanın mümkün olmadığını; onun için himmet dizginini duaya sarf ettiğini açıklar. Kapıları açan [Allah’ın] yardım edip görüşmenin yine mümkün olması, birbirlerini görüp mutlu olmaları, emel gözünün sevinç gören yüzünü dilediğini belirtir ve mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“İştîyāk-nāme-i Ṭāyifei Ki Mütekeffil Beyān Ḥasret-nāme Bāşed”** başlığını taşır. Bu mektupta da duaların sevinç şartı olduğu ifade edildikten sonra *“cömeratlığın en yüksek yerinin en şöhratlısı”* diyerek seslendiği muhatabına *“Daima kemale nişan olun.”* Diye dua ederek kendi hâlinde bahse girilir:

“Şiddetli arzu hasretiyle kavuşma bayramını arzular, mecal ve takati tükenmiştir. Ayrılık günleriyle ciğeri kan, kederli içi haddi aşmıştır.” Bu sözlerden sonra Allah’tan muhataba kavuşmayla kendisini sevindirmesi ve muhataba mutlu bahtlar ve hoş hâller dilenerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, **“İftirāk-nāme-i Ṭabaḳa-i Sāfil Ki Meşḥūn be-İzhār-ı Teşevvukāt-ı Kāmile Bāşed”** başlığını taşır. Bu mektupta dualar ve senaların saba rüzgarıyla ulaşip muhatabın içini sevk ve safayla doldurması dileklerinden sonra muhatabın yüzünü görmeğe müştak olduğunu; ayrılığın kendisine getirdiği hâllerin akılla fıkır edilip anlaşılmasının mümkün olmadığını anlatır. Ardından Allah’tan dileğinin kendisini bu beladan kurtarması, muhatabın yüzünü görmeyi ve muhataba kavuşmayı nasip etmesi için dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği de, **“İftirāk-nāme-i Ṭabaḳa-i Sāfil Ki Meşḥūn be-İzhār-ı Teşevvukāt-ı Kāmile Bāşed”** başlığını taşır. Duaların faziletini beyandan sonra *“yüce*

şanlı” olarak seslenilen muhatabın hâtırı için iyi dilekler dilenir ve hâl beyanına geçilir. Zamanının kederle geçtiği; ayrılık belasıyla melal dolu olduğu; muhatabın güzelliğinin feyzine susamış, kavuşma şevklerinin mağlubu olduğu; canının muhatabın kapısına uzanarak hâtırının o kapıya gittiği, saba rüzgârından muhatabın haberini sorup, havadan her an ondan bir iz istediği; hasret içinde daima yola baktığı, bunların hepsinin de tasvire gelemeyeceği; şevk denizinin kıyısının olmadığı ve sözü kısaltmanın gerektiği ifade edilir. Ardından Allah’tan dileğinin muhatabına kavuşmak, saadet yıldızının doğması, yüzünün gözlerini nurlandırıp sözünün içini saflaştırması, hâtırının gam pasından cilalanması ve gönlünün dert ve kederden kurtulması olduğu ilan edilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Mahabbet-nâme-i Akrabâ vü Müte‘allikât**” başlığını taşır. Bu mektupta duaların kalbe doğurduğu sevinçleri beyan ettikten sonra meramının “*ihsan mihrabının imamı*” olarak seslendiği muhatabın güzelliğini görmek olduğunu ifade eder. Ona kavuşmayı canın kıblesine kavuşmaya benzeten gönderici, Allah’tan bunu kolaylaştırmasını istedikten sonra alıcıdan da kendisine mektup göndermesini, bütün sadık dostlara ve evliyaların ileri gelenlerine dualar ettiğini ulaştırmasını, himmet nimetini tam kılmasını istediğini dile getirir ve mektup biter.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevâb-ı Hittâb-ı Esâfil ez-Zebân-ı Yek-dîger be-Ta‘zîm-i Her Çi Tamâmtar ü Hübter**” başlığını taşır. Bu mektupta, duaların kişiler arası sözleşmeyi tazelediğini, gönül mülkünü sevindirdiği ve mutlu ettiğini ifade ettikten sonra, muhabın her zaman feyze layık olmasını diler. Muhatabın kendisine gönderdiği muhabbet-nâmeyle mutlu olduğunu; kalbi hoş hâle ferahlattığını; baştan başa mühim meseleleri ve hâllerini anlatarak gönlünde gam düğümü bırakmadığını; hepsini çözüp mutlu ettiğini; cömertlik yolu ile ahvalini sormasıyla müjde mülkünü kalbe teslim ettiğini; [aynı] ekmeği yemenin hukukuna saygı gösterip sözleşme şartlarına karşılık ödül verdiğini ifade eder. Ardından muhatabının ikbali ve sevinç kapısının açıklığı için dua eden gönderici, baht ve devletin uzunluğunu, günlerinin bayram günü gibi olmasını dileyerek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, “**Cevâb-ı Şikâyet-nâme-i Esâfil ber-Sebîl-i Talattuf u Temelluk u ‘Arz-ı Kemâl-i Ta‘alluk**” başlığını taşır. Bu mektupta, duaların mahiyetinden sonra muhatabının mahabbet-nâmesiyle hoş hâle geldiğini; okyanusun hevesini coşturup yağmurun havasını tufan ettiğini; şevkin sellerinin baştan aştığı, sevgi denizinin taşıdığını; görüşme iştiağının hadsiz olduğunu; hasret boşluğunun yerinin bin [miktar] olduğunu;

sabır dizgininin elden, karar ve kuvvetin gönülden gittiğini beyan eder. Muhatabının keramet gösterdiğini ve hâtırın onu silip gizlediğini; hazin kalbin ferahlığını arttırarak gönülde sükunet bırakmadığını ifade eder. Ardından gönül bulsa kendisine uçacağını; erişip şevkle öteceğini ancak bela bağına ayağının bağlı olduğunu; genellikle insan çeşitlerinin olduğu gibi kader hükmünün hapsinin esiri olduğunu; onun için kusurların zulmü açılınca lutuf cevab-nâmesi yazdığını söyler ve cömertliğinden onu mazur görmesini ister. Her zaman hâllerinin kâmil, emellerinin hâsıl olmasını dileyerek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Du‘ā-nāme-i Peserān berāy-ı Pederān”** başlığını taşır. Bu mektupta dualar ve övgülerden sonra babaya gönderilecek bir mektup örneği olduğundan ondan ayrılığın getirdiği karmaşayı; mübarek sözünü işitmeyeli şevk ve sevinç dizgininin elinden gittiğini; ayağının tozuna yüz sürmeyeli hâtırının dünyada gözünü açmaz olduğunu; himmetinin hüma kuşuna ihtiyacı olduğunu; kalemin bunları yazmaya muktedir olmadığını ifade eder. Allah’tan ümidinin inayetini saçmasıyla ansızın bahtının açılıp elini öpmekle saadet ehli olmak olduğunu dile getirir. Ardından sevenlerden, dostlardan ve bütün akrabalarından kim varsa selam gönderdiğini; [selamını] kabul ederlerse kendisini ihya edeceklerini; her zaman hâllerini bildirmesinin inleyen kendisini hoş hâle sokacağını; cömertliğinden kendisini mazur görmesini diler. Dualar ederek mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Maḥabbet-nāme-i Pederān berāy-ı Peserān”** adını taşır. Bu mektupta duaların fazileti anlatıldıktan sonra babadan oğula gönderilen bir mektup örneği olduğundan, *“güzel huylum”, “kalp bahçesinin meyvesi”* diye hitap ettiği oğluna duayı hiç terk etmemesini öğütler ve sonra hâlini anlatmaya başlar:

“Canım yüzünü görmeye susamış, bunun gerçekleşmesi için duayla meşgulüm. Gelip canımı sevindiresin, iki âlemde devlet bulasın. Bu devlet-nāme yazılınca haber göndermeden yaralar. Her zaman mutlu ve sevinçli ol. Bütün akrabalar selam eder; sözü hiçbir zaman eksik etme; ihsan bul ve akranlarının arasında en faziletlisi ol.”

Bir sonraki mektup örneği, **“Tazarru‘-nāme-i Duḡterān berāy-ı Māderān ü Pederān ve Ḥīṣān”** başlığını taşır. Bu mektup, kız çocuğunun anne ve babasına hitaplarını örnekler. Dualardan sonra saba rüzgârına seslenilerek, *“Selamımı ve bütün sözlerimi al git. Kızından anne ve babasına hâlini gizli, dedikodusuz bir dille arz et. Yüzünü özür dileme zeminine sür ve Allah’a şükret, kızın her zaman şevkle tekrar hâlini sana arz eder, de.”* denir.

Devamında hâlinin gayet hoş olduğunu; huzurunu açıklamanın son bulmayacağını; ilk ve son muradının ansızın ayaklarının toprağına yüz sürmek olduğunu; daima vaktinin hoş olması için lutf edip duayı unutmamalarını; sedef gibi rahminin dolu olduğunu; dua ve himmetin zamanı olduğunu müjdeler ve ekler:

“Dua edin ki o âlemlerin yaratıcısı, oğul versin de sevineyim, annemin tarafına karışıklık ve düşmanlıktan uzak olarak can ve gönülden duacıyım, elini öpüp yüzümü toprağı süreyim ki yine gözüm yüzünü görsün, duasında bizi hatırlayıp haberlerle bizi mutlu etsin, kızkardeşime de çok çok selamlar, ucu dönmeyen sonsuz sözler ederim. Bizi bilip soran herkese rahmet selamımı ilet. Helalim [eşim] hepinize dualar eder, kabulünü duyunca safalar bulur. Hâli arz etmek için arzuhâl yazılmıştır, dua edip gönül defterini düzün. Her zaman baht ve devlet uzun olsun, belalardan vücudunuz korunsun.”

Bir sonraki mektup örneği, “Şefkat-nâme-i Pederân ü Mâderân berây-ı Duhterân Ğayr-ı Mektûb” başlığını taşır. Duaların mahiyeti anlatıldıktan sonra annesinden kızına gönderilen mektupta can ve gönlünün duayla meşgul olduğundan; yüzünü özlediğinden, hüznle takatinin kesildiğinden bahseder. Allah’a niyazının bir kez kavuşmak ve o güzel yüzü dünyada görmek olduğu anlatılır. Kızının da kendisinin ve kim varsa hâllerini beyan etmesini, onlara selam etmesini ister. Dünyanın afetlerinden korunması; rahmetle merhamet edilmesi; kemal ehliyle ömür geçirmesi dileklerinde bulunduktan sonra bütün akrabaların selam ettiğini, kendisinin de lutufla cevap mektubu göndermesini ister ve mektubu bitirir.

Bir sonraki bölüm, “Kısm-ı Kadḥ u Melâm ü Kelâm Ta’n-ı Fercâm Bu Kısm ‘Aklen Meş’üm ve Naklen Mezmûm Olmağın Cem’î Aqsâmuñ Âhırinde İrād-i Hikmet-i Edrâc-ı Kitâb Câmî’-i Eşnâf-ı Hitâb u Cevâb Olmağdur Yoḥsa Fi’l-Ḥakîka İhmâl-i Evveli vü Enseb ü Türkî Uḥrâ vü Akreb İdi. Hâtıme-i Mekâtib Bu Ma’küle Veḥâmet-i İhâm ve Sâmet-i Encâm-ı Nizâm İle Olmağ Mütemeyyin Olmamağ Mülâḥaza Olunup Anlardan Şoñra Birkaç Da’vet-nâmeler Yazılup Hitâm-ı Risâle Anuñ ile Hatm İzâla’llâh Ca’lü’l-keâm Hâliyâ ‘An Levmeḥâ Nâme-i Kadḥ Hisâd u Levme-i İzdâd u bî-İsti’dâd” başlığını taşır. Bu bölümde ilk olarak, muhataptan şikayet, muhataba hakaret ve azarlama içeren mektuplarda nasıl bir üslûp kullanılabileceği örneklenmiştir. Ardından dostların ve sevilenlerin bir mektupla bir

yere davet edildiği mektup örnekleri gelir. İlk mektup örneği kınama ve azarlama içerikli bir şikayet mektubudur:

“Şu sözler gönlün okunması ve kınama, ayıplama ve eleştirmeye kabildir. İnleyen hâtır büsbütün dinleyici, her cefa ve azabı içericidir. Tamamen azarlama içerir, ayıplama sınıfını toplamıştır. Benden kulağına gelsin ki bundan açık kimse söylemez. Ey deliler şehrinin en şöhretlisi, kötülükleri ve bütün ilimleri kendinde toplamış [kişi], bil ki senin gibi cahil dünya, dünya olalı gelmedi. Rezil, kötü kalpli ve lanet tabiatlı, en cahil, ahmak ve kıt akıllı duruşlu, işi ve sözü hepten makbul olmayan, duruşu ve hâli baştan başa akılsız [olan], akıllıca bir iş etmez, iyiliğe gitmez, hayasız, ahmak ve cahil; vefasız, kötü ve batıl [kişi], senin benzerini kimse görmüş değil, hâlinin vasfını kimse anlamaz. Özetle suretin ruh azabı, bir gören çokça kez yaralanır; kötü yaratılışlı, asık suratlı ve davranışlı, nefesin sanki ağır hava; iftiran cehennemini eşi, yaşayışın laylaylom örneği, Allah dünyada kime azap ederse, sana yakın eder; dünyada günün sıkıntıyla geçer, tasadan gündüzle geceyi bilemez; ey ağlayan yüzlü, Allah lutfedip bütün halkı [senin] yüzünden kurtarsın, sana tutulana rahmet edip sıkıntından kurtarsın. Huzur senden ayrı olsun, Mısır’ın safına sultan görmesin; kullarını sana yakın etmesin, [bu dualara] âmin diyenler her muradını bulsun.”

Bir sonraki mektup örneği, “Cevāb-ı Şavāb-ı Kadh Kısım-ı Medh” başlığını taşır. Bu mektup, azarlama ve yergi mektubuna nasıl cevap verileceğini örnekler:

“Safasız ve azarlama dolu selam, hileli ve gam arttıran dualar, beyanın rüzgârını tahrik ederek dilsiz mecazın coşsun, ayıplama ve kötü görme selleri hücum ederek baştan aşır içini telaşlandırsın. Bu keder vadisinden aksın ve için güvensizlikle dopdolu olsun, hatalı cevabının nüktesi, gönül parçalayan hitabının bozulmasıdır. Bu ham kadehi bir zaman içip, ne denli acı olduğunu görüp kınama şarabını sarhoş yazmaya, sözünün derdini devası etmeye mukayyet olursan dehşete kapılma; sonra elin, suskunların canlılarını hortlak [gibi] tutar. Eğer bunu içip sindirirsen, yüzüne göre sözler söylersen, canına ot tıkanmazsa köpek yaratılışına bu kemik ödül olur. O denli belasın ki tutup senin çekiştirilmiş yüzüne dişlerini, belanı duyanın işlerini hep boğazına tıkayayım. Kötü işten pişman olursan; yardımdan ihsan bulursan; suçunu bilip özür dilersen içki mülkünün övüleni olasın. Çünkü cevabın kaya yankısıdır, bu sebeple hitabın yok gibidir. Senin tek cevabın taş atmaktır, şahsın hitabı yüzüne göredir. Adam var, dua ile meşgul, onu vurmazlar; adam var ağzı taşa layıktır. Bu dünya bir boya küpü gibidir, gelen yankı onun dibi gibidir. Onun rengi yüzüne göre çıkar, bu neşesi onun yüzünün akıdır. Sakın bir daha böyle adım atma, şöyle

rezillik görmezsin. İki işitip bir söyleyenler, kötü eyleyenler ebeye kadar sevinç görmez. Bu fasılın bu kadar uzatılması yeter, cevabını aldın şimdi ağzını tut; senin cevabın sesin ve hitabın işitilmez oldu, gereği susmaktı; köpeklerin havlaması ve bulutun takipçisi gibi tutulup ‘Eşek veya at mı osurur veya taşı geldiği yere at demek gerekir.’ diye tahkik ehli vasiyet etti, daha ahmak olduğunu nasıl söylesinler? Bilmezler övgü yazmadı deyip cesaretlenmesin. Hele sen bu kaftanı şimdi hazır giy, sonra sana daha neler biçilir.”

Bir sonraki mektup örneği, **“Nāme-i İltimās-ı Huzūr-ı İhvān-ı Şafā vü Hüllān-ı Vefā”** başlığını taşır. Bu mektupta da muhatabın zahmet ve meşakkatli de olsa kendilerine gelmesini istemekle mektuba başlanır. Ardından bu ziyarette gerçekleşmesi istenilen güzellikler muhataba aktarılır. *“Bu gece safayla sohbet edelim.”* diyerek muhatabını davet eden kişi, *“Kitaba bakalım, işret bahisleri konuşalım, çalgıcıları dinleyelim, sevinç sazı çalalım, terennüm ve tebessüm ederek meseleleri halledelim, çeşit çeşit zevk edelim, şu dünyadan kinimizi alalım, nicedir bazı dertlerle hüzünlendik, bir zaman da saadet ruhu görelim, lutf edip gelmeye adım atın, mihnet def olsun.”* sözlerinin ardından muhataba dua ile mektubu bitirir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Nāme-i Da‘vet-i Ahbāb ü İstimālāt u Tūrāb”** başlığını taşır. Bu mektupta da yine muhatap, *“bu gece”* gerçekleşmesini istediği meclise davet edilir. Bu davette diğerinden farklı olarak dinî bir çerçevede sohbet edileceğini sezdireni ifadeler vardır:

“Evliya zümresi güzellik vechesiyle hazır bulunup korumaktadır, gönül açıcı sohbele rağbet edip, gizli şevklerden ortaya çıkarıp önce hizmete dualar edip, sonra ihlası arz ettiler. Dua çanağı ulaşınca, lutfunuz eseri olarak ortaya çıkar, ne zahmet ise de bu taraflara geliniz; sevenler gürhunu sevindirip lutf fenninde mahir olasınız.”

Ardından muhataba bütün isteklerine kavuşması ve hâtırının ferahla dolması dilekleri iletilerek mektup bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, **“Nāme-i der-H‘āst-ı Münevver Sāhten-i Meclis-i Üns ü Tarab be-Şem‘-i Cemāl-i Nāzenīnān-ı Hurşīd-rüyān”** başlığını taşır. Bu mektupta muhataba, *“Güzelliğin gülbahçesinin bülbülü”* hitabıyla seslenilerek söze başlanır. Ardından bahçe unsurları teşbih edilerek muhatabın kendisini safa dolu, lafızlarla zengin ve sevinçli etmesi için yakınlık meclisini şerefliendirmesi istenerek davet mektubu bitirilir.

Bir sonraki mektup örneği, “Nāme-i Heves Bāhten be-Tāhten-i Raḥş-ı Hüsni ü Dil-āviz-i Şāhidān-ı be-İşret-ḥāne-i Şafā ve Nüzhet-gāh-ı Bahā” adını taşır. Bu mektupta da “*bu gece*” meclise gelip işret ve sevinç meclisini saadet gölgesinin çadır eylemesi istenir. İşret evini aydınlatması için davet edilen muhataba, emellerinin kolay kılınması için dua edilerek davet mektubu bitirir.

Bir sonraki bölüm, “Hikāyet-i Manzūme-i Tāme-i Tamām Oldı Ammā Haberdār Ol Ki Kısım-ı Evvelde Derc Olinan Tehānī vü Te‘āziden Ba‘zı ve Cevābları Kısım-ı Sanī ve Sālīs Tabakası Ağızlarından Yazılmaḳ Cāyiz Olup Takrīb ü Münāsebet ve Şürūṭ-ı Meḳādīri Ri‘āyet ile Her Kimse Dilinden Yazılup İrsāl Olinmak Mümkün Olmağın Her Kısım İçün İstiḳlālī Tehānī vü Te‘āzī Yazılmağa Muḳayyed Olinmadı İhmāle Ḥaml Olinmayup İm‘ānla Mülāḥaza Olına. Allāh Velīü’l-en‘ām ve Minhu’t-tevfīḳ’l-‘itmām” başlığıyla verilir. Bu başlıktan da anlaşılacağı üzere mektup örnekleri son bulmuştur. Daha önceki bölümlerde yazılan ve hitap içeren/göndericinin dilinden yazılan mektup örneklerinin her birine cevap/alıcı dilinden mektup örneği yazılmamıştır. Müellif, bunu ihmale yormamak gerektiğini, her bir hitap mektubuna, cevap mektubu yazmanın mümkün olmadığını dile getirir. Bundan sonra mektuplara yazılabilecek ya da daha kısa dualar, dilekler, temenniler göndermek için, kıt’a, sehl-i mümteni [müfred] ve mesnevî nazım şekilleriyle şiir örnekleri yazılmıştır.

Örneklere geçmeden önce okura seslenildiğini düşündüren bir kıt’a, “Kıt’a der-Beyān-ı Sehl-i Mümteni‘ Buden İnşā-yı Manzūm ve Ensāf-ı Ḥ‘āsten ez-A‘ṭāf-ı Aşḫāb-ı Elṭāf u İltimās Du‘ā-yı Ḥayr ez-Ehl-i Ḥayr-ı Zā‘ifullāh Ecrehüm” başlığı konularak verilmiştir. Okurdan bu şiirleri yazmanın güçlüğüne bilip güzel düşünmesini, vicdanına müracaat edip zorluğunu bilmesini, ömrünün nakdini okur için harcayarak ona bir hediye olarak bu eseri takdim ettiğini dile getirir ve ihsan kesesini saçmasını ister. Dua eder ve affı için dua isteyerek bu kıt’ayı bitirir. Bu noktada “*ihsan kesesi*” ifadesinden dolayı, hitap edilen okurun, metnin devrinde yazılıp sunulduğu Kanûnî Sultan Süleyman ya da başka bir rütbeli kimse olduğu düşünülebilir.

Farklı nazım şekilleriyle yazdığı şiirlere geçmeden önce uzunca bir Türkçe başlıkla, “Ba‘z-ı Muḳaṭṭa‘āt ve Rubā‘iyyāt ve Meşneviyyāt ve Müfredāt Dahı Nazm İdüp” ifadeleriyle,

metnin devamında kıt'alar, rubâ'iler, mesnevîler ve müfredler kaleme alacağını haber verir. Bu şiir parçalarının başlıktaki, **“Kimi Du‘ā ve Kimi Şenā ve Kimi İ‘lām-ı Merām ve Kimi İltimās-ı Mektûb ve Kimi Cevāb-ı Vuşûl-i Mektûb ve Kimi Hikāyet ü Şikāyet Vesāyir Mahām-ı Nizām”** ifadelerinden de anlaşılacağı üzere; dua, övgü, niyet bildirme, iltimas, gönderilen mektuba cevap, hikāye, şikayet vesair konular ve amaçlarla yazıldığı ifade edilmiştir. Ardından bu şiir parçalarının, nazım ve nesir fark etmeksizin mektupların yazımı esnasında eklenmesinin faydalı ve daha rağbet edilesi olacağını ifade eder. Bu şekilde mektupları süslemenin herkes tarafından kabul göreceğini belirtmektedir.

Ardından gelen ifadeler, bu bölümdeki ilk şiirlerin kıt'a olduğunu, bunların her biri başka bir meselenin işlendiği mektupların başına yazılmasıyla mektubun beğenileceğini belirtir. Burada müellifin neredeyse her bir mektup örneğine başladığı gibi *“dualar kim”* ifadesiyle yani dualar edilerek başlanan **“Dīger”** başlıklı otuz altı kıt'aya yer verilmiştir.

Sıradaki kıt'alar, **“Bu Kıt‘alar Ba‘z Vācibü’r-re‘āyā Kimselere Ta‘zīm ü Tekrīm-i bī-Encām ile Tazarru‘-nāme İrsāl Eylemek Ser-nāmeleridür”** başlığını taşır. Başlıktan da anlaşılacağı üzere, bunlar yüksek rütbeli kimselere tazarru-nāme yazarken mektubun başına eklenebilecek şiir parçalarıdır. Yirmi bir kıt'a örneği içeren bu bölümde, örneklerden üçü Farsça'dır.

Bir sonraki başlıkta ifade edildiği üzere teklifsiz, laubali, ârif, temiz mezhepli kişilerin teklif perdesinin kaldırıldığını bildirmek için rindane edayla yazılan şiir parçalarına yer verilmiştir. İlki Farsça olan on bir manzumenin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunların genelinin *“tekellüf”* kelimesini içerdiği ve içeriklerinin dostlar arası riya içerebilecek resmiyeti kaldırmak olduğu görülmektedir.

Bunlardan sonra kimi rindane, kimi ârifane ve dervişane, kimi büyülenircesine bir üslûpla yazıldığı ifade edilen müfredlere geçilir. Otuz sekiz müfred örneği verilen bu bölümde, müfredlerin son on üçü Farsça'dır.

Bir sonraki müfredlerin yüksek rütbeli kimselerin mektubuna isim yerine yazılacağını ifade eden müellif, bunlara on üç müfred örneği vermiştir. Bunların geneli makam ve mevkinin, ikbalin, kudretin, baht ve talihin devamlılığı için dua edilen örneklerdir.

Ardından kıt'a örneklerine geçilen metinde, taziye mektuplarına muhataba teselli vermesi amacıyla yazılan örneklere yer verilir. On parça şiirden oluşan bu bölümde, yalnızca kıt'a değil, beş müfred, bir mesnevî nazım şekli bulunur.

Bir sonraki bölümde kedersiz hâlin anlatıldığı, sevinç içeren şiir parçalarına geçileceği bildirilmiştir. Burada yedi müfred, üç kıt'a örneğine yer verilmiştir. Bunların ortak özelliği şiirlerin içerisinde geçen "hâlim sormak", "hâl-i dilüm", "hâl-i kalbüm" ifadeleridir.

Ardından gelen başlıkta müellif, örnek olarak verilecek kıt'aların bazı dostlara hâl bildiren içerikte olduğunu, yalvarma yoluna gitmenin hükmünü beyan ettiğini ifade eder. Burada dokuz kıt'a, üç müfred örneği verilmiştir.

Bir sonraki başlıkta, sıradaki şiir örneklerinin yüksek belagat içeren mektupların benzersiz üslûplarını tarif etmek için olduğunu ifade eder. On bir kıt'a ve beş müfred örneği içeren bölümde, ortak nokta muhataptan gelen mektubun imasını içermesi ve safalar verdiğinin ifadesidir.

Bir sonraki başlıkta, gelecek kıt'aların sevenlerle görüşmeye müştak olanların, onlardan bir ize rastlamakla kanaat etmeleri hükmünü, muhataba yazılan bir muhabbet-nâmeyle rica etme içeriğinde olduğu bildirilir. Burada dört beyitten müteşekkil bir mesnevî, sekiz müfred ve on altı kıt'a nazım şekilli şiir örnekleri verilmiştir.

Gelecek kıt'aların sevenlerin kendisine ulaşan mektuplarından duyulan sevinci anlatmaya yarar vaziyette yazıldığını ifade eden bir başlığın ardından, bu bölümde de on bir kıt'a, on yedi müfred ve beş mesnevî parçası örneklenmiştir.

Bir sonraki başlıkta, mektup yazmayı ihmal eden, dostluk hukukunu unutanlara dokundurma içeren mektup yazılırken eklenebilecek şiir parçaları on iki kıt'a ile örneklenir.

Bir sonraki başlıkta, muhatapların hâllerini bildirmek hususunda kolaycı davranmalarından dolayı gönül daralmasının ifadelerini içeren şiir parçaları bulunduğu ifade edilir. Bu konuda üç kıt'a örneği verilmiştir.

Bir sonraki başlıkta, gelecek beyitlerin dostluk ahdini yenilemek ve muhatabı överek sevindirmeyi içeren uzunca bir övgü şiirine rastlanır. Mesnevî nazım şekliyle verilen bu örnek kırk iki beyitten müteşekkildir ve pek çok beyti "*budur ol*" tekriri ile başlar.

Bir sonraki başlıkta müellif, gelecek kıta'aların ayrılık ve hasreti içeren mektuplara ve sevilenlerin mektup getiren güvercinlerinin ulaşmasına tahammül etmenin zorluğuna işaret eden içerikte olduğunu ifade eder. Bir gazel, on kıt'a, bir mesnevî ve yirmi dokuz müfreden müteşekkil olan bu bölümde, kaleme hitap içeren, ayrılıktan söz eden, mektup yazmaya dair hisleri aktaran ve bu konularda teşbih, teşhis, tenasüp unsurlarının kullanıldığı şiir parçaları vardır.

Bir sonraki başlıkta, sıradaki kıt'a ve beyitlerin şevk okyanusunun tuğyanını içerdikleri ifade edilir. Burada dört kıt'a ve kırk yedi beyit örneği verilmiştir, bunların çoğu Farsça'dır.

Bir sonraki başlıkta, gelecek kıt'aların iltimas-nâmelerde mühim meselerin arz edileceği zaman yazılabilecek kıt'aların bulunduğu bildirilmiştir. Burada beş kıt'a ve on üç müfred bulunur.

Bir sonraki başlıkta, bazı ferah bahşeden hâllerin olduğu zamanlarda “mübarek olsun” diyerek dua etmenin ima edildiği, tebrik-nâmelere konulabilecek şiir parçaları yer aldığı ifade edilir. Burada çeşitli kutlamalar içeren yirmi iki kıt'a, on iki müfred ve iki mesnevî nazım şeklinde şiire rastlanır. Bunlardan bir kısmı Farsça kaleme alınmıştır.

Bir sonraki başlıkta, verilecek örneklerin velî nimetlerinden tekrar himmet ve yardımlarını istemek için yazılacak mektuplara eklenebilecek şiir örnekleri olduğunu ifade eder. Bu bölüm, on bir müfreden ibarettir.

Bir sonraki başlıkta, vefat edenlerin ardından yazılacak taziye mektuplarına yazılacak beyitlerin sıralandığı ifade edilmiştir. On sekiz müfred örneğini ihtiva eder.

Bir sonraki başlıkta, verilecek beyit örneklerinin kadri yüksek kimselerin başlarına gelen musibetlerin onlara eksiklik vermeyeceğini ifade ve ispat eder şekilde yazıldığını ifade edilir. Bu bölüm, dört kıt'a ve on altı müfreden ibarettir.

Bir sonraki başlıkta, amansız zamanın hükmü gereği bazı kötü şeylerin olduğunu duymaktan duyulan üzüntüyü dile getiren ve duacı olunan iki kıt'a örneği verilmiştir.

Bir sonraki başlıkta, büyük âlimlerin alçaklık görmeleri ve azledilmeleri neticesinde yazılan mektuplara eklenebilecek bir kıt'a kaydedilmiştir.

Bir sonraki başlıkta dünyanın geçiciliği, vefa göstermemesi; feleğin ve zamanın gaddarlığı, çabucak geçici olması gibi özelliklerinin sıralandığı mesnevî nazım şekliyle kaleme

alınmış doksan yedi beyitten oluşan bir şiir örneği bulunur. Ardından tekrar benzer içerikte mesnevî, kıt'a ve müfred örnekleri verilmiştir.

Bir sonraki başlıkta, saadet ve devlet sahibi kimselerden yardım ve himmet beklenen beş kıt'a örneği verilmiştir.

Bir sonraki başlıkta, kıt'aların bittiğini haber verir. Müellif, hikmet saçan kitabının bitişi sevinç ve güzellik ortaya çıkarsın diye sevinç beyan eden bir kıt'a ile bitirdiğini ifade eder. Verilecek kıt'anın yüksek rütbeli kimselerin mertebelerinin gökteki hilal gibi dolunaya varmasına müjde ve sevinç göstergesi olduğunu belirtir ve sekiz beyitten müteşekkil bir kıt'a verilir.

Bir sonraki başlıkta, verilecek beyitlerin mektupların sonlarına muhabbeti belirtmek için dualar etmekten ibaret olduğu ifade edilir. Bu bölüm, otuz yedi müfred ve üç beyitten oluşan bir mesnevî içerir.

Bir sonraki şiir parçası altmış üç beyitten müteşekkil bir mesnevî ve yedi kıt'adan oluşur. Bu metinler eser sahibinin öneminin beyanı, belagat erbabının hâllerinin anlatılması şiir ve fesahat sahiplerinin emellerinin tamamlanması, irfan zümresinin dert ortağı olma gibi niyetlerle kaleme alınmıştır. Her fende başarılı olan kimselerin anlatıldığı mesnevî manzumesinde dildeki fasihlik, belagat, nükteli söyleyiş, galat kullanılmaması, söz söylemede benzerinin bulunmaması gibi vasıflar övülür. Kıt'alarda ise münşinin yani eser sahibinin ve aslında mektubun yazıldığı kişinin ve muhatabın gönderdiği mektubun belîğ üslûbunun övgüsü yapılır.

Bir sonraki şiir, “**Mezemmât-i Mektûb-ı Ma'yûb**” adını taşır. Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan bu metinde kişilerin mektup ve yazı yazarken yaptıkları hatalar kınanmıştır. Bir sonraki kıt'ada mektubun hatasının ve sevabının bilinmediğinden, üslûbu, tarzı ve remzini kimsenin anlamadığından bahsedilir.

Bir sonraki şiir elli üç beyitten oluşan bir mesnevîdir. Burada ilmin izzetini seyreden, akıl sahiplerine hitap edilir. Onlara inşâ fenninin yüce olduğundan, onu anlamayanların cahil olduğundan bahseder. Ardından inşâ sanatı övülür:

4332. Fenn-i inşâ kim hümayûn-fâldür

Şâhibine dâ'î-i ikbâldür

4333. Kĩmyā-āsā durur kim bĩ-gümān
Sa'yıla bulmazlar anı t̃ālibān
4334. Bil ki maḥẓ-ı feyẓ-i Yezdānĩ durur
Kullarına faẓl-ı sultānĩ durur
4336. Fenn-i inṣā kim 'aṭā-yı ḥāṣdur
Şāḥib-i ḥalk içre ḥāṣü'l-ḥāṣdur
4337. Maḥzen-i faẓl u 'ināyet gencidür
Şanma anı sa'y u cehdüñ rencidür

Bir sonraki başlık, okura seslenilen bir hâtıme-i kelâmdır. Nazmı yazanın ruhlarına okurdan dua isteyen müellif, eksikliğini mazur görmesini ister. Bu eseri telifteki amacının klasik olarak, hayırlı zikredilmeye sebep olması, âleme bir eser bırakıp gitmek saiki olduğunu ifade ederek açıklar. Okur ayıplarını bulduğu zaman örterse, Allah'ın da onun bütün ayıplarını örteceğini; okura hoş gelenlerin ona yeteceğini, hoş gelmeyenleri kendisine bırakmasını; insanları ayıplamanın hüner olmadığını, ancak cahillerin bunda mahir olduğunu; serzeniş etmemesini, Allah'tan başka ayıpsız kimse olmayacağını ifade eder ve ayıbı, kusuru görünce susmasını ister. Eserini “*cevher-i nâ-yâb*” olarak niteleyen müellif, değme madende bulunmayacak derecede benzersiz olduğunu ve irfan sahiplerinin bu eserin kadrini bileceğini, manâ ve lafız belagatinin tamam olduğunu dile getirir.

Ardından gelen başlıkta bu hatimeye ek olarak yazdığı bölümde, insanların insana ve eserlerine vefasızlığı, bilmezliği, kıymet göstermezliğinden yakınıır:

4413. Bunlar insānı cāme şandılar
Yā hümāyı ḥamāme şandılar
4414. Şūreti bildiler bular ma'nĩ
Dilleri olmağıla bĩ-ma'nĩ
4415. Bulmadılar çü bũy-ı 'irfānı
Görmediler cemāl-i Yezdān'ı
4416. Kaldılar cümlesi esĩr-i 'alef
Naḳd-ı 'ömri idüp 'abesle telef

4417. Ol sebebden kemāle kalmadı kadr
Bulmaz ehl-i hüner kemālle şadr
4418. Anuñiçün dürildi defterler
Kaldı hālī serinden efserler
4419. Okımağ yazmağ işi oldu tamām
Cemālle halk-ı ‘ālem oldu ‘avām
4420. Kimse te’līfe eylemez ikdām
Eyleye halka cehlını i’lām

Halktan el çekip, kimsenin lutfuna talip olmamak, doğru sözden ayrılmamak gerekliliğini; her işin mal ve övgü için değil, Allah rızası için yapılması gerektiğini ifade eder ve Allah’a sadece ondan umup korkması, halkın hâlini hikâye ve bu hâllerden şikayet etmemesi, kendisine marifet vermesi için dua eder.

Bir sonraki başlıkta eserin ne zaman bittiği tarihlenmiştir;

4441. Tokuz yüz altmış üç olduğda hicret
Cemādın hükmine geldükde nevbet
4442. Bu nazm-ı dil-güşā bulup hıţāmı
Şafādan rûh-ı Yahyā aldı kāmı

Allah’a kitabını halk içinde makbul etmesi ve yardım etmesi, rağbet elbisesini giydirmesi ve eserine şöhret safasını vermesi için dualar eder. Devamında ayrılığın üzüntüsüne dair sekiz kıt’a ve himmet sahiplerinden lutuf beklentisi içeren dokuz müfrede yer verilmiştir.

Ardından gelen başlıkta, gelecek şiirin farklı farklı benzetmelerle ayrılık macerasını anlattığı bildirilir. Bu şiir parçası, ayrılığın üzüntülerini dile getiren, “firâk” redifli dokuz beyitten oluşan bir gazeldir. Devamında ayrılık hüznü içeren dokuz kıt’aya yer verilmiştir.

Bir sonraki başlıkta, teselli içerikli kıt’alara yer verilmiştir. Bunların ilk ikisi Farsça’dır. Devamında Türkçe altı uzun kıt’a ve üç mesnevî yer alır. Bunlar sabır ve tahammülün kalmadığı, muhataba özlem ifadeleri içeren şiirlerdir.

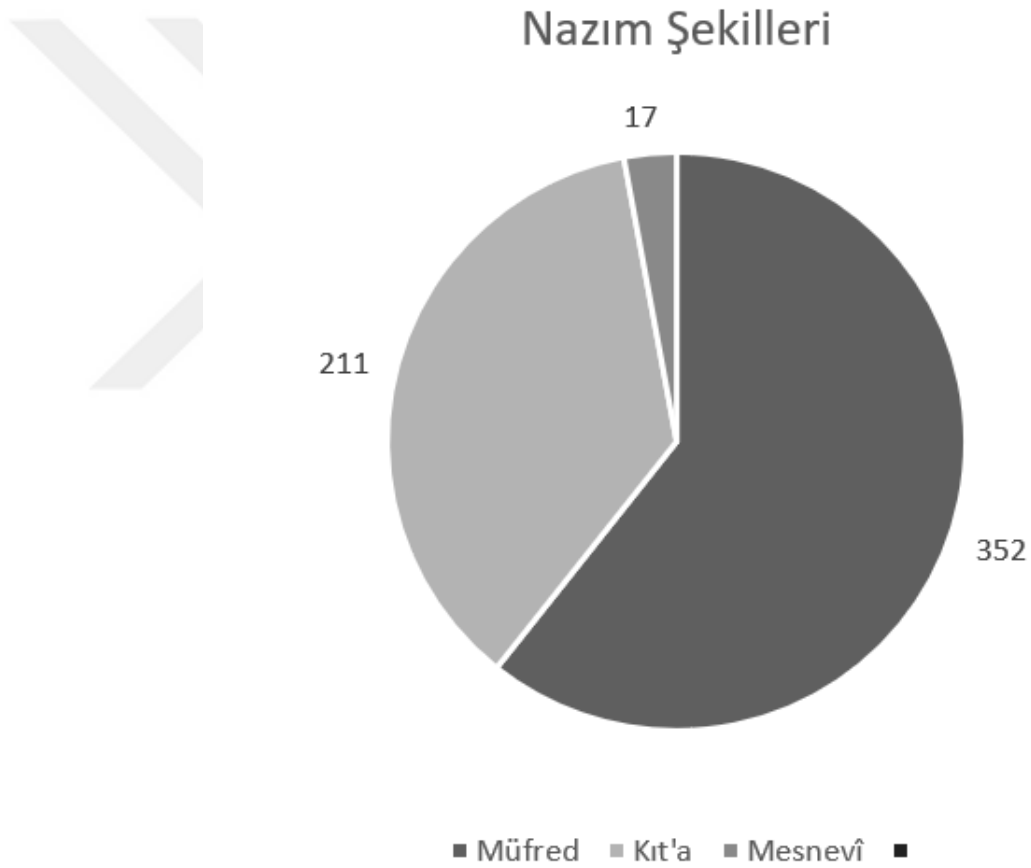
Bir sonraki başlık, bir kimsenin kendi başına gelen kötü bir olayı ve ayrılık ateşini sevdiklerine bildirmek için söylenen şiir örneklerini bildirir.

2.3. Şekil Özellikleri

2.3.1. Nazım şekilleri

Mesnevî olarak kaleme alınan metinde 4661 beyit bulunur. Hacimli sayılabilecek bu metinde kullanılan tek nazım şekli mesnevî değildir. İçerisinde müfredler yoğunluklu olmakla beraber, kıt'a ve asıl metin haricinde, kısa mesnevî nazım şekillerine de rastlanmaktadır. Baştan sona bir konunun işlenmediği, manzum bir münşeât formatında yazılan metinde mektuplar haricinde metinde toplam üç yüz elli iki müfred, iki yüz on bir kıt'a ve on yedi parçadan oluşan mesnevî nazım şekli bulunur. Bunlar genellikle farklı vezinlerde karşımıza çıkar.

2.3.2. Vezin

Mesnevîde birçok kalıp kullanılmıştır. Metinde kullanılan aruz kalıpları aşağıda gösterilmiştir:

Fe‘ilâtün/mefâ‘ilün/fe‘ilün (Ana kalıp)

Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/fe‘ûlün

Fe‘ûlün/fe‘ûlün/fe‘ûlün/fe‘ûl

Mef‘ûlü/fâ‘ilâtü/mefâ‘ilü/fâ‘ilün

Müfte‘ilün/fâ‘ilün/müfte‘ilün/fâ‘ilün

Fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilâtün/fâ‘ilün

Kullanılan bu altı aruz kalıbına bakılarak, bunlarda çok fazla kusur olmadığı ve müellifin aruz vezinlerini kullanmada başarı gösterdiği görülmektedir.

2.4. Eserin Dil ve Üslûp Özellikleri

Metinde kullanılan kelimeler 16. yy. da kaleme alınan diğer edebî metinlerden, özel olarak da mesnevîlerden genel itibarıyla farklıdır. Bu durum müellifin içinde bulunduğu ilmiye sınıfına sebep sonuç ilgisiyle bağlanabilir. Metin; edebî, tahkiyevî bir dilden ziyade öğretici niteliktedir. Bir olay anlatımı söz konusu olmadığından fiillerden ziyade isimler ve sıfatlar kullanılır. Bu isim yapılı kelimeler halk ve şair zümresinden ziyade Osmanlı ulemâ sınıfına yöneliktir. Buna rağmen benzetme ilgileri, klasik edebî metinlerle benzer durumdadır.

Mektuplarda hitap edilen kişinin sınıfına ve yakınlığına göre üslûbun şekillendiği görülmektedir. Şair, padişah yahut devlet büyüklerine seslenirken cömertlik, ululuk, baht ve ikbâl çerçevesinde kelime kadroları kullanır. Ulemâ ve din büyüklerinden kimselere hitap edilen mektuplarda, ilmiye sınıfının kelime kadroları, inayet, şefaât, dua, irfan, himmet gibi kelimeler tenasüp içerisinde çeşitli benzetmelerle verilir. Sayılan bu iki sınıfta da -istisnâî yergi içerikli mektuplar haricinde- dil ve üslûp, âcizâne bir kimsenin niyaz edercesine dil dökmelerine benzetilebilir. Aynı yalvarırcasına üslûp, sevenlere gönderilen ayrılık üzüntüsü, görüşme isteği bildirilen muhabbet mektuplarında da vardır. Burada muhatabın bir hanım olduğu durumlarda kelime kadrolarının meclis, bahçe ve bahçeye dair unsurlardan seçildiği görülmektedir. Mesnevînin üçüncü bölümünde yer alan aile fertlerine ve hocalara hitap edilen mektuplarda ise üslûbun daha samimi olduğu görülür. Bu samimiyet sanat veya belagat bakımından kötülüğü ifade etmez; “ben” dilinin kullanılması, hâl beyanları ve kullanılan benzetmeler açısından samimiyetin söz konusu olduğu

söylenbilir. Yine bu son bölümde yer alan ta'riz içeren mektuplarda halk arasında geçen deyimlerin kullanıldığı görülmektedir. Kınama içeren birkaç mektupta şair, övmek kadar yermeyi de iyi bildiğini ispatlamak istemiş gibidir. Bir övgü edebiyatı sayılabilecek klasik Türk edebiyatında, yergi şiirlerini iyi söylemenin daha büyük söz hüneri sayıldığı bilinir. Şair burada kullandığı ifadelerle yermekteki hünerini de göstermiştir.

2.4.1. Eserin şiir dili

Klasik bir edebi dile sahip olmadığını gözlemleyebildiğimiz bir metin olan *Hazînetü'l-Beyân*, şairinin dâhil olduğu ilmiye sınıfına uygun bir dile sahiptir. Müellifin edebi metinlerde fazla geçmeyen kelimelerle beyitleri süslediğini, hatta bilhassa bunlarla kafiye yaptığını söylemek mümkündür. Arapça ve Farsça az bilinen, şairin bir kelimenin ikinci ve üçüncü anlamını kasettiği kelimelerin yoğun olduğu metinde Türkçe kelimelere daha az rastlandığı söylenebilir.

2.4.2. Eserin üslûbunu oluşturan unsurlar

Metinde fazla kullanılmayan kelimeler, ayet-i kelimelerden alınan dua içerikli ifadeler, tahsin ve sevgi ifadeleri, çok sık rastlanmasa da yergi ve tahkir ifadeleri müellifin üslûbunun oluşmasına zemin hazırlar. Özellikle çok bilinmeyen, lügatte ikinci veya üçüncü anlamları düşünülerek yerleştirilmiş kelimelere rastlanması, müellifin dikkatli bir şair ve iyi eğitilmiş bir müderris olduğunu gösteren karinelere sahiptir.

Vezinlerin kısalığı gereği normal olarak bazen anlamın bir sonraki beyitlerde tamamlandığı, birkaç beyitten sonra bir cümle özelliği gösterebilecek yüklem verildiği görülür.

Bir beyti oluşturan iki mısra arasında ahengi artıran tekrarlara ve akislere rastlanır:

3263. Nāme-i nüzhet-nümā inşāsına ‘unvān olan

Hāme-i selvet-güşā imlāsına burhān olan

3264. Şol du‘ādur kim ola rey b ü riyādan pāk u şāf

Ol şenādur kim biri ola murādın bī-hilāf

Kelime tekrarlarının yoğun olduğu ve ahengin yalnız mısra sonunda değil, mısra başında sağlanmaya çalışıldığı bölümler de vardır, birkaçına örnek verilebilir:

3964. Kimi itdi ẖarīf-i bezm-i vuşlat
Kimi itmeye esīr rezm-i fūrkat
3965. Kimi itdi neşāta yār-ı hem-dem
Ki itmeye anı endūha maḥrem
3966. Kimi itdi ẖarīn-i gülşen-i yār
Ki itmeye mekīn-i ḥürmen-i ḥār
3967. Kimi itdi refīk-i sāhil-i mihr
Ki itmeye ġarīk-i lücce-i ẖahr

Bir başka örnek:

3616. Budur ol nüṣṣa-i ḥümā-yı fūrkat
Budur ol sāye-i kef-i irādāt
3617. Budur ol maḥrem-i esrār-ı aḥyār
Budur ol hem-dem-i aḥbār u esmār
3618. Budur ol vārid-i mülk-i beşāret
Budur ol ẖāşıd-ı şehr-i ʿibāret

Başlıklar çoğunlukla Farsça tamlamalarla verilen nesir cümleleridir. Bunlar süslü nesir örneği sayılabilecek secili, âhenkli metinlerdir ve genellikle Arapça bir dua ile bitilir. Örnek olarak:

“Kısm-ı ẖadḥ u Melām u Kelām Taʿn-ı Fercām Bu Kısm ʿAklen Meşʿüm ve Naḫlen Mezmüm Olmağın Cemʿī Aḫsāmuñ Āḫirinde Īrād-i Ḥikmet-i Edrāc-ı Kitāb Cāmiʿ-i Eşnāf-ı Ḥiṭāb u Cevāb Olmağdur Yoḫsa Fiʿl-Ḥaḫīḫa İhmāl-i Evveli ve Enseb ü Türkī Uḫrā ve Aḫreb İdi Ḥāttime-i Mekātib Bu Maʿküle Vehāmet-i İḥām ve Sāmet-i Encām-ı Nizām İle Olmağ Mütemeyyin Olmamağ Mülāḫaza Olinup Anlardan Şoñra Birḫaç Daʿvet-nāmeler Yazılup

Ḥitām-ı Risāle Anuñ İle Ḥatm İzāla'llāh Ca'lü'l-kelām Ḥāliyā 'An Levmeḥā Nāme-i Ḳaḍḥ
Ḥisād u Levme-i İzdād u bī-İsti'dād”

Bunlar haricinde kısa Türkçe ya da Farsça açıklama cümlesi sayılabilecek başlıklar da vardır. Türkçe cümle özelliği gösteren başlık örneği:

“Eger Mektüb Gelmiş İse ‘Hemīşe Nazır-ı Rāh-ı Ḥaberdür’ Beytinden Feraḥ-sāz Eyleyüp
‘Mülk-i Derūnı’ Beytine Gelince Yazılmayup Yirine Bu Ebyāt Yazıla”

Farsça	cümle	özelliği	gösteren	başlık	örneği:
“Maḥabbet-nāme-i Esāfil Ki Müteẓammın Vaşf-ı Şevḳ Bāşed”					

2.5. İmlâ Özellikleri

Metinde imlâ hususiyetleri şairin yaşadığı yüzyıl olan 16. yy. dil ve imlâsına uygundur. Dilde yuvarlaklaşmanın devam ettiği bu yüzyılda kaleme alınan diğer metinlerde olduğu gibi bu metinde de yuvarlaklaşma hakimdir.

Özellikle Beyazıt Devlet Kütüphanesi nüshasında yuvarlak ünlü olan “vav” harfi eklerde gösterilirken, Princeton Üniversite Kütüphanesi nüshasında “vav” ünlüsü yazılmadan geçilmiştir. Bu durum, iki nüshanın istinsahının aynı zamana rastlamadığını gösteren bir işarettir. Beyitlerin geneli, Türkçe cümle özelliği göstermez, zaten manzum bir metin olması, kurallı cümle beklentisi oluşturmaya da Türkçe’deki gibi fiilin sonda olduğu beyitlere sık rastlanmaz. Bunun yerine Arapça’daki cümle sentaksına uygun olarak cümleye fiille başlama ya da Fars dili gramer yapısında bulunan “ki” bağlaçlı cümleler daha sık görülür. Ancak bu durum kısa aruz kalıplarıya yazıldığı için genelde mesnevîlerde görülen bir durumdur.

3. METİN

3.1. Nüshaların Tavsifi

3.1.1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi nüshası

Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 5887 numarada kayıtlı bu nüsha, metin kısmında siyah ve başlıklarda sürh kalem kullanılarak nesih hatla yazılmıştır. Harekesizdir. Serlevhasında çiçekli işleme bulunur. İki sütundan oluşan varakların her birinde on beş satır bulunur. Sayfalarda takibe bulunmaz. Yalnızca cetvel bulunan sayfalarda herhangi bir tezyine rastlanmaz. Yüz yetmiş yedi varaktan oluşan bu nüshanın ön ve arka yüzeyleri ciltlidir. İstinsah kaydı yoktur.

Baş: Nām-ı İzid kilīd-i iḥsāndur

Beyti anuñ Raḥīm ü Raḥmān'dur

Son: Ḥabībūñ ḥürmeti ey Rabbü'l-Menān

Bu mes'ûlün ḥuşûlin eyle iḥsān

3.1.2. Princeton Üniversite Kütüphanesi nüshası

Princeton Üniversite Kütüphanesi, MS. Turc'ta kayıtlı 160 numaralı nüshasında yüz on dört varak olup ön ve arka yüzleri deri ciltlidir. Sayfalar eksiktir. İstisnalar olmakla birlikte başlıklar kırmızı, metin siyah mürekkeple ve ta'lik hatla kaleme alınmıştır. Serlevhasında işleme bulunur. İki sütundan oluşan metinde her sayfada cetvel çizgisi ve yirmi bir satır vardır, takibe yoktur. Cetvellerde işlemeye rastlanmaz. İstinsah kaydı yoktur.

Baş: Nām-ı İzid kilīd-i iḥsāndur

Beyti anuñ Raḥīm ü Raḥmān'dur

Son: Ḥayr ile yād eyleyenler işbu ḥaṭṭın kâtibin

Ḥayra yazsun sözüñüz anuñ kirāmen kâtibin

Metin tesisi yaptığımız bu çalışmada her iki nüsha da okunarak tam bir metin oluşturulmaya gayret edilmiştir. Nüshalardan herhangi biri esas nüsha olarak belirlenmemiştir.

3.2. Metin Tesisinde İzlenen Yol

- a. Edisyonkritikli metni oluştururken her iki nüsha okunmuş, karışık bulunan varaklar metnin içeriğine göre olması gereken yerlere yerleştirilmiştir.
- b. Her iki metinde de birbirinde olmayan şiir parçaları bulunur. Bunlar edisyon kritikli metne eklenmiş ve dipnotta gösterilmiştir.
- c. Her iki metinde de olmayan fakat vezin ve manâya uydurmak gerekliliğinden bazı eklemeler köşeli parantezle gösterilmiştir.
- d. Varak numaraları Princeton nüshasında dağınık olmasından dolayı daha düzgün ve tam bulunan Beyazıt nüshasına göre düzenlenmiştir. Farklı varaklarda bulunan yerler dipnotta gösterilmiştir.
- e. Arapça ve Farsça metinler Latinize edilmiş, anlamları dipnotta gösterilmiştir.
- f. Metinde birden çok aruz kalıbı kullanıldığından, kalıplar değiştikçe başlıkların altında yazılmıştır. Vezin aynı olduğu durumda başlıkların altında vezin gösterilmemiştir.
- g. “i-“ (imek) fiili ve “ile” edat/bağlacı ve “içün” edatı edisyon kritikli neşirde tutarlılık bulunması açısından geldiği kelimeye bitişik yazılmış, nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir. Ünlü ile biten kelimelerde bu fiil ve edatların geldiği durumlarda vezin gereği araya giren kaynaştırma sesiyle birlikte okunduğu durumlarda kelimeler bitişik yazılmıştır.
- h. “i-“ (imek) fiili ve “ile” edatının kelimeye birleşik yazıldığı durumlarda birleşik gösterilmiş, ancak vezin gereği ünlü yazılmasa da ünlüyle okunduğu durumlarda da bu kelimeler bitişik yazılmıştır.
- i. “içün” edatı (چون) şeklinde geldiği kelimeye bitişik ya da ayrı yazıldığı durumlarda edisyon kritikli neşirde önceki kelimeye bitişik yazılmıştır.
- j. “durur” bildirme eki, önceki kelimeden ayrı olarak yazılmıştır.
- k. Farsça asıllı ek ve kelimelerin imlasında, her türden ön ve son ek, eklendiği kelimeden tire (-) işaretiyle ayrılarak yazılmıştır. Ancak Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan

Güncel Türkçe Sözcük'te bulunmasına binaen Türkçeleştiği düşünülen bazı kelimeler tire (-) olmaksızın yazılmıştır.

- l. Farsça asıllı kelimelerin seslendirilmesinde Türkçe söyleyiş esas alınmıştır.
- m. Arapça asıllı kelimeler, metnin yazıldığı yüzyıla binaen özgün biçimleriyle (vezinlerine uygun) seslendirilmiştir.
- n. Nadiren de olsa nüshalarda bazı kelimelerde hareke bulunduğundan kelimeler nüshalara bağlı kalınarak seslendirilmiştir.
- o. Aslında hemze olan kelimelerin yazımında daha güvenilir bulunan Beyazıt Kütüphanesi nüshasına bağlı kalınarak yâ'lı yazılmıştır. Farklar dipnotta gösterilmiştir.
- p. Arapça'da belirlilik bildiren harf-i târif denilen “ل” eki eklendiği kelime ile arasına tire (-) konularak ve geldikleri kelimenin ilk harfinin şemsî ile kamerî harfler olmasına göre kurala uygun olarak yazılmıştır. Özel isimlerde “el-“ eki bitişik yazılmıştır.
- q. “Allâh” lafzı, birleştiği kelimeyle herhangi bir işaret kullanılmaksızın birlikte yazılmıştır.
- r. Allah ve peygamberi niteleyen sıfatlar, sadece özel isim olarak kullanıldığı durumlarda büyük harfle yazılmıştır.
- s. Nüshalardaki yazılış dikkate alınarak özel isimler, başlıklardaki her kelime ve mısra başları büyük harfle başlatılmıştır. Başlıklarda istisnâî olarak kelimenin başında ön ek bulunduğu durumlarda ön ek küçük harfle ve geldiği kelimeye tire (-) konularak ve ön ek alan kelimenin ilk harfi büyük yazılarak verilmiştir. Ayrıca başlıklar kalın (bold) olarak vurgulanmıştır.
- t. Harf-i cer ve benzeri görevdeki harfler Latinize edilken Arap harfli yazılışı esas alınmıştır. Yine Arap harfli yazılışında geldiği kelimeyle bitişik yazılan ekler, bitişik yazılmıştır. Bu eklerin harf-i târifle geldiği durumlarda harf-i târif yazım kuralı uygulanmıştır.
- u. Şahıs, yer vb. ile birleşen Türkçe ekler kesme (‘) işaretiyle ayrılmıştır.
- v. İki ünlünün ulama işlemiyle birbirine katıldığı durumlarda bu alt tire () işaretiyle gösterilmiştir.

3.3. Edisyonkritikli Metin

[B 1b, P 1b]

İşāret be-Teyemmün-i be-Nām-ı Vācibü'l-a'zām Melik-i Müte'āl celle 'Ani'l-eşbāh ve'l-emsāl⁴

(Fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün)

1. Nām-ı İzid kilīd-i ihsāndur
Beyti anuñ Raḥīm ü Raḥmān'dur
2. Kim ki aldı eline miftāḥı
Fetḥ ider ḳufl-i bāb-ı efrāḥı

Ḥamd-i Şāni'-i 'Amīmü'l-efzāl be-Ġāyet-i İclāl ü Nihāyet-i İbtihāl ve Hüve't-taḥḳīḳ li-Küllü Ḥamdin 'Alā Külli Ḥālın bi-Küllü Maḳāl⁵

3. Ḥamd-i bī-ḥadd aña ki bīçündür
Derk-i evşāfı ḥadden efzündür
4. Şāni' ü 'ālim ü tüvānādur
Mālik-i mülk-i zīr ü bālādur
5. Ḳudreti cümleye berāberdür
Emrine ins ü cin musaḥḥardur⁶

⁴ “Eşi ve benzeri olmaktan yüce olan, vācibü'l-a'zām melik-i müte'āl'ın adının uğur sayılmasına (teberrüken) işāret.”

⁵ “Faziletler taşıyan sonsuz iclal ve ibtihal sahiibi Sāni'e hamd olsun; O ki her hāl ve her kelam üzerindeki şükrü hak edendir.”

⁶ cin: cān; B.

6. Kāyinātı yaratdı hikmetile
Yiri göği pür itdi ‘ibretile⁷
7. Cümle şey hayy egerçi cāmiddür
Birliğine kâmusı şāhiddür
8. Külli eşyā lisān-ı hālile
Şūret-i mazhar-ı kemālile
9. Çağırup dir ki bir durur vācib
Herkese böyle bilmedür vācib

[B 2a]

Maṭla‘-ı Berā‘at-ı İstihlāl ve Girizgāh-ı Ta‘rīf-i Maḳāl⁸

10. İtdi insānı nüshā-i kübrā
Andadur sırr-ı vahy-i *ev-ednā*⁹
11. Kıldı maḥzen kuluñı ‘irfāna
Cevher-i nuṭkī itdi dūr-dāne

[P 2a]

12. Gūne gūne edālarile añı
Eyledi gülşen-i tarab çemeni
13. Dil olup aña ‘ārīf-i simsār
Eyledi ‘aqlı ‘āleme mi‘yār
14. Sözi tevḥīdine kefīl itdi
Vaḥdetine anı delīl itdi

⁷ ibretile: ‘izzetle: P.

⁸ “Kelamın girizgāh ve matla’ının açıklanması.”

⁹ “Yahut daha yakın” 53/Necm/9

15. Şarḥ-ı ĩmān itdi iḳrārı
‘ılme mīzān itdi güftārı
16. Vaşḥ-ı zātına mazḥar itdi anı
Şun^c u faẓlına manẓar itdi anı¹⁰
17. Nefesi mürdeye ḥayāt itdi
Kām-ı cāna anı nebāt itdi
18. Cem^c idüp bil ki nūnla kāfı
İtdi kevneyn emrine kāfı

Ḥatm-i Ḥitām-ı Tevhīd be-Temcīd-i Resūl-i Mecīd¹¹

19. Şadr-ı ḥās-ı ḥabīb-i ekmelini
Ma‘şer-i enbiyānuñ efḍalini
20. Mecma^c idüp cevāmi‘-i kelime
Menba^c idüp levāmi‘-i kelime
21. Virdi aña belāḡati i‘cāz
Oldı añunla cümleden mümtāz

**Na‘t-ı Seyyid-i Kāyināt ve Vaşḥ-ı Mefḥar-ı Mevcūdāt ‘Aleyhi Efāḍilü’t-taḥiyyāt
ve’ş-Şalavāt¹²**

[B 2b]

¹⁰ u:-P.

¹¹ “Tevhīd kısmının Resūl’ü temcīd ile bitirilmesi.”

¹² “Kâinatın kendisine övgü ve tüm varlıkların kendisi ile ıftihâr ettiği zâtın vasıfları. Tahiyat ve salavatların en faziletlieleri onun üzerine olsun.”

22. İştîfâ tahtınıñ şehinşâhı
Evc-i burc-ı risâletüñ mâhı
23. Mehbiṭ-i vaḥy-i *tâ* vü *hâ* dur ol
Maṭlaṣ-ı *şems ve'd-Duḥâ* dur ol¹³
24. Tâc-ı fark-ı cemî-i mürseldür
Ḥil'at-i ḥâşî vaḥy-i münzeldür
25. Cümleten çeşmi rūḥ-ı şâfidür¹⁴
Nazarı derd-i rūḥa şâfidür
26. Ayağı tozu tâc-ı devletdür
İttibâ'ı sebîl-i cennetdür
27. Maḥzar-ı ḥâşî feyz-i aḳdesdür
Ser-be-ser cevheri muḳaddesdür
28. Sırr-ı sırr-ı ḥaffî-i 'irfândur
Raḥmet-i Hakk'a nûr-ı bürhândur
29. Şems-i Yesrib nebîre-i 'Adnân
Şâh-ı Mekke ḥülâşâ-yı insân
30. Lübb ü lübb-i fevâkih-i icâd
Mağz-ı nağz-ı serâyir-i imdâd

[P2b]

31. Pertev-i evvel-i ziyâ-yı vücūd
Nüşa-i âḥir-i ḥaşâyîş ü cūd

¹³ “Kuşluk vaktine andolsun” 93/Duhâ/1

¹⁴ çeşmi: cismi: P.

32. Nemek-i ẖān-ı hikmet-i tekv̱n
Āb-rūy-ı şemāyil-i temḵn
33. Pīşvā-yı rūsul şaffiyü'l-hayl
Reh-nümā-yı sübül naķiyü'z-zeyl
34. ʿArabīyyü'n-neseb penāh-ʿAcem
Şerefü'l-haseb [ü] refīʿ-i himem
35. Aḥmed ü Muşţafā Resül-i Em̱n
Mefḥar-ı enbiyā ḥabīb-i güẕn
36. Feyz-i ḥāş-ı netāyic-i raẖmet
Fāyiz olup hemīşe tā ḡāyet

[B 3a]

37. Rūḥ-ı pākine biñ selām olsun
Himmeti ümmetine ʿām olsun

Tetimme-i Naʿt-ı Seyyide'l-mürseḻn be-Taʿzīm-i Āl-i Em̱n ve Aşḥāb-ı Güẕn

Rıḍvānu'llāhu Aleyhim Ecmaʿīn İlā Yevmi'd-dīn¹⁵

38. Āl ü aşḥāb kim velīlerdür
Mazḥar-ı reʿfet celīlerdür
39. Hādiyān-ı sebīl-i ʿirfāndur
Mürşidān-ı ṭarīķ-i ĩmāndur
40. Kevkeb-i çarḥ-ı irtizālardur
Ḳulzüm-i feyz-i ictibālardur

¹⁵ “Seyyidü'l-mürseḻn'in naatının sonu, ashāb-ı güẕninin hürmetine, kıyamete dek Allah'ın cenneti üzerlerine olsun.”

41. Rūhlarına dūrūd-ı nā-ma‘dūd
Tuhfe-i feyz-i medh-i nā-mahdūd
42. Dāyimā fāyız ü revān olsun
Her biri mefhar-i cinān olsun

Medh-i Çehār-yār-ı Kibār Aşhāb-ı Uşul-i Füşul-i Menākıb-āşār¹⁶

43. Hāşa kim çār-yār-ı ‘ālī-şān
Menba‘ü’l-‘ilm ma‘denü’l-‘irfān
44. Çār-aşl-ı tabāyi‘-i hikmet
Çār-rükn-i mebānī-i rahmet
45. Halef-i fāyık-i Resul-i kerīm
Şeref-i cilvegāh-ı ‘Adn ü Na‘īm
46. Vüzerā-yı Muḥammed-i Muhtār
Hulefā-yı celāyilü’l-āşār
47. Dīn ü millet bināsi erkānı
Şehr-i ‘ilm ü kerāmet a‘yānı
48. Āsumān-ı hüdā sitāreleri
Muşhaf-ı hikmetüñ seyyāreleri

[B 3b, P 3a]¹⁷

49. Şer‘ ü dīn cūybārı çeşmeleri
Çeşmesār-ı kemālüñ eşmeleri

¹⁶ çehār: çār P.

“Ashabdan dört yār-i kibārın medhi, herbirinin menkıbe eseri gösteren ayrı ayrı usûlleri.”

¹⁷ P nüshasında 4a’dadır.

50. Ser-firāzān-ı kişver-i taḥkīk
Hoş-tırāzān-ı cāme-i tevfiḳ
51. Sānī işneyn evvelen Şiddīk
Yār-ğār-ı şafā ‘atīk-i Şiddīk
52. Sāniyen fārīk-ı ḥaṭā vü şavāb
Ya‘nī Fārūk-ı a‘deli’l-aşḥāb
53. Sālişen kutb-ı cāmi‘ü’l-Ḳur’ān
Kāmilü’l-ḥilmi ve’l-ḥayā ‘Osmān
54. Rābi‘en şāḥib-i kemāl-i celī
Şāh-ı Düldül-süvār a‘nī ‘Alī
55. Şīt-i iḥsānları müdām olsun
Cānları cānlara imām olsun
56. Zikr-i ḥayrıla zinde olsunlar
Şeref-i cāvidān bulsunlar
57. Vaşf-ı mefḥarları ola bākī
Rūz-ı ḥaşr olalar bizi vākī
58. Ḳurb-ı ḥazretde ḥāş olsunlar
Raḥmete iḥtişāş bulsunlar
59. Şüfe‘ā-yı ‘uşāt olsunlar
Şāḥib-i şāliḥāt olsunlar

Mi‘rāc-ı İbtihāc-ı Tāc-ı Enbiyā Dürretü’t-tāc-ı Aşfiyā Pādişāh-ı Bārgāh-ı Iştifā ve

Zikr-i Muḥtaş Şoden-i u be-Faḥr ü Bahā ve ‘İzz ü ‘Alā¹⁸

¹⁸ “Nebîlerin tacının arınmış olanların tacının incisi, güzîde olanların dergâhının padişahı, mirâc ile müjdelendiği ve onun izzet, yücelik ve kıymetlenmesine erişmesine dair zikir.”

60. Bir gice maṭla‘-ı meh-i iḳbāl
Mevkib-i kevkeb-i sa‘ādet-i ḥāl
61. Ne gice rūz-ı ‘īdile hem-ser
Ḳadrla fāl-ı devlete beñzer

[B 4a]

62. Ḳarż alur şu‘lesinden anuñ rūz
Gūyiyā ḍaḥve-i dem-i Nevrūz
63. Nesemātı ḥevā-yı heşt-bihişt¹⁹
Zūlf-i ḥūrā gibi ‘ābīr-i sīrişt
64. Merdüm-i dīde-i zemīn ü zamān
Zīb ü zeyn-i sevād-ı ‘ālem-i cān
65. Māhı mihre müfāḥare eyler
Şebi rūza müsāmere eyler
66. Zūlmeti sırr-ı keyf-i meddü’z-zıll
Rāḥat olur içinde her ‘āḳıl
67. Cümle kevkeb olup su‘ūd üzre
Her biri mevkib-i şu‘ūd üzre

[P3b]²⁰

68. Şerefinde cemī‘-i seyyārāt
Her demi reşk-i fażl-ı Ḳadr ü Berāt

¹⁹ ḥevā-yı: havā-yı B.

²⁰ P nüshasında 4b’dedir.

69. Biñ göziyle sipihr olup nāzır
Dürr-i cevher nişār için hāzır
70. Hufte olup ‘uyūn-ı fitne vü şer
Çeşm-i encüm iderdi hīre nazar
71. Rāh-ı vaşl-ı habīb olup hālī
‘Ālem olup şafāyla mālī
72. Āsumān u zemīn olup hurrem
Hātır-ı aşfiyā olup hoş-dem
73. Kulzüm-i feyz idüp katı tuğyān
Mevc-i yemm-i şafā olup ‘ummān
74. Hātır-ı Aḥmed’i ri‘āyet için
Cümle-i hemmine kifāyet için
75. Melekūtı teferrüc itmek için
Cānı bir dem teberrüc itmek için²¹
76. Ğulgule tıldı ‘ālem-i melekūt
Gelse diyü o şāhid-i ceberūt²²

[B 4b] ²³

77. Muntazır oldu cümle kıdsiler
İdeler tā ki ol cemāle nazar
78. Kısm-ı kerrübī oldılar rakḳāş
Ya‘nī eyler ‘urūc o hāşşü’l-hāş

²¹ 75. beyitten sonra 92-104. beyitler gelmektedir.

²² -P.

²³ P nüshasında bu sayfa eksiktir.

79. Zeyn olındı Һarīm-i ins ü şafā
Tā temāşā ide o şāh-ı bahā
80. Aşfiyā Һayli Һāzır oldılar
Maқdem-i şāha nāzır oldılar
81. ‘İtr-ı şālik idüp nesīm-i cinān
Müşk ü ‘anber şemīmi tıldı cihān
82. Cūş idüp Һulzüm-i ‘ināyet-i Һāş
İtmege ol Һabībi faһr-i Һavāş
83. Peyk-i Һazret o şāh-ı kevneyne
Maṭla‘ olmağa māh-ı kevneyne
84. Berķ-i pā-ber-Burāk idüp Һāzır
Didi Rabbūñ Һudūmūñe nāzır
85. Şan ki bād-ı mücessem idi o raһş
Cismi başdan ayağa nūr-ı dıraһş
86. Seyri sırrına iremez idrāk
Bir adım yir aña tıkuz eflāk
87. Mā-Һaşal Һāleb-i münīr ü laṭif
Tā Һulūl eyleye o rūḥ-ı şerīf
88. Bindi aña çün ol refī‘-i cenāb
Tıtdı Cibrīl ol maḥalde rikāb
89. Merkeb-i bāda çün süvār oldı
Āl-i Dāvud gördi zār oldı
90. ‘Azm idüp dergeh-i celīle hemān
Āsumāndan yaña yüridi revān

91. Karşu geldi cemi'-i ehl-i semā
Didiler *hayra maḳdem ü ehler*²⁴

[B 5a]²⁵

92. Ser-te-ser gökleri görüp geçdi
Bāl-i 'azmi yukaruya açdı
93. Geçdi cümle hicābı ol Server
Māverā oldı māsivā yek-ser
94. Çeşm-i bātın açup olup hāzır
Oldı dīdār-ı Rabbi'ne nāzır
95. *Ḳābe kavseyn* maḳāmına irdi²⁶
Şeh-nişīn-i taḳarrübe girdi
96. Gördi vü buldı cümle maḳşūdın
Oldı şāhid cemāl-i ma'būdın
97. Gitdi āsar-ı keşret ü imkān
Baḫr-i vaḫdetde ğarḳ olup ol cān
98. Cümle ten çeşm ü gūş olup ol dem
Mū-be-mū oldı sırlara maḫrem
99. Bir olup 'ışḳ u 'āşık u ma'şūk
Yek-cihet oldı şādık u maşdūk
100. Oldı cümle kemāle maḫzar-ı küll
Gül-i esrār-ı vaḫdete bülbül

²⁴ “Kademin hayırlı olsun ve hoş geldin.”

²⁵ P nüshasında bu sayfa eksiktir.

²⁶ “ Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.” 53/Necm/8-9

101. Rūḥ olup cümle cismi ser-tā-ser
Kalmadı māsivādan anda eṣer
102. Mīm-i Aḥmed gidüp Eḥad kaldı
Evvel āḥır hüve's-Şamed kaldı
103. Rūḥına tuḥfe-i selām u dūrūd
Fāyiz olup hemīşe bula vūrūd
104. Dāyimā ola 'āzim-i mi'rāc
Kulzüm-i feyzi ola pür-emvāc

[P 4a]²⁷

105. Mevc urup baḥr-i cūdı her sā'at
Ümmeti ḥāṭırı bula selvet
106. Virilicek şefā'at-ı kübrā
Ümmetin şād ide o māh-liḳā

[B 5b]

Nidā-yı Tazarru' İnhā be-Ravza-i Ān Kible-i Qabül-i Du'a ve Ka'be-i Huşul-i Me'mul-i

Zu'afa vü İstimdād Nümüden ez-Rūḥ-ı Fāyizü'l-fütüh An Faḥr-i Aşfiyā²⁸

107. Ey naḳībü'r-rüsül şafiyü'l-ḥayl
Ey ḥabīb-i Hudā naḳīyü'z-zeyl
108. Ey şeh-i bārgāh-ı 'ālem-i cān
V'ey meh-i burc-ı eşref-i iḥsān

²⁷ P'de 3a'dadır.

²⁸ "Dua kabul kıblesinin bahçesi, zayıfların arzularının elde ettikleri Ka'besine haykırıışlarının nidası ve o arınmışların gurur kaynağı olan fāizü'l-fütüh fetihler feyzeden o ruhdan (Hz.Muhammed'den) medet ummaları"

109. Dürr-i yektā-yı ḵulzüm-i tevḥīd
Şāhid-i bezm-i ma‘şer-i tefrīd
110. Vāḥid-i şadr-ı kişver-i ḥikmet
Vāsıṭ-ı ‘ıkd-ı cevher-i ‘işmet
111. Niçe bir olasın nihān çün cān²⁹
Ne zamānda olursın ola ‘ıyān
112. Nūr-ı ḥüsnüñ niçün olur mestūr
İsteriken hemīşe şān-ı zuhūr
113. Setr ider mi gül āfitābı hīç
Yok mıdur ola fetḥ-i bābı hīç
114. ‘Acabā ol günü görür mi ‘uşāt
Olasın şāfi‘-i ḥufāt u ‘urāt
115. Toğa mı gün başına füssākuñ
Göre mi gün yüzüñi ‘uşşākuñ
116. Şāḥ-ı Tūbī gibi ser-efrāz ol
Aşfiyā ḥayli içre mümtāz ol
117. Gül-i cennet-mişāl ḥandān ol
Ümmetüñ cānı üstine cān ol
118. Rūşen eyle cihānı nūruñdan
Ḥurrem it ‘ālemi zuhūruñdan
119. Luṭfuñ olup ‘aşā-yı dest-i ‘uşāt
Fāyiz ola meyāmin-i berekāt

²⁹ çün: çü P.

[B 6a]

120. Tāc-ı ʿizz ü bahāyı başa alup
Hilʿat-ı ihtişāşı dūşa şalup
121. Raḥş-ı teşrîfûne süvār olup
Şadr-ı ʿizzetde pāyidār olup
122. Minber-i rifʿate şuʿūd idüp
Mevrid ü ḥaşmete vürūd idüp
123. Tāze cān vir cihāna feyzüñden
Hişşe vir ins ü cāna feyzüñden

[P 4b]³⁰

124. Māt idüp nuṭḳla Mesîḥā'yı
Zinde it himmetile mevtāyı
125. Sırr-ı ḥāşuñı āşikār eyle
Şayd-ı ḳurbetleri şikār eyle
126. Fazluña beyyine ikāmet it
Luṭfuña kāyinātı hüccet it³¹
127. Cümle münkirleri ḥacil eyle
Ḥalkı sāyeñde mutazallil eyle
128. Çok taḥiyyāt u bî-ḥisāb selām
Saña olsun hemîşe şubḥıla şām

³⁰ P'de 3b'dedir.

³¹ kāyinātı: kâ'inātı P.

129. Āl ü aşhābuña dūrūd senā³²
Vāşıl ola ebed şabāḥ u mesā
130. Fāyız olup meyāmin-i himmet
Ola hoş-dil mu‘āşir-i ümmet
131. Fānī-i ‘āşīye ‘ināyet it³³
Cümle-i himmete kifāyet it
132. Müsteḥakḳ-ı şefā‘atüñ olsun
Ġarḳ-ı baḥr-i ‘ināyetüñ olsun
133. Ayağüñ tozı cāhına ey cān
Şuçlarını bağışlasun Raḥmān
134. Bu kadar kim ider kapuñda o kedd
İde ḥāşā ki luṭfuñ anı redd

[B 6b]

Münācāt-ı Kādi’l-ḥācāt bā-i‘tirāf-ı Ḥaṭī‘āt ve İ‘tirāf-ı ez-Nehr-i Ṭazarru‘āt ve İsti‘fā-yı³⁴

Zillāt be-Da‘vāt-ı Şāliḥāt ve İstimdād-ı Semt ez-Erbāb-ı Kerāmāt Ḳaddesenā’llāhu

Sırrıhüm³⁵

135. Ey Semī‘ ü Başīr ü Ḥayy ü Ḳadīr
Ḥālīḳ u Rāzīḳ u ‘Alīm ü Ḥabīr

³² dūrūd senā: dūrūd u senā P.

³³ Fānī-i ‘āşīye: ‘Ālī-i ‘āşīye P.

³⁴ isti‘fā-yı: istiġfār-ı P.

³⁵ “Günahlar ve yalvarış nehrinden itiraf ederek zilletten vazgeçmek, salihlerin feryadı ile keramet erbâbından medet umarak, Kâdiyu’l-Hâcat’a münâcât.”

136. Her cihetden yüzi müvecceh olan
Şeş cihetden özi münezzeh olan
137. Yoğiken var iden şu eflâki
Kudreti Âdem eyleyen hâki
138. Zülmet itdügi dem cihāna hücūm
Uyaran şun‘ıla çerāğ-ı nücūm
139. Toprak içre şükūfeler bitüren
Odıla şuyı bir yire getüren
140. Rūy-ı rūzī cemālī enver iden
Zūlf-i leylī celālī ‘anber iden
141. Mihri iden ma‘āyışuñ sebebi
Perdevār eyleyen zālām-ı şebi

[P 5a]

142. Çarhı dāyir zemīni şābit iden
Sengi cāmid nebātı nābit iden
143. ‘İlmine kāyināt olan yeksān³⁶
Kaṭrece kudretine kevn ü mekân
144. Luṭf-ı mebzūlī matma‘-ı enzār
Kūnh-i evşāfı maṭraḥ-ı efkār
145. Kahrı fikret dilin fikār iden
Fazlı cān gülşenin bahār iden
146. Hılmi ‘āşīleri iden küstāḥ
Haşmeti dilleri iden şad-şāḥ

³⁶ kāyināt: kā’ināt P.

[B 7a]

147. Vüs'at-i fażlı maṭma'-ı füssāk
Dikḳat-i 'adli müfezzi'-i 'uşşāk
148. Baḥr-i ğufrānı bī-nihāyet olan
Reşḥası 'āleme kifāyet olan
149. Bevāsīr-i kemend-i 'işyānı
Mübtelā-yı belā-yı hicrānı
150. Dest-i iḥsānla ḥalāş eyle
Ḥarem-i mağfiretde ḥāş eyle
151. Gerçi kim cürmi bī-nihāyetdür
Müsteḥakḳ-ı 'azāb u niḳmetdür³⁷
152. İtmedügi muḥālefet yokdur
Cümle ḥalkdan ma'āyıbı çokdur
153. Her nefesde nice günāḥ itdi
Göñül āyīnesin siyāḥ itdi
154. Gice gündüz füsūḳadur meyli
Ma'şer-i 'āşiyān-ı ser-ḥayli
155. Dilinüñ zikri göñlinüñ meyli
La'l-i şīrīn ü ṭurre-i leylī
156. Vird ü zikr eylemek yirine müdām
Lehv ü lu'b oldı aña şuğl-i tamām

³⁷ 'azāb u niḳmetdür: 'azāb-ı niḳmetdür P.

157. Dili dāyim ḥabāyise meşgūl
Fi'li her-dem ḳabāyiḥa mebzūl³⁸
158. Ḳahruñuñ her cihetle lāyıkıdur
Luṭfuñuñ līk ḥayli 'āşıkıdur
159. Cür'et itmek degül durur ğarażı
Oldı sehm-i irādetüñ ğarażı
160. Mu'terifdür günāhına dāyim
N'ola olmasa re'fetüñ lāyim
161. Raḥmetüñ fazlasını rācīdür
Muşṭafā işigine lācīdür

[B 7b]

162. Ne ḳadar kim eşīm ü 'āşīdür
Çār-yāruñ muḥibb-i ḥāşıdur

[P 5b]

163. Ḥ[ā]n-ı ğufrāndan nevāle umar
Baḥr-i iḥsāndan ğusāle umar
164. Ḥāk-i pāy-i Ḥabīb ḥürmetiçün
Derd-i cürme ṭabīb ḥürmetiçün
165. Evliyānuñ dem-i velāsiyiçün
Şühedānuñ dem-i bahāsı içün
166. Saña lāyık olan kirām içün
Kütüb-i münzel-i 'izām içün

³⁸ Fi'li; Fi'l B.

167. Vahy-i münzel cemī'-i mürsel için
Sırr-ı hāş-ı Ḥabīb-i ekmele için
168. Gicelerde olan niyāz için
Sīneler şakladuğı rāz için
169. Zemzem ü Merve vü Şafāyiçün
Ka'be'de olınan du'āyiçün
170. Kibleye tođrılan vücūhiçün
Aşfiyāda olan şükūhiçün
171. Saña giden cemī'-i rāhiçün
Şubḥ-gehde olınan āh için
172. Feyz idüp baḥr-i cūd u iḥsānı
Ṭāfī idüp biḥār-ı gufrānı
173. Cümle 'āşīleri idüp mağfūr
'Ayb u 'isyānların kılup mestūr³⁹
174. Rūz-ı maḥşerde şermsār itme
Şuleḥā karşusunda ḥ'ār itme
175. Sen saña lāyık olanı işle
Raḥmet it suçlarını bağışla
176. Cümlesin luṭfuñıla ḥandān it
Dillerin şevḳla gülistān it

[B 8a]

³⁹ 'Ayb u 'isyānların: 'Ayb-ı 'isyānların B.

177. Bāğ-ı Firdevs kıl makāmlarını⁴⁰
Hāşıl it cümle-i merāmlarını
178. Cümlesine tufeylî ben zârı
Kıl kerem bezlinüñ sezāvârı
179. Gerçi yokdur bu kıl da istihkāk
Lîk çokdur bahāne-i işfāk
180. Ne olur baħr-i mevhibetden kem
Şuvarursa bu teşne hāki nem
181. Yā ilāhî muhîṭ-i fazluñ için
Muḳtezā-yı kemāl-i ‘adlūñ için
182. Fazluñıla mu‘āmele eyle
Luṭfuñıla muḳābele eyle
183. Raḥmet-i hāşuña qarîn eyle
‘Ulemāyıla hem-nişîn eyle

[P 6a]⁴¹

184. Zümre-i evliyâyıla haşr it
Defterümi şafâyıla neşr it
185. Maḳ‘ad-ı şıdkı baña cā eyle
Şaħn-ı huld içre müttekā eyle
186. Mekk ü hızlāndan emîn eyle
Harem-i raḥmete ta‘yîn eyle

⁴⁰ kıl: it P.

⁴¹ P’de 6a’dadır.

187. Dār-ı Rıdvān'da mūcāvır kıl
Aşfiyā hayline mūsāmīr kıl
188. Havz-ı Kevser şarābına kandur
Ni'am-ı faẓluñıla utandur
189. Cānı havf u haṭardan eyle emīn
Haḡ rızāsın bula diyen āmīn

Zıkr-i Mefāhīr-i Pādişāh-ı 'Ālī-cāh

Va'd-i Mü'essir-i Zıll'ullāh Ṭāle Yegāh⁴²

190. 'Aḡla didüm bu nev-'arūs-ı kemāl
Kimüñ adıyla bula zīb-i cemāl

[B 8b]

191. Ne şehüñ medhine idem 'aḡdin
Pīşkeş eyleyüp dem-i naḡdin
192. Kime biçem libās-ı medhin anuñ
Nām-zādı idüp o ezrānuñ
193. Hıtbessin kime hıtbe eyleyeyin
Dürr-i nazmın ne gūşa söyleyeyin
194. Kime şunsa elini bu dilber
Ḳanḡı şāh eylese anı derber
195. Tā ki bula revācī ḡalḡ içre
Şevket-i ibtihācī ḡalḡ içre

⁴² “Yüce padişahın iftihar edilecek meziyetlerinin zikri ve ömrü uzun olan Zıllullāh'ın iyiliklerinin sayılması.”

196. Didi mihr-i sipihr-i ḥākānī
Merdüm-i dīde-i cihānbānī
197. Āb-ı rüy-ı şükūh-ı mülkrānī
Dürretü't-tāc-ı fark-ı sulṭānī
198. Taḥt-ı baḥt u vecāhetüñ şāhı
Evc-i çarḥ-ı ḥilāfetüñ māhı⁴³
199. Beden-i mülke cān-ı 'ālī-şān
Āsumān-miknet ü ḳader-fermān
200. Ḥākim-i ins ü cān Süleymānsān
Ḥāfız-ı burc-ı kal'a-i ĩmān
201. Āfitāb-ı sipihr-i Dārāyī
Gülbin-i ravza-i dil-ārāyī
202. Şeb-çerāğ-ı ma'ādin-i devlet
Tīğ-ı bürrān-ı sâ'id-i şavlet

[P 6b]

203. Ced-be-ced pâdişāh u şehzāde
Bāğ-ı ḥaşmetde serv-i āzāde
204. Şāh-ı Ḥüsrev-ğulām u Cem-şevket⁴⁴
Rūz-ı rezm olsa şâ'ika şalvet
205. Ḳāleb-i şevket içre rūḥ-ı laṭīf
Merdüm-i dīde-i vazī'c-i şerīf⁴⁵

⁴³ Evc-i çarḥ-ı: Evc-i burc-ı P.

⁴⁴ Ḥüsrev-ğulām: Ḥüsrev ü ğulām B, P.

⁴⁵ vazī'c-i şerīf: vazī'c ü şerīf P.

[B 9a]

206. Bād-ı şarşar durur anuñ raḥşı
Yile yol virmemek anuñ baḥşı
207. Arḳası şuffe-i Süleymānī
Anuñiçün sever o şāh anı
208. Şāh-ı gerdün-vaḳār u encüm-ḥayl
Feth ü nuşret sa‘ādetine ṭufeyl
209. Cān-ı ‘ālem-münīr ü ‘ālem-i cān⁴⁶
Ḥüsrev-i ḥüsrevān Süleymān Ḥān
210. Bu dür ol gūş-ı şāha lāyıkdur
Nükte-dānlıkda ṭab‘ı fāyıkdur
211. Mū-şikāf-ı hüner durur naẓarı
Ṭutar el üstine o her hüneri
212. Raḥş-ı devlet zelül ü rāmıdur
Şayd-ı nuşret şikār-ı dāmıdur
213. Kendü kūh-ı şükūh u ḥaşmetdür
Kılıcı tığ-ı kūh-ı şevketdür
214. ‘Alemler ‘ālem-i sa‘ādetdür
Himemi vaḳ‘ı kūh-ı busṭatdur
215. Şaydı olmağıçün vüḥūş u ṭuyūr
Uçmadan kaçmadan geçüp el yur
216. Cām-ı gītī-nümā durur ḳalbi
Mihr-i burc-ı şafā durur ḳalbi

⁴⁶ ü: -P.

217. Hızmeti bā'is-i sa'ādetdür
Nazarı kīmiyā-yı devletdür
218. Mihri dünyāyı lāle-gün eyler
Kahrı Rüstemleri zebūn eyler
219. Olalı şem'-i cem'i meh her şeb
Günisinden günü tutupdur teb
220. Hevl-i rezmi o Kahramān-sulbüñ
Korkusından yüzün karartdı şebüñ

[B 9b]

221. Şümm-i esbini kaçmağičün yir
Sīnesi üzere virür aña yir
222. Uğrasa bir yola o şah-ı cihān
Tāc-ı izzet ider tozın insān
223. Şerm-i cevrenden olmağın muğber
Keff urur yüzlerine deryālar

[P 7a]⁴⁷

224. Atı cevlānına añun meydān
Olmağa tengdür bu nüh eyvān
225. Mümveş luṭfı sengi nerm eyler
Dūzaḥ-ı serdi hışmı germ eyler
226. Feyz-i cūdına baḥr-ı ʿummān nem
Himmetinde cemī'-i ʿālem kem

⁴⁷ P'de 8a'dadır.

227. Felege dergehi mübāhīdūr
Mülk[üñ] sāyesi penāhīdūr
228. İşıgi büsegāh-ı cümle mülūk
Şehryārān aña kamu memlūk
229. İrüp andan cibāle şīt-i şükūh
İñleyüp gögsini geçürür kūh
230. Heybetinden remīde şīr-i felek
Himmetiyle Sühā münīr-i felek
231. Sāyesi sırr-ı keyf-i meddü'z-zıll
İlticā eyler aña her 'ākıl
232. Na'l-i esbi hilāl-i çarḥ-ı şükūh
Gerd-i rāhı tılā-yı fahr-i vücūh
233. Hāmī-i dīn ü beyza-i İslām
Hāfız-ı şer' ü havza-i aḥkām
234. Nūr-ı 'adli cihānı rüşen ider
Feyz-i fazlı kulūbı gülşen ider
235. Şu gibi 'adli eyledi cārī
Cān gibi kıldı 'āleme sārī

[B 10a]

236. Gün gibi ḥaqqı eyledi zāhir
Bātılı kīmiyā gibi nādir
237. Bezl-i cūdıyla 'ālem olalı pür
Kāse-i hırş katı mālīdūr
238. Devr-i 'adlinde kim ider feryād
Yok sitem-dīde hīç meger bī-dād

239. Zıll-ı ‘adlinde hoş geçer ‘âlem
Şan ki yağmur yağup uyur âdem⁴⁸
240. Hüküm-i şer‘i şu deñlü eyledi neşr
Şevket-i şer‘üñ oldu ‘aşr-ı ‘öşr
241. Bid‘ati şöyle eyledi nā-būd
Gūyiyā olmamışdı hīç mevcūd
242. Zımmet-i himmetinde ol hānuñ
Dīndür dād u ‘adli insānuñ
243. Ceyb-i cūdı o şāh-ı Cem-cāmuñ
Bār-ı ‘ārın götürmez ol vāmuñ⁴⁹

Tekmīl-i Meḥāmid-i Şehryār-ı Kāmkārī be-Du‘ā-yı Şehzādegān-ı Nāmdār [P7b]⁵⁰ ve

Senā-yı Āzādegān-ı Büzürgvār Eṭāla’llāh A‘māzuhum⁵¹

244. Nūr-ı çeşm-i şükūh-ı devletler
Hāl-i vech-i cemāl-i şevketler
245. A‘nī şehzādegān-ı pür-ḥaşmet
Cebhe-i şehryāriye behcet
246. Dāyimā ser-firāz olsunlar
Lāyık-ı ‘izz ü nāz olsunlar
247. Çeşm-i zaḥm-ı zamāneden me’mūn
Olup ola ‘ömürleri efzūn

⁴⁸ yağup: yağar P.

⁴⁹ Bār-ı: Tār-ı P.

⁵⁰ P’de 8b’dedir.

⁵¹ “Ün salmış şehzadelerin duası ile başarının, padişahın iyi sıfatlarının kemale ulaşması ve yüce hislerine övgü, Allah ömürlerini uzun kılsın.”

248. Şevket ile geçürüp eyyāmı
Kadrla dāyim olalar nāmī

[B 10b]

249. Anlaruñ behcetiyle hātır-ı şāh
Çarh-ı hażz u şafāda ola māh
250. Şadr-ı iqbāline sürūr olalar
Dīde-i şevketine nūr olalar⁵²
251. Haḳ Te‘ālā halelden ide emīn
Ehl-i iqbāl ola diyen āmīn
252. Yā ilāhī o şāh-ı pür-dādı
Luṭf u in‘ām u ‘adle mu‘tādı
253. Dāyimā sāyebān-ı luṭf eyle
İşigini zāmān-ı luṭf eyle⁵³
254. Farḳ-ı şevketde tāk-ı ‘izzet kıl
İki ‘ālemde ehl-i haşmet kıl
255. Kullaruña penāh idüp bābın
Hurrem eyle cemī‘-i aḥbābın
256. Düşmenin ḥasīr ü zelīl eyle
Dostı kadrini celīl eyle
257. Devleti mihri olmayup zāyil
Ola dāyim teraḳḳiye māyil⁵⁴

⁵² -P.

⁵³ zāmān-ı: şımāh-ı P.

⁵⁴ māyil: nā‘il P.

258. Aña devlet ğulām u muḵbil ola⁵⁵

Ḥāş-ı feyzüñe şanı ḵābil ola⁵⁶

259. Mazhar ola kemāl-i ḵudretüñe

Manzar ola ‘uyūn-ı raḥmetüñe

Tavsit-i Du‘ā-yı Devlet-i Ḥudāvendigār-ı Cihāndār be-İttıra-i Vüzerā-yı⁵⁷ ‘Adālet-şī‘ār

u Neşāfet-dişār⁵⁸

260. Vüzerāsına eyleyüp tevfiḵ

Gösterivir olara ‘adle ṭarīḵ

261. Ḥaḵḵı tefhīm idüp kemāliyle⁵⁹

Rıfḵı ta‘līm idüp me‘āliyle

[B 11a]⁶⁰

262. ‘Ale’l-iḥlāşi ve’t-tevḵīr fa‘lem

Devāme ‘umurihi va’llāhu a‘lem⁶¹

263. Ve me’l-mes’ul min-elṭāfi şānin

Kerīmun ğayra taşrīfi’l-beyān⁶²

⁵⁵ u: -P.

⁵⁶ ḵābil: mā’il P.

⁵⁷ Vüzerā-yı: Vüzerāsına: B.

⁵⁸ u Neşāfet-Dişār: -P.

“İnsaf kaftanının ve adalet şiarın sinesi, vezirlerin mübālağa ile cihan sahibi efendinin devlet duāsına aracılık etmek.”

⁵⁹ kemāliyle: kemāli ile P.

⁶⁰ -P.

⁶¹ “İhlas ve düşünceyle dikkat et, Onun ömrünün devam ettiğini ve Allah'ın daha iyi bildiğini bil.”

⁶² “Onun iyiliğinin şanı meselesi, açık bir ifadenin ötesinde bir cömertliktir.”

264. *İlā teftīši aḥvālī'l-mesākīn*
*Ḥulūṣ-ı kalbihim li-luṭfi rācīn*⁶³
265. *Cezāke'llāhu ḥayran ve'ḥtirāmā*
*Ve asfākum 'uluvven ve'ḥtişāmā*⁶⁴
266. *Efīdū efdāle enzāri'l-'ināyeh*
*'Ale'r-rācīne āsāra'l-kifāyeh*⁶⁵
267. *Edāme'llāhu eyyāme's-se'ādeh*
*Muḍāfen minhu bi'l-ḥusnā ziyādeh*⁶⁶
268. *Eṭāle'llāhu ezmāne'l-bekā'i*
*Ezāle 'ankum aḳsāme'l-belā'ī*⁶⁷
269. *Tefūzūne bi-iḳbāl-i 'azīmi*
*Tedūlūne bi-iclāl 'amīmī*⁶⁸
270. *Mede'l-a'vāmi lā-taḥşevne lev mā*
*Yezīdu 'ayşukum yevmen fe-yevmā*⁶⁹
271. *'Ale'l-eflāki deynun en tedūrā*
*'Alā aḳṭābi riḍākum murūrā*⁷⁰

⁶³ “Kalplerinin zarif bir lütuf ile saf olması için ülkesinde yaşayanların ahvalini teftiş eder.”

⁶⁴ “Allah'ın sana mükafatı hayır, saygı olsun ve seni yücelik ve ciddiyetle donatsın.”

⁶⁵ “İlgilenme bakışlarının arzuladıkları iyiliklerini bolca dök.”

⁶⁶ “Allah mutluluk günlerini devam ettirsin ve daha fazla iyilikle artırsın.”

⁶⁷ “Allah beka zamanlarını uzatsın ve sizden belaları kaldırsın!”

⁶⁸ “Büyük kabul ile zafer kazanırsınız ve derin saygı ile onurlanıyorsunuz.”

⁶⁹ “İnsanların korkuları azalır ve sizin mutlu yaşantınız her gün artar.”

⁷⁰ “Yasan feleklerde geçerlidir, kutuplarda rızana uyulur.”

272. *Ve li'l-ikbālī farḍun en yerūmā*

Merāme ḳalbikum ḥatmen luzūmā⁷¹

273. *Fe li'r-Raḥmāni ḥamdun vāsi'ū'l-bā'i*

Kemā lem yemteli ecvāfu'l-istimā⁷²

274. *‘Aleyye te'yīdu esbābi'l-ferāḡi*

‘Alā vechi't-tekāsuri ve'l-mesāḡi

275. *Ve li'l-Maḥmūdi eḍ'āfu's-ṣalāti*

Bi-aṣnāfi'l-mefāḥiri ve's-ṣilāti

276. *‘Aleyye taḥḳīḳu'l-e'āzīmi*

Ḳarīnen bi'l-meyāmini ve'l-mekārimi⁷³

[B 11b]⁷⁴

277. *Ve li'l-evlādi ve's-ṣaḥbi'l-kirāmi*

Rıḍāu'llāhi fī dāri's-selām

278. *‘Alā isbāḡi na'mā'l-kerāmeti*

Muhennen muhtehābā bi's-selāmeti⁷⁵

Sānī

⁷¹ “İkbal için hedeflerinizi ve kalbinizin amaçlarını gerçekleştirmek kesinlikle bir zorunluluktur.”

⁷² “Rahman'a kulakların dinleme kapasitesinin asla dolmayacağı geniş bir övgü vardır.”

⁷³ “Çokluğa ve karmaşık işlere karşın boş zamanda yapılacak değerli işler yapmak, övgüye layık olan için övülmeye layık farklı yollar ve ibadetlerle dua etmek elbette uğurlu ve erdemli bir vesileyle benim görevimdir.”

⁷⁴ -P.

⁷⁵ “Allah'ın rızası, sonsuz ikramlar ve selamet ebediyet ülkesinde onun evlatları ve yüce dostları için olsun.”

279. *Du‘āen ‘āliyen ‘an derki fehm*
Senā‘en ḥāliyen ‘an şevbi vehm
280. *Mine‘r-rācī zuhūrāti‘l-‘ināyeti*
İle‘l-mevşūfi luţfen bi‘l-ḥimāyeti⁷⁶
281. *İn‘i‘stefsertūmū ḥāle‘l-muḥibbi*
Bi eşvāki‘l-mulāḳati‘l-mukibbi
282. *Li yu‘lem enne belvāhu ‘azīmu*
Hevā‘u bintin şevkāhu vehīmu⁷⁷
283. *Bi-nāri‘ş-şevķi mebnāhu ḥarīķu*
Bi-dem‘i‘l-‘ayni meşvāhu ġarīķu⁷⁸
284. *Zamānen lā-yāķırru min firāķi*
Ḥāşāhu men nevāke fī‘ḥtirāķi⁷⁹
285. *Devāmü‘l-‘umuri yeştāķu‘l-vişālā*
Mede‘l-eyyāmi yertāķu‘l-cemālā⁸⁰
286. *Fe erselehu‘s-selām ba‘da ḥīn*
Tuneccū şadrahu ḍarbe‘l-enīn⁸¹

⁷⁶ “Arzuların ortaya çıkmasıyla ümitlenen kimseden, iyilik ve korumayla sıfatlanan Allah’a yönelen, anlama yeteneğinden yüksek, şüpheden uzak bir övgü ve dua vardır.”

⁷⁷ “Başındaki büyük belayı ve aşktan şikayetlerini öğrenmek için özlemle buluşmanın arzusuyla dolu olan aşığın halini sorarsanız,”

⁷⁸ “Özlem ateşiyle ömür binası yeri yanıyor, Göz yaşıyla varlığı batıyor.”

⁷⁹ “Ayrılığın getirdiği ateşle yanmadığı herhangi bir an yoktur.”

⁸⁰ “İşi sürekli olarak kavuşmayı arzulamaktır; günler uzar, sevgilinin yüzü görünmez.”

⁸¹ “Bir zaman sonra ona selam gönderdi. Onu ağlayarak göğsüne vurmaktan kurtardır.”

287. *Cezāke'llāhu eḍ'āfe'l-cezā'i*
'Afāke'llāhu min kulli'l-belā'⁸²
288. *Yudīmu 'umrakum dehran ṭavīlā*
Yuḍā'ifu ecrakum ḳadren celīlā⁸³
289. *Eṭāle'llāhu eyyāme'l-murādāt*
Efāde'llāhu āmāle'l-mukāfāt⁸⁴
290. *Ḥamāke'llāhu 'an kulli'l-meḥāfāt*
Kefāke'llāhu mecmū'a'l-mühimmāt⁸⁵

[B 12a]⁸⁶

291. Hoş-dil it rāḥatıla ḳullarıñı
Hurrem it ni'metile ḳullarıñı
292. Hayra şarf it 'inān-ı 'azmlerin
Rıfḳ u luṭf üzre eyle bezmlerin⁸⁷

[P 8a]⁸⁸

293. Re'feti eyle anlara ḥil'at
Kemberi ola anlaruñ naşfet

⁸² “Allah sana en güzel mükafatı versin ve seni her türlü beladan kurtarsın.”

⁸³ “Allah sana uzun bir ömür versin ve senin kadrini yücelterek sana ikram etsin.”

⁸⁴ “Allah ömrünü dilediğin gibi uzun etsin, isteklerini güzel mükafat olarak versin.”

⁸⁵ “Allah seni koktuklarından emin etsin ve bütün mühim işlerinde sana yardım etsin.”

⁸⁶ B 11a, B 11b: -P.

⁸⁷ 291-292. beyitler P'de [P 6b]'dedir.

⁸⁸ P'de 7a'dadır.

294. Şer‘üññ hûkmine idüp münkād
Dilleriñ eyle tã‘ate mu‘tād
295. Dār-ı ‘adli ‘imāret itsünler
Himmetile işāret itsünler
296. Žu‘afāya ħimāyet itsünler
Fuķarāya ‘ināyet itsünler
297. Ehl-i ‘ilmüñ penāhı olsunlar
Devletüñ secdegāhı olsunlar
298. Kadr-i şevketleri olup merfū‘
Olsun esbāb-ı ma‘delet mecmū‘
299. Māh-ı ħaşmetleri tamām olsun
Cāh u iķbāl ber-devām olsun
300. ‘Ömr ü devletleri dırāz olsun
Per-i himmetleri firāz olsun
301. Tırdıgunca bu ‘arşa-i ğabrā
Döndügince bu ħubbe-i ħaḍrā
302. Māh-ı burc-ı şafā olup dāyim
Şāh-ı evc-i bahā olup dāyim
303. Revnaķ-ı taḥt u tāt olup her dem
Farķ-ı devletde tāt olup her dem
304. Dāyimā şer‘üñne mu‘īn olsun
Pāyesi sidre-i berīn olsun
305. Ayağı tozı taḥta tāt olsun
Sāyesi devlete revāc olsun

[B 12b]⁸⁹

306. Rif'at-i adr aa maam olsun
Busat-ı chı mstedm olsun
307. ar-ı 'adli felek-medr olsun
Dn  devletde pyidr olsun
308. 'Adli gnden gne mezd olsun
evketi her zamn cedd olsun
309. Devleti dyim fzn olsun
Dmeni mnkesir zebn olsun
310. İki 'lemde kmrn olsun
Tatı v batı cvidn olsun

**Sebeb-i Nazm-ı Haznet'l-Beyn ve Sefnet'l-'İrfn f Mhimmti'l-İnsn ve
Med'l-Cenn⁹⁰**

311. Ba'dem ey kemle tlib olan
Ma'rifet cevherine rgb olan
312. Bil ki bu d'-i har  'all
Bez idp nzl-i fazl-ı sa'y-ı ceml

[P 8b]⁹¹

313. arf idp hayli mddet evtı
Eyleyp ıdla mbltı

⁸⁹ -P.

⁹⁰ "İnsan hususlar ve cennetlerin maksatlarında Haznet'l-Beyn ve Sefnet'l-İrfn'ın sebeb-i nazmı."

⁹¹ P'de 7b'dedir.

314. Ni‘met-i Hakk’a şākir olmağıcün
Hālūmi şoñra zākir olmağıcün
315. Her mühimme risāle nazm itdüm
Nāmeler hasb-ı hāle nazm itdüm
316. Her biri dil-güşā edālar ile
Ma‘nī vü lafz-ı ğam-zidālar ile
317. Bāğ-ı cennet gibi müzeyyen ü hūb
Turfe turfe ‘aceb ‘aceb mektüb
318. Çeşm-i kalbe şafā-yı inşāsı
Nūr-ı şevk arturur temāşası

[B 13a]

319. Dām-ı medh ü kelām-ı ‘azbile
Şayd eyler tībā‘ı cezbile
320. Kanda varur ise bulur rağbet
Virdigiycün safāyıla selvet
321. Gelmemiş mişli ‘āleme hergiz
Virmemiş destin ādeme hergiz
322. Kimse görmüş degül mişālın anuñ
Hem işitmiş degül maķālın anuñ
323. Dürr-i ‘ālī vü cevher-i nā-yāb
La‘l-i sīr-āb-ı ma‘den-i kitāb
324. Nūr-ı mevfūr-ı maṭla‘-ı hikmet
Şāhid-i bezm-i nüzhet ü behcet
325. Tuḥfe-i turfe-i riyāz-ı tarab
Lüle-i çeşme-i hıyāz-ı ereb

326. Feyz-i pāk-i mecārī-i ilhām
Sırr-ı hāş-ı meğāzī-i i‘lām
327. Āb-ı nazmı revān u şāfīdür
Lafz u ma‘nī beyān-ı şāfīdür
328. Meşreb-i Hızr’dur selāsetde
Nefh-i ‘İsī durur leṭāfetde
329. Dürr-i nā-süftedür cihān içre
Sırr-ı nā-güftedür zamān içre
330. Fikr-i bîkr-i fakîr-i bî-şāndur
Ki ğubār-ı sebîl-i ‘irfāndur
331. Ğarażı zîkr-i ḥayr şayd itmek
Deftere ḥüsn-i şîṭ kayd itmek
332. Kendüden sonra tezkire olmak
Eşer-i bâkî ‘ālemin bulmak
333. Hāline göre her kişi bir kār
İşleyüp eyler anı zikre medār

[B 13b, P 9a]

334. Añdurur anuñıla nāmını
Puhte eyler añunla ḥāmını
335. Bu fakîrüñ buña irür dili eli
Yazdurup işbu nüşha-i ‘ameli
336. ‘Ālem-i fānīde kodı bâkî
Derd-i cānına tā ola rākî
337. Ey naẓar eyleyen kerīm ü cevād
Eyle bu ‘āşīyi du‘āyla yād

338. Raḥmet ola diyü du‘ā eyle
Cānumı gülşen-i şafā eyle
339. Olıcaḳ ola maḳ‘adı cennet
Kim ki dirse bu dā‘iye raḥmet
340. Raḥmet-i Ḥaḳ çü ḳulzüm ü ‘ummān
Bulmaya feyz-i cūdla noḳşān
341. Her ḳulını ğarīḳ-i ni‘met ide
Tā tufeylī baña da raḥmet ide

Bu⁹² Kitāb-ı Belāġat-nişāb Ṭabakāt-ı Mevcūdāt İ‘tibārı Üzre Üç Kısma Ṭaḳsīm Olınup
E‘ālī vü Evāsıṭ u Esāfil Zümresinüñ Ḥiṭāb u Cevābı Esāsı Üstine Vaz‘ Olınup Aḳsām-ı
Merām-ı Enām Beyān-ı Eşvāḳ u⁹³ Īzān-ı Elem-i⁹⁴ Firāk u Şükr-i Şikāyet ü Zıkr-i Hikāyet
ü Tehānī ü Te‘āzī vü Medḥ ü Ḳadḥ u Sifārişāt u İltimāsāt u Şefā‘āt Vesāyir Eşnāf-ı Ḥacāt
Nazm Olup⁹⁵ Her Biri Merkez ü Maḥzende Naḳş [B 14a] Olınup Mevāzı‘ında Be-‘ıyānhā
İşāret Olınmışdur. Ğaflet Olınmayup Başiretile Nazar⁹⁶ Olına.

Ḳısm-ı Evvel-i Teferru‘āt: Erbāb-ı Mefāḥīr ü Temellükāt-ı Aşḥāb-ı Me‘āşir Ya‘nī
Mekātib-i Ekābir ez-Cānib-i Emsāl ü Eşāġır Zıkridür Ki Başt Olan⁹⁷ Ḥiṭāb-ı Şehzādegān

⁹² -P.

⁹³ u: -P.

⁹⁴ elem-i: elem ü P.

⁹⁵ olup: olınup P.

⁹⁶ -P.

⁹⁷ olan: olındı P.

ez-Zebān-ı Lālāyān Vesāyir Ağayān⁹⁸

(Fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ül)

342. Du‘ālar kim ola tazarru‘-beyān
Senālar kim ola tevāzu‘-nişān
343. Nişār-ı ğubāra sezāvār olup
Bu dā‘ī o şāha hevādār olup⁹⁹
344. İşigi türābın emel gözine
İdüp sürme vāfir sürüp yüzine
345. Serīr-i sürūr üzre ol şehryār
Hemīşe sa‘ādet ile kām-kār
346. Olup kalması virdine iştiğāl
İdüp turduğunu *‘alā külli ḥāl*

[P 9b]

347. Lisān-ı kalemle beyān eyleyüp
Huşūş-ı nihānı ‘ıyān eyleyüp
348. Resūl-i edeble bulıcaḳ vuşūl
Şümūl-i keremden olıcaḳ ḳabūl
349. Budur bāb-ı iḳbāl deryūzesi
Ola ‘īd-i şādī recā rūzesi

⁹⁸ “Birinci kısım; mefāhir erbabının ayrıntıları ve iyilik ashabının okşaması; yani büyüklere kendilerine eş ve kendilerinden rütbe olarak küçük gelen mektuplardır. Ki şerhi lalaların ve ağaların dilinden şehzadelere hitaptır.”

⁹⁹ dā‘ī: çāker P.

350. Eger luṭf-ı şāhāne bā'is olup
Nişāb-ı ḥiṭābuñ maḥallin bulup
351. Bu ḳul ḥālını pürsiş eylerseñüz
Na'im-i kerem birle toylarsañuz

[B 14b]

352. Hemīşe du'āya idüp iştigāl
Be-eşnāf-zāy u şad-ibtihāl¹⁰⁰
353. Sa'ādet devāmına dā'ī durur
Celālet beḳāsına sā'ī durur
354. Namāz u niyāzı hemān bu durur
Vücūd-ı şerīfe beḳā cū durur
355. Gehī ol ḥazīni añup şād idüp
Esās-ı mübāhātin ābād idüp
356. Ola zıll-ı devlet ebed müstedām
Zalāl-ı sa'ādet zalīlū'd-devām¹⁰¹

Cevāb-ı Şehzādegān-ı Berāt-ı Lalayān

(Mefā'ilün/mefā'īlün/fe'ülün)

357. Ḥuzūr-ı meclis-i lala-i a'zam¹⁰²
Cenāb-ı şādık-ı şān-ı mükerrem

¹⁰⁰ Be-eşnāf-zāy: Be-eşnāf-zārī: P.

¹⁰¹ B'de derkenardadır.

¹⁰² meclis: muḥliş P.

358. Rüsûm ü ‘âdeti olan du‘âlar
Yirine gelicek medh ü senâlar
359. Şorarsañ ger bu cānibden haberler
Ararsañ şıdķ u rif‘atla eserler
360. Bilesin hoş durur hālüm be-ğāyet
Beyān u şerhine yokdur nihāyet
361. Senüñ hālün nedür i‘lām idesin
Şürûtlarını itmām idesin
362. O cānibde olan ahvāli yek-ser
Mufaşşal yazasın her dem ser-ā-ser
363. Seni ısmarladum Hakk’a bilesün
Hemîşe ‘ahdüñi tāze kılasun
364. Bize gönderdügüñ mektüb geldi
Ne kim dinmiş beyānın hātır aldı
365. Olup gönderdügüñ mektüb vāşıl
Murādāt-ı vuķūfı oldu hāşıl
366. Hemîşe hurrem ü handān olasın
Cihānda kāmran olup kalasın

[P 10a, B 15a]

Hitāb-ı Şehzādegān

Berāt-ı¹⁰³ Lalayān¹⁰⁴

¹⁰³ Berāt-ı: berāy-ı P.

¹⁰⁴ “Lalaların beratına şehzadelerin hitabı.”

367. Huzūr-ı fāhır lala-yı şādık
Sezāsı olan senāhā-yı muvāfık
368. Resūl-i medhle olduḡda vāşıl
Şu‘ūr-ı maḡsadı olduḡda ḡāşıl
369. Şorarsañ ḡālını bu cānibūñ ger
Bilesin sālīm ü ḡānim ser-ā-ser
370. Senūñ aḡvālūñi bildür kemākān
Ne per-gār üzre devreyler beher ān
371. O cānibde olan aḡbār-ı sārī
Ḳılasın cedvel-i i‘lām medārī¹⁰⁵
372. Seni ışmarladum Allāh’a dāyim
Hemīşe baḡt u devlet ola kāyim

Cevāb-ı Lalayān

berāy-ı Şehzādegān

373. Du‘ālar kim nişār-ı āsitāne
Sezāvār olmada ola fesāne
374. Oluban cümle-i ādābı cāmi‘
Kerāmet maḡla‘ından ola ḡālī‘
375. Ğubār-ı rāhı çeşm-i iftiḡāra
Keşīde itmek içün i‘tibāra
376. Derūn-ı sīnede meknūn olanı
Kümūn-ı şadrda maḡzūn olanı

¹⁰⁵ aḡbār-ı sārī: aḡvāl-i sārī P.

377. Sa‘ādet işigine idüp inhā
Merāsım-yek-sere olduḡda dercā
378. Bisāt-ı devlete ilḡā olınan
Cenāb-ı ‘āliye inhā olınan
379. Budur ey nūr-ı çeşm-i baḡt u devlet
Muḡalled ola eyyām-ı sa‘ādet

[B 15b]

380. Tūrāb-ı ebteri ebr-i bahārı
İdüp envā‘-ı nehr-i luṡfı cārī
381. Riyāz-ı ḡurrem itdüḡi meşelde¹⁰⁶
Ṭuyūrın ḡoş-dem itdüḡi maḡalde¹⁰⁷
382. Hümayūn-nāme-i menşūr-ı devlet
Nişān-ı ḡāme-i iḡbāl ü şevket¹⁰⁸
383. Olup vārid faḡīr-i ḡāksāra
Ḥaḡīr ü çāker-i bī-i‘tibāra
384. Beşāşet taḡtına şāḡ idi cānın
Ṭarabsāz eyledi murḡ-ı revānın
385. Ğumūm u ḡuşşadan eyleyüp āzād
Cinānāsā derūnın itdi ābād

[P 10b]

¹⁰⁶ meşelde: rüsūma B.

¹⁰⁷ maḡalde: rüsūma: B.

¹⁰⁸ iḡbāl ü şevket: iḡbāl-i şevket P.

386. Kerāmet tuhfesi ser ancuğ ola
Mesīḥā bu kemāli ḳanda bula¹⁰⁹
387. Hemīše zıll-ı devlet ola memdūd
Muḥallid verd-i himmet ola mevrūd
388. Vücūd-ı miḥver-i çarḥ-ı sa‘adet
Oluban lā-yezālī ḳuṭb-ı devlet
389. O merkezde döne pergār-ı iḳbāl
Hemīše nām-ı ferruḥ ola hoş-fāl
390. Bu dā‘ī de zılāl-i ‘āfiyetde
Olup āsūde yümn-i merḥametde
391. Dem-ā-dem ayaḡuñ tozına nāzır
Bilinüp idesüz āsūde-ḥātır
392. İzüñ tozın başına tāt idesiz
Vücūh-ı cānını biḥāc idesiz
393. Hemīše eyleyüp īzid ‘ināyet
Ġubār-ı rāhuñ ola tāt-ı devlet

Hiṭāb-ı A‘yān-ı ‘İzām ve Erkān-ı Kirām ez-Zebān-ı Fūrū-destān [B 16a] ve Dā‘iyān

Vesāyir Aḳsām-ı Mūte‘allikān u Aşināyān¹¹⁰

394. Du‘ālar kim ḳanādīl-i semādur
‘Urūş-ı şıdḳa ‘azvā-yı şafādur

¹⁰⁹ ancuğ: ancak P.

¹¹⁰ “Dua edenlerin ve diğer bağı ve tanıdık kesimler ve avâmın dilinden erkân-ı kirām ve büyüklerin hitabı.”

395. Kevākibdür burūc-ı ihtisāşa
Delāyildür reh-i ihlāş-ı hāşa¹¹¹
396. Tevāzu‘ hānesinüñ revnağıdur
Tazarru‘ ‘āleminüñ cevsağıdur
397. Aşāğir hālını cidd-i taleble
Ekābir hāzretinde hoş-edeble
398. Beyān eylemege ola kefīl ol
Risālet rāhına ola delīl ol
399. Resūl-i medhle olduḡda vāşıl
Maḡām-ı ‘arzına olduḡda nāzil
400. Budur ma‘rūz miskīn ü du‘ā-gūy
Faḡīr bī-ser ü pā vü şenā-hūy
401. Şorarsa hālumuz luṭfuñ lisānı
Ferah-nāk itmek içün işbu cānı
402. Egerçi zāhiren ālāmı yokdur
Velī ma‘nī yüzinden hüzni çokdur
403. Tūrāb-ı bābuñuz hicri ġamından
Firāk u derdle zücret deminden
404. Mükedderdür anuñ hāli be-ġāyet
Meger kim sizler eyleyüp ‘ināyet

[P 11a]¹¹²

¹¹¹ Delāyildür: Delā’ildür P.

¹¹² P’de 19a’dadır.

405. Kılasuz dem-be-dem hālını teftiş
Kımayup hātırında gerd-i teřviř¹¹³
406. Ğamın def^c eyleyüp řādān idesiz
Derūnı ğoncesin handān idesiz
407. Gehī mektūbuñuzla yād idesiz
Kemend-i ğuşşadan āzād idesiz

[B 16b]

408. Bilürsiz def^c-i ğam ecridi ne olur
Kıyāmetde ne devlet karşı gelür¹¹⁴
409. Ne lāzım eylemek ıtnāb-ı aqvāl
Virüp sem^c-i řerīfe naql-i imlāl
410. Hemān ihsān idüp ğāhī aña siz
İnāyet hūnı bezl idüp añasız
411. Hemīře muķbil ü mes‘ūd olasız
Cenāb-ı hāzrete mevdūd olasız

Hiřāb-ı Ekābir

ez-Zebān-ı Eřāĝir¹¹⁵

412. Du‘ālar kim řümūs-ı maħmidetdür
Senālar kim ‘urūs-ı menķabetdür

¹¹³ P’de mısraların yerleri deĝiřiktir.

¹¹⁴ Kıyāmetde ne devlet karşı gelür: Cemīlū’l-‘aql olan mezdi ne olur P.

¹¹⁵ “Küçüklerin dilinden büyüklere hitap.”

413. Ziyā neşr ider āfāk-ı sürūra
 Şafā feyz eyler eṭrāf-ı ḥubūra
414. Kılur dil ‘ālemin cām-ı cihānbīn
 İder cānuñ demin çün nāfe-i Çīn
415. Faķīrāne gedālar tuḥfesidür
 Ḥaķīr ü bī-nevālar ṭurfesidür
416. Riyādan olmağıla sāde vü pāk
 Derūn-ı dilleri eyler ṭarabnāk
417. Lisān-ı şıdķla olduğı mevrūd
 Beyān-ı rıfķla olduğı ma‘dūd
418. Ḥuzūra ‘arz olındukda şabādan
 Resūl-i fırķa-i ehl-i velādan
419. Budur ma‘rūz-ı dervīş-i fütāde
 Ḥudā iķbālünüz itsün ziyāde
420. Şorarsa ḥaṭırın faşluñ beyānı
 Ṭarabdan bī-ķarār idüp bu cānı
421. Egerçi şūretā sağ u selīmüm
 Be-ma‘nī ḥāmil-i derd-i elīmüm

[B 17a]¹¹⁶

422. Ayağunuz tozı kuḥlinden ayru
 Olupdur dīde-i dil ķatı şayru

¹¹⁶ P’de bu sayfa eksiktir.

423. Cihāna bakmağa yokdur mecālī
Muẓā‘afdur ğamıla ẓa‘f-ı ḥālī
424. Hemān dāyim şabāya muntaẓırdur
Ġubār-ı rāhuñuzla müfteḥirdür

[P 11b]¹¹⁷

425. Gözin açup yumup eyler du‘ālar
Yüzine āsitānuñ gerdin ister
426. Ne vardur sāye-perver olmağıçün
Cihānda nām-ı nīkū kılmağıçün
427. Reh-i luṭf u kerem ‘azmini itsek
Sebīl-i rah̄met ü Rıḍvān’a gitsek
428. Bir avuç tozla itsek ‘aynı pür-nūr
Kerrübīn-i kılūbuñ eyleyüp dūr
429. Hīç olmaz nesneye nokşān aṣlā
Bu cān-zāra selvet olur illā
430. Meşūbātı ḥisāba kâbil olmaz
Ücūrı ḥod kitāba kâbil olmaz
431. Hemīşe devletüñ olsun ziyāde
Burūc-ı ṭālī‘üñ fevka’l-‘alāde

Ḥiṭāb-ı E‘āzım ez-Zebān-ı Evāsıṭ u Müsāhim¹¹⁸

432. Du‘ālar kim beşīr-i aşfiyādur
Kerāmāt-i bülend-i evliyādur

¹¹⁷ P’de 19b’dedir.

¹¹⁸ “Orta tabaka ve ortakların dilinden büyüklere hitap.”

433. Sebeb olur ‘ulüvv-i cāh u şadra
Olup bā‘is sümüvv-i şadr-ı kâdra
434. Ekābir ḥazretinüñ tuḥfesidür
Eşāğir zümresinüñ ṭurfesidür
435. Olup ‘unvān-ı menşūr-ı sürūra
Ola dā‘ī tezā‘īf-i ḥubūra

[B 17b]¹¹⁹

436. Berīd-i bādla ḥāşıl olıcağ
Cenāb-ı ḥazrete nāzil olıcağ
437. Budur ma‘rūz-ı muḥtāc-ı ‘ināyet
Şorarsa ḥālını lafz-ı ḥimāyet
438. Ğubār-ı āsiṭānuñ fūrkatinden
Melāl-i iştıyākuñ ḥurkatinden
439. Dili pā-māl-i endūh ü belādur
Vücūdı merkez-i derd ü ‘anādur
440. Dem-ā-dem nāzır-ı rāh-ı ḥaberdür
Şu‘ūrı cāna i‘lā-yı vaṭardur
441. Geçüpdür cāna derd-i intizāruñ
‘İnānı gitdi elden ihtiyāruñ
442. Vuḫūf-ı ḥāle ğāyet teşne-dildür
Kerem idüp kalem feyziyle bildür

¹¹⁹P’de bu sayfa eksiktir.

443. Lisān-ı luṭfla yād eyle gāhī
Müşevveş ḥāṭırın şād eyle gāhī
444. Yazup irsāl idüp geh geh peyāmı
Aña ḥāşıl idüñ cümle merāmı

[P12a]¹²⁰

445. Ne vardur size bu kārūñ ziyānı
Zekātın virmede iḥsān lisānı
446. Bilürsiz kim şevābı vāfir olur
Şu gün kim gizli işler zāhir olur
447. Bu emre eyleyüp rağbet keremden
Gehī ser-sebz kıl reşḥ-i ḳalemnden
448. Ki irsāl eyleyüp iḳbāl-nāme
Sa‘īd oluñ *ilā-yevmü’l-ḳıyāme*
449. Mü‘ebbed-i pāygāhuñ ola merfū‘
Daḥı esbāb-ı devlet ola mecmū‘

Ḥitāb-ı Kibār

ez-Cānib-i Erbāb-ı İftikār¹²¹

[B 18a]

450. Du‘ālar kim şürūṭ-ı irtizādur
‘Urūc-ı ḳadra mi‘rāc-ı şafādur

¹²⁰ P’de 20a’dadır.

¹²¹ “Fakirlerin efendilerinin dilinden büyüklere hitap.”

451. Şudür-ı ehl-i cāhı gülşen eyler
‘Uyūn-ı cān-ı bahtı rüşen eyler
452. Tarab erbābının şādık nedīmi
Meşām-ı devletün ‘anber-şemīmi
453. Cenāb-ı devlete olduğda vārid
Mürā‘āt olunup cümle mevārid
454. Budur ma‘rūz-ı müştāk-ı kerāmet
Bulasız dāyimā şadr-ı selāmet
455. Şorarsa ni‘metün luţfiyla hālın
Firāk-ı hıdmetüñüzde melālin
456. Mükedderdür derūnı hasretile
Belā-yı intizār u miḥnetile
457. Hemān yol gözlemekdür kārı anuñ
Çeküp her dem cefāsını zamānuñ
458. Haber umar şimālile şabādan
Naşībi ola tā kısıp-ı şafādan
459. Şu‘ūr-ı hālünüze şöyle rāğıb
Şanasın cevher-i iksīre tālīb
460. Vuḳūf-ı hālünüz devlet bilür ol
Peyāmuñ manşīb-ı rif‘at bilür ol
461. Eger bir kerre yād itseñüz anı
Tarab mülkine şāh olurdı cānı
462. Yegidi kullar āzād eylemekden
Bütün dünyāyı dil-şād eylemekden
463. Anı bir kāğıdıla eylemek yād
Belā bendinden idüp cānın āzād

464. Ne var bundan ziyān olmaz size
Ṭarab-ı feyż idesiz ehl-i temīze

[P 12b, B 18b]¹²²

465. Olur bil ki ḥuzūr-ı ḳalbe ‘illet
Reffī^c olmasına bünyān-ı miknet
466. Du‘āsı ḳadrüñüz mi‘rācı olur
Şenāsı şadruñuz minhācı olur
467. ‘Ulüvv-i cāhuñuz olur ziyāde
Vücüh-ı faḥrüñüz olup küşāde
468. Hemīşe fāyıku’l-iḥsān olasız
Muḥalled server-i a‘yān olasız

Ḥiṭāb-ı Küberā ez-Füzelā-yı ‘Ulemā vü Ğayr-ı ‘Uzamā ez-Cānib-i Fürüterān ve
Mutavassıṭān ber-Vech-i¹²³ Tażarru‘ u Niyāz¹²⁴

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā’ilün)

469. Şol du‘ālar kim şürūṭ-ı lāzımı cāmi‘ ola
Matla‘-ı şıdkından anuñ nūrlar lāmi‘ ola
470. Tuḥfe-i ehl-i mefāḥir olmağa lāyık ola
Devlet erbābı ḥuzūrı sevḳine fāyık ola

¹²² P’de 20b’dedir.

¹²³ Ber-vech-i: ve P.

¹²⁴ “Âlimlerin fâzıllarından ve diğerk büyüklerden yalvarış ve niyaz ile orta sınıf ve avâm tarafından büyüklere hitap.”

471. Be-şunūf-ı ibtihāl ü ber-ulūf-ı ibtizāl
Vārid olup hāzrete ola şafā-yı hāle dāl
472. Bu du‘ādan şöñra budur sizlere ma‘rūz olan
Hük-m-i ihlāşla i‘lām itmesi mefrūz olan
473. Luṭf-ı bī-pāyānuñuz baḥri olup ṭāfī tamām
Muḳteżā-yı cūdıla bezl olunup in‘ām-ı ‘ām
474. Bu faḳīrūñ hālını fażluñla teftiṣ eyleseñ
Hāṭır-ı pürsişini himmetle hoş ‘iṣ eyleseñ¹²⁵
475. Gerçi kim zāhirde hālī şihḥat üzre cārīdür
Līk hıdmet fūrḳati derdi şu resme sārīdür
476. Lezzet-i ‘iṣ u şafādan cānı olmışdur berī
Her ‘amelden el çeküp hāṭır olupdur serserī
477. ‘Aynına almaz cihānuñ selvet ü ifrāhını
Ḳomayup elden kerāmet fethinūñ miftāhını

[B 19a]

478. Ya‘nī eyler dāyimā Ḥaḳḳ’a tazarru‘ şubḥ u şām
Tā müyesser ola feyz-i hāşla işbu merām
479. Āsitān-ı devlete varup sürem yüzüm yire
Kim ki āmīn dirise Allāh murādını vire
480. Ḥāk-i pāyı dīde-i ta‘zīme idüp iktiḥāl
Manzar-ı vech-i cemīl ola yüzüme ḳutlı fāl¹²⁶

¹²⁵ pürsişini: pürsişle B.

¹²⁶ ḳutlı: ḳutlu P; fāl: hāl P.

481. Hāk Te‘ālā hāşıl ide bu ümīdi nāgehān
Tā ki maḥzūn ḥatırum ola dem-ā-dem şādumān¹²⁷
482. Luṭf idüp gāhī bu ḥāki faẓlla yād idesiz
Ḥāne-i vīrāna beñzer göñlin ābād idesiz
483. Hāk Te‘ālā sāye-i iḳbālünüz ide mezīd
Bā‘is-i tevḳīrünüz her laḥza ola ber-mezīd

[P 13a]¹²⁸

Cevāb-ı Merāḥim-nişāb ez-Zebān-ı Ekābir berāy-ı Aşāğır¹²⁹

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

484. Du‘ā kim şāhid-i ḥüsn-i nazardur
Vekīl ü ḳāşıd-ı cümle ḥaberdür
485. Şümül-i re‘fete olur nişāne¹³⁰
Ḥuşul-i himmete olur bahāne
486. Murādāta zāmīn olmaḳ delīli
Olup ola meserrātuñ kefīli
487. Berīd-i luṭfla olduḳda nāzil
Şürūṭ-ı selveti itdükde ḥāşıl
488. Budur iḥlāşla olınan inhā
Resul-i rıfḳla olınup ihdā

¹²⁷ ümīdi: ümīde P.

¹²⁸ P’de 21a’dadır.

¹²⁹ “Küçüklere büyüklerin dilinden merhamet sahiplerinin cevabı.”

¹³⁰ olur: olup P.

489. Hukūk-ı şoḥbeti idüp ri‘āyet
Mühimm-i ḥāṭıra idüp kifāyet
490. Du‘ā-nāme ki irsāl eylemişsin
Beyān-ı ḥasb-i aḥvāl eylemişsin
491. Şorup bu cānibüñ ḥālin kemāhī
İdüp ta‘zīmle bizi mübāhī

[B 19b]

492. Hülûş-ı şıdkuñı şerḥ eylemişsin
Esās-ı luṭfuñı tarḥ eylemişsin
493. Hedāyā-yı taḥiyyāt idüp ihdā
Huşûş-ı şevkuñı itmişsin inhā
494. Lisānı şakl-ı teftiş-i ḥaberdan
Derūnı fikr ü teşvîş ü kederden
495. Kılup fāriğ kerāmet ‘arza itdüñ
Kehānet meslegi semtine gitdüñ¹³¹
496. Olasın behremend-i bâğ-ı ni‘met
Olup cārī hemîşe cūy-ı selvet
497. Münāsib görilen budur hülûşa
Dem-ā-dem ‘azm idüp rāh-ı huşûşa
498. Zamānında idüp irsāl-i mektūb
Olasın dāyimā her yirde mergūb

¹³¹ Kehānet: Kehālet P.

499. Hemîşe kâbil ü makbûl olasın
Dem-â-dem hâşılü'l-mes'ûl olasın

Nev'î-i Maḥşûş ez-Muḥâṭabât-ı Devletmendân Şeş-mektûb-ı Sügâne 'Arabî vü Dîgerân

Fârisî Heme be-Resm-i Niyâz u İ'câz¹³² Mekâtib-i 'Arabiyye-i Evvel¹³³

500. *Du'âen dâ'iyen li'l-iḥtirâmi*
*Senâ'en sâ'iyen fi'l-iḥtişâmi*¹³⁴

[P 13b]¹³⁵

501. *Selâmen sâlimen 'an şevbi 'uzrin*
*Kelâmen kâfilen fî şerḥi şadrin*¹³⁶
502. *Mine'l-müşṭâkı enzâra'l-likâ'i*
*İle'l-meşhûri fî bezli'l-ʿaṭâ'i*¹³⁷
503. *İn'î'stefsertumû 'an ḥâli dâ'in*
*Li-âdâbi'l-maḥâlâti murâ'in*¹³⁸
504. *'Ale'l-iḥlâşı ve't-tevķiri fa'lem*
*Devâme 'umrihi va'llâhu a'lem*¹³⁹

¹³² İ'câz: İ'tirâz P.

¹³³ “Devlet adamlarının hitaplarının özel bir çeşidi. Üçü Arapça diğerleri Farsça olmak üzere altı mektupların hepsi hürmet ve yüceltme yoluyla: Birinci Arapça yazışmalar.”

¹³⁴ “Saygıyla dua edenin duasıyla [dua eder], yüceltmeye çabalayanın övgüsüyle [överim.]”

¹³⁵ P'de 21b'dedir.

¹³⁶ “Kusur lekesinden azade bir selamla, gönlü açmaya kefil bir kelamla...”

¹³⁷ “Vuslat bakışlarına özlem duyandan, bağış bol olmakla meşhur olana...”

¹³⁸ “Sözün usûlüne riayet ederek eğer dua edenin hâlinin nice olduğunu sorarsanız...”

¹³⁹ “Bilesin samimiyet ve saygıyla onun ömrünün bekâsına, Allah daha iyi bilendir.”

505. *Ve me'l-mes'ûlu min elṭāfi şāni*
*Kerîmun ġayra taṣrîfi'l-beyāni*¹⁴⁰
506. *İla teftîşi aḥvāli'l-mesākîni*
*Ḥulûsu ḳalbihim li'-luṭfi rācîne*¹⁴¹
507. *Cezāke'llāhu ḥayran ve'ḥtirāmā*
*Ve aşfākum 'uluvven ve'ḥtişāmā*¹⁴²
508. *Efîdu efḍale enzāri'l-'ināyeh*
*'Ale'r-rācîne āşāra'l-kifāyeh*¹⁴³
509. *Edāme'llāhu eyyāme's-sa'ādeti*
*Muḍāfen minhu bi'l-ḥüsnā ziyādeti*¹⁴⁴
510. *Eṭāle'llāhu ezmāne'l-beḳā'i*
*Ezāle 'ankum aḳsāme'l-belā'i*¹⁴⁵
511. *Tefûzûne bi-iḳbālin 'azîmi*
*Tedûlûne bi-iclālin 'amîmi*¹⁴⁶
512. *Mede'l-a'vāmi lâ tahşevne lev mā*
*Yezîdu 'ayşakum yevmen fe-yevmā*¹⁴⁷

¹⁴⁰ “O ki kendisinden şânının lutufları umulan değildir. O, hiçbir ifadeye gerek duymadan cömert olandır.”

¹⁴¹ “Ne biçarelerin hâllerini araştırmaya ne de lutuf umarken kalplerinin samimiyetini [araştırmaya gerek duymadan.]”

¹⁴² “Allah seni hayır ve saygıyla mükafatlandırsın ve sizi yücelik ve ihtişamla pak eylesin.”

¹⁴³ “Kifâyet alametlerini umanların üzerine inayet bakışlarının en üstününü akıtın.”

¹⁴⁴ “Allah saadet günlerini daim eylesin, daha fazla güzellik ziyade etsin.”

¹⁴⁵ “Allah bekâ zamanlarını uzun, sizden her türlü belayı uzak eylesin.”

¹⁴⁶ “Büyük bir ikbâle kavuşasınız, engin bir yüceliğe erişesiniz.”

¹⁴⁷ “Hiçbir zaman kınanmaktan korkmayasınız, maişetiniz gün be gün çoğalsın.”

513. ‘Ale’l-eflāki deynun en tedūrā
‘Ale’l-aḳṭābi merḍākum mūrūrā¹⁴⁸
514. Ve li’l-iḳbāli farḍun en yerūmā
Merāme ḳalbikum ḥatmen luzūmā¹⁴⁹
515. Fe li’l-Raḥmāni ḥamdun vāsi‘u’l-bā‘i
Kemā lem yemtelī ecvāfū’l-istimā‘¹⁵⁰
516. ‘Alā te’yīdi esbābi’l-ferāgi
‘Alā vechi’t-tekāsurī ve’l-mesāgi¹⁵¹
517. Ve li’l-Maḥmūdi eḍ‘āfu’ş-şalāti
Bi-eşnāfi’l-mefāḥiri ve’ş-şilāti¹⁵²
518. ‘Alā taḥḳīḳi āmāli’l-e‘āzimi
Ḳarīnen bi’l-meyāmini ve’l-meḳārimi¹⁵³
519. Ve li’l-evlādi ve’ş-şahabi’l-kirāmi
Rıḍāulla’llāhi fī dāri’s-selāmi¹⁵⁴
520. ‘Alā isbāgi nu‘amā‘i’l-kerāmeti
Muḥannen muntehāhum bi’s-selāmeti¹⁵⁵

Sānī

[P 14a]¹⁵⁶

¹⁴⁸ “Sizin rıza kutuplarınız ekseninde feleklerin dönmeleri üzerine borçtur.”

¹⁴⁹ “Sizin kalbinizin arzusunu umması istikbâle de kesin farzdır.”

¹⁵⁰ “Kulakların daha önce hiç duymadığı kadar Rahman’a sonsuz hamd olsun.”

¹⁵¹ “Çokluk ve kolaylık yoluyla boşluk sebeplerini te’yid ettiği için...”

¹⁵² “Övgüye layık olana, her türlü övgü ve bağlılıkla kat be kat salat olsun.”

¹⁵³ “Bereket ve ihsanlarla birlikte uluların arzularını gerçekleştirmek üzere...”

¹⁵⁴ “Selam yurdunda Allah’ın rızası, yüce evlatlarının ve sahabesinindir.”

¹⁵⁵ “Kerem nimetlerini bolca vererek ve onların akıbetlerini selâmetle hazırlayarak...”

¹⁵⁶ P’de 22a’dadır.

521. *Du‘āen ‘āliyen ‘an derk-i fehmi*
*Senāen ḥāliyen ‘an şevbi vehmi*¹⁵⁷
522. *Mine’r-rācī zuhūrāti’l-‘ināyeti*
*İle’l-mevşūfi luţfen bi’l-ḥimāyeti*¹⁵⁸
523. *İn’i’stefsertūmū ḥāle’l-muhibbi*
*Bi eşvāķi’l-mülākāti’l-mukibbi*¹⁵⁹
524. *Li ya‘lem enne belvāhu ‘azīm*
*Hevā’un besse şekvāhu vahīm*¹⁶⁰
525. *Bināri’ş-şevķi mebnāhu ḥarīķu*
*Bi dem’i’l-‘ayni mesvāhu ġarīķu*¹⁶¹
526. *Devāme’l-‘umri yeştāķul-vişālā*
*Mede’l-eyyāmi yertāḥū’l-cemālā*¹⁶²
527. *Zamānen lā yakırru min firāķi*
*Ḥaşāhu men nevāke fi’ḥtirāķi*¹⁶³
528. *Fe ersilhu’s-selāme ba‘da ḥīni*
*Tuneccū şadrahu đarbe’l-enīni*¹⁶⁴
529. *Cezāke’llāhu eđ‘āfe’l-cezā’i*
*‘Afāke’llāhu min kulli’l-belā’i*¹⁶⁵

¹⁵⁷ “Zihinle kavramaktan berî yüce bir duayla [dua ederim], şüphe lekesinden uzak bir övgüyle [överim].”

¹⁵⁸ “İnāyet tezāhürlerini umandan, lutufkâr bir himayeyle vasfedilene...”

¹⁵⁹ “Kavuşma arzusuyla yanıp tutuşan sevenin hâlini sorarsanız...”

¹⁶⁰ “Bilinsin ki onun imtihanı büyüktür, şikayetini fâş eden zararlı bir tutku.”

¹⁶¹ “Hanesi arzu ateşiyle yanmış, yuvası göz yaşına gark olmuş...”

¹⁶² “Ömrü boyunca konuşmayı arzulayıp durmuş, günlerce güzellikten bahtiyar olmuş...”

¹⁶³ “Epey zamandır ayrılıktan bıkarar olmuş, ciğerleri acziyetten yanıp kül olmuş...”

¹⁶⁴ “Ara sıra ona selam gönderin, onun yüreğini feryad sadmesinden kurtarmış olursunuz.”

¹⁶⁵ “Allah sana kat kat mükafat versin, seni her türlü beladan korusun.”

530. *Yudīmu ‘umrakum dehren ʔavīlā*
*Yeḏā‘ifu ecrakum ʔadran celīlā*¹⁶⁶
531. *Eṭāle’llāhu eyyāme’l-murādāti*
*Efāde’llāhu āmāle’l-mūkāfātī*¹⁶⁷
532. *Ḥamāke’llāhu ‘an kulli’l-meḥāfāti*
*Kefāke’llāhu mecmū‘a’l-muhimmātī*¹⁶⁸

[B 20a]

Şālis

533. *Du‘ā’en dāyimen şafven ‘azīmā*
*Senāen şāfiyen ‘azben kerīmā*¹⁶⁹
534. *Mine’d-dā‘i’l-faḳīri’l-müstecīri*
*ilā’l-ma‘rūfi bi’l-luṭfi’l-ḥaṭīri*¹⁷⁰
535. *İn’istefsertumū ‘ammā yerūmu*
*‘Alā tertibi evḳātin yedūmu*¹⁷¹
536. *Lī yu‘lem enne mebnāhu şaḥīḥu*
*Ḳaḏāyā şevḳihī ḥukmun şarīḥu*¹⁷²

¹⁶⁶ “Allah ömrünüzü çağlar boyu uzun kılsın, ecrinizi bol bol artırsın.”

¹⁶⁷ “Allah murad edilen zamanları uzun eylesin, mükafat isteklerini yerine getirsin.”

¹⁶⁸ “Allah seni her türlü korkudan himaye buyursun, sana bütün önemli işlerde kâfi gelsin.”

504.-532. beyitler -B.

¹⁶⁹ “Daimi, safiyane ve yüce bir duayla [dua eder], saf, hoş ve asil bir övgüyle [överim].”

¹⁷⁰ “Himaye isteyen fakir duacıdan, muazzam lutfuyla meşhur olana...”

¹⁷¹ “Eğer arzu edilene dair sorarsanız, akıp giden zamanın tertibi üzere...”

¹⁷² “Bilinsin ki onun binası sağlamdır, şevkinin ilkeleri apaçık bir hükümdür.”

537. *Ve keyfe ḥālukum yā ehle mecdin*
*‘Alā a‘lāmiḥā el-ḳalbu bi-vecdin*¹⁷³
538. *Eṭirū dāyimen evrāḳa şevḳi*
*Taşaffū şadra müştāḳin bi-zevḳi*¹⁷⁴
539. *Yezidu’ullāhu mer‘ākum ucūrā*
*Ve yebḳā şe’nukum ḥatmen duhūrā*¹⁷⁵
540. *Yeciddidu ḳadrakum fi kulli ḥīni*
*Devāme’l-‘asri dehra’d-dāhirīni*¹⁷⁶

[P 14b]¹⁷⁷

541. *Tenālūne bi-aḳdārīn celiyyeti*
*Tunādūne bi-elḳābin ‘aliyyeti*¹⁷⁸
542. *‘Ale’l-iḳbāli ve’l-mecdi fedūmū*
*İlā en tehlike’d-dunyā feḳūmū*¹⁷⁹
543. *‘Afāke’llāhu ‘an kulli’l-beliyyāt*
*Ezāle’llāhu ‘ankum kulle āfāt*¹⁸⁰

Nāmeḥā-yı Fārisīyekom¹⁸¹

¹⁷³ “Ey ululuk ehli, Zirvesinde vecd içinde bir kalp bulunan sizler nasılsınız?”

¹⁷⁴ “Daima arzu yapraklarını uçurun, özleyen göğsünü zevk ile arındırın.”

¹⁷⁵ “Allah ihtimamınıza kat be kat sevap versin ve şanınızı çağlar boyu baki kılsın.”

¹⁷⁶ “Asırlar daim oldukça, çağlar aktıkça sizin kadrinizi her an yenilesin.”

¹⁷⁷ P’de 22b’dedir.

¹⁷⁸ “Yüksek kıymetlere erişesiniz, yüce unvanlarla çağrılısınız.”

¹⁷⁹ “İkbal ve şeref üzere daim olunuz, dünya yok olana kadar ayakta kalınız.”

¹⁸⁰ “Allah sizi her türlü belalardan korusun, her türlü musibeti sizden uzak tutsun.”

¹⁸¹ “Birinci Farsça mektuplar”

544. *Du‘āyī ki maḵbūl-i cān u dīlest*
*Güşāyış-i deh-i aḳd-i müşkilest*¹⁸²
545. *Be-vakt-i hümayūn çü fāl-i sa‘īd*
*Zamān-ı müferriḥ çü eyyām-ı ‘īd*¹⁸³

[B 20b]

546. *Buved hem-‘inān-ı dem-i ḳudsiyān*
*Zi-feyziş füzūn gerded arām-ı cān*¹⁸⁴
547. *Zi-mā ber cenābet resāyende-bād*
*Derūn-ı dilet-rā fezāyed küşād*¹⁸⁵
548. *Eger pürsişī mīkonī ḥāl-i men*
*Çüninest an ḥazret iḳbāl-i men*¹⁸⁶
549. *Ki ḥ‘āhem ki ez ser-ḳadem sāḥte*
*Zi her şuḡl ü her kār perdāḥte*¹⁸⁷
550. *Şitābem be-bābet sitāyış kūnān*
*Gehī çarḥ-ı zenān u gehī dem-keşān*¹⁸⁸
551. *Çü üftān u ḥizān resem ber-beret*
*Be-būsem zemīn ü revem ber-deret*¹⁸⁹

¹⁸² “Can ve gönölce makbul dua sıkıntı düğümünü açar.”

¹⁸³ “Mübarek fal gibi kutlu vakit, bayram günleri gibi sevindirici zaman.”

¹⁸⁴ “Kudsîlerin nefesine yoldaştır; feyzinden gönül huzuru artar.”

¹⁸⁵ “Bizden sana rüzgârın iletliği; içini ferahlatır.”

¹⁸⁶ “Eğer benim hâlim soracak olursan, talihimde o hazret bağlıdır.”

¹⁸⁷ “Baştan adım atıp her işi ve her mesleği yapmak istiyorum.”

¹⁸⁸ “Kapına seni överek koşarım, bazen hızlı hızlı dönerek bazen nefes nefese kalarak.”

¹⁸⁹ “Düşerek, sürünerek kapına vardığımda, yeri öperim, koynuna girerim.”

552. *Hudā ez-‘ināyet müyesser koned*
*Be-cāh-ı ḥabībeş muḫadder koned*¹⁹⁰
553. *Şomā hem zi-bezl kemāl-i kerem*
*Devāyende peyk-i şabā dem-be-dem*¹⁹¹
554. *Be-peygām selvet dilem şād-sāz*
*Zi-bend-i ğam u miḥnet āzād-sāz*¹⁹²
555. *Murādāt-ı ḥāşıl senāyet-bolend*
*Bud cāh u miknet aḥibbā püsend*¹⁹³

Devvom

556. *Du‘ā-hāyi ki maḫbūl-i ‘uḫūlest*
*Şenāhāyi ki me‘mūl-i caḫūlest*¹⁹⁴
557. *Zi-mā bā-ḥazretet peyveste-bādā*
*Zebān-ı ḥāsīdānet beste-bādā*¹⁹⁵
558. *Ez an pes ey mekīn-i şehri-i temkīn*
*Eger bā-luṭf-ı ṭab‘ ez-ḥāl-i mükīn*¹⁹⁶
559. *Konī pürsiş-i bedānī ey nigū-rāy*
*Ki ez-şevket ḫarāreş nīst ber-cāy*¹⁹⁷

¹⁹⁰ “Allah ihsan nasip etsin, sevgilinin makamının yanında olmayı kaderimize yazsın.”

¹⁹¹ “Siz de tam bir cömertlikle daima iyileştiren tan yeli habercisi gibi esirgemedi...”

¹⁹² “...mutluluk haberi ile gönlümü hoş et, hüznün ve sıkıntı bağlarımdan âzâd et.”

¹⁹³ “Dileklerin kabul, duaların yüce, makam ve rütben dostlar nezdinde kabul görülsün.”

¹⁹⁴ “Dualar ki akıllılarca makbuldür, övgüler ki ümitlerle tahvil edilmiş.”

¹⁹⁵ “Bizim zâtınla bağımız daim olsun, hased edenlerin dili bağlansın.”

¹⁹⁶ “Ondan sonra ey ağır başlılık mülkünün sahibi, eğer miskin hâlini lutf ile...”

¹⁹⁷ “...soracak olursan ey iyi düşünen bil ki, şiddetli arzudan huzuru kalmamıştır.”

[P 15a, B 21a]¹⁹⁸

560. *Hemîşe nâzır-ı şavb-ı şabâ-est*
*Şemîm-i an be-câneş dil-güşâ-est*¹⁹⁹
561. *Refîzeş dâyimâ selvet pezired*
*Hübûbeş-râ dem-â-dem fâl gired*²⁰⁰
562. *Ve ger nâme resâned ez-cenâbet*
*Perâned murğ-ı hâtır-râ be-bâbet*²⁰¹
563. *Zi-şâdî ber-cehd ez-cây-i hun-bâd*
*Du'â-güyân ki ikbâleş füzûn-bâd*²⁰²
564. *Zi-şân-ı mekremet ma'mûl-i nest*
*Zi-en'âm u himem mes'ûl-i nest*²⁰³
565. *Kî gâhî çün şabâ peyki devânî*
*Bedesteş nâme-i nûzhet resânî*²⁰⁴
566. *Zi-bend-i gam-dileş âzâd sâzî*
*Zi-guşşa hâtıreş-râ şâd-sâzî*²⁰⁵
567. *Hemîşe hâşılı' l-âmâl-bâşî*
*Dem-â-dem kâmilü' l-ikbâl-bâşî*²⁰⁶

¹⁹⁸ P'de 23a'dadır.

¹⁹⁹ "Daima tan yeli cihetine bakar, onun güzel kokusu canına ferahlık katar."

²⁰⁰ "Feyzinden daima mutluluk alır, esintisini daima uğurluluk sayar."

²⁰¹ "Ve eğer senden bir mektup bana iletirse, hatır kuşunu kapına uçurur."

²⁰² "Sevinçten dua ederek yerinden sıçrar ki ikbali yüksek olsun."

²⁰³ "Yüce şanından umulan budur; nimetlerden ve himmetlerden sorumlu budur..."

²⁰⁴ "...ki bazen tan yeli habercisi gibi bana bir ulak göndersin ve eline ferahlık mektubu veresin."

²⁰⁵ "Hüzün esaretinden gönlünü özgürleştiresin, kalbinden üzüntüyü silip şad edesin."

²⁰⁶ "Daima emellerine ulaşan ol, daima talihi kâmil olanlardan ol."

Sevvom²⁰⁷

568. *Du‘ā-hāyi ki der-dilhā ne-genced*
Senāhāyi ki dendān-hā ne-senced²⁰⁸
569. *Be-vakt-ı ferruḥ u rûz-ı hümâyûn*
Be-iḥlâş u şafâ-hâ geşte maḵrûn²⁰⁹
570. *Be-bāl-i murġ-ı zî-bāl muşâfât*
Şeved hem-ḥâl-i aşḥâb-ı mûnâcât²¹⁰
571. *Der-eşref sâ‘ati bādâ resîde*
Be-nezd-i ḥâṭıret bâşed güzide²¹¹
572. *Ez an pes ey şehîr-i şeh-r-i insân*
Eger bâşî zi-ḥâl bende-i pür-sâr²¹²
573. *Çonîn bâşed be-rây-ı pāk ma‘lûm*
Kî ĩn çâker senāyet kirde mersûm²¹³

[B 21b]

574. *Zi-hicr-i dergehet pür-ıztırâbest*
Be-şevk-ı ḥıdmetet ber-pîç ü tâbest²¹⁴

²⁰⁷ “Üçüncü”

²⁰⁸ “Öyle dualar ki gönüllere sığmaz, öyle senalar ki ağızlar tartamaz.”

²⁰⁹ “Mutlu vakit ve kutlu gün, ihlas ve safa ile yaklaşmıştır.”

²¹⁰ “Şerefli kuşun kanatları ile yakınlaştı, münacaat ashabına hem-hâl olur.”

²¹¹ “Şerefli saatte vardı, senin nezdinde güzide olsun.”

²¹² “Ondan sonra; ey ihsan şehrinin ünlüsü, eğer benim hâlimi soracak olursan...”

²¹³ “...duru fikrine şöyle malum olsun ki bu kul, sana iyi dua etmeyi alışkanlık hâline getirmiştir.”

²¹⁴ “Dergâhından ayrıldığım için ızdırap içindeyim, sana hizmet etmenin sevinci ızdıraplı ve sıkıntılıdır.”

575. *Cudā ez ḥāk-i pāyet vī-ḥuzūrest*
*īn-i ḥüzn ü mehcūr-ı sürūrest*²¹⁵
576. *Dem-ā-dem nāzir-rāh-ı kabūlest*
*Hemīşe ḥāzır ūlfet resūlest*²¹⁶
577. *Nesīm ez-cāneb-i rāhat girāyed*
*Be-sürme-kerden ḥākiş girāyed*²¹⁷
578. *Nesīm ez-cānib-i rāhat-girāyed*
*Be-resme kerdn ḥākiş-girāyed*²¹⁸
579. *Eger nā-geh resed mektūb-ı mergūb*
*Müyesser gerdedeş mecmū'-ı maṭlūb*²¹⁹
- [P 15b]²²⁰
580. *Zi-şādī pāy ber yek-cā nedāred*
*Ġam-ı ālem dīger der dil neyāred*²²¹
581. *Geh ü bī-geh medārīdeş ferāmūş*
*Konīdeş bāle-i cān-sūz ḥāmūş*²²²
582. *Ḥudā iḳbāletān dāred ziyāde*
*Koned ebvāb-ı devlet-rā küşāde*²²³

²¹⁵ “Bastığın topraktan ayrı iken huzursuzum. Hüzne yakın ve mutluluktan ayrı düşmüşüm.”

²¹⁶ “Daima kabul yoluna bakar, her zaman mektubun gelişini bekler.”

²¹⁷ “Senin yolundan hoş bir esinti gelir, yolunun toprağını sürme diye gözüme çekmek isterim.”

²¹⁸ “Sevinçten yüzü parlar, zincirsiz gönlüne huzur bahşeder.”

²¹⁹ “Eğer ansızın arzu edilen mektup ulaşırsa talep edilen her şey kolaylaşır.”

²²⁰ P’de 23b’dedir.

²²¹ “Sevinçten ayağı yere basmıyor, artık gönlünde âlemin gamını taşıyor.”

²²² “Zaman zaman onu unutmayın, yoksa sönmüş gönül yakan pervaneye döner.”

²²³ “Allah talih ve bahtınızı çok bahşetmiş, devlet kapılarını size açık etmiştir.”

583. *Sa‘adet-yāver-i devlet münādim*
Kerāmet hem-ser ü şevket mülāzım²²⁴

584. *Her ān hayri ki ḥ^vāhī bād ḥāşıl*
Sivā ber-cümle maḳşūdāt vāşıl²²⁵

Ḳısm-ı Tehānī: Tehniye-i E‘āzım be-Şunūf-ı Envā‘-ı İbtihāc ez-Sūr u ‘İd ü Velādet ve
İfāḳat ü Rif‘at-i Ḳadr²²⁶

Tehniye-i ‘İd²²⁷

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

585. Şol du‘ā kim ḥucestedür fāli
Arturur ḳalbe feyzi iḳbāli

[B 22a]

586. Behcet-i ‘İd sevḳ ider cāna
Selvet-efzā şudūr-ı insāna

587. Feraḥıla derūnı ferruḥ ider
Ḥāṭıruñ çehresini gül-ruḥ ider

588. Ṭarabı rāygān ider her dem²²⁸
Şeğabı şāygān ider her dem²²⁹

²²⁴ “Saadet yardımcısı ve devlet hem-sohbeti, eşin keramet olsun, ululuk ise yoldaşın.”

²²⁵ “Ne istersen elde edesin ve amacına ulaşasın.”

²²⁶ “Kutlamalar kısmı: sevinçten, bayram, doğum, iyileşme ve kaderin yükselmesi gibi konularda büyüklerin çeşitlerine mutluluk sınıflarını kutlaması.”

²²⁷ Bu bölüm P’de 24a[15a]’dadır.

“Bayram Kutlaması”

²²⁸ her dem: dāyim P.

²²⁹ her dem: dāyim P.

589. H n-ı Őevk la dilleri p r ider
J leveŐ r y-ı ha  ı p r-d r ider
590. N zhetile  uy n  r Ően ider
Buşat ile cen n  g lŐen ider²³⁰
591. N me-i Őıdk la olup v Ő l
Eyles n feyzi h cet n  h Ő l
592. Ba dez n ey em r-i ehl-i Ő k h
 Őig n  ola secdeg h-ı v c h
593. Ha  m b rek ide dem-i   di
H Ő l its n cem  -i  mm di
- [P 16a]²³¹
594.   di Nevr z olup  amu r zu n
M rtefi  ola  adr-i Bihr z' n
595. Giceler  adr g nler n  ola   di
  mr   devlet f z n ola c v d
596. Ni met   Ő d  b -nih yet ola
Hem-dem n  d yim  beŐ Őet ola
597.  uŐ adan h  ıru n  ola me'm n
Behcetile olup y z n  g l-g n
598. Dem-be-dem  Őret n  mez d olsun
B   -i Őevket n  ced d olsun

²³⁰ cen n : cih n  P.

²³¹ P'de 24b'dedir.

599. Her zamān āmin ü emīn olasız
Rif'at ü devlete qarīn olasız

Tehniye-i Ramazān²³²

[B 22b]

(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

600. Du'ālar kim nüvīd-i cān u dildür
Derūndan aña dā'ī müştāgildür
601. Nişār olsun gubār-ı āsitāna
Çıkasız kadrle 'ālī-mekāna
602. Elā ey nūr-ı çeşm-i baht u devlet
Mü'ebbed ola ikbāl-i sa'ādet
603. Mübārek olsun eyyām-ı şıyāmı
Şeb ü ruzı şafāyile tamāmı
604. Namāz u rüzeñüz maqbūl olsun
Sımāt-ı hūn-ı Hāk mebzūl olsun
605. Sa'ādetle iresiz Qadr ü 'īde
Sezā olup kamu kadr-i sa'īde
606. Ola eyyāmuñuz dāyim dem-i 'īd
Dağı ikbāl ü devlet ola cāvīd
607. Bu dünyā 'īdini Hallāk-ı 'ālem
Kıla 'uqbāda kaşr-ı 'īde süllem

²³² Bu bölüm P'de 23b [14b]'dadır.

608. Şafā-yı ʿİşle meşhūr olasız
Dem-i āhirde hem maġfūr olasız
609. Feraḥda olasız dāyim şeb ü rûz
Giceler ẖadr ola her rûz Nevruz
610. Cemîʿ-i ğuşşadan āzād olasız
Hemîşe ḥurrem ü dil-şād olasız
611. Olasız dāyimā maḥfûz u meʾmûn
Ola düşmenlerüñüz baḥtı vārûn
612. Derûnuñ dāyimā ola küşāde
İresiz her zamān cümle murāda
613. Medār-ı devlete merkez olasız
Cihānda müstedām olup ḳalasız

Tehniye-i Sūr²³³

[B 23a]

614. Duʿālar kim şümûs-ı ibtihācı
İder pür-tāb bāzār-ı revācı
615. Şafālar feyz ider sūra muʿādil
Bahāsı māh-ı pür-nūra mümāşil
616. Naʿīm-i selvete eyler şalāyı
Gürûh-ı şevḳa eyler merḥabāyı
617. ẖarab esbābını ḳılur firāvān
Feraḥ elḥānını eyler hezārān

²³³ Bu bölüm P'de 24b [15b]'dedir.

618. Nevā-yı nüzheti eyler mücāvib²³⁴
Nidā-yı behceti idüp muḥāṭib
619. Niṣār olsun sürürüñ sūriyiçün
Niṣān olup şafā menşūriyiçün
620. Du‘ādan şoñra ey maḥsūdū’l-iḳbāl
Hemīşe eyleye Ḥaḳ sizi ḥoş-ḥāl²³⁵
621. ‘Īnāyet eyleyüp Fettāḥ-ı ebvāb
Kerem feyz eylemiş Feyyāz-ı esbāb
622. Neṣāṭıla idüp ‘urs-ı şafāy²³⁶
Meserret cem‘ine idüp şalāy
623. Sımāt-ı ni‘meti idüp küşāde
Vü ḥ^vān-ı behceti idüp nihāde²³⁷
624. Tenāḳkul eyleyüp cümle ni‘amdan
Tenāvül eyleyüp ḥon-ı keremden
625. Na‘īm-i ḥulde müstağraḳ oluban
Nesīm-i ‘işreti şafā kıluban
626. Cemī‘-i āşinālar ḥurrem olmuş
Ḳulūb-ı aşdıḳā hep bī-ğam olmuş
627. Mübārek ola bu sūr-ı müşerref
Hemīşe ḳadrüñüz ola mükellef

²³⁴ mücāvib: muḥādib P.

²³⁵ eyleye: eyleyüp P.

²³⁶ ‘urs-ı şafāy: ‘arż-ı şafāy P.

²³⁷ Ve ḥ^vān-ı: Ḥ^vān-ı B.

[P 16b]²³⁸

628. Muḳārin olmağıla ‘avn-i Bārī
Su‘ūd-ı baht kılmağıla yārī

[B 23b]

629. Ḳamu sūr ola eyyām-ı ḥayātuñ
Muṭavvel ola ezmān-ı şebātuñ
630. Hemīşe ḥurrem ü ḥandān olasız
Dem-ā-dem ḥoş-dem ü şādān olasız

Tehniye-i Teveccüh-i Ḥacc

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

631. Her du‘ā kim feyz-i raḥmetden durur
Menşe’-i te’yîd-i devletden durur
632. Vārid olduḳda kitāb-ı şıdḳla
Fāyîz olduḳda sehāb-ı şıdḳla
633. Bu durur i‘lām-ı dā‘î-i faḳîr
Ḥayr-ḥ‘āh-ı ḳadr ü cāh-ı bî-naẓîr
634. Himmetümüz böyle durur bî-gümān
Devletile bahtla olup revān
635. Ka‘be-i maḳşûda ‘āzim olasız
Bāb-ı tevfiḳa mülāzım olasız

²³⁸ P’de 25a’dadır.

636. Ba‘demā iḳbāl olup hem-‘inān
Müstaḳarr-ı ‘izzete oluñ revān
637. Nikbet ü āfātdan me‘mūn olup
Devlet-i bī-ḡāyete maḳrūn olup
638. Menzil-i ma‘lūma vāşıl olasız
Havza-i ifrāḥa dāḥil olasız
639. Şağ u sālīm bulup etbā‘ı tamām
Baḥt-ı mes‘ūdıla oluñ ber-devām²³⁹
640. Rūşen ola dīde-i aḥbāb hem
Gülşen ola sīne-i aşḥāb hem
641. Rūy-ı ferḥunde temāşası ile
Himmet-i ‘ālī muvāsāsı ile
642. Çeşm-i bedden dūr ola ḳadr-i sa‘īd²⁴⁰
Defter-i ṭālī‘ ola her dem cedīd

[B 24a]

643. ‘Ömr ü devlet dem-be-dem efzūn ola
Baḥt u şevket rif‘ate maḳrūn ola
644. Hāḳ Te‘ālā ḥāfız u nāşır ola
Vech-i me‘mülūñ ebed nāzır ola

Tehniye-i Ḳudūm-i Hacc

(Fā‘ilātūn/fā‘ilātūn/fā‘ilātūn/fā‘ilūn)

²³⁹ ber-devām: müstedām P.

²⁴⁰ ola: olup P.

645. Şol du‘ālar kim kabūl-i ḥazrete lāyık durur
Kābilātuñ i‘tibārında iñen fāyık durur
646. Tavaf u sa‘y Ka‘be’nüñ her fazīli cāmi‘ durur
Şubḥ-ı şıdkından anuñ nūr-ı şafā lāmi‘ durur

[P 17a]²⁴¹

647. Feyz ider ḳalbe ḥıyāz-ı zemzemüñ ifrāḥını
Şād ider ḥuccāc-ı beyt-i ekremüñ ervāḥını
648. Nāme-i teşrīfile vāşıl olıcaḳ ḥıdmete
Bu durur i‘lām olınan ma‘zeretle ḥazrete
649. Ḥaḳ Te‘ālā’nuñ kemāl-i luṭfı olmaḡın mu‘īn
Hem Resūl’üñ himmet-i bī-zınneti olup ḳarīn
650. Beyt-i Rıdvān’ı ziyāret eyleyüp geldüñ yine
Maḡhar olup feyz-i ervāḥuñ cemī‘-i kısmına
651. Bunca yirler seyr idüp tevfiḳ-i Ḥaḳ olup refiḳ
‘Āyık olmayup maḡāfet bulnup emn-i ṭarīḳ²⁴²
652. Nūr-ı fer virüp gözüñe türbe-i faḡrū’l-enām²⁴³
Ḥāşıl oldı selvet ü devlet ile cümle merām
653. Ol muḳaddes mevzi‘i görüp sa‘ādetler bulup
Zümre-i erbāb-ı ma‘nī silkine dāḡıl olup

²⁴¹ P’de 25b’dedir.

²⁴² bulnup: bulmayup P.

²⁴³ gözüñe: göziñe P.

654. Behcetile şöhetile nüzhetile şevkıla²⁴⁴
Devletile şevketile ni‘metile zevkıla²⁴⁵
655. Yine nāzil olduñuz menzilgeh-i ikbāle siz²⁴⁶
Gelesiz cümle seferden tuş olup hoş-ḥāle siz
656. Hacc-ı mesrūruñ cenāb-ı ḥazrete mevşül ola²⁴⁷
Aşfiyā vü evliyā haccı gibi maḳbūl ola

[B 24b]

657. Ḥazret-i Aḥmed şefā‘at-ḥ‘āhuñ ola dem-be-dem
Defterüñe yazıla ecr-i muḳīmān-ı ḥarem²⁴⁸
658. Dāyimā ḥuccāc ḥacc idüp olıcaḳ fā‘izūn
Cümle maḳşūdātla olduklarında nā-ḥacūn
659. Size daḥı ola ḥāşıl fazl-ı ḥuccāc-ı ḥarem
Emr-i Ḥaḳ geldükde ola meskenüñ bāğ-ı İrem

Tehniye-i Teveccüh-i Sefer

(Fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ül)

660. Du‘ālar kim ola beşāşet-nevāl
Şenālar kim ola kerāmet-ḥışāl

²⁴⁴ şevkıla: şevklen B.

²⁴⁵ zevkıla: zevklen B.

²⁴⁶ olduñuz: oldıñuz B.

²⁴⁷ mesrūruñ: mebrūruñ P.

²⁴⁸ defterüñe: defteriñe P.

661. Refîk-i şefîk-i sebîl-i şafâ
Delîl-i nezîl-i gürûh-ı velâ
662. Silâh-ı miyân-ı şudûr u dürûd
Ola feyziyle mükemmel dürûd
663. Resûl-i himemle bulıcağ nüzûl
Kemâl-i keremle olıcağ kabûl²⁴⁹
664. Budur size ilķā olınan be-şıdķ²⁵⁰
Huzûr-ı sürûra taşıyup be-rıfķ²⁵¹
665. Gidersiz işıtdük mübârek yola
‘İnâyet idüp Hâķ mübârek ola
666. Selâmet refîķ ü sa‘âdet-ţarîķ
Emânet-zamîn ü kerâmet-şadîķ
- [P 17b]²⁵²
667. Ola hem-rehüñ Hızır-ı zinde-liķā
Dağı evliyâ himmeti muţlakā
668. Kederden haţardan müberrâ mu‘arrâ²⁵³
Ola ţab‘ u cismüñ bi-Rabbi’l-‘ulâ
669. Maķâm-ı murâda varup şevķla
Mesâlih bitüp cümleten zevķla

²⁴⁹ kabûl: nüzûl P.

²⁵⁰ be-şıdķ: şıdķ P.

²⁵¹ be-rıfķ: rıfķ P.

²⁵² P’de 26a’dadır.

²⁵³ Vezin bozuktur.

670. Dönüp yine ġānim selāmet ile
Gelüp meskenüñe kerāmet ile

[B 25a]

671. Bulup akrabāyı şahīḥ ü selīm
Ola feyz-i behcet-şafāsı ‘aẓīm
672. Aḥibbā vü ensāb u etibbā‘ hep
Olalar yüzüñi görüp pür-ṭarab²⁵⁴
673. Sa‘ādet-ḡarīn ü şafā hem-nişīn
Olup dāyim ola maḡāmuñ berīn
674. Belādan emīn ola her dem vücūd
‘İnāyet ḡiluban müfīzū’l-vücūd
675. Kerāmet-mu‘īn ü selāmet-ḡarīn
Hemişe sa‘ādet ola hem-nişīn

Tehniye-i Ḳudūm-i Sefer

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

676. Şol du‘ā kim selvetü’l-aḥbābdur
Ol ḡenā kim şevketü’l-aşḡābdur
677. Ḳuvvet-i ḡalb-i maḡabbet bā‘işī
Rāḡat-ı cān-ı meveddet bā‘işī
678. Dil demāğın nūkheti terṭīb ider
Şadr-ı cānı nūzheti terḡīb ider

²⁵⁴ yüzüñi: yüziñi: B.

679. *Hayra muḳdem* dir vürūd-ı devlete²⁵⁵

Zī müselleḡ dir şükūh u ḡaşmete

680. *Çağırur ehlen ve sehlen* merḡabā²⁵⁶

Mūcibāt-ı behceti idüp şalā

681. Vāşıl olduḡda kitāb-ı zevḡla

Bu durur inhā olınan şevḡla

682. Nāzırıken maḡdemüñüz yolına

Göz tutariken şağına şolına

683. Yilden isterken peyām-ı mecdüñüz

Dilde ararken kelām-ı vecdüñüz

684. Şeş-cihetde gözlerümüz çārıken²⁵⁷

Fürḡatiyle cānumuz nā-çārıken²⁵⁸

[B 25b]

685. Virdi bir peyk-i mübārek bī-ḡaber

Ḥāşıl olup cümle aḡrāz-ı vaṡar

686. Devletile şevḡetile nāḡehān

Geldüñüz dārü'l-emāne şādumān

[P 18a]²⁵⁹

²⁵⁵ “*Hayırla geldin.*”

²⁵⁶ “*Hoş geldin!*”

²⁵⁷ gözlerümüz: gözlerimiz P; çārken: çār iken P.

²⁵⁸ nā-çārıken: nā-çār iken P.

²⁵⁹ P’de 26b’dedir.

687. Cümle etbā'ı bulup şıhhatde hep
Dāyim olmuş bā'is ü hazz u tarab
688. Maḳdemüñüz fāyız ü meymün ola
Devletüñüz rif'ate maḳrūn ola
689. Her seferlerden gelüp sağ u esen
Vech-i iḳbālüñ ola her dem ḥasen
690. Cümle aḥbābuñ bile şādān ola
Görmegile ṭal'atüñ ḥandān ola
691. Her murāduñ yüsrlle ḥāşıl ola²⁶⁰
Sehm-i devlet maḳşada vāşıl ola
692. Dāyimā ehl-i sa'ādet olasız
Cümle yirlerde kerāmet bulasız
693. Ḥaḳ Te'ālā luṭfla tevfiḳ ide
Cümle-i āmālüñi taḥḳīḳ ide
694. Sālīm ü ḡānim olasız ber-devām
Devlet ü iḳbālüñ olup müstedām

Tehniye-i Ramazān²⁶¹

(Mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün)

695. Du'ālar kim şafā-yı feyziyle
Ola iḳbāl-i 'ālīye beşir ol

²⁶⁰ yüsrlle: yüsrlle P.

²⁶¹ Bu bölüm P'de [15a]24a'dadır. Kıt'a nazım şekliyle yazılmıştır.

696. Derûn-ı hâtıra sevķ ide selvet
Hemîşe behcet ile bî-naẓîr ol
697. Elâ ey fâyizü'l-elṭâf-ı maḥdûm
Saʿâdet şehrîne dâyim şehîr ol
698. Semâ-yı baḥt u devlet merkezinde
Müʿebbed sâkin ü necm-i münîr ol

[B 26a]

699. Diyâr-ı şevket ü mecd içre her dem
Şafâ-yı vaktle şâhib-serîr ol
700. Oruç ayı mübârek ola daḥı
Kerâmet ʿîdine mîr-i ḥaṭîr ol
701. Şıyâm ayı gibi mergûb u maṭlûb
Cihānuñ göñli içre cāygîr ol
702. Şalâḥ aşḥâbına ʿîd-i şafâ-veş
Kemâl-i himmetile dil-peẓîr ol
703. Cemîʿ günlerüñ ola mübârek
Giceler Ḳadr olup şadr-gîr ol
704. Kerâmetle saʿâdet yâruñ olsun
Şürûṭ-ı luṭf u iḥsândan ḥabîr ol

Tehniye-i Mertebe-i Bülend²⁶²

705. Ṭulûʿ-ı kevkeb-i baḥt-ı hümayûn
Rücûʿ-ı ṭâliʿ-ı şûm-ı ciger-ḥûn

²⁶² Bu bölüm P'de [17b]26b'dedir.

706. Neşâtı lâzımî olan du‘âlar
Rûsûm-ı tehniye olan şenâlar
707. Olındukda şımâh-ı lutfâ ilķā
Kılındukda kitâb-ı medh inşā
708. Cenâb-ı fâıyķa inhā olınan
Resûl-i şıdkla ihdā olınan
709. Budur ey lâıyķ-ı iķbâl-i fâıyķ
Olasız menzil-i âmâle sâbıķ
710. Du‘â-gûya ĥaber geldi şabâdan
Lisân-ı hâtif-i ĥayb-ı şafâdan
711. Ser-i ķadrüñ semâya vâşıl olmış²⁶³
Cihân içre murâduñ ĥâşıl olmış
712. Hümâ-yı devletüñ zıll-i zâlîli
Getürmiş başuñâ ķadr-i celîli

[B 26b]

713. Libâsın faħrle ķadd-i vecâhet²⁶⁴
Mülebbes olmağın bulmış nebâhet
714. Külâh-ı ķadr-ı fark-ı iftiĥâra
Yaraşup bâ‘is olmış iştihâra
715. Ufukdan zâhir olup kevkeb-i mecd
Aĥıbbâ cevķına virmiş ķatı vecd

²⁶³ semâya: hümâya P.

²⁶⁴ Libâsın faħrle: Libâs-ı faħrünle P.

716. Şeref burcına gelmiş şems-i ikbāl
Ser-ā-ser hāşıl olmuş cümle āmāl
[P 18b]²⁶⁵
717. Şebistān-ı sa‘ādet hurrem olmuş
Gülistān-ı kerāmet hoş-dem olmuş
718. Bisāt-ı hūn-ı luṭf olmuş nihāde
Sımāt-ı nān-ı baht olmuş küşāde
719. Olup sīrāb-ı āb-ı himmete cān
Kerāmet sofrasından oldı şeb‘ān
720. Zihī lāyık-sa‘ādet rif‘at ü qadr
Ki olmuş aşdıkāya füşat-i şadr
721. Terakkiyle Hudā itsün mübārek
Ferah vire hemīşe Hāḳ tebārek
722. Sa‘ādet dāyimā efgendeñ olsun
Selāmet emrūñ üzre bendeñ olsun
723. Olup mi‘rāc-ı ıaşr-ı cāh u miknet
Bula günden güne bahtuñ sa‘ādet
724. Kemālūñ görmesün rüy-ı revānı
Bulasın dāyimā şadr-ı celāli
725. Şeref burcında ola necm-i devlet
İrağ ola yanından zill ü nekbet
726. Şu resme hoş gelüpdür baña bu hāl
Şanasın muşhaf içre fāl-i ikbāl

²⁶⁵ P’de 27a’dadır.

727. H alelden  aklaya  ayy m-ı   alem
Hem   e  adr   i *va  ll hu a lem*²⁶⁶

[B 27a]

728. H az n olmaya b   -ı c ahu  a l 
Nih l-i  evket     olmaya  at  

Tehniye-i Man  b

729. T l  -ı t li -i i b l-i devlet
Bul   -ı m ve-i b   -ı sa  det
730. S r rından z h r iden du  lar
 Uy n  p r- ur r iden  en lar²⁶⁷
731. Bey n-ı  u f la oldu da i l m
R s m-ı tehniyet buldu da itm m
732. Budur inh -y  devlet-h   h-ı   ad  
Olasız d yim  i b le l y  
733. Ki m nh le dilinden oldu mesm  
Ki olmu  miknet    esb b  mecm  
734. Ter     k    mi r cı ur lm  
Sa  det m lki minh cı  ur lm  
735.     b-ı cidd   himmet  ayd n alm  
H m -y  ba t u devlet s ye  alm  

²⁶⁶ * En iyisini Allah bilir.* 

²⁶⁷  Uy n :  Uy n-  P.

736. Şükûh esbâbı hep olmuş müheyyâ
Na'îm-i 'îş u şâf olmuş mühennâ

[P 19a]²⁶⁸

737. Tarab manzûrî nûrdan perde açmış
Şafâ 'ummânı şevket dürri saçmış
738. İdüp tuğyân-ı 'ummân-ı sa'âdet
Aşup hâdden süyûl-ı şevk ü behcet
739. Ser-â-ser hurrem olmuş bâğ-ı ikbâl
Zuhûr idüp nesîm-i hüsn-i âmâl
740. Riyâz-ı baht reşk-i cennet olmuş
Hîyâz-ı hâtır âb-ı zevk tölmiş
741. Gülistân-ı vecâhet tâzelenmiş
Cemâl-i haţt-ı rûh âvâzelenmiş

[B 27b]

742. Şafâdan çeşm-i cân pür-nûr olmuş
Taḥayyül hâtırı mesrûr olmuş
743. Hudâ itsün neşâtuñuz mübârek
Müdâm itsün hubûruñ Haḫ tebarek
744. Tarablar dem-be-dem efzûn olsun
Ḥalelden devletüñ me'mûn olsun
745. Sa'âdet dâyimâ olsun gulâmuñ
Daḫı a'lâ ola câh u maḫâmuñ

²⁶⁸ P'de 27b'dedir.

746. Bu müjde istimā'ından 'azīzüm
Nice şād oldu kalb-i pür-temīzüm
747. Lisānum anı takrīr idebilmez
Beyānum şerh ü ta'bir idebilmez
748. Hudā ikbālünüz pâyende kılsun
Ziyā-yı bahtunuz tâbende kılsun
749. Şehīr-i şehir-i devlet ol hemîşe
Münīr-i burc-ı devlet ol hemîşe
750. Ola çeşm-i tarab dāyim münevver
Cemī'-i maṭlabuñ ola müyesser
751. Sa'adet yār ola devlet münādim
Kerāmet hem-ser ü rif'at mülāzım
752. Başıña baht-ı devlet tāt olsun
Saña düşmenlerüñ muhtāt olsun

Tehniye-i Velādet

753. İnāyet burcınıñ necm-i sa'īdi
Kerāmet bedrinüñ nūr-ı cedīdi
754. Tūlū'ınıñ nişān-ı ibtihācı
Fūrū'ınıñ şafā-yı intihācı
755. Delīl-i sādıķı olan du'ālar
Şürūṭ-ı lāyıkı olan şenālar

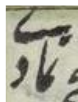
[B 28a]

756. Cenāb-ı Ekrem'e olduķda vāşıl
Olasız dāyimā her feyze kābil

[P 19b]²⁶⁹

757. Du‘ādan şöñra ey necm-i Yemānī²⁷⁰
Sa‘īd oluñ cihānda cāvidānī
758. Bu dā‘īye şu resme oldı mesmū‘
Ṭarab bünyānı olup ƙatı merfū‘
759. Ṭoğup şems-i emel burc-ı şerefden
Çıƙup dürr-i şafā dürc-i şerefden
760. Meserret çeşmi ġāyet rūşen olmış
Ṭarāvetle derūnuñ ġülşen olmış
761. Bitüp verd-i recā şāḥ-ı talebden
Vücūduñ şevƙla ƙolmış ƙarabdan
762. Şemīm-i cān-fezā ƙutmış cihānı
Açılup ġonce-i bāğ-ı emānı
763. Olup ĥurrem riyāz-ı baḥt-ı devlet
Nevāya başlamış murğān-ı selvet
764. Neşātuñ cūybārı ƙaşduğundan
Miyāh-ı zevƙ başdan aşduğundan
765. Ṭutup āfākı āvāz-ı sürūruñ
Mülūka ġıbƙagāh olmış ĥuzūruñ
766. Bu sūr-ı pūr-sūrūr olsun mübārek
Mezīd itsün ƙurūruñ Ḥaƙ tebārek

²⁶⁹ P’de 28a’dadır.

²⁷⁰ Yemānī: P.

767. Libās-ı tūl-i ‘ömr olup naşibi
Hudā’nuñ ‘avni hem olsun raķibi
768. Ola hayrü’l-ḥalef eslāf-ı hayra
Olup bā‘is dahı eż‘āf-ı hayra
769. Hudā dānā durur kim bu haberden
Yitürdüm ‘aqlumı ğāyet baṭardan
770. Şanasın māl-i Kārūn’a tuş oldum
Veyāḥud genc-i medfūna tuş oldum

[B 28b]

771. Sürūrumdan ayağum yire başmaz
Neşāt-ı sūrı dil tirgüye aşmaz
772. Hudā ‘ömr-i dirāz ide müyesser
Kemāl-i ‘ilmle kıla mu‘ammer
773. Şaķına zaḥme-i ‘aynından anı²⁷¹
Ḥabibi ḥürmetine cāvidānī

Tehniye-i Şihḥat

774. Du‘ālar kim mühennā-yı şifādur
‘Alīl-i ḳalbe ta‘vīz-i devādur
775. Şerāb-ı nūş-dārūdur ḳulūba
Cevāb-i şāfīdūr derd-i kürūba

²⁷¹ zaḥme-i: zaḥmet-i P.

776. Mübārek-bād şih̄hat lāzımīdür
Reh-i şevk ü maḥabbet ‘āzımīdür

[P 20a]²⁷²

777. Resūl olup bu dā‘īden ḥuzūra
Sebeb ola o cānibde sürūra
778. ‘Avāyık ‘avk idüp olup zarūret
Kılınıduğunu mektūba kanā‘at
779. Cenāb-ı fāyıkā eyleye i‘lām
Ki ma‘zūr itmege olına in‘ām
780. Du‘ādan soñra ey kân-ı kerāmet
Mühennā ola tecdīd-i selāmet
781. Budur i‘lām-ı devlet-ḥ‘āh-ı şādık
Olasız dāyimā şevketle fāyık
782. Ki bīmār olduğı cism-i laṭīfüñ
Pür-āzār olduğı rūḥ-ı şerīfüñ
783. Derūnum ‘ālemini yakmışıdi
Beşāşet milketini yıkmışıdi
784. Be-ğāyet muṣṭarib itmişdi cānı
Çıkarmışdı gözümnden ḥānumānı

[B 29a]

785. Melūl itmişdi ḳalbi her ‘amelden
Berī olmışdı ḥāṭır her emelden

²⁷² P’de 28b’dedir.

786. Beşîr-i ‘âlem-i dil nâgehânî
Neşâtıla götürdi müjdegânî
787. İfâkat bulduğun cism-i kerîmüñ
Beşâşet bulduğun kalb-i selîmüñ
788. Haber virüp bizi ferhunde kıldı
Şafâ dendânını pür-ħande kıldı
789. Tarab seylâbı şaldı bâğ-ı câna
Ferahla eyledi kalbi fesâne
790. Bi-ħamdi’llâh ki ol Ĥallâķ-ı ‘Âlem
Tabîb-i cân u dil rezzâķ-ı âdem
791. Sizi şihhat ile teşrîf kılmış
Ki bâr-ı miħneti tahfîf kılmış
792. Riyâz-ı mülk-i cânı tâze itmiş
Tarab murğını hoş-âvâze itmiş
793. Müceddid eylemiş menşûr-ı bahtı
Muħarrir eylemiş meşûr-ı bahtı
794. Bu müjde ĥaţţ-ı câna itdügi sevk
Derûna vârid olan vârid-i şevķ
795. Degüldür vaşfla taħrîre kâbil
Yazılsa niçe biñ mektûb-ı şâmil
796. Hemân budur Ĥudâ’dan iltimâsum
Şuña dâyr durur vird ü sipâsum²⁷³

²⁷³ vird ü sipâsum: derd-i siyâhum P.

[P 20b]²⁷⁴

797. Ki artuḡ olmaya āzürde cismüñ
Ola muḥkem bozılmaya tılısmuñ
798. Şafâyıla hemîşe kāmķār ol
Mü'ebbed devletile pāydār ol
799. Gezend irişmeye daḡı vüçüda
Olasız dāyimā mazḡar dūrūda

[B 29b]

800. Emīn oluñ cihānuñ āfetinden
Olup ḡānim cemī'ci ni'emetinden

Cevāb-ı Tehniye-i Sūr u Velādet

801. Du'ālar kim sürūr-ı cāvidānī
Ḳıla ḡurrem riyāz-ı mülk-i cānı
802. Ola aşvāt-ı bülbulveş tarabsāz
Olup ḡınyāger-i şevķa hem-āvāz
803. Nevāsına ider āheng cānlar
Şafāsına ḡalur ḡayrān revānlar
804. Ḥubūr-efzā olup bezm-i ḡulūba
Şaḡālet gösterür jeng-i kürūba
805. Virüp ḡazḡ-ı derūnından ḡaberler
İder aşvātı ervāḡı muḡayyer

²⁷⁴ P'de 29a'dadır.

806. Şabāyla ola vāşıl cenāba
Feraḥ vire ḥuzūr-ı kāmīāba
807. Du‘ādan soñra ey ehl-i zerāfet
Ḥiṣāmı ḥūb u maḥbūbü’l-kıyāfet
808. Mübārek-bād için ĩrād olınan
Ḳulūba zād için inşād olınan
809. Enīs-i cān ferḥān u ṭarabnāk
Celīs-i ḥāṭır-ı şevḳ u şegābnāk
810. Nişān-ı şıdk u burhān-ı meveddet
Resūl-i şevḳ ü ‘unvān-ı maḥabbet
811. Sürūrum sözine ser-defter oldu
Ḥuzūrum burcına ḥoş-aḥter oldu
812. Nişār-ı ‘urs ifrāḥ oldu cāna
Ṭarab-cūyı şalup bāğ-ı revāna
813. Nevā-yı muṭrib-i eşvāḳum oldu
Hevā-yı nüzhet-i ezvāḳum oldu

[B 30a]

814. Mezād itdi şafā-yı inşirāḥı
Mezīd itdi kemāl-i irtiyāḥı
815. ‘Aceb ferḥunde-fāl olur bu mektüb²⁷⁵
Oḳındukça açılır ḳalb-i mekrüb

²⁷⁵ ferḥunde-fāl: ferḥunde-ḥāl P.

816. Meger kim misk-i nābıla dūrilmiş
Ḥaṭına ‘anber-i sārā sürilmiş

[P 21a]²⁷⁶

817. Meṣām-ı ḥāṭırı kıldı mu‘aṭṭar
‘Uyūn-ı behceti idüp münevver
818. Te‘ālallāh ‘aceb üslūbdur bu
Ki olmuş Yūsuf’ıla hem-terāzū
819. Anı veznince miskile şatarlar
Bunı cānlar devāsına kıatarlar
820. Şemīm-i dil-keşi cāna şafādur
Sevād-ı dil-ḥoşı derde devādur
821. Devāü’l-miske beñzer menfa‘atde
Cilāü’l-‘ayna beñzer ḥāşiyetde
822. Firāvān āferīn şānına anuñ
Ki münzil āyeti zevk u şafānuñ
823. Hemīşe mefḥar-i aḥyār olasız
Şehīr-i ma‘şer-i ebrār olasız
824. Kemālūñ ber-mezīd olsun hemīşe
Maḳāmātuñ cedīd olsun hemīşe

Cevāb-ı Tehniye-i Şıḥḥat ü Ba‘ż-ı Tehānī-i Dīger

825. Du‘ālar kim melāli dāfi‘ olur
‘Alīl-i derd-i şevka nāfi‘ olur

²⁷⁶ P’de 29b’dedir.

826. Aḥibbā cānibinden rukye-mānend
Ḥaber geldükde olduḡını dil-bend
827. İfākat şerbeti içdükde ḥāṭır
Feraḥ bula vürūdından nevāṭır²⁷⁷

[B 30b]

828. Kuvāya şıḥḥat ü ḳalbe beşāşet
Getürdügini mektüb-ı maḥabbet
829. Beyān eylemegüñ ola kefilī
Neşāṭ u selvetüñ ola delīlī
830. Du‘ādan soñra ey iḥsānda fāyık
Olasın dāyimā iḳbāle lāyık²⁷⁸
831. ‘İyādet-nāmenüñ feyz-i vuşūlī²⁷⁹
Derūnda açduḡı rāh-ı ḳabūlī
832. Niçe taḳrīr idem kim vaşf olunmaz
Yazılup ḥadd ü pāyānı bulunmaz
833. ‘Aceb ḥāşiyyeti var imiş anuñ
Mesīḥā nefḥası mıdur beyānuñ
834. Beḳā ābına mecrā mıydı ḥāmuñ
Veyāḥud nüşḥa-i iḥyā mı nāmuñ
835. ‘Aşā-yı ḥastegān mıdur yāḥud ol
Şifāya tev’emān mıdur yāḥud ol

²⁷⁷ nevāṭır: nevādir(?) P.

²⁷⁸ olasın: olasun P.

²⁷⁹ ‘İyādet-nāmenüñ: kerāmet-nāmenüñ P.

836. Hezarān āferīn efsūn-ı hūba²⁸⁰

Ki bu resme mü'ssirdür kulūba

[P 21b]²⁸¹

837. Fetīl-i merhem-i merzāya beñzer

Delīl-i Ka'be-i 'ulyāya beñzer

838. Oķındukça ʔarab olur ziyāde

Şafā bābı olup her dem küşāde²⁸²

839. Du'ā-yı Hızr'a beñzer āferīn-bād

Hemīşe bā-dil-i pūr-ġam ʔarīn bād²⁸³

840. Hudā itsün kerāmātuñ ziyāde

İresüz dāyimā cümle murāda²⁸⁴

841. Kemāl-i devletüñ pāyende olsun

Cemāl-i şevketüñ tābende olsun

842. Sa'ādet ber-ʔarār olsun hemīşe

Selāmet pāydār olsun hemīşe

[B 31a] Kısm-ı İltimāsāt ez-Müfāveẓāt ve Şefā'āt ve Sefārişāt-ı İltimās-nāme-i

Müte'allikān²⁸⁵

²⁸⁰ efsūn-ı hūba: efsūn u hūba P.

²⁸¹ P'de 30a'dadır.

²⁸² Şafā bābı olup her dem küşāde: -P.

²⁸³ -P.

²⁸⁴ -P.

²⁸⁵ "Ortaklardan istekte bulunma ve bağışlanma dilemek, yakınların iltimas-nâmesi"

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

843. Şol du‘ā kim selvetü’l-āhrāndur(?)
Ol şenā kim behcetü’l-a‘yāndur
844. Naķşı mektüb-ı velā ‘unvānıdur
Feyzi da‘vā-yı şafā burhānıdur
845. İstimā‘ı hāṭıra virür neşāṭ
İṭṭılā‘ı cāna virür inbisāṭ
846. Lafzı anuñ bā‘işü’l-ifrāḥdur²⁸⁶
Ma‘nisi ḥod rāḥatü’l-ervāḥdur
847. Cām-ı şevka sevķ ider nūr-ı şafā
Dīde-i müştāķa virür rüşenā
848. Vārid olsun ķāşıd-ı iḥlāşla
Olinup irsāl-i istiḥlāşla
849. Ba‘dezān ey ser-firāz-ı şehr-i cūd
Rāzdān-ı ehl-i dil kāmil ü cūd
850. Bu durur sizden olınan iltimās
‘Arza eyleyüp sipās-ı bī-ķıyās
851. Şöyle ma‘lūm ola şān-ı fāzıla
Cümle evşāfıla luṭfı kāmile
852. Nażra-i in‘āmı mebzūl eyleyüp
Ḥāşıl-ı āmāli maḥşūl eyleyüp
853. Ḥāmil-i mektūba olup destgīr
Bezī-i himmet eyleyüp olup zāhīr

²⁸⁶ Lafzı: Nażmı P.

854. Dīde-i elṭāfa manzūr eyleyüp
Ḥāṭırın zevkıla maḥbūr eyleyüp
855. Cümle maḫşūdını ḥāşıl idesiz
Maṭlab-ı iḥşāna vāşıl idesiz

[B 31b]

856. Ol kişiyē şarf olınan imtinān
Bu maḥabbe ‘āyid olur bī-gümān
857. Böyle bilüp şarf-ı himmet idesiz
Her ḥuşūşında ‘ināyet idesiz

[P 22a]²⁸⁷

858. Ḥaḫ Te‘ālā luṭfuñuz ḍāyim kıla
Devletüñüz ḥaymesin ḳāyim kıla
859. Baḫt u cāhıla olasız kāmṛān
Devlet ü iḳbālüñ olup cāvidān
860. Hem sa‘ādetle olasız baḫtiyār
Mesned-i şevketde olup ber-ḳarār

Sipāriş-nāme-i Aḥbāb

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

861. Şol du‘ālar kim şafā-yı nāṭına ola delīl
Ol şenālar kim anuñ ifrāḫı ola bī-‘adīl

²⁸⁷ P’de 30b’dedir.

862. Defter-i āmālũñũñ ‘unvān-ı maḵbūlı ola²⁸⁸
Maḥzar-ı iḵbālũñũñ maẓmūn-ı şūmūlı ola
863. Mālik-i mülk-i sa‘ādet gibi cānı şād idüp
Sālik-i rāh-ı vecāhet olmağa mu‘tād idüp
864. Şāhib-i iksīr-i fāyık gibi mesrūr eyleye
Hātırā şevḵ ü ẓarab sevḵını mevfūr eyleye
865. Fāyız olsun dem-be-dem cū-yi şafāsı ḥazrete
Göñlũñũñ bāğını döndürsün riyāz-ı cennete
866. Ba‘demā ey ma‘den-i ālāf-ı elṭāf-ı ‘azīm
Maḥzen-i dürr-i kemāl ü menba‘-ı feyz-i ‘amīm
867. Şöyle ma‘lūm ola zihn-i fāyız ü maḥşūduña
‘Arz olınan bu durur ol himmet-i maḥmūduña
868. Rāfi‘-i mektūb-ı minnet bize muḥtaşdur bilũñ
Luṭf idüp bezl-i keremle ḳadrini ‘ālī ḳıluñ
869. Aña iḥsān bāğına sevḵ olınan cūy-i ‘atā
Bizi yirden göge ref‘ itmek gibidür muṭlaḳā

[B 32a]

870. Her ne himmet kim bu dā‘ī ḥaḳḳına mebzūl olur
İmtinānum mezra‘ınuñ ḥāşılı maḥşūl olur
871. Nāme-i minnet ile vāşıl olıcaḳ ḥıdmete
İltimāsıla budur ilḳā olınan ḥazrete

²⁸⁸ ‘unvān: ‘unvānı P.

872. Luṭf idüp her maşlahatda aña nāşır olasız
Her mühimminde ‘ināyetle müzāhir olasız
873. Sa‘yüñüz meşķūr olup hem ecrüñüz mevfūr ola
Ḳadrüñüz ‘ālī olup iķbālüñüz ma‘mūr ola
874. Ḥaḳ Te‘ālā her mühimmüñe kifāyet eyleye
Her huşuşuñda elüñ alup ‘ināyet eyleye
875. Devletüñüz pāydār u şevketüñüz üstüvār
Olup oluñ her zamānda kāmķār u baḥtiyār
876. Fazl-ı Bārī ṭālī‘üñe dāyimā yāver ola
Baḥt istiķbāl idüp devlet size çāker ola
877. Dāyimā mümtāz olasız ḳadrle aķrāndan
Ṭop-ı rif‘at alasız her vechle meydāndan

[P 22b]²⁸⁹

Terbiye-nāme-i Müntesibān

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

878. Her du‘ā kim maṭla‘-ı iķbāldür
Maṭla‘-ı mäh-ı şafā-yı bāldür
879. Rūşen eyler ḥaṭṭıla dil-ḥānesin
Pür ziyā idüp ṭarab ḳāşānesin
880. Ḥurrem eyler bāğ-ı ifrāḥı tamām
Feyz idüp nehr-i velāyı ber-devām

²⁸⁹ P’de 31a’dadır.

881. Hāṭır-ı aḥbābı mesrūr eyleye
Dīde-i ervāhı pür-nūr eyleye
882. Şahfe-i ta‘zīmle olsun revān
Devlet ü iḳbālūñ olsun cāvidān
883. Ba‘dezān ey maḥrem-i esrār-ı luṭf
Kān-ı iḥsān mazḥar-ı āṣār-ı luṭf

[B 32b]

884. Şöyle ma‘lūm ola rāy-ı ‘āliye
Revnaḳ ol dāyim maḳām-ı ‘āliye
885. Rāfi‘-i nāme bize mensūbdur
Ḥālīş-i aḥbābdan maḥsūbdur
886. Anı hoş-ḥāl eylemek maḥzā hemān
Bize rāci‘dür bilesiz bī-gümān²⁹⁰
887. Şadrın iḥsānıyla mesrūr eylemek²⁹¹
‘Ayn-ı āmālini pür-nūr eylemek
888. Manẓar-ı enẓār-ı elṭāf eylemek
Maṭraḥ-ı āṣār-ı a‘tāf eylemek
889. Mezra‘-ı ikrāmdan itmek ḥūşe-çīn
Maṭbaḥ-ı in‘āmdan itmek tūşe-bīn²⁹²
890. Bāğ-ı minnet cūyını cārī ider
Feyzini her cānibe sārī ider

²⁹⁰ Bize: Size P.

²⁹¹ Şadrın iḥsānıyla: Şadr-ı iḥsānıyla P.

²⁹² in‘āmdan: iḥsāndan P.

891. Gūyiyā bizi idersiz ber-murād
Şöyle olur alb      mab  r u   d
892. Luf id  p bul-i na  r itmeyesiz
Mez  heb-i ihm  le h   gitmeyesiz
893. H  lini manz  r-ı     n-ı himmet it
D  yim   mez  k  r-ı   v  l-i ni  met it
894.   kir-i luf oldu n   istim    
C  m-ı ifr     get  r  r iltim    
895. D  yim   mebz  l  'l-el  f olas  z
Dem-be-dem me  m  l  'l-a  f olas  z
896. Devlet    i  b  l    z c  v  d ola
Burc-ı sa  de   li    n   r  d ola

  f    t-n  me-i Etb        E      

[P 23a]²⁹³

897. Her du     kim b      'l-ifr    dur
  ti     r    t  'l-erv    dur

[B 33a]

898. C  n dem    na olur     nber-  m  m
Dil me    m  na g  l-i a  mer nes  m
899.     lem-i r      niy  nu  n tu  fesi
  ret-i i  l     c  nu  n   rfesi

²⁹³ P'de 31b'dedir.

900. Nāmesine ƙadrũñũñ ‘unvān ola
Feyzi ile ħāṭıruñ sũlvān ola
901. Ba‘dezān ey himmete deryā vü kān
Ehl-i iĥsān revnaƙ-ı şaĥn-ı cihān
902. Şöyle ma‘lũm ola luṭf-ı sāmıye
Dāyimā ehl ol maƙām-ı nāmıye
903. Mevşıl-i nāme bize tābı‘ durur
İĥtişāşı cebhesi lāmi‘ durur
904. İntisābında bize yoƙdur gümān
‘Ālim olmışdur ‘umũm-ı merdümān
905. Nāmesini ref‘ idicek rıfƙla
Ƙarşuñuzda ṭurduğı dem şıdƙla
906. Bu durur şān-ı keremden mürtecī
Olasız her ħācetine mültecī
907. Dīde-i iĥsāna manzũr eyleyũp
Lafz-ı in‘āmıla mezkũr eyleyũp
908. Her ħuşũşında müzāhir olasız
Bezl-i in‘āma mübāşir olasız
909. Dāyimā iĥsānuñuz mebzũl ola
Her murādı luṭfla maĥşũl ola
910. Behremend ola na‘īm-i luṭfdan
Ĥişşedār ola şemīm-i luṭfdan
911. Ĥāşılı her himmete ola ƙarīn
Luṭfuñuz maƙşũdına ola zāmīn
912. Her ne iĥsān kim aña mebzũl ola
Cümle-i āmāline meşmũl ola

[B 33b]

913. Maḥlaṣuñ semtine rāci'dür hemān
Gūyiyā bizi idersiz kāmran
914. Böyle bilüp bezl-i iḥsān idesiz
Ol faḳīri ṣād u ḥandān idesiz
915. Haḳ Te'ālā sa'yüñüz meṣkūr ide
Ecr-i bī-noḳṣānuñuz mevfūr ide
916. Dāyimā ehl-i sa'ādet olasız
Lāyık-ı ṣadr-ı kerāmet olasız
917. Baḥt u devlet fāyüzü'l-āṣār ola
Mecd ü ṣevket maṭmaḥü'l-enṣār ola

[P 23b]²⁹⁴

İsti'tāf-nāme-i Müte'allikān

Ezyāl-i iḳbāl-i bī-Zevāl²⁹⁵

918. Her du'a kim nefḥa-i iḥlāṣdur
Vaḳ'i anuñ ḥükm-i feyz-i ḥāṣdur
919. Cāna rāḥatlar virür rūḥa fütūḥ
Ṣubḥ-ı ṣādık ṣevkı gibi pür-vuzūḥ
920. Lem'a-i nūr-ı tecellī sırrıdur
Şanasın dürc-i sa'ādet dürridür

²⁹⁴ P'de 32a'dadır.

²⁹⁵ "İlgili olanların istitaf-nâmesi, zeval görmeyen ikbalin zeylleri."

921. Veşme-i reyb u riyādan pākdür
Derk-i künhi ḥayretü'l-idrākdür
922. Bā'is-i feth-i gül-i ikbāldür
Şart-ı taḥşil-i heme āmāldür
923. Nāme-i iḥlāşa inşā olunup
Ḥāme-i şıdkıla imlā olunup
924. Kāşid-ı tekrīmle bulsun vürūd
Meclis-i luṭfa eyā kāmīl-vücūd
925. Ba'demā ey menba'-ı feyz-i himem
Mecma'-ı elṭāf u eşnāf-ı kerem
926. Şöyle ma'lūm ola luṭf-ı fāyika
Her kemālātiyla medḥe lāyika

[B 34a]

927. Mevşil-i mektüb-ı istişfā'-ı tām
Da'ī-i minnet-pezīr-i luṭf-ı 'ām
928. Bu muḥibbūñ ḥayline mensūbdur
Defter-i taḥşīşde maḥsūbdur
929. Hāşıl olduğın işitmek ḥāceti
Pür-bahār eyler riyāz-ı minneti²⁹⁶
930. Fazla-i luṭfuñuz olmaya dirīğ
Bezl idüp iḥsānıla sa'y-ı belīg

²⁹⁶ Pür-bahār: Pür-bahā P.

931. Her mühimmine kifāyet idesiz
Fazlıla şarf-ı ‘ināyet idesiz
932. Cümle hācetini hāşıl idesiz
Menzil-i maḫşūda vāşıl idesiz
933. Ḥaḫ Te‘ālā ecrüñüz taz‘īf ide
Cümle yirlerde sizi teşrīf ide
934. Her mühimlerde ola luṭfı mu‘īn
Ḳadrüñ ola cümle aḫrāndan güzīn
935. Rif‘atile şöyle mümtāz olasız
Kūh-ı şevketde ser-efrāz olasız
936. Dāyimā maḫşūd-ı aḫrān olasız
Dem-be-dem maḡbūṭ-ı a‘yān olasız

Ḳısm-ı Ḥiṭāb-ı A‘yān bā-Dā‘iyān

Ḥiṭāb-ı ser-Efrāzān bā-Ḥarāb-ı Dā‘iyān²⁹⁷

[P 24a]²⁹⁸

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

937. Du‘ālar kim delīl-i merḫametdür
Senālar kim kefil-i mekremetdür
938. Aḫibbā gönlini eyler küşāde
Ṭarab esbābını idüp ziyāde

²⁹⁷ “Eşrafın duacılara hitap ettiği kısım/Yücelerin eşraf kitlelere hitabı”

²⁹⁸ P’de 32b’dedir.

939. Dem-ā-dem ḥālī mezkūr olduğunu
‘Uyūn-ı luṭfa manzūr olduğunu
940. İrüp işrāb-ı şāfī meşrebine
Kılar zāhib meserret mezhebine²⁹⁹
941. Sefir-i sifrle olduğda mühdā
Budur taḥşīşle olınan inhā

[B 34b]

942. Eger bu cānibüñ ḥālīn şorarsañ
Dilüñ aḥbāba iḳbālīn şorarsañ
943. *Bi-ḥamdi’llah zi’l-fazli’l-‘azīm*
*Ve ‘avnü’ş-şāni‘ü’l-ferdü’l-ḳadīm*³⁰⁰
944. Kederden şāf olup mir’āt-ı ḥātır
O olup ‘ayn-ı ‘ıyān ḥoş-ḥāle nāzır
945. Selāmet üzre cārī olup evḳāt
Şafāyıla geçüp mecmū‘-ı sâ‘āt
946. Olup dil-ḥ‘āh-ı ḥātır cümle aḥvāl
Müyesser seyrle envā‘-ı āmāl
947. Du‘ādan eylemek dāyim ferāmūş
Ḥudā her fāl-i sa‘da eyleye tuş
948. Dem-ā-dem bildürüp ḥāl-i şerīfūñ
Neye dāyirdür āmāl-i laṭīfūñ

²⁹⁹ kılar: kıılır P.

³⁰⁰ -P; “Yüce fazilet sahibi olan Allah’ın övgüsü ve Kadim, Ferd ve Yaratıcı olan Allah’ın yardımıyla ...”

949. Kılāsın ḥāṭırumuz ḥurrem ü şād
Müdāvim olurısañ āferīn-bād
950. Hemīşe ḥāşılı’l-āmāl olasın
Dem-ā-dem ceyyidü’l-aḥvāl olasın

Cevāb-ı Ta‘zīm-i Nişāb-ı Fuḳarā³⁰¹ berāy-ı Zümre-i Küberā Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı ‘Ayān-ı Devlet³⁰²

951. Du‘ālar kim bulınmaya ‘adīli
Ola hem müştemil zıkr-i cemīli
952. Kitāb-ı himmete olınup inşā
Cevāb-nāme-i luṭf içün imlā
953. Olınup ḥāme-i şıdk-ı edeble
Ulaşa ḥazrete şevk-ı taleble
954. Cenāb-ı kām-rāna ola vāşıl
Cemī‘-i ḥācetüñ Ḥaḳ ide ḥāşıl
955. Du‘ādan soñra ey maḥdüm-ı sāmī
Gürüh-ı ehl-i mecd içre kirāmī

[B 35a]

956. Budur i‘lām-ı dā‘ī-i hevesnāk
Maḳāmuñ eyleye Ḥaḳ fevk-i eflāk

³⁰¹ fuḳarā: -P.

³⁰² “Yoksulların büyükler zümresine yeter derecede hürmet etmesine cevap/Devlet eşrafının hitabına cevap”

[P 24b]³⁰³

957. Ki luṭf-ı fāyikuñ olup bahāne
Añup ḥāl-i faḳīri ġāyibāne
958. Şafāyı defter-i luṭfa idüp ḳayd
Ḳıluban dām-ı himmetle dili şayd
959. Ḥamām-ı fazlla anı uçurup
‘İnāyet sehmini yirine urup
960. Bu ḥākīyi müşerref eylemişsiz
Ser-i ḳadrin mükellef eylemişsiz
961. Murāduñuz vire Ḥayy ü Tüvānā³⁰⁴
İki ‘ālemde cāhuñ ide a‘lā
962. Hümāyün-nāmeyi çünkim okudum
Öpüp ta‘zīm içün başumda ḳodum
963. Cevābın yazmağa itdükde iḳdām
Sürüş-ı ġayb itdi cāna ilhām
964. Ḥiṭāb-ı vaḥyāsānuñ cevābı
Sükūt itmek durur vech-i şavābı
965. Ne ḥaddüñdür senüñ kim cür’et idüp
Neşātıla reh-i iḳdāma gidüp
966. Yazasın bu maḳūle şānla sen
Anuñ üslūbına mektüb-ı pür-fen

³⁰³ P’de 33a’dadır.

³⁰⁴ Murāduñuz: Murādiñuz P.

967. Ne şānıdur ki lāl-i bī-kelāmuñ
Cevābın yaza ol mu‘ciz-niḡāmuñ
968. Du‘ādur şānuña lāyık mükāfāt
Ṭarīkuñ lāzımın eyle mūrā‘āt
969. Ḥudāvend-i cihān idüp ‘ināyet³⁰⁵
Mühimmātına eyleye kifāyet
970. Cihānuñ āfetinden ḥıfz ide hem
O şān-ı ekremi *va’llāhu a‘lem*³⁰⁶

[B 35b]

Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı Büzürgān-ı ‘Ālī-şān

971. Du‘ālar kim mişāl-i şubḥ-ı şādık
Ḳabūline ‘uḡūluñ ola lāyık
972. Nişān-ı şıdkı ola mihr-i iḡlāş
Mü‘eşşir ola hem mānend-i irhāş
973. Cenāb-ı ekreme ola sezā-vār
Zurūf [u] kāğıdıla olsun iṣār
974. Du‘ādan şoñra ey maḥsūdü’l-iḡbāl
Şorarsañ cānib-i dā‘īden aḡvāl
975. Cenābuñdan [cüdā ḡālī] dīger-gün³⁰⁷
Gözi yollaruñuz gözler dün ü gün

³⁰⁵ idüp: ide P.

³⁰⁶ “*En iyisini Allah bilir.*”

³⁰⁷ cüdā ḡālī: cez-i aḡālī B.

976. Yoluñuz tozını umar şabādan
Mükerremdür gözine tütüyādan

[P 25a]³⁰⁸

977. Haberler şormağ ister her gelenden
Şafā bulur neşātuñuz bilenden
978. Bu hālile geçer evkātı her gāh
Eger olursa hālünüzdən āgāh
979. Neşātı gulguli tutar cihānı
Sürūrından unıdur hānumānı
980. Bu vechile gezerken zār bir dem
Gelüp bir merd-i ferruḥ itdi hurrem³⁰⁹
981. Şunup bir dil-güşā mektüb-ı hūbı
Muşaffā itdi aḥbārı kulūbı
982. Şafā tomarı menşūr-ı meserret
Feraḥ ‘unvānı mektüb-ı maḥabbet
983. Huṭūṭından yazıldı kalb-i pür-pīç
Nuḳāṭından melālüm oldı hep hīç
984. Nuḳūşından şafālar buldı ḥāṭır
Sevādından feraḥlar buldı nāzır

[B 36a]

³⁰⁸ P’de 33b’dedir.

³⁰⁹ merd-i: nām-ı P.

985. Hümāyūn-nāmeyi çün aldum açdum
Anuñ üstine dürr-i medḥ şaçdum
986. Tarabdan zāyil oldı ‘aql u fikrüm³¹⁰
Hemān inşası oldı vird ü zikrüm
987. Feraḥ āyīnesi oldı mücellā
Teraḥdan ḥāṭırum oldı muşaffā
988. Cevābın yazmadan ‘aql oldı ‘aciz
Şu‘ūbetden ṭabī‘at oldı nāşiz
989. Ḥiṭāb-ı ‘āliye lāyık cevābı
Yazaman çünki ‘özr oldı şavābı³¹¹
990. Cevāb añlama yazılan du‘ādur
Kemāl-i luṭf u iḥsāna senādur³¹²
991. Be-ma‘nī şükr-i iḥsāndur hemānā
Kitāb-ı ‘acz ü nokşāndur hemānā
992. Egerçi ḥıdmete lāyık degüldür
Ḳabūline recā vāşık degüldür
993. Ve illā ḡāyet-i maḳdūrumuzdur
Tamām-ı tuḥfe-i meysūrumuzdur
994. Ḳabūlīdür ḥuzūruñdan recāmuz
İde ḥāşā ki red luṭfuñ ricāmuz

³¹⁰ zāyil: zā’il P.

³¹¹ Yazaman: Yazamam P.

³¹² senādur: sezādur P.

995. Cenābuñdan bu olur daḥı me'mūl
Dem-ā-dem kâşıd-ı luṭf ola mevşūl
996. Sa'ādetle hemīşe pāydār ol
Selāmetle cihānda ber-ḳarār ol
997. Olasız āfet-i devrāndan emīn
Emīn olsun belādan diyen āmīn

[P 25b]³¹³

Cevāb-ı Ḥitāb-ı Ekābir-i Şāḥib-mefāḥir

998. Du'ālar kim ola iḥlāşa munzam
Sürüş-ı şıdk-ı dilden ola mülhem

[B 36b]

999. Tażarru'la niyāza ola maḳrūn
Mürāyīle riyādan ola me'mūn
1000. Şürüş-ı 'aczi eyleye mü'eddī
Cenābuña şabādan ola mehdī
1001. Du'ādan şoñra ey maḥdūm-ı ekrem
Olasın luṭfla dāyim mükerrem
1002. Budur ma'rūz-ı güstāḥ-ı na'īmüñ
Maḳām-ı istikām[et]de muḳīmüñ
1003. Biḥār-ı luṭf u iḥsān fāyiz olup
Derūnında zülāl-i nağz bulup

³¹³ P'de 34a'dadır.

1004. Anı icrā idüp sūy-ı türāba
‘İmāret itdi dönmişken Һarāba
1005. Selāmet olduĝuñı idüp i‘lām
Derūn-ı Һatıra feyz itdi ārām
1006. Du‘ā-gūyı idüp Һoş-Һāl-i ĝāyet
Ferahlar virdi kim bulmaz nihāyet
1007. Ele alup o menşūr-ı sūrūrı
Aña neşr eyledüm dürr-i Һubūrı
1008. Hümāyūn-nāmeyi çünkim okudum
Gehī öpdüm gehī başumda Һodum
1009. Tarabdan rakş idüp hemçün Һamāme
Açıldı Һalb-i ĝamĝin şanki nāme
1010. Te‘emmül eyleyüp her Һarfin anuñ
Tuş oldum zarfına āb-ı beķānuñ³¹⁴
1011. Һalemveş geçdüm her lafzı derҺāl³¹⁵
Midādāsā olup her Һarfe hem-bāl³¹⁶
1012. Ser-ā-ser naĝz u şirīn buldum anı
Şanasın ney şekerdendür beyānı
1013. Demāĝ-ı cāna şöyle virdi lezzet
Ĝam-ı ‘ālemden itdürdi ferāĝat

[B 37a]

³¹⁴ tuş: dūş P.

³¹⁵ geçdüm her lafzı derҺāl: çekmedüm her Һarfin anuñ P.

³¹⁶ Һarfe: lafza P.

1014. Sürürından semā‘a girdi hāṭır
Cihān ü cāna olmaz tā ki nāzır
1015. Tefāhūr eyleyüp işbu neşāta
Baş indürmez gürūh-ı inbisāta
1016. Selām virmezlenür sultāna ḥattā³¹⁷
Kelām itmezlenür insāna ḥattā³¹⁸
1017. Zihī ḳadr u kerāmet bāreka’llāh
Ne hoş ḥālet durur bu ḥālet Allāh

[P 26a]³¹⁹

1018. Çü nāmeñ gördüm oldum böyle hoş-fāl
Ḳıyās eyle yüzüñ görsem n’olur ḥāl³²⁰
1019. Cevābın yazmağı itdüm taḥayyül
Birez müddet ki eyledüm te’emmül
1020. Şımāḥ-ı cāna hātif virdi āvāz
Düzüp bu perdenüñ aşvātına sāz
1021. Muḥāl olur cevāb-ı vahyi ġāfil
Muḥāle sa‘y ider mi hīç ‘āḳil
1022. Hāsā-yı la‘li hoş-reng itse ḥurşīd
‘Aşā-yı şāḥı ser-sebz itse nāhīd

³¹⁷ virmezlenür: virmezler B.

³¹⁸ itmezlenür: itmezler B.

³¹⁹ P’de 34b’dedir.

³²⁰ nāmeñ: nāmuñ B.

1023. Bulardan lâzım olur mı mükâfât
Şürûṭ-ı lâzımı idüp mürâṣāt
1024. Qabûl-i feyzdür şanı bularuñ
Ki zâyîṣ itmez ihsânın olaruñ
1025. Hemân teslîm ü izṣân oldı lâzım
Niyāza olalar dāyim mülâzım
1026. Duṣadur şānuña lâyıķ derûnı
Reh-i ihlāşa naşb idüp ʿuyûnı
1027. Bu da lâzım degüldür ola mektûb
Nihānî olanıdur bil ki merġûb
1028. Velî çün kûh-ı şıdk olduñ meşelde
Şadā vāķiṣ olur şavt-ı cebelde

[B 37b]

1029. O cānibden nidā olındı nāġāh
Şadādur bu cevābuñ olġıl āġāh
1030. Bu ʿözrile olursın sen de maṣzûr
Dimişler ki el-meʿmûrı maṣzûr
1031. Dırāz itdüñ sözi kışr it edāyı
Yiridür ḥāliyā başla duṣāyı
1032. Hudāvendā felek olduķça devvār
Daḥı ins ü melek olduķça seyyār
1033. Aña ʿömr-i dırāz eyle müyesser
Kamu maṭlûbına idüp muẓaffer
1034. Giceñ Qadr ü günüñ ʿîd ola dāyim
Murāduñ ola ṭabṣuña mülāyim

Cevāb-ı Hıttāb-ı Sa‘adet-mendān ez-Zebān-ı Mahmidet-peyvendān³²¹

1035. Du‘alar kim hudūd-ı haşra şıgmaz
Şümül-i nef‘i zarf-ı kaşra şıgmaz
1036. İhāta idemez lafz u ‘ibārāt
Kalur ‘aciz beyānında işārāt
1037. Şühūd-ı ‘aklla ihlāşı s̄ābit
Beyān-ı naḳlle hem naḳli nābit

[P 26b]³²²

1038. Riyānuñ rüyını görmiş degül hıç
Gümānuñ adını şormiş degül hıç
1039. Maḥall-i şübhe olmaḳda müberrā³²³
Libās-ı lebs giymekden mu‘arrā
1040. Cenāb-ı kāmıyāba vārid olsun
Du‘ā-gūdan ḥuzūra ‘āyid olsun³²⁴
1041. Du‘ādan soñra ey maḡbūt-ı a‘yān³²⁵
Şorarsañ ḥālūmi bezl idüp iḥsān
1042. Ḥuzūruñdan cüdā çün bī-ḥuzūram
Ġamıla āşinā zıdd-ı sürūram

[B 38a]

³²¹ “Hamd edenlerin dilinden saadetlilerin hitabına cevap.”

³²² P’de 35a’dadır.

³²³ olmaḳda: olduḳda P.

³²⁴ Du‘ā-gūdan: Du‘āñuzdan P.

³²⁵ maḡbūt-ı: maḳbūl-i P.

1043. Irağ olalı enzār-ı şafādan
Irağ oldum ħubūr-ı dil-güşādan
1044. Ĥiṭāb-ı nağzuñı itmeyeli güş
Olupdur ħoşluğum ser-cümle nā-ħoş
1045. Kātı pā-māl olmışdum melāle
Olup kāni^ç vişālũnden ħayāle
1046. Firākıla göñül olmışdı bī-tāb
Kōmayup intizāruñ dīdede ħ^vāb
1047. Hilāl olmışdı bedr-i şabr u ṭākat
Mükedderdi derũn ħāli be-ğāyet
1048. Şifāsāz cevābuñ nāgehānī
Mesīḥāsā diriltdi cism ü cānı
1049. Ĥiṭāb-ı cān-fezā āb-ı beķāvār
Ĥayāt-ı tāze virdi cāna tekrār
1050. Şanasın rūḥ-ı ķudsīdür maķālũñ
Bu ħāki eyledi iḥyā zülālũñ
1051. Hümāyũn-nāmeyi çün eyledüm neşr
Şanasın rūḥ-ı ma^çnī eyledüñ ħaşr
1052. Ser-ā-ser ķāleb-i lafz-ı güherbār
Püridi dürr-i ma^çnīden şadefvār
1053. Ĥicāb-ı ħoş-edā ardında ma^çnī
Seḥāb altında şems idi be-ma^çnī
1054. Zūrũf-ı ħarf içinde ma^çnī-i nağz
Meşelde kāse-i sırr içre ħoş mağz
1055. Sevād-ı ḥaṭṭ-ı ħũb içinde ma^çnī
Mesīḥā ķālebinde rūḥ ya^çnī

1056. Ma‘ānī perde-i lafz içre nihān
Niķāb altında gūyā rūy-ı cānān
1057. Sütürnı görüp zencirmānend
Anuñla şayd-ı ifrāhı idüp bend³²⁶

[B 38b]

1058. Kelāmını bulup reşk-i Mesīhā
Beķā buldum anuñla Hızrāsā

[P 27a]³²⁷

1059. Zihī menşūr-ı iķbāl-i Huḍā’yı
Ki şāh itdi cihān içre gedāyı
1060. Buña lāyık cevāb-ı şāfī vü hūb
Muḥāl olur ki bizden ola mektūb
1061. Nazīr olmaz belī siḥr-i ḥelāle
Muḥāl olur bedel yazmaķ hilāle
1062. Ne mümkin siḥr ola i‘cāza mānend
Degüldür çünki ol esbāba peyvend
1063. Olur mı ḥaṭṭ-ı yāķūtun nazarı³²⁸
Gelür mi siḥr-i Mārūt’uñ nazīri
1064. Velī mūr-ı ḥaķīrūñ tuḥfesinden
Süleymān nebīye gelmedi zann

³²⁶ idüp: ider P.

³²⁷ P’de 35b’dedir.

³²⁸ nazarı: nazīri P.

1065. Ki bu güstāḥ terk eyleyüp ādāb
Niçün bu cür'ete cem' itdi esbāb
1066. Bilür zīrā ki maḳdūrıdur anuñ
Hedāyā küfvidür mühdī olanuñ
1067. Şafāyıla ḳabūl itdi anuñçün
Bilür bu tuḥfe varıdur anuñçün
1068. Bizi siz daḥı bu resme ṭutasız
Ġınā vü 'ucbı yabana atasız
1069. Faḳīrāne kelāma idüp ıṣḡā
Ḳabūliyle idesiz bizi iḥyā
1070. Dem-ā-dem nāme itmek böyle irsāl
İder dāyim dil-i dā'iyi ḥoş-ḥāl
1071. Olup dāyim vürūd-ı şuḥf iḥsān
Olasız dāyimā mesrūr [u] ḥandān
1072. Hemīşe fāyıkü'l-aḳrān olasıız
Muḥalled lāyık-ı dīvān olasıız

[B 39a]

1073. Ola cārī mü'ebbed cūy-ı a'ṭāf
Yemm-i elṭāf ola me'mūl-i eṣrāf

Ḳısm-ı Tesliyet Ḳulüb-ı Mekrüb İzāla'llāh Kerrubihim Tesliye-i Ma'lūlān 'illet-i bī-

'illeti³²⁹

³²⁹ “Hüzünlü kalplere teselli kısmı, Allah hüzünleri uzaklaştırsın: Arz edilenler ve sıkıntıda olanlara teselli”

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1074. Şol du‘ālar kim rehīn-i maḥzen-i esrārdur³³⁰

Ol şenālar kim zāmīn-i mümkin-i āsārdur

1075. Bu cihānuñ cāhīnuñ bī-i‘tibār olduḡını

Manşīb-ı dünyā-yı dūnuñ bī-ķarār olduḡını

1076. Ehl-i ḥibret naķli ile gūş-ı hūşa sevķ idüp

Şārif-i ıšgā-yı güftārı edeble ‘avķ idüp

1077. Gösterür cām-ı cihān-bīn ḥāṭıra kim bu cihān³³¹

Ehl-i fıṭnat manzarında görünür ḡāyet mihān

[P 27b]³³²

1078. Zıll-i zāyil gibidür aşlā beķā olmaz aña³³³

Yā niçün şāḥīb-başıret yañılup meftūn ola

1079. Tırduḡına gitdüḡine vire ḥükm-i müstaķil³³⁴

Varlıḡı ḥurrem idüp yoklıḡı kıla ḥaste-dil

1080. İşbu mażmūn bulıcaķ rāy-ı hümāyūna vuşul

Size i‘lām olınan budur şenā olup rūsul

1081. Manşīb-ı fānīnūñ elden gitmesine ḡam yimek

Mülk ü mālumdan gelipdür nesneye noķşān dimek

1082. Bī-gümān ma‘lūmuñuzdur buña ey kāmīl-nihād

Nāķışū’l-ķadr ola gelmişdür ķamu kāmīl-nihād

³³⁰ maḥzen-i esrārdur: maḥzenü’l-esrārdur P.

³³¹ bu cihān: nev-cihān B.

³³² P’de 36a’dadır.

³³³ zāyil: zā’il P.

³³⁴ Tırduḡına gitdüḡine: Tırdıḡuna gitdigüne P.

1083. Şadr-ı ʿizzet her mekānda rütbesi cāhillerüñ³³⁵
Züñ ü nikbet her zamānda manşıbı kāmillerüñ
1084. Yire inüp nūrlar göge çıkarlar zerreler
Gül diken zaḥmın çeküp ḥurrem-nişāndur türreler
1085. Şemse muhtaşdur kūsūf görmez Zuḥal aṣlā zevāl
Saʿd-ı ekberdür bulan ekşer terācuʿla vebāl

[B 39b]

1086. Dilde mezkūr elde meşhūr olmadı mı bu ḥaber³³⁶
İtmedi mi ḥalk-ı ʿālem hep bu feḥvāyı semer
1087. Rūzgār-ı kīne-cū bed-ḥʿāh-ı ehl-i ʿilmdür
Ḳahr ider dāyim aña kim ol sezā-yı ḥilmdür
1088. Ehl olana dāyimā eyler cefāyı bī-maḥal
Cāhile her laḥzada eyler vefāyı bī-bedel
1089. ʿĀlemüñ her dem birağur iʿtibārın yirlere³³⁷
Cümle nādānı çıkarur rifʿatile göklere
1090. Muṭlaḳā ehl-i kemāl olanları eyler zelīl
Hīç muḳayyed olmayup ḳılır derūnunu ʿalīl
1091. Eyler üftāde hemīşe rāh-ı nikbetde anı
Erzel ü ebter olanlardur cihān içre ḡanī³³⁸

³³⁵ mekānda: zamānda P.

³³⁶ ḥaber: meşel P.

³³⁷ birağur iʿtibārın: düşürür necm-i ḳadrin P.

³³⁸ -P; Aña mesken eyleyüp biñ miḥnetle P.

1092. Ehl-i rifʿat olmağa lāyıkları pā-māl ider
Ehl-i zillet olması lāzımları hoş-ḥāl ider³³⁹
1093. Ğuşşayıla öldürür bu dehr ʿirfān ehlini
Rāḥatıla güldürür idbār ḥizilān ehlini
1094. ʿAks ider devrān dem-ā-dem mükteżā-yı fiṭnati
Kimse bilmez nʼidügin lakin ḥaḳīḳat ḥükmini
1095. Ğalibā dünyā beḳāya münzil olmaduğıdur
Kimse içinde şafā aşlını bulmaduğıdur
1096. Ḥaḳ Teʿālā baʿz-ı şaḥşa virmeyüp bunda naʿīm
Āḥiretde vire gözler görmedük ecr-i ʿaẓīm
1097. ʿĀlem-i fānī metāʿın görmeyüp lāyık aña
Bāğ-ı ḥuld içinde anı ide mağbūt-ı ilhā³⁴⁰
1098. Bu degüldür kim olaruñ şānını tenķiṣ ide
Sövmemekden anları miḥnet ile taḥṣiṣ ide

[P 28a]³⁴¹

1099. Cümle dünyā ḥazretinde zerreden kemter durur
Zerre nʼolur yok ḥisābından daḥı aḥḳar durur
1100. Anuñiçün ehl-i ḥikmet ḳadrini ʿālī idüp
Maḥzen-i şadrını dürr-i ʿilmle mālī idüp

[B 40a]

³³⁹ lāzımları: lāyıkları P.

³⁴⁰ anı ide: ide anı P.

³⁴¹ Pʼde 36bʼdedir.

1101. Ni‘metüni anlaruñ bu hānda te’hīr ider³⁴²
‘Ācilen miḥnet belāsın anlara taqdīr ider
1102. Nitekim Qur’ān-ı a‘zamda buyurur Zü’l-Celāl
*Celle ‘an şibhi’l-‘adīli ‘azze ‘an kurbi’l-miṣālī*³⁴³
1103. Her kişi dünyāya üşmek ihtimālī olmasa
Āhiret devletleri metrūk u hālī kalmasa
1104. Kāfire şol deñlü vireydüm bu dünyā mālını
‘Ālem-i fānīde hoş idüp kamu aḥvālını
1105. Hep gümüşden eyli idi hānesinüñ ‘arşını
Hey ne ‘arşın belki dört dīvār ile ferşini
1106. Hāzretümde bir sinek perrince kadr olsa aña³⁴⁴
Bir içim şu virmez idüm müşrike didi Hudā
1107. İmdi ma‘lūm oldu kim dünyā degüldür mu‘teber
Virse daḥı anı Allāh bir kılına ser-te-ser
1108. Eyle olsa bu huşūşçün siz olmañ muḫtarib³⁴⁵
Feth-i bāb ide Hudā *min vechetin lā-taḫtesib*³⁴⁶
1109. Kadr-i ‘ālī vire size dār-ı uḫrāda Hudā
‘Aql ü fikre vāsi‘ olmaz ecrler idüp ‘atā

³⁴² hānda: hānede P.

³⁴³ “Herhangi bir denge benzemekten yüce olan, benzere yaklaşımdan münezzeh olan”

³⁴⁴ aña: n’ola P.

³⁴⁵ Eyle: Öyle P.

³⁴⁶ “Hudā hiç ummadığın yönden kapı açar.”

1110. Reşk ide maḥşerde ḳadrüñe cemî'-i aşfiyâ
Ḥazret-i Aḥmed civārında oluñ yevmü'l-likâ

Cevâb-ı Tesliyye-i Ma'zûl

(Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ülün)

1111. Du'âlar kim delîl-i ma'zeretdür
Ṣenâlar kim kefil-i maḥmidetdür
1112. Ṭarab ṭümârınuñ ser-nâmesidür
Ṭaleb esrârı ḥarf-i ḥâmesidür
1113. Lisân-ı ḳâşıd-ı cümle vaṭardur
Beyân-ı kâğıd-ı cümle ḥaberdür
1114. Resûl-i kişver-i zevḳ u şafâdur
Ḥuşûl-i buğye-i ehl-i velâdur
1115. Zûrûf-ı medḥle olsun resîde
Olasız ḳadrle dâyim güzîde

[B 40b]

1116. Du'âdan şoñra ey muḥliş hevâ-ḥ'âh
Cihân içre murâduñ vire Allâh
1117. Ḥuḳûḳ-ı sâbıkı idüp ri'âyet
Dirîğ eylemeyüp fazl-ı 'inâyet
1118. Cebîre sevḳ olunup inkisâra
Olup sâlik sebîl-i i'tidâra

[P 28b]³⁴⁷

1119. Şadef-veş dürr-i elṭāfila meşhūn
Hük̄m-i cevherlerine dürc-i meknūn
1120. Yazup bir dil-güşā mektūb-ı nağzı
Aña kısr eyleyüp her sırr-ı mağzı
1121. Cihānuñ ḥālını idüp ḥikāyet
Zamānuñ ṭavrunı idüp rivāyet
1122. Naşūhıyla idüp maẓmūnın işbāt
Huşūş-ı ḥāle yazup niçe āyāt
1123. Düzüp bu ḥasteye ma‘cūn-ı selvet
Bişirüp bī-tekellūf ḥūn-ı ḥikmet
1124. Bu muḥtāca idüp anı nevāle
Demāğ-ı ğuşşaya itdūñ ḥavāle
1125. Ḥaḳīkat buña kuvvet cān u dildür
Şifāsından anuñ ḳānūn ḥaceldür
1126. Hemāndem virdi maḥzūna tesellī
Şanasın lem‘a-i nūr-ı tecellī
1127. Hezārān āferīn lafzına anuñ
Ma‘ānī mu‘cizi ṭarz-ı beyānuñ
1128. Kerāmet bezli ise ancağ olur³⁴⁸
‘Uḳūl bu ḳavl-i nağzı ḳanda bulur³⁴⁹

³⁴⁷ P’de 37a’dadır.

³⁴⁸ ancuğ; ancak P.

³⁴⁹ ḳavl-i nağzı; nağz-ı ḳavli P.

1129. Hemîşe muḳbil-i devrân olasız
Dem-â-dem sâlikü'l-akrân olasız

1130. Müsâ'id ola iḳbâlün hemîşe
Muḥaşşıl ola âmâlün hemîşe

Kısm-ı Te'âzî bâ-Levf-i Dil-nüvâzî ve Şunûf-ı Çâr-sâzî ber-Sebîl [B 41a] İştirâk der-

Miyân Akşâm-ı Enâm Yâ Haberdârân-ı Tevaḳḳû'-ı Muşîbet bâ-Ta'ziye-i Muşâb-ı pür-

Hayret Razaḳahüm'ullâh Şabr-ı Ecmîlân ve Cezâ-yı Cezîlân Tağriye-i Vefât-ı Püserân ü

Duḡterân u Birâderân Vesâyir Tehâ-yı Mümâsil İşân³⁵⁰

1131. Bu mâtemde olınan âh-ı dil-sûz
Esef gözinden akan eşk-i dil-düz

1132. Olup cârî dem-â-dem ḥâk-i pâya
Buḡâr oldukda eṭrâf-ı semâya

1133. O nevḥa resminün şartı du'âlar
Bulup iblâğ peyk olup şabâlar

1134. Huzûra 'arz-ı ḥâle fırsat olup
Edeb üzre maḳâle nevbet olup

1135. Cenâb-ı ḥazrete i'lâm olınan
Sürûş-ı şıdḳla ilhâm olınan

1136. Budur ey lâyıḳ-ı baḡt u sa'âdet
Muḡalled ola eyyâm-ı kerâmet

³⁵⁰ “Halkın bütün kesimleri ile ortak olmak ya da felaketlerin gerçekleşmesini haber vermek ya da hayret dolu zorluklar yaşayanlara taziye (Allah onları güzel sabır ile rızıklandırınsın) oğlanlar ve kızlar ve kardeşler ve bunlar gibi diğerlerinin vefatına taziye.”

1137. Şımāh-ı maḥlaşuña oldı vāşıl
Cigerler yakıcı bir ḳavl-i ḳātil
1138. Ki naḥlistān-ı āmāli urup berḳ
Riyāz-ı devleti seyl-āb idüp ğarḳ
1139. Bozulmuş bŭstān-ı cāh u miknet
Yıkılmış ḥānumān-ı faḥr ü şevket
1140. Ḥarāb itmiş sizi tŭfān-ı miḥnet
Taşup başdan aşup ʿummān-ı nikbet

[P 29a]³⁵¹

1141. Söyünmiş şemʿ-i rūḥānī dirīġā
Göyünmiş bāġ-ı nŭrānī dirīġā

[B 41b]

1142. Cihān ḳan aġlaması lāzım olmış
Cigerler ṭaġlaması lāzım olmış
1143. Taşa kār idicek fŭrḳat durur bu³⁵²
Ṭaġı zār idicek ḥasret durur bu
1144. Egerçi vaşf olunmaz bir belādur
Ve illā nʼidelŭm ḥŭkm-i ḳazadur
1145. Siper yokdur bunuñ tīrine aşlā
Difāʿ olmaz bunuñ tīġına ḳaṭʿā
1146. Ber-ā-berdür bu sulṭān ü gedāya
Bir olur cimrilerle aġniyāya

³⁵¹ Pʼde 38aʼdadır.

³⁵² idicek: idecek P.

1147. Buña şabr eylemekden özge dermān
Bulınmaz ger ṭabīb olursa Loḵmān
1148. Bu ğamdan öldi gitdi ḥikmet ehli
Bulınmaz çāresin hep millet ehli
1149. Sikender bulmadı bu derde merhem
Cihāndan gitdi āḥir zār u pūr-ġam
1150. Bes eyle olsa siz daḥı hemānā³⁵³
Ḥarāretten dili eyleñ müberrā
1151. Cenāb-ı Ḥaḵḵ'a eyleyüp tevekkül
Ḳılasız faẓl-ı Bārī'ye tevessül
1152. Miyān-ı cāna şabruñ ḵuşağın berk
Ḳuşanup eyleyesiz ġuşşayı terk
1153. Aḵıdup Ḥayy ü Bāḵī cūy-ı ġufrān
İde merḥūmı āb-ı faẓla reyyān
1154. Şuvara sizi de idüp 'ināyet
Ḥıyāẓ-ı şabra eyleyüp hidāyet
1155. Vire bāḵīlere 'ömr-i dırāzı
Şafā-yı ḵadrla şadr-ı firāzı
1156. Bu hicrānı ide pāyān-ı endūh
Sürūruñuz ḵazāsı ola enbūh

[B 42a]

³⁵³ Bes eyle: Pes öyle P.

1157. Müberrā ola gönlüñüz kederden
Mu‘arrā ola şānuñuz haṭardan
1158. Emīn olsun ta‘abdan diyen āmīn
Belādan hāṭıruñ olmaya ğamgīn

Ta‘ziye-i Fevt-i Pederān ü Māderān ve ‘Amm ü Hāl Vesāyir Emsāl-i Īşān³⁵⁴

1159. ‘Azā ‘aynından akan eşk-i hūnīn
Ġubār-ı rāhıñı itdükde nemgīn
1160. Qazāya rāzı olmak muḳtezāsın
Belāya şābir olmak mübteğāsın

[P 29b]³⁵⁵

1161. Lisān-ı hālle itdükde i‘lām
Beyān-ı cānla kılduḳda ifhām
1162. Aḳup söz bābını dest-i edeble
İdüben nevḫalar şūr u şeğabla
1163. Cenāb-ı ekreme ihḳār olınan
Niyāz u sözle tekrār olınan³⁵⁶
1164. Qararduḡına nūr-ı çeşm-i devlet³⁵⁷
Şararduḡına rüy-ı şahş-ı behcet
1165. Keşīde olduḡına āb-ı nüzhet
Remīde olduḡına murğ-ı selvet

³⁵⁴ “Babaların, annelerin, halaların, dayıların ve bunlar gibi diğerlerinin vefatına taziye.”

³⁵⁵ P’de 38b’dedir.

³⁵⁶ u:-P.

³⁵⁷ çeşm-i devlet: çeşm ü devlet P.

1166. Şeb-i tār olduğına rūz-ı buşat
Has ü hār olduğına vird-i şevket
1167. ‘Azā itmege şart olan du‘ālar
Edā olup yazılduğda şenālar
1168. Bu vechile ola ma‘lūm hāzret
Mü’ebbed ola eyyām-ı sa‘ādet
1169. Hudā hayrū’l-ḥalefler vire vāfir
Kederlerden muşaffā ola hātır
1170. Bilürsüz şabrdur bu derde dermān
‘Ināyet eyleye Hallāk-ı insān

[B 42b]

1171. Ne itmek olur artuğ buña çāre
Kılasız ḥāl-i eslāfa neẓāre
1172. Nebīlerden velīlerden ḥavāşı
Ölmeden buldı mı hergiz ḥalāşı
1173. Veyā şāhān-ı ‘ālem şevketile
Şükūh u ḥaşmetile devletile
1174. Rehā bulmuş mıdur ölmekden aşlā
Olur ma‘lūm bundan ḥāl kaṭ‘ā
1175. Pes eyle olsa size oldı lāzım³⁵⁸
Olasız gūşe-i şabra mülāzım

³⁵⁸ eyle: öyle P.

1176. Hudāvend-i cihān iḥsānı birle
Nazar kılup aña gufrānı birle
1177. Vire bākīlere ‘ömr-i ṭavīli
Şafā-yı ‘īşle qadr-i celīli
1178. Daḥı göstermeye size muşībet
Ola eyyāmuñuz hep sūr-ı rāḥat
1179. Emīn oluñ cihānuñ āfetinden
Şafā sürüp sürūr u ‘işretinden³⁵⁹
1180. Ğamile çeşmiñüz olmaya nemgīn
Emīn olsun belādan diyen āmīn

Ta‘ziye-i Vefāt-ı Ekābir ü ‘Āyān ve Mānend-i Īşān³⁶⁰

[P 30a]³⁶¹

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1181. ‘Ayn-ı mātemden ağan eşk-i revān
Çeşm-i pür-nemden çıkan hūnīn duḥān
1182. Nāme-i dil-dūza taḥrīr olunup
Kilk-i dil-süzile taşvīr olunup
1183. Ta‘ziyet mektübına ‘unvān olan
Tesliyet üslūbına burhān olan
1184. Tercemān-ı sūziş-i ḥāṭır olan
Hem-nişān-ı şūriş-i nāzır olan

³⁵⁹ sürūr u ‘işretinden: sürūr-ı ‘işretinden P.

³⁶⁰ “Büyükler ve eşrafin ve bunlar gibilerin vefatına taziye.”

³⁶¹ P’de 49a’dadır.

[B 43a]

1185. ʿÖzr-i takṣīrūñ beyānı kâfili
Şart-ı tevķīrūñ edā-yı kāmīli
1186. Çok taḥiyyāt u dūrūd-ı bī-ḥisāb
Vāsiʿ olmaz şerḥ ü vaşfına kitāb
1187. Vārid olsun kāşıd-ı taʿzīmle³⁶²
Ḥāk-i pāye ser-be-ser teslīmle³⁶³
1188. Baʿdemā ey mecmaʿ-ı luṭf-ı ʿaẓīm
Ser-firāz-ı ehl-i dil şān-ı kerīm
1189. Şöyle vāşıl oldı semʿ-i dāʿiye
Ḥazret-i Ḳahhār ḥükmi dāʿiye
1190. Olmağın būstān-ı luṭf olmuş ḥarāb
Āb-ı ʿummān-ı kerem olmuş serāb
1191. Şehr-i iḥsān u şafā olmuş ḥarīķ
Şaḥş-ı aʿṭāf u vefā olmuş ğarīķ
1192. Münkəsif olup ziyā-yı maʿrifet
Muẓlim olmuş şaḥn-ı ʿālem şeb-şıfat
1193. Şöyle yakdı mülk-i cānı bu ḥaber
Şan neyistān içine düşdi şerer
1194. Sīne-i şabrı yakup nār-ı esef
Kāle-i vazʿ u vaķār oldı telef

³⁶² taʿzīmle; taʿzīm ile P.

³⁶³ teslīmle; tekrīm ile P.

1195. Gök gök itdüm cism-i zerdi dögmeden³⁶⁴

Çalmadı yirüm sipihre sögmeden

1196. Ki nücüm-ı burca düşnām eyledüm³⁶⁵

Rūzgārı gāh bed-nām eyledüm

1197. Çarḥ-ı bed-mihre idüp dürli ‘itāb

Eyledüm nefretile bī-ḥad ḥiṭāb³⁶⁶

1198. Bī-vefāsın diyü çoğ itdüm mülām

Pür-cefāsın diyü hoş itdüm kelām

1199. Eşk-i çeşmi reşk-i ‘ummān eyledüm

Bil ki yaşın dīdemüñ kan eyledüm

[B 43b]

1200. Yirleri ğarḥ eyledüm seyl-ābla

Lāle-gūn itdüm ṭağı ḥūn-ābla

1201. Dūd-ı āhıla boyadum ‘ālemi

Eyleyüp bī-ḥ^vāb u pür-tāb ādemi

[P 30b]³⁶⁷

1202. Cin ü insi nevḥadan zār eyledüm

Giryeden āfākı bīzār eyledüm

³⁶⁴ cism-i zerdi: cism-i zārı P.

³⁶⁵ nücüm-ı burca: nücüm u burca P.

³⁶⁶ nefretile: nefrin ile P.

³⁶⁷ P’de 49b’dedir.

1203. ʿĀkıbet göñlümle fikr eyledüm³⁶⁸
Merdümün eslāfını zıkr eyledüm
1204. Hātif-i tevfiķ ilhām eyledi
Kāyinātuñ hālin iʿlām eyledi
1205. Devr-i Ādem'den gelince bu deme
Gelmedi bir kimse bākī ʿāleme
1206. Kimse kıalmaz dünyāda bildüm yakīn
Şabıa yüz tıtdum rızāyla hemīn
1207. Siz dağı eyleñ nażar imʿānla
Anca tıldı bu cihān insānla
1208. Enbiyā kıalmadı ʿālemde muķīm
Pādişehler oldılar zār u saķīm
1209. Müddet-i maʿlūmına baķar kışı³⁶⁹
Çün tamām ola olur rıhlet işi
1210. Bir ribāt-ı köhnedür dār-ı cihān
Kim kıonan bu gün olur yarın revān
1211. Dār-ı uhrānuñ sebīlidür bu yol
Egleni yüriyene dirler tiz ol
1212. Eyle olsa luţf idüp ey hoş-nihād³⁷⁰
Şabıa merdāne oluñ semʿü'l-kıyād

³⁶⁸ göñlümle: göñlüm ile P.

³⁶⁹ baķar: bākī P.

³⁷⁰ eyle: öyle P.

1213. Şabr u teslîmile oluñ hem-nefes

Tâ ki ‘avn-i Hâk ola feryâd-res

1214. Vire merhûma maķâm-ı rahmeti

Sizlere virüp ferâğ u rāhatı

[B 44a]

1215. Olduğınca ol kabirde müsterîh

Sizler oluñ dāyimā sālīm şahîh

1216. Bu muşîbet âhîr-i âfât ola

Hâzret-i Hâk muhlif-i mâfât ola

1217. Ğîş ü Ğîşretle mu‘ammer olasız

Baht u devletle muvaķķar olasız

1218. Faħr ü şevketle olasız kāmran

Mecd ü Ğizzetle ķalasız cāvidān

İ‘lām u Vuķû‘-ı Muşîbet Aẖyār-ı Şālîhā ve Ebrār-ı ‘Ulemā³⁷¹

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1219. Rub‘-ı meskūnuñ bināsı māyilü’t-tedmîr olup³⁷²

Cümle dünyānuñ esāsı ķābilü’t-tağvîr olup

1220. Mādde vü aşl u fūrū‘ında beķā olmadığın

Şuffe-i dehr-i hevāyında şafā olmadığın

1221. Mevķîf-i ‘arza iletmek lâzımı olan du‘ā

İstimā‘-ı kavle dā‘î olıcaķ medh ü şenā

³⁷¹ “Seçilmiş salihlerin ve takva sahibi âlimlerin felaketlerinin gerçekleşmesini bildirmesi.”

³⁷² māyilü’t-tedmîr: mā‘ilü’t-tedbîr P.

[P 31a]³⁷³

1222. Vâsıl olduğda şımāl-ı ‘ilme şuhuf şıdqla
Nāzil olduğda maḳām-ı i‘tināya rıfqla
1223. Bu durur midḥat dilinden size inhā olınan
Gūş-i hūşa ḳāşid-ı himmetle ilḳā olınan
1224. Kim filānuñ müddet-i ḥabsi tamām olmış meger
Bu güzergāh-ı fenādan eyledi ‘azm-i sefer
1225. Āhının bendden boşanmış vahşi-i nāfir gibi
Ḳaçdı bu dām-ı belādan merdüm-i ḥāzır gibi
1226. Çeşm-i ‘ibret-bīnle görüp cihānuñ ḥālını
Dār-ı bāḳī ‘azmine şarf eyledi iḳbālını
1227. Bildigim me’men degüldür bu maḥall-i ḥādisāt
Raḥt-ı rıḥlet baḡlıyup bu varṭadan şıḳratdı at
1228. ‘İş-i telḥindür bu dünyānuñ olup dil-gīr ol
Āfetinden ‘ālemüñ cānı ḳatı oldu melūl³⁷⁴

[B 44b]

1229. Ol sebebdan baḳmayup ašlā şaḡına şolına³⁷⁵
Göz yumup gitdi hemān Rıḍvān-ı cennet yolına
1230. Ġālibā deryā-yı raḥm ü raḥmete oldu ḡarīḳ
Lāyık oldur fürḳatinden olmayavuz biz ḥarīḳ

³⁷³ P’de 50a’dadır.

³⁷⁴ cānı ḳatı oldu: oldu ḳatı cānı P.

³⁷⁵ sebebdan: cihetden P.

1231. Çünkü ol miḥnet mekânından kaçup buldı necât
Aşdikâsına düşer mi söyleyeler türrehât
1232. Dost oldur kişinüñ fevz ü necâhın isteye³⁷⁶
Düşmen olur ol ki rāḥat olduguñ dem ğam yiye
1233. Ağlayan kendü kara başıyçün ağlamak gerek
Raḥmete vāşıl olana ḥaṭṭı itmek yigrek
1234. Biz de ol ḥāle düşicek ḥālumuz n'olur ola
Ġuşşalar çekmek gerek tā kim Hudā raḥmet kıla
1235. Şabr yegdür cümle işde bilmiş oluñ ey kirām
Şābir u fāyız olasız bu maḥalde *ve's-selām*³⁷⁷

İ'lām-ı Vuḳū'-ı Muşībet-i Akrān u Emşāl³⁷⁸

(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

1236. Fenā-yı 'ālemüñ burhān-ı şıdkı
Vefāsızlığınıñ tibyān-ı şıdkı
1237. Kitāb-ı baḥşı 'unvānı du'ālar
Cevāb-ı şāfi erkānı şenālar
1238. Huzūra eyledügi budur i'lām³⁷⁹
Be-ḥükm-i muḳtezā-yı emr-i 'Allām
1239. Fülān terk eyledi dünyā diyārın
Nişār idüp vücūd esbābı varın

³⁷⁶ dost: devlet P.

³⁷⁷ -B.

³⁷⁸ emşāl: İşān P; “Akran ve benzerlerinin felaketlerinin gerçekleşmesini bildirmesi.”

³⁷⁹ eyledügi: eyledikde P.

1240. Yumup göz baķmadan mir'āt-ı cisme
Düşüp bir 'uķdesi müşkil tılisma
1241. Bilüp dünyā-yı dūnuñ hep ķuşūrın
Ser-ā-ser zāyi' olduğın umūrın
1242. Başiret dīdesini itdi meftūh
Tedārik-nāmesini itdi meşrūh

[P 31b, B 45a]³⁸⁰

1243. Görüp bī-revnaķ u fānī cihānı
Beķāya rağbet idüp itdi cānı
1244. Diyüp köhne durur lebs-i vücūdı³⁸¹
Libāsını değışüp itdi sūrı
1245. Metā'-ı kāsidi şatup hemān-dem
Bahāsız kāle alup oldu ħurrem
1246. Bilüp 'ālem na'īmın cümle zāyil
Zevāli yok na'īme oldu māyil³⁸²
1247. Görüp dünyā nuķūdın külli zāyi'
Dükenmez gence oldu şimdi tāmī'
1248. Ĥuzūr itmeklik durur zann-ı ġālib³⁸³
Ki böyle selvetile oldu tālīb

³⁸⁰ P'de 50b'dedir.

³⁸¹ lebs-i vücūdı: lebs ü vücūdı P.

³⁸² māyil: mā'il P.

³⁸³ itmeklik durur: itmekligidür P.

1249. Pes eyle olsa siz daḥı idüp fikr³⁸⁴
Şebâtsiz olduḡın dehrüñ idüp zıkr³⁸⁵
1250. Yapışup gūşe-i şabr-ı cemîle
Murākıb olasız ecr-i cezîle
1251. Ceza^c itmekde yokdur çünki hîç nef^c
Derûndan mekr-i iblîsi idüp def^c
1252. Diyesiz dem-be-dem *el-ḥükmîlî'llāh*³⁸⁶
Ḥisâbsız ecr vire tâ ki Allāh
1253. Ol itdi ribḥ-i mevfûrile bâzār
Niçün biz olavuz ḥāyib ziyānkār³⁸⁷
1254. O gitdise gelür beyzāde nāgāh
Diyelüm cān u dilden *ḥasbiya'llāh*³⁸⁸
1255. O geçdi cisri biz daḥı geçerüz³⁸⁹
Yā niçün evc-i ḡaflete uçaruz³⁹⁰
1256. Anuñ gitdüḡi bize oldu 'ibret
Ki andan şöñra bize degdi nevbet
1257. Müheyyā olalum biz de raḥîle
Muḡarrer giderüz hep ol sebîle

³⁸⁴ eyle: öyle P.

³⁸⁵ dehrüñ: dehr P.

³⁸⁶ “*Hüküm Allah’ındır.*”

³⁸⁷ ḥāyib: ḥā’ib P.

³⁸⁸ “*Allah bize yeter.*”

³⁸⁹ cisri biz daḥı: biz daḥı cisri P.

³⁹⁰ ḡaflete: ḡafletde P.

[B 45b]

1258. Sebükbār olalum ahyār gibi³⁹¹
Yarağ üzre olup ebrār gibi
1259. Şu vechile idelüm şarf-ı himmet³⁹²
Ki öldükde diyeler halk rahmet

İ'lām-ı Vukū'-ı Muşîbet

ber-Tarîk-i Naşîhat³⁹³

1260. Nefāz-ı hükm-i taqdîrûñ beyānı
Qazā imzāsınuñ rüşen nişānı
1261. Şürûṭ-ı hāş olan cāmî' du'ālar
Mühimminden olan lāmî' senālar
1262. Sefāret itdügi budur huzūra
İşāret itdügi semt-i zuhūra

[P 32a]³⁹⁴

1263. Ki emr-i Hāk'la ber-hükm-i taqdîr
'Aceb naqş eyledi çarḥ-ı zebüngîr
1264. Fülānuñ müddet-i 'ömri dükendi
Vücûdî şîşesi nāgeh uşandı
1265. Çeküp el bâğ-ı 'ālemden tamāmet
Umûr-ı fānîden itdi ferāğat

³⁹¹ olalum: olamam: B.

³⁹² idelüm: idemem B.

³⁹³ "Nasihat yoluyla felaketlerin gerçekleşeceğini bildirmek."

³⁹⁴ P'de 51a'dadır.

1266. Şebâtı yokluğın tıyup cihānuñ
 Tıyup biñ fazlası aşından anuñ
1267. Şarāb-ı pür-serābından uşanup
 Hayālāt-ı muḥālinden utanup
1268. Anuñçün itdügi sa‘ye diyüp hayf
 Hemān ‘üryān bulındı yola çün seyf
1269. Haṭāsın fehm idüp kıldı tedārik
 Revān rıḥlet içün ihzār idüp yük
1270. ‘Acilden bakmayup hīç sol u şağa
 Derūndan cidd idüp girüp yarağa
1271. Müheyyā eyleyüp esbāb-ı naqli
 Gelüp başına bī-vakt hūş u ‘aqlı

[B 46a]

1272. Şalup deryā-yı ḥüzne fülk-i fikri
 O demde eyleyüp bir nice zikri
1273. Şıgıñup rahmet-i Ḥaqq’a göñülden
 Açup şıdk u şafādan aña yelken
1274. Diyüp bel bağladum fazluña yā Rab
 Düzüp esbābını cümle müretteb³⁹⁵
1275. Çekilüp lücce-i gufrāna gitdi
 Hemāndem menzil-i ma‘lūma yitdi

³⁹⁵ -P.

1276. Egerçi fūrḳatı aḥbābı yaḳdı
Ve illā kendü devlet zindī(?) çıḳdı
1277. Öperdi nūr-ı raḥmetden çerāḡı
Ziyā-yı mihrdan bulup ferāḡı
1278. Bu ‘ālem mülkini ardına atdı
Metā‘-ı cismi hīçden hīçe şatdı
1279. Nihāyetsiz menāfi‘ buldı ḡālib
Ki böyle cān virüben oldı ṭālib
1280. Zihī bey‘-i mübārek naḳd-i pür-sūd
Ki cān virür aña ḥuzzāḳ-ı mevcūd
1281. Anuñçün biz de fehmi idüp bu ḥāli
Olup şābir giderüñ kıyl ü ḳālī³⁹⁶
1282. Size daḡı budur olınan ilḳā
Muşībet dimeyesiz buña ceddā
1283. O rāḥat oldı siz çekmeñ ta‘n hīç
Ol oldı münbaşıṭ siz olmañuz pīç³⁹⁷
1284. O ḥurrem oldı niçün ḡam çekersiz
O sūr itdi niçün mātem ṭutarsız³⁹⁸
1285. Aña muḥtaş degüldür bu sefer hem
Bu yola sālīk olur cümle ‘ālem

[P 32b]³⁹⁹

³⁹⁶ giderüñ: giderdün P.

³⁹⁷ pīç: hīç P.

³⁹⁸ -P.

³⁹⁹ P’de 51b’dedir.

1286. Һаләш oldı o bize geldi nevbet
Revādur şarf olınup Һall-i himmet⁴⁰⁰

[B 46b]

1287. Olavuz sürҺ-rūlar hem-sebīli
‘Amelde eyleyüp sa‘y-ı cemīli
1288. Murād-ı ‘aql-ı sālīm ola Һāşıl
Һabībi cāhına Һaҡ ide vāşıl

İ‘lām-ı Muşibet-i Ehl-i Kemāl ve ‘Urefā-yı Ricāl⁴⁰¹

1289. Şebātı olmaduğın bu cihānuñ
Һayātı müste‘ār olduğın anuñ
1290. Beyān mektübı ‘unvānı du‘ālar
Nişān-ı şıdķ ihlāsı senālar
1291. Lisān-ı ma‘zeretle itdügi ‘arz
Beyān-ı merҺametle itdügi ‘arz
1292. Budur ol meclis-i rüşen-zamīre
Olup nāzil bürük-ı ҡahr yire
1293. Fülānuñ Һırmen-i ‘ömrin kül idi
Gürühın gözi yaşını sel idi
1294. Tozıtdı bād-ı ғam Һākisterini
Değişdi Һāke yumşaq bisterini
1295. Ҷabā-yı faһri kirbāsı idindi
Yaқasız yeñsiz anı hem dikindi

⁴⁰⁰ olınup: olına P.

⁴⁰¹ “Ehl-i kemāl ve âriflerin felaketlerinin bildirilmesi.”

1296. Gelürken hâne-i rüşen karañu
Bir eve girdi ne revzen ne kapu
1297. Bakarken çār hışmıla cihāna
Gözin yumup anı şaldı yabana
1298. Metā^c-ı āleme cānlar virürken
Koyup gidüp be-küllü kodı elden
1299. Eṣās-ı beyt cem^cine yelerken
Metā^c-ı ĩşi naqd itmek dilerken
1300. Ecel yili esüp semt-i kazādan
Tağıtdı varını bād-ı fenādan

[B 47a]

1301. Egerçi raht-ı dünyāyı tağıtdı
Velīkin zād-ı ĩukbā cem^c itdi
1302. İdüp ihzār-ı esbāb-ı raḥīli
Sebīl-i cennete tutdı delīli
1303. Maḳām-ı maḳ^cad-ı şıdka yöneldi
İki sā^catde yüz biñ menzil aldı
1304. Güzergāh-ı belādan öte geçdi
Yumup tenden gözini cāna açdı
1305. *‘Aleyhi raḥmetu’llāhi te^cālā*⁴⁰²
Revānın şād itsün faẓl-ı Mevlā

⁴⁰² “Yüce olan Allah’ın rahmeti, onun üzerine olsun.”

[P 33a]⁴⁰³

1306. Size daḥı Hudā-yı ferd-i bī-çün
Açup bāb-ı künūz-ı fażl-ı meknūn
1307. Müyesser eyleyüp şabr-ı cemīli
Muḳadder eyleye ecr-i cezīli
1308. Bilürsiz ḥalk-ı ‘ālem böyledür hep
Giderler nevbeti geldü[k]çe yap yap
1309. Beḳā dārı degüldür işbu dünyā
Fenā-ender-fenādur ez-ser ü pā
1310. Ne kendüsi beḳā bulur ne ehli
Olur düşvār āḥir cümle sehli
1311. Tebeddül üzredür eṭvārı yekser
Taḥavvül üzredür edvārı yekser
1312. Güzergehdür ḳarār olmaz içinde
Kimesne pāyidār olmaz içinde
1313. Ne lāzım eylemek tafşīl-i aḥvāl
Kifāyetdür bu deñlü ḳavl-i icmāl
1314. Hemān şabr eyleyüp ecrin umasız
Muşībet olduğından göz yumasız
1315. O raḥmet ‘ālemine oldu vāşıl
Ceza‘lar itmeden bize ne ḥāşıl

[B 47b]

⁴⁰³ P’de 70a’dadır.

1316. Muş̣ibet iki olmakdur muḳarrer
Buña şabr itmekden el virenler
1317. Ḳazā-yı Ḥaḳḳ’a rāzī olmamakdur
Rızā-yı aşı tekāzī olmamakdur

Cevāb-ı Ta‘ziye-i Muş̣āb⁴⁰⁴

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

1318. Şol du‘ālar ki sevḳ-ı vāriddür
Ḥükm-i feyzi ḳabüle ‘āyiddür
1319. Sevḳ ider ‘ālem-i ḳulūba rızā
Cārī oldukça şadır it ḳazā
1320. Didürür vāḳī‘ olsa ḥükm-i ilāh
Ḥasbiya’llāhu lā ilāhe sivāh⁴⁰⁵
1321. Defter-i ḥāle yazdurur ḥasenāt
Şabr idicek zuhūr idüp nekebāt
1322. Şuhf-ı teslīmle olup mevşül
Bulıcaḳ ol tarafda şadr-ı ḳabül
1323. Ḥaḳ-güzār-ı şadāḳat olmağıçün
Ġam-güsār-ı muş̣ibet olmağ içün
1324. Bu müşābe-i ḡazā edāsı içün
Farz-ı selvet mażā ḳazāsı içün
1325. Ḳāşıd-ı luṭf eyleyüp irsāl
Nāme-i şıdḳ eyleyüp īşāl

⁴⁰⁴ muş̣āb: muş̣ibet P; “Felaket taziyelerine cevap.”

⁴⁰⁵ “Kendisinden başka Tanrı olmayan Allah bana yeter.”

[P 33b]⁴⁰⁶

1326. Hoş-nevā dil-güşā edālar ile
Ġamzidā cān-fezā edālar ile
1327. Pür-meşel bā-maḥal leṭāyif ile
Nādir ü bī-bedel ṭarāyif ile
1328. Ecel-i nāsiḥü'l-emel dāyim
Olduğunu lezāyizi hādīm
1329. Hādīmü'l-lezze mevt-i bī-taḥbīr
Olmadığını kābil-i te'ḥīr

[B 48a]

1330. Cümle ḥalka ber-ā-ber olduğunu
Vaḳti ile muḳadder olduğunu
1331. Nāfi' olmadığını tedbīrūñ
Ḥükmiyile nefāz-ı taḳdīrūñ
1332. Aḥsen-i vechle beyān idüp
Şubḥ-ı şādık gibi 'ıyān idüp
1333. Aḳıdup āb-ı şāfi-i temkīn
Āteş-i ḥırḳate virüp teskīn
1334. Cānı bir pāre eyledi sūlvān
Fāyız idüp şafā-yı iṭmīnān
1335. Ḳalb-i bī-şabra sevḳ idüp ārām
Eyledi şart-ı ūlfeti itmām

⁴⁰⁶ P'de 70b'dedir.

1336. Ğarķa-i ğuŗŗayı ħalāŗ itdi
Ferci ħāŗıra-i menāŗ itdi
1337. Devlet ü ŗevketüñ ola sermed
Resen-i nüzhetüñ olup mümted⁴⁰⁷

‘İyādet-nāme

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1338. Şol du‘ālar kim ŗifāsāz-ı dil-i aĥbāb ola
Ol ŗenālar kim ŗafābahŗ-ı dil-i pür-tāb ola
1339. Nūŗ-ı dārū-yı derün-ı ħāŗır-ı rencūr ola
Şerbet-i cān-ı ‘alīl-i tālīb-i mehcūr ola
1340. Rukye-i emrāz-ı rūĥ-ı sīne-i maĥrūr ola
Nefŗe-i edvā-yı ŗadr-ı pür-ġam u maŗdūr ola
1341. Nāzū-yı iķbālūñe ta‘vīzveŗ nāfi‘ ola⁴⁰⁸
Āfet-i devrāndan cān u dile dāfi‘ ola
1342. Bu du‘ādan ŗoñra oldur size inhā olınan
Gūŗ-ı hūŗa ķāŗıd-ı ŗıdķıla ilķā olınan⁴⁰⁹
1343. Şöyle vāŗıl oldı sem‘-i dā‘iye kim nāġehān
Cevher-i cism-i laŗīfe iriŗüp renc ü ziyān

[B 48b]

⁴⁰⁷ olup: ola P.

⁴⁰⁸ Nāzū-yı iķbālūne: Bāzū-yı iķbālle P.

⁴⁰⁹ Gūŗ-ı hūŗa: Gūŗ u hūŗa P.

1344. Çeşm-i zaḥmından cihānuñ olmuş āzürde-mizāc
Dārū-yı telḥ-i ṭabībe lāzım olup ihtiyāc
1345. Gül gibi nāzük-beden derd-i ḥazāna uğramış
Nāzla perverde ten ālām-ı cāna uğramış

[P 34a]⁴¹⁰

1346. Gūyiyā bu muḥlişe vāḳi' olupdur ol marāz
Eyledi cānı siḥām-ı ḡam u aḥzāna ḡaraż
1347. Lāzım olmuşdı faḳīre başumı idüp ḳadem
Pürsiş-i bīmār içün rāh-ı şitāya 'azm idem
1348. Līk 'āyık olmaḡın ba'z-ı ḳuyūd-ı lāzıma
Şārif oldu 'öṛ-i maḳbūl işbu 'azm-i cāzime
1349. Āḥir idüp iktifā iḳdāmdan aḳlāmla⁴¹¹
Ḥāk-i pāye nāzil itdüm ḳāḡıd-ı i'ḷāmla⁴¹²
1350. Ḥaḳ Te'ālā luṭf-ı ḥāşından virüp ḥayr-ı şifā
Cām-ı ḳalbi eylese āyīne-i ḡitī-nümā
1351. Şerbet-i şıḥḥat içirüp ḥāṭır-ı mes'ūduña
İstiżā'at ḥāsıl ide ṭālī'-i bihbūduña
1352. Şaḡ u sālīm eyleyüp cümle elemden ḥāṭıruñ
Faẓl-ı raḥmet feyzile ola her işde nāẓıruñ⁴¹³
1353. 'Acilen virüp ifāḳat cism-i 'işret-sāzıña
Virmeye artuḳ meşakḳat ḥāṭır-ı pür-nāzıña

⁴¹⁰ P'de 37b'dedir.

⁴¹¹ aḳlāmla: aḳlām ile P.

⁴¹² i'ḷāmla: i'ḷām ile P.

⁴¹³ feyzile ola her işde: ola her işde feyzile P.

Kısm-ı Sānī: Muḥāṭabāt u Mucāvebāt-ı Evāsīṭ u Hikāyet Eşvāk u Şikāyet Firāk Vesāyir

İ'lām-ı Merām-i Īşān⁴¹⁴ Kısm-ı Maḥabbet Nāmḥā Be-Resm-i İştirāk Miyān-ı Erbāb-ı

Mu'allā ve Müttevassıṭān-ı Aḥrār u Mevālī Maḥabbet-nāme-i Müşterek⁴¹⁵

(Fe'īlātün/mefā'ilün/fe'ilün)

1354. Zer-cenāḥ-ı du'ā-yı hoş-pervāz

Eyledükde şağīr-i bī-enbāz

[B 49a]

1355. Sem'-i aḥbāba olıcaḳ vāşıl

Kārger olması ola ḥāşıl

1356. Sevḳ-ı teftīş eyleyüp peydā

Fāyız idüp derün-ı ḳalbe şafā⁴¹⁶

1357. Nāme-i şıdḳla olup mühdā

Ḥazrete budur olınan inhā

1358. Ger şorılursa ḥālumuz gāhī

Ey kerem taḥtgāhınuñ şāhı

1359. Bilesiz ḥālumuz dīger-gündur

Eşk-i ḥasretle dīde pür-ḥündur

1360. Fūrḳatüñ derdi cāna kār itdi

Giñ cihānı başuma ṭar itdi

⁴¹⁴ “İkinci kısım: Ortadakilerin muhatebeleri ve karşılıklı cevap vermeleri; şevkleri anlatma ve ayrılıktan şikayet etme ve bunların diğer niyetlerinin bildirilmesi”

⁴¹⁵ Aḥrār u Mevālī Maḥabbet-nāme-i Müşterek: -P.

“Muhabbet-nāmeler kısmı, yücelikler erbabı ve hür ve bey olan orta tabakadakilerin ortak olma usûlü, ortak muhabbet-nāmesi”

⁴¹⁶ Fāyız: Fā'iz P.

[P 34b]⁴¹⁷

1361. Bulmaz oldum qarār u rāḥat hīç
Gelmez oldu derūna selvet hīç
1362. Gice gündüz enīsüm āh oldu
Rūz-ı rūşen şeb-i siyāh oldu
1363. Bī-qarār oldu şevkla ḥāṭır
Gözüm olmaz bu ʿāleme nāzır
1364. Fikr-i vaşlıla geçer evḳātum
Anuñ içün durur münācātum
1365. Ḥaḳ Teʿālā kemāl-i luṭfindan
Feyz-i baḥr-i nevāl-i luṭfindan
1366. Dünyede ḥaşride sizünle bizi
Ehl-i cāh eylese hemīşe sizi⁴¹⁸
1367. Budur ancak cihānda maḳşūdum
Vire Ḥaḳ himmet ile maḳşūdum
1368. Her zamānda ola belādan emīn
Bu duʿāya diyen kişi āmīn

Maḥabbet-nāme-i Müşterek

(Mefāʿilün/mefāʿilün/feʿülün)

[B 49b]

1369. Duʿālar kim cemāl-i dil-güşāsı
Ola mülk-i dilün selvet-fezāsı

⁴¹⁷ P'de 71a'dadır.

⁴¹⁸ eylese: eyleye P.

1370. Huzūra vāşıl olduķda resūli
Umaruz kim bula şadr-ı kabūli
1371. Du‘adan soñra ey yār-ı sebūk-rūh
Yüzüñe bāb-ı devlet ola meftūh
1372. Su‘āl eylerseñüz hāl-i fakīri
Muḥibb-i dā‘ī-i rūşen-zamīri
1373. Vişālūñ ‘īdi içün şāyim olup
Giceler vird ü zikre kāyim olup
1374. Cemālūñ görmegi ister Hudā’dan
Katı mebzūl-i pāyānsız ‘aṭadan
1375. Müyesser eyleye fi‘āl-i bī-çün
Açup bāb-ı künūz-ı fażl-ı meknūn
1376. Vişāle irişüp handān olavuz
Hemişe bī-ğam u şādān olavuz
1377. Qurūrıla pür ola çeşm-i nemgīn
Emīn olsun belādan diyen āmīn

Maḥabbet-nāme-i Müşterek

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

1378. Şol du‘ālar ki cān-fezālardur
Hātır-ı bahta dil-güşālardur
1379. Vārid olduķda semt-i i‘lāma
Vāşıl olduķda cāy-ı ifhāma

1380. Dā'ī-i devlet 'adīmü'l-meşel
Peyām-ı şevket 'azīmü'l-kefel⁴¹⁹
1381. Bende-i muhlış-i sa'ādet-ḥ'āh
Çāker-i bī-riyā vü devlet-ḥ'āh
1382. Hıdmete 'arza itdügi budur
Kerem-i 'āmdan meded-cūdur

[B 50a]

1383. Luṭf-ı bī-inkızā olup mebzūl
Şıla-yi himmete olup mevşūl
1384. Naẓar-ı faẓluña ola manẓar
Zıkr-i iḥsānuña ola maẓhar
1385. Bendeler ḥayli içre aḥyānā
İdesiz zıkr-i ḥayrla iḥyā
1386. Şorup aḥvāl-i bālini geh gāh
İdesiz mülk-i şevka şāhib-cāh
1387. Hāḫ Te'ālā cenāb-ı ḥazretten
Lem'a-i āfitāb-ı 'izzetden
1388. Bāğ-ı iḳbālünüz kıla ḥurrem⁴²⁰
Bülbül-i ṭālī'ün ola ḥoş-dem
1389. Ol çemenden ḥazān eli ola dūr
Dāyim olup cinān gibi ma'mūr

⁴¹⁹ Peyām: Sā'ī P.

⁴²⁰ kıla: ola P.

[P 35a]⁴²¹

1390. Şevketi t̄azerek ola her dem
Hoş-nev[ā] kuşları ola bī-ġam
1391. Naġme-i şevk̄la idüp elh̄ān
Ṭarab-ı h̄azzla olup nāzān
1392. Dāyim ola şafā-yı behcetüñüz
H̄ālīd ola serāy-ı şevketüñüz
1393. H̄aḡ Te‘ālā mu‘īn ola cāvīd
Şebüñüz Ḳadr ü rūzuñuz ola ‘īd
1394. Ğamdan ola zamīrüñüz āzād
H̄aṭīruñ dāyim ola h̄urrem ü şād
1395. İki ‘ālemde kāmṛān olasın
Dāyimü’d-dehr şādumān olasın

Maḥabbet-nāme-i Müşterek

(Mefā‘īlün/mefā‘īlün/fe‘ülün)

1396. Du‘ālar kim ola ihlāşı fāyık
H̄uzūra ithāfa ola lāyık

[B 50b]

1397. Şabā peyki ile olduḡda mühdā
Budur ol h̄izmete olınan inhā
1398. Şorarsañ luṭf idüp h̄āl-i dilümden
Firāk-ı h̄izmetünde müşkilümden

⁴²¹ P’de 71b’dedir.

1399. Hiṭāb-ı dil-güşānuñ fūrkatinden
Cevāb-ı cān-fezānuñ hırkatinden

[P 35b]⁴²²

1400. Ne hāle geldügi cān-ı hāzīnüm
Ne çekdüğini kalb-i pür-enīnüm

1401. Nice şerh eyleyem pāyānı yokdur
Beyāna şıgmaga imkānı yokdur⁴²³

1402. Vefā itmez ‘ibāret şemmesine
Kalem itmez sefāret şemmesine

1403. Nihāyet haddine dāhil degüldür
Kifāyet fehmine vāşıl degüldür

1404. Anuñçün eylemedüm kaşd-ı taḥrīr
Degüldür mümkün anı zīre tevḫīr⁴²⁴

1405. Hemān budur tazarru‘ luṭf-ı Rab’dan
Bitüp behcet güli şāḥ-ı ṭarabdan

1406. Müyesser eyleye ḥüsn-i mülākāt
Göñül bula ḥuzūruñda muvāsāt

1407. Recā olan budur şān-ı keremden
Yem-i iḥsān u ‘ummān-ı himemden⁴²⁵

1408. Tereşşüh eyleyüp feyz-i leṭāyīf
Gehī neşr olına ṭayy-i şaḥāyif

⁴²² P’de 76a’dadır.

⁴²³ Beyāna: Miyāna P.

⁴²⁴ tevḫīr: taḥrīr/tevḫīr P.

⁴²⁵ ‘ummān-ı himemden: ‘ummān himmetinden P.

1409. Lisān-ı nāmeden teftīş-i ahvāl
İdüp eyleñ dil-i bīmārı hoş-ḥāl
1410. Hudā’nuñ ‘avni olsun dest-gīrūñ
Elin tutarısañ işbu faķırūñ
1411. Hemīşe ḥāşılı’l-āmāl olasız
Muḥalled kāmیلü’l-iķbāl olasız

[B 51a]

Maḥabbet-nāme-i Müşterek

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1412. Her du‘ā kim devlete ola delīl
Ehli yanında ola ḳadri ḥalīl
1413. Şāriḥ-i şadr-ı aḥibbā ola ol
Rāfi‘-i ḳadr-i aḥillā ola ol
1414. Ḥaḳ yanında ola maḡbūtu’l-kelām
Ḥaḳ içinde ola maḳbūlü’l-merām
1415. Dāfi‘-i aḥzān-ı aḥbāb ola hem
Cāmi‘-i esrār-ı ādāb ola hem
1416. Ḳāşıd-ı kāḡıd ile vāşıl ola
Her murāduñ dāyimā ḥāşıl ola⁴²⁶
1417. Bu du‘ādan şoñra ey kāmıl-vücūd
Şāḥib-i efḍāl-i tām u fażl-ı cūd

⁴²⁶ dāyimā: her zamān P.

1418. Ol durur ma‘rûz-ı mefhûm-ı haber

Ḥālūmi luṭfıla şorarsañ eger

1419. Nice i‘lām eyleyem tavşifle

İntihā bulmaz durur ta‘rifle⁴²⁷

[P 36a]⁴²⁸

1420. Ḥāliyā zāhirde sağ u sālmem

Ni‘met-i in‘āmuñuzı ‘ālimem

1421. Līk ma‘nide mükedder-ḥāl olup

Ğuşşa-i hicrānıla pā-māl olup⁴²⁹

1422. Gice gündüz yollara baķar gözüm

Dāyimü’l-evķāt-ı vaşluñdur sözüm

1423. İhtilāt-ı halkdan ḥazṣ itmezem

Kimseyile bir yaña [hem] gitmezem

1424. Luṭfidüp bize şifāsāz olası

Bir cevābıla devāsāz olası

1425. Gönderüp gāhī selām ile peyām

Ḳadr ü cāhıla olası müstedām

[B 51b]

Cevāb-ı Ḥitāb-ı Müteşādıkān

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

⁴²⁷ durur: ebed P.

⁴²⁸ P’de 76b’dedir.

⁴²⁹ hicrānla: hicrān ile P.

1426. Şol du‘ālar ki bī-riyālardur
Cālib-i reşha-i şafālardur
1427. Tāze eyler riyāz-ı ervāhı
Fāyiz eyler hıyāz-ı ifrāhı
1428. Bāğ-ı behcet şükūfesin bitürür
Dile bŷy-ı refāhiyet getürür
1429. Nāme-i medh̄le olup vāşıl
Ola ‘izzet-i neşātını şāmil
1430. Ba‘dezān ey kerīm-i hŷb-hışāl
Fāzıl-ı kāmīl-i sa‘īdü’l-fāl
1431. Sem‘üñe budur olınan ilķā
Kāşīd-ı rıfķla idŷp inhā
1432. Fāyiz olup bihār-ı luţf u kerem
Bez̄l olunup nevāl-i fazl-ı himem
1433. Hātırı pŷr-beşāşet itmek iķŷn⁴³⁰
Hāķķ-ı nānı ri‘āyet itmek iķŷn⁴³¹
1434. Cān demāğın mu‘aţţar itmek iķŷn
Çeşm-i haţţı mŷnevver itmek iķŷn
1435. Nāme kim itdŷñŷz bu dem īrād
Dā‘īyi eyledi be-ğāyet şād
1436. Hātırı luţfuñ olduğı pŷr-sān
Dehen-i cānı eyledi hāndān

⁴³⁰ itmek iķŷn: itmegiķŷn P.

⁴³¹ itmek iķŷn: itmegiķŷn P.

1437. Hāl-i bāl-i şerīfūñ i'ālāmı
Virdi kalb-i hazine ārāmı
1438. Çeşm-i himmetle kim nigāh itdūñ
Çākeri mülk-i şevka şāh itdūñ
1439. Yire başmaz ayağı şevkıdan
Bilimez n'itdügini zevkıdan

[P 36b, B 52a]⁴³²

1440. Hāk Te'ālā kemāl-i şun'ından
Feyz-i hāş-ı zülāl-i şun'ından
1441. Ahsen-i vechle cezālar idüp
Eymen-i luṭfla 'aṭālar idüp
1442. Dāyimā fāyız ü sa'īd olası⁴³³
Nikbet ü havfdan ba'īd olası

Cevāb-ı Hıṭāb-ı Mütēsāviyān

1443. Şol du'ālar ki feyz-i rahmetdür
Evliyāya zāmīn-i himmetdür
1444. Şeref-i sā'ate muḳārindür
Hāṭıruñ selvetine zāmındür
1445. Aña mevḳūf olur huşūl-i merām
Biter anuñ ile cemī-i mehām
1446. Varak-ı şıdkla olup mühdā
Sizlere budur olınan inhā

⁴³² P'de 77a'dadır.

⁴³³ Dāyimā: Dā'imā P; fāyız: fā'iz P.

1447. Cūş idüp ҡulzüm-i maḥabbet-i tām
İsmüñile riyāḥ-ı luṭf-i ‘ām⁴³⁴
1448. Cān-ı ‘aṭşānı itmege reyyān
Қalb-i maḥzūnı itmege şādān
1449. Nāme-i şevķ eyleyüp irsāl
Eylemişsiz bu dā‘īyi ḥoş-ḥāl
1450. Leb-i luṭfıla ḥālumuz teftīş
İdüp itdūñ derūnını teşvīş
1451. Ḥāl-i ḥoş-fālūñüz beyān idüp
Cümle maḥfīleri ‘ıyān idüp
1452. Ḥayli keşf-i kerāmet eylediñüz
Ḥāṭırı pūr-beşāset eylediñüz
1453. Cümle maḥşūduñuz müyesser ola
Çeşm-i āmālūñüz münevver ola

[B 52b]

1454. Luṭf idüp dāyimā bu üslūba
Derc idüp luṭf-ı ḥāşı meknūna
1455. Қāşıd-ı himmetle irsāl it
Ḥāṭırı selvetile zī-bāl it
1456. Dāyimā ҡadrūñüz ola ‘ālī
Ferruḥ olup sa‘ādetūñ fāli

Cevāb-ı Ḥitāb-ı Ekārim

⁴³⁴ -P.

1457. Şol du‘ālar ki şevk-ı dāmıdur
Kişver-i nüzhetüñ nizāmıdur
1458. Feyz-i hāş-ı bihār-ı himmetdür
Hâtıra bâ‘is-i beşâşetdür
1459. Rükni-i ma‘mûre-i maḥabbetdür
Bâğ-ı bâ-kûre-i sa‘âdetdür

[P 37a]⁴³⁵

1460. Şuhfe-i hattıla olup nâzil
Kâşid-ı şıdkla ola vâşıl
1461. Ba‘dezân ey şehîr-i ehl-i nazar
Râzdân-ı kemâl-i fażl u hüner
1462. Maḥz-ı bezl-i kerem olup ḥâmil
Bâ‘is olup ‘inâyet-i şâmil
1463. Nâme kim oldı dâ‘îye vârid
Oldı devlet peyāmına kâşid
1464. Luṭfuñuñ ‘aynına idüp manzûr
Hâtır-ı zârı eyledi mesrûr
1465. Oldı peyk-i kelâm-ı zevk u şafâ⁴³⁶
Virdi mülk-i derûna faḥr ü bahâ
1466. Ḥaber-i selveti müzâd itdi
Cân-ı maḥzûnı ber-murâd itdi

⁴³⁵ P’de 77b’dedir.

⁴³⁶ zevk u şafâ: ehl-i şafâ P.

1467. Oldı bāzū-yı şevkete tūmār
Fāyız olup ‘azāyim-i āsār⁴³⁷

[B 53a]

1468. Olasız dāyimā sa‘īdü’l-fāl
Hāşıl olup me’rib ü āmāl
1469. Baht u ikbālünñüz füzün olsun
Hadd-i tağrīrden birün olsun

Cevāb-ı Hītāb-ı Erbāb-ı ‘İrfān⁴³⁸

1470. Şol du‘ālar ki rāhat-ı cāndur
Hükmi-i da‘vā-yı şıdka burhāndur
1471. Hücet-i ihtisāşa imzādur
Haber-i iştiyākı inşādur
1472. Tercemān-ı şafā vü selvetdür
Hoş-beyān-ı kemāl-i behcetdür
1473. Muktezā-yı velā-yı şāfidür
Maraz-ı iftirāka şāfidür
1474. Hāme-i mihri idüp imlā
Nāme-i devlete idüp inşā
1475. Bād-ı ihlāşla revān olsun
Feyz-i ifrāhı cāvidān olsun
1476. Ba‘demā ey dürr-i şafā kânı
Cevher-i luţf-ı hāş ‘ummānı

⁴³⁷ Fāyız: Fā’iz P.

⁴³⁸ Erbāb: Aşhāb P.

1477. Cūş idüp ҡulzüm-i ‘ināyet-i hāş
Zāhir olup cevāhir-i ihlāş
1478. Derc idüp anı dürc-i elṭāfa
Sevķ idüp anı sevķ-ı a‘ṭāfa
1479. Nāme kim buldı bu velāda vuşul
Oldı her selvet ü hūbūra resul

[P 37b]⁴³⁹

1480. Bu maḥabbe olup beşir-i sürür
Eyledi dīde-i dili pür-nūr
1481. Hoş haberler virüp bu müştāķa
Pīşvā oldı ceyş-i ezvāķa

[B 53b]

1482. Tercemān-ı kelām-ı cān oldı
Şan lisān-ı merām-ı cān oldı
1483. Luṭf-ı Hāķ nāşıruñ ola dāyim
Selvet-i hāṭıruñ ola dāyim

Cevāb-ı Hītāb-ı Aşḥāb-ı Kemāl

1484. Şol du‘ālar ki feyz-i infāsı
Ehl-i şevķuñ olur dil-ārāsı
1485. Verd-i cennet gibi olup tāze
Başladup bülbülin ser-āğāza

⁴³⁹ P’de 56a’dadır.

1486. Būyı cān bezmini muğber ider
Reng-i dil çeşmini münevver ider
1487. Cem'-i rūḥāniyān nedīmi olur
Gülşen-i ḳudsiyān şemīmi olur
1488. Cānı ḥurrem-serā ider ḥaberi
Ḥatırı pür-şafā ider eṣeri
1489. Şuḥf-ı ihlāşla nişār olsun
Bāğ-ı iḳbālünüz bahār olsun
1490. Ba'demā ey mekīn-i şadr-ı kemāl
Olasız dāyimā sa'īdü'l-fāl
1491. Luṭf-ı mebzūlünüz olup bā'is
Feyz-i luṭf-ı ḳadīm olup ḥādīs
1492. İtmegiçün bu teşneyi reyyān
Ḳılmağiçün bu pür-ğamı şādān
1493. Nāme kim buldı bu maḥalde vürūd
Vārid oldı şafā-yı nā-ma'dūd
1494. Çeşm-i zevḳa sevādı merdüm olup
Nūr-ı 'ayn-ı beyāzı fazla ḳalup
1495. Naḳş-ı mihr-i dil oldı ḥatṭı hemān
Mümveş nermüñ oldı ḥükmine cān

[B 54a]

1496. Ḥāme gibi baş üstine yüridi
Nāmeveş rüy-ı ḥacelin büridi
1497. Oḳıyup çünki emrini bildi
Aña fevrī mütāba'at ḳıldı

1498. Dehen-i haṭṭla idüp takbîl
Şānını cāndan eyledi tebcîl
1499. Lā-yezāl ola devlet ü iḳbāl
Hālid olup sa‘ādet-i aḥvāl

[P 38a]⁴⁴⁰ Maḥabbet-nāme-i Aṣḥāb-ı Şafā Ki Müş‘ir-i İltimās-ı Mektüb Bāşed⁴⁴¹

(Mefā‘îlün/mefā‘îlün/fe‘ûlün)

1500. [D]u‘ālar kim virür cāna neşātı
İder fāyîz-i ḳalbe inbisātı⁴⁴²
1501. Sımāt-ı behceti eyler küşāde
Bisāt-ı şevketi ḳılur nihāde
1502. ‘Uyūnı selvetile rüşen eyler
Şudūrı nüzhetile gülşen eyler
1503. Ṭarab-nāme ile bulup vürüdü⁴⁴³
İde bizden size tuḥfe dūrüdü
1504. Du‘ādan soñra ey yār-ı mükerrem
Şehîr-i ehl-i dil şān-ı mu‘azzam
1505. Budur ma‘rûz olan rāy-ı şafāya
İresiz dāyimā ‘izz ü ‘alāya
1506. Şorarsañ ḥāl-i bāl-i pür-melāli
Vişāliçün ‘azîmü’l-intihāli

⁴⁴⁰ P’de 56b’dedir.

⁴⁴¹ Ki: -P; “Mektubun iltimas habercisi olan ashâb-ı safâ muhabbet-nâmesi.”

⁴⁴² fāyîz-i ḳalbe: fāyîz ḳulûba P.

⁴⁴³ vürüdü: dūrüdü B.

1507. Neşāṭ-ı şoḥbete şevḳ-ı derūnın
Cemālūñ görmege ḥaṭṭ-ı ‘uyūnın
1508. Niçe şerḥ ide böyle ḥāme nāme
Yazarlarsa anı yevmü’l-ḳıyāme⁴⁴⁴
1509. Tesellī virmez aña sevḳ-ı mektūb
Tecellī bulmaz ise ḳalbi mekrūb⁴⁴⁵

[B 54b]

1510. Mekīni isteyen n’eyler mekānı
Emīni isteyen n’itsün emānı
1511. Gözinden hīç ḳanar mı teşne şuya
Ḳoḳusından toyar mı aç toya⁴⁴⁶
1512. Hevāyı ḳoçmadan selvet gelür mi
Fezāyı ölçmeden miknet gelür mi
1513. Hemān Ḥaḳ’dan murād olan dem-ā-dem
Vişālūñdür eyā yār-ı mükerrem
1514. ‘İnāyet eyleyüp luṭfı ile Ḥaḳḳ
Teḳayyüdden derūnı ide muṭlaḳ
1515. Naşīb ide mülākāt u vişāli
İşidüp görmegi vech-i maḳāli
1516. Ve illā bu murād olunca ḥāşıl
Dem-ā-dem nāme-i ḥaṭṭ ola vāşıl

⁴⁴⁴ anı: eli B.

⁴⁴⁵ ḳalbi: kaddi P.

⁴⁴⁶ Ḳoḳusından: Ḳoḳusından P; Vezin bozuktur.

1517. Hudā iḳbālũñüz itsün ziyāde

Müsellem olasız fahr ü bahāda

Maḥabbet-nāme-i Muḥliṣān Ki Müstemid-i İḳtizā-yı Mektüb Bāşed⁴⁴⁷

1518. Du‘ālar kim ola rüşen-beyān ol

Şenālar kim ola gülşen-nişān ol

[P 38b]⁴⁴⁸

1519. Belāğat bülbüli gibi hoş elḥān

‘İyān eyleye eşvāḳı kemākān

1520. ‘Uyūn-ı aşdıḳāya vire selvet

Derūn-ı şāfına virüp beşāšet

1521. Nevā-yı nağme-i Dāvud-mānend

Ḳulūb-ı āşināya ola dil-bend

1522. Lisān-ı midḥatile ola vārid

Şımāḥ-ı nüzhete gelmeye bārid

1523. Du‘ādan soñra ey muḥliṣ hevādār

Olasız şevkete dāyim sezāvār

[B 55a]

1524. Budur ma‘rūz eyā kān-ı mürüvvet

Kerīm ü ḥālīş-i şādīḳ uḥuvvet

1525. Şorarsañ ḥāl-i mehcūr-ı liḳāyı

Feraḥdan yād u ğamla āşināyı

⁴⁴⁷ “Mektuplaşmayı hak eden, yardım dileyen riyasız kimselerin muhabbet-nâmesi.”

⁴⁴⁸ P’de 57a’dadır.

1526. Cemālũñ görmesine asretini
Melāl-i fūrķatũñde ayretini⁴⁴⁹
1527. Őifā virmez aña abār-ı mektũb
Őafā virmez aña āsār-ı mektũb
1528. ‘Asel adı [feme] lezzet virür mi⁴⁵⁰
Emel hergiz dile selvet virür mi
1529. Ve illā cān olinca fażla vāşıl
Dem-ā-dem kāğıd-ı Őevķ ola nāzil
1530. İdüp ķavlile ķābilden ķanā‘at
Żarũrī dil bula anuñla selvet
1531. Meşeldür söylenür la‘net beher hīķ
Hemīşe eyleñüz mektũbı pür-pīķ
1532. Hudā iķbālũñüz pāyende itsün
Sirāc-ı taħtuñuz tābende itsün
1533. Kemālũñ görmesün hergiz zevāli
Mu‘azzez ol cihānda lā-yezālī⁴⁵¹

Maħabbet-nāme-i Aħbāb Ki Mütēzamın İstid‘ā-yı Mektũb Bāşed⁴⁵²

1534. Du‘ālar kim ola yenbũ‘-ı selvet
İçinde munderic mecmũ‘-ı behcet

⁴⁴⁹ fūrķatũñde: fūrķatũñden P.

⁴⁵⁰ [feme]: femine B, P.

⁴⁵¹ Bundan sonra Şu beyit vardır ve kırmızı mürekkeple üzeri çizilmiştir: “Tekellũfdür du‘ā naķşı hemīşe/Ne lāzım gözlemek yārın tekellũf”

⁴⁵² İstid‘ā-yı: Müsted‘ā-yı P; “Mektup almayı dilemeyi hak eden dostların muhabbet-nāmesi”

1535. Edā-yı dil-keş ü lafz-ı hoşile

Şafā-yı iştīyāk-ı bī-gışile

1536. Beyān ide aḥibbā ḥāletini

‘Iyān ide firāk u miḥnetini

[B 55b]

1537. Virüp selvet tıbā‘-ı aşdıkāya

Sebeb ola maḳālāt-ı velāya

1538. Żarūrī yazdurup şāfī cevābı

Kemāl-i nüzhetüñ ola nişābı

[P 39a]⁴⁵³

1539. Şaḥāf-ı nāmeyile bula īrād

Hemīşe ḳalbüñ ola ḥurrem ü şād

1540. Du‘ādan soñra ey kân-ı vecāhet

Mü‘ebbed ḥāṭıruñ bula nezāhet⁴⁵⁴

1541. Şorarsañ ḥāl-i müştāk-ı vişāli

Firāk u hicrle şūrīde-ḥālī⁴⁵⁵

1542. Be-ġāyet teşne-dildür ictimā‘a

Kelām-ı dil-güşāyı istimā‘a

1543. Selām-nāme eyitmez anı reyyān

Mülākāt eyler ancaḳ cāmı şādān

⁴⁵³ P’de 57b’dedir.

⁴⁵⁴ bula: ola P.

⁴⁵⁵ Firāk u hicrle: Firāk-ı hicr ile P.

1544. Serābile şusuz Sūlvān olur mı⁴⁵⁶
Seḥābile çemen ḥandān olur mı
1545. Ve illā dil irişince vişāle
Virüp feyzi füyūzāt-ı maḳāle
1546. Żarūrī ḥāṭıra virüñ tesellī
Şühūd-ı ṭal‘at idince tecellī
1547. Cemāle irmeyen ister maḳāli
Visāli bulmayan arar ḥayāli
1548. ‘İnāyet eyleyüp Feyyāż-ı ekrem
Sebeb sevḳ eyleyüp Vehhāb-ı a‘lem⁴⁵⁷
1549. Bizi yine sizüñle eyleye ḥaşr
Bu me’mūli ḳomaya tā dem-i neşr
1550. Cihānda dāyimā ‘ālī-maḳām ol
Kemāl-i şevketile müstedām ol

Maḥabbet-nāme-i Müştereke Mutazammın Şikāyet-i İhmāl İrsāl-i Mektüb Bāşed⁴⁵⁸

[B 56a]

1551. Du‘ālar kim enīs-i aşdıḳādur
Füyūzı ḳalbe İrād-ı şafādur

⁴⁵⁶ Diyarbakır’da Silvan nehri.

⁴⁵⁷ a‘lem: ‘ālem P.

⁴⁵⁸ Maḥabbet-nāme-i Müştereke Mutazammın Şikāyet İhmāl İrsāl-i Mektüb-Bāşed: Maḥabbet-nāme-i Müşterek Ki Mutazammın Şikāyet-i İhmāl İrsāl-i Mektüb-Bāşed P; “Mektubun gönderilmesindeki ihmali şikayeti kapsayan ortak muhabbet-nāme.”

1552. Riyāz-ı rūhı dāyim hurrem eyler
Velā bülbüllerini hoş-dem eyler
1553. Getürür cūşa eşvāt-ı şafāyı
Cüyüş-ı selvete eyler şalāyı
1554. Nişār olsun huzūr-ı dil-peżīre
Kemāl-i mevhabetde bī-nażīre
1555. Du‘ādan şöñra ey ehl-i sa‘ādet
Bulasız dāyimā şadr-ı kerāmet
1556. Budur ma‘rūz-ı me’lūf-ı şadākat
Şorarsañ hālūmi ey baħr-i himmet
1557. Şu‘ūr-ı hālūne pür-iştīyākum
Esīr-i fırķa-i hūzn ü firākum
1558. Ve illā sizler istignā idersiz
Reh-i ‘ucb u mübāhāte gidersiz

[P39b]⁴⁵⁹

1559. Gehī irsāl idüp peyk-i beşāšet
Delīl-i luṭf-ı mektüb-ı maħabbet
1560. Bu cān-ı zārı hoş-hāl eylemezsiz
Refīkī ehl-i iķbāl eylemezsiz
1561. Kemāl-i luṭfuña lāyık mıdur bu
Tesāhül eylemek ola saña hū
1562. Maħabbet şartına olmaz münāsib
Dem-ā-dem vārid olmamak mekātib

⁴⁵⁹ P’de 58a’dadır.

1563. Bunuñ cürmi ebed mağfūr olmaz

Dağı bir ‘özrle ma‘zūr olmaz

1564. Yine māni‘ olur bir laḫza işdür

Hemānā mücebi ihmāl idişdür

1565. Olan oldu hele bozmağa bārī

Añasız luṭfla bu ğam-güsārı

[B 56b]

1566. ‘İnāyet eyleye Feyyāz-ı Kādir

Ola iḳbāl u devlet necmi zāhir⁴⁶⁰

Maḥabbet-nāme-i Ḥāṣa Ki Şākī-i Terk-i Mūrāselāt Bāşed⁴⁶¹

1567. Du‘ālar kim feraḫ-baḫş-ı revāndur

Senālar kim beşāşet feyz-i cāndur

1568. Derūn-ı cānı feyzi rūşen eyler

Meserret ḫātırını gülşen eyler

1569. Aḫibbā ḳalbini eyler muşaffā

Dem-i nüzhetlerin eyler mühennā

1570. Şabāyıla ḫuzūra tuḫfe olsun

Rızā enzārını yanuñda bulsun

1571. Du‘ādan soñra ey maḫmūdū’l-evşāf

Kerīm-i fāzıl-ı maḫmūdū’l-elṭāf

⁴⁶⁰ iḳbāl u devlet: iḳbāl-i devlet P.

⁴⁶¹ “Haberleşme ve mektuplaşmanın terk edilmesini şikayet eden özel muhabbet-nāme.”

1572. Budur ma‘rûz olan rāy-ı şerīfe⁴⁶²

Girān olmazısa ṭab‘-ı laṭīfe⁴⁶³

1573. Eger bu muhlişüñ ḥālın şorarsañ

Semīr-i ḥāṭır u bālin şorarsañ

1574. Hemīşe iltifāta muntazırdur

Ẓuhūr-ı luṭfuñıla müfteḥirdür⁴⁶⁴

1575. Velīkin siz dirīġ idüp selāmı

Dem-ā-dem vārid itmezsiz peyāmı

1576. Bu deñlü rûzgār idüp zarūrī

Siz anda eyleyüp zevk u ḥuzūrı

1577. Bizi bir kerre pürsiş itmedüñüz

Derūnı pür-güşāyiş itmedüñüz

1578. Ne var bir kerre bizi itmede yād

Ne fevt olur bizi itmek ile şād⁴⁶⁵

[P 40a]⁴⁶⁶

1579. Giden gitdi bu kerre eyleyüp luṭf

İdesiz dem-be-dem bezl-i talaṭṭuf

[B 57a]

1580. Olasız vakti olduġda mürāsıl

Olavuz biz de himmetle muḳābil

⁴⁶² şerīfe: münīre P.

⁴⁶³ laṭīfe: münīre P.

⁴⁶⁴ luṭfuñile: luṭfuñ ile P.

⁴⁶⁵ itmek ile şād: itmekle dilşād P.

⁴⁶⁶ P’de 58b’dedir.

1581. Hemîşe bâzilü'l-elṭâf olasız
Mü'ebbed şâmilü'l-aṭâf olasız

Maḥabbet-nâme-i Ehl-i Kemāl Ki Ḥāk-i Nisyān-ı 'Uhūd Mekātibāt Bāşed⁴⁶⁷

1582. Du'ālar kim şafāsı ğam-zidādur
Senālar kim edāsı dil-güşādur
1583. İder ḥurrem şudūr-ı aşdıķāyı
K̄alur hoş-dem k̄ulüb-ı āşināyı
1584. Ṭarab sevķ eyleyüp dil 'ālemine
Nişān-ı luṭf olur selvet demine
1585. Feraḥ t̄ümārını menşūr ider ol
Velā āşārını mevfūr ider ol
1586. Olur bā'is şudūr-ı şuhf-ı şevķa
Olup dā'ī kemāl-i ḥaz̄z u zevķa
1587. Berīd-i kâğıdıla vārid olsun
Cevāb alup bu yaña 'āyid olsun
1588. Du'ādan soñra ey yār-ı şafāyī
Niçün terk eyledüñ resm-i velāyı
1589. Olup fūrķat zamānı böyle mümted
Ḥaber sevķına itdüñ şevķ-ı müştēd
1590. 'Uhūd-ı şoḥbeti itdüñ ferāmūş
Lisān-ı vāridātuñ oldı ḥāmūş

⁴⁶⁷ “Mektuplaşma ahitlerini unutmayı anlatır olgunluk ehli muhabbet-nâmesi.”

1591. Be-küllī eyledüñ münsī bizi sen
Saña hîç görmezem lâyıķ bunı ben
1592. Çün āhîr ‘ahdden mes’ul oluruz
Ya niçün ğaflete meşğul oluruz
1593. Kerem erbābına düşmez tesāhül
Ahibbā hāķķına itmek tegāfül

[B 57b]

1594. Bilürsüz baķısar yine yüze yüz
Ne yüzile o demde söylerüz söz
1595. Hemān budur Hudā’dan istedüğüm
O pāyānsız ‘aṭādan istedüğüm
1596. Vücūduñ ‘ālemine sevk ide şevķ
Tekāsül bā‘işini eyleyüp ‘avķ
1597. Dem-ā-dem nāmeler irsāl idesiz
Bu dā‘ī hāṭırın hoş-ḥāl idesiz

Cevāb-ı Hıṭāb-ı A‘yān-ı Baḥtiyār

[P 40b]⁴⁶⁸

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

1598. Şol du‘ālar ki dāl-i devletdür
Ehl-i eşvāķa fāl-ı behcetdür
1599. Dāl-i devlet delīlidür cāna⁴⁶⁹
‘Aynı ‘ayn-ı ‘aṭā-yı şāhāne

⁴⁶⁸ P’de 59a’dadır.

⁴⁶⁹ dāl-i: dil-i B.

1600. Elifi ülfete işāretdür
Hāṭıra mūceb-i beşāşetdür
1601. Kāğıd-ı medḥle olup vārid
Ḥaber-i selvete olup kâşıd
1602. Ba‘dezān ey emīr-i şadr-ı şafā
Revnaḳ-ı mesned-i serīr-i vefā⁴⁷⁰
1603. Baḥr-i luṭf u kerem olup ṭāfī⁴⁷¹
Feyz-i yemm-i himem olup vāfī
1604. Nāme kim oldı bu zamān vāşıl
İtdi ḥaṭṭ u şafā-yı cān ḥāşıl
1605. Şanki menşūr-ı mülk-i selvetdür
Yāḥo meşūr-ı kilik-i nüzhetdür
1606. Göze nūr u sürūr sevḳ itdi
Dile şevḳ ü ḥubūr şevḳ itdi
1607. Dest-i rağbetle fetḥ idüp anı
Buldı dil cevher-i ṭarab kânı

[B 58a]

1608. Başdan ayağa sözleri selvet
Sūrı yüze sürüp aña ḥürmet⁴⁷²
1609. Cümleten cān-merāmı aḥbārı
Ser-be-ser ehl-i baḥtuñ evṭārı⁴⁷³

⁴⁷⁰ Revnaḳ-ı mesned-i: Mesned-i revnaḳ-ı P.

⁴⁷¹ luṭf u kerem: luṭf-ı kerem P.

⁴⁷² Sūrı: -P.

⁴⁷³ evṭārı: etvārı P.

1610. Şevk̄la dil açıldı nāme gibi
Raḡsa girdi revān ḡamāme gibi
1611. Her ḡitābına cān diyüp lebbeyk
İşidüp didi ḡudsiyān sa‘īdūñ
1612. Merve ḡaḡḡı şafālara irdüm
Ṭavaf u say‘ rızālara irdüm
1613. Çün okuyup anı tamām itdüm
Ḳible-ḡāh-ı niyāza yüz ṭutdum
1614. Didüm ey Sāmī‘-i münācātum
İşigi secde-ḡāh-ı ḡācātum
1615. Ol kerīmi idüp sa‘īdü’l-fāl
İki ‘ālemde eylegil ḡoş-ḡāl
1616. Dāyimā anı ehl-i cāh eyle
Ḳullaruña derüñ penāh eyle⁴⁷⁴
1617. ‘Ömrini devletini efzūn it
Ḥātırın behcetile meşḡūn it
1618. Görmesün ḡāk-i pāyini āfāt
İrmesün gerd-i rāhına nekebāt

[P 41a]⁴⁷⁵

1619. Cevr-i devrāndan eyle anı emīn
Müktezāsın bula diyen āmīn

Cevāb-ı Ḥitāb-ı Eşrāf-ı ‘Azām

⁴⁷⁴ derüñ: derin B.

⁴⁷⁵ P’de 59b’dedir.

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1620. Şol du‘ālar kim şafā-yı hātıra olur sebeb
Sevķ ider dil ‘ālemine mūceb-i şevķ ü ıarab
1621. Naķş-ı haııından şudūr-ı ehl-i dil bulur sūrūr
Feyz-i hāşından derūn-ı aşdıķā alur huzūr

[B 58b]

1622. Gerd-i küdretten kazā-yı kalbi eyler pāk u şāf
Kōnmamıř zeyline hergiz gerd-i tezvīr ü hilāf
1623. Āb-ı şāfī gibi ola dāfi‘-i aḥzān u ğam
Sāz-ı rūḥ-efzā gibi ola revāne hoş-nağam
1624. Haıı-ı cānından haber vire hemīşe hātıra
Selvet-i bī-inķizā feyz ide çeşm-i nāzıra
1625. Nāme-i iḥlāşla olsun cenābuña revān
Hātır-ı nüzhet-gehi haıııla itsün kāmran
1626. Ba‘demā ey mecma‘-ı elṭāf u envā‘-ı kemāl
Fāyüzü’l-luṭf u kerīmü’ş-şān u maķbūlü’l-hışāl⁴⁷⁶
1627. Fazl-ı bāzil muķtezāsı üzre [--]-ı kerem
Fāyіз idüp reşḥa-i iḥsān u elvān-ı himem⁴⁷⁷
1628. İtmegiçün bu ḥazīni ğarķa-i baḥr-i sūrūr
Virmeğiçün dīde-i şevķına nūr üstine nūr
1629. Cānını āb-ı keremden itmeğiçün muğterif
Kalbini in‘ām-ı ‘āma kılmağiçün mu‘terif

⁴⁷⁶ Fāyüzü’l-luṭf: Fā‘üzü’l-luṭf P.

⁴⁷⁷ Fāyіз: Fā‘із P.

1630. Luṭf idüp mektûbla bu ḥāki teṣrîf idesüz
Cümle ḥalka rifʿat-i cāhını taʿrîf idiñüz⁴⁷⁸
1631. Gūyiyā genc-nāme-i kenz-i maʿārif ṣarfıdur
Levh-i şevk üzre yāḥod lafz-ı ʿavārif ḥarfıdur
1632. Nüşḥa-i feyż-i saʿādetdür şanasın sözleri
Naḳş-ı ḥaṭṭı ḥaṭṭıla pür-behcet eyler gözleri
1633. Hātîf-i ḡaybî gibi virür derûna rüşenā
Kāşîf-i sırr-ı ḥaḳāyıkdur ider keşf-i ʿaṭā⁴⁷⁹
1634. Ḥaḳ Teʿālā luṭf-ı bî-enbāzını idüp ʿivāz
Ḥāşıl ola her zamānda cümle maḳşūd u ḡaraż
1635. Her mühim müñe kifāyet eyleye Rabbü'l-enām
Ḥāşılü'l-āmāl olası devletile ve's-selām
1636. Devletüñüz müstedām u şevketüñüz ber-devām
Pāyidār oluñ saʿādetle *ilā yevmi'l-kıyām*⁴⁸⁰

[B 59a]

Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı Erbāb-ı Meʿālî⁴⁸¹

(Mefāʿilün/mefāʿilün/feʿülün)

1637. Duʿālar kim bulunmazdur mişālî
Kerāmet muşḥafı ferḥunde-fālî

[P 41b]⁴⁸²

⁴⁷⁸ taʿrîf: teṣrîf P.

⁴⁷⁹ keşf-i: sırr-ı P.

⁴⁸⁰ oluñ: olur P; “*kıyamet gününe kadar...*”

⁴⁸¹ “Yücelikler erbabının hitabına cevap.”

⁴⁸² P’de 60a’dadır.

1638. Küşāyiş-bağş-ı dilhā-yı pür-endūh
Ziyā-ezende-i pür-çeşm-i ma‘tūh
1639. Cemāl-efrūz-ı ruḥsār-ı sa‘ādet
Kemāl-endūz-ı merdān-ı vecāhet
1640. Zūrūf-ı nāmıyıla ola vāşıl
Ola her maṭlabuñ feyzile ḥāşıl
1641. Du‘ādan şoñra ey maḥdūm-ı ekber
Olasız himmetile sāye-perver
1642. Budur ma‘rūz-ı rif‘at-ḥ‘āh-ı şādık
Velāda fi‘li kavline muvāfık
1643. Şorarsañ luṭf idüp ḥāl-i faḳīri
Muḥibb-i muḥliş-i rüşen-zamīri
1644. Kemāl-i luṭfuñuz şermendesidür
Cemāl-i fazluñuz ferḥundesidür
1645. Gice gündüz du‘āya müşteğildür
Hemīşe ni‘metüñle zinde-dildür
1646. Beyābān rīginüñ vardur ḥisābı
Güneş zerrātınüñ ḳābil kitābı
1647. Benüm eşvāḳuma pāyān bulınmaz
Beyān u şerḥle ta‘bīr olınmaz
1648. Tavāf-ı Ka‘be-i āmāl-i şevḳı
Sücūd-ı ḳible-i iḳbāl-i zevḳı
1649. Derūn-ı cānda şöyle yir idüpdür
‘İnān-ı ‘aḳl u şabr elden gidüpdür
1650. Şusuzuñ şuya şevḳından ziyāde
Gedānuñ toya şevḳından ziyāde

[B 59b]

1651. Nice takrîr ide bu ‘âciz anı
Ki vaşfa vâsi‘ olmazdur beyânı
1652. Ğarîķ-i baħr-i fūrķat olmişiken
Ĥarîķ-i nâr-ı miħnet olmişiken
1653. Ĥızır gibi senüñ mektûb-ı ĥûbuñ
Mişāl-i nefħa-i keşfü’l-guyûbuñ
1654. Yitişüp aħsen-i evķāt içinde
Be-ġāyet eyemen-i sâ‘ât içinde
1655. Ĥayât-ı tâze virdi cāna tekrār
Ĥazāna dönmişiken ĥüznile zār
1656. Açıp ol nāme-i miskîn-niķābı
Nişān-ı ĥāme-i ‘anber-ĥizābı
1657. Didüm ne nāme cān ta‘vîzîdür bu
Mesîħā şîvesi olmış aña ĥû
1658. Nişān-ı kilķ-i şun‘-ı lâ-yezālî⁴⁸³
Nuķûş-ı levħa-i sifr-i me‘ālî

[P 42a]⁴⁸⁴

1659. Şufûf-ı leşķer-i ĥaţţ u şafādur
Vuķûf-ı defter-i faħr u bahādur
1660. Riyāz-ı ‘ālem-i şevķ u ţarabdur
Ĥıyāz-ı ravza-i zevķ ü talebdür

⁴⁸³ kilķ-i şun‘-ı: şun‘-ı kilķ-i P.

⁴⁸⁴ P’de 60b’dedir.

1661. Cünūd-ı kişver-i ifrāḥdur yā
Vüfūr-ı ʿasker-i ervāḥdur yā
1662. Zuhūr-ı sebze-i bāğ-ı velādur
Vüfūr-ı mīve-i nüzhet-nümādur
1663. Nigār-ı nev-ḥaṭ-ı bezm-i emānī
ʿİzār-ı şāhid-i maṭbūʿ-ı cānı
1664. Sevād-ı mülk-i ifrāḥ u meserret⁴⁸⁵
Beyāz-ı nüsha-i izʿāf-ı selvet
1665. Muḥaşşal şahfa-i takvīm-i iḳbāl
Veyāḥod defter-i takṣīm-i emvāl
1666. Hemānā pāye-i miʿrāc-ı devlet
Raşadgāh-ı huyūl-ı ḥazz u şevket⁴⁸⁶
- [B 60a]**
1667. Vekīl-i ḥarc maʿkūl-i maʿānī
Kefīl-i naḳd maḳbūl-i beyānī
1668. Kitāb-ı selvet-i enzār-ı aḥrār
Şihāb-ı şākıb-ı eflāk-i esrār
1669. Sefāret-nāme-i āsār-ı ʿālem⁴⁸⁷
Beşāret-nāme-i aḥbār-ı ādem
1670. Göñüller ʿāleminüñ rüşenāsı
Şafā vü zevḳ-ı bahri āşināsı

⁴⁸⁵ ifrāḥ u meserret: ifrāḥ-ı meserret P.

⁴⁸⁶ huyūl: ḳabūl P.

⁴⁸⁷ Sefāret-nāme: Saʿādet-nāme P.

1671. Müferriḥ-nāme-i cavḳ-ı maḥabbet
Niṣān-ı ḥāme-i şevḳ u meserret⁴⁸⁸
1672. Cuyūş-ı nüzhetüñ peyk-i neşātı
Ḳulüb-ı pür-kürūbuñ inbisātı
1673. Maḳāl-i dil-güşānuñ tercemānı
Kemāl-i luṭf u iḥsānuñ nişānı
1674. Mümāsil ḥuṭbe-i fazlü'l-ḥiṭāba
Mu'ādil āyet-i ni'me'l-me'āba
1675. Bizüm ta'vīzümüz el-ḥaḳ du'ādur
Du'ā ḥod feyż-i kenz-i bī-bahādur
1676. Ḥudā luṭfı ile ide cezālar
İvāz virüp nihāyetsüz 'aṭālar
1677. Cemāl-i baḥtuñ olsun dāyım efzūn
Kemāl-i cāhınuñ olup biri on
1678. Emīr-i mülk-i iḳbāl ol hemīşe
Sa'īdü'l-fāl u ḥoş-ḥāl ol hemīşe

İftirāk-nāme-i Mütevassıṭān

[P 42b]⁴⁸⁹

1679. Du'ālar kim riyāḥ-ı inbisātı
Getüre cūşa deryā-yı neşātı
1680. Riyāz-ı selvete vire nezāret
Kemāl-i behcete ide işāret

⁴⁸⁸ şevḳ u meserret: şevḳ-ı meserret P.

⁴⁸⁹ P'de 61a'dadır.

[B 60b]

1681. Maḥabbet ḥātırını kıla mesrūr
Şadākat dīdesini ide pūr-nūr
1682. Kitāb-ı medḥle olduğda mühdā
Budur iḥlāşla olınan inhā
1683. Şorarsañ luṭf idüp ḥāl-i za‘īfi
Firākıla dil ü cānı naḥīfi
1684. Ğamıla dāyimā şūrīde ḥālī
Melālet bāğı pejmürde nihālī
1685. Muḥibb-i muḥlişüñ teşvīş-i bālī
Belā-yı ḥasretile za‘f-i ḥālī
1686. Degüldür vaşfla a‘lāma kâbil
Melāl olur anuñ şerḥile ḥāşıl
1687. Recāmuz bu durur şān-ı keremden
Bizi şād eyleye reşḥ-i kalemden
1688. Şorup ḥālūmi ide cānı şādān
Ḥudā ecr ü ‘ivazlar vire her ān

İştıyāk-nāme-i Mütevassıṭān

1689. Du‘alar feyz-i ḥāş-ı yemm-i iḥlāş
Şenāsā i‘tibārında ola ḥāş
1690. Muşaffā eyleye mir’āt-i ḳalbi
Münevver eyleye mişkāt-ı ḳalbi
1691. Ṭarab-‘işretserāyın ide ma‘mūr
Ferah ma‘şerlerini kıla mesrūr
1692. Cenāb-ı fāyıka olduğda mürsil
Şorarsañ ḥāl-i müştākı mu‘ḍil

1693. Ne resme teşneyem āb-ı vişāle
Nice pür-intizāram ol cemāle
1694. Göñül nice ğamile āşinādur
Feraḥdan yād olup yār-ı belādur

[B 61a]

1695. alup tenhā maām-ı ḥasret ire
Nice pür-derd ü zāram ḥayret ire
1696. Lisān-ı pür-beyān ādir degüldür
Aña ḥadd ü araf zāhir degüldür
1697. ‘ibāret zımnına girür degüldür
Beyān u şerḥe el virür degüldür
1698. Aña fehm-i ḥired irmiş degüldür⁴⁹⁰
İḥāṭa arfına girmiş degüldür

[P 43a]⁴⁹¹

1699. Şudā‘ıdur hemān nef‘-i beyānı
Anuñçün eyledüm şarf-ı ‘inānı⁴⁹²
1700. Cenāb-ı Ḥa’dan ol durur recāmuz
abül idüp şafāyla du‘āmuz
1701. Naşīb ide sizüñle ictimā‘ı
Gehī güftār u gāhī istimā‘ı

⁴⁹⁰ fehm-i ḥired: fehm ü ḥired P.

⁴⁹¹ P’de 61b’dedir.

⁴⁹² şarf-ı: ḥurrem P.

1702. İlāhī luṭf idüp eyle muḳadder
Ki vuşlat bir daḥı ola müyesser
1703. ılup rüşen uyün-ı ictimā⁴⁹³
Muşaffā eyle cām-ı iltiyā⁴

Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān

1704. Dualar kim ḥalelden ola ḥālī
Ḥaṭardan ḥıfz ide aḥbābı ḥālī
1705. Ziyāde ide esbāb-ı neşāṭı
Küşāde ide bāb-ı inbisāṭı
1706. asāvet derdinüñ ola devāsı
Ġumūm emrāzınuñ ola şifāsı⁴⁹⁴
1707. Cenāb-ı ḥıdmete olduḳda vārid
Ḥuzūr-ı behcete olduḳda aşıd
1708. Duadan şoñra ey yār-ı sebük-rūḥ
Kitāb-ı baḥt u devlet ola meşrūḥ

[B 61b]

1709. Şorarsañ merḥametle ḥāl-i zārum
Zamān-ı fūrḳatüñde intizārum
1710. Devāmü'd-dehr yollar gözledüğüm⁴⁹⁵
Cemālüñi ne resme özledüğüm⁴⁹⁶

⁴⁹³ rüşen: her dem P.

⁴⁹⁴ Ġumūm: Umūm P.

⁴⁹⁵ Gözledüğüm: gözledigüm B.

⁴⁹⁶ özledüğüm: özledigüm: B.

1711. Vişāle nicesi pür-iştiyākum
Firākıla nice pür-ihtirākum
1712. Degüldür kâbil-i evşāf u takrîr⁴⁹⁷
Kalem anı ne resme ide tahrîr
1713. Nihāyet ihtivāsından biründür
‘İbāret inṭivāsından füzündür
1714. Hurûf u lafzla bulmaz nihāyet
Beyān u şerḥ aña bulmaya ğāyet
1715. Hemān Ḥaḳ’dan budur maḳşūd-ı aşlı
Tamām ide kitāb-ı faşl u vaşlı⁴⁹⁸
1716. Görüp dīdāruñuz ḥurrem olavuz
İşidüp sözüñüz ḥoş-dem olavuz
1717. İlāhī faḥr-i ‘ālem ḥürmetiyçün
Ḥabībüñ Muştafa’nuñ ğayretiyçün
1718. Müyesser eyle bu me’mûli luṭf it
Lisān-ı iştikāyı eyle sākit

[P 43b]⁴⁹⁹

Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1719. Her du‘ā kim dā‘ī-i devletdür ol
Ehl-i mecde bā‘is-i ḥaşmetdür ol

⁴⁹⁷ evşāf u takrîr: evsāf-ı takrîr P.

⁴⁹⁸ faşl: faẓl P.

⁴⁹⁹ P’de 62a’dadır.

1720. Ceyş-i āfāta silāḥ-ı def^c olur
Sābık-ı meydān-ı men^c ü def^c olur
1721. Feyz-i fazl-ı şāni^c-i takrīb olup
Şadr-ı iqbāle reh-i terḥīb olup
1722. Ḥāṭır-ı a^cyānı mesrūr eyleye
‘Ayn-ı āmālını pür-nūr eyleye

[B 62a]

1723. Kāğıd-ı iḥlāşla mühdā ola
Kāşıd-ı ta^czīmle mecrā ola
1724. Bu du‘ādan soñra ey baḥr-i şafā
Kān-ı luṭf u menba^c-ı mihr ü vefā
1725. Ol durur ma^crūz-ı müştāk-ı likā
Şādık u muḥliş muḥibb-i bī-riyā
1726. Ger şorasız ḥālını bu dā‘inüñ
İrtikā^c-ı cāhuñuza şā‘inüñ
1727. Ne dil-ile söyleye eşvākını
Ṭal‘atüñüz seyrinüñ ezvākını
1728. Fehm-i insān ḥayṭasına sıgmaz ol
Nice takrīr eyleye anı resūl
1729. Ḥazret-i Ḥaḳ’dan ümīdüm bu durur
İntihāz ile göñül memlū durur
1730. Ḥāṭırum mir’ātime virüp cilā
Göñlümüñ cāmına sevḳ idüp şafā
1731. Sīne-i ifrāḥı mesrūr eyleye
Dīde-i eşvākı pür-nūr eyleye

1732. Pertev-i mäh-ı cemālũñ neşr ide

Bendeyi sizũñle yine haşr ide

Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān

(Müfte‘ilün/fā‘ilün/müfte‘ilün/fā‘ilün)

1733. Ed‘iye-i hoş-edā eşniye-i dil-güşā

Nāme-i ta‘zīmle hizmete vāşıl ola

1734. Ba‘de selām u kelām ger şorasız ḥālumuz

Fürkat-i ḥıdmet ile pür-ğam olup bālümüz

1735. Ḥāk-i reh-i ḥazrete dildeki şevk-ı taleb

Vāşıta-i vaşfla söylenilür mi ‘aceb

1736. Ḥazret-i Ḥaḳ’dan hemān budur ümmīd-i revān

Vāşıl ide ‘an *karīb* bizi size nāgehān⁵⁰⁰

[B 62b]

1737. Luṭf-ı ‘azīmü’l-eşer fāyiz olursa eger

Nāme-i talṭīfle ḥāşıl idesiz vaṭar

[P 44a]⁵⁰¹

1738. Dünyede artuḳ daḥı nesneye yokdur heves

Ger bu murāda irem oldu tamām mültemes

1739. N’ola eger luṭf idüp ḥāşıl idesiz murād

Siz daḥı Ḥaḳ emrile dāyım oluñ ber-murād

1740. Ḥālī budur muḥlişũñ şöyle belāsız hemān

Siz daḥı i‘lām idũñ ḥālĩñüzi cāvidān

⁵⁰⁰ “çok zaman geçmeden”

⁵⁰¹ P’de 62b’dedir.

1741. Şart-ı vefā bu durur bilmiş ol ey bahtiyār
Hicr günü olicağ çoğ ola aḥbār-ı sār⁵⁰²
1742. Vārid ola muttaşıl peyk-i sürūr u şafā
Ḥāşıl ola dem-be-dem dillere faḥr ü bahā
1743. Fazl-ı Ḥudā-yı kādīm hem-dem olup cāvidān
Cümle belādan ebed bula vücūduñ emān
1744. Devlet ü iḳbālle hem-ser olup lā-yezāl
Görmiye ḳadrüñ günü zerrece ‘ayn-ı kemāl

Maḥabbet-nāme-i Mütevassıṭān⁵⁰³

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ulün)

1745. Du‘ā ṭūṭisi kim ola şeker-ḥā
Kelām-ı iştıyākı ola gūyā
1746. Ḥaber vire melāl-i iftirākı
Beyān ide kemāl-i iltişākı
1747. Tevāzu‘ şartını itdükde itmām
Du‘ā-gū ḥālını eyleye i‘lām⁵⁰⁴
1748. Resül-i şıdkla olduḳda mürsil
Ḥuzūra ‘arz olınduḳda mufaşşıl
1749. Budur ma‘rūz-ı maḡlūb-ı maḥabbet
Şorarsañ ḥālını idüp ‘ināyet⁵⁰⁵

⁵⁰² olicağ çoğ: çoğ olur olicak P.

⁵⁰³ Bu bölüm P’de [44a]63a’dadır.

⁵⁰⁴ i‘lām: itmām P.

⁵⁰⁵ ‘ināyet: ri‘āyet P.

1750. Cenābuñdan cüdā pür-iztırābum
Ġamuñdan ħüznle ġāyet ħarābum

[B 63a]

1751. Murādum bu durur Ħaḳ'dan hemānā
Vişālūñle ola ḳalbüm muşaffā
1752. Ħicāb-ı ba'd ref' ola aradan
Ṭola cānum sürürile şafādan
1753. Tekellüfsüz bulışup ġāh ġāhī
Bilevüz ħālumuz dāyim kemāhī
1754. Vesīle lāzım olmaya vuşūle
Ola maḳrūn-ı me'mülüm ħuşūle
1755. 'İyānen söyleşüp maḳşūd olanı
Şafāyıla idevüz zindeġanı
1756. Ġubār-ı ġamdan ola ḳalbümüz pāk
Ola pervāne-i ifrāḥ çālāk
1757. Müyesser eyleye Feyyāz-ı ekrem
Bu maṭlūbuñ ħuşūlini hemān-dem
1758. Ħabībi ħürmetine itmeye 'avḳ
İdüp esbāb-ı mevḳūfātını sevḳ
1759. İlāhī müstecāb it bu du'āyı
Ḧuliyü'l-bāl ḳıl işbu gedāyı

[P 44b]⁵⁰⁶

⁵⁰⁶ P'de 63b'dedir.

1760. ‘Avāyıkdan keremden eyle sālīm

Çü sensün cümle-i eşyāya ‘ālim

İştıyāk-nāme-i Mütevassıṭān⁵⁰⁷

(Müfte‘ilün/fā‘ilün/müfte‘ilün/fā‘ilün)

1761. Ed‘iye-i nūr-bahş eşniye-i sūr-ı nakş

Vāşıl ide ḥazrete şādī-i mevfūr-ı nakş⁵⁰⁸

1762. Ba‘d-du‘ā vü senā ‘arz olınan ḥıdmete

Tuḥfe-i iḥlāşdur zamm olunup midḥate

1763. Luṭfuñuzuñ mādiḥi himmetüñüz vāşıfı

Ni‘metiñüz şākiri minnetüñüz kāşıfı

1764. Bende-i şermendenüñ ger şorarsız ḥālını

Medḥüñe vaḳf eyledi cümle-i aḳvālını

[B 63b]

1765. Çeşm-i cihān-bīnini çār idüp şevkıla

Yoluña nāzır durur gūşış-i bī-‘avkıla

1766. Ḥāk-i ḳadem sürmesin dīde-i eşvāḳına

Kuḥl-i cilā itmegi ‘add ider ezvāḳına

1767. Ger bu murāda ire aldı şafā ṭopını⁵⁰⁹

Selvetile şerḥ ider ḥāṭır-ı mekr ü bini

⁵⁰⁷ İştıyāk-nāme-i Mütevassıṭān: Muḥabbet-nāme-i Mütevāşıṭān P; Bu bölüm Pde [43b] 62b’de bulunmaktadır.

⁵⁰⁸ ide: ola P.

⁵⁰⁹ bu: -P.

1768. Hāzret-i Hāk lūṭfīla sevḳ-ı sebeb eyleye

Ḳalb-i pūr-endūhını cāy-ı ṭarab eyleye

1769. Devlet ü iḳbālle şevket ü iclālle

Ḳıṣ ü şafā bulasız her demi hoş-ḥālle

Maḥabbet-nāme-i Mütesāviyān⁵¹⁰

1770. Ed‘iye-i dil-peṣīr eşniye-i bī-naṣīr

Nāme-i tevḳīrle ide ḡamīrūñ münīr

1771. Ba‘d-ı du‘āü’l-emān budur olınan beyān

Muḥliş-i pūr-midḥatūñ lūṭfuñuza her zamān

1772. ‘Arż-ı niyāz eyleyüp beş-i nizā‘ itdügi

Gūşe-i eşvāḳda vecd ü semā‘ itdügi

1773. Ger şorasız ḥālumuz maḡhar idüp himmete

Şāḡ u selāmet bilūñ mūnis olup ni‘mete

1774. Hāk-i ḳadem kuḥlini dīdemüze sürmege

Rūşen idüp ba‘dezān ḥāzretüñüz görmege

1775. Cānda temekkün iden şevḳ bula inḳizā

Ḥāme-i taḳrīrle bulmaz ebed intihā

1776. Dergeh-i Hāk’dan hemān budur olınan recā

İde müyesser göze ḥāk-i derūñ tūtiyā

1777. Hem sizüñ iḳbālūñüz ola ebed lā-yezāl

Görmeye hīḡ baḡtuñuz rūy-ı kelāl ü zevāl⁵¹¹

⁵¹⁰1770-1777. beyitler P’de [43b] 62b’dedir.

⁵¹¹ kelāl ü zevāl: kelāl-i vebāl P.

İştîyāk-nāme-i Müteḥābān⁵¹²

[B 64a]

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1778. Her du‘ā kim ḥātem-i iḥlāşdur⁵¹³
Naķş-ı mihr-i iḥtişām-ı ḥāşdur
1779. Defter-i iḳbālūñe zīnet ola
İrtifā‘a bā‘is-i şöhret ola⁵¹⁴
1780. Ba‘dezān ey ser-firāz-ı şehir-i cūd
Server-i şadr-ı kerem kāmīl-vücūd
1781. Ger şorarsañ bu faķīrūñ ḥālını
Ġuşşa-i hicrūñde fikr-i bālını
1782. Ṭal‘atūñüz seyrine eşvākını
Sözūñüz işitmege ezvākını
1783. Ḥadd ü pāyān merzine dāḥil degül
Fehm-i insān künhine vāşıl degül
1784. Nice taḥrīr eyleye anı kalem
Yā nice taķrīr ide anı raķam
1785. Ḥaķ Te‘ālā ḥayrıla vāşıl ide
Bu muḥibbūñ ḥācetin ḥāşıl ide
1786. Bulşup ola dil ü cān şād-kām
Bu durur ancaķ murādum ve’s-selām

⁵¹² 1778-1786. beyitler P’de [44b] 63b’de dir.

⁵¹³ Her: Şol P.

⁵¹⁴ İrtifā‘a bā‘is-i: İrtifā‘-ı ḳadrūñe P.

Nāme-i İstīlā-yı Maḥabbet ü İntihā-yı Miḥnet⁵¹⁵

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1787. Feyz-i nīsān-ı şafā olan du‘ā-yı hoş-nevā
Sevķ-ı bārān-ı velā olan şenā-yı dil-güşā
1788. Kāğıd-ı ihlāşla vāşıl olıcaķ hıdmete
Budur i‘lām olınan midḥat dilinden ḥazrete
1789. Ger şorasız bu faķīrūñ ḥāl-i bī-enbāzını
Ġuşşa vü ġamla cemī‘-i ḥalkdan mümtāzını
1790. Hızmetüñden dūr olalı ḥüzne dil-ḥasteyem
Ḥasret-i eşvāķuñ ile dāyimā dem-besteyem
1791. Muttaşıl yollara baķar intizārile gözüm
Cüst ü cūy-ı vaşluñuz zıķri durur her dem sözüm

[B 64b]

1792. Ḥaķ Te‘ālā rūzī kıla ḥayrla ey hoş-nihād
Kim cemālūñüz görüp olam cihānda ber-murād
1793. Feyz-i enfās-ı laṭīfile bizi kıl şād u kām⁵¹⁶
Devletile olasız dāyim cihānda müstedām

Mektüb-ı İ‘lām-ı Ālām be-Tārīḫ-i Hicrān ü Beyān-ı Şān Bevā‘ic-i Āḫirān⁵¹⁷

1794. Nāme-i nüzhet-fezā inşāsına ‘unvān olan
Da‘vā-yı şıdķ-ı velā inhāsına burhān olan

⁵¹⁵ “Muhabbetin yayılması ve mihnetin bitmesine dair mektup.”

⁵¹⁶ infās-ı laṭīfile bizi kıl şād u kām: infāsile bizi ki kılasız şād-kām P.

⁵¹⁷ ü beyān-ı şān bevā‘ic-i āḫirān: levā‘ic-i āḫirān P; “Ayrılık acılarının bildirmesi ve yakıcı şanın beyanına dair mektup”

[P 45a]⁵¹⁸

1795. Ol du‘ādur kim pīšemüz zeyline gerd-i riyā
Ceyb-i şıdķından görünür dem-be-dem nūr-ı şafā
1796. Nāme-i iḥlāşla vāşıl olıcaķ ḥazrete⁵¹⁹
Ḥasb-i ḥālüm pürsişi lāyılı olursa himmete
1797. N’ola dirsiz ḥasretile ḥāṭırum teşvīşini
Yā belā-yı miḥnetile sīnemüñ ser-rīşini
1798. İştıyākı cānumuñ ḥod mümkün olmaz vaşfla
Anuñ i‘lāmı meger ola beyān-ı keşfle
1799. Ḥaķ Te‘ālā ḥazretinden bu durur aķşe’l-merām
Seyr-i gül-zār-ı cemāliyle ola dil şād u kām
1800. Bu murāda irişince luṭf idüp ey ḥoş-ḥışāl
Dāyimā irsāl idesiz nāme-i i‘lām-ı ḥāl

Nāme-i Ṭuġyān-ı Ḥasret ü Ṭūfān-ı Ḥayret

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

1801. Hü mā zıllı gibi emīn du‘ālar
Vürūdından mezīd olan şafālar⁵²⁰
1802. Serāy-ı devletüñ rükn-i veşīķı
‘Ulüvv-i rütbetüñ yār u refīķı
1803. Neşāṭ-ı ḥāṭıruñ rüşen-delīli
Biḥār-ı şevketüñ feyz-i cemīli

⁵¹⁸ P’de 64a’dadır.

⁵¹⁹ ḥazrete: ḥıdmete P.

⁵²⁰ vürūdından: dūrūdından P.

1804. Göñüller bāğının verd-i laṭīfi
Kerāmet şāhının sīb-i ẓarīfi
1805. Cenāb-ı fāyika olduğda mühdā
Budur iḥlāşla olınan inhā

[B 65a]

1806. Şorarsañ luṭf idüp aḥvāl-i bālüm
Firākuñda hücüm iden melālüm
1807. Vişālün iştiyākı vefretini⁵²¹
Cemālün intizārı miḥnetini
1808. Taḥassür günlerinün imtidādın
Taḥayyür demlerinün iştidādın
1809. Nice dil şerḥ ide evşāfın anuñ
Verāsında durur ḥadd-i beyānuñ
1810. ‘İbāret ẓarfına vāsi‘ degüldür
Şu‘ūrı kevkebi lāmi‘ degüldür
1811. Beşer fikri aña irer degüldür
‘Uḳülün fehmine girer degüldür
1812. Muḥaşşal ḥaddi vü pāyānı yokdur
Ḳalem vaşf itmegün imkānı yokdur
1813. Hudā’dan bu durur ümīd-i vāsıḳ
Yüzün nūrı mişāl-i şubḥ-ı şādıḳ

⁵²¹ Vişālün: Firākuñ P.

1814. Derûn-ı hâtırı ide münevver
Göñül me'mûlini kılp müyesser

[P 45b]⁵²²

1815. Sözüñ eyleye nâr-ı hüznî teskîn
Emîn olsun belâdan diyen âmîn

Ta'rîz-i Tekâ'ud ez-Mürâ'ât-ı Şerâyiṭ Velâ ve Murâkabe-i Merâsim-i Mevâlât ü Şafâ⁵²³

(Fe'îlâtün/mefâ'ilün/fe'ilün)

1816. Pertev-i âfitâb-ı feyz-i rızâ
Lem'a-i mäh-tâb-ı nûr-ı şafâ

1817. Şol du'âlar ki şerḥ-i evşâfı
Baştına olmaya kalem kâfî

1818. Vârid olduğda meclis-i kereme
Budur i'lâm olınan himeme

[B 65b]

1819. Ger şorasız bu dâ'înüñ ḥâlin
Ġam-ı fûrkatle bâli âmâlin

1820. Ḥasretile katı mükedderdür
Şerḥ-i ahvâli nâ-müyesserdür

1821. Ḥâlünüñ bilmege katı müştâk
Derd-i hicrile oldı tākati tāk

⁵²² P'de 64b'dedir.

⁵²³ “Dostluk şartlarını gözetmekten kaçınma ve dostluk-samimiyet gerekliliklerini gözetme hususlarına işaret.”

1822. Bilmez n'itdügin firākıla⁵²⁴
Bî-ķarār oldu iştıyākıla
1823. Anı ki gāhî n'ola yād itseñ
Pür-keder hātırını şād itseñ
1824. Şuvarup cānını cevābuñla
Zinde itseñ dilin hıṭābuñla
1825. Olurıdı bahāne-i raḥmet
Fazla andan ki cānına minnet
1826. Ger bu iḥsānı bāzil eyleyesiz
Feyz-i efdāli kāmil eyleyesiz
1827. Olasız baḥtla sa'īdü'l-fāl
Dāyimā devletile hem hoş-ḥāl

Nāme-i İzhār-ı Ğarām u İs'ār-ı İstihām⁵²⁵
(Mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün)

1828. 'Adıl-i feyz-i rūḥ olan du'ālar
Delıl-i her fütūḥ olan şenālar
1829. Olup mektūbla ṭapuña vāşıl
Murādum seyli olduķda ḥāşıl
1830. Şorarsañ ḥālūmi lafz-ı ṭaleble
Pür idüp hātırım şevķ ü ṭarabla
1831. Ne şorarsın mükedderdür be-ğāyet
Aşup başdan süyül-ı derd-i fürķat

⁵²⁴ bilmez: bilemez P.

⁵²⁵ “Büyük aşkı (isteği) açığa çıkarma ve iddiaya girmeye dair mektup.”

1832. Demāğından gidüpdür lezzet-i ʿiṣ
Derūnını ihāṭa itdi teşvīṣ

[B 66a]

1833. Ferāğı var ḥalāyık ülfetinden
Kararup gözi hicrān hırkatinden

[P 46a]⁵²⁶

1834. Kulak dutmaz nevā-yı selvete hīç⁵²⁷
Göñül virmez hevā-yı nūzhete hīç
1835. Gice gündüz olup dīdāra ṭalib
Vücūdı mülkine şevk oldı ġalib
1836. Tażarruʿlar ider dāyim Ḥudā’ya
Seherler kaldurup destin duʿāya
1837. Sizüñle ölmedin ḥaşrolmağ ister
Cinān zevkını bunda bulmağ ister
1838. Müyesser eyleye Feyyāz-ı ekrem
Be-cāh-ı Kaʿbe vü mīzāb-ı Zemzem
1839. Feraḥ-nāk ola dāyim kalb-i ġamġin
Emīn olsun belādan diyen āmīn

Mahabbet-nāme-i Mütevassıṭān-ı Müteşādıkān

(Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

⁵²⁶ P’de 65a’dadır.

⁵²⁷ dutmaz: tutmaz P.

1840. Vird-i rūḥāniyān nazīri olan
Zikr-i kerrūbiyān müşīri olan
1841. Şol du‘ādur ki bī-riyādur ol
Tuḥfe-i ḥazrete sezādur ol
1842. Tabak-ı medḥle olup vāşıl
Dāyim ola murāduñuz ḥāşıl
1843. Ger şorasız bu dā‘īnūñ ḥālin
Fūrkat-i ḥızmetüñde āmālin
1844. Dāḥil-i ḥayṭa-i beyān olmaz
Vāşıl-ı ḥavze-i lisān olmaz
1845. Nice vāsi‘ ola aña kāğıd
Nice i‘lām ide anı kāşıd
1846. ‘Aqlı pāyān u ḥaddini bulmaz
Vaşf u ta‘rīfle tamām olmaz

[B 66b]

1847. Hıdmete bā‘is-i şudā‘ olur
Nāzıma dā‘ī-i nizā‘ olur
1848. Bağlayup bu sebebdan ebvābın
Görmedüm şart-ı ‘aql-ı ıtnābın
1849. Ḥazret-i Ḥaḳ ‘ināyet ide hemān
Vuşlatıla ide bizi şādān
1850. Līk geh gāhī bezl idüp in‘ām
Ḥālūñi kāğıdıla kıl i‘lām
1851. Dāyimā fāyizü’l-merām olasız
Merci‘-i ḥācet-i enām olasız

Nāme-i Şikāyet-i Temādī-i Zamān-ı Eşvāk u Hikāyet-i Tevālī-i Āhirān-ı Firāk⁵²⁸

1852. Şol du‘ā kim delīl-i selvetdür

Aşdıķāya müşīr-i nüzhetdür

[P 46b]⁵²⁹

1853. Verd-i hātırların küşāde ider

Haz̤z u behcetlerin ziyāde ider

1854. Çeşm-i devletlerin ider pür-nūr

Dil-i bī-ğılların kılar mesrūr⁵³⁰

1855. Nāme-i şıdķla olup mühdā

Hıdmete budur olınan inhā

1856. Ger şorarlarsa hālumuz gāhī

Hurrem idüp bu baht-ı gümrāhı

1857. Gice gündüz karar u hı‘ābı koyup

Her zamānda imām-ı şevķa uyup

1858. Vaķtümüz hūznle geçer her dem

Her mekānda olur göñül pür-ğam

1859. Vaķt-i dīdār olduķı sā‘at

Şanuram kopdı başuma sā‘at

1860. Her maħalde göñül sizi cūyān⁵³¹

Rabb-i Ebşār-ı cemāle gūyān

[B 67a]

⁵²⁸ “Şevk zamanlarının uzamasına şikayet ve peşpeşe gelen ayrılık hikâyelerine dair mektup.”

⁵²⁹ P’de 65b’dedir.

⁵³⁰ kılar: kıılır P.

⁵³¹ maħalde: zamānda P.

1861. Dāyimā vaşl içün du‘ālar ider
Hāzret-i ‘izzete nidālar ider
1862. Yirde gökde arar sizi bulmaz⁵³²
Anuñiçün feraḥ bulup gülmez⁵³³
1863. Fūrkatüñ çāşnisi gāyet telḥ
Bedr-i āmālūmi idüpdür selḥ
1864. Hey meded baña luṭf u iḥsān it
Miḥnetüm ‘illette dermān it
1865. Yā vişālūñle göñlümi dirgür
Yā maḳālūñ neşātına irgür
1866. Gönderüp ḳāşid-ı selām u kelām
Cān demāğını eyle şīrīn-kām
1867. Teşne-dildür ḥiṭābuña cānum
Ḳandur anı cevābuña ḥānum
1868. İki ‘ālemde olasız mes‘ūd
Zıll-i devlet müdām ola memdūd

Şikāyet-nāme-i Müteşādıḳān

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1869. Her du‘ā kim ḥāşilü’l-iḥlāşdur
Dürç-i şıdḳ-ı mihre dürr-i ḥāşdur

⁵³² bulmaz: bulamaz P.

⁵³³ gülmez: gülemez P.

1870. Ḵulẕüm-i feyz-i řafā maḥş̱uliḏür
Ḥāṭır-ı faḥr ü bahā maḥḇulıdur
1871. ‘Ayb-ı ḵüdretden beṟiḏür peykeri⁵³⁴
Himmet-i luṭf-ı velānuñ maḥzarı
1872. Zarf-ı ḥarfile olınup ithāf
‘Arz olındukda vedād-ı bī-ḥilāf

[P 47a]⁵³⁵

1873. Ḥıẓmetüñe budur inhā-yı faḳır
Bī-tekellūf dā‘ī-i rūşen-żamīr
1874. Ger řorarsañuz keremden ḥālını
Bālını mālī olan āmālını

[B 67b]

1875. N’ola dirsiz ḥālī ol bī-ḳārenüñ
Ḥasretüñüz derdle āvāzenüñ
1876. Rūz u şeb ‘aczile yollara baḳan
Āteş-i endūh ile bağrın yaḳan⁵³⁶
1877. Tīr-i āhı sūzla yūrek delen
Şubḥ-ı ümmīdi şeb-i aḥzān olan
1878. Yırde gökde olmayan ḥaṭṭı yiri
Şevḳ ü şādīden olan dāyim berī

⁵³⁴ peykeri: ol yiri P.

⁵³⁵ P’de 66a’dadır.

⁵³⁶ endūh ile: endūhla P.

1879. Seyr-i ‘işretten elin çekmiş olan
Arz-ı albe tom-ı derd ekmiş olan
1880. Derd-mendüñ āl-i zārı hicrle
İzırāb-ı bī-řumārı hicrle
1881. Gelmesün dūřmen bařına dağı ol
Olmasun ancılayın kimse melül
1882. Ėam-kūsārı mihribānı olmayup
Rāz-dānı yār-ı cānı olmayup
1883. Dünyede kimse pür-endüh olmasun
Tāsa vü ālāmı enbüh olmasun
1884. Ha Te‘ālā cümleye vuşlat vire
Baña dağı ola kim nevbet ire⁵³⁷
1885. Ėāre-sāzā eyle acātum abül
Eyleme fūratle bir dağı melül⁵³⁸
1886. Yā ilāhī fazluñ idüp fet-i bāb
Bu du‘āyı lufla ıl müstecāb

Maabbet-nāme-i Evāsıř Ki Nehy-i Terāģī-i Müddet-i Mühimmāt Ma‘hūde Bāřed u

İstimdād ez-İřān⁵³⁹

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

⁵³⁷ ire: vire P.

⁵³⁸ fūratle: fūratde P.

⁵³⁹ nehy: minhī-i P.

“Orta tabaka muhabbet-nāmesi ki kötü kadınların önemli bir süre gevşeklik etmesini men eder ve ondan yardım ister.”

1887. Yār-ı ġār-ı ġürūh-ı ehl-i şafā
Ġam-ġüsār-ı mu‘āşir-i ġurabā

[B 68a]

1888. Şeyh-zāde ħuzūrına ihdā
Niyyeti üzre olınan inşā
1889. Tuĥfe-i ħurfe-i du‘ā vü şenā
Ķalem-i şıdkla olup mecrā
1890. Şebt olınup maķām-ı ħāşına
Başlanup ‘arz-ı ihtişāşına
1891. Beş-i eşvāķa olıcaķ nevbet
Baş-ı aĥbāra bulınup furşat
1892. Ger şorılursa ħāl-i bāl-i faķır
Dā‘ī-i bī-riyā vü pāk-zamīr

[P 47b]⁵⁴⁰

1893. Bilesiz şevķumuz mülākāta
Vāsi‘ olmaz fem-i maķālāta
1894. Ĥāme imlāsına delīl olmaz
Nāme inşāsına kefīl olmaz
1895. Raşĥ-ı ħāmıla olımaz meşrūĥ
Bābı anuñçün olmadı meftūĥ⁵⁴¹
1896. Olmasun diyü ħāţıra taşdı‘
Aşlını itmedüm anuñ tefrī‘

⁵⁴⁰ P’de 66b’dedir.

⁵⁴¹ bābı: bāli P.

1897. Rûz şeb lâzımız münâcâta
Sevķ ide Hâķ sebeb mülâķâta
1898. Emr-i ma‘hûd olınsa ger teftîş
Bulmayup fayşal arturur teşvîş
1899. Arayup hâne hâne şehri tamâm
Hâşıl olmadı hâliyâ bu merâm
1900. Şimdilik gûşe-i teferrukda
Oturup şuffe-i teşevvuķda
1901. Daķı ‘İsî gibi mücerred olup
Lîk efķârile mukayyed olup
1902. Der-be-der hâtırım olur sâyir
Hâne hâne olup dilüm dâyer

[B 68b]

1903. Kible-i maṭlabı taḥarrîde
Câme-i zevķdan ta‘arrîde
1904. Dâyimâ kufl-i kısmeti cûyân
Rabb-i ekfel-i liķâ-yı gûyân
1905. İşbu hâl üzre olavuz ma‘lûm
Cüst ü cûyı müdâm idem mersûm
1906. Himmet eyleñ ki Hâzret-i Fettâh
Eyleye bu kûlını ehl-i necâh
1907. Vire bir şâhibe münâsib hâl
İde hâtṭıyla hâtırı zî-bâl
1908. Bend-i ğamdan ḥalâş ide cânı
Bezî idüp faẓl-ı luṭf u iḥsânı

1909. Rāz-dān-ı ḥaṣāyiṣ-i edebī
Muḥliṣ-i bī-naẓīr Ṣāh Çelebi
1910. ‘Arz-ı eṣvāk idüp du‘ālar ider
Ḥizmete medḥle ṣenālar ider⁵⁴²
1911. ‘Özr-i taḫṣīrini ider mebzūl
Ṣarṭ-ı iḥsānla ola maḫbūl
1912. Dāyimā sizde ‘ahd-ı müştākı⁵⁴³
Tāze idüp o çürük evrākı
1913. Ḥālūñüz muttaşıl beyān eyleñ
Ḥasb-ı āmālūñüz ‘ıyān eyleñ
- [P 48a]⁵⁴⁴
1914. Aşdıķā tā ki olalar mesrūr
Gözleri ḥaṭṭla ola pūr-nūr
1915. Ni‘met-i şıḥḥatile mi‘de-i ten⁵⁴⁵
Ṭolup ola vücūd ṣağ u esen
1916. Gelesiz yine bir zamān görevüz
Ḥurrem olup göñül şafā sürevüz
1917. Ḥaḫ naṣīb ide luṭf-ı ḥāṣ idüp
Bend-i ğamdan bizi ḥalāṣ idüp

[B 69a]

⁵⁴² Ḥizmete: Ḥidmete P.

⁵⁴³ müştākı: mīṣākı P.

⁵⁴⁴ P’de 67a’dadır.

⁵⁴⁵ şıḥḥatile: şıḥḥatle P.

Maḥabbet-nāme-i Müteşādıkān

(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

1918. Cenāb-ı yār-ı ğam-h^vār-ı vefāyī
Muḥibb-i ehl-i iḥlāş-ı Hudā'yī⁵⁴⁶
1919. Birāder Aḥmed-i Maḥmūdū'l-evşāf
Kerīm ü pür-dil ü maḥsūdū'l-elţāf
1920. Huzūrına sezā [olan] du'ālar⁵⁴⁷
Kemāl-i hāle dāl olan şenālar
1921. Dilinden 'arz olınan ḥasb-i aḥvāl
Kitāba nakş olınan vaşf-ı āmāl
1922. Budur kim ger şorarsañ ḥāl-i zārum
Ne merkezde döner pergār-ı kārūm
1923. Mülākāt iştiyākınuñ beyānı
Lisān n'olur kıya 'āciz benānı
1924. Du'āya müştāğildür ḳalb-i maḥzūn
'İnāyet eyleyüp fa'āl-i bī-çūn
1925. Kıla sizi bu semte yine sālīk
*Le'allallāhu yerzuḳu min vişalik*⁵⁴⁸
1926. Meşāyiḥ emri iştiksār olına
Me'āl-i ḥāl-i istiḥbār olına

⁵⁴⁶ muḥibb-i: muḥabbet-i P.

⁵⁴⁷ [olan]: olınan B.

⁵⁴⁸ Vezin bozuktur; “Allah, senin vasıtanla rızıklandırır umarım.”

1927. Meşîyyet perdesinde dağı mestūr
Bu dem zulmetdedür ol nūr-ı deycūr
1928. Ne gün toğar bilinmez başumuza
Ne katılsa gerekdür aşumuza
1929. Du‘ādan eylemeñ dāyim ferāmuş
Hudā bir kutlı güne eyleye tuş⁵⁴⁹
1930. Nişān-ı hayrdur tā hayrı gālîb
Ta‘abla bula tā maṭlūbı ṭālîb
1931. Ki dirler tîz biten yine yiter tîz
Degül memdūḥ dillerde sebük-ḥîz

[B 69b]

1932. Cihānda her ne kim rağbet bulupdur
Me‘al-i kıymeti ‘izzet olupdur
1933. Bizüm aḥvālümüz böyle biline
Du‘āyla hemān himmet kılına

[P 48b]⁵⁵⁰

1934. Sizüñ aḥvālîñüz i‘lām idesiz
Sürüş-ı şuhfıla ilhām idesiz
1935. Mufaşşal derc idüp dürc-i velāya
Anı tekmîl idüp peyk-i şabāya
1936. Beşîr-i himmetile nāgehānî
Kılup irsāl hoş-ḥāl eyle cānı

⁵⁴⁹ kutlı: kutlu P.

⁵⁵⁰ P’de 67b’dedir.

1937. Olinca cān u dil vuşlat ile şād
Dem-ā-dem nāme-i şevk eyle ĩrād⁵⁵¹
1938. Hemīşe hurrem ü handān olasız
Şafā-yı vaktla şāzān olasız

Cevāb-ı Hıttāb-ı Kirām-ı ‘Ālī-makām

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1939. Şol du‘ālar kim huzūr-ı devlete lāyık ola
‘Arza-gāh-ı isticābet sevķına fāyık ola
1940. İrtifā‘-ı haşmet ü iķbāle hem dā‘ī ola
Ez-diyār-ı ķadr-i rif‘at celbine sā‘ī ola
1941. Vārid olduķda resūl-i şıdķla ol hażrete
Bu durur i‘lām olınan rāy-ı ‘ālī-himmete
1942. Bezl idüp eşnāf-ı iķsān u kerem hemyānını
Başt idüp feyż-i ‘ināyet-h‘ānınuñ elvānını
1943. Luţfla irsāl idüp mektūb-ı rūh-efzā vü hūb
Cāzib-i in‘āmla ķaşd itdüñüz sebī ķılup
1944. Göñlümüz hoş-hāl idüp keşf-i kerāmet itdüñüz
Emrümüz zī-bāl idüp ķalbi selāmet itdüñüz
1945. Hoş ‘aceb vaktinde vāķi‘ oldı bu luţf-ı ‘azīm
‘İtr-ı enfās-ı peyāmuñ dāyimā olsun şemīm⁵⁵²

[B 70a]

⁵⁵¹ şevk ile: şevķla P.

⁵⁵² enfās-ı peyāmuñ: enfāsuñ peyāmuñ P.

1946. Haḳ Te‘ālā eylesün efḍāl-i ḥāşını cezā
Olasız iki cihānda ḳadr-i merfū‘a sezā
1947. Dā‘īnūñ dāyim hidāyāsı du‘ādur ve’s-selām
Baḥt-ı mes‘ūdıla oluñ pāydār u müstedām

Tazarru‘-nāme

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1948. Her du‘ā kim ḥükm-i feyz-i ḥāşdur
Müdde‘āsı şābitü’l-iḥlāşdur
1949. Farṭ-ı selvet dürcinüñ dürri durur
Hem şadāḳat burcına dürri durur
1950. Vāşıl olduḳda ḥuzūra nāmesi
Çeşme manzūr olıcaḳ ser-nāmesi⁵⁵³
1951. Budur i‘lām olınan ol ḥazrete
Dāyimā lāyık olasız devlete
1952. Ger şorarlarsa bu dā‘ī ḥālını
Fūrḳat eyyāmında fikr-i bālını

[P 49a]⁵⁵⁴

1953. Ğuşşadan ḥāli perīşāndur ḳatı
Artdı ḡāyet ḥıdmetüñüz ḥasreti⁵⁵⁵
1954. Gice gündüz vaşluñuz eyler heves
Andan artuḳ yoḳ derūnda mültemes

⁵⁵³ Çeşme manzūr: Çeşme inzār P.

⁵⁵⁴ P’de 68a’dadır.

⁵⁵⁵ ḥıdmetüñiz: ḥıdmetüñe P.

1955. Dāyimā olup du‘āya müştāgīl
Hak’dan ister hıdmetüñüz muttaşıl
1956. Ahsen-i vechile takdīr eyleye
Cümle mevķūfını teysīr eyleye
1957. Bu durur virdile zikrüm şubḥ u şām
Luṭf-ı Hak kıla müyesser ve’s-selām

Tazarru‘-nāme-i Efāḥim

(Mefā‘īlün/mefā‘īlün/fe‘ūlün)

1958. Cenāb-ı ma‘den-i cūd u sa‘ādāt
Ağa ḥazretleri şāḥib-kerāmāt

[B 70b]

1959. Cenāb-ı merkez-i iķbāl-i devlet⁵⁵⁶
Seḥāb-ı fāyіз-i bāğ-ı sa‘ādet
1960. Tūrāb-ı rāh-ı iksīr-i şafāya
Yüz urup pūsiş idüp bī-nihāye
1961. Du‘ā cevherlerin neṣr eyleyüben
Senā lü’lülerin naẓm eylerem ben
1962. Du‘ādan şoñra ey kām-ı sa‘ādet
Bu resmile ola ma‘lūm-ı ḥazret
1963. Bu muḥliş çākerüñ ḥālın şorarsañ
Murād-ı ḥāṭır u bālin şorarsañ

⁵⁵⁶ iķbāl-i devlet: iķbāl ü devlet P.

1964. Ayağun toprağın çeşm-i ümīde
Şıfāhān sürmesi gibi keşīde
1965. Kılup ferhunde vü şādān olmak
Harābe-hātır ābādān olmak
1966. İki ‘ālemde maķşūd u murādum
Budur bāzār-ı kaşd içre mezādum
1967. Müyesser eyleye Kayyūm-ı ‘ālem
Habībi hürmetine ey Mükerrrem
1968. Budur dahı recā şān-ı keremden
Alasız ceyb-i cānı dest-i ğamdan
1969. Şorup geh gāhī hāl-i pür-melālüm
İdesiz haţţla ferhunde-fālüm
1970. Beni yirden götürüp zerre-mānend
İdesiz dergeh-i a‘lāya peyvend
1971. Ğubār-ı pākini cānum gözine
Cilā idüp tılā kıl dil yüzine
1972. Hudā iķbālünüz pāyende itsün
Nücūm-ı bahtuñuz tābende itsün

[P 49b]⁵⁵⁷

1973. Murāduñ hāşıl olsun hātırıñ şād
Cemī^c-i ğuşşalardan olğıl āzād

[B 71a]

⁵⁵⁷ P’de 68b’dedir.

1974. Cihānuñ halkı hıẓmetkāruñ olsun⁵⁵⁸

Hudā’nuñ luṭfı dāyim yārüñ olsun

1975. Hemīşe devletüñ olsun mü’ebbed

Serāy-ı şevketüñ olsun muḥalled

Ḥiṭāb-ı Maḥdūmān berāy-ı Lala-i ‘Alī-şān-ı Īşān⁵⁵⁹

(Fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ül)

1976. Selām-ı firāvān du‘ā-yı münīr

Peyām-ı ḥaṭīr ü senā-yı beşīr

1977. Lalam hıẓmetine bulıcaḳ vuşūl⁵⁶⁰

Murādı ne ise ola ber-ḥuşūl

1978. Eger şorarısañ bizüm ḥālumuz

Sa‘ādet-nişāndur ḳamu fālümüz

1979. Nedür ḥālüñi sen de i‘lām idüp

Şürūṭ-ı tevellāyı itmām idüp

1980. Olasın hemīşe sa‘īd ü ḥamīd

Şükūh u sa‘ādet ola ber-mezīd

1981. O cānibde vāḳi‘ olan ḥāli hep

Bize bildürüp idesin pür-ṭarab

1982. O gönderdügüñ nāme bulup vuşūl

Ḥuşūl-i merāma olupdur resūl

⁵⁵⁸ hıẓmetkāruñ: ḥidmetkāruñ P.

⁵⁵⁹ “Erkek evlatların yüce ve şanlı lalalarına hitabı”

⁵⁶⁰ hıẓmetine: ḥidmetine P.

1983. Sa‘ādet müdām u şafā müstedām

Ola cārī cūy-ı ıarab ber-devām

Cevāb-ı Hıttāb-ı Maḥdūmān ez-Zebān-ı Lalayān⁵⁶¹

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1984. Şol du‘ālar kim ola eşvāk-ı meknūndan nişān

Kāğıd-ı ihlāşla olsun cenābuña nişār

1985. Bu du‘ādan şöıra oldur size i‘lām-ı faķır

Ḥayr-ḥ‘āh-ı ḥānedān hem-dem ü ḥ‘ıṣ ü tebār

1986. Bu muḥıbbūñ ḥālını çūñkim lisān-ı luṭfla

Pürsiş itmişsiz bilesiz şöyle ey kāmıl-şi‘ār

[B 71b]

1987. Şaḥn-ı şıḥḥatde ferāğ-ı bi’llaha olup muķīm

İştigāl idüp du‘ā-yı devlete leyl ü nehār

1988. Himmetüñüz pāyesinde rāḥata olup karīn

İsterem Ḥaķ’dan cemālūñ görmegi bā-iftihār

1989. Ḥaķ Te‘ālā aḥsen-i evķātde ide naşīb

Görmekile yüzüñüz ola göñül selvet-medār

1990. Nāme-i dūr-bārunuñ iḥsānuñ şükrānını

Ḥāme-i güftārla biñ yılda itmeyem şumār

1991. Şöyle şād oldum ğumūm-ı ğuşşadan bulup ḥalāş

Şerḥ olunmaz şemmesi olinca tā rüz-ı şumār

[P 50a]⁵⁶²

⁵⁶¹ “Lalaların dilinden erkek evlatların hitabına cevap”

⁵⁶² P’de 69a’dadır.

1992. Gūyiyā menşūrıla virdüñ cihān mülkin baña
Sen dahı olğıl şafā tahtında şāh-ı kām̄kār
1993. Būlbūl-i dil ğulğul şevkıyla olsun pūr-ţarab
Hār-ı hicrān zaħmı hergiz itmez olup aña kār⁵⁶³
1994. Devletile ʿizzetile şevketile bahtıla
Pāyidār olup saʿadetle olasız ber-ķarār

Taħassūr-i Muvāşalat-ı

Müşṭākān-ı Ahbāb⁵⁶⁴

(Mefāʿilün/mefāʿilün/feʿülün)

1995. Duʿālar nūş-ı dārū gibi şāfī
Senālar āb-ı rūşen gibi şāfī
1996. Ola cārī cenāb-ı müsteṭāba
Şafā virsün derūn-ı kām̄yāba
1997. Duʿādan soñra ey yār-ı sebük-rūḥ
Hemīşe metn-i devlet ola meşrūḥ⁵⁶⁵
1998. Budur maʿrūz-ı müşṭāk-ı ciger-sūz
Muḥibb ü dāʿī-i devlet-i be-her rūz
1999. Şorarsañ luṭf idüp ḥāl-i melālüm
Ġumūm-ı fūrķatūñde infiʿālüm
2000. Hemān budur murādum ey birāder
Temennī eyleyüp Hākʾdan seḥerler

⁵⁶³ Olup: Olur P.

⁵⁶⁴ “Arzu edilen dostlara kavuşmaya hasret çekme.”

⁵⁶⁵ metn-i: mest-i P.

[B 72a]

2001. Müsâ'id olsa te'yîd-i Hudâyî
Müşâhid olsavuz vech-i şafâyî
2002. Hicâb-ı fûrkat ü ba'd olsa mekşûf
Şurûf-ı guşsa vü gam olsa maşrûf
2003. Oturup bir hoş u dil-keş makâma
Bulup selvet şürû' idüp kelâma
2004. Geçen hasretleri itsün hikâyet⁵⁶⁶
Kılup eyyâm-ı miñnetden şikâyet
2005. İricek güft ü gû emri tamâma
Senâ idüp o dem Rabbü'l-enâm'a
2006. Vişâliçün okınup hamd-ı vâfir
Hudâ'nuñ luţfına olınsa şâkir
2007. Tenakkul eylesün nakl-i peyâmı
Olan mürsil selâmı vü kelâmı⁵⁶⁷
2008. Tenâvül eylesün hon-ı hużûra
Telâfî eyleyüp za'f u fütûra⁵⁶⁸
2009. Ne hoş ni'met idi olsa müyesser
İlâhî eyle luţfuñdan muḳadder
2010. Belâ-yı fûrkatı pâyâna irgür
Bu cânı şoḫbet-i ihvâna irgür

⁵⁶⁶ Geçen: Kaçan P.

⁵⁶⁷ kelâmı: peyâmı P.

⁵⁶⁸ Telâfî: Telakḳî P.

2011. Ḥabībūñ ḥürmeti ey Rabb-i kâdir

Bu me'mûli müyesser eyle âḥir

[P 50b]⁵⁶⁹

Cevâb-ı Taḥassür Ḥuşûl-i Muşâhib-i Dil-güşâ ez-Zebân-ı İḥvân-ı Şafâ⁵⁷⁰

2012. Du'âlar kim ola evrâd-ı ervâḥ

Füyûzâtı derûna vire ifrâḥ

2013. Münevver eyleye mişkât-ı şadrı

Mücellâ eyleyüp mir'ât-i kâdri

2014. Teşâhüd feyz ide cevḥ-i ḵulûba⁵⁷¹

Şafâlar sevḵ idüp zeng-i kürûba⁵⁷²

[B 72b]

2015. Aça dil mülkinüñ câdde yolını

Ḳasâvet ḵuflinüñ bula dilini

2016. Mücâvib eyleye sâz-ı beyânı

Nevâsâz eyleyüp 'ûd-ı lisânı

2017. Berîd-i bādıla olduḵda vâşıl

Mü'ebbed her murâduñ ola ḥâşıl

2018. Budur i'lâm-ı rif'at-ḥ^vâḥ-ı devlet⁵⁷³

Ola pâyende her-dem cāḥ u miknet

⁵⁶⁹ P'de 69b'dedir.

⁵⁷⁰ “İhvan-ı safa dilinden gönül açan sohbet arkadaşının hasret çekmesinden hâsıl olan cevap.”

⁵⁷¹ cevḥ-i: çok B.

⁵⁷² Şafâlar: Şafâlet B.

⁵⁷³ i'lâm-ı rif'at-ḥ^vâḥ-ı devlet: i'lâm-ḥ^vâḥ-ı 'izz ü devlet P.

2019. İdüben kılzüm-i ihsân temevvüc
Riyâh-ı lıftuñ eyleyüp teheyvüc
2020. Maħabbet-nāme irsāl eylemişsiz
Dil-i bed-ħālî hoş-ħāl eylemişsiz
2021. Teşevvuk ‘arz idüp ħon-ı ħuzūra
Taħassür gösterüp āb-ı sürūra
2022. Mülākāt iştiyākın tāze itdün⁵⁷⁴
Tuyūr-ı ħaṭṭı hoş-āvāze itdün
2023. Muşāfātuñ şürūṭın itdün itmām⁵⁷⁵
Muvāsāta tuyurup rağbet-i tām
2024. Muħākāt-ı kazāyā istemişsiz
Müvālāt-ı mu‘allā istemişsiz
2025. Bu cānibde biñ ol deñlidür eşvāk
Firākıla olupdur ṭākatüm ṭāk
2026. Cenāb-ı ħazrete idüp tazarru‘
Hemīşe eylerem vaşluñ tevaḳḳu‘
2027. Ĥabībi ħürmetine Rabb-i kādîr
Bu me’mûli müyesser ide āḥır
2028. Bulışup ħurrem ü ħandān olavuz
Tazaccur derdine dermān bulavuz⁵⁷⁶

⁵⁷⁴ iştiyākın: iştiyākuñ P.

⁵⁷⁵ Muşāfātuñ: Muşāfātın P.

⁵⁷⁶ bulavuz: olavuz P.

2029. Harāret āteşi tā bula teskīn
Sa‘īd olsun hemīşe diyen āmīn

[B 73a]

2030. Hemīşe muḵbil-i devrān olasız
Keremle fāyikü’l-aḵrān olasız
2031. Tufeylūñ ola dāyim baht u iḵbāl⁵⁷⁷
İki ‘ālemde şānuñ ola hoş-fāl⁵⁷⁸

[P 51a]⁵⁷⁹

Tevakḵu‘-ı Mülākāt-ı Ahbāb-ı Maḡlūbu’l-eşvāk⁵⁸⁰

2032. Du‘ālar kim bedī‘ ola beyānı
Me‘ānīsidür [ol] seb‘a’l-meşānī
2033. Lisān taḵrīrine şıgmaz ‘adādı
Ḳalem taḵrīrine gelmez midādı
2034. Du‘ā-gūdan ola tuḥfe dem-ā-dem
Ḥuzūra ‘arz ide ihlāşumuz hem
2035. Du‘ādan şoñra ey şāḥib-kerāmet
Bulasın dāyimā şadr-ı selāmet
2036. Budur ma‘rūz-ı müştāk-ı mülākāt
Du‘ā-gūy-ı selīmü’l-vaşf bi’z-zāt⁵⁸¹

⁵⁷⁷ ola dāyim: dāyim ola P.

⁵⁷⁸ hoş-fāl: hoş-ḥāl P.

⁵⁷⁹ P’de 52a’dadır.

⁵⁸⁰ “Şevkleri tükenmiş ahabların görüşme beklentisi.”

⁵⁸¹ Du‘ā-gūy-ı: Du‘āhā-yı P.

2037. Şorarsañ hāl ü āmālüm keremden
Tereşşuḥ eyleyüp ‘ayn-ı himemden
2038. Egerçi zāhiren şıḥḥatdeyüm ben
Daḥı iḥvānıla ‘işret[d]eyüm ben
2039. Velī eşvāk-ı deryāsı taşupdur
Anuñ emvācı başumdan aşupdur
2040. Cemālüñsüz cihān ‘aynuma gelmez
Bütün dünyāyı dil bir pūla almaz
2041. Dem-ā-dem budur anuñ güft ü gūyı
Cenāb-ı luṭf-ı Ḥaḳ’dan cüst ü cūyı
2042. Sizüñle cem’ olup süre şafālar
Ḳomaya sīnede gerd-i ‘anālar
2043. Bula dünyāda göñlinüñ murādın
Ala hicrān ḡamından kīn ü dādın

[B 73b]

2044. Temennī eyleyüp dāyim Ḥudā’dan
Gidermez destini semt-i du‘ādan
2045. Hemīşe eydür ey ṭālī’ n’olaydı
Burūc-ı luṭfa iḳbālüñ olaydı
2046. ‘İnāyet eyleyüp Ḥallāk-ı ‘ālem
Sebeb sevḳ eylese Rezzāk-ı ādem
2047. Vuşūl-i ḳāşıd u irsāl-nāme
Bedel olsa mülākāt u selāma
2048. Şifāhen söyleşüp cümle kelāmı
Vicāhen ‘arz ider olsaḳ merāmı

2049. Murād olduḡda bulsaḡ birbirümüz
Mu‘ayyen olsa vü ma‘lūm yirümüz
2050. Iraḡdan itmeseñ eşvāk-ı ‘arzın
Bile kılsaḡ dem-ā-dem zevḡ-ı farzın
2051. Biribirümüze olsaḡ muzāhir
Hemīşe şıḡḡate olsaḡ mübāşir

[P 51b]⁵⁸²

2052. Muḡāḡıḡ eyleseñ sıfr-ı şafāyı
Mezāḡıḡ ceyşine itsek şalāyı
2053. Tefennün itsevüz ḡazḡ u ḡarabda
Ma‘ārif söylesek bezm-i ḡalebde
2054. Lisān olup geḡı geḡ sem‘ olsaḡ
Geḡı cem‘-i sürūra şem‘ olsaḡ
2055. Geḡı gūyā geḡı ḡāmūş olsaḡ
Geḡı sākin geḡı pūr-cūş olsaḡ
2056. Muḡaşşal gūne gūne zevḡ itsek
ḡarab esbābını hep sevḡ itsek
2057. Şafā āyīnesi olsa mücellā
Meserret ḡāḡırını olsa muşaffā
2058. Keder gerdinden olsa sīnemüz pāk
Hemīşe ḡalbümüz olsa ḡarab-nāk

[B 74a]

⁵⁸² P’de 52b’dedir.

2059. Naşīb eyle ilāhī bu ümīdi
Bu fāl-i sa‘d ü bu rûz-ı sa‘īdi
2060. Ḥabībūñ ḥürmetine kıl ‘ināyet
Recāmuz ḥatırına vir meserret
2061. Cemī‘-i kullaruñ irgür murāda
Koma bu ḥāceti yevmü’l-me‘āda

Cevāb-ı Temennī Mülākāt-ı Ahbāb-ı Hülûş-ı Şımāt⁵⁸³

2062. Du‘ālar kim kilīd-i kufl-i ğamdur
Derūna vāki‘ vürūd-ı elemdür
2063. Siper olur sihām-ı ḥādişāta
Olup mecma‘ cemī‘-i vāridāta
2064. Tınāb-ı ḥayme-i iqbāl ola hem
Belādan eyler ehlini müselleme
2065. Kitāb-ı şıdkla olduĸda mühdā
Budur tevķīrile olınan inhā
2066. Temevvüc eyleyüp deryā-yı elṭāf
Teheyyüc itmekile riḥ-i a‘ṭāf
2067. Maḥabbet-nāme kim bulmışdur ıřdār
Şanasın dürc-i derc-i dürr-i şehvār
2068. Kelāmını idüp dil gūřa mengūř⁵⁸⁴
Zamīr-i sāde andan oldı menķūř

⁵⁸³ “İhlaslı dostların görüşme isteklerine cevap.”

⁵⁸⁴ idüp dil: idüben P.

2069. Kılup cān maḥzeninde anı maḥzūn
Adın ḳodı anuñ lülü-i meknūn
2070. Teferrūs eyleyüp mazmūnın anuñ
Olup vāḳıf murādına beyānuñ
2071. Bu ma‘lūm oldı kim şān-ı keremden
Füyūz-ı ḥāş-ı ‘ummān-ı himemden

[P 52a]⁵⁸⁵

2072. Silüp mir’āt-ı dilden gerd-i teşvīş
Şadīḳuñ eyledüñ ḥālini teftīş

[B 74b]

2073. Mülākāta taḥassür idüp iş‘ār
Muvāsāta teşevvuk idüp ızhār
2074. Na‘īm-i luṭfuñı başt eylemişsin
Kemāl-i iştıyāḳuñ söylemişsin
2075. Şemīm-i raġbeti idüp perīşān
Zamīri itiñüz sūlvān u ḥandān
2076. Şafā-cūyı şalup bāġ-ı şudūra
Derūnı ġarḳ idüp āb-ı sürūra
2077. Bahār-ı ḥurrem itdüñ şaḥn-ı cānı
Ṭarab-sāz eyleyüp murġ-ı revānı
2078. Bizüm eşvāḳumuz ta‘bīr olunmaz
Beyān u vaşfila pāyān bulunmaz

⁵⁸⁵ P’de 53a’dadır.

2079. Vişāle irilicek ola ma‘lūm
Göñül h^vūn-ı cemāle nice menhūm
2080. Olup yollar gözedür ba-ḥarāret
Ḥudā vire dile vaşluñla selvet
2081. Hemīşe kāmīlū’l-iqbāl olasız
Dem-ā-dem ḥāşılū’l-āmāl olasız

Pürsiş-nāme-i Muşāhibān

ez-Aḥvāl-i hem-Dīgerān⁵⁸⁶

(Fā‘ilātūn/fā‘ilātūn/fā‘ilūn)

2082. Ey şabā yārāna it bizden du‘ā
Ḥāke sür rüy-ı niyāzı bī-riyā
2083. Yüzlerini göricek kıl i‘tizār
Cevher-i medḥ ü şenā idüp nişār
2084. ‘Arza kıl ihlāşumuz bā-iḥtişāş
Bulıcaḳ ḥıdmetlerinde şadr-ı ḥāş
2085. Şerḥ-i şevka başlasañ itme şitāb
Ḥoş-edeble söyle kılma ıztırāb
2086. Rıfḳ u lutf ile açup söz bābını
Gözlegil ḥıdmetleri ādābını

[B 75a]

2087. Bu muḥibden diyesin aḥbāba hep
Vaşf olunmaz dildeki şevḳ ü şegāb

⁵⁸⁶ “Sohbet arkadaşlarının birbirlerinin hâlini sorduğu mektup.”

2088. Olmaz olaldan yüzüñüz manzarı⁵⁸⁷

Sūzen oldı gözine kirpikleri

2089. Hātırı hicrile pür-āzārdur

Gülşen-i ‘ālem aña pür-ḥārdur⁵⁸⁸

2090. Dāğ-ı ḥasret görinür güller aña

Nālišinden ḳaldı bülbüller ṭaña

2091. Nergis-i bāḡī şanur a‘dā gözi

Görinür sūsen aña düşmen yüzi⁵⁸⁹

[P 52b]⁵⁹⁰

2092. Tefriḳāsın arturur sünbül anuñ

Ḥacletın eyler ziyāde gül anuñ

2093. Yıl gibi yiler yol üzre ṭurmağa

Seyl gibi aḳar ḥaberler şormağa

2094. Yilden umar şevḳuñuz aḥbārını

Yirde arar pāyüñüz āşārını

2095. Göynegi olup gözi yol gözedür

Dāyimā her yaña boyun uzadur

2096. Yüzini eyler yoluñuzda sebīl

Bir cevāb-ı şāfī ister ol ‘alīl

2097. Sizlerüñ ḥālī nedür eyyām ile

Zevḳ ider misiz şafā vü kām ile

⁵⁸⁷ yüzüñüz: yüzüñe P.

⁵⁸⁸ ‘ālem: ḥālüm P.

⁵⁸⁹ sūsen aña düşmen yüzi: düşmen aña sūsen yüzi P.

⁵⁹⁰ P’de 53b’dedir.

2098. Ol diyār-ı hūb u ʿiṣretgāhda
Hoşça mısız cümle nüzhetgāhda
2099. ʿİṣretüñüz manzarı rüşen midür
Hāṭıruñuz pür-şafā vü şen midür
2100. Esb-i maḳşūda olur mısız süvār
Zevk ü şevkıla oluban kāmkar
2101. Vuşlat-ı cānānla dil-hoş mısız
Furkatile yāho pür-āteş misiz

[B 75b]

2102. ʿİṣret-i selvet-fezā eyler misiz
Seyr-i bāğ-ı dil-güşā eyler misiz
2103. Cūy-bār-ı zevkuñuz cārī midür
Şevkuñuz yārāna hep sārī midür⁵⁹¹
2104. ʿİş ider misiz dem-ā-dem cem^c olup⁵⁹²
Kim lisān olup kimüñüz sem^c olup
2105. Zāhir oldur hurrem ü mesrūr siz
Güşsa vü gamdan şafāveş dürsüz
2106. Şoḥbet-i yārānla dil-şādsız
Bend-i cevri devrden āzādsız
2107. Sāz-ı ʿİşe dem-be-dem dem-sāzsız
Muṭrib-i şevkıla hem-āvāzsız

⁵⁹¹ şevkıñuz: zevkıñuz P.

⁵⁹² cem^c olup: ğıyş idüp P.

2108. Bāde-i ifrāhla pür-ḥoşsız
Şāhid-i maḫşūda hem-āğūssız
2109. Dehr-i ġaddāruñ sürersiz ‘ālemin
Sūr idüp devr-i fenānuñ mātemin
2110. Fānī dünyāda alup virüp murād
‘İşinüz olur müzād-ender-müzād
2111. Cām-ı vaşl-ı yārla hem-dest olup⁵⁹³
Bāde-i ‘işret ile ser-mest olup
2112. Kül urursız gözine düşmenlerüñ
Gerd-i derdin silmekile ḥāṭıruñ

[P 53a]⁵⁹⁴

2113. Çeşm-i bed-ḥ‘āha olup ḥākisteri
Pāk idersiz gerd-i ġamdan ḥāṭır
2114. Ḥoş-ġuvār āb u hevā-yı ḥūbınuñ
Zevkın eylersiz daḥı maḥbūbınuñ
2115. ‘İşretünüz şevketi bī-ḥad ola
‘Ömrünüz iḳbālünüz sermed ola
2116. Fazla-i ḥ‘ūn-ı keremden luṭf idüp
Meslek-i iḥsān ü in‘āma gidüp

[B 76a]

2117. Bu faḳīre loḳma in‘ām ideler
Ḥāllerini geh geh i‘lām ideler

⁵⁹³ yārla: yārıla P.

⁵⁹⁴ P’de 72a’dadır.

2118. Tuḥfe ideler seḥāb-ı keflerin
Şuḥf idüben sözleri muşḥafların
2119. Ḥuşk-i leb gönlüm ola raṭbü'l-lisān
Vaşldan sîrāb olunca teşne-cān
2120. Āyet-i luṭfuñuz ola ezberüm
Şuḥf-ı vechüñüz olunca manẓarum
2121. Bu muḥibbi luṭfuñuzla yād idüñ
Ḥāṭır-ı maḥzūnın anuñ şād idüñ
2122. Luṭf-ı bî pāyānuñuz mebzûl idüñ
Bu za'îfi ḥāşılü'l-mes'ûl idüñ
2123. Sūziş-i cāngāhını teskīn idüñ
Āb-ı luṭfıla femin şîrīn idüñ
2124. Bî-ḥazān ola yüzüñüz gülşeni
Ola pür-ğalle şafāñuz ḥırmeni
2125. Ḥāşıl idüp kaşduñuz Ḥaḳ ber-devām
Her murāda vāşıl oluñ ve's-selām

Şikāyet-nāme-i Sa'ādet-ḥ'āhān ez-Ġammāz-ı Ercümendān⁵⁹⁵

(Mefā'îlün/mefā'îlün/fe'ûlün)

2126. Du'ālar rūz-ı devlet gibi bāhir
Şenālar sūr-ı 'izzet gibi fāḥir
2127. Du'ā-gūdan olup mürsel cenāba
Şafā virsün ḥuzūr-ı kām-yāba

⁵⁹⁵ “Saadet dileyenlerin, şerefli kimselere gammazlık yapmalarından şikayetleri.”

2128. Ala ey ser-firāz-ı baht u devlet
Mü'ebbed pāy-dār olmaz bu haşmet
2129. Ğurūr idüp bu dünyā 'izzetine⁵⁹⁶
Teğāfül itme dā'ī hürmetine
2130. Du'ā rükni durur dār-ı murāduñ
Du'ā al hāşıl ola tā murāduñ

[B 76b]

2131. Esāsı qadr ü cāhuñ himmet olur
Qaçan himmetden ehl-i nikbet olur
2132. Ne nāķış olur ey mağbūt a'ayān⁵⁹⁷
Bizi yād itmeden ber-nehc-i ihsān

[P 53b]⁵⁹⁸

2133. Nemüzden incinürsiz anı bilsem
O hāl sa'yi idüp tebdīl kılsam
2134. Gülüm yogısa hārum dahı yokdur
Haber evrākı yā niçün tufūkdur
2135. Tūtalum zikrümüzden nef' gelmez⁵⁹⁹
Muqarrer size hūsran dahı olmaz
2136. İşüñüz yok mıdur hīç menfa'atsiz
İdesiz bu işi dahı cihetsiz

⁵⁹⁶ 'izzetine: devletine P.

⁵⁹⁷ nāķış: nokşān P.

⁵⁹⁸ P'de 72b'dedir.

⁵⁹⁹ nef': nesne P.

2137. Yoğisa bu hıṣālũñ size sũdı
Ne var hoş-ḥāl idũñ bir bĩ-vücũdı⁶⁰⁰
2138. Egerçi kim faķĩr ü ḥ^vār u zārüz
Kalan anduklarıñuz deñli varuz
2139. Bilürsüz ṭayy-i mektũb-ı mũkerrem
Gelüp neṣr olunur yanumda her dem
2140. Ṭufeyli biz de añulsak nic'olur
Celāl-i ḳadrũne ne naķs gelür
2141. Kamasınuñ aṣağasında bārĩ
N'ola derc itseñüz bu ḥāk-sārı
2142. Bilürsüz sizden ummazuz zer ü sĩm
Murādumuz hemān tebcĩl ü teslĩm
2143. Aña da görmemisiz yiri lāyık
Tekellũfsiz iken beyne'l-ḥalāyık
2144. Size düşer degũldür bu tazarruf
Bilesiz bir kez añmağı tekellũf
2145. Dil ucıyla neden kim añmayasız
Ṭotalum yazmağa begenmeyesiz

[B 77a]

2146. Bu ʿālem böyle ḳalmaz çũn bilürsüz
Ya niçũn bunca istiğnā ḳılursız
2147. Kişinũñ artıcaķ iķbāl ü cāhı
Ḥuķũķı unıdup añmaz mı gāhĩ

⁶⁰⁰ bĩ-vücũdı: mevcũdı P.

2148. Bu da‘īyle olan eymān u peymān
‘Acebdür kim bula bu resme nisyān
2149. Cihānuñ virdügi hep ‘āriyetdür
Yidürdügi saña şā’ir diyetdür
2150. Anı kim pervez itdi dāmenüñe
Kemend eyler şoñında gerdenüñe
2151. Yüzüñe güldügi şūrı cihānuñ
Kemāl-i kahrıdur ma‘nīde anuñ
2152. Sürürına gurūr eyleme zinhār
Şürürı şarf olur āhırde ey yār
2153. Qabül-i maqbulān-ı cem‘-i ahyār
Olur cā-yı dübür-ı ehl-i idbār

[P 54a]⁶⁰¹

2154. İçinde tefrika esbābı çokdur
Velikin cem‘-i icrāsı tufūkdur
2155. Tarab bir olsa biñ olur melāli
Kemālinüñ yanındadır zevāli

Şikāyet-nāme-i Dā‘iyān ez-Terk-i Ta‘ahhüd-i Ser-bülendān⁶⁰²

2156. Du‘ālar bāl-i murğ-ı emr-i zī-bāl
Şenālar fāl-i sa‘d-ı merd-i hoş-ḥāl
2157. Olup vird-i şafā şubḥ-ı rızāda
Ola vāşıl tarabla bir arada

⁶⁰¹ P’de 73a’dadır.

⁶⁰² “Yüksek rütbeli kişilerin sözünü terk etmesinden duacıların şikayeti.”

2158. Elā ey şeh-süvār-ı şeh-r-i iḳbāl

Bu dā‘īye n’içün itdüñüz ihmāl

2159. Kemāl-i luṭfuña lāyık mıdur bu

Teğāfül eylemek ola saña hū

[B 77b]

2160. Huşūşā dā‘ī-i mıtvā‘ u münkād⁶⁰³

Şümül-i himmetüñe ola mu‘tād

2161. Bu resme dā‘īyi itmek ferāmūş

Muḳarrer Hakk’a dahı gelmeye hoş

2162. Yazılmazısa bize başka mektüb

N’ola illerle eglese bu ma‘yüb

2163. Naẓar itmek faḳīre ‘ār ise ger

N’içün itdi anı sizden ulular

2164. Qırılmış yola gitmek olmaya ‘ayb

Be-taḥşış ola rāh-ı ‘ālemü’l-ğayb

2165. Faḳīri Hakk sevüp eyler talatṭuf

Çeker misiz siz añmağa tekellüf

2166. Du‘āsından kaçır mısız faḳīrūñ

Du‘ādur revnakı gökile yirüñ⁶⁰⁴

2167. Du‘ā miftāhıdur bāb-ı sürūruñ

Du‘ā mişbāhıdur zav’-ı ḥubūruñ

⁶⁰³ mıtvā‘: maṭbū‘ P.

⁶⁰⁴ gökile yirüñ: yirile gögüñ P.

2168. Du‘ā bārānidur bāğ-ı neşātuñ
Seḥābıdur riyāz-ı inbisātuñ⁶⁰⁵
2169. Meger yokdur du‘āya ihtiyācuñ
Ki ihmāl oldı dā‘īye mizācuñ
2170. Beķası yok durur çünkim cihānuñ
Nesine ğırra olursın ya anuñ
2171. Şebātın isteyen cāh u celālūñ⁶⁰⁶
Ġamın def‘ eylesün ehl-i melālūñ
2172. Unutmasun ḥuķūķ erbābını ol
Dilerse Ḥaķ yanında ola maķbūl

Şikāyet-i Ağmāz-ı Devlet-mendān ve İhmāl-i Şerā’iṭ-i İḥsān⁶⁰⁷

[P 54b]⁶⁰⁸

2173. Sürūr-engīz-i cān olan du‘ālar
Şafā-baḥş-ı revān olan şenālar

[B 78a]

2174. Dilinden bu durur olınan i‘lām
Sürüş-ı şıdķla olınup ilhām
2175. Elā ey devlet-i dünyāya maġrūr
Bizi yād itmez olduñ olalı dūr

⁶⁰⁵ inbisātuñ: intisābuñ P.

⁶⁰⁶ Şebātın: Şebātuñ P.

⁶⁰⁷ “Devletlilerin görmezden gelmesinden ve ihsan şartlarının [iyilik kaidelerinin] ihmalinden şikayet.”

⁶⁰⁸ P’de 73b’dedir.

2176. Ferāmūş eyledüñ ‘ahd-i qadĩmi
Getürmezsın dile yār-ı qadĩmi
2177. Teraqqĩ idicek kũh-ı vaqāra
Aşağa itmedüñ artuq neẓāre
2178. Hukũk-ı hıdmeti itdüñ ferāmūş
Kerem vaqtinde olduñ lāl ü hāmūş
2179. Kesüp cidden selāmı vü kelāmı
Dağı göndermedüñ bir kez peyāmı
2180. Haq’uñ in‘āmınuñ şükri bu mıdur
Telaţţuf eylemek fikri bu mıdur
2181. Ne ki noqşān olur bir kerre bāir
Şorup yād eyleseñ bu hāk-sārı⁶⁰⁹
2182. Süleymān māliki cümle umūruñ
Şorardı hālını bir haste mūruñ
2183. Muḥammed ḥusrev-i taht-ı risālet
İderdi haste küffārı ‘ıyādet
2184. Güneş gör āsumān sulţānıyiken⁶¹⁰
Kılur her zerrenüñ cāyını rüşen
2185. Hudā kim cümle ‘ālem ḥālıqıdur
Cemī‘-i kāyinātuñ rāzıqıdur⁶¹¹

⁶⁰⁹ hāk-sārı: ğam-güsārı P.

⁶¹⁰ sulţānıyiken: sulţānı iken P.

⁶¹¹ kāyinātuñ: kâ’inātuñ P.

2186. Ğanī bi'z-zātken cümle cihāndan⁶¹²

İrişür her vücūda feyz andan⁶¹³

2187. Kişi dā'īsini böyle ider mi

Teğāfūl ehli semtine gider mi

2188. Eger varısa cürmi bu faķīrūñ

Ne var cürmi bağışlansa haķīrūñ

[B 78b]

2189. Ululardan bu iş müste'id olur

Ki bir mūruñ günāhı ola manzūr

2190. Hudā'dan rif'at isterseñ cihānda

Acıtma kimseyi kevn ü mekānda

2191. Göñül Haķķ'uñ nażargāhı durur çün

Yıķanlar oldılar mağbūn u meftūn⁶¹⁴

2192. Şular kim hon-ı hikmetden yimişler

Göñül biñ Ka'be'den yegdür dimişler

2193. Ğarīb ü 'ālim ü mazlūmuñ āhı

Feleklerde qarardur rüy-ı māhı

[P 55a]⁶¹⁵

2194. Du'āsın al cihānda her ğarībūñ

Eger varısa rahmetden naşībūñ

⁶¹² bi'z-zātken: bi'z-zāt iken P.

⁶¹³ vücūda: gedāya P.

⁶¹⁴ mağbūn u meftūn: meftūn u mağbūn P.

⁶¹⁵ P'de 74a'dadır.

2195. Olur maqbül ‘ālimler du‘āsı
Seherde müstecāb olur nidāsı
2196. Yapup gönlin şikeste-ḥāl olanuñ⁶¹⁶
Siper eyle sihāmına belānuñ
2197. Sebātı yok durur dünyā-yı dūnuñ
Elüñ çekseñ olur Ḥaḫ reh-nümūnuñ
2198. Bunuñ lezzātına aldanmağ olmaz
Şanavber sāyesidür bākī ḳalmaz

Ta‘rīz-nāme-i Müsāhele-i Merāsim Merāḥim-i ‘Ayān-ı Devlet-yārān⁶¹⁷

2199. Du‘ālar hem-dem-i ihlāş-ı fāyık
Senālar hem-‘inān-ı şevḳ-ı şādık
2200. Nişār olsun gubār-ı maḳdemüñe
Hemişe hoş-ḥışāl ol hem-demüñe
2201. Elā ey şāhib-i iḳbāl-i fāyık
Teḡāfül şānuña olur mı lāyık
2202. Bu dā‘īyi ferāmūş eylesesiz
Lisān-ı zıḳri ḥāmūş eylesesiz

[B 79a]

2203. Geçüp bī-ḥad zamān u bunca evḳāt
Terāsül şartın itmedüñ mürā‘āt

⁶¹⁶ gönlin: gönlün P.

⁶¹⁷ devlet-yārān: devlet-yān P; “Devletin ileri gelenlerinin merhametleri, merasimlerin hafifletilmesine dokundurma.”

2204. Bu kemter dā'ī ey şān-ı mu'azzez
Añılmağa dahı degmez mi bir kez
2205. Yoğısa ger bu cānibde liyākāt
Kemāl-i luṭfuñ itmez mi kifāyet
2206. Ne vardur añmada bir kâğıdıla
Ḥaber göndermede yā kâşıdıla
2207. Gedālar ḥāline itmek neẓāre
Zekāt olur kemāl-i iktidāra
2208. Bilürsüz ḥod cihān bākī degüldür
Devām-ı 'işrete sākī degüldür
2209. Anuñ adı durur deyr-i mükāfāt
Kişinüñ fi'line eyler mükāfāt
2210. Şadā-yı künbed-i devvār ey yār
Olur āvāzuñuñ 'aksine her bār⁶¹⁸
2211. Benī-ādem ne şūret kim urınur
Cihān āyīnesinde ol görünür
2212. 'Amelden her ne kim merdüñ işidür
Bu künbedde anuñ şavtın işidür

[P 55b]⁶¹⁹

2213. Bu dünyā kūzesine ey hünerver
Ne koyarsañ taşına ol şızısar

⁶¹⁸ 'aksine: 'aksiye P.

⁶¹⁹ P'de 74b'dedir.

2214. Umarısañ eger şıyt-ı cemîli
Añasız luţfla her bir zelîli
2215. Bu dünyâ mezra‘-ı a‘mâldür çün
Kişi ekdügi hâşıldan ider ün
2216. Bunuñ ikbâlinüñ idbârı vardur
Dağı gencînesinde mârı vardur
2217. Gülile hârı var nûşile nîşî⁶²⁰
Degül durur muşaffâ cümle ‘îşî

[B 79b]

2218. Aña mağrūr olup iden tekebbür⁶²¹
Yañıldı n’idügin aşl-ı tedebbür

Cevâb-ı Şikâyet-nâme-i ‘Ayân-ı Mekârim-nişâb⁶²²

2219. Du‘âlar kim ‘adîl-i feyz-i cândur
Hulûv-şâfî tarab-bağş-ı revândur
2220. Berîd-i luţfla olduğda vârid
Ri‘âyet olunup cümle mevârid
2221. Du‘âdan soñra ey muhliş hevâ-ı hâh
İde dâyim hemîşe feyzüñ Allâh
2222. Tarab-sâz itmegiçün hâţırumuz
Ferah-nâk olmağıçün nâzırumuz

⁶²⁰ gülile: gül ile P.

⁶²¹ olup: olan P.

⁶²² “İyi ahlaklı ileri gelenlerinin şikâyet-nâme cevabı”

2223. Resûl-i himmetile nâme-i luṭf
Nişân-ı imtinân-ı ḥāme-i luṭf
2224. Bulup îrād es'ad-ı sâ'at içre
Olup vâsıl müşerref ḥālet içre
2225. Kemâl-i himmeti bezl eylemişsiz
İnāyet ḥarc idüp fazl eylemişsiz
2226. Maḥabbet-nâme te'ḥîri ḥuşûşın
Beşâşet ḥāmesi 'arz-ı ḥulûşın
2227. Ta'accüb eyleyüp daḥl eylemişsiz
Kelām-ı pür-leṭâyîf söylemişsiz
2228. Muḳayyed olanuñ ḥālin bilürsüz
Belā-yı mu'lim-i bâlin bilürsüz
2229. Beher ḥālet keremden ola maḡdûr
Kemâl-i luṭfuñuz Ḥaḳḳ ide meşḳûr
2230. Ne lâzım eylemek ıtnâb-ı aḳvâl
Olasız dāyimā maḥşûlü'l-âmāl

Tevakkû'-nâme-i Dostân

[B 80a]

2231. Du'â it dostā ey nâme bizden
Gumûmuñ kaṭresin şerḥ it deñizden

[P 56a]⁶²³

2232. Mülākāta tamām-ı eşvâḳ 'arz it
Kıṭâr it üştür-i âmāli al git

⁶²³ P'de 75a'dadır.

2233. Maḥabbet nehrinüñ bendin boşandur
Aña raġbet kuşaġını kuşandur
2234. Selāmum tuḥfesini eyle ihdā
Dönüp andan merāmum eyle inhā
2235. Di kim olsa kazānuñ ittifākı
Şorışsaķ ḥālumuz olup mülākī
2236. ‘Aceb bu fūrķate pāyān ola mı
Göñül hicrūñ serencāmın bula mı
2237. Yine devrān bizi cem‘ eyleye mi
Meserret şu‘lesin şem‘ eyleye mi
2238. Şeb-āne ‘īş idüp birkaç nefer yār
Meḍāḥık söylene tuymadan aġyār
2239. Muşaffā ola ḥātır jeng-i ġamdan
Ḥalāş ola göñül bir dem elemden
2240. İlāhī sen naşīb eyle keremden
Sebeb sevķ eyleyüp feyz-i ḳademden
2241. Leb-i eşvākı zevkıla ter eyle
Ġumūmuñ defterini ebter eyle
2242. Selāmet gönder ol yār-ı ḳadīmi
Baña göster o ġam-ḥ‘ār-ı ḳadīmi
2243. Ezelde rūḥumuz çün eyledüñ cem‘
Lisān itdüñ aña kimi kimi sem‘
2244. Bu ‘ālemde daḥı cem‘ eyle yine
Şeh-i ‘ālem Muḥammed ḥürmetine
2245. Bu ülfet kim muḳadderdür muḳarrer
Vişāl-i zāhiri eyle müyesser

[B 80b]

2246. Daḥı kim varısa aḥbāb u aşḥāb⁶²⁴
Selām it cümlesine bā-şad ādāb
2247. Keremden feth idüp bāb-ı kelāmı
Diriġ itmeyeler gāhī selāmı
2248. Recā olan budur şān-ı keremden
Teraşşuḥ ide ʿummān-ı himemden
2249. Bize birkaç fülān irsāl olına
Bu dāʿī ḥāṭırı ḥoş-ḥāl olına
2250. Bahāsı mevşile teslīm olına⁶²⁵
Mükāfāt u cezā tekrīm olına
2251. Ucuz düşüp eyü olmak murādum
Budur bāzār-ı himmetde mezādum
2252. Edā itmek içün dīn-i ḥuḳūḳı
İzāle eyleyüp şeyn-i ʿuḳūḳı

[P 56b]⁶²⁶

2253. Bu emrūñ idesiz itmāmına cehd
Vefā cāmını şunup şāhid-i ʿahd
2254. Yanar bu nār emşāl ocağında
Ki kalmaz loḳma merdūñ ḳurşagında

⁶²⁴ aḥbāb u aşḥāb: aşḥāb u aḥbāb P.

⁶²⁵ 2221 ve 2222. beyitlerde yer deġişikliği P.

⁶²⁶ P'de 75b'dedir.

2255. Maḥallinde olıcaḡ luṭf u iḥsān
Muḡarrer yol bulamaz aña nisyān
2256. Bu ‘ālem bir güzergāh-ı fenādur
Hemānā ḡaşılı cūd u seḡādur
2257. Aḡar şudur eser yeldür çü ‘ömrüñ
Me’ālini şorar mısın bu emrüñ
2258. Ḳatı maḡbūl olan Ḥaḡḡ’uñ ḡatında
Bulınmaḡdur refīḡuñ ḡācetinde
2259. Zülāl-i luṭfı cūy-ı Kevser itmek
Leb-i maḡşūd-ı aḡbābı ter itmek
2260. Hevā-yı himmeti idüp mülāyim
Demāḡ-ı yārı itmek ḡoş ‘alāyim⁶²⁷

[B 81a]

2261. Bu ‘ālem kim sebīl-i pūr-ḡaṡardur
Du‘ā-yı ḡayr-ı ḡoş-zād-ı seferdür
2262. Ḥuşūṡā kim du‘ācı ola üstād
Serāy-ı devlet olur dāyim ābād⁶²⁸
2263. Du‘ādan gerçi olmaz dā‘ī münfekk
Müzekkerdür velīkin tuḡfe bī-şekk
2264. Tevaḡḡuf yok du‘āya armaḡana
Ḥudā da raḡmete ister bahāne⁶²⁹

⁶²⁷ ‘alāyim: mülāyim P.

⁶²⁸ ābād: āzād P.

⁶²⁹ Ḥudā da: Ḥudā’dan P.

2265. Nazardan olıcağ mehcūr aḥibbā
Şalar birbirine peyk-i hedāyā
2266. Bu dā‘ī tuḥfesi ancağ du‘ādur
Añarsañ tuḥfeden sen de revādur

İltimās-nāme-i Aḥbāb

2267. Du‘ā it dostā ey nāme bī-ḥad
Selāmum tuḥfesin ‘arz eyle bī-‘ad
2268. Mülākāt iştıyākını beyān it
Ḥulūş-ı ūlfetüm rāzın ‘ıyān it
2269. Şadākatde riyā gösterme zinhār
Şafā takrîzini eyle sebük-bār
2270. Di kim budur murād-ı cāvidānī
Senüñle söyleşe rāz-ı nihānī
2271. Temennī eyleyüp dir gāh u bī-gāh⁶³⁰
Du‘ālar eyleyüp dāyim seḥergāh
2272. ‘Aceb bir daḥı neşrolmağ ola mı⁶³¹
Veyā ḥasret dem-i ḥaşre kıla mı⁶³²

[P 57a]⁶³³

⁶³⁰ dir: her P.

⁶³¹ Nüshalarda “ḥaşr”.

⁶³² Nüshalarda “neşr”.

⁶³³ P’de 54a’dadır.

2273. Yine ğulğul ide mi bŭlbŭl-i ŧevk
Yine kŭlkŭl diye mi bāde-i zevk⁶³⁴
2274. Yine cārī ola mı cūy-ı vuŧlat
Yine ser-sebz ola mı bāĝ-ı selvet

[B 81b]

2275. Kŭŧāde ola mı ebvāb-ı nŭzhet
Nihāde ola mı esbāb-ı behcet
2276. Feraĥ ğŭyā vŭ ĝam ĥāmŭŧ ola mı
Ṭarab huŧyār elem bī-hŭŧ ola mı
2277. Ṭarab-sāz ola mı ğŭyā-yı ŧādī
Ser-āĝāz eyleyŭp ŧavt-ı murādı
2278. Naŧīb olur mı ki ‘īŧ-ı ŧeb-āne
Belā-yı fŭrkat atılup yabana
2279. ŧitā-yı hicrŭñ ola mı bahārı
ŧeb-i aĥzānuñ ola mı nehārı
2280. ŧŭkufte ola mı ğŭl-zār-ı devlet
Yine germ ola mı bāzār-ı ŧevket
2281. Nevālar ide mi dil ‘andelībi
ŧafālar bula mı cān-ı ĝarībi
2282. Ĥudāyā ħŭn kādīmi ilf virdŭñ
Ezelde rŭĥumuz bir bezme dirdŭñ⁶³⁵

⁶³⁴ diye: ide P.

⁶³⁵ dirdŭñ: virdŭñ P.

2283. Yine cem⁶³⁶ eyle bizi bir araya
Oturup şevk⁶³⁶la şah⁶³⁶n-ı sarāya⁶³⁶
2284. Görüp āyīnesin tūṭī-i eşvāk
Tenak⁶³⁶kul eyleye tā kand-i ezvāk
2285. Cemāl-i verdini idüp temāşā⁶³⁷
Ṭarab bülbülleri ola hoş-edā
2286. Fūrūğ-ı şem⁶³⁶‘ini bulup fūrūzān
Ola pervāne-i ifrāḥ sūzān
2287. Ve bi’l-cümle irüp maṭlūba ṭālib
Keder gidüp dile şevk⁶³⁶ ola ḡālib
2288. Şikāyetler hikāyetler tamāmet
Dinilüp qalmaya dilde ḡarāmet
2289. Naşīb eyle ilāhī bu ümīdi
Bulına kufl-i hicrānuñ kilīdi

[B 82a]

2290. Risālet şāhı Aḥmed ḥürmetine
Birikdür müfterik aḥbābı yine
2291. Daḥı kim varısa yārān u ihvān
Selām it cümlesine şād u ḥandān
2292. Kūşāde eyleyüp bāb-ı peyāmı
Dirīḡ itmeyeler dāyım selāmı

⁶³⁶ sarāya: şafāya P.

⁶³⁷ Cemāl-i verdini: Cemāli verdini P.

2293. Recā olan budur şān-ı velādan
Tereşşuḥ ide ʿummān-ı şafādan
[P 57b]⁶³⁸
2294. Bize birkaç fülān irsāl olına
Maḥabbet ḥātırı hoş-ḥāl olına
2295. Hukūk-ı ḥ^vāce ki taʿzīm olına
Bahāsı mevşile teslīm olına
2296. ʿAceb yirinde himmetdür bu himmet
Ki olmışdur katı lā-büd ü ḥācet
2297. Bitürür gülşen-i minnetde güller
Hoş-elḥān kuşlar olup nağme-güster
2298. Biri biñ yirine tutılan iḥsān
Budur bilmiş olasın ey süḥandān
2299. Tuḥaf burhānıdur daʿvā-yı şıdkuñ
Nişānıdur kemāl-i vüdd ü rıfkıuñ
2300. Hüdāyā hādī-i rāh-ı velādur⁶³⁹
Sebīl-i aşfi[yā]ya reh-nümādur
2301. Tuḥaf miftāḥıdur bāb-ı ḥulūşuñ
Açar kuflini gencūr-ı ḥuşuşuñ
2302. Aḥibbā birbirinden olıcaḳ dūr
Olur āmed şod-ı teşrīf-i mevfūr

⁶³⁸ P'de 54b'dedir.

⁶³⁹ hādī-i; hādī ü P.

2303. Du‘adur tuhfesi üstād olanuñ
Degül eksük vürüdü hergiz anuñ
2304. Saña lāyık olan resm-i tekellüf
Revādur ‘āyık olmaya tevaḳḳuf

[B 82b]

2305. Dimişdür ḥ^vāce-i kevneyn Aḥmed
Şeh-i taḥt-ı himem a‘nī Muḥammed
2306. Ki tuhfe feth ider bāb-ı şafāyı
Mü’ekked eyler esbāb-ı velāyı
2307. Revān idüñ dem-ā-dem tuhfeler siz
Unutdurmaz ḥuḳūkı tuhfe hergiz
2308. Rüsüm-ı tuhfe vü ihdā muḥaḳḳaḳ
Şiyemdür feyz-i raḥmetden muvaffaḳ
2309. Ṭarīḳ-i ‘āmdur mülk-i ḳademden
Ḳalupdur ‘ādet erbāb-ı himemden
2310. O yola sālīk olanlar muḳarrer
Kemāl-i luṭf-ı Bārī’ye irerler
2311. Sebīl-i cennet-i Rıdvān’dur ol
Delīl-i raḥmet-i Raḥmān’dur ol
2312. Ğaraż unutmamaḳdur ‘ahd-i ünsi
Dimişlerdür ki ṭavlü’l-‘ahd mensī
2313. Göñül āyīne-i ‘ibret-nümādur
Ḥudā’nuñ nazre-i feyzī añadur
2314. Eger sende yir itseñ bir göñülde
Saña zāhir olur ol sır göñülde

[P 58a]⁶⁴⁰

2315. Ola çün münteķaş ol tuħfe dilde
Olur cārī dem-ā-dem zikri dilde
2316. Bahāne olur ańmaġa refīķı
Du‘āya kandurur ıab^c-ı řadīķı
2317. Hıřūřā kim ola ol tuħfe bāķī
Devām-ı zikre olur şalbe řāķī
2318. Göze ıuş olduġınca ġāh u bī-ġāh
Muķarrer ańdurur ol Bārī her ġāh
2319. Buńa ‘ārif olan nesne kayırmaz
Dimişler loķma çün ķarnı ıoyurma

[B 83a]

2320. Resūl-i ġazret-i Hāllāķ-ı ‘Ālem
Ĥabīb-i Ĥaķ-ġüzīn-i āl-i Ādem
2321. İdüp bu ümmete bezl-i talaıııuf
Olur dimiş ġıyār-ı bī-tekellüf
2322. Tekellüf olmamaķdandır bu teklīf⁶⁴¹
Ĥabül idüp kılasız bizi teřrīf
2323. Mülāķāta irince cān-ı ‘aıřřān
Olurdı bir zamān anuńla sülvān

⁶⁴⁰ P’de 55a’dadır.

⁶⁴¹ olmamaķdandır: olmamaġa nedür P.

İstid‘ā-nāme-i Ba‘z-ı Meṭālib ez-Aşhāb-ı Mevāhib⁶⁴²

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

2324. Her du‘ā kim sâbitü’l-ihlâşdur
Hâşşa-i teşhîrle irhâşdur⁶⁴³
2325. Evliyâ evrâdına hem-râh olup
Aşdıķānuñ ṭab‘ına dil-h‘âh olup
2326. Ola maķbûl-i ‘uķûl-i hâş u ‘ām
Vâşıl olsun hâzrete ba‘de’s-selām
2327. Bu du‘ādan şoñra ey kân-ı kerem
Baħr-i luṭf u cûd u ‘ummân-ı himem⁶⁴⁴
2328. Ol durur ma‘rûz-ı müştāk-ı cemāl
Teşne-i pür-sûz selsâl-i maķāl⁶⁴⁵
2329. Hâlimüz teftiş olunursa eger
Mükteżâ-yı luṭf-ı hâş üzre meger
2330. Ṭal‘at-i zibâyı görmek ḥasreti
Hâtır-ı aşfâyı şormak ḥasreti
2331. Hâtır nice müşevveş itdüğün
Ḳalbi dâyim pür-keş-â-keş itdüğün
2332. Nice takrîr eyleyem imkânı yok
İştiyākum şerhinüñ pâyânı yok

⁶⁴² “Lutuf sahiplerinden bazı konuların arzuhâli.”

⁶⁴³ teşhîrle: teşhîr ile P.

⁶⁴⁴ himem: kerem P.

⁶⁴⁵ Teşne-i: Teşne ü P.

2333. Һазрет-и Һақ’дан budur aқşü’l-merām

Һаşr olup sizüñle olam şād-kām

[B 83b]

2334. Tercemāna ihtiyācum қalmaya

Kūh-ı fūrkat sāyesine şalmaya⁶⁴⁶

[P 58b]⁶⁴⁷

2335. Bāķī kim varise sükkān-ı Һarem

Şıdıkla medh ü senālar eylerem

2336. Luţf-ı fāyizden қabūlidür recā

Bezī-i luţf olsa қabūline n’ola

2337. Ba‘demā ey şādıķū’l-va‘dū’l-kerīm

İtmiş idüñüz bize ‘ahd-ı ‘azīm

2338. Ba‘z-ı eşyā tuhfesi mev‘ūd idi

Gönderilseydi ‘aceb Maһmūd idi

2339. Bā‘is-i taz‘īf-i Һaţţ-ı rūh idi

Bāb-ı fetһi dāyimā meftūh idi

2340. Sinn-i miftāh-ı velādur ittiһāf

Fātiһ-i bāb-ı şafādur ittiһāf

2341. Selvet-i aһzān u ғamdur cāyize

Tecrübe itmek bu emri cāyize

2342. Resm-i iһdā hādī-i ifrāһdur

Şerһ-i şadr u rāһatū’l-ervāһdur

⁶⁴⁶ sāyesine: sīnesine P.

⁶⁴⁷ P’de 55b’dedir.

2343. Armağan-ı aşdıkā merğüb olur
‘Ādet-i eşrāfdan maḥsūb olur
2344. Şāhid-i şıdk-ı vidād-ı ḥāşdur
Ḥuccet-i maḳbūle-i iḥlāşdur
2345. Ḥikmet-i emr-i tehādū bu durur
‘illet-i hükm-i tehābū bu durur
2346. Bā‘is-i zıkr-i aḥibbādur şala
Ehline ma‘lūmdur bu mes’ele
2347. Elüñ işdeyken gözüñ işde gerek
Tā olasin ḥalk içinde yigrek
2348. Manşib u iḳbālden budur ğaraż
Yād ideler aşdıķāyı bī-‘avaż

[B 84a]

2349. Çün ‘arażdur mülk ü cāhı ‘ālemüñ
Bāķī iḥsānidur ancak Ādem’üñ
2350. Eldeyiken yi yidür ol mālı sen
Şoñra gencüñ mār olur gülşen diken
2351. Ğam yime mālı yi şāhum ‘āķıl ol
Diñleyen bu sözi olur ‘āķıl ol
2352. Kimseye qalmaz bu ‘ālem bī-gümān
Ğāfil olan aldanur aña hemān
2353. Māl cem‘inden ‘aceb maḳşūd ne
Bezlsiz mevcūd ne mefķūd ne

2354. Sen gidersün ol alur āşıl bulur⁶⁴⁸

urmağıla kime ne vāşıl olur

2355. Bil ki itlāfa sebebdür iddiār

Böyle dimişdür şeh-i Döldül-süvār

[P 59a]⁶⁴⁹

2356. Vārişē alur yāūd ādiş alur

Ara yirde yā saña ‘āyid n’olur

Cevāb-ı Tevakkū‘-nāme-i Abāb-ı Hūlūş-nişāb⁶⁵⁰

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ulün)

2357. Du‘ālar kim müvāsāta nişāndur

azā-yı ācet-i yāre zamāndur

2358. abūl-i iltimāsuñ iltizāmın

Dür-i maşūd u malab intizāmın

2359. Hāber virüp ide abābı dil-şād⁶⁵¹

İşidenler diyeler āferīn-bād

2360. Resūl-i şıdla oldukda vāşıl

Merāmuñı Hudā eyleye āşıl

2361. Du‘ādan şoñra ey yār-i suan-dān

Olasın fāyizü’l-āmāl her ān

⁶⁴⁸ āşıl bulur: āşıl ne olur P.

⁶⁴⁹ P’de 78a’dadır.

⁶⁵⁰ “Temiz yaratılışlı dostların [lutuf] beklentilerine cevap.”

⁶⁵¹ virüp: idüp P.

2362. Maḥabbet-nāme īrād eylemişsiz
Meveddet ḥatırın şād eylemişsiz

[B 84b]

2363. Tekellüf perdesi olup derīde
Teḥāṣī rütbesi olup berīde
2364. Bizümle olmağın ġāyet muṣāfī
Ḥuḳūḳ-i ‘ahde olmağın mükāfī
2365. Bu muḥlişden idüp ba‘z-ı tevakkū‘
Riyāz-ı cāndan itdürdüñ temennu‘
2366. Ne cüz’idür bu deñli cins-i aḥḳar
Ki böyle aña minnetler ideler
2367. Aḥibbā yolına cānlar gerek bezl
Ḳalan eşyā olup hep fazla-i fazl
2368. Ḥaḳ’uñ iḥsānınuñ şükrānıyıcün⁶⁵²
Şürūṭ-ı ni‘metüñ iz‘ānıyıcün⁶⁵³
2369. Gerekdür her zamān bezl-i hedāyā
Hemīşe döşenüp ḥon-ı ‘aṭāyā
2370. Ne lāzım eylemek teksīr-i güftār
Olasız dem-be-dem memdūḥü’l-āṣār

Nāme-i İstid‘ā-yı Du‘ā ez-Erbāb-ı Velā⁶⁵⁴

⁶⁵² iḥsānınuñ: in‘āmınuñ P; şükrānıyıcün: şükrānı içün P.

⁶⁵³ iz‘ānıyıcün: iz‘ānı içün P.

⁶⁵⁴ “Velayet erbabından dua niyaz-nāmesi.”

2371. Sa'adet maṭla'ınıñ āfitābı
Kerāmet bostānınıñ seḥābı
2372. Seher vaktinde olınan du'adur
Me'ali dīn ü dünyānuñ du'adur
2373. Anuñçün Hazret-i Faḥrū'l-Kirām'a
Du'ā ihdā idüp şaldum ḥamāme
2374. Du'adur tuḥfesi erbāb-ı şıdkuñ
Du'ā maḳbūlıdur aşḥāb-ı şıdkuñ

[P 59b]⁶⁵⁵

2375. Qalan tuḥfe fenā bulur muḳarrer
Du'ā bākī olur ey nīk-aḥter
2376. Dilerseñ 'ālem içre yār-ı bākī
Du'ā-yı aşfiyādur derde rākī

[B 85a]

2377. Dilerseñ olmaz olğıl ey birāder
Du'āsın al ḳamu ḥalkuñ ser-ā-ser
2378. 'Azizüm ğāfil olma sen du'adan
Türāb-i hemm ḳalbe kīmiyādan
2379. Neye yarar durur iksīr-i fānī
Du'adur kīmiyā-yı cāvidānī
2380. Qatı nā-yāb-ı cevherdür du'alar
Anuñ ḳadrini bilmezler veğālar

⁶⁵⁵ P'de 78b'dedir.

2381. ab l id p kem l-i mekremetden
 d n icr  z l l-i mer ametden
2382. Bize siz da ı bezl id p du  y 
Kem line iri d r n  a  y 
2383. Sebebsiz nesne yok m lk-i cih nda
Du   feyzi durur hep cism   c nda
2384.  del m birbir m ze du  lar
Vire Feyy z lu fından  af lar
2385. Bel  d rında ho lukla ge el m
Mur d ta zafer c m n i el m
2386. Sel met olalum z ll-ı du  da
Ker met bulalum m lk-i be  da

**ısm-ı Mu  atab t-ı M te      n u       n u M c veb t-ı     n H   b-ı     -ı   d   b -
Dilber-i Muv f   u Dild r-ı Mu  b  ⁶⁵⁶**

(F  il t n/f  il t n/f  il t n/f  il n)

2387.  ol du   kim r   a r   atlar vir r c na f t  
Meclis-i  eb-g r n ehline ola   rb-i  ab  
2388. Tu  fe olsun bende-i  ermendeden derg     a
Nerd b n-ı rif at ola     r-ı   mr   c     a
2389. Bu du  dan     ra oldur size i l  m-ı fa  r
P r-mel l   p yim l u     r-i r    n-    r

[B 85b]

⁶⁵⁶ “     g r nen ve      muhatapların bazıları ve onların kendilerine uygun, s zlerine mutab  , sevgilisi olan s  d       lara hitaben cevab .”

2390. Luṭf-ı mebzûlûñ muḥarrik olup ey gerdün-cenāb⁶⁵⁷

Bu ğubārı sāye-i keffile itdün kāmıyāb

2391. Ya‘nī irsāl eyledün mektüb-ı rûḥ-efzā-vücüb

Bī-bedel inşâyıla çün şî‘r-i maḥbûbü’l-kulüb

2392. Dilberün mektübı ikbāl-i şafā menşûrıdur

Naḳş-ı lafzı ser-be-ser levḥ-ı emel meşûrıdur

2393. Ḥaṭṭı ḥaṭṭ-ı ‘arızınun nüktesini şerḥ ider

Saṭrı rāh-ı bī-ḥaṭardur vaşl yolına gider

[P 60a]⁶⁵⁸

2394. Noktalar ḥāl-i ruḥından cānuma virür nişān

Ḥarfler zülf-i siyāhı remzini eyler beyān⁶⁵⁹

2395. Maṭla‘ı şems-i maḥabbet maşrıkıdur bī-ġümān

Maḳṭa‘ı cevır ü cefānuñ ḳaṭ‘ına olur nişān

2396. Yüzleri ḥaṭṭ-ı firāvāndur ki ola bī-ḳuşûr⁶⁶⁰

İ‘tizārı ‘aşıḳa sermāye-i zevḳ ü sürür

2397. Tāze cān virdi bu ḥāke nāme-i cān-perverün

Rûḥ-ı ḳudsī sırrıdur ġüyā Mesīḥā leblerün

2398. Vāy ne luṭf olur ki itdün nāgehānī sen baña

Külḥan olmışken tamāmet ‘arşa-i ġülşen baña

2399. Baḥt-ı mes‘ūdum mıdur bu himmete olan sebeb

Yoḥsa yārün faẓla-i iḥsānı mı ola ‘aceb

⁶⁵⁷ muḥarrik: muvāfıḳ P; olup: ola P.

⁶⁵⁸ P’de 39a’dadır.

⁶⁵⁹ beyān: ‘ıyān P.

⁶⁶⁰ yüzleri: sözleri P; ola: olur P.

2400. anda olursa hemn ar-ı adr midur yir
Sen Mes'sın abbm ben sen szen-ger⁶⁶¹
2401. fitbu feyz-i nr itdgine itmek cez
Zerre-i b-adre olmaz geri kim hergiz sez
2402. Lk gum khna oındı sizden bir nid
n'iksıdur an benden size varan ad⁶⁶²
2403. Nme-i behcet cevb geri kim addm degl⁶⁶³
Cezbe-i 'aıla oldu lk l-ya'l gl
2404. Yoise addm degldi ben size yazmak cevb
'Auu sultn yazdurdı dile idp itb

[B 86a]

2405. Nme-i nzhet-nmdan oldu rde tamm
N'eyledgin bilmeyp bir yirde gstermez kıym
2406. Ol sebebden vlihne yazdı bira trreht
Size irsl eyledi b-irtibt u b-sebt
2407. Luf idp ma'zr tut bu it[]gm cr'etleri
Fal-ı mebzl getrdi baa bu himmetleri
2408. Dyim crm  aadur benden kim pesi
Nitekim cd u 'aadur pdieh endesi
2409. Bu meseldr merd olur ekline gre i
Lyk oldur kend nn gzleye dyim kıi

⁶⁶¹ Mes'sın abbm: abbmsin Mes ben P.

⁶⁶² -B.

⁶⁶³ Nme-i: me-i P.

2410. adrini bilen eref bulur didi ehl-i kemāl
Gözleyen avrını ehl-i hāl olur bī-ıyl ü āl
2411. ünkü itdūñ reha-i feyz-i keremle bizi yād
Sen sehī servi Hūdā ‘ālemde itsün ber-murād

Muāaba-i Mūte‘āıān-ı Nāzenīnān⁶⁶⁴

2412. ol du‘ā-yı hoş-edā kim vire selvetden haber
Ol senā-yı bī-riyā kim ola nūzhetden eer⁶⁶⁵
2413. Tufe olsun saa benden ey sūrūr-ı cān u dil
Eksük olmasun vūrūd-nāme-i sırr-ı mutaıl

[P 60b]⁶⁶⁶

2414. Nāme-i selvet-nümā kim vārid oldu bu seer
ua vū am lekerinūñ albine urdı siir
2415. Gūyiyā a-ı emāndur kim gelūr sultāndan
Aysın ölmie ayātından atı tuyāndan
2416. Dostuñ mektūbı zīrā nūr-ı em-i cāndur
ıd-ı da‘vā-yı maabbet ikmete bürhāndur⁶⁶⁷
2417. Sir veyā efsūn veyāūd nūa-i teirdür
Kim anuñ mazmūnı cāna böyle pūr-te’irdür
2418. öyle kim remz-i zamīrūmden virūr baa aber
Bu adīs-i rūdur yā rū-ı udsīdür meger

[B 86b]

⁶⁶⁴Nāzenīnān: bī-nihāyet-i ikāyet P; “Nāzeninlerin āık görünenlere hitabı.”

⁶⁶⁵bī-riyā: bī-bahā P.

⁶⁶⁶P’de 39b’dedir.

⁶⁶⁷ikmete: ükmine P.

2419. Bārekallāh ancağ olur şīve-i Hızr u Mesīh⁶⁶⁸
Hālet-i ihyāyı mevtā gösterür bize şarīh
2420. Var mıdur āyā cihānda böyle bir şīrīn-kelām
Kim edāsı ola maṭbū⁶-ı ṭībā⁶-ı ḥāş u ⁶ām
2421. Ḥabbezā ta⁶vīz-i ḥummā-yı firāk-ı aşdıkā
Āteş-i kalb-i ḥarūre virdi fevrī inṭifā
2422. Yā Rab ol ṭümār-ı mīzāb-ı zülāl-i Kevser'i
Fāyīz olsun dāyimā olup kesilmekden berī⁶⁶⁹
2423. Būstān-ı ḥāṭırı ser-sebz idüp virdi ḥayāt
Zāyil olmışken vücūd-ı ḥāki mānend-i nebāt
2424. Ḥaṭ mıdur inşā mıdur yā çeşme-i āb-ı ḥayāt
Söz midür fehvā mıdur yā lezzet-i kand ü nebāt
2425. Zulmet-ābād-ı sevādından anuñ Hızr-ı revān
Āb-ı ḥayvān ḥāletın bulup dirildi cāvidān
2426. Vaḳtiyile vārid olmağıyla düşdi cāy-gīr
Ol sebebdan göñlüme ġāyetde geldi dil-peṣīr
2427. Güft ü gūdan tesliye olsa vedād ehline ger⁶⁷⁰
Olur idi baña bu mektūb cāndan mu⁶teber
2428. Līk ṭālib kānī⁶ olmaz vaşlsız bir nesneye
Naḳd-i vaşlı ⁶ākıl olan nesne itmek pes neye

⁶⁶⁸ ancağ: ancaḳ P.

⁶⁶⁹ fāyīz: fā'iz P.

⁶⁷⁰ Güft ü gūdan: Güft gūdan P.

2429. Var midur evvel kanā‘at t̄alibe maṭlūbdan
Āḥir-i ‘ömrine dek dūr olmasa maḥbūbdan
2430. Çünkü gelmez k̄āşid ü k̄āğid ile baña şifā
Vuşlat isterem Hudā’dan okıyup vird ü du‘ā
2431. H̄azret-i H̄akk’a tazarru‘ idelüm gel dāyimā⁶⁷¹
Tā ki itmeye bizi biri birümüzden cüdā
2432. Çeşm-i zaḥmından zamānuñ şaklaya Hayy ü H̄akīm
Bed-zebāndan sālīm olup idevüz ‘İş-i na‘īm
2433. T̄urduğınca ‘ālem-i kevnüñ bināsı üstüvār
Şih̄hat u ‘işret ile olgıl cihānda pāyidār

[B 87a] Niyāz-nāme-i Muḥibbān-ı be-H̄abībān⁶⁷²

[P 61a]⁶⁷³

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

2434. Du‘ā naḥli ki ola reşk-i T̄übī
Temāşāsı ide ḥayrān kulūbı
2435. Vürūdı ola naķş-ı vārid-i ḡayb
Riyādan ola şāfī vü naķī ceyb
2436. Sezā-vār-ı kabūl-i ‘aql-ı kāmīl
Şürūṭ-ı luṭf u ḥüsni ola şāmil

⁶⁷¹ dāyimā: dā’imā P.

⁶⁷² “Sevilenlerin sevenlere niyaznamesi”

⁶⁷³ P’de 40a’dadır.

2437. Z̤urūf-ı k̤āğıdıla tuḥfe olsun
Ḳabūl iḳbālını yanuñda bulsun
2438. Du‘ādan soñra ey naḥl-i dil-ārā
Nihāl-i ḳāmeti maḡbūt-ı Ṭūbā
2439. Budur ma‘rūz-ı müştāḳ-ı cemālüñ
Şorarsañ ḥālını ehl-i melālüñ
2440. Ḥuzūruñdan cüdā teng oldu ḥālī⁶⁷⁴
Ḥuzūr-ı dilden olup şadr-ı ḥālī
2441. Hemānā bu durur Ḥaḳ’dan murādı
Bula bāzār-ı istīfā mezādı
2442. Mülākāta dem-ā-dem ola ḳādir
Bulışmamaḳ arada ola nādir
2443. Niyāz u nāzla ola te‘āmül
Ola mühmil ebed şarṭ-ı tegāfül
2444. Neşātıla ola cārī zamānı
Şafāyıla müzeyyen ola cānı

Fürḳat-nāme-i Müte‘āşıkān be-Nihāyet-i Şikāyet⁶⁷⁵

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

2445. Şol du‘ā kim ḳarīn-i şıdḳ u şafā
Olmağıla ḳabūle aḳreb evlā

⁶⁷⁴ cüdā teng: cüdānuñ P.

⁶⁷⁵ “Âşık görünenlerin bitmek bilmez bir şikayetle ayrılık mektubu.”

2446. Vakt-i me'mûl-i isticâbetde
Sâ'at-i hüsn-i istiğâbetde

[B 87b]

2447. Cân u dilden olıduğı tekrâr
Hızmetüñe olınmağa iş'âr⁶⁷⁶
2448. Nâme-i haşmete idüp inşâ
Hâme-i medhle idüp imlâ
2449. Peyk-i ihlâşla olup mühdâ
Hâzrete budur olınan inhâ
2450. Ba'dezân ey şehîr-i şehîr-i kerem
Olasız dâyimâ himemle 'alem
2451. Bu belâ pâyimâli mehcûruñ
Kahr-ı derd ü ğamıla maḫhûruñ
2452. Mübtelâ-yı belâ-yı eyyâmuñ
H'âr-ı zâr-ı cefâ vü âlâmuñ
2453. Râh-ı 'acz ü ğamuñ fütâdesinüñ
Naṭ'-ı hicrâñuñ piyâdesinüñ

[P 61b]⁶⁷⁷

2454. Za'f-ı hâliyle hâtırı maḫzûn
İnfi'âliyle sînesi pür-hûn
2455. Nâr-ı ğamdan dili kebâb olmuş
Hüznle hâtırı harâb olmuş

⁶⁷⁶ Hızmetüñe: Hıdmetüñe P.

⁶⁷⁷ P'de 40b'dedir.

2456. Eşk-i çeşmi olup çü Nîl ü Aras
Âh u efgānı oldu şanki ceres
2457. Seng-i fūrkatle sīnesi pūr-rīş
Hasretile derūnı pūr-teşvīş
2458. Tīğ-ı miḥnetle bağı şad-pāre
Tīr-i ḥucretlerle pūr-yāre
2459. Āteş-i ḥūznle dili yanmış
Dūd-ı hasretlerle boyanmış
2460. Gözi yaşı olup muḥīṭ-i ʿamīk
Eylemiş kişver-i vücūdı ġarīk
2461. Āh-ı dil-dūzı sīneler delmiş
Ġuşşadan cānı bir ramaḳ kalmış

[B 88a]

2462. Ağlamağıla ʿālemi yakmış
Dūd-ı endūhı göklere çıkmış
2463. Yirde gökde ḳarār-gāhı yok
Olmaya bir gün anuñ āhı yok
2464. Dili pūr-dem gözi olup pūr-nem
Laḫza olmaz ki ol ola bī-ġam
2465. Dīde pūr-āb u sīnesi pūr-tāb
Yaş yirine döker gözi ḥun-āb⁶⁷⁸
2466. Göz açup rūy-ı ʿāleme bakmaz
Ḥātırı seyr-i gülşene aḳmaz

⁶⁷⁸ döker gözi: gözi döker P.

2467. Dāyimā pür-enīn ü zār u ḥazīn⁶⁷⁹

Dīde nemgīn ü sīnesi ğamgīn

2468. Giceler fikr-i vaşlla bī-ḥ^vāb

Gündüzin ıztırābla bī-tāb⁶⁸⁰

2469. Gice gündüz karar u rāḥat yok

Ġuşsa vü inkisār u miḥnet çok

2470. İntizārıla yollara nāzır

İftirākıla münkesir-ḥātır

2471. Derd-mendüñ şorarsañuz ḥālin

Zecr-i hicrile ğuşsa-i bālin

2472. N'ola dirsiz o kimsenüñ ḥāli

Geçe hicrānla meh ü sālī

2473. Virmeye el vişāl yār-ı enīs

Ola dāyim ḥayālī ile celīs

2474. İntizārıla gözleri ola çār

İztırābıla ḥātırı nā-çār

[P 62a]⁶⁸¹

2475. Kimse bilmez ğamuñ nihāyetini

Ḥasret odı yaḳar rivāyetini

2476. Hem-demi yok ki söyleye ḥālin

Şerḥ ide sīnesinüñ āmālin

⁶⁷⁹ Dāyimā: Dā'imā P.

⁶⁸⁰ bī-tāb: pür-tāb P.

⁶⁸¹ P'de 41a'dadır.

[B 88b]

2477. Gice gündüz gamıla hâli harâb
Gözleri pür-nem ü dili pür-tâb
2478. Hâk Te‘âlâ kemâl-i şun‘ından
Müktezâ-yı cemâl-i şun‘ından
2479. Feyz idüp çeşme-i mülâkâtı
Def‘ ide huşki-i muķāsâtı
2480. Gösterüp tal‘at-ı hümayûnı
Hurrem ide bu cân-ı maḥzûnı
2481. Çeşm-i cânı münevver ide tarab
Dil demâğın mu‘atṭar ide tarab
2482. Ola maķşûd cümleten ḥâşıl
Olmağıla ḥuzûrına vâşıl
2483. Külhan-ı miḥnetüm ola gülşen
Zâhir olup o çehre-i rûşen
2484. Kalmaya dilde hîç ğubâr-ı melâl⁶⁸²
Ola bâlüm visâlile ḥoş-ḥâl⁶⁸³
2485. Yâ ilâhî ḥabîb-i câhiçün
Cümle derde ṭabîb-i câhiçün
2486. Maṭlab-ı cānumı müyesser kıl
Aḥsen-i vechle muķarrer kıl

⁶⁸² Kalmaya: Kaleb P.

⁶⁸³ visâline: visâlî P.

2487. Ğonce-i ĥatırımı ĥandān it
Şadrumı vūs‘atile meydān it

Şikāyet-nāme-i Müte‘āşıkān

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ulün)

2488. Du‘ālar kim şafāsı ĥırz-ı cāndur
Revāne derd [ü] aĥzāndan emāndur
2489. Şafā-yı vaĥt-i aĥbāba sebebdür
Ķulūba bā‘is-i ĥazẓ u ĥarabdur
2490. Ğamūmuñ düşmenidür yār-ı selvet
Neşātuñ maĥremidür zıdd-ı nekbet

[B 89a]

2491. Cenāb-ı ‘āliye oldukda mülkā
Budur ol ĥazrete olınan inhā
2492. Şorarsañ luĥf idüp ĥāl-i şadīķı
Feraĥdan yād u aĥzāna refīķı
2493. Taĥassürden dü çeşmi çār olanı
Tefekkürden dili bīmār olanı
2494. Yola bakmakla işi bitmiş olan⁶⁸⁴
Sebīl-i ihtiyārı yitmiş olan

[P 62b]⁶⁸⁵

⁶⁸⁴ bakmakla: bakmakdan P.

⁶⁸⁵ P’de 41b’dedir.

2495. Һayālile geçen leyl ü nehārı
Şebānrüz eyleyen ehline zārı⁶⁸⁶
2496. Yıl ile söyleşen dāyim murādın
Һarāba virmiş olan ğam nihādın
2497. Gözi seyl-ābı yolların göl iden
Yüzini eşk-i Һūnını yol iden⁶⁸⁷
2498. Muḥibbūñ ḫāl-i zārı n’ola dirsiz
Belādan rūzgārı n’ola dirsiz
2499. İte daḫı naşīb olmaya ḫālī
Götürmez kimse ol kūh-ı melālī
2500. Vişālüñdür hemān anuñ merāmı
Ḥudā virsün aña bu hoş maḫāmı
2501. Cemālüñle müşerref ola her dem
Maḫālüñle derūnı ola Һurrem
2502. Һalāş ola kemend-i ibtilādan
Müsellem ola endāmı belādan
2503. İlāhī sen naşīb eyle keremden
Muşaffā kııl dil-i bed-ḫālī ğamdan

‘Arz-ı iştıyāk-ı Muḥibb-i Mübtelā-yı Elem-i Firāk⁶⁸⁸

2504. Du‘ālar feyz-i nīsān-veş hezārān
Ola ‘ummān gibi bī-ḫadd ü pāyān

⁶⁸⁶ Şebi rüz: Şeb-ā-rüz B.

⁶⁸⁷ eşk-i Һūnını: eşk-i pür-Һūnı B.

⁶⁸⁸ “Ayrılık acısına müptelalık, sevenlerin coşkusunu arz etmeleri.”

[B 89b]

2505. Hıyāz-ı hātır ola tā ki māli
Riyāz-ı kalbi ser-sebz ide hāli
2506. Temāşāsından ola dīdeler şād
Kemend-i ğamdan ola diller āzād
2507. Şafā dürci ile olduĝda mühdā⁶⁸⁹
Huzūruña budur olınan inhā
2508. Şorarsañ fūrkatüñde n'oldı hālüm
Ne hadde irdi tuĝyān-ı melālüm
2509. Gözüm yüzüñe nāzır olmayaldan
Beden yanuñda hāzır olmayaldan
2510. Kulaĝum sözüñi gūş itmeyelden
Mezākum şerbetüñ nūş itmeyelden⁶⁹⁰
2511. Ayaĝum hizmetüñe tırmayaldan⁶⁹¹
Elümi ayaĝuña urmayaldan
2512. Neler çekdi benüm cān-ı hāzīnüm
Ne hāle geldi kalb-i pūr-enīnüm
2513. Beyānıla lisānuñ şerh olunmaz
Dinilüp hadd ü pāyānı bulunmaz
2514. Kalem taḥrīr idüp bulmaz nihāyet
Beyān taḥrīrine itmez kifāyet

⁶⁸⁹ şafā: şabā P; mühdā: inhā B.

⁶⁹⁰ mezākum: firākum P.

⁶⁹¹ hizmetüñe: hıdmetüñe P.

[P 63a]⁶⁹²

2515. Z̤urūf-ı Һarfe şıgmaz hem edāsı
Ki z̤rā yokdur anuñ intihāsı
2516. Hemān bu deñli ma‘lūm ola Һālī
Ki fark itmez göñül mazī vü Һālī
2517. Bir idüp cümle evķātı tamāmet
Çeker vuşlat içün dāyim ‘azāmet
2518. Yüzüñ görmekden özge yok murādı
Müyesser eyleye Bārī vü Hādī
2519. Reh-i fūrķat mekānın eyleyüp Һayy
Visālūñle ide cānı yine Һayy

[B 90a]

2520. Һayāt ābı Һiṭābuñ itdüre nūş
Şifā-sāzı cevābuñ itdüre gūş
2521. Sa‘ādet-baḥş ayağūña sürem yüz
Türāb-ı bābuña dāyim uram göz
2522. Ṭarīķuñ gerdi ey şān-ı mu‘allā⁶⁹³
Derūn āyīnesin kıla mücellā
2523. Olam Һizmetde her dem cüst ü çālāk⁶⁹⁴
Müjem cārūbı eyleye yoluñ pāk

⁶⁹² P’de 42a’dadır.

⁶⁹³ şān: şāh P.

⁶⁹⁴ Һizmetde: Һıdmetde P.

2524. Göñül olmaya endühıla ğamġin
Emîn olsun belādan diyen āmîn

‘Ubūdiyyet-nāme-i ‘Aşıkān

2525. Du‘ālar naķş-ı Mānī gibi sāde
Ola hāţır vuķūfından küşāde
2526. Vürüdü ide şahn-ı kalbi rüşen
Şu vechile ki ola reşk-i gülşen
2527. Mezīd ide mülākāt iştiyākın
Lezīz idüp dil ü cānuñ mezākın⁶⁹⁵
2528. Eyādī-i şabādan ola mühdā
Murādumuz Hudā eyleye i‘tā
2529. Du‘ādan soñra ey yār-ı suhan-dān
Şafādan hāţıruñ pür ola her ān
2530. Şorarsañ hāl-i müştāk-ı cemāli
Firākuñla dil-i şūrīde-hāli
2531. Egerçi zāhiren sālīm şahīhüm
Velīkin tīg-i hicrile cerīhüm
2532. Vişālūñ ‘īdine pür-iştiyākum
Za‘īf-i rüze-i hicr ü firākum
2533. Hemīşe bu durur Hāk’dan recāmuz
Bu maķşūd üzredür vird ü du‘āmuz

[B 90b]

⁶⁹⁵ cānuñ: cānın P.

2534. Hicāb-ı fūrḳatī ref^c eyleyüp Hakk
Taḳayyüdden dil ü cān ola muṭlak

[P 63b]⁶⁹⁶

2535. Bürüdetden müselleṃ ola hāṭır
Ola çeşm-i derūn dīdāra nāzır

2536. Ḳasāvetden müberrā ola sīne
Ḳarār idüp göñül bula sekīne

2537. Tamām ola temennā-yı vişāli
Geçe peyveste hoş-dem māh u sālī

2538. Ola cārī hemīşe nehr-i şādī
Dil ü cān bula selvetden murādı

2539. Firāḳa düşmeye bir dahı aşlā
Kesilmeye neşāṭı hayli ḳaṭ‘ā

2540. Ola hicrānla fūrḳatden emīn
Emīn olsun belādan diyen āmīn

Ḥasret-nāme-i ‘Āşıkān

2541. Du‘ālar dürr-i ‘ummān-ı müvālāt
Ki ihdāsı ola resm-i muşāfāt

2542. Ola dürc-i şafāya münceric ol⁶⁹⁷
Ḥuzūr-ı fāyıḳa olduğda mevşül

2543. Tażarru‘ lāzımın itdükde taḳdīm
Yirine geldüğinde emr-i tekrīm

⁶⁹⁶ P’de 42b’dedir.

⁶⁹⁷ ola: olup P.

2544. Şorarsañ hālūmi luṭf u keremden
Ne geldi başuma ayru ḳademden
2545. Ne resmile olupdur sīne maḥrūr
Olaldan ḥıdmetüñden dūr u mehcūr
2546. Maḳālūñ şerbetin nūş itmeyelden
Şarāb-ı şevḳ serḥoş itmeyelden
2547. Cemālūñ nazrasınuñ iştıyākı
Nice telḥ eyledi kām-ı mezāḳı

[B 91a]

2548. Eger tafşıl idersem her birini
Ṭutar dīvān-ı çarḥuñ defterini
2549. Eger evrāk ola ıṭbāk-ı eflāk
Daḥı aḳlām ola çübīne-i ḥāk
2550. Olursa cinn ü insān cümle kātib
Müretteb olup esbāb-ı merātib
2551. Yazup bulmayalar encāmın anuñ
Düşinde görmeyüp itmāmın anuñ
2552. Ḳala ‘āciz ‘uḳūl-i ehl-i idrāk
Ola belki ḥavāsuñ zehresi çāk
2553. Hemān budur murādum luṭf-ı Ḥaḳ’dan
Ki ḳurtara beni vehm-i sebaḳdan
2554. Ḥuzūra irgüre cān-ı ğarībı
Ola ğilmānuñuñ ḥāṭır ḳarībı

[P 64a]⁶⁹⁸

2555. Resûl-i nâmeye kılmaya minnet⁶⁹⁹
Dem-â-dem kışıdum şalmaya minnet
2556. Muķâbil olup iki yâr-ı yek-dil
Şafâ âyînesi ola muķâbil
2557. Arada olmaya hâyil nazardan
Lıķāya irişe hâtır haberden
2558. Niķâb-ı vech ü vuşlat ola maşrûf
Hicâb-ı ba‘d-ı şûret ola mekşûf
2559. Kıasâvetden hâlâş ola dil ü cân
Dağı yol bulmaya bu vaşla hicrân
2560. Mücellâ ola hâtır jeng-i ğamdan
Berî ola gönül derd [ü] elemden
2561. Ğubâr-ı ğamdan ola sîne şâfî
Cevâb-ı hazz u selvet ola sâfî
2562. Ebed olmaya çeşm-i şâdî ğamgîn
Emîn olsun belâdan diyen âmîn

[B 91b]

Temellük-nâme-i ‘Âşıkân

2563. Du‘âlar kim veġâdan ola hâlî
Şafâdan dâr-ı kalbi ola mâlî

⁶⁹⁸ P’de 43a’dadır.

⁶⁹⁹ Resûl-i nâmeye: Resûl ü nâmeye P.

2564. Olup meknûn künc-i genc-i ihlâş
Huzûra tuhfe olmakda ola hâş
2565. Olup pîçîde kırtâs-ı şafâya
Ola mühdâ cenâb-ı pür-vefâya
2566. Du‘âdan soñra ey maḥdûm-ı sāmī
Gürûh-ı nîkuvân içre kirāmī
2567. Budur ma‘rûz-ı dā‘î-i muşâfī
Kederden cām-ı hâṭır ola şâfī
2568. Şorarsañ ḥâl-i müştāk-ı vişâli
Riyâdan da‘vet-i ihlâşı ḥâlî
2569. Cemâl-i cân-fezâya iştîyâkı
Firāk-ı pür-ezâdan ihtirākı
2570. Degüldür ḥayṭa-i takrîre vâsi‘
Olımaz ḥavze-i ta‘bîre vâsi‘
2571. Ḥayâlûndür hemân yâr u enîsüm
Vişâlûñ fikridür dâyim celîsüm
2572. Uyursam düşde gördüğüm cemâlûñ
Uyansam fikr ü zikrûmdür ḥayâlûñ
2573. Otursam şanuram ḥazretdeyem ben
Ṭurursam zannıla ḥıdmetdeyem ben
2574. Gidersem şanuram size giderem
N’idersem iderem aña iderem

[P 64b]⁷⁰⁰

⁷⁰⁰ P’de 43b’dedir.

2575. Cemālũñ ‘ayna manzũr olmayaldan
Kelāmuñ şuħfa meşũr olmayaldan
2576. Ħayāt ābı sözüñ gũş itmeyelden
Ħiṭābuñ şerbetin nũş itmeyelden

[B 92a]

2577. Kitāb-ı ħüsne nāzır olmayaldan
Mülākāta mübāşır olmayaldan
2578. Egerçi cümle ‘illetden berīyem
Velīkin şevketile serserīyem
2579. Ṭurur isem te’essüfle ṭururam
Yürür isem taħassürle yürürem
2580. Otursam ġarķ-ı baħr-i intizāram
Yatarsam ġuşşa vü endũh-ı yāram
2581. Revānum cũy-ı vaşla teşne-dildür
Kerem eyle aña yaşını sildür
2582. Dilüm her dem sözüñüz zıkrin eyler
Göñül dāyim yüzüñüz fikrin eyler
2583. Göñülde gözde yokdur ġayra çün cā
Nice ṭutsun bularda nesne me’vā
2584. Derūnum fikrũñile oldı mālī
Birūnum ġayrı ħisden oldı ħālī
2585. Hemān vird ü lisān u zıkr-i ħāṭır
Cemālũñüz olupdur evvel āḫır
2586. Ħudā’dan bu durur cüll-i merāmum
Yüzüñ görmek ola naķl-i müdāmum

2587. Ola çeşm-i beden dīdāra nāzır
Cemālūñle mücellā ola hātır
2588. Vişālūñ nār-ı hüzni ide teskīn
Maķālūñ haţtı cāna vire temkīn
2589. Beni benden alup zevķ-i hıţābuñ
Lisān-ı hāli feyz ide cevābuñ
2590. Fenā bulup ser-ā-ser māsivādan
Halāş olam murādāt-ı hevādan
2591. Bulam lezzāt-ı ‘ālemden ferāğı
Münevver ola her dem dil çerāğı

[B 92b]

2592. Vesāvesden muşaffā ola hātır
Olup ‘ayn-ı ‘ıyān dīdāra nāzır
2593. Tereddüdden dil ü cān ola sālīm
Hicāb olmağā evhām-ı ‘avālim
2594. Ğınāya ire dil faķr u fenādan⁷⁰¹
Naşīb-i kāmili ola beķādan
2595. Televvün gelmeye bir dahı aña
Dimeye bunı baña anı saña

[P 65a]⁷⁰²

⁷⁰¹ faķr u fenādan: faķr-ı fenādan B.

⁷⁰² P’de 44a’dadır.

2596. Meger telvîn-i Raḥmānî bulup yol⁷⁰³

Reh-i temkîn-i iḥsânı ola ol

2597. Ğam u şādî bir ola manzarında

Yek ola nâ-murâdı maḥzarında

2598. Cihāna iltifât itmez ola hîç

İde dāyim hevāda rûyını pîç

2599. Çıka dilden ser-â-ser mültesimler

Fenâ bula hevâyıla hevesler

2600. Naşîb eyle îlâhî bu şafâyı

Muḥakkaḳ eyle bu ḳutlu recâyı

2601. Seni ister ola ancaḳ zamîrüm

Saḥna maḥzar ola ancaḳ zamîrüm

2602. Seni göre işide çeşm-i bâtın

Senüñle cān-ı pür-ğam ola sâkin

2603. Ḥabîbüñ cāhiçün ey Rabb-i ḳâdir

Bu mes'ûlüm müyesser eyle âḫir

2604. Seni bulam yitürem māsivâyı

Muḳarrer ḳıl îlâhî bu şafâyı

Cevāb-ı Şāhidān berāy-ı ‘Āşīḳān-ı Bīmārān⁷⁰⁴

2605. Du‘ālar kim nüvîd-i ‘āşīḳāndur

Ḥabîbinden muḥibbe tercemāndur⁷⁰⁵

⁷⁰³ bulup: bula B.

⁷⁰⁴ “Hasta âşıklar için güzellerin cevabı”

⁷⁰⁵ muḥibb-i tercemāndur: maḥabbet tercemāndur P.

[B 93a]

2606. Merāḥimden ḥaber virüp dem-ā-dem
İde ʿışk ehlini her laḥza ḥurrem
2607. Görildüğini lāyık iltifāta
Diyüp irşād ide bākī ḥayāta
2608. Nesīm-i şubḥla olduḡda vārid
ʿİnāyet feyzine olduḡda kāşid
2609. Şemīm-i luṭfla maʿrūza olan
Budur ey ʿāşık-ı zār-ı suḥan-dān
2610. Tazarruʿ-nāme kim itmişsin ĩrād
İdüp derd-i derūnuñ anda inşād
2611. Ğubārūm tūtiyāsına açup göz
Peyāmum kīmiyāsına tūtup yüz
2612. Gice gündüz olup şevkıla hem-dem
Dem-ā-dem olduḡuñ derdile maḥrem
2613. Nitekim teşne-dildür mürde-cāna
Ḥarūruʿt-ṭabʿ olan āb-ı revāna
2614. Daḥı artuḡ olup müştāk-ı dīdār⁷⁰⁶
Duʿālar eyledüḡuñ vaḡt-i eşḥār

[P 65b]⁷⁰⁷

2615. Ṭarabdan devr-i ālāmıla maḡrūn
Ğamıla olduḡuñ her laḥza maḡzūn

⁷⁰⁶ müştāk-ı dīdār: dīdār-ı müştāk P.

⁷⁰⁷ P’de 44b’dedir.

2616. Beyān idüp bizi dem-beste itdün

Dili hayli keremle beste itdün

2617. Bilesin şöyle ey muhlîş hevā-ḥ^vāh

‘Înāyet eyleyüp Feyyāz-ı Allāh

2618. Mübārek sā‘at u rûz-ı hümāyûn

Olup sen olasın bizümle maḥrûn

2619. Egerçi şûretā fûrḳatdesin sen

Be-ma‘nî dāyimā ḥazretdesin sen

2620. Hemîşe yād idüp luṭfum beyānı

Şorar ḥālûñ gelenden cāvidāmı

[B 93b]

2621. Çü rûḥa ḥāyil olmaz bu‘d-ı şūrî⁷⁰⁸

Neden dil-ḥastelik virür şabûrı

2622. Hemān dāyim teveccühde olasın

Dem-ā-dem iste maḥşûduñ bulasın

2623. Gözüñ nā-gāh ola yüzüme nāzır

Olasın dem-be-dem yanumda ḥāzır

2624. Murāduñ sevḳ ide Deyyān u Fettāḥ

Żamîrûñ ola her dem cāy-ı ifrāḥ

Ḥiṭāb-ı Şāhid-i Dil-bend be-‘Āşık-ı Zār-ı Müstemend⁷⁰⁹

2625. *Du‘ā-yı inbisāṭ ümîz-i dilhā*

Senā-hā-yı neşāṭ-engîz-i dilhā

⁷⁰⁸ ḥāyil: ḥā’il P.

⁷⁰⁹ “Gamla ağlayan âşığa gönle giren güzellerin hitabı.”

2626. Huzūr-ı ʿāşık-ı yār-ı hazīne
Varup vire derūnına sekīne
2627. Duʿādan şöñra ey muhlīş hevā-dār
Şorarsañ cānib-i cānuñdan aḥbār
2628. Şafā üzre olup cārī umūrı
Keder virmez añ nesne zarūrī
2629. Selāmet bāğına serv-i ḥırāmān
Olup gül-zār-ı şevka vird-i ḥandān
2630. Nihāli her zamān eyler temāyül
Cemāli dāyimā ister tekābül
2631. Gül-i ʿīş ü naʿīm olup küşāde
Huzūzı dem-be-dem olur ziyāde
2632. Hemīşe gülşen-i ḥüsni müzeyyen
Dem-ā-dem ravza-i ḥaddi mülevven⁷¹⁰
2633. Hemān destān-serāy-ı vird lāzım
O bāʿişden olup saʿye mülāzım
2634. Katı tuğyān idüp ʿummān-ı şevket
Taleb-kār-ı cemāle oldı ḥācet

[B 94a, P 66a]⁷¹¹

2635. Nigeh-bān lāzım olup şehir-i nāza
Temāyül gösterüp ehl-i niyāza

⁷¹⁰ ḥaddi: ḥuldi P.

⁷¹¹ P'de 45a'dadır.

2649. Dehānum ḥasreti dil-teng ider mi
Cemālüm şevkı cānuñ deng ider mi

[B 94b]

2650. Çeker misin belā-yı intizārı
Kül itdi mi vücūduñ nār-ı zārı
2651. Ḥayālümle ḵanā‘at mi idersin
Vişālümnden ferāğat mi idersin
2652. Neden baş üzre ‘āzim olmayasın
Şitābile bu bāba gelmeyesin
2653. Tufeylūñ olmışiken ‘ışk-ı fāyık
Nedür olan saña gelmege ‘āyık
2654. Bu kār-ı ‘ışk olmaz tıfl-bāzī
Bu emrūñ terk-i cāndur çāre-sāzı
2655. Hele şimdi nedür ḥālūñ beyān it
Ḥulūş-ı ‘ışkuñuñ rāzın ‘ıyān it

[P 66b]⁷¹²

2656. Hemīşe lāyık-ı inzār olasın
Dem-ā-dem fāyıkü’l-āsār olasın

Cevāb-ı Ḥitāb-ı Dilber-i Zībā be-Fünūn-ı Medḥ ü Senā⁷¹³

2657. Nigār-ı gül-‘izār-ı dil-pezīrüm
Ḥabīb-i ğam-güsār-ı bī-naẓīrüm

⁷¹² P’de 45b’dedir.

⁷¹³ “Övgü ve methetme ilimleriyle güzel sevgilinin hitabına cevap.”

2658. Huzūrına sezā olan du‘ālar
Aña munzam olan medḥ ü senālar
2659. Yazılup şafḥa-i ta‘zīm-i tāma
Şerāyiṭ cümle irdükde ḥitāma
2660. Cenāb-ı fāḥire olduḡda mühdā
Budur ol eşige olınan inhā
2661. ‘Ināyet kulzūmi cūş eylemegin
Meserret vaḡtünüz ḡoş eylemegin
2662. Şadef-veş dürr-i iḡsānıla mālī
Belā şūrīdesinün ḡasb-i ḡālī
2663. Müferriḡ-nāme-i Loḡmān-nümüne
Leṡāyif nüṡḡa-i irḡāş-güne

[B 95a]

2664. Yazup bir dil-güşā mektüb-ı ḡūbı
Aña derc eyleyüp keşfü’l-‘uyūbı
2665. Anı irsāl idüp işbu zelīle
Cevāb-ı şāfī sevḡ itdün ‘alīle
2666. İdüp ḡaṡṡ-ı zamīrümnden beyānı
Yeñiden eyledün iḡyā bu cānı
2667. Senün luṡfuñ durur maḡzā bu in‘ām
Ki itdün ḡaddümüzden ṡaşra ikrām
2668. Ne ḡadde ire zīrā zerre-i ḡāk
Münevver ide anı mihr-i eflāk

2669. Kemāl-i feyzidür mihr-i münîrûñ⁷¹⁴

Qılur pür-nür hep cirmini yirûñ

2670. Şorup aḥvālümüz luṭfuñ lisānı

Ṭarabdan bî-ḳarār itdi revānı⁷¹⁵

2671. Ne şorarsız vişālûñden cüdāyı

Yimez içmez olan āb u ğıdāyı

2672. Gözi giryān dili nālān ciger-ḥûn

Gözini vaḳf iden yollara her gün

2673. Ğubāruñ tūtiyāsına açan göz

Maḥalleñ iti izine süren yüz

2674. Gice yılduz şayar derd ü ğamuñdan

Dil-i mecrūḥı ḥālī merhemüñden

2675. Eser yilden şoran nām u nişānuñ

Aḳar şuda gören ‘aks-i mekānuñ

[P 67a]⁷¹⁶

2676. Ża‘īf ü müstemend ü zār u ğamġīn

Esīr-i derd-mend ü ğadr-ı miskīn

2677. Belālar pāyimāli bī-ser ü pā

Cefā üftādesi maġlūb-ı sevdā

2678. Fiġānı pās-bān-ı çarḥ-ı a‘zām

Żamīri perniyān u dili ebkem

⁷¹⁴ feyzidür: feyždür P.

⁷¹⁵ itdi revānı: idüp bu cānı P.

⁷¹⁶ P’de 46a’dadır.

[B 95b]

2679. Vişālũñ ħastesi bĩ-çāre ‘āşık
Maķālũñ t̃alibi āvāre şādık
2680. Çeker her dem bu ħāl üzre belālar
Hücūm itdi aña māḥūlyālar
2681. Anı luţfila ķurtar derd ü ğamdan⁷¹⁷
Ḥalāş eyle vücūdını elemden
2682. Vişālũñle müşerref eyle cānın
Maķālũñle müsellī ķıl revānın
2683. Ḥudā ḥüsnũñ bahārına dem-ā-dem
Ḥazāndan şaklaya ey verd-i ekrem

Ḳısm-ı Şālīş-i Ḥazīnetü’l-Beyān Muḥāţabāt u Múcāvebāt-ı Esāfil-i Enām, be-Envā‘-ı
Merām ve Eşnāf-ı Mehām, Şikāyet ü Ḥikāyet Vesāyir Aķsam-ı Peyām u Ecnās-ı Kelām
ve ber-Sebīl-i Teberrūk der-Müfettiḥ-i Īn Nev‘, Tazarru‘āt-ı Meşāyiḥ ü ‘Ulemā vü
Temellükāt-ı Üstādān-ı Pür-dān u Cevāb-ı Ānān Īrād-ı Gürūh Āmed. Fi’l-Ḥaķīķa Ānhā
ez-Ḳabīl-i Ḳısm-ı Evvel Ḥaste Būd ve der-Āncā Derc-i Bāyestī Kerd Līkin ez-be-her Ḥālī-
nemānden-i Ḳısm-ı Sevvom ez-Meyāmin-i Ed‘iye-i Şuleḥā-yı ‘Ulemā vü Behcet ü Yümn
be-zıkr-i Īşān der-Eşnā-yı Ḥatm-i Kitāb u Nazar-ı be-‘Adem-i İnḥitāt. Ḳadr-i Refī‘ü’ş-
şān-ı Ān-Şāḥā-i Devletān be-Nebeştēn der-Ṭabaķa-i Pesīnān der-‘Unvān Īn Şınf-ı Sebt
yāft Va’llāhu’l-müste‘ān⁷¹⁸ [B 96a] Da‘iyyetü’t-tekilān Ta‘zīm-nāme-i E‘āzım-ı ‘Ulemā

⁷¹⁷ ķurtar: ķotar B.

⁷¹⁸ pürdān: perdāzān P.

Vesāyir ‘Uẓemā⁷¹⁹

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

2684. Feyz-i hāş-ı lem‘a-i şıdk u şafā-yı pür-bahā⁷²⁰
Dürr-i pāk-i kılzüm-i medh ü şenā-yı bī-merā
2685. Ya‘nī ihdā-yı hidāyāt-ı du‘ā-yı bī-ziyā
Resm-i imlā-yı taḥiyyāt u şenā-yı pür-velā
2686. Hāzret-i ‘ālī-himem şāyestesi iḥlāşla
Meclis-i cūd u kerem bāyestesi iḥlāsla⁷²¹

[P 67b]⁷²²

2687. Şahfa-i ta‘zīmle olsun cenābuña nişār
Devlet ü iḳbālile dāyim olası ber-ḳarār
2688. Ba‘demā budur ğubār-ı maḳdeme münha olan
Gūş-ı luṭfa ḳāşıd-ı i‘zāzıla mülḳā olan⁷²³
2689. Ger bu dā‘ī ḥālını pürsiş iderseñ luṭf idüp
Bezl-i himmet eyleyüp rāh-ı müvāsāta gidüp
2690. Hāk-i pāyi itmege çeşm-i sürūra iktiḥāl
Şöyle rāğıbdur ki ta‘bīri anuñ emr-i muḥāl

⁷¹⁹ “Hazînetü’l-Beyân’ın üçüncü kısmı, mühim sınıflar ve meramların çeşitleri, halkın en aşağısının hitapları ve cevapları, haberin kısımları ve sözlerin hüneri hakkında şikayetler ve hikâyeler, ulema ve ileri gelenlerin yalvarışı, çok ilim sahibi üstatların temellükü ve onların gönderilen mektuplara cevabı. Aslında bunların ikinci kısımda gelmesi gerekirdi ancak üçüncü kısımda ulemanın salih dualarının bereketlerinden ve kitabın tamamlanması için, onların zikrinin sevincinin bereketi, aşağı tabakadakileri yazma ve onların yüce kadri bu bölümde kaydedildi.”

⁷²⁰ şafā-yı pür-bahā: şafā vü bī-bahā P.

⁷²¹ Meclisin: Meclis-i P.

⁷²² P’de 46b’dedir.

⁷²³ luṭfa: hūşa P.

2691. Hâk Te‘âlâ fazla ile eyleye baña naşîb
Zümre-i huddāmuña ola bu müstahliş karîb
2692. Luţf idüp dāyim anı ihsân ile yād idesiz
Hâtır-ı maḥzūnını in‘āmıla şād idesiz
2693. Hâzret-i Hâk ‘avni ile vire ecr-i bî-hisâb
Ola cāh-ı şevketüñ bākî *ilā yevmü’l-cevāb*⁷²⁴
2694. Rif‘atüñüz ber-devām [u] şevketüñüz hoş-nizām
Manşib-ı merfū‘la dāyim olasız müstedām

**Eger Mektüb Gelüp Cevāb Yazılmalı İse Teftîş-i Ahvāl Ebyâtın Yazmayup Bu Şeyler
Yazıla**

2695. Nāme kim bu çākere irsāl olınmış bu zamān
Oldı kadrüm şafhasına fevce-i ‘ālî-nişān
2696. Luţfuñuz cāvid olup iqbālüñüz sermed ola
‘Ömrile devlet zamānı dāyimā mümted ola

[B 96b]

2697. ‘Ömrile devlet zamānı dāyimā mümted ola⁷²⁵
Luţfuñuz cāvid olup iqbālüñüz sermed ola⁷²⁶
2698. Biz buña lāyık degüldük fazluñuz ihsānidur
Bežl-i in‘ām eylemek her dem kerîmüñ şānidur
2699. Hâk Te‘âlâ şun‘ıla vire mükāfāt-ı ‘azîm
Defter-i a‘mālüñüze şeb̌t idüp āḥir Kerîm

⁷²⁴ yevmü’l-cevāb: yevmü’l-hisāb P; “Cevap gününe kadar.”

⁷²⁵ B’de derkenarda “ziyade” yazmaktadır.

⁷²⁶ -P.

İclāl-nāme-i ‘Ulemā-yı A‘lām Zādu’llāh Şerefehüm İlā Yevmi’l-kıyām⁷²⁷

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

2700. Sa‘ādet maşrıķından lāmi‘ olan
Kerāmet maţla‘ından ţāli‘ olan
2701. Şümūs-ı merkez-i devlet-du‘ālar
Nücūm-ı mevkib-i şevket-şenālar
2702. Dile sevķ itdügi ifrāḥ-ı vāfir
Derūna virdügi envār-ı bāhir
2703. Ṭufeylūñ ola dāyim her ʔarafdan
Sitāreñ olmasun zāyil şerefden⁷²⁸
2704. Du‘ādan şoñra ey ‘ummān-ı şevket
Hemīşe olasız ehl-i sa‘ādet
2705. Gehī cūş eyleyüp deryā-yı re’fet⁷²⁹
Şorarsañ bendenüñ ḥālin be-himmet
2706. Gözümüz dāyimā yollara nāzır
Beden iķbālūñüz yirinde ḥāzır

[P 68a]⁷³⁰

2707. Ğubāruñ kuḥline birisi müştāk
Peyāmuñ yiline biri pür-ezvāk

⁷²⁷ “İleri gelen ulemanın ki Allah onları kıyamet gününde şereflendirsın tazim mektupları.”

⁷²⁸ zāyil: zā’il P.

⁷²⁹ cūş: hūş P.

⁷³⁰ P’de 47a’dadır.

2708. Dem-ā-dem pürsiş-i aḥbāra meşğūl
Selāmuñdur hemīşe dilde me'mūl
2709. Cihāna virmez aḥbāruñ sürürin⁷³¹
İşitse añmañuz anuñ ğurürin⁷³²
2710. Hemān budur merāmı ey nikū-kār
Ki gāhī eyleyüp iḥbār-ı aḥbār

[B 97a]

2711. Bu muḥliş çākeri dil-şād idesiz
Dil-i vīrānını ābād idesiz
2712. Ḥudā iḳbālūñüz pāyende itsün
Şümū'-ı baḥtuñuz tābende itsün
2713. Ola hem bād-ı āfetden emīn ol
Olup te'yīd-i Feyyāz'a ḳarīn ol
2714. Hemīşe olasız ehl-i kerāmet
Muḥallid olup eyyām-ı sa'ādet

Şefkat-nāme-i Ekārim berāy-ı Fūrū-destān-ı Lāyık-ı Merāḥim⁷³³

2715. Du'ālar kim şafālar menba'ıdur
Senālar kim velālar merta'ıdur
2716. Nesīm-i şubḥıla olduḳda mülkā⁷³⁴
Budur in'āmıla olınan inhā

⁷³¹ Cihāna: Cihānda P; sürürin: sürürüñ P.

⁷³² ğubārın: ğubāruñ P.

⁷³³ “Merhamete layık olan dua sahipleri için cömertlerin şefkat-nāmesi.”

⁷³⁴ şubḥıla: şıdḳıla P.

2717. Şorarsañ ger bu cānibden haberler

Virürseñ şıdķ-ı şāfuñdan eserler

2718. Şafā-yı vaķtıla āsūde-ķālin

Kemāl-i ķaķķıla meşmūl-i bālin

2719. Senūñ aķvālūñi bilmekden artuķ

Dümū^c-ı ‘aynuñi silmekden artuķ

2720. Derūnı dil-ķırāş eyler yoğ olup

Meserrāta sebeb olur çoğ olup⁷³⁵

2721. Hemīşe sākin-i kūy-i huzūruz

Dem-ā-dem hem-dem-i şevķ ü sürūruz

2722. Baña her ķalūñi i‘lām idesin⁷³⁶

Şürūķ-ı lāzımı itmām idesin

2723. Hemīşe fāyıķū’l-aķrān olasın

Muķalled lāyıķu’l-iķsān olasın

Eger Mektūb Gelūp Cevāb Yazılmaķ Lāzım Olur⁷³⁷ Pürsiş-i Aķvāl Ebyātın Yazmayup

Bunları Yazalar

[B 97b]

2724. Gelūp gönderdūğūñ mektūb-ı merģūb

Ser-ā-ser oldı ķāşıl cümle maķlūb

2725. Bilūp aķvālūñi şād oldı ķāķır

Olup rūy-ı sürūra dīde nāķır

⁷³⁵ çoğ: çok P.

⁷³⁶ her: hey B.

⁷³⁷ olur: olursa P.

[P 68b]⁷³⁸

2726. Hemîşe böyle i'lâm eyle hâlûñ
Ne resm üzre durur âmâl-i bâlûñ
2727. Dem-â-dem behre-dâr-ı bāğ-ı cāh ol
Karîn-i 'işmet ü şun'-ı ilâh ol

‘Ubūdiyyet-nāme-i Şākirdān be-Üstādān ü Mürīdān be-Şeyhān⁷³⁹

2728. Du‘ālar kim sürüş-ı maḥmidetdür
Muḥākī-i ḥurüş-ı ma‘zeretdür
2729. Edeb mersūmını eyler ri‘āyet
Ṭaleb eyler dil ehlinden ‘ināyet
2730. Olup taḳbīl-i şartınuñ kefīli
Kemāl-i midḥatüñ ola delīli
2731. Huzūr-ı fāyika olduğda mühdā
Budur ta‘zīmle olınan inhā
2732. İrüp tuğyān-ı ‘ummān-ı kerāmet
Olup cūşān riyāḥ-ı ḥüsn-i himmet
2733. Eger bu çākerüñ ḥālīn şorarsañ
Semīr-i ḥāṭır u bālin şorarsañ
2734. Şemīm-i himmetüñe katı muḥtāc⁷⁴⁰
Bilüp eyleñ dem-â-dem anı behāc(?)

⁷³⁸ P’de 47b’dedir.

⁷³⁹ “Müridlerin şeyhlerine ve talebelerin üstatlarına bağlılıkları”

⁷⁴⁰ şemīm-i: hemîşe P.

2735. Du‘ādan eylemeñ her dem ferāmūş⁷⁴¹

Ola yümñile tā kim vaqtümüz hoş

2736. Hemīşe semt-i rāha müntazırdur

Vuķūf-ı hālūñüzle müftehirdür

2737. Gehī luţf eyleyüp anı añasız

‘İnāyet honı bezl idüp añasız

[B 98a]

2738. Be-gāhī eyleyüp bir nāme ĩrād

Belā bendinden idüñ cānın āzād

2739. Zekāt-ı himmetüñüz aña virüñ

Dem-ā-dem luţf-ı Haķ olsun zahīrūñ

2740. Hemīşe şālīh ü mes‘ūd olasız

Lisān-ı midḥate mevrūd olasız

Eger Mektüb Gelmiş İse⁷⁴² ‘Hemīşe Semt-i Rāha Müntazırdur’ Beytinden Aşağa

‘Hemīşe Şālīh ü Mes‘ūd Olasız’ Beytine Gelince Yazılmayup Bu Ebyāt Yazıla

2741. ‘İnāyet-nāme kim itdüñüz ĩrād

Bu miskīni şu resme itdi dil-şād

2742. Ki degül şemmesi takrīre qābil

Olasız dāyimā her feyze qābil

2743. Bu zārı eyledüñüz honıla i‘zāz⁷⁴³

Olasız her zamān qadrıla mümtāz

⁷⁴¹ her dem: dāyim P.

⁷⁴² gelmiş ise: geldi ise P.

⁷⁴³ honla: -B.

[P 69a]⁷⁴⁴

2744. Bu üslûb üzre dāyim bezl idüp cūd
Kılasız nüshā-i eltāfı mevrūd
2745. Derûn-ı kâlbi idüp luṭfuñ ābād
Disünler işidenler āferīn-bād

Teraḥḥüm-nāme-i Üstādān berāy-ı Şākirdān-ı Kābilü's-şān u Meşāyiḥ be-mürīdān⁷⁴⁵

2746. Du'ālar kim zuhūrāt-ı himemdür
Kemāl-i reşḥa-i feyz-i keremdür
2747. Teraḥḥüm çeşmesinüñ eşmesidür
Teveccüh cüy-bārı çeşmesidür
2748. Kûlûb-ı kâbilâtı hurrem eyler
Riyâz-ı ravza gibi hoş-dem eyler
2749. Huzûra kâbile olduğda mürsel
Muşaffī menzile olduğda münzel

[B 98b]

2750. Budur ma'rûz olan şān-ı hülûşa
Sezā-vār olasız şadr-ı huşûşa
2751. Eger bu muḥlişüñ ḥālīn şorarsañ
Derûn-ı dilde âmālin şorarsañ
2752. Bilesin dāyim olup sağ u sālīm
Mürākıb olmağa ḥālūñi 'ālim

⁷⁴⁴ P'de 48a'dadır.

⁷⁴⁵ "Hocaların kabiliyetli talebelerine ve şeyhlerin müridlerine merhamet etmesi."

2753. Bilenlerden ider her laḫza teftīṣ
Çeker anuñ içün ālām-ı teşvīṣ
2754. Hemīṣe nāzır-ı rāh-ı ḫaberdür
Dem-ā-dem māyil-i semt-i nazardur⁷⁴⁶
2755. İdüp mektübıla aḫvālūñ i‘lām⁷⁴⁷
Kılasın şurṭa-i ihlāṣı itmām
2756. Feraḫ-sāz eyleyüp mülk-i revānı
Tarab-nāk idesin şevkıla cānı
2757. ‘İnāyet eyleyüp Ḥayy ü tüvānā
Olasın vāṣıl-ı maṭlūb-ı a‘lā
2758. Şümül-i himmete lāyık olasın
‘Ulüvv-i ḫadrıla fāyık olasın
2759. Belā vü fitneden me’ mūn olasın
Kemāl-i devlete maḫrūn olasın
2760. Hemīṣe ḫoş-dil ü şādān olasın
Dem-ā-dem ḫurrem ü ḫandān olasın

**Eger Mektüb Gelmiş İse ‘Hemīṣe Nāzır-ı Rāh-ı Ḥaberdür’ Beytinden Feraḫ-sāz Eyleyüp
‘Mülk-i Derūnı’ Beytine Gelince Yazılmayup Yirine Bu Ebyāt Yazıla**

2761. Du‘ā-nāme ki irsāl eylemişsin
Sa‘ādet-ḫ’āhuñuz şād eylemişsin

[P 69b]⁷⁴⁸

⁷⁴⁶ māyil: mā’ıl P.

⁷⁴⁷ aḫvālūñ: aḫvālin P.

⁷⁴⁸ P’de 48b’dedir.

2762. Huşûş-ı şıdkuñuz olup mübeyyen
Hulûş-ı şānuñuz kılduñ mu‘ayyen

[B 99a]

2763. İdüp teftişden fāriğ lisānı
Tarabla eyledüñ māl-i revānı
2764. Olasın behre-mend-i bāğ-ı devlet
Muḥalled bulasın ḳadr ü sa‘ādet
2765. Hemīşe eyleyüp i‘lām-ı aḥvāl
Olasın dāyimā hoş-vak̄t ü hoş-fāl⁷⁴⁹
2766. Sa‘ādet-yāver ü devlet-müsā‘id
Ḥaḳ’uñ ‘avni ola her dem meḳāşıd

Maḥabbet-nāme-i Esāfil

2767. Du‘ālar kim ḥisāba ḳābil olmaz
Yazılup niçe yıl itmām bulmaz
2768. Siper olur siḥām-ı ḳahr-ı dehre
Sebeb olur şümül-i bezl-i mihre
2769. Nişān-ı şıdkā sehm-i şāyib olur⁷⁵⁰
Semā‘ına melekler rāğıb olur
2770. Cenāb-ı ḥazrete olduḳda mühdā
Göñül mir’ātını itsün mücellā

⁷⁴⁹ hoş-fāl: hoş-ḥāl P.

⁷⁵⁰ şāyib: şā’ib P.

2771. Du‘ādan şoñra ey maḥdūm-ı nāmī
Olasız dāyimā ḳadrıla sāmī
2772. Şorarsañ ḥāl-i muḥlişden ḥaberler
Ararsañ şevḳ-ı bālinden eşerler
2773. Cemālūñe kemāl-i iştiyākın
Vişālūñçün melāl-i iftirākın
2774. Gice gündüz belā-yı intizārın
Zükūt-ı ṭal‘atūñe iftikārın
2775. Niçe şerḥ eyleyem pāyānı yokdur⁷⁵¹
Raḳam olınmağa imkānı yokdur
2776. Hemān Ḳayyūm-ı ‘Ālem rahmetinden
Nazar idüp ‘uyūn-ı re’fetinden

[B 99b]

2777. Müyesser eyleye zevḳ-i vişāli
Temāşā-yı gül-i bāğ-ı cemāli
2778. İlāhī bezl idüp nağme-i iḥsān
Murāda irgürüp it cānı şādān

Maḥabbet-nāme-i Esāfil Ki Mütezammın-ı Vaşf-ı Şevḳ Bāşed⁷⁵²

2779. Du‘ālar kim feraḥlar vire cāna
Ṭarab inşā ola feyzi revāna
2780. Mezīd ide dil ü cānuñ şafāsın
Ziyāde ide ḥātır incilāsın

⁷⁵¹ eyleyem: eyleye B.

⁷⁵² “Aşağı tabakadakilerin muhabbet mektubu, şevk vasfındadır.”

[P 70a]⁷⁵³

2781. Sürür-efzâ olup elfâzı anuñ
Ma‘ânîsi enîsi ola cânuñ
2782. Cenâb-ı devlete olduḡda mevşûl
Cemî‘-i maṭlabuñuz ola maḥşûl
2783. Du‘âdan şoñra ey şân-ı mu‘azzam
Olasız dâyimâ ḥalka mükerrem
2784. Şorarsañ luṭf idüp aḥvâl-i bâlüm
Zamân-ı fûrkatüñde infi‘âlüm⁷⁵⁴
2785. Ḥuzûra irmege şevḳ-ı ‘azîmüm
Yüzüñüz görmege ḥaṭṭ-ı cesîmüm
2786. Beyân esbâbına olmaz müsâ‘id
Lisân-ı fikr-i ḥod olmaz meḳâşid
2787. Ḥiṭâb-ı cân-fezâya iştîyâḳum
Firâḳ-ı pür-belâdan ihtirâḳum
2788. Nihâyetden berîdür çünki ol ḥâl
Beyân itmek olur dâ‘î-i imlâl
2789. Hemân Ḥaḳ’dan budur ümmîd-i vâsıḳ
Yüzüñ görüp nitekim şubḥ-ı şâdık
2790. Münevver ola ḥaṭır selvetile
Küşâde ola cebhe behcetile

[B 100a]

⁷⁵³ P’de 79a’dadır.

⁷⁵⁴ -P.

2791. Naşīb eyle ilāhī bu ümīdi
Ḥabībūñ cāhı bu fāl-i sa‘īdi

Maḥabbet-nāme-i ‘Āvāmü’l-enām be-Aḫsām-ı Merām u Envā‘-ı Peyām⁷⁵⁵

2792. Du‘ālar kim kıyās-ı ‘aqla gelmez
Senālar kim ḥisāb-ı nakle gelmez

2793. Cenāb-ı ḥazrete olduḡda mühdā
Ḥudā iḳbālūñüz itsün mühennā

2794. Du‘ādan soñra ey maḥdüm-ı sāmī
Olasız faḥrıla ‘ālemde nāmī

2795. Şorarsañ luṭf idüp ḥāl-i ‘acībüm
Cemālūñden cüdā rüz-ı ġarībüm

2796. Nice müştāḡdur dīdāra ḥātır
Ne resmiledür esbāba mübāşir⁷⁵⁶

2797. Ki sevḡ-ı Ḥaḡḡıla göre cemālūñ
İşidüp şavt-ı cān gibi maḡālūñ

2798. Ḳalem taşvīrine ḡādir degüldür
Ḳalem taḥrīrine ṭāhir degüldür

2799. Ḳılam n’olur ‘uḡlūñ fehmi ‘āciz
Şu‘ūrından fuḡlūñ vehmi nāşiz

2800. Anuñçün itmedüm tafşıl anı
Mutavveldür anuñ maḡmil beyānı

⁷⁵⁵ “Meramların kısımları ve haberlerin çeşitleri hakkında halkın aşağı tabakasına muhabbet mektubu.”

⁷⁵⁶ resmiledür: resmile var P.

[P 70b]⁷⁵⁷

2801. Hemān budur Hudā'dan istediğüm
Nihāyetsiz 'aṭādan istediğüm
2802. Naşīb idüp vişāl-i dil-güşāyı
Şeh ide 'ālem içre bu gedāyı
2803. İlāhī eyleyüp luṭfuñla tevfiḳ
Keremden bu recāyı eyle taḥḳīḳ
2804. Yüzüñde nūr-ı behcet ola devlet
Dilüñe feyz-i selvet ola şevket

[B 100b]

Maḥabbet-nāme-i Esāfil⁷⁵⁸ Mutazammın Beyān-ı Fūrḳat ü⁷⁵⁹ İstid'ā-yı Mektüb⁷⁶⁰

2805. Du'ālar kim ağızdan çıkmadın tā
Ola maḳbūl ḥazretde hemānā
2806. Müvekkil ola iḳbālūñ sürüşü
Ṭuta āfākı āvāz-ı ḥurüşü
2807. Müzeyyen eyleye burc-ı şafāyı
Münevver eyleye evc-i velāyı
2808. Ziyā virsün serāy-ı ḥāṭıruña
Şafā virsün şafā-yı ḥāṭıruña⁷⁶¹

⁷⁵⁷ P'de 79b'dedir.

⁷⁵⁸ Esāfil-i: Esāfil Ki P.

⁷⁵⁹ ü: -P.

⁷⁶⁰ "Aynılığın beyanı zımında aşağı tabakadakilerin muhabbet mektupları."

⁷⁶¹ -P.

2809. Du‘ādan şöñra ey cānuñ enīsi
Ḥayāl-i ḳalb-i maḥzūnuñ celīsi
2810. Budur ma‘rūz-ı müştak-ı mülākāt
İrağ olsun tenüñden cümle āfāt
2811. Şorarsañ luṭf idüp ḥāl-i muḥibbi
Ġamuñdan vech-i za‘f üzre mükibbi
2812. Firākuñdan mükedderdür be-ğāyet
Beyān u şerḥile bulmaz nihāyet
2813. Murād olan budur şān-ı keremden
Tereşşuḥ ide ‘ummān-ı himemden
2814. İdesiz dem-be-dem irsāl-i mektüb
Vuşūli ola cāna fāl-i mergüb
2815. İdüp aḥbār iḥbār-ı şafāyı
Ḳılasız tāze gülzār-ı velāyı
2816. Şorup aḥvālümüz himmet dilinden
Alasız ḥāṭırı ḥasret elinden

Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām ü İstid‘ā-yı Mektüb⁷⁶²

2817. Şadāḳat maṭla‘ınuñ āfitābı
Maḥabbet maşrıḳınuñ feyz-i tābı

[B 101a]

2818. Şu‘ā‘-ı şemse-i selvet-du‘ālar
Ṭulū‘-ı neyyir-i behcet-şenālar

⁷⁶² “Aşağı tabakadakilerin muhabbet mektupları.”

2819. Münevver eyleye dār-ı zamīri
Ola āmālūññ her dem semīri
2820. Du‘ādan şöñra ey kân-ı kerāmet
Bulasız dāyimā qadr u sa‘ādet

[P 71a]⁷⁶³

2821. Şorarsañ hālūmi luṭfuñ diliyle
Yapışup destüme ihsān eliyle
2822. Göñül āb-ı vişāle teşne-cāndur
Maḳālūñ şerbetinden anı qandur
2823. Dem-ā-dem sevḳ idüp i‘lām-nāme
Sa‘īd oluñ *ilā yevmi’l-ḳiyāme*⁷⁶⁴
2824. Bu dā‘ī hāli bu resme biline
Sizüñ aḥvālūñüz inhā olına
2825. Sa‘ādetle cihānda pāyidār ol
Selāmet mesnedinde ber-ḳarār ol

Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām u ‘Arz-ı İştiyāk⁷⁶⁵

2826. Hümā-iḳbāl olan murğ-ı du‘ālar
Hümāyün-fāl olan feyz-i senālar
2827. Zūrūf-ı medḥile olduḳda mühdā
Budur ol meclise olınan inhā
2828. Şorarsañ hālūmi maḥz-ı keremden
Muşaffī itmek içün ḳalbi ḡamdan

⁷⁶³ P’de 80a’dadır.

⁷⁶⁴ “*Kıyamet gününe kadar...*”

⁷⁶⁵ “Halkın aşığı tabakasındakilerin muhabbet mektupları ve istiyaklarını arzı.”

2829. Selāmet süllemine şā'id olup
Nuḳūd-ı ʿīş-i naḳdi nāḳıd olup
2830. Şühūd-ı ṭal'ate pür-iştiyākam
Zebūn-ı leşker-i hicr ü firākam
2831. Maḳālūñ ḥasreti māḥūlyāsı
Göñülde ḳomadı ʿālem şafāsı

[B 101b]

2832. Gözüm vaḳf oldı rāh-ı intiḳāra
Sözüm şarf oldı ḳavl-i i'tibāra
2833. Lisānum zākir-i aḥbāruñ oldı
Derūnum maḥzen-i esrāruñ oldı
2834. Vişālūñ ḥaṭṭını idüp müyesser
Ḥudā çeşm-i dili ḳıla münevver
2835. Hemīşe ṭālī' ola necm-i iḳbāl⁷⁶⁶
Dem-ā-dem lāmi' ola berḳ-i āmāl

Maḥabbet-nāme-i ʿAvāmü'l-enām u İstid'ā-yı Mektüb⁷⁶⁷

(Fe'ılātün/mefā'ilün/fe'ilün)

2836. Naḳş-ı mihr-i şaḥīfe-i iḳbāl
Ser-nüvişt-i cerīde-i aḥvāl
2837. Şol du'ālar ki şarṭ-ı selvetdür
Aşdıḳāya delīl-i nüzhetdür

⁷⁶⁶ necm: çeşm P.

⁷⁶⁷ “Halkın aşığı tabakasındakilerin muhabbet mektupları ve mektup dilekleri.”

2838. Meclis-i luṭfa olıcaḡ mühdā
Bu durur rāya olınan inhā
2839. Ger şorarsañ bu bī-kesüñ ḡālin⁷⁶⁸
Ġam-ı hicründe ġuşsa-i bālin

[P 71b]⁷⁶⁹

2840. Şerḡ ü vaşfila bulmaz istikṣā
Ḳalem eyler raḡamdan istiḑfā
2841. Dāḡil-i ḡayṭa-i beyān olmaz
Nāḡil-i vaşfila ʿıyān olmaz
2842. Mümkün olmaz çün anuñ itmāmı
Nice idem beyāna iḡdāmı
2843. Eylemekden anı hemān ıtnāb⁷⁷⁰
Ḥāşıl olur ḡvāmla elḡāb(?)
2844. Ol sebebdan beyānın itdüm ṭay
Dimeye tā ki kimse leys-i bī-şey
2845. Lutf idüp ḡazret-i ʿAlīm ü Ḥabīr
Vaşl-ı cismānı eyleye taḡdīr

[B 102a]

2846. Seyr-i bāġ-ı cemālile cānı
Eyleye taḡt-ı şevḡa sultānı

⁷⁶⁸ bī-kesüñ: bī-kesin P.

⁷⁶⁹ P’de 80b’dedir.

⁷⁷⁰ anı hemān: hemān anı P.

2847. Dāyimā pür-şafā ola hāṭır
Vech-i āmālümüz olup nāzır⁷⁷¹
2848. Gerd-i ğamdan derūn ola hālī
Sīne olup sürūrıla mālī
2849. Lākin irince bu murāda revān
Cūy-ı irsāl-nāme ola revān
2850. Teşne-hāṭır olup kavī reyyān
Ḳalbüm ola şafāyıla şādān
2851. Yā Rab eyle müyesser ol hālī
Açıla baht-ı hurremüm fālī
2852. Yine cānum hayāt-ı tāze bula
Vuşlatuñdan merāmı hāşıl ola

Maḥabbet-nāme-i ‘Avāmü’l-enām

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

2853. Du‘ālar kim merām-ı cān u dildür
Şafāsından ‘uḳül anuñ haceldür
2854. Ola ‘unvān menşūr-ı sürūra
Sebeb olup ḥubūr-ı bī-fütūra⁷⁷²
2855. Du‘ādan soñra ey yār-ı girāmī
Sezā-vār-ı şudūr-ı ḳadr-i sāmī

⁷⁷¹ olup: ola P.

⁷⁷² olup: olur P.

2856. Şorarsañ hālūmi ber-nehc-i ihsān
Derūna kār idüpdür derd-i hicrān
2857. Nice takrīr ide anı lisānum
Ne takṣīr eyleye yāḥud beyānum
2858. Ki fūrķātden nice pūr-ıztırābum
Vişāle irmekiçün pūr-şitābum
2859. Ne resme pūr-kederdür ḥātır-ı zār
Nice maḡlūb idüpdür anı efkār

[B 102b, P 72a]⁷⁷³

2860. Göñül nice tolupdur mevc-i ğamdan
Kenāra çıķamaz baḥr-i elemnden
2861. Sirüşküm nice ḥūn-ābī olupdur
Derūn-ı sīne ḥüznile tolupdur
2862. Kederden ḥātırum olmaz muşaffā
Feraḥ āyīnesi olmaz mücellā
2863. Degüldür vaşfila ta‘bīre kābil
Ne deñli sa‘y iderse ana fāyil⁷⁷⁴
2864. Anuñçün itmedüm anuñ beyānın
Du‘āya şarf idüp himmet ‘inānın
2865. ‘İnāyet eyleyüp Fettāh-ı ebvāb
Mülākāta yine sevķ ide esbāb

⁷⁷³ P’de 81a’dadır.

⁷⁷⁴ deñli: deñlü P; fāyil: fā’il P.

2866. Görüp birbirimiz şādān olavuz
Hemīşe hurrem ü handān olavuz
2867. Ola çeşm-i emel rûy-ı tarab-bîn
Emîn olsun belādan diyen āmîn

İştīyāk-nāme-i Tāyifei⁷⁷⁵ Ki Mütekeffil-i Beyān-ı Haset-nāme Bāşed⁷⁷⁶

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

2868. Şol du‘ālar ki şart-ı selvetdür
Hâtır-ı aşdıkāya nüzhetdür
2869. Gevher-i hāş yemm-i istihsān
Bā‘is-i sevķ-ı luţf-ı istibyān
2870. Reşh-i nāb-ı sehāb-ı behcet olup
Āfitāb-ı burūc-ı hāşmet olup
2871. Varaķ-ı medhile ola mühdā
Dehen-i şıdkıla ola mülķā
2872. Ba‘dezān ey şehīr-i şadr-ı kerem
Olasız dāyimā kemāle ‘alem
2873. Ger şorarsañ bu muhlişüñ hālin
Haset-i iştīyākıla bālin

[B 103a]

2874. Vaşluñuz ‘idine katı müştāk
Olup oldı mecāl ü tākati tāk

⁷⁷⁵ t̤āyife: t̤ā’ife P.

⁷⁷⁶ “Bir taifenin iştīyak-nāmesi ki hasret mektubunun beyanına kefil olsun.”

2875. Rūze-i hicrile ciger hūndur
Derd-i endūhı ḥadden efzūndur

2876. Fehm-i ezhāna şıgmaz endūhı
Gāh ider ḥüzn-i bī-ḥaddi kūhı

2877. Şerḥ ü evşāfıla tamām olmaz
Dām-ı tecrīde zikri rām olmaz

2878. Ḥazret-i Ḥaḳ ‘ināyet ide hemān
Vaşluñuzla ide bizi ferḥān

2879. Olasız dāyimā sa‘īdü’l-fāl
‘Avn-i Ḥaḳḳ’ıla ḥurrem ü hoş-ḥāl

[P 72b]⁷⁷⁷ İftirāk-nāme-i Ṭabaḳa-i Sāfil Ki Meşḥūn be-İzhār-ı Teşevvukāt-ı Kāmile
Bāşed⁷⁷⁸

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

2880. Du‘ā-yı cān-fezā vü dil-güşālar
Şenā-yı hoş-nevā vü pür-şafālar

2881. Olup mürsil şafāyıla şabādan
Derūnuñ pür ola zevḳ ü şafādan⁷⁷⁹

2882. Şorarsañ luṭf idüp ḥāl-i faḳīri
Muḥibb-i muḥliş-i şāfī zamīri

2883. Cemālūñ görmege müştāk olanı
Firākıla cemāli ṭāk olanı

⁷⁷⁷ P’de 81b’dedir.

⁷⁷⁸ “Aşağı tabakanın eksiksiz şevklerin gösterilmesiyle dolu ayrılık mektubudur.”

⁷⁷⁹ zevḳ ü şafādan: zevḳ-i bahādan B.

2884. Nice şerh olunur şevk-ı derūnı
Tenin ğark itdügi hūn-ı ‘uyūnı
2885. Medārıla sevāda mümkün olmaz
‘Akıllar fikr idüp ğavrını bulmaz
2886. Recāmuz bu durur faẓl-ı Hudā’dan
Halāş eyleye bizi bu belādan
2887. Cemālūñ görmegi ide müyesser
Vişālūñ devletin kıla muḳadder

[B 103b]

2888. Ola çeşm-i emel rüy-ı ẓarab-bīn
Emīn olsun belādan diyen āmīn

İftirāk-nāme-i Tabaka-i Sāfil Ki Meşhūn be-İzhār-ı Teşevvukāt-ı Kāmile Bāşed⁷⁸⁰

2889. Du‘ālar kim belādan hırz-ı cāndur
Te‘abdan ḳalbe ta‘vīz-i emāndur
2890. Şafā peyki durur şehir-i şudūra
Ferah menşürıdur ehl-i huzūra
2891. Delīl-i Ka‘be-i ḥazẓ u ẓarabdur
Zevāl-i zıll-i aḥzāna sebebdür
2892. Meserret sevḳ ider mülk-i ḳulūba
Hüsām-ı ḳam‘ olur ceyş-i kürūba
2893. Göñül cāmın kederden eyler aşfā
‘Uyūn-ı cānı ğamdan ḳılar iclā⁷⁸¹

⁷⁸⁰ “Aşağı tabakanın eksiksiz şevklerin gösterilmesiyle dolu ayrılık mektubudur.”

⁷⁸¹ ḳılar: ḳılur P.

2894. Cenāb-ı kām̄yāba tuḥfe olsun
Çemenlerden seḥāba tuḥfe olsun
2895. Du‘ādan soñra ey ṣān-ı mu‘allā
Hemīše ḥāṭıruñ olsun muṣaffā
2896. Şorarsañ luṭfuñıla ḥāl-i zārum
Ġamıla nice geçer rūzgārum
2897. Firākuñıla nice şūrīde-ḥālüm
Belā-yı hicrūñile pür-melālüm
2898. Ne resme teşneyüm feyz-i cemāle
Nice maġlūb-i eşvāķum vişāle

[P 73a]⁷⁸²

2899. Ne ḥadde uzanur cānum ṭapuña
Ne veche ‘azm ider ḥāṭır ḳapuña
2900. Şabādan dāyimā şorup ḥaberler
Hevādan isteyüp her dem eşerler
2901. Nice pür-ḥasretüm vech-i cemīle
Nice göz ṭutarum dāyim sebīle

[B 104a]

2902. Degüldür maḥmili tafşīle ḳābil
Ne deñli eylese ıtnāb ḳāyıl⁷⁸³
2903. Beyān ser-ḥaddine nezdīk olmaz
Lisān sa‘y eyleyüp ḥaddini bulmaz

⁷⁸² P’de 82a’dadır.

⁷⁸³ ḳāyıl: ḳā’il P.

2904. Biḥār-ı şevkumuñ yokdur kenārı
Revādur bu kelāmuñ ihtişārı
2905. Cenāb-ı Ḥaḳ'dan istid'ā olınan
Seḥerler şıdkıla necvā olınan
2906. Budur idüp 'ināyet nāgehānī
Vişālūñle müsellā ide cānı
2907. Maḳālūñ reşhi nār-ı ihtirākı
Söyündürüp ola bu cāna vākī
2908. Sa'ādet kevkebi idüp tulū'ı
Nühüset necmi isteye rücū'ı
2909. Münevver eyleye yüzüñ 'uyūnı
Muşaffā eyleye sözüñ derūnı
2910. Mücellā ola ḥatır jeng-i ḡamdan
Ḥalāş ola göñül derd [ü] elemden
2911. İlāhī eyleyüp fażl u 'ināyet
Bu emr-i fāyıkā eyle kifāyet

Mahabbet-nāme-i Akrabā vü Müte'allikāt

2912. Du'ālar kim ola şān-ı beyānı
Neşātıla pür ide şahn-ı cānı
2913. Olup peyk-i şafā aşḥāb-ı şevḳā
Ferah feyz eyleye erbāb-ı zevḳā
2914. Oluban ehl-i ḥālūñ tercemānı
'İyān eyleye aḥbār-ı nihānı⁷⁸⁴

⁷⁸⁴ aḥbār-ı nihānı: aḥbāruñ nihānı P.

2915. Berīd-i nāmeyile ola mühdā
Anuñ zımnın ile olınan inhā

[B 104b]

2916. Budur ol mevķıf-ı luţf-ı ‘azīme
Degül maḥfī velī ‘ilm-i Kerīm’e
2917. Eger bu muḥlişüñ ḥālin şorarsañ
Derün-ı dilde āmālin şorarsañ
2918. Cemālüñ görmedür aķşa’l-merāmı
Eyā miḥrāb-ı iḥsānuñ imāmı

[P 73b]⁷⁸⁵

2919. Vişālüñ kıble-i cānı olupdur
Zurūf-ı kalbi şevķıla tölupdur
2920. Müyesser eyleye Ḥallāk-ı ‘Ālem
Tamām ola merām *Allāhu a‘lem*⁷⁸⁶
2921. Hele dāyim kılasız nāme irsāl
Bu ḥaste ḥātır ola tā ki ḥoş-hāl
2922. Gürüh-ı aşdıķānuñ cümlesine
Vücüh-ı evliyānuñ cümlesine
2923. Du‘ālar eylerüz iblāğ idesiz
Na‘īm-i himmeti isbāğ idesiz

Cevāb-ı Ḥiṭāb-ı Esāfil ez-Zebān-ı Yek-dīger be-Ta‘zīm-i Her Çi Tamāmter ü Ḥübter⁷⁸⁷

⁷⁸⁵ P’de 82b’dedir.

⁷⁸⁶ *Allāhu a‘lem*: “Allah en iyi bilendir.”

⁷⁸⁷ “Daha noksansız ve daha güzel bir dilden aşağı tabakadakilerin hitabına cevap.”

2924. Du‘ālar kim ‘uhūdı tāze eyler
Şafā-yı şevkı bī-endāze eyler
2925. Göñül mülkini eyler selvet-āmīz
Tarab yādını kılar behcet-engīz
2926. Hübüb-ı rīh-i iqbālile her dem⁷⁸⁸
İder dil ‘ālemini şād u hurrem
2927. Şafā-yı vaktıla olduğu mevrūd
Benān-ı sıdķıla olduğu mevrūd
2928. Huzūra ‘arz olındukda şabādan
Berīd-i kişver-i hazz u şafādan
2929. Budur ma‘rūz-ı dil-h‘āh-ı şādık
Olasız dāyimā her feyze lāyık

[B 105a]

2930. Esüp bād-ı şimāl-i āşināy
Derūn-ı cāna virüp rüşenāy
2931. Olup āşüfte-büy-ı verd-i nüzhet
Meşām-ı rūha virüp şevk ü hālet
2932. Nesīm-i şevkete virüp naşībi
Tarab-sāz eyleyüp her bir ğarībi
2933. Bu müştākı dahı yād eylemişsiz
Derūn-ı hātırın şād eylemişsiz
2934. İdüp ya‘nī maḥabbet-nāme irsāl
Ferahla itdüñüz kalbümi hoş-hāl

⁷⁸⁸ hübüb: soyup B.

2935. Haber virüp kamu ahvāli yek-ser
Beyān idüp mühimmātı ser-ā-ser
2936. Komayup dilde hergiz ‘ukde-i ğam
Kamusın hall idüp eyledi hurrem
2937. Şorup ahvālümüz ber-nehc-i tekrīm
Beşāşet mülkin itdi kalbe teslīm
2938. Hukūk-ı nānı eyleyüp mürā‘āt
Şürût-ı ‘ahde eyledüñ mükāfāt

[P 74a]⁷⁸⁹

2939. Hudā ikbālünüz itsün ziyāde
Olup dāyim tarab bābı küşāde
2940. Gehī bu resme ihsāndan unutmañ
Vefā-yı ‘ahd ü peymāndan unutmañ
2941. Hemīşe hoş-dem ü hurrem olasız
Dem-ā-dem devlete maḥrem olasız⁷⁹⁰
2942. Muḥalled baht u devlet ola cāvīd
Olup eyyāmuñuz dāyim dem-i ‘īd

**Cevāb-ı Şikāyet-nāme-i Esāfil ber-Sebīl-i Talaṭṭuf u Temelluḵ u ‘Arz-ı Kemāl-i
Ta‘alluḵ⁷⁹¹**

2943. Du‘ālar kim dile selvet-fezādur
Hulūş-ı peykeri behcet-güşādur

⁷⁸⁹ P’de 83a’dadır.

⁷⁹⁰ maḥrem: hem-dem B.

⁷⁹¹ “Alt tabakanın yaranmaya çalışıp çok ilgi gösterircesine yazdığı şikayet-nâmenin cevabı”

[B 105b]

2944. Nesīm-i gülşen-i cāndur şemīmi
Tarab-baḥşā durur feyz-i ‘amīmi
2945. Ğumūmuñ kuflini eyler küşāde
Feraḥ esbābını kılur ziyāde
2946. Şimāl-i şıdkıla olduḡda mühdā
Budur tekrīmile olınan inhā
2947. Ki bā‘is olmaḡın iḥsān-ı fāyık
Görüp bu muḥlişi teşrīfe lāyık
2948. Maḥabbet-nāme irsāl eylemişsiz
Derūn-ı zārı ḡoş-ḡāl eylemişsiz
2949. Heves ‘ummānı tuḡyān eyledüḡin
Hevā bārānı tūfān eyledüḡin
2950. Süyül-i şevk başdan aşduḡını
Meveddet kulzūminüñ taşduḡını
2951. Mülākāt iştıyākı bī-had olup
Taḡassür cevfinüñ yiri şad olup
2952. ‘İnān-ı şabr elden gitdüḡini
Ḳarār u tāb dilden gitdüḡini
2953. Beyān idüp kerāmet itdüñ izḡār
Silüp anı ki ḡātır eyler ızmār
2954. Küşāyiş arturup ḡalb-i ḡazīne
Ḳomaduñ ya‘nī kim dilde sekīne⁷⁹²

⁷⁹² Ḳomaduñ ya‘nī kim dilde sekīne: Ḳomaduñ ya‘nī dilde ḡiç sekīne P.

2955. Göñül bulsa size pervāz iderdi
İrişüp şevkıla āvāz iderdi
2956. Velī pā-beste-i kayd-ı belādur
‘Avāyık bendi ile mübtelādur
2957. Esīr-i maḥbes-i hükm-i kaderdür
‘Umūmen ḥāṣṣa-i nev‘-i beşerdür
2958. Anuñçün başt idüben ğadr-i taḫṣīr
Cevāb-ı nāme-i luṭf itdi taḫrīr

[B 106a, P 74b]⁷⁹³

2959. Keremden eyleyüp ma‘zūr anı
Feraḥ-nāk eylesiz cāvidānı
2960. Hemīşe kāmīlū’l-aḥvāl olasız
Dem-ā-dem ḥāṣılū’l-āmāl olasız

Du‘ā-nāme-i Peserān berāy-ı Pederān⁷⁹⁴

2961. Du‘ālar kim ola maḫbūl-i ḥazret
Senālar kim ola meşmūl-i raġbet
2962. Hukūk-ı vālidī ide mü’eddī
Rüsūl-i nāme ile ola mühdī
2963. Du‘ādan soñra ey maḫbūlū’l-aḥlāk
Şehīr-i aṣḫiyā mebzūlū’l-infāk
2964. Şorarsañ oġluñuñ luṭfuñla ḥālin
Cemālūñden cüdā teşvīş-i bālin

⁷⁹³ P’de 83b’dedir.

⁷⁹⁴ “Evlatların babalarına dua-nāmesi”

2965. Sa‘ādet manzarından olalı dūr
Huzūr-ı dilden oldu cānı mehcūr⁷⁹⁵
2966. Mübārek sözüñi gūş itmeyelden
‘Īnān-ı şevķ ü selvet gitdi elden
2967. Ayağūñ tozına sürmeyeli yüz
Cihāna açmaz oldu hātırūm göz
2968. Hümā-yı himmetūñe ihtiyācum
Du‘ā-yı devletūñle ibtihācum
2969. Kalem taḥrīrine vāsi‘ degüldür
Raḳam taşvīrine vāsi‘ degüldür
2970. Hemān bu ḥāldür Ḥaḳ’dan ümīdüm
Açıla nāgehān fāl-i sa‘īdüm
2971. Olam idüp Ḥudā bezl-i ‘ināyet
Elūñ öpmek ile ehl-i sa‘ādet
2972. Du‘ādan eylemeñ dāyim ferāmūş
Ki Ḥaḳ bu ḳutlı fāle eyleye tūş

[B 106b]

2973. Gehī īrād idüp mektüb-ı aḥbār
Derūn-ı cānı idüñ reşķ-i gülzār
2974. Daḥı kim varısa aşḥāb u aḥbāb
Cemī‘-i aḳrabā vü cümle ensāb
2975. Ḳamusına selām eylerüz ihdā
Ḳabūl idüp ḳılalar sizi iḥyā

⁷⁹⁵ cānı: ḥālī P.

2976. Dem-ā-dem luṭf idüp i'ḷām-ı ahvāl

İdüp eyleyeler bu zārı hoş-ḥāl

2977. Keremden eyleyüp ma'zūr anı

Feraḥ-nāk eylesiz cāvidānı⁷⁹⁶

2978. Hemīşe muḳbil ü maḳbūl olasız

Muḥalled ḥāşılü'l-mes'ul olasız

[P 75a]⁷⁹⁷

2979. Olasız dāyimā ehl-i sa'ādet

Ḥudāvend eyleyüp luṭf u 'ināyet

Maḥabbet-nāme-i Pederān berāy-ı Peserān⁷⁹⁸

2980. Du'ālar kim ağızdan çıķduğı dem

Ola ḥazretde maḳbūl u müselleḡ

2981. Atadan oğlına tuḥfe ola ol

Riyāz-ı şevḳdan ṭurfe ola ol

2982. Rüsul-i nāmeyile ola vārid⁷⁹⁹

Ḥusul-i her murāda ola ḳāşıd

2983. Du'ādan şoñra ey muḳbil nihādum

Cemāli mīve-i bāğ-ı fu'ādum

⁷⁹⁶ -B.

⁷⁹⁷ P'de 84a'dadır.

⁷⁹⁸ "Babaların evlatlarına muhabbet-nāmesi"

⁷⁹⁹ nāmeyile: nāme ile P.

2984. Eger şorarsañ ħālin atañuñ⁸⁰⁰
Dem-ā-dem terkin urmayan du‘āñuñ
2985. Yüzüñ görmege cānı teşne-dildür
Huşūliçün du‘āya müştāgildür
2986. Gelüp cānını pür-selvet kılasın
İki ‘ālemde tā devlet bulasın
2987. Bu devlet-nāmesi olinca menşūr
Haber sevķ itmeden eyleye mehcūr

[B 107a]

2988. Hemīşe ħurrem u ħandān olasız
Dem-ā-dem ħoş-dem ü şādān olasız
2989. Cemī‘-i akrabā eyler selāmı
Hemīşe eksük itmegil peyāmı
2990. Hemīşe şāmilü’l-iĥsān olasız
Dem-ā-dem fāzılü’l-akrān olasız

Tazarru‘-nāme-i Duĥterān berāy-ı Māderān ü Pederān ve Ĥīşān⁸⁰¹

2991. Du‘ālar kim ħaber virür ‘inānı
Göñülde gizlenen rāz-ı nihānı
2992. Sen ey bād-ı şabā al git selāmum
İlet sādd itme cümle-i peyāmum
2993. Kızından vālideyne ‘arz idüp ħāl
Lisān-ı remzile bī-kıyl ü bī-kāl

⁸⁰⁰ şorarsañ: şorar iseñ P.

⁸⁰¹ “Kızların anneleri, babaları ve yakınlarına tazarru-nāmesi”

2994. Sürüp yüzüñ zemīn-i i'tizāra
Dağı şükr eyle luṭf-ı Kirdgār'a
2995. Digil ider kızuñ şevkıla her bār
Saña 'arz eyleyüp hālını tekrār
2996. Şorarsañ hālūmi hoşdur be-ğāyet
Huzūrum şerhine olmaz nihāyet
2997. Hemān budur murādum evvel āhir
Yüz u ram ayağıñ tozına vāfir

[P 75b]⁸⁰²

2998. Du'ādan luṭf idüp itmeñ ferāmūş
Ki ola dāyimā evkātumuz hoş
2999. Şadef-vār oldu raḥmūm hāmiledür
Du'ā vü himmetüñ gāyet demidür
3000. Du'ā eyleñ ki ol Hallāk-ı 'ālem
Oğul virüp olam mesrūr u hurrem
3001. Cenāb-ı vālideye cān u dilden
Du'ā-gūyam müberrā ğış u ğilden

[B 107b]

3002. Elin öpüp sürerem hāke yüzüm
Ola kim göre yüzün yine gözüm
3003. Du'āsından dem-ā-dem eyleyüp yād
Haberle gāh gāh itsün bizi şād

⁸⁰² P'de 84b'dedir.

3004. Dağı hemşireye çok çok selâmlar
Ucı dönmez nihâyetsiz peyâmlar
3005. Dağı cümle bizi bilüp şorana
Ola rahmet selâmum irgür ana
3006. Helâlüm cümleye eyler du‘âlar
Kabûl işidicek bulur şafâlar
3007. ‘Arz çün ‘arz-ı hâle vâki‘dür
Du‘â idüp göñül söz defterin dür
3008. Hemîşe baht u devlet ola efzûn
Belâlardan vücûduñ ola me’mûn

Şefkat-nâme-i Pederân u Mâderân berây-ı Duhterân Ğayr-ı Mektûb⁸⁰³

3009. Du‘âlar kim ola hâtır-nüvâz ol
Senâlar kim ola ferhunde-sâz ol
3010. Kazına vâlidinden ola mühdâ
Şafâsın eyleye anuñ mûhennâ
3011. Du‘âdan soñra ey hoş-dil kerîme
İresün kadrle şadr-ı ‘azîme⁸⁰⁴
3012. Şorarsañ hâlini müşfik atanuñ⁸⁰⁵
Dil ü cânıla meşgûl-i du‘âñuñ⁸⁰⁶

⁸⁰³ “Anne ve babaların kızlarına şefkat-namesi”

⁸⁰⁴ kadrle: kadrüñe P.

⁸⁰⁵ müşfik: müştâk P.

⁸⁰⁶ Dil ü cânıla meşgûl-i du‘âñuñ: Dağı eşvâkla pâ-mâl anañuñ B.

3013. Bilesin tal'atuñe şöyle müştāk
Ki hüznile olupdur tākını tāk
3014. Cenāb-ı ḥazrete budur niyāzı
Buña rāci' durur hep söz ü sāzı
3015. Müyesser eyleye bir kez vişālūñ
Görem dünyāda ol görklü cemālūñ

[B 108a]

3016. Ḥabībi ḥürmetine Rabb-i Mennān
Naşīb idüp kıla bu zārı ḥandān
3017. Senūñ ḥālūñ nedür i'lām idesin
Dilümi me'men-i ārām idesin

[P 76a]⁸⁰⁷

3018. Daḥı kim varısa ḥālını bildür⁸⁰⁸
Bilesin bilmege cān teşne-dildür
3019. Hem eyle bizden anlara selāmı
Dem-ā-dem ideler şādır peyāmı
3020. Hemīşe baḥtla devlet bulasın⁸⁰⁹
Muḥalled lāyık'-ı şevket olasın⁸¹⁰
3021. Ḥudā ḥayrū'l-ḥalefler ide rūzı
Bulasın dāyimā ferḥunde rūzı

⁸⁰⁷ P'de 85a'dadır.

⁸⁰⁸ varsa: varısa P.

⁸⁰⁹ devlet: sermed P; bulasın: bulasun P.

⁸¹⁰ olasın: olasun P.

3022. Emīn ide cihānuñ āfetinden
Nazar idüp ‘uyūn-ı raḥmetinden
3023. Kemāl ehli kıla idüp mu‘ammer
İdüben eyleyüp başına efser
3024. ‘Alem ide ma‘ārif içre anı
Ḥabībī ḥürmetine cāvidānı
3025. Selām eyler saña cümle aḳārib
Olasın sen de luṭfıla mücāvib
3026. Hemīşe gönderüp mektüb-ı mergüb
Olasın cānları içinde maḥbüb
3027. Velā şer‘inde ğāyet mu‘teberdür
Ḥaber virmek aña kim bī-ḥaberdür

Kısm-ı Qaḍḥ u Melām u Kelām Ta‘n-ı Fercām Bu Kısm ‘Aklen Meş’üm ve Naklen
Mezmūm Olmağın Cem‘⁸¹¹ Aḳsāmuñ Āḥirinde Īrād-i Ḥikmet-i Edrāc-ı Kitāb Cāmi‘-i
Eşnāf-ı Ḥiṭāb u Cevāb Olmağdur Yoḥsa [B 108b] Fi‘l-Ḥaḳīka İhmāl-i Evveli ve⁸¹² Enseb ü
Türkī Uḥrā ve Aḳreb İdi Ḥātime-i Mekātib⁸¹³ Bu Ma‘ḳüle⁸¹⁴ Vehāmet-i İhām ve Sāmet-
i Encām-ı Nizām İle Olmağ Mütemeyyin Olmamağ Mülāḥaza Olinup Anlardan Şoñra
Birḳaç Da‘vet-nāmeler Yazılup Ḥiṭām-ı Risāle Anuñ İle Ḥatm İzāla’llāh Ca‘lül’l-kelām
Ḥāliya ‘An Levmeḥā Nāme-i Qaḍḥ Ḥisād u Levme-i İzdād u bī-İsti‘dād
(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

⁸¹¹ Cem‘i -P.

⁸¹² ve: -P.

⁸¹³ Mekātib: Kitāb P.

⁸¹⁴ Ma‘ḳüle: Ma‘üle P.

3028. Şol suhanlar ki kārī^c-i dildür⁸¹⁵
Levm ü teşnī^c ü kadha kabildür
3029. Hātır-ı zār cümle sāmi^cdür
Her cefā vü azābı cāmi^cdür
3030. Münderic anda cümle tevbīhāt
Mecma^c-ı her şunūf-ı taqbīhāt
3031. Vārid olsun şımāhuña benden
Kimse varmaz şırāhuñla bundan

[P 76b]⁸¹⁶

3032. Ba^cdezān ey şehīr-i şehir-i cünün
Cāmi^c-i habs u zāt be-cümle fünūn
3033. Bilmiş ol kim senüñ gibi nādān
Gelmedi bu cihān olalı cihān
3034. Erzel ü bed-dil ü le'imü't-ṭab^c
Echel ü ahmaḡ u sefihü'l-važ^c
3035. Fi'li vü kavli cümleten münker
Važ^c u hāli sefeh olup yek-ser
3036. Ākılāne ebed bir iş itmez
Cerr-i şıklile eylüge gitmez

[B 109a]

3037. Bī-hayā vü müdemmeg ü cāhil
Bī-vefā vü muḡanneş ü bāṭıl

⁸¹⁵ kārī^c-i: fāriğ-i P.

⁸¹⁶ P'de 85b'dedir.

3038. Kimse görmiş degül mişālũñ hĩç
Añlamaz kimse vaşf-ı hālũñ hĩç
3039. Mā-ḥaşal şüretũñ ‘azābü’r-rũḥ
Bir gören niçe kez olur mecrũḥ
3040. Bed-kıyāfe ‘abūs-şekl ü zemīm
Nefesũñ gũyiyā hevā-yı vaḥīm
3041. İftirānuñ cehennemũñ bedeli
İctimā‘uñ yilalyeli meşeli
3042. Kime kim Ḥaḫ ider cihānda ‘azāb
Saña eyler muḳārin ey kezzāb
3043. Ğuşşayla geçer cihānda günü
Bilemez tasadan günile düni⁸¹⁷
3044. Ḥaḫ ḥalāş ide ey girye-liḳā
Cümle ḥalkı yüzũñden ide ‘aṭā
3045. Mübtelā olana ide raḥmet
Ḳurtarup miḥnetũñden ey nikbet
3046. Ola senden cüdā çü sũlvān ol
Görmesün sāfī-i Mışr’a sulṭān ol
3047. İtmesün ḳullarını saña yaḳīn
Her murādın bula diyen āmīn

Cevāb-ı Şavāb-ı Ḳadḥ Ḳısm-ı Medḥ

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

⁸¹⁷ günile düni: dünile günü P.

3048. Selām-ı pür-melām u bî-şafālar
Du‘ā-yı bā-değā vü ğam-fizālar
3049. Ki taḥrīk eyleye bād-ı beyānı⁸¹⁸
Gele cūşa mecāz-ı bî-lisānı
3050. Hücūm idüp süyül-ı ṭa‘n u teṣnī‘
Aşup başdan demāğı ide taḥrī‘

[B 109b]

3051. Ola cārī bu vādī-i kederden
Derūnuñ ṭoṭtolı olsun ḥaṭardan

[P 77a]⁸¹⁹

3052. Cevāb-ı nā-şavābuñ nüktesidür
Ḥiṭāb-ı dil-ḥırāşuñ sektesidür
3053. Bu cām-ı ḥāmı bir dem eyleyüp nūş
Ne deñlü telḥine görüp anı ḥūş
3054. Ḥumārın yazmağa ḥamr-ı melāmuñ
Devāsın itmege derd-i kelāmuñ
3055. Muḳayyed olurısañ olma medhūş
Ṭutar āḥir yedüñüñ hā-yı ḥāmūş
3056. Bunı ger nūş idüp hażm eyleriseñ
Yüzüñe göre sözler söyleriseñ
3057. Ṭaḳılmazsa çeneñüñ çānına ot
Seg-i tab‘uña bu ‘aẓm olsa ḳūt

⁸¹⁸ beyānı: peyāmı P.

⁸¹⁹ P’de 86a’dadır.

3058. Țutayın senüñ levme şüretüñe
O deñlü kim belāsın Țudretüñe
3059. Boğazuña Țıkam hep dişlerüñi
Belāsın işledeñüñ işlerüñi
3060. Peşīmān olurısañ kār-ı bedden
Bulasın yine ihsānı mededden
3061. Şuçuñ bilüp iderseñ i‘tizārı
Olursın mülk-i ‘işret iftiḥārı
3062. Țaya yanķusıdur Țünküm cevābuñ
Bu vechile olur lā-büd ḥiṭābuñ
3063. Țaş atmaķdur señüñ şāfı cevābı
Yüzine göredür şaḥşuñ ḥiṭābı
3064. Ādem var virdile urmazlar anı
Ādem var Țaşa lāyıķdur dehānı
3065. Bu dünyā bir boya küpi gibidür
Gelen yanķu anuñ dübi gibidür

[B 110a]

3066. Yüzüñe göre Țıķar rengi anuñ
Yüzüñ ağı durur bu şengi anuñ
3067. Şaķın bir daḥı iķdām itme böyle
Fezāḥat görmeyesin tā ki şöyle
3068. İki işidiser bir söyleyenler
Țarab görmez ebed bed eyleyenler
3069. Yiter bu deñlü iṭnābı bu bābuñ
Țut imdi aǵzuñı alduñ cevābuñ

3070. Sükût idi senüñ aşup cevābuñ
İşidilmez olup şavt u hiṭābuñ
3071. Kilābuñ ‘av avı gibi tutilup
Sehābuñ peyrevi gibi tutilup
3072. Eşek mi oşurur dimek veyā at
Ve illā taşu geldiği yire at

[P 77b]⁸²⁰

3073. Diyü itdi vaşıyyet ehl-i taḥkīk
Nice bir ideler cihānı taḥmīk
3074. Daḥı bilmezler itmeye tecāsür
Yazamadı diyü idüp tefāḥūr
3075. Hele bu ḥil‘ati gey şimdi ḥāzır
Neler biçile saña daḥı āḥır

Nāme-i İltimās-ı Huzūr-ı İhvān-ı Şafā vü Hullān-ı Vefā⁸²¹

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3076. Bā‘is-i sevḳ-ı tezkere budur
Eyleyüp bezl-i himmete niyyet
3077. Ne kadar zaḥmet ü meşakkat ise
İdesiz bize gelmege himmet
3078. Bu gice cānla müsāmir olup
Eyleyelüm sāfāyla şoḥbet

⁸²⁰ P’de 86b’dedir.

⁸²¹ “Yakın kardeşlerin ve dostların gelmesini talep eden mektup”

3079. Nazar idüp kitāb-ı ifrāḥa
Söyleyelüm mebāḥiṣ-i ʿiṣret

[B 110b]

3080. Diñleyüp muṭrib-i ṭarab-sāzı
Çalalum sâz-ı şevket ü selvet
3081. Geh terennüm gehi tebessüm idüp
Gāh ḥall-i mesāʿil-i nüzhet⁸²²
3082. Hāşılı gūne gūne zevk idelüm
Baş olınup mevāʿid-i buṣṭat
3083. Alalum kīnimüz şu dünyādan
Dāyir olup levāzım-ı behcet⁸²³
3084. Niçe bir derdle ḥazīn olalum⁸²⁴
Bir zamān görelüm ruḥ-ı devlet
3085. Luṭf idüp gelmege idüñ ikdām
Ola kim ola mündefiʿ miḥnet
3086. Devlet ü miknetüñ olup efzūn
Dāyimā ḳadrüñüz bula şevket

Nāme-i Daʿvet-i Aḥbāb ve İstimālāt u Tūrāb⁸²⁵

3087. Dāʿi-i ḥilye-i varāk budur
Eyleyüp luṭf-ı bezlini vāfir

⁸²² mesāʿil-i: mebāḥiṣ-i P.

⁸²³ dāyir: dāʿir P.

⁸²⁴ ḥazīn: ḡarīḳ P.

⁸²⁵ ü tūrāb: -ı etrāb P.

3088. Bu gice fetḥ idüp kerem bâbın
Manẓar-ı faẓldan olup nāẓır
3089. Merkeḇ-i himmete olup rākib
Olasız şaḥn-ı ʿişrete ḥāẓır
3090. Zümre-i evliyā murākıbdur
Olmağa vech-i behcete nāẓır
3091. Şoḥbet-i dil-güşāya rağbet idüp
Şevḳ-ı maḥfılerin idüp zāḥir

[P 78a]⁸²⁶

3092. Evelā ḥıdmete duʿālar idüp
ʿArz-ı iḥlāş itdiler āḥir
3093. Olıcaḳ şaḥfe-i duʿā vārid
Eşer-i luṭfuñuz olup şādır

[B 111a]

3094. İḥtiyār eyleyüp ne zaḥmet ise
Olasız bu taraflara sāfir
3095. Ḥurrem idüp gürūḥ-ı aḥbābı
Olasız fenn-i luṭfda māḥir
3096. Bulasız cümle-i murāda vuşul
Olasız merd-i devlete sāmır
3097. Pür-ferah ola ḥāṭıruñ dāyim
Mesken-i selvetüñ ola ʿāmir

Nāme-i der-Ḥʿāst-ı Münevver Sāḥten-i Meclis-i Üns ü Tarab be-Şemʿ-i Cemāl-i

⁸²⁶ P’de 87a’dadır.

Nāzenīnān-ı Hürşīd-rūyān⁸²⁷

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3098. Ey melāḥat gülşeninüñ bülbülü
Bezm-i ḥāşı luṭf idüp kıl hoş-nevā
3099. Gülsitān-ı ‘işret-i ḥākīleri
Şavt-ı cān-baḥşuñla eyle pür-şafā
3100. Sebze-zār-ı nüzhet-i ḥātırları
Lafz-ı rūḥ-efzāyla kıl pür-ğınā
3101. Merğ-zār-ı ‘ālem-i cān u dili
Nağme-i nağzıla kıl selvet-fezā
3102. Meclis-i ünsi müşerref eylegil
Ey hümāyün-fāl u maḥbübü’l-liḳā⁸²⁸

**Nāme-i Heves Bāḥten be-Tāḥten-i Raḥş-ı Hüsni ü⁸²⁹ Dil-āviz-i⁸³⁰ Şāhidān-ı be-‘işret-
ḥāne-i Şafā ve Nüzhet-gāh-ı Bahā**

3103. Ey hümāyün evc-i ‘izzet luṭf idüp
Sāye-sāl nüzhetüñe inse bu şeb
3104. Zıll-i devlet sāyebānın bir zamān
Eyle bezme ḥayme-i ‘iṣ u ṭarab⁸³¹

[B 111b]

⁸²⁷ rūyān: revān P; “İşret meclisinin güzel yüzlü nazeninlerle aydınlatılmasını talep eden mektup”

⁸²⁸ maḥbübü’l-liḳā: maḥbüb-ı Hudā P.

⁸²⁹ ü: -P.

⁸³⁰ āviz: -P.

⁸³¹ ‘iṣ: ceyş P.

3105. Nāgehānī baht-ı ferhunde gibi

Hāşıl eyle hāşıl-ı hüsn ü tarab

3106. Şöyle rüşen eyle ‘işret-hāneyi

Gülşen-i sūr u şafā tutsun ‘aceb

3107. Hāḡ müyesser eyleye āmālūñi

Selvet-i hāḡırlara olğıl sebeb

Hikāyet-i Manzūme-i Tāme-i Tamām Oldı Ammā Haberdār Ol Ki Kısm-ı Evvelde Derc

Olınan Tehānī vü Te‘āzīden Ba‘zı ve Cevābları Kısm-ı Sanī vü Şālīş Tabakası

Ağızlarından Yazılmaḡ Cāyız Olup Takrīb ü Münāsebet⁸³² ve Şürūḡ-ı Meḡādīri

[P 78b]⁸³³ Ri‘āyet İle Her⁸³⁴ Kimse Dilinden Yazılup İrsāl Olinmak Mümkin Olmaḡın Her

Kısm İçün İstiklālī Tehānī vü Te‘āzī Yazılmaḡa Muḡayyed Olinmadı İhmāle Ḥaml

Olinmayup İm‘ānla Mülāḡaza Olına. Allāh Veliyyü’l-in‘ām ve Minhu’t-tevfīḡ⁸³⁵ e’l

‘itmām Kıt‘a der-Beyān-ı Sehl-i Mümteni⁸³⁶ Buden İnşā-yı Manzūm ve Ensāf-ı Ḥ’āsten

ez-A‘ḡāf-ı Aşḡāb-ı Elḡāf u İltimās Du‘ā-yı Ḥayr ez-Ehl-i Ḥayr-ı Zā‘ifullāh Ecrehüm⁸³⁷

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3108. Ey hüner ehli yahşı fikr eyle

Güçlüḡini bu nazm-ı inşānuñ

[B 112a]

⁸³² Münāsebet: Münāsib P.

⁸³³ P’de 87b’dedir.

⁸³⁴ Her: Bir P.

⁸³⁵ “Allah, lutfun koruyucusudur ve başarı ondandır.”

⁸³⁶ Mümteni’: -P.

⁸³⁷ “Kitabı Bitiriş: İnşā-yı Manzūmun sehl-i mümteni olması hakkında bir kıta; lutuf ve baḡışlama sahiplerinden insaf dileme ve hayır sahiplerinden –Allah onların ecrini artırsın- hayır duası isteme”

3109. Eyle vicdānuña mürāca‘tı
Bilesin tā şu‘ūbetin anuñ
3110. Naqd-ı ‘ömri senüñçün idüp harc⁸³⁸
Bežl idüp cell-i himmetin cānuñ
3111. Saña bir tuhfe eyledüm ihzār
Turfesi ravza-i temāşānuñ
3112. Āteş-i himmet ü ‘ināyet eyle⁸³⁹
Bişirüp ni‘metini dünyānuñ
3113. Başt idüp sofrasın huzūruñuza
Eyledüm hoş şalāsın ol hū‘ānuñ
3114. Yiyüp anı dehān-ı raġbet eyle
Bulduġı dem-i şafāları cānuñ
3115. Şākir-i ni‘met olmaġa dürişüp
Beste idüp derūnı küfrānuñ
3116. Şāhib-i ni‘mete du‘ālar it
Bežl idüp kīsesini ihsānuñ
3117. Hāk sizi eyleye sa‘idü’l-fāl⁸⁴⁰
Olasız aşfiyāsı devrānuñ
3118. Luţf idüp siz dahı du‘ālar idüñ
Bu kıl ola sezāsı ġufrānuñ

Münşe’āt-ı Manzūme Cemī‘-i Aḫsām-ı Enām ve Esnāf-ı Merām İstī‘āb Olinup Her

⁸³⁸ harc: şarf P.

⁸³⁹ himmet ü ‘ināyet: himmet-i ‘ināyet P.

⁸⁴⁰ sizi: bizi P.

Mühim Yirinde Şebt Olinup Cümle Meṭālib-i Şüret Hıṣṣül Bulup Bu Hıṣṣuşuñ Kelāmı
İtmām-peṣīr Olup Ḳasd-ı Nāẓım-ı Encāma İrişdükdē Ba‘ż-ı Muḳaṭṭa‘āt ve Rubā‘iyyāt ve
Meṣneviyyāt ve Müfredāt Dahı Nāẓm İdüp [P 79a]⁸⁴¹ Her Birisinüñ Müvāzi‘ [B 112b] ve
Müvāki‘ına İṣāret Olinup Kimi Du‘ā ve Kimi Şenā ve Kim İ‘lām-ı Merām ve Kimi İltimās-
ı Mektüb ve Kimi Cevāb-ı Vuṣṣül-i Mektüb ve Kimi Hikāyet ü Şikāyet Vesāyir Mahām-ı
Nizām Bulup Āhır Kitāba Derc Olındı Fāyidesi⁸⁴² ‘Ām ve ‘Āyīdesi⁸⁴³ Tām Olup ‘Umūm-ı
Ḥalāyika Ḥaṣṣa-i Lāyıkası Bitişüp Nāẓıma Du‘ā İtmekde Cümle Enām Müttefikü’l-kelām
Olmağıçün Tā Ki Menşūr-ı İnşālar Eṣnāsında⁸⁴⁴ Her Beyt Münāsebeti İle Yazılup
Mektüb-ı Kelāmuñ Nefāsīsiniñ ve Edānuñ Letāfetiniñ İki Kısmını Bile Cāmi‘ Olmak İle
Mergüb Ola Ya‘nī İnşā ve Edā-yı Nāẓm u Neṣr Ḥilyesiniñ İkisi İle Bile Müzeyyen Olup
Her Kişiniñ Nāẓarında Müstaḥsen Ola Ve Bi’llāh Vilāyetü’t-tevfik Ve Bīd-i Te’yīd
Mefātihü’t-taḥkik ve ‘Ināyete Ni‘me’r-refik
Bu Kıṭ‘alar⁸⁴⁵ Gūn-ā-Gūn Ġarābet-nümün Edā vü İnşāyla Ser-nāmelerdür Ki⁸⁴⁶ Her Biri
Bir Nev‘-i Maḥṣūşuñ Mektübına⁸⁴⁷ ‘Unvān-ı Nefāset-nişān Olur

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3119. Sa‘ādet ehline ḥāk-i derīne

Tazarru‘la nişār olan du‘ālar

[B 113a]

⁸⁴¹ P’de 88a’dadır.

⁸⁴² Fāyidesi: Fā’idesi P.

⁸⁴³ ‘Āyīdesi: ‘Ā’īdesi P.

⁸⁴⁴ Eṣnāsında: -P.

⁸⁴⁵ Kıṭ‘alar: Kıṭ‘a-i P.

⁸⁴⁶ Ki: -P.

⁸⁴⁷ Mektübına: Mektüb-ı P.

3120. Kabûl-i ‘özü-i takşîrâtı için
Hemîşe ber-güzâr olan şenâlar

3121. Olıcağ meclis-i in‘âma vâşıl
Mezîd ola devâ‘-ı şafâlar

Dîger⁸⁴⁸

3122. Du‘âlar kim şafâ-yı dil-sitânı
Muşaffâ eyleye mir’ât-ı cânı⁸⁴⁹
3123. Bu dâ‘îden muḳarrer tuḥfe olsun
Bulasız dâymâ ḡamdan emânı

Dîger

3124. Du‘âlar kim kemâl-i inkişâfı
Muşaffâ eyleye rûḥuñ derûnıñ
3125. Rûsûl-i şevketile tuḥfe olsun
Aḡasız bu yaña raḡbet ‘uyûnıñ

Dîger

[P 79b]⁸⁵⁰

3126. Du‘âlar kim zülâl-i naḡz gibi
Derûn-ı cāna feyz ide ṭarablar⁸⁵¹
3127. Bu dâ‘îden cenāba tuḥfe olsun
Göñülde ḡalmasun gerd-i ta‘ablar

⁸⁴⁸ Dîger: Velehü P. [“Dîger” başlığıyla verilen şiirler, P’de “Velehü” başlığıyla verilmiştir. Her biri gösterilmedi.”

⁸⁴⁹ cânı: ḡalbi P.

⁸⁵⁰ P’de 88b’dedir.

⁸⁵¹ Derûn-ı: Derûnıñ P; ide: eyler P.

Dīger

3128. Du‘ālar kim Mesīḥā nefḥi gibi
 Kılub[un] mürdeyi eyleye iḥyā
3129. Bu dā‘īden ḥuzūr-ı tuḥfe olsun
 Kederden ḥāṭıruñ olsun müberrā

[B 113b]

Dīger

3130. Du‘ālar kim refi‘ ola maḳāmı
 Qabūl-i ḥazret-i Rabbü'l-‘alāda
3131. Du‘ā-güdan hemīşe tuḥfe olsun
 Dem-ā-dem ḳadrüñüz ola ziyāde

Dīger

3132. Du‘ālar kim ḥitām-i müşk ḳāmı
 Mu‘aṭṭar eyleye rūḥuñ meşāmın
3133. Du‘ā-güdan hemīşe tuḥfe olsun
 Ḥudā ḥāşıl ide göñlüñ merāmın

Dīger

3134. Du‘ālar kim degül encāma ḳābil
 ‘Uḳülüñ ḥayṭasından ola fāzıl
3135. Du‘ā-güdan dem-ā-dem tuḥfe olsun
 Olasız ḳadrıla eflāke vāşıl

Dīger

3136. Du‘ālar kim zurūf-ı ḥarfe şıgmaz
 Lisān ta‘bīr idüp bulmaz nihāyet

3137. Bu dā'iden ğubāra tuḥfe olsun
Ola maḳdūruñuz aḳṣā-yı ğāyet⁸⁵²

Dīger

3138. Du'ālar kim bulunmaz ḥadd u pāyān
Beyān u şerḥla bulmaz tamāmı
3139. Bu dā'iden ṭapuña tuḥfe olsun
Revānuñ görmesün rûy-ı ğarāmı

[B 114a, P 80a]⁸⁵³

Dīger

3140. Du'ālar kim şemīm-i selvet ile
Meşām-ı cānı eyleye mu'aṭṭar
3141. Resūl-i behcetile tuḥfe olsun
Ola çeşm-i şafā dāyim münevver

Dīger

3142. Du'ālar kim şemīm-i cān-fezāsı
Mu'aṭṭar ide ḳudsīler meşāmın
3143. Bu dā'iden cenāba tuḥfe olsun
Müyesser idesiz tā ki merāmın

Dīger

3144. Du'ālar kim füyüz-ı dil-peżīri
Mükemmel eyleye esbāb-ı ḥaṭṭı

⁸⁵² maḳdūruñuz: ma'zūrunuz P.

⁸⁵³ P'de 89a'dadır.

3145. Resûl-i raġbetile tuĥfe olsun
Küşāde ide dāyim bāb-ı ĥaṭṭı

Dīġer

3146. Du‘ālar kim bahār-ı dil-güşāsı
Getüre murġ-ı eşvākı figāna

3147. Hevā-yı kāġıdıla tuĥfe olsun⁸⁵⁴
Şafāñuz ola āfāka fesāne

Dīġer

3148. Du‘ālar nüshā-i iĥyā mu‘ādil
Şafā-endüz olup ħalb-i ĥazīne
3149. Bu dā‘īden ola tuĥfe dem-ā-dem
İrişüñ ħadrla çarĥ-ı berīne

[B 114b]

Dīġer

3150. Du‘ālar nüshā-i Dāvūd-mānend
Ṭuyūr-ı şevkı eyleye mücāvib
3151. Bu dā‘īden hemīşe tuĥfe olsun
Cevāba olasız şāyed murāġıb

Dīġer

3152. Du‘ālar kim şafā-yı şafvetle
Mücellā eyleye mir’āt-ı cānı
3153. Zūrūf-ı midĥatile tuĥfe olsun
Ola mümted sürūruñuz zamānı

⁸⁵⁴ kāġıdıla: kāġıd ile P.

Dīger

[P 80b]⁸⁵⁵

3154. Du‘ālar kim nesīm-i şıdk-ı şāfī
Muşaffā ide ıudsīler ıulūbın⁸⁵⁶
3155. Resūl-i midḥatile tuḥfe olsun
Bu dā‘īnūñ ııluñ zāyıl kürūbın⁸⁵⁷

Dīger

3156. Du‘ālar kemāl-i şıdk-ı şāfī⁸⁵⁸
Kabūline ola şādık nişāne
3157. Resūl-i kâğıdıla itdüm ihdā
Huzūra ‘arz-ı ḥālīçün bahāne

Dīger

3158. Du‘ālar kim ağızdan ııkımadın tā
İşide *festecebnāhā* nidāsın⁸⁵⁹
3159. Şemīm-i feyz-i bī-enbāzi ile
Muẓā‘if ide ıudsīler şafāsın

[B 115a]

3160. Du‘ā-gūdan dem-ā-dem tuḥfe olsun
Hemīşe muḫbil ü maḫbūl olasın

⁸⁵⁵ P’de 89b’dedir.

⁸⁵⁶ şıdk-ı şāfī: şıdk u şāfī P.

⁸⁵⁷ zāyıl: zā’il P.

⁸⁵⁸ şıdk-ı şāfī: şıdk u şāfī P.

⁸⁵⁹ “Biz de kabul ettik.”21/Enbiya/88

Dīger

3161. Taḥiyyet-nāme berg-i sebzi dāyim

Ter ü tāze olup feyż-i du‘ādan⁸⁶⁰

3162. Huzūr-ı kām-yāba ola mühdā

Zurūf-ı sıdqla dest-i şabādan⁸⁶¹

Dīger

3163. Du‘ālar kim riyāz-ı ḥuld-āsā

‘Uyūn-ı nāzıra vire feraḥlar⁸⁶²

3164. Resūl-i midḥatile tuḥfe olsun

Derūnuñdan ırağ ola teraḥlar

Dīger

3165. Du‘ālar kim nesīm-i şubḥ gibi

Derūn-ı cāna sevḳ ide şafālar

3166. Berīd-i midḥatile tuḥfe olsun

Mülevven ola tā bāğ-ı velālar

Dīger

3167. Du‘ālar kim na‘īm-i ḥuld gibi

Nihāyetden ola fāriğ mü’ebbed

3168. Du‘ā-gūdan dem-ā-dem tuḥfe olsun

Maḳām-ı devletüñ ola muḥalled⁸⁶³

⁸⁶⁰ -P.

⁸⁶¹ -P.

⁸⁶² nāzıra: nāzır P.

⁸⁶³ devletüñ: dil-güşā P.

[P 81a]⁸⁶⁴

Dīger

3169. Du‘ālar kim fütūh-ı dil-güşāsı
Küşāde eyleye rüy-ı şafāyı

[B 115b]

3170. Resūl-i himmetile tuḥfe olsun
Bulasız dāyimā mecd ü bahāyı

Dīger

3171. Du‘ālar kim nevā-yı dil-pezīri
Ṭuta āfākı sāz-ı dil-güşā-veş
3172. Du‘ā-gūdan hemīşe tuḥfe olsun
Cenāb-ı Ekrem’e müşk-i Hıtā-veş

Dīger

3173. Du‘ālar kim cemāl-i ḥūr-mānend
Ḳuşūr u ‘aybdan ola müberrā
3174. Resūl-i ‘izzetile tuḥfe olsun
Kederden ḥāṭıruñ ola mu‘arrā

Dīger

3175. Du‘ālar kim gül-i cennet müşākıl
Vire būy-ı maḥabbetden ḥaberler
3176. Şihāf-ı selvetile tuḥfe olsun
Ziyāde ola rūḥānī eşerler

Dīger

⁸⁶⁴P’de 12a’dadır; himmetile: behcetile P.

3177. Du‘ālar kim niḡām-ı rūḡ-baḡsı
‘İḡām-ı bāliye virür ḡayātı
3178. Du‘ā-gūdan dem-ā-dem tuḡfe olsun
Bulasız ḡadrle dāyim ṡebātı⁸⁶⁵

Dīger (Fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ül)

3179. Hümā-yı hevā-yı du‘ā-yı velā
Zülāl-i kemāl-i ṡenā-yı ṡafā

[B 116a]

3180. ṡala sāye fark-ı himem efsere
Demāḡ-ı mizāca ruṡūbet vire

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3181. Zer-i cenāḡ-ı du‘ā-yı feraḡ-fāl
Sīm-i sāḡ-ı ṡenā-yı ‘anḡā-bāl
3182. ṡāyir olup hevā-yı selvetden
Vārid olsun feḡā-yı ṡevketden

[P 81b]⁸⁶⁶

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3183. Du‘ālar kim mūhennā ide ‘īdi
Mūheyyā eyleyüp ‘İṡ-i sa‘īdi
3184. Bu dā‘īden ṡapuña tuḡfe olsun
Derūn-ı ḡāṡıruñ ṡevḡıla ṡolsun

⁸⁶⁵ ḡadrle dāyim ṡebātı: dāyimā ḡadr ü ṡebātı P.

⁸⁶⁶ P’de 12b’dedir.

Dīger

3185. Du‘ālar kim hūlūş-ı iştigāyı
Ola meşhūd ervāh-ı mu‘allā
3186. Huşūş-ı şıdk-ı istid‘ā-yı cāhı
Ola ma‘lūm efrād-ı aḥibbā
3187. Cenāb-ı ḥazret-i sāmī mekāna
Ola tuḥfe bu dā‘īden huşūşā

Dīger

3188. Du‘ālar kim şafā-yı inşirāhı
Ola ma‘hūd aşḥāb-ı maḥabbet
3189. Bu dā‘īden dem-ā-dem tuḥfe olsun
Şu resme kim ider erbāb-ı ḥācet

Dīger (Mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün/fe‘ülün)

[B 116b]

3190. Levāmī‘-i da‘vet ü cevāmī‘-i midḥāt
Fevāşıl-ı ḥademāt ü celāyil-i berekāt⁸⁶⁷
3191. Bu bendeden ola tuḥfe ḥayāt-ı iḳbāle⁸⁶⁸
Hemīşe tā ki ṭura yir felek ide ḥarekāt⁸⁶⁹

Dīger (Mefā‘īlün/mefā‘īlün/fe‘ülün)

3192. Du‘ālar kim ola ḥalī‘ü’l-‘izār
Şenālar kim ola menī‘ü’l-menār

⁸⁶⁷ celāyil: celā‘il P.

⁸⁶⁸ ḥayāt: ḥabāb P.

⁸⁶⁹ yir: bir P.

3193. Olup tuhfe-i dā'ī-i bī-riyā

Ola ḥazrete dā'ī Kibriyā

Dīger

3194. Du'ālar kim şemīm-i cān-fezāsı

Mu'aṭṭar ide ḳudsiler meşāmin

3195. Bu dā'iden cenāba tuhfe olsun

Müyesser idesiz tā ki merāmın

Bu Kıt'alar Ba'z Vācibü'r-re'āyā Kimselere Ta'zīm ü Tekrīm-i bī-Encām İle Tazarru'-nāme İrsāl Eylemek Ser-nāmeleridür⁸⁷⁰

[P 82a]⁸⁷¹

(Mefā'ilün/fe'ilātün/fe'ilün)

3196. Du'ālar kim ola tazarru'-nümün

Şenālar kim ola tevaḳḳu'-füzün⁸⁷²

(Fe'ülün/fe'ülün/fe'ülün/fe'ül)

3197. Berīd-i şabāyla irsāl idüp

Uḥuvvet şafāsını hoş-ḥāl idüp

3198. Şürū' eyleyüp 'arz-ı ḥāle tamām

Du'ā eylerem devlete ber-devām

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3199. Ed'īye-i sāmiye-i bī-şumār

Eşniye-i nāmīye-i dūr-nişār

⁸⁷⁰ Eylemek: İtmek P.

⁸⁷¹ Bu sayfa P'de 11a'dadır.

⁸⁷² 3196-3201. beyitler P'de 11a'dadır.

[B 117a]

3200. Vārid ola ḥazrete bu bendeden
Tā müteʿākib ola leyl ü nehār
3201. Eylemeñüz bizi ferāmūş size
Tā ki ola devletüñüz pāyidār

Dīger

[P 82b]⁸⁷³

3202. Edʿīye-i fāyiḥa-i bī-naẓīr
Eşniye-i lāyiḥā-i dil-peẓīr
3203. Fāyiz olup mebniʿ-i iḥlāşdan
Ḥurrem ola feyzi ile her zāmīr⁸⁷⁴
3204. Bağçe-i şafvete cārī olup
Tāze ola reşḥi ile cümle yir
3205. Rüste olup gülleri cümle tamām
Rāyiḥası ide meşām-ı ʿıṭīr
3206. Tuḥfe ola ḥazretüñe ber-devām
Tuḥfe-i müzcāta fakīr ü ḥaķīr
3207. Lutfuñ ile eyleyüp anı kabūl
Ḥāk-i derüñ eyle burına(?) ʿabīr

Dīger

3208. Edʿīye-i cāmiaʿ-i pūr-bahā
Eşniye-i lāmiaʿ-i bī-riyā

⁸⁷³ P'de 11b'dedir.

⁸⁷⁴ fāyiz: fāʾiz P.

3209. Tuḥfe ola ḥazret-i pür-miknete
Olmaya eksük mededi dāyimā⁸⁷⁵
3210. Bu durur i'lām-ı merām-ı faḫīr
Olmaya maḥrūm-ı nevāl ü 'aṭā
3211. Şufre-i iḥsānuña mihmān olup
Dā'ī ola devlete olunca tā

Dīger (Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

[B 117b]

3212. Du'ālar kim bulınmaya 'adīli
Kemāl-i midhatüñ ola delīli
3213. Ḳabūl itmeye encām u nihāyet
Şadīḳa ḥoş-ḥıṣāl ide ḥalīli
3214. Ola cāmi' cemi'-i ḥayr u berr
Daḥı ḥāzib ola luṭf-ı celīli
3215. Me'ali ola istid'ā-yı rif'at
Daḥı müş'ir ola zıkr-i cemīli⁸⁷⁶
3216. Bu dā'iden hemīşe tuḥfe olsun
Ferāmūş eylemek işbu zelīli
3217. Şifā virüñ elemden ḥaṭırına
Dem-ā-dem yād idüben bu 'alīli

Dīger⁸⁷⁷

⁸⁷⁵ dāyimā: dā'imā P.

⁸⁷⁶ rif'at: devlet P.

⁸⁷⁷ 3218-3221. beyitler P'de 13a'dadır.

3218. Du‘ālar kim bulunmaya nazīri

Tazarru‘da daḥı bāb-ı şafāda

3219. Ola gün gibi rūşen şıdkı anuñ

Riyāyla du‘ādan ola sāde

3220. Bu dā‘iden hemīşe tuhfе olsun

İrişdüre şabā şubḥ u mesāda

3221. Du‘ā olur faķīrūñ armaġanı

Kerem gibi ḥuzūr-ı aġniyāda

Dīger⁸⁷⁸ (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3222. Pürsiş-i bīmār-ı ġam mektübına ‘unvān olan

Ed‘iye çünkim ḥuzūr-ı Ekrem’e vāşıl olan⁸⁷⁹

3223. Tercemān-ı nāme bizden naķl idicek tesliye

Luţf-i fāyıkdan recāmuz ‘afvdur ḥāşıl ola

3224. Ḥāţır-ı āyīne ‘ayinūñ nedür ḥālī ‘aceb

Bu kederler Ḥaķ ‘ināyet eyleyüp zāyil ola

Dīger⁸⁸⁰ (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3225. *Ḳad da‘venā bi-safveti’l-bāl*

İltihāfen be-meclis-i ‘ālī⁸⁸¹

3226. *Vaķteşurnā bezāk be-ġāyet ān*

Ne taḥallüş be-muķtezū’l-ḥāl⁸⁸²

⁸⁷⁸ 3222-3224. beyitler P’de 13a’dadır.

⁸⁷⁹ ḥuzūr: cenāb P.

⁸⁸⁰ 3224 ve 3225. beyitler B nüshasında 117b derkenarında, P nüshasında [82a] 11a’dadır.

⁸⁸¹ “Kalbimizin saflığıyla çağırarak yüksek meclisinize ithaf ettik.”

⁸⁸² “Bununla yetinerek kısa kestik ve halin gereğine uygun olarak burada bitirdik.”

[B 118a]

Dīger⁸⁸³(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

3227. Du'ālar kim şemīm-i cān-fezāsı
Mu'aṭṭar ide ervāḥuñ meşāmın
3228. Ola miftāḥı iḥlāş-ı tazarru'
Tamāmı müşk-i ḥām ide ḥitāmın

[P 83a]⁸⁸⁴

3229. Me'ali ola ifrāṭ-ı tavaḳḳu'
Cenāb-ı ḥazretüñ 'ömri devāmın
3230. Recā olan budur şān-ı keremden
Ḳabül idüp du'ā-gūyuñ selāmın
3231. Kemāl-i i'tinā vü luṭfuñuzdan
Dirīğ itmek şafā peyki peyāmın⁸⁸⁵

Dīger (Fe'ülün/fe'ülün/fe'ülün/fe'ül)

3232. Du'ālar ki ola nücūm-irtisām
Senālar ki ola süreyyā-nizām⁸⁸⁶
3233. Ḳalem sebt idüp nāme-i behcete
Ola tuḥfe bizden size ber-devām
3234. Du'ā-gū-yı muḥliş murādı budur
Ki maḡbūṭ oluñ baḥtla *ve's-selām*

⁸⁸³ 3227 ve 3228. betiyler P'de [82b] 11b'dedir.

⁸⁸⁴ P'de 13a'dadır.

⁸⁸⁵ i'tinā: i'tibār P.

⁸⁸⁶ ki: kim P; ki: kim P.

Dīger⁸⁸⁷ (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3235. Tuḥfe-i meclis-i şerīf ü refī‘
Eyledüm bir du‘ā-yı bī-şānī
3236. Ya‘nī itdüm şenā dil ü cāndan
Bī-bedel hemçü dürr-i ‘ummānı
3237. Līkin ol gevher-girān bahā
Mūrdan tuḥfedür Süleymān’ı
3238. Vaşf-ı ḫālüm şorarsañuz biliñüz
Göñlümi gevher-i şafā kānı

Dīger⁸⁸⁸

3239. *Mi ferestem be-dost-ı peyk selām*
Goftem ey kāş-i men be-to budem
3240. *Goft farķi ne-bud bā-men ü to*
*Saḫnişrā be-cān bişnev-i dem*⁸⁸⁹

[B 118b]

3241. Ğāyeti olmamağın eşvākuñ
İḫtişār eyledüm bu beytānı

[P 83b]⁸⁹⁰

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

⁸⁸⁷ Bu şiir P’de 13a’dadır.

⁸⁸⁸ Dīger: Fārisī P; 3239 ve 3240. beyitler B’de 118a’nın derkenarında, P’de ise [82a] 11a’dadır.

⁸⁸⁹ “Dosta selam ulağı gönderiyorum. Dedim ki keşke ben senle olsaydım. Dedi ki aramızda mesafe yok. Sözüñü can kulağı ile dinledim.”

⁸⁹⁰ P’de 13b’dedir.

3242. Beşâşet hâmesi itdügi imlâ
Sa‘âdet-nâmeye olınan inşâ
3243. Du‘â-yı bā-şafâ vü ğam-zidâlar
Senâ-yı hoş-nümâ vü dil-güşâlar
3244. Resûl-i şıdkla olduğda mühdâ
Budur ihlâşla olınan inhâ

Dîger

3245. Du‘âlar kim nesîm-i dil-güşâsı
Bitüre gülşen-i selvetde güller
3246. Şemîm-i feyz-i bî-enbâzi ile
Şafâ kesb eyleye cânlar gönüller
3247. Cevâb-ı hoş-edâya bā‘is olup
Gönül den gönle açıla yollar
3248. Bu dâ‘iden hemîşe tuhfe olsun
Tarab dest-i cilâ dâyim dühuller
3249. Feraḥ-nâk olasız her dem cihânda
Tenâvül itmedin cismânî müller

Dîger

3250. *Ferestem-nâme-i bā-şıdk-ı rag̃bet*
Mu‘anven bā-hulûş-ı şart-ı iblâğ⁸⁹¹
3251. *Muşaddar bā-kemâl-i ‘özl-i taḫşîr*
Mücellâ bā-cemâl-i luṭf-ı esbâğ⁸⁹²

⁸⁹¹ “Ulaştırılsın diye Büyük bir meyl ile üstünde unvanı olan, bir mektup yollarım.”

⁸⁹² “Kusurdan af dilemeyle başlarım, süslü iyilik ve güzelliklerle bitiririm.”

3252. *Mu‘allā ez-vuṣūl-i fikr ü idrāk*
*Müheyyā der-ḳabūl-i emr-i ifrāḡ*⁸⁹³

[B 119a]

Dīger

3253. *Nibiṣtem-nāme-i bā-‘acz ü taḳṣīr*
*Be-‘unvāneṣ du‘ā-hā geṣte taḥrīr*⁸⁹⁴
3254. *Muṣaddar bā-fünūn-ı şıdk u ihlāṣ*
*Müzeyyen bā-kemāl-i luṭf-ı tevḳīr*⁸⁹⁵

Dīger⁸⁹⁶ (Mef‘ülü/fā‘ilātün/mef‘ülü/fā‘ilātün)

3255. *Gül-deste-i du‘ā kim büy-ı şafā götürür*
Tuḥfe ola hemīṣe dā‘ī-i bī-riyādan
3256. *Bu bendeyi dem-ā-dem dūr itme ḥāṭıruñdan*
Tā ki müyesser ola her ḥācetüñ Ḥudā’dan

Dīger⁸⁹⁷ (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3257. *Du‘ālar kim olup nāṣī şafādan*
Ola mülhem cenāb-ı Kibriyā’dan
3258. *Menāṣīr şiyem-i tuḡrāsı olsun*
Ki nāzil ola ol fevḳa’l-‘adeden

Dīger⁸⁹⁸ (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

⁸⁹³ Bu üç beyit P’de 96b’dedir.

⁸⁹⁴ “Üstünde türlü türlü dualar yazılı, hep kusurlu bir mektup yazdım.”

⁸⁹⁵ “Hürmet, vakar ve güzelliklerle süslü, sadakat, samimiyet fenleriyle başlar.”

⁸⁹⁶ Bu kıt’a: -P.

⁸⁹⁷ Bu kıt’a: -P.

⁸⁹⁸ -P.

3259. Şol du‘ālar kim fütūḥ-ı cāvidandandur ḥaber

Ol şenālar kim şafā-yı ḥaṭṭ-ı cāndandur eṣer

3260. Tuḥfe olsun bu aḥibbādan cenāba dāyimā

Tā maḥabbet ḥāṭırında ḳalmaya aṣlā keder

Dīger⁸⁹⁹

3261. Şol du‘ā-yı ḥoş-edā vü kāmili’l-iḥlāş kim

Ḥazret-i pīr mevhibet ihdāsına lāyık ola

[P 84a]⁹⁰⁰

3262. Tuḥfe olsun dāyimā bu bendeden ol ḥazrete

Tā ‘ināyet nazrasıyla bu gedā fāyık ola

[B 119b]

Dīger

3263. Nāme-i nüzhet-nümā inşāsına ‘unvān olan

Ḥāme-i selvet-güşā imlāsına burhān olan

3264. Şol du‘ādur kim ola reyb ü riyādan pāk u şāf

Ol şenādur kim biri ola murādın bī-ḥilāf

Dīger

3265. Nāmenüñ maẓmūnına zīnet virür inşā-yı ḥūb

Nitekim elfāzına şüret virür imlā-yı ḥūb

3266. Bu ikisi olmayıcaḳ nāme olur bār-ı dil

İkisi daḥı gerekdür ba‘dezān imzā-yı ḥūb

⁸⁹⁹ -P.

⁹⁰⁰ P’de 14a’dadır.

Ba‘z-ı Ser-nāmelerdür Ki bî-Tekellûf ve Lâubâlî-meşreb⁹⁰¹ ve ‘Ârîf-ţab‘ ve Müşkeşef-
hûy ve Pāk-mezheb Olan Aḥbāb-ı İnbisāţ-ı İntisāba Perde-i Tekellûf Merfû‘ Olduğın
İşrāb İtmek Üzere Rindāne Takrîr-i Merām ve Tevķîr-ı Peyāma Şürû‘ Olinmak İş‘ār İder
(?)

3267. *Tuḥfe-i meclis-i vasi‘ü’l-luţf*

*Ḥayr-du‘ā ez-ser ḥuḍū‘em nîst*⁹⁰²

3268. *Girye-i der-ḥānı u kerem rānı*

*Der-reḥt-ḥaber-i peyrev-gū ğam nîst*⁹⁰³

Dîğer (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3269. Tekellüfdür hemîşe münşiyāna

Vazîfe eylemek naķş-ı du‘āyı

3270. Lisān-ı ḥāl-i ḥod eyler kifāyet

Edā itmekde mersûm-ı şenāyı

[B 120a]

3271. Olup gāhî mu‘āmil bî-mübālāt

Levendāne idelüm merḥabāyı

3272. Şürû‘ idüp hemān i‘lām-ı ḥāle

İdelüm çevķ-ı iḥbāra şalāyı

Dîğer (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

⁹⁰¹ Lâubâlî-meşreb ve ‘Ârîf: Lâubâlî-meşreb ‘Âlî vü ‘Ârîf P.

⁹⁰² Ḥayr: Her P; “*Lutfu geniş meclise hediye, tevazuyla hayır duadan gayrı değildir.*”

⁹⁰³ Çevirilemedi.

3273. Aşfiyā meslegine sālİK olup

‘Ādet ü resmi terk idelüm⁹⁰⁴

3274. Şarṭ-ı medḥ ü şenāyı terk idüp

Aşl-ı maḳşūd olanı söyleyelüm

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

[P 84b]⁹⁰⁵

3275. Lāubālī rindler üslübını

Eyleyüp gāhī ri‘āyet bī-riyā

3276. Bī-tekellüf idelüm söze şürü‘

Yazmadan siz nāmeye resm-i du‘ā

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3277. Ehl-i ḥāl aşlını ri‘āyet idüp

Terk-i ‘ādāt-ı kıyl u ḳāl idelüm

3278. Şarṭ-ı naḳş-ı du‘ā gözetmeyelüm

Belki i‘lām-ı ḥasb-ı ḥāl idelüm

Du‘ā-nāme (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3279. Şehāmet beyzasınıñ şeb-çerāğı

Zuhūra geldügi şevḳ ü sürūra

3280. Mübārek-bād ‘unvān-ı du‘ālar

Çekilüp medḥle ‘izz-i ḥuzūra

3281. Merāmuñ ‘arzına olduḳda nevbet

Budur şevḳ olınan semt-i ḥubūra⁹⁰⁶

⁹⁰⁴ Vezin bozuktur.

⁹⁰⁵ P’de 14b’dedir.

⁹⁰⁶ B’de derkenardadır.

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3282. Naķş-ı resm-i du‘āyı terk idüp

Tābi‘-i ma‘şer-i şafā olalum

3283. Halka şalup rüsüm u ‘ādātı

Şāri‘-i defter-i velā olalum

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

[B 120b]

3284. Taḥiyyet-nāme ‘unvānını dāyim

Tekellüfden durur itmek ri‘āyet

3285. Tevaķķuf gösterür çünkim tekellüf

İşāret ḥod ider ehl-i kifāyet

3286. Rüsüm-ı ‘ādeti terk eyleyelüm

İdüp ki inbisāt üzre ḥikāyet⁹⁰⁷

3287. Hemān maķşūd olanı idüp i‘lām

Görelüm nicedür şükr ü şikāyet⁹⁰⁸

Dīger⁹⁰⁹

3288. Tekellüfden olur her def‘ā ihdā

İdelüm gāh dervīşāna icrā

3289. Taḥiyyet şartını ya‘nī idüp terk

Söze ḥavz eyleyelüm bī-muḥābā

Dīger⁹¹⁰

⁹⁰⁷ -P.

⁹⁰⁸ -P.

⁹⁰⁹ 3288-3299. beyitler -P.

⁹¹⁰ 3290-3291. beyitler -P.

3290. Taḥiyyet şartını dāyim gözetmek

Tekellüf resmin icrā eylemekdür

3291. Tekellüf perdesi çün ola merfū^c

Rüsüm u ‘örfden geçmek gerekdür

Dīger⁹¹¹

3292. Tekellüfdür du‘ā resmi hemīşe

Ne lāzım gözlemek yārān tekellüf

3293. Tekellüf resmini terk eylemek yek

Gözetmez ma‘şer-i ‘irfān tekellüf

Müfredāt-ser-nāmelerdür Ki Kimi Rindāne Kimi ‘Ārifāne ve Ba‘z-ı Ekābirāne ve Bir

Mikdārı Dervīşāne Evāyil-i Mekātibe Derc Olınup Ba‘de Maḫşūda Şürū^c Olınur⁹¹²

[B 121a]

3294. *Du‘ā-yı ḥāric ez-ḥadd-i kifāyet*

Selām-ı zāyid ez-vaşf-ı nihāyet⁹¹³

Dīger

3295. *Selām-ı sālīm ez-noḫşān-ı ḡāyet*

Du‘ā-yı fārī^c ez-ḥadd ü nihāyet⁹¹⁴

Dīger

⁹¹¹ 3292-3293. beyitler -P.

⁹¹² -P.

⁹¹³ “Sayılamayacak kadar çok dua [ve] anlatılamayacak kadar çok selam.”

⁹¹⁴ -P; “Tüm eksikliklerden münezzeh bir selam [ve] sayıya, sınıra gelmeyecek derece bir dua.”

3296. *Selām-ı sālīm ez-noḵsān-ı itmām*

*Du‘ā-yı ḥālī ez-ḥüsrān-ı ilām*⁹¹⁵

Dīger

3297. *Selām-ı sālīm ez-‘ayb-ı mümārāt*

*Du‘ā-yı ḥāfiẓ ez-ālām u āfāt*⁹¹⁶

Dīger

3298. *‘İzār-ı şāhid-i naḵş-ı taḥiyyāt*

*Tekellüf gūnesinden sāde yegdür*⁹¹⁷

Dīger

3299. *Lisān-ı ḥāmeden olan du‘ālar*

Zi-cān-ı cānla olandur evlā

Dīger

3300. *Maḥabbet-nāmenüñ dībācesini*

Du‘ā-yı bāṭını itmekdür evlā

Dīger

3301. *Taḥiyyet-nāme ‘unvān-ı du‘ādan*

Ḳuşūr-ı ‘acz i‘lāmıdur evlā

[B 121b]

Dīger

3302. *Fem-i nāmıyla itmekden du‘āñı*

Lisān-ı ḥālle itmekdür evlā

⁹¹⁵ -P; “Bitme noksanından hāli bir selam, yorma hüsrânından hāli bir dua.”

⁹¹⁶ -P; “Her türlü kusurlardan arı bir selam, kaza belalardan koruyacak bir dua.”

⁹¹⁷ -P.

Dīger

3303. Du‘ā resmin mūrā‘āt eylemekde
Kuşūr u fakr ‘arz itmekdür evlā

Dīger

3304. Nuķūş-ı nāmenüñ resm-i du‘āsı
Nigār-ı Mānī gibi sāde yegdür

Dīger

3305. Du‘ā vü medḥ ihdā eylemekden
Sebīl-i fakra sālīk olmaḥ evlā

Dīger

3306. Taḥiyyāt u senā naḳş eylemekden
Lisān-ı ḥālle itmek yeg el-ḥaḳ

Dīger

3307. Du‘āyı kāğıda yazmağdanısa
Lisān-ı şıdḳla zıkr itmek evlā

Dīger

3308. Senā de‘bin mü‘eddī eylemekde
Sülūk-ı rāh-ı ‘öḫr evlādur el-ḥaḳ

Dīger

[B 122a]

3309. Tazarru‘-nāmenüñ dībācesini
Du‘ā-yı cānla bed eylemek yeg

Dīger

3310. Taḥiyyet tuḥfesinüñ gelūsundan
Süleymānī olup geçmek revādur

Dīger

3311. Taḥiyyāt u du‘ā naḡş eylemekden
Süleymānī olup geçmekdür evlā

Dīger

3312. Du‘ānuñ şāhidi ey maṭlab-ı cān
Niḡāb-ı külfesiz olmak yeg ancak

Dīger

3313. ‘Arūs-ı nāmenüñ zīb-i du‘āsı
Ḥudā’yı yüzden olmak bihterüñdür(?)

Dīger

3314. Du‘ā şehbāzını şalmaḡda şayda
Kitābet ribḡa sensiz bihterüñdür

Dīger

3315. Du‘ā murḡın uçurmaḡda havāya
Muḡayyed olmamaḡ esnebdür el-ḡaḡ

Dīger

3316. Taḥiyyet tuḡfesinüñ ‘uhdesinden
Gelinmez çün kemāhī ‘acz yegdür

[B 122b]

Müfred

3317. Taḥiyyet tuḡfesin ‘arz eylemekden
Ṭarīḡ-ı ‘acze gitmek yegrekdür

Dīger

3318. Du‘āyı kāḡıda naḡş eylemekden
Göñül ağzında vird idinmek evlā

Dīger

3319. Selāmı kâğıda burmağdanısa

Dehân-ı cânla itmek yeg ola

Dîger (Fe‘ilâtün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3320. *Külfe-i tuhfe-i du‘ā vü senā*

Ne-büved şart pîş-i ehl-i şafā⁹¹⁸

Dîger

3321. *Tuhfe-i kân be-dest men bâşed*

Cüz du‘a nîstem fakîrâne⁹¹⁹

Dîger

3322. *Cüz du‘ā nîst tuhfe-em vān hem*

Pür-kušûr u fütûr u lâyıķ ne⁹²⁰

Dîger (Fā‘ilâtün/fā‘ilâtün/fâilâtün/fā‘ilün)

3323. *Tuhfe-i kez men be-nezd-i yâr-ı cân mürsel buved*

Cüz duā-yı devlet ü iķbāl nāyed ber-zebān⁹²¹

Dîger (Fe‘ilâtün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

[B 123a]

3324. *Tuhfe-i turfe-i du‘ā vü senā*

Cüz be-resm-i huzû‘ ne-nevîsem⁹²²

Dîger

⁹¹⁸ “Dua ve sena hediyesi, şafa ehli nezdinde şart değildir.”

⁹¹⁹ “Eğer elimde hediye madeni olsaydı, naçizane duadan başka hediye olmazdı.”

⁹²⁰ “Benim duadan gayrı bir hediyem yok, o da zayıf ve kusuru çok sana layık değil..”

⁹²¹ “Dilimle onun şansına talihine dua ederim. Bu benden taraf yare gidebilecek tek hediyedir.”

⁹²² “Güzel dua ve sena hediyesini tevazu göstermeden yazmam.”

3325. *Tuḥfe-i meclis-i kerīm ü refīʿ*

*Cüz duʿā nīstem pezirāyī*⁹²³

Dīger

3326. *Tuḥfe-i meclis-i hümāyūn-fāl*

*Ber-güzār-ı duʿā ferestādem*⁹²⁴

Dīger (Feʿilātün/feʿilātün/feʿilātün/feʿilün)

3327. *Tuḥfe-i mūr be-dīvān-ı Süleymān ne-buved*

*Cüz niyāz ez-ser-i ʿacz ü reviş ez-rāh-ı hüzū*⁹²⁵

Dīger (Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

3328. *Tuḥfe-i meclis-i şerīf ü münīf*

*Berg-i sebz duʿā ferestādem*⁹²⁶

Dīger

3329. *Tuḥfe-i meclis-i laṭīf ü şerīf*

*Cüz duʿā vü hüzū-ı bergem nīst*⁹²⁷

Dīger

3330. *Tuḥfe-i meclis-i ʿazīm ü kerīm*

*Cüz nişār-ı duʿā-yı devlet nīst*⁹²⁸

Dīger

3331. *Tuḥfe-i meclis-i ḥaṭīr ü kebīr*

*Cüz duʿā vü şenā ne-dānistem*⁹²⁹

⁹²³ “Cömert ve yüce meclisin hediyesini dua olmaksızın kabul etmem.”

⁹²⁴ “O kutlu meclisin hediyesini dualarla birlikte gönderdim.”

⁹²⁵ “Süleyman divanına gidecek karıncanın götüreceği hediye acziyetinden bir niyaz, tevazuyla gitmekten gayrısı değildir.”

⁹²⁶ “O latif ve yüce meclise hediye olarak yeşil yaprakta dua yolladım.”

⁹²⁷ “O latif ve yüce meclise hediye yeşil yapraklı duadan gayrı değil.”

⁹²⁸ “O azim ve kerim meclisin hediyesi iyi talih duasından gayrı değil.”

⁹²⁹ “O yüce mertebeli meclisin hediyesini, dua ve sena etmekten gayrı bilmedim.”

[B 123b]

Dīger

3332. *Tuḥfe-i meclis-i refī' ü vasi'*
*Cüz niyāz u du'ā nişārem nīst*⁹³⁰

Bu Müfredāt Ekābir Mekātibine 'Unvān Yirine Yazılır⁹³¹

(Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3333. Feth ü zafer tıfl u tufeylüñ ola
Yümn ü himem rehber-i ḥaylüñ ola

Dīger

3334. Her zafer ü fevz saña rām ola
Devletüñüñ kāyidi eyyām ola

Dīger (Mefā'ilün/mefā'ilün/fe'ülün)

3335. Su'ūdātuñ ola te'sīri cāvid
Vifāk-ı ḥātır-ı mağbūtü'l-iqbāl

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3336. Ḥāliyā gönülün murādı üzere olup ḥāl-i devr
Baḥtla iqbāl ola müstaḳbel-i 'ömre ḳarīn

Dīger

3337. Ḥāl-i istikbālün olsun ḥāl-i mazīde sa'īd
'Āyid-i baḥt u sa'ādet dāyimā olsun mezīd

Dīger

⁹³⁰ “O ulu ve büyük meclise hediye dua ve niyaz yollamaktan gayri değil.”

⁹³¹ -P.

3338. Baht u devlet hāliyā dil-h'āhdur cāvid ola

Dağı iqbāl ola istiqbāl üzere dāyimā

Dīger

[B 124a]

3339. *Hāl-i istiqbāl-i devlet zāyed ez-māzī boved*

Māzī vü müstaḳbel ü hālet şevved behbūdeg⁹³²

Dīger

3340. Her celālet kim ola taḳdīr-i Hāḳḳ'a muntabık

Ḳadrinüñ dīvānına zīnet virüp 'unvān ola

Dīger

3341. Baht u devlet yümn ü rif'at saña ḥıdmetkār ola

Tā ki yirler sākin olup āsumān devvār ola

Dīger

3342. Cāh u miknet faḥr u şevket çākerüñ olsun müdām

Yirler ü gökler ṭurup döndükçe s̱abit ber-devām

Dīger

3343. Dāyimā iqbāl u devlet ber-merām u ber-mezīd

Şevket ü baht u sa'ādet her zamān olsun cedīd

Dīger (Mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün)

3344. Celāl ü ḳudretüñ olsun mü'ebbed

Kemāl-i miknetüñ olsun muḥalled

Dīger (Mefā'ılün/fe'ılātün/mefā'ılün/fe'ılün)

⁹³² “Devletin istikbalinin durumu geçmişten bellidir, geçmişin de geleceğin de şimdinin de mübarek olsun.”

3345. Zuhūr-ı kevkebe-i cāh u baht efzūn-bād

Hemīşe tā ki fezāyed şu‘ā‘-ı māh zuhūr

Bu Kıt‘alar Ta‘ziye Mektübına Muḳaddemā Tesliye İtmegiçün Yazılır⁹³³

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün)

3346. Dümū‘-ı ‘ayn-ı mātemden aḳan seyl-āb-ı hūnıla

Ġara mektūbı ‘unvānın ser-ā-ser eyledüm zengīn

[B 124b]

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3347. Eşk-i hūnīnüm midādıyla yazup ser-nāmeyi

Sürh̄le yazmış gibi rengīn-edālar eyledüm

3348. Söz hırḳat-i iltihābın size bildürmek için

Ḥasretā derdā diyü muḥriḳ nidālar eyledüm

3349. Ḥaḳ Te‘ālā bundan artuḳ virmesün āfet diyü

Çok tazarru‘lar ḳılup bezl-i fedālar eyledüm

Dīger

3350. Çeşm-i hūn-bārum midādından ġara mektūbını

Sürh̄le imlā idüp ḳan aġladum bu fūrḳate

Dīger

3351. Eşk-i çeşmüm hūn-feşānıla ġara mektūbını

Cā-be-cā rengīn idüp sūz-ı dile zemm eyledüm

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün)

⁹³³ -P.

3352. Sirişk-i çeşm hūn-efşān midād-ı sürh-veş olup

Ġara mektūbın anuñçün bu resme eyledüm rengīn⁹³⁴

Dīger (Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

3353. Midād idüp ciger ılan dem-ā-dem

Ġara mektūbın anuñla yazarum

Dīger

3354. Ciger ılan midād-ı sürh idüben

Ġara mektūbını eyledüm inşā

3355. Aña yir yir sevād-ı āhıyıla

Nişān idüp anı eyledüm imzā

Dīger⁹³⁵ (Mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün)

3356. Midād-ı eşk-i sürhile sevād-ı āh-ı derdile

Yazılmışdur 'izz-i enāma anuñçün böyle rengīndür

Dīger⁹³⁶ (Fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlün)

3357. Sürh-i eşk ü dūd-ı āhıla yazıldı bu varak

Cā-be-cā sürh ü siyāh olduğına hikmet budur

[B 125a]

Meşnevī (Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

3358. Ciger ılanı eşkile özerdüm

Ġara mektūbını andan yazardum

3359. Anuñçün böyle pür-süz oldu nāmem

Şererler saçdı evrāk üzre hāmem

⁹³⁴ Vezin bozuktur.

⁹³⁵ B'da derkenardadır.

⁹³⁶ B'da derkenardadır.

3360. Meger sihr eyledi cādū-yı hāme
Ki āteş-bār olur bu resme nāme
3361. ‘Azāyim nüshası gibi ciger-sūz
Sihām-ı merg gibi katı dil-dūz
3362. ‘İzār-ı gül-ruḥān gibi şerer-bār
Derūna nār-ı ğam gibi ider kār
3363. Kelām-ı nāyiḥa gibi pūr-āteş
Sihām-ı ḥādiṣe gibi nişān-keş
3364. Fişekdür şanasın tūmār-ı mektūb
Açılduğınca olur āteş-āşūb
3365. Veyāḥud āteşīn neyler durur ol
Üfürdükçe olur eṭrāfa mevşūl
3366. Hırām-ı āteşe beñzer hemānā
Tokunduğı gibi eyler dile cā

**Bu Ebyāt-ı Ser-nāme Tamām Olup İ‘lām-ı Ḥāl-i Bī-Melāle Şürū‘ Olındukda Īrād
Olinacaḵ Kelām u Merāmuñ Nizām-ı Selvet-fercāmıdur**

3367. Ğubār-ı pāy-ı iksīr-i murāda
Bu rüy-ı mis-veşi itdükde sūde
3368. Budur ma‘rūz-ı pā-māl-ı maḥabbet
Ḥuzūruñda olurısa sūtūde
3369. Lisān-ı pürşişile ḥāl-i zārum
Añup eyle bizi ḥazdan ğunūde

[B 125b]

Dīger

3370. Eger tevfiḵ-i Ḥaḵ olup refiḵum
Bulursam yol cenāb-ı kāmyāba

3371. Maḳām-ı miknetde ḳāyim olup

Erişem Ka‘be-i ni‘mü’l-me‘āba

3372. Külāh-ı faḥrumı atup havāya

Şükürler ideyin gelmez ḥisāba

Dīger

3373. Eger iḳbāl-i istiḳbāl iderse

Yüz uram bāb-ı miḥrāb-ı şafāya

3374. İşigüñ taşına idüp sücüdı

Olam dāḥil ‘adād-ı aşfiyāya

3375. Şafāyıla olup sa‘y-ı belīḡı

Yakīn olam maḳām-ı evliyāya

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3376. Ger lisān-ı luṭfla ḥālüm şorarsañ ey kerīm

N’olısar ḥāl-i türābuñ ebr-i Nisān’dan cüdā

Dīger

3377. Bilesin ḥālüm şorarsañ ger lisān-ı luṭfla

Ḥāl-i pervāne gibidür şem‘-i rüşenden cüdā

Dīger

3378. Ḥāl-i bālüm ger lisān-ı luṭfla mezkūr ola

Bülbül-i bī-dil gibiyem verd-i aḥmerden cüdā

Dīger

[B 126a]

3379. Ḥāl-i ḳalbüm ger beyān-ı luṭfla mezkūr ola

Yol eri ḥāl-i gibidür bedr-i enverden cüdā

Dīger

3380. Luṭf idüp ḥālüm şorarsañ bilesin ey pür-kerem
N'olısar ḥālī ğarībūñ ḥānumānından cüdā

Dīger

3381. Luṭf idüp teftiş iderseñ ḥālūmi bileñ hemān
Ḥāl-i İskender gibidür āb-ı ḥayvāndan cüdā

Dīger

3382. Ger lisān-ı ḥālle mezkūr ola ḥāl-i dilüm
Kūyınun ḥālī gibidür mihr-i raḥşāndan cüdā

Dīger (Fe'ılātün/mefā'ilün/fe'ilün)

3383. Sem'-i iḥsānıla mesmū' ola ḥāl-i şıfat
Ḥaste-i ṭākatüm derdile dermāndan cüdā

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3384. Ger zamīr-i luṭfla melḥūz ola ḥāl-i melāl
Ṭıfl-ı bī-ḳudret gibiyem ḥūb māderden cüdā

Dīger

3385. Çeşm-i himmetle eger manzūr ola ḥāl-i revān
Zerreler ḥālī gibidür mihr-i enverden cüdā

Bu Kıt'alar Ba'z-ı Ahıbbā İ'lām-ı Ḥāl İtmekde Tarıka-i İbtihāle Sālik Olmak Hükmin

Beyān İder

(Mefā'ilün/mefā'ilün/fe'ülün)

[B 126b]

3386. Nişān-ı na'l-i mihrāb-ı şafāya
Sücüd itmeyeli şāh-ı cihānum
3387. Olup pürçin-i cebīn nā-ümīdüm
Bezīpdür cümle 'ālemden bu cānum

3388. Murādum secde itmekdür kapuñda
Ki kuvvet bula cism-i nā-tüvānum

Dīger

3389. Cemālūñ görmeyelden ey ‘azīzüm
Olupdur sīne-i sūzān pür-āzār

3390. Söyündürmeziseñ luṭfuñ şuyıla
Vücūdum kül olup yanup ser-ā-ser

3391. Beni ḳandur maḳālūñ şerbetinden
*Cezāka’llāhu eyā (?)*⁹³⁷

Dīger

3392. Irağ olalı enzār-ı şafādan
Başuma giñ cihān ṭār oldı yek-ser

3393. Gice gündüz gözüüm yollar gözedür
‘Amelden ḳaldı endāmum ser-ā-ser

3394. ‘İnāyet nazresinden behre-mend it
Bu muḥtācı eyā maḥdūm-ı ekber

Dīger

3395. Sa‘ādet işiginden olalı dūr
Düşüpdür yılduzum çarḥ-ı şafādan

3396. Meṭā‘umdan meşāribden olup ferd
Elüm indirmezüm hergiz du‘ādan

3397. Yine varup sürem yüzümi yire
Murādum bu durur dāyim Ḥudā'dan

[B 127a]

Dīger

3398. Yüz urmayaldan iksīr-i murāda
Gidüp qalmanı qadr u i'tibārum
3399. Gözüm yok göricek rüy-ı cihānı
Yoluñ tozından ayru şeh-süvārum
3400. Hemān budur murādum *ya'lemallāhu*⁹³⁸
Ki sürem ḥāk-i veche iftiḥārum

Dīger

3401. Ayağuñ toprağınuñ tūtiyāsı
Gözüme olmayaldan kuḥl-i devlet
3402. Gidipdür nūr-ı ferī çeşm-i baḥtuñ
Gözüme tār olupdur rüy-ı selvet
3403. Qıluram göz açup yumup niyāzı
Müyesser ola ḥāk-i pāye qurbet

Dīger

3404. Ğubār-ı dergehüñ kuḥl-i cilāsı
Çekilmez olalı baḥtum gözine
3405. Cihāna baqmaz oldu çeşm-i cānum
Qapayup cümle ebvābı yüzine

⁹³⁸ “Allah bilir.”

3406. Hemān budur murād-ı alb-i pür-ev
Tılā ide yoluñ özine⁹³⁹

Dīger

3407. Ğubār-ı pāy-ı devlet-pāye ‘aynum
Başuma olmayaldan tāc-ı ‘izzet
3408. Uçupdur farkdan devlet hümāsı
Görinmez gözüme rüy-ı sa‘adet

[B 127b]

3409. Murād olan budur ey baht-ı cāvid
Ki manzūr ola ‘ayna kuhl-i selvet

Dīger

3410. Refī olmayalı itlerüñile
Uçupdur rem idüp murğ-ı huzūrum
3411. Mecālüm almadı hī hord u h^vāba
Seherden almadı çeşmümde nūrum
3412. Murādum budur ey bāğ-ı sa‘adet
Ki beror-dār ola kām-ı sürūrum

Müfredāt (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3413. Şārī‘-i itişāşa sālīk olup
Ka‘be-i ibtihāle yüz tıtdum

Dīger

3414. Şāh-ı rāh-ı şafāya sālīk olup
Hānāh-ı niyāza yüz tıtdum

⁹³⁹ Vezin bozuktur.

Dīger

3415. Rāh-ı şıdk-ı niyāza sālīk olup
Kıble-gāh-ı du‘āya yüz tutdum

**Bu Kıt‘alar Aḥbābuñ Kitāb-ı Belāgat-nişāb Mu‘ādili Vārid Olan Mektüb-ı Bedī‘ü’l-
Üslūbları Ta‘rīf Eylemek İle Şān-ı Fezayıl-i Burhānlarını Teşrīf İtmege Mütekeffildür**

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3416. Nāgehān irişdi bir mektüb-ı rūḥ-efzā vü ḥūb
Mürdeye cānlar bağışlar dil-pezīr inşāyla

[B 128a]

3417. Bu firāk odına yanmış cism-i ḡam-ı fersūde
Ḥāzret-i ‘İsā gibi dirgürdi ḥoş-büşrāyla
3418. Zī-kerāmet Hızr-ı ḥoş-maḡdem gibi virdi ḥayāt
Bu kara toprağa dönmiş ḥāṭıra sevdāyla

Dīger

3419. Ḥabbezā ḥoş-nāmedür bu kim ulular dirgürür
Ġālibā ‘İsī yazupdur bā-midād āb-ı ḥayāt
3420. Mu‘ciz-i ‘İsā’yıla biñ yıldan ölmüş mürdeler
Zinde olup varısa bu resmle bulur ḥayāt

Dīger

3421. Geldi bir mektüb kim inşāsı i‘cāza qarīb
Gūyiyā Hızr u Mesīḥā nefḥine hem-dem durur
3422. Āferīn elfāzına şūret viren ḥoş-lehçeye
Varısa rūḥü’l-ḡuds esrārına maḡrem durur

Dīger

3423. Geldi bir mektüb kim inşāsına şad-āferīn
Gūyiyā şīrīn-ḡadīs vuşlat-ı dilber durur

3424. Her kelāmı rūh-baḥṣā vü edāsı dil-peḫīr
Varısa rūḥü'l-ḫuds güftārına mazḥar durur

Dīger

3425. Geldi bir mektüb kim luṭf-ı edāsı bī-bedel
Gūyiyā mu‘ciz-kelām Īsī-i Meryem durur
3426. Hoş haberle ḫurrem itdi ḫāṭır-ı pejmürdeyi
Şanasın āb-ı ḫayāt-ı çeşme-i ‘ālem durur

Dīger

[B 128b]

3427. Geldi bir mektüb kim cānlar bağışlar varısa
Hızrla hem-meşreb ü Īsā’yıla hem-dem durur
3428. Gūyiyā daḥı şafādur mevşaletdür rūḥ-ı ḫuds
Bā-ḫayāt-ı cāvidānuñ sırrına maḥrem durur

Dīger

3429. Yār cānibinden gelen mektüb cāna tuḥfedür⁹⁴⁰
Ḥaṭṭ-ı rūḥından ḫaber virür kişiye dāyimā
3430. Ol sebebdan vāye-i rūḥ olur anı okımaḫ
Her kelāmından gelür emrāz-ı ḫalbe şad-şifā
3431. Her siyāhı gösterür zūlf-i nigāruñ ḫālını
Hem beyāz gül-i ‘izārından olur ṭal‘at-nümā

Dīger

3432. Vārid oldı bir kitāb-ı hoş-edā kim luṭfla
Rūḫa rāḫatlar virüp dilde ḫomaz aṣlā teraḫ

⁹⁴⁰ Vezin bozuktur.

3433. Mürdeye cânlar bağışlar ‘āşıkā vaşl-ı nigār
Geldügi gibi derûn-ı cânı itdi pür-ferah

Dîger

3434. Nüşa-i mektûb kim vârid olur aḥbâbdan
Zarar-ı cân pür-ğam u ḥaṭṭ-ı emân-ı rûḥ olur
3435. Neşr idüp itmeñ nezâre dostuñ mektûbına
Şöyledür güyâ ki biñ bâb-ı ʔarab meftûḥ olur

Dîger

3436. Nâme-i rûşen-edâ kim vâşıl oldu bu zamân
Güyyâ menşûr-ı mülk-i câvidânîdür baña
3437. Her kelâmı nefḥa-i rûḥü'l-ḳuds âşâridur
Naḳş-ı lafzı kevkeb-i devlet-nişânıdur baña

[B 129a]

Müfredât

3438. Yâr-ı maḥremden gelen mektûb olup mir’ât-ı ğayb
Gösterür vecd ehline dâyim cemâl-i pür-şafâ

Dîger

3439. Yâr-ı şâdıḳdan gelen mektûb olup dil-güşâ
Çeşm-i ḥâṭır rûşen olur baḳmadan dâyim aña

Dîger

3440. Yâr-ı pür-dilden gelen nâme ğıdâ-yı rûḥ olur
Lezzetile cân demâğı pür olur baḳmağıla

Dîger

3441. Yâr-ı muḥlisden gelen mektûb-ı rûḥ-efzâ olur
Dost ağızından ḥaberler virmegile âdeme

Dîger

3442. Yār-ı muhliş nāmesi vech-i şafā mir'atıdur

Gösterür şevk ehline rüy-ı şafāyı her zamān

**Bu Maḳaṭṭa'at Yārān-ı Pür-vifākuñ Mülākātına Ğāyet Müştāk Olup Eşerden Haber ile
Ḳanā'at Eylemek Hükmi ile Muṭālebe-i İrsāl-i Mektüb-ı Maḥabbet Üslüb Eylemege
Rāci'dür**

3443. Nāme-i nāmı vürūdıla bizi dil-şād idüñ

Ceyd-i cānı rıbḳa-i endūhdan āzād idüñ

3444. Ğam ğarīmi dil ḥarīmin zulmile eyler ḥarāb

Hükmi-i şādī gönderüp icrā-yı 'adl ü dād idüñ

Meşnevi⁹⁴¹

Mevrūd-ı Evrādāt-ı 'İrfānī Maşdar-ı Şadırāt-ı İḥsānī

(Fe'īlātün/mefā'īlün/fe'īlün)

3445. Nāme-i nāme-i sīmīn-sīmā

Maḥzar-ı sāmī-i sürūr-efzā

3446. Gelmesi eksük olmayup her gāh

Bād-ı şubḥ-ı şafāyla hem-rāh

[B 129b]

Dīger

(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

3447. Şemīm-i kāğıdıla bād-ı hoş-dem

Şafā-yı feyzini bī-āzāde eyler

⁹⁴¹ B'da derkenardadır.

3448. Nazardan dūr olan ister haberler
Nişān olur mü'ssirden eserler

Dīger

3449. Seḥāb-nāme-i feyzinden aḥibbā
Maḥabbet bāğını ḥandān iderler
3450. Nüvāziş-nāme irsāl eylemekle
Dil-i pūr-ğamların şādān iderler

Dīger (Fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlün)

3451. Nūş-ı dārū-yı ḥiṭāb-ı nāmeler
Zehr-i mār-ı fūrḳate tiryāk olur
3452. Hoş-şafādur vāşıl olmaḳ bir haber
Şol kişiye kim ḳatı müştāk olur

Dīger (Fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlün)

3453. Nāme-i selvet-nümāyıla bizi yād eyleyüp
Nüzhet-i mevḳūrıla bu zārı mesrūr idesiz

Dīger (Fe'īlātün/mefā'īlün/fe'īlün)

3454. Emr-i zī-bāl nāme-i hoş-fāl
Dāyim açsun bu cānibe per ü bāl
3455. Zīre pervāzı ol hümā-ḳadrūñ
Eyler aḥbābı dem-be-dem hoş-ḥāl
3456. Bizi mesrūr ḳıl peyāmuñıla
Dāyim itsün murāduñ istıḳbāl

Dīger⁹⁴²(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

⁹⁴² B'de derkenardadır.

3457. Nesīm-i nāme-i gül-berk-i ğayret
Demāġ-ı selveti eyler mu‘aṭṭar
3458. Şemīm-i şevķ-ı bī-enbāzī ile
Şafā bağında açar çok gül-i ter
3459. Vüsūli ḥāṭır-ı pür-intizāra
Ṭarab virür bilüp her gāh gönder

[B 130a]

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3460. Ebr-i nīsān-ı nāme-i dūr-bār
Gösterür feyz-i rahmete āsār
3461. Görmiyenlere feyz-i ummānı
*Ḳul lehum fenzuru ilā āsār*⁹⁴³

Dīġer

3462. Ney-şeker nāme-i şīrīn-maḳāl
Ḥoş ḥaber ḥāme-i rengīn-ḥayāl
3463. Vāşıl olup ḥāmil-i ifrāḥla
Ḥāşıl ola cümle merām u su’āl

Dīġer (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3464. Cüz-i müzābı dāyim ola cārī
Aḳup āb-ı ‘ināyet çeşmesinden
3465. Maḳālūñ teşnesini eyle sīr-āb
Zülāl-i vaşf-ı ḥālūñ eşmesinden

Dīġer

⁹⁴³ “Onlara de ki Allah’ın rahmetinin eserlerine bakın.” 30/Rum/50

3466. Țarab Țūmārı dāyim ola menşūr
Şafā aḥbārını eyleyüp iḥbār
3467. Feraḥlar vire cān ğam-ı nedīme
Selāmet olduĝuñuz idüp iş‘ār

Dīger

3468. Hümāyūn-fāl olur mektūb-ı aḥbāb
Niçün açılmaz ol fāl-i sa‘ādet
3469. Ele alup kerāmet Țur‘asını
Şalup bizüm içün reml-i selāmet
3470. Silüp Țālī‘ nişānını kemāhī
Ḥaber virüp bize idüñ kerāmet

Dīger⁹⁴⁴

3471. Şemīm-i nāme-i ‘abr-i şemāyim
Şafādan cān meşāmın tāze eyler
3472. Vürūdı ebrinüñ raşḥ-i ‘amīmi
Benāt-ı ḥayzı bī-endāze eyler
3473. Bu üslūb üzre dāyim sevk-ı aḥbār
Țuyūr-ı şevkı pür-āvāz eyler

[B 130b]

Dīger

3474. Olup ğavvāş-ı baḥr-ı fikre ḥāme
Çıkardı dürr-i deryā-yı şafāyı

⁹⁴⁴ B’de derkenardadır.

3475. Anı derc eyleyüp dürc-i edāya
Rūsūl itdi aña bād-ı şabāyı
3476. Erişdükde huzūr-ı ser-firāza
Qabūl idüñ keremden merhabāyı
3477. Qabūline idüp anuñ işāret
Alasız dāyimā bizden du‘āyı

Dīger

3478. İdüp elhānını murğ-ı kalem tīz
İrişdürdi size şavt-ı peyāmı
3479. Anı gūş eyleyüp sem‘-i şafādan
Nevā-sāz eyleñüz tayr-ı kelāmı

Müfredāt (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3480. Nāme-i şefkāt ile bu dā‘īyi yād eylemek
Hayta-i pāyāna şıgmaz minnet olur bilmiş ol

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3481. Vürūd-ı nāme virdügi şafāyı
Ne mümkindür vire bir ğayrı nesne

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3482. Nāme-i selvet ile bu dā‘īyi yād itmenüñ
Defter-i a‘lāma şıgmaz şerh-i haṭṭı bilmiş ol

Dīger

Ferd⁹⁴⁵ (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

⁹⁴⁵ B’de derkenardadır.

3483. Haber murğını ahyāna uçurmak
Halāş eyler ʔarab ʔayrın kafesden

[B 131a]

Maḳaṭṭaʿāt (Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

3484. Nāme-i dil-güşā vuşūlinden
Şerḥ olunmaz nice şafā sürerem
3485. Kāğıd u ḳāşıduñı görmek ile
Gūyiyā kim hemān sizi görerem

Dīger (Mefāʿilün/mefāʿilün/feʿülün)

3486. ʔarab-nāme vürūdından şanasın
Oluram kāyināta pādişā ben
3487. Benüm bu şevḳuma bāʿiş oluban
Olasın mālīk-i mülk-i şafā sen

Müfredāt (Fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün)

3488. Dāyimā mektüb-ı rûḥ-efzāyıla virüñ ferah
Bu ḥazīne ey sürūra maʿden ü ʿummān olan

Dīger

3489. Dāyimā mektüb-ı merḡūbıla eyleñ pür-ʔarab
Bu ḥazīni ey kemāl-i mevhibet pirāyesi

Dīger

3490. Dem-be-dem mektüb-ı rûḥ-efzāyıla teşrīf idüñ
Bu saʿādet-ḥ^vāhı ey devlet-medār u baḥtiyār

Dīger (Mefāʿilün/mefāʿilün/feʿülün)

3491. Maḥabbet-nāme göndermek aḥibbā
Velā ahdini bī-şek tāze eyler

Dīger⁹⁴⁶

3492. Ney-i hāme olup dil tercemānı

‘İyān eyledi esrār-ı nihānı

3493. Kemāl-i iştıyākuñ nağmesinden

Size gösterdi bir tarz-ı eḡānī

3494. İdüp āvāze-i ‘arza ser-āḡāz

Şafā-yı şıdkla açdı dehānı

3495. İdüp sem‘-i irādetle anı gūş

Mücāvib eyleñüz sāz-ı beyānı

[B 131b]

Dīger

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3496. Nāme-i iḡbāl kim vāşıl ola aḡbābdan

Şanasın menşūr-ı ḡaṭṭ-ı cāvidānīdür baña

Dīger

3497. Nüşa-i ḡümā-yı fūrkat tutılan mektūbla

Bu ‘alīle dāyimā şāfī cevāb irsāl idüñ

Dīger

3498. Nāme-i selvet nevāli itmeñ eksük dāyimā

Pürsiş-i aḡvālle eyleñ bu cānı pür-şafā

Dīger

3499. Nāme-i selvet-kirāma tuḡfesiyle dem-be-dem

Bu muḡibbi luṭf idüp mesrūr u ḡandān idesiz

⁹⁴⁶ B’de derkenardadır.

Bu Kıt'alar Yārānuñ Mektüb-ı Mergübı Vusûlinden Hâşıl Olan Selvet-i Bâ'is-i Şevketi

Fünûn-edâyıla İnhâ Eylemege Dāyirdür

(Fe'îlâtün/mefâ'ilün/fe'îlün)

3500. Varaku't-ı tayr nāme-i zî-bāl
Gelmesi oldu hātıra hoş-fāl
3501. Hoş-haberler virüp şafāñuzdan
Hurrem itdi revānumı derhāl
3502. Leb-i luṭfiyla hālumuz teftiṣ
İtdüğüñ hâşıl eyledi āmāl
3503. Hāzret-i Hāk 'ināyet ide vire
İki 'ālemde sizlere iqbāl
3504. Himmetüñüzle vaktümüz hoşdur
Hālumuz hem belā melāl ü vebāl

Dīger

[B 132a]

3505. Nāme-i dil-güşā vü rūḥ-efzā
Hātıra virdügi neṣāt u şafā
3506. Mümkün olmaz ki olına i'lām
Cümle eşcār olurısa aqlām
3507. Kāşifi'l-kerb dāfi'ü'l-aḥzān
Eyleye sizleri ebed ḥandān

Dīger (Fā'îlâtün/fā'îlâtün/fā'îlâtün/fā'îlün)

3508. Nāme-i feyz-i 'ināyet geldügi şükrānesi
Secde itdi cān meger okıdı secde āyeti
3509. Ol kadar ḥazz u ṭarab virdi vürüdü hātıra
Hāme-i takrīrle bulunmaz anuñ gāyeti

3510. Haḫ Te‘ālā luṭf-ı bī-pāyānını itsün ‘ivaz
Fevḫ-ı ferḫad üstine diñile rif‘at rāyeti

Dīger

3511. Vārid-i ‘ayn-ı şafādur varısa mektūbuñuz
Kim baña virdi bu resme nāme-i şevkuñ sürūr
3512. Haḫ aña luṭf-ı firāvān ḫalli vire ğavvāş
Rūz-ı ḫaşr olunca tā kim olasız şāḫib-ḫuzūr

Meşnevī

3513. Luṭf-ı mebzūlūñ muḫarrik olup ey ‘İsī-nefes
Eyledüñ cān tūtīsine ten gül-istānın ḫafes
3514. Ya‘nī eşvāḫıla cānda ḫomaduñ şabr u ḫarār
Bu muḫibbe gönderüp mektūbla aḫbār-ı sār
3515. Māyil itdüñ ḫāṭırı enver-cemālūñ görmege
Güft ü gūyıla dil ü cāna feraḫlar virmege

Dīger⁹⁴⁷ (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3516. Senüñ mektūb-ı cān-baḫşuñ vürüdi
Müreffeh eyledi mülk-i vücūdı
3517. Oḫunduğı gibi āyāt-ı secde
Hemān-dem eyledi göñlüm sücūdı
3518. Tażarru‘ olınan budur Ḥudā’dan
Müyesser ola size feyz-i cūdı

Meşnevī

[B 132b]

⁹⁴⁷ B’de derkenardadır.

3519. Seḥāb-ı fāyız-i mektüb-ı dürr-bār

Riyāz-ı ḳalbi itdi reşk-i gül-zār

3520. Zihī nīsān-ı elṭāf-ı ilāhī

Niṣān-ı feyż-i raḥmetdür kemāhī

Dīger

3521. Seḥāb-ı feyż-i mektüb-ı dürrer-bār

Ṭarāvet virdi bāğ-ı zevḳ u şevḳa

3522. Şemīm-i verd-i gül-zār-ı maḥabbet

Ḳomadı ihtiyācı ribḫ-i sevḳa

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3523. Nāme-i ğam-zidā vürūdından

Vaşf olunmaz nice feraḥ buluram

3524. Hele bu deñli bil ki ser-tā-ser

Kişver-i şevḳa pādişāh oluram

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3525. Hümā-yı nāme-i ferḥunde-āsār

Şalup sāye başuma nāgehānī

3526. Sürürıla şu resme ṭoldı sīnem

Baňa virdüñ meger cümle cihānı

3527. Murāduñ ḥāşıl itsün Ḥaḳ Te‘ālā

Bu gün yarın naşīb idüp cinānı

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3528. Nāme-i dil-güşā vürūdından

Ḥaḳ bilür kim ne resme şād oldum

3529. Gūyiyā şadr-ı inbisāt üzre

Şehr-i yār-ı ṭarab-nihād oldum

[B 133a]

Dīger

3530. Şem^c-i cem^c-i sürūr olan nāme
Māh-ı burc-ı huzūr olan nāme
3531. Gelicek rüşen oldı hāne-i dil
Hurrem olsun anı yazan hāme
3532. Şāhibi tendürüst olup cāvid
Olmasun tuş belā-yı eyyāma

Meşnevī

3533. Bārekallāh zihī mübārek-fāl
Gelüp itdi bu dā^ciyi hoş-ḥāl
3534. Hāḡ murādına irgüre cāvid
Bula iḡbāl ü cāh u ḡadri mezīd

Meşnevī (Fe^cülün/fe^cülün/fe^cülün/fe^cül)

3535. Uçurup varaḡ bād-ı ifrāḡ ile
Ḥaber gönderüp peyk-i ervāḡ ile
3536. Şorup ḡālumuḡı leb-i luṡfıla
Girüp zaḡmete ḡāleb-i luṡfıla
3537. Neşāṡ u şafāyı firāvān idüp
Nevā-yı velāyı hezārān idüp
3538. Derūn-ı dili pūr-ferāḡ itdünüz
Zamīrümizi bī-teraḡ itdünüz
3539. Ḥudā luṡfı ile cezālar ide
Size vehme şıḡmaz ‘aṡālar ide

Meşnevī

3540. Hümā-yı hevā-yı şafā-yı ʔarab
Tezer ü dıraḥt-ı velā vü ʔaleb

[B 133b]

(Feʕülün/feʕülün/feʕülün/feʕül)

3541. Maḥabbet kitābı feraḥ-nāmesi
Meserret ḥiṭābı ʔarab-ḥāmesi
3542. Gelüp eyledi ḳalb-i ḥurrem-nihād
Ḥaberler virüp oldıḡuñ ber-murād
3543. Şorup ḥāl-i bāl-i şafā-güsteri
Selīm itdüñüz ḳalb-i ğam-perveri
3544. Olasız hemīşe ḳarīn-i sürūr
İrağ ola sizden cemīʕ-i şürūr

Dīger⁹⁴⁸ (Mefāʕilün/mefāʕilün/feʕülün)

3545. Bu luṭfuñdan şu resme şād oldum
Ki vaşfin yazmağa ʕaciz ḳalemler
3546. ʕināyet eyleyüp Ḥallāk-ı ʕālem
Vücūduñdan ırağ ola elemeler

Müfredāt

3547. Şafā mektübünüñ ḥaṭṭ-ı sürürı
Olinmaz ḥāme-i taḳrīrle şerḥ

Dīger

3548. Cenāḥ-ı murğ-ı şādī oldı nāme
Merāḥ-ı rūḥ-ı şādī oldı nāme

⁹⁴⁸ B'da derkenardadır.

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3549. Hāme-i güftārla şerh olunup olmaz tamām
Nāme-i iḥbārīnuñ feyz itdügi zevk u ʔarab

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3550. ʔarab-nāme vürüdi virdügi şevk
İdemez ḥāme vü nāme beyānın

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3551. Nāfe-i misk ü dārū-yı gülbün ü luṭf-ı ‘amīm
Cān demāğını mu‘aṭṭar eyledi hem-çün nesīm

Ḳıṭ‘a⁹⁴⁹

3552. Nāme-i mu‘ciz-nümā iblāğınun şükrānını
Rüz-ı ‘ömrüm şad-hezār olsa idebilmen şumār
3553. Kim durur şükr eyleye feyz-i seḥāb-ı şāyife
Şükri anuñ inkisār u ‘arż-ı ‘acz u iftiḳār
3554. Yā cevābı ol zülāl-i pāke kim yazabilir
Ḳaṭre ‘ummānuñ cevābına bulur mı iḳtidār
3555. Ḥaḳ Te‘ālā şāmil-i luṭfı ile virsün ‘ivaz
Şems-i devlet gibi buldursun cāna iştihār
3556. Ol ḳadar rif‘at müyesser eylesün size Kerīm
Ser-bülendler eylesünler ḳulluğunla iftiḳār

Dīger

[B 134a]

⁹⁴⁹ B’de derkenardadır.

3557. Hāme-i elṭāfla nakş olınan ḥaṭṭ-ı şafā
Nāme-i ifrāḥıma ‘unvān-ı selvet baḡladı

Dīger

3558. Nāme-i ikrāmıla i‘lām olınan nūkteler
Selvetüm menşūrına tevķī‘-i nüzhet oldu hep

Dīger

3559. Nāme-i talṭīfden fehı olınan mażmūn-ı ḥaṭ
Hāme-i ifrāḥla nakş oldu ḥāṭırda tamām

Dīger

3560. Nāme-i dürc-i leṭāyif defter-i mihr-i ḡabūl
Behcetüm timārına oldu berāt-ı ḡurremi

Dīger

3561. Nāme-i ārām-ı cān u enīs-i rūḡ⁹⁵⁰
Ḳalb-i ḡamḡine şafālar feyż idüp virdi fütūḡ

Dīger

3562. Nāme-i feyż-i ‘ināyet ḡātem-i mihr-i ḡabūl
Ḥāṭır-ı maḡzūna selvet virdi selvet üstine

Dīger

3563. Nāme-i feyż intimādan oḡınan iyāb-ı luṭf
Bāzū-yı ḡalb-i ‘alīle oldu ta‘vīz-i şafā

Dīger

⁹⁵⁰ Vezin bozuktur.

3564. Nāme-i teşrīfden hāşıl olan zevk ü sürūr

Hāme-i ta'rifle i'lāma kâbil şaınmañuz

[B 134b]

Dīger

3565. Nāme-i i'zāzla yüz gösteren rūy-ı ıarab

Mümkin olmaz hāme-i taḥrīrle şerḥ oluna

Dīger

3566. Çeşme-sār-ı nāmeden cārī olan āb-ı sürūr

Sebze-zār-ı ḥaṭır-ı ifrāḥı ḥurrem eyledi

Dīger

3567. Nāme-i mu'ciz-nümādan hāşıl olan hazz u şevk

Nefḥa-i 'İsī gibi bu ḥāki iḥyā eyledi

Dīger

3568. Nāme-i peyk-i şafādan olınan peygām-ı şevk

Mürde-i ifrāḥla bu cānı sūlvān eyledi

Bu Kıt'alar İḥvān-ı Şafā İrsāl-i Mektüb Mühimmine İhmāl İtdiklerinüñ Veḥāmetini

Beyān İdüp Nisyān-ı Hukūk-ı Tehmiyyeti Ta'rīz Eylemege Müte'allıkdur

(Mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün)

3569. Niçün şalmazsın ol 'İsī peyāmı

Ki iḥyā eyleye bu ḥāḳ-i ḥuşki

3570. Baña göndermedüñ ya'nī ki nāme

Ki icrā ide resm-i 'ışk u meşki

Dīger

3571. Düşer miydi size bir kerre bārī

Bizi yād itmemek bir kāğıdıla

3572. Yāḥod dil ucıla yarım ağız
Ḥaber göndermemek bir kâşıdıla

[B 135a]

Dīger

3573. Bulınmadı mı kâğıd iki barmağ
Yazılup bir ḥaber irsāl olına
3574. Ne vardur zaḥmete girmekde bir dem
Ki bir pür-ḡam göñül hoş-ḥāl olına

Dīger

3575. ‘Acebdür kişi buḥl itmek cihānda
Yilile şuya ol da birki kerre
3576. Mürekkeble sözi ya‘nī şakınmağ
Nefes zāyi‘ olurken rüz-merre

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3577. Dostlar mektūbla birbirini yād itmemek
Ehl-i ‘irfānuñ ḥuzūrında olur ḡāyet ba‘īd
3578. Dostluğ şartı budur fūrkat düşicek araya
İdeler mektūbla ‘ahd-i mevālātı cedīd

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3579. Terāsil şartın itmemek ri‘āyet
Bedī‘ olur tamām ehl-i keremden
3580. Maḥabbet zimmetinüñ vācibidür
Ferāmūş itmemek reşḥ-i qalemden

Dīger

3581. Maḥabbet ‘ahdinüñ şartı bu mıdur
Ki irsāl itmeye siz bize mektüb

3582. Geçüp bunca zamānlar gāh u bī-gāh
Tezekkür-nāmemüz olmaya maḥsūb

[B 135b]

3583. Bu vaşfıla ‘amel itmek aḥibbā
Olur ehli yanında katı ma‘yūb

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3584. Hefteler aylar geçüp i‘lām-i aḥvāl itmemek
Vāy ki müsteb‘id durur şer‘-i velāda serverā

3585. Bu‘d-ı şūrı düşicek bildürmek aḥvālını
Münkir-ihakk-ı velā olmağdan olur gālibā

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3586. Nazardan dūr düşdükde aḥibbā
Haber göndermemek biri birine
3587. Unutmağdur hemānā hakk-ı nānı
Getürmeyüp velā şartın yirine
3588. Uçurmamağ be-ma‘nī murğ-nāme
Katılmağdur gürūh-ı münkirīne
3589. Bunı ma‘kūl tutmaz ehl-i ma‘kūl
Ki kayd olına nisyān defterine

Dīger

3590. Maḥabbet gözlemek hakkı bu mıdur
Ki irād itmeyesiz ‘ahd-nāme
3591. Bu deñli kimseler gelüp gidişde
Nişān-zen olmaya hīç tır-i ḥāme
3592. Bu vechile te‘āmül itmek aḥbāb
Muḥarrer gelmiye hoş ḥāş u āma

Dîger

3593. Teraşşuḥ itmemeḳ ‘ummān-ı iḥsān
Bedī‘ olur hevā-yı mekremetden

[B 136a]

3594. Ḥaber ‘aṭşānı olan aşdıḳāyı
Şor[ı]mamaḳ zülāl-i merḥametden
3595. Degüldür hîç münāsib ehl-i cāha
Unutmaḳ muḳteżā-yı mevhibetden

Dîger

3596. Heyüb eylememek yād-ı tezekkür
Ba‘īd olur cenāb-ı aşdıḳādan
3597. Mürür idüp bu deñli ṭül-i müddet
Ḥaber kesmek ḥuzūr-ı āşinādan

Bu Kıt‘alar İḥvānuñ İ‘lām-ı Ahvāl Ḥuşuşında Müsāhele İtdüklerinden Teng-dil Olmağa ‘Āyiddür

3598. Naẓar erbābına lāyık degüldür
Unutmaḳ dostını murğ-ı ḥaberdan
3599. Firāḳ eyyāmı olduḳda aḥibbā
Ḳanā‘at eyler aḥbāra naẓardan

Dîger

3600. Zamān-ı fūrḳat olduḳda aḥibbā
Ḥaberle bir birini yād iderler
3601. Vişāle irişince ḳalb-i maḥrūr
Eşerle dillerini şād iderler
3602. Düşiceḳ birbirinden dūr aḥibbā
Ḥaber mektübını irsāl iderler

3603. Mülākāta irince cān-ı mehcūr

Maḥabbet-nāmeler ĩṣāl iderler

Bu Ebyāt Yārānı Tecdīd-i ‘Ahd-i Velā ve Te’kīd-i Hüküm-i Şafā Eylemege Tergīb

[B 136b] İdüp Şahīfe-i Laṭīfe-i Aḥbāba Beşāşet-i Vech-i Neşāṭ İle Telakkī Eyleyüp

Ṭarabdan Mütেকellim-i ‘İvāz-ı Kelāma Terhīb Eylemegi Beyān İder

3604. Zihī menşūr-ı ikbāl-i sa‘ādet

Vürüdü viridi bu ğamgīne nüzhet

3605. Fitīl-i zaḥm-ı hicrān u ‘anādur

Delīl-i rāh-ı ervāḥ u şafādur

3606. Şanasın hātif-i ğayb-ı vefādur

Şafā semtine cān-ı reh-nümādur

3607. Yāḥod bir tūtī-i ğūyā-yı esrār

Murādından virür müştāka aḥbār

3608. Budur şevk erlerinüñ tercemānı

Lisān-ı merdüm-i zevkuñ beyānı

3609. Nişān-ı şıdka şāyib sehmdür bu

Rüsül-i kābil-i ḥoş-fehmdür bu

3610. Budur ol şem‘-i cem‘-i ḥaṭṭ u selvet

Maḥabbet ehline virür meserret

3611. Budur ol emr-i zī-bāl-i müferriḥ

Vuşūlidür dil ü cāna mürevviḥ

3612. Budur ol per-i murġān-ı beşāşet

Budur ol ferr-i merdān-ı vecāhet

3613. Budur ol mevkeb-i esrār-ı ḥikmet

Budur ol mevzi‘-i ḥ‘āb-ı meserret

3614. Budur gencīne-i rāz-ı leṭayīf
Budur mantūka-i sifr-i ṭarāyif
3615. Degül ḥarc-ı maḥkūl-i maʿānī
Kefīl-i ʿahd-i maḥbūl-i beyānī

[B 137a]

3616. Budur ol nüşha-i ḥümā-yı fūrkat
Budur ol sāye-i kef-i irādāt
3617. Budur ol maḥrem-i esrār-ı aḥyār
Budur ol hem-dem-i aḥbār u esmār
3618. Budur ol vārid-i mülk-i beşāret
Budur ol kâşid-ı şehir-i ʿibāret
3619. Şadākat ehlinüñ dil-ḥʾāhıdur bu
Meserret mülketinüñ rāhıdur bu
3620. Mükedder ḥāṭırı şerḥ eyleyendür
Binā-yı nüzheti ṭarḥ eyleyendür
3621. Muḥattab sīnesin sūlvān idendür
Meveddet dīdesin şādān idendür
3622. Ğubār-ı miḥneti dilden yuyandur
Ḳasāvet ocağına şu koyandur
3623. Mücellā vuşlla maḥbūr idendür
Maḥabbet ʿaynını pūr-nūr idendür
3624. Ḳasāvet ḳuflinüñ miftāhıdur bu
Zarāfet bezminüñ mişbāhıdur bu
3625. Budur ol şāhid-i bezm-i risālet
Budur ol vārid-i şadr-ı celālet

3626. Budur ol ma‘nî vü lafz-ı işâret
Budur ol maqşad-ı kaşd-ı nezâret
3627. Budur âyîne-i veche mühimmât
Budur ol süllem-i kaşr-ı murâdât
3628. Budur ol kurre-i ‘ayn-ı tesellî
Budur ol gurre-i şubh-ı tecellî
3629. Merâh-ı hâtır u maqşûd-ı cândur
Şafâ şuhfı ma‘ânîsin beyândur
3630. Rümûz-ı müşkilât-ı aşdıkâdur
Künûz-ı vâridât-ı aşfiyâdur

[B 137b]

3631. Budur tevķî‘-i menşûr-ı ‘inâyet
Budur ol levh-ı meştûr-ı kifâyet
3632. Budur ol nûkte kûy-i bezm ya‘nî
Lisân-ı merdüm-i ‘irfân ya‘nî
3633. Budur ol sâķî-i cām-ı ferâset
Budur ol hilye-i şadr-ı kiyâset
3634. Budur ol menba‘-ı mâh-ı temettu‘
Budur ol maţla‘-ı hüsn-i tevaķķu‘
3635. Budur ol merkez-i edvâr-ı himmet
Budur ol maḥrez-i şehir-i maḥabbet
3636. Budur ol maḥzar-ı iķbâl ü devlet
Budur ol manzar-ı ‘ayn-ı sa‘âdet
3637. Budur ol vaḥy-i kulûbı
Budur ol nûr-ı mekşûf-ı guyûbı

3638. Budur ol miḥver-i ḥarc-ı kerāmet
Budur ol maşar-ı ḥaṭṭ-ı selāmet
3639. Budur ol zehr-i cān-sūz-ı ‘adāvet
Budur ol nūş-ı dārū-yı şadākat
3640. Budur ol lü’le-i ‘ayn-ı ‘ināyet
Budur ol mīzāb-ı yenbū‘-kerāmet
3641. Budur tūmār-ı teşhīr-i meserret
Budur ta‘vīz-i bāzū-yı ḥimāyet
3642. Budur menşūr-ı timār-ı sa‘adet
Budur tuğrā-yı menşūr-ı beşāset
3643. Budur pervāne-i şem‘-i maḥabbet
Budur ol tūṭī-i kand-i meveddet
3644. Budur dībāce-i kânūn-ı ḥikmet
Budur ol ḥuṭbe-i dīvān-ı selvet
3645. Budur ser-nāme-i mektūb-ı mergūb
Budur enbūbe-i envā‘-ı üslūb

[B 138a]

3646. Budur ol fāl-i iḳbāl-i aḥibbā
Budur ol dāl-i āmāl-i aḥillā

Bu Kıt‘alar Bār-ı Fūrkat ve Tūmār-ı Ḥasreti Ḥāmil Nāme ve Muvaşşıl-ı Ḥammāme-i

Aḥbāba İblāğ İtmege Taḥammül Eylemek Muḥāl İdüğine İşāretdür

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3647. Gözlerüm rüz-ı firākuṇda olup ebr-i şitā
Eşk-i ḥasret yirine ḥūn-ı ḥarāret ağladı
3648. Katre katre gözlerümden dökilen seyl-āb-ı ḥūn
Her biri ‘ummān u kұлzum oldu yollar bağladı

3649. Vuşlatuñ eyyāminuñ selvetlerin fikr eyleyüp
‘Aql u şabrum sīnesini nār-ı hırkat dağladı
3650. Mātem-i hicrūñde hāl-i zārımı yād eyleyüp
Rūy-ı zerdüm üzre eşk-i sürh-i hasret çağladı

Dīger

3651. Kara şular aķar ağızından kalem medhūş olup
Şerh-i şevkum şahfasına anı icrā eylesem
3652. Kāğıduñ bağırı kararup bükülür beli hemān
Derd-i fūrkat mācerāsın aña inşā eylesem

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3653. Kalemile raķam ne ebterdür
Nār-ı fūrkat beyānını ideler
3654. Yanuban yoğ olur bular cümle
Ger teķārüb tartına gideler

Dīger

3655. Neyile kāğıduñ ne kārıdur
Şerh ü fūrkatde kıyl ü kāl itmek

[B 138b]

3656. Āteşīn derdüm beyān-ı firāk
Hāme-nāme anı muhāl itmek

Dīger

3657. Kaşabıla varaķ ne hadde ider
Sūz-ı hicrüm hikāyetin ideler
3658. Kül ider nār-ı zārım anları
Ger firākum rivāyetin ideler

Meşnevī (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3659. Bağırı kanın akıdur hālüm yazarken hāmeler
Cāme-i mātem-gīr şerh-i ğamundan nāmeler
3660. İştıyākum şerhi dil-gīr eyledi aklāmumı
İftirākum vaşfına hīç tuta mı ibrāmumı

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3661. Kāleme didüm ey hevā-h^vāhum
Şerh-i şevkumda ol sebük-reftār
3662. Didi sen sūz-ı hicr yazarsın
Neyile āteşin ne oyunu var

Dīger

3663. Kāleme didüm ey sefīr-i zāmīr
Eyle derd-i derūnumı taḥrīr
3664. Neyile āteşin ne oyunu var
Diyü itdi ḥarīri ile nefīr

Dīger

3665. Kāleme didüm ey sefīne-i rāz
Eyle derd-i derūnumı ibrāz

[B 139a]

3666. Neyile āteşin ne oyunu var
Diyü virdi ḥarīrle āvāz

Dīger

3667. Kāleme didüm ey lisān-ı beyān
Eyle derd-i derūnumı izḥār
3668. Didi taḥrīr şevka ben dönmeyin
Neyile āteşin ne oyunu var

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3669. Hāmeve didüm benüm aḥvālūmi yaz nāmeve
Rūz-ı fūrkatde neler çekdi dil-i bīmārumuz
3670. Sūz-ı derdümden nüşür idüp kalem didi meded
Ben kāmıṣ nāme kāğıd odıla yokdur kārumuz

Dīger

3671. Çāk olur ifrāt-ı dehşetden yüregi ḥāmenüñ
Sūz-ı fūrkat nāmesine anı icrā eylesem
3672. Rikḳatinden nāmenüñ bağı tolar ḥūn-ı siyāh
Derd-i ḥasret mācerāsın anda inşā eylesem

Müfredāt

3673. Bu benüm derd-i derūnum añlayup yazsa kalem
Dūdlar çıkup varaḳından görüp ḥayrān kalam

Dīger

3674. Derd-i bī-pāyānumı fehm eyleyüp yazsa kalem
Māyil olmaya muḥaḳḳaḳ itmege naḳş-ı raḳam

Dīger

[B 139b]

3675. Derdümüñ taḥrīrine geldükde şöyle ağladı
Ḥāmeyile nāmenüñ gözine indi kara şu

Dīger

3676. Kāmıṣ ile kāğıduñ ne kārıdur şerḥ-i firāk
Başı hoş olmaz cihānda āteşile bunlaruñ

Dīger

3677. Derdümüñ imlāsına kılınmayup kan ağlayup
Ḥāmeyile nāmenüñ gözine indi kara şu

Dīger

3678. Şerhi şevka döymeyüp oturdı kara kanlar
Nāmenüñ bağına āhir hāmenüñ ayağına

Dīger

3679. Fūrkatüñ eyyāminuñ şiddetlerin kılsam raqam
Hāme ceybin çāk idüp nāme koyar başına hāk

Dīger

3680. Fūrkatüñ ālāminuñ şerhin yazarsam nāmeye
Hāmenüñ dili qurur nāme koyar başına hāk

Dīger

3681. Fūrkatüñ endühinuñ vaşını imlā eylesem
Hāme kanlar ağlayup nāme yüzün durer hemān

Dīger

3682. Derd-i fūrkat şerhinüñ taḥrīrine gelse qalem
İki oluban zebānı tolaşup qalur o dem

[B 140a]

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3683. Bilmezem nice bildürem derdüm
Kāğıd ebter qalem şikeste-zebān

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3684. Nice taqrır eyleyem bilmen bu sūz-ı fūrkatı
Dil yanar kāğıd tutuşur qāsıdum olur kebāb

Dīger

3685. Nice i‘lām eyleyem size belā-yı ḥasreti
Nāme ebter hāme aqṭa‘ kātibüñ cānı ḥarāb

Dīger

3686. Kanlar ağlar hāme taḥrīr-i firāķumdan benüm
Kan yuṭar nāme beyān-ı iṣṭiyāķumdan benüm

Dīger

3687. Şerḥ-i şevķumdan yüzün döndi ḥasret nāmeler
Vaşf-ı ḥālūmden nüṣūr idüp çekindi ḥāmeler

Dīger

3688. İftirāk u iṣṭiyāķum şerḥine döymez ķalem
Nicesi eṭbāk-ı evrāk üstine idem raķam⁹⁵¹

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3689. Nāmeye şerḥ idersem eşvāķum
Oda yanar ser-ā-ser evrākum

Dīger

[B 140b]

3690. Nāmeye yazarısam endūhum
Dehri ṭutar melāl-i enbūhum

Dīger

3691. Nāmede şerḥ idersem aḥvālüm
Çarḥa çıkar şadā-yı aķvālüm

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3692. Nāmeye derc eyleyüp sūzum uçursam murğla
Ḥāme vü nāme ḥamāme kül olurlar yek-ser

Dīger

⁹⁵¹ evrāk: evrākı B.

3693. Nāmeye derc eylesem naql-i firākuñ şerhini
Kāşıduñ kaddi dü-tā olur götürmekden anı

Dīger

3694. Murğa taḥmīl eylesem sūz-ı derūnum nāmesin
Döne döne yana kül ola havāda çün kebāb

Dīger

3695. Nāmeye yazsam eger derd-i derūnum şerhini
Anı iltürken ḥamāme sūzla olur kebāb

Dīger

3696. Nāme maẓmūnın silüp taḥrīr ide ḥāmeme eger
Kara kanlar akıdup ola şaḥīfe cümle ter

Dīger

3697. Kışsa-i pūr-guşşamı derk eyleyüp yazsa kalem
Yanar odlara dem-be-dem ḥāme nāme ben n'idem

[B 141a]

Dīger

3698. Kışsa-i pūr-sūzumı tıyup daḥı yazsa kalem
Māt olup kıla görenler diyü kim ḥayfū'l-kalem

Dīger

3699. Nāme mefhūmın tıyup tasvīr iderse ger kalem
Kıruyup kıanı anı yazın diyü ceffe'l-kalem

Dīger

3700. Nāme fehvāsın teferrūs eylese ḥāmeme eger
Sūz yirine od yazup yaḳar cihānı ser-te-ser

Dīger

3701. Nāme ma‘nāsın tedebbür eyleyüp yazsa kalem

Yazamayup kuruyup kanı diyü kim ne kılam

**Bu Muḳaṭṭa‘āt ve Ebyāt ‘Ummān-ı Eşvākuñ Tuğyānını Elvān-ı Teşmīlātla Beyān
Eylemege Zāmındür**

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3702. Benüm eşvākumuñ pāyānı yokdur

Aña vāsi‘ olımaz ḥāme nāme

3703. Olur sākıṭ beyānında lisān hem

Edāsında zarar gelmez kelāma

3704. Anuñcün eylemedüm fikr-i taḥrīr

Ki i‘lām eyleyem çevḳ-ı kirāma

3705. Anı ṭayy eyleyüp sıfr-i ḥaberdan

Teveccüh itdüm ihdā-yı selāma

3706. Selām olsun size benden hemīşe

İresiz ḳadrle ‘ālī maḳāma

[B 141b]

Dīger

3707. Teşavvuk vaşfinuñ encāmı yokdur

Anuñcün itmedüm taḳrīre iḳdām

3708. Yazanla oḳıyana zaḥmet olur

Şu sözden kim bulunmaz aña encām

3709. Ne lāzım yazmaḳ ol resme kelāmı

Ki mümkin olmaz ola anı i‘lām

Dīger

3710. Size şevḳum benüm bulmaz nihāyet

Yazarsam ger nice kāmīl kitābı

3711. Bedī' olur anı zīrā ki ıñnāb

Muṭavveldür anuñ maḥmil-ḥiṭābı

Müfredāt (Mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün)

3712. Eger be-her ser-i mūyem dü şad zebān bāşed

Muḥāl-i 'aql ki şevḳ-derūn 'ıyān bāşed⁹⁵²

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3713. Nīst mümkin şerḥ-i şevḳ-ı bī-'aded

Mānde em 'āciz Hudā-rā himmeti⁹⁵³

Dīger (Mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün)

3714. Be-pürsiş-i haberet yek-sere heme a'zā

Zebān-ı maḥẓ u su'ālī şeved gūyā⁹⁵⁴

Dīger

3715. Eger beher bun-i mūyem dü-şad dehen bāşed

Heme be-kār niyāded ki şerḥ-i şevḳ u hüner⁹⁵⁵

[B 142a]

Dīger

3716. Be-şerḥ-i şevḳ eger cümleten zebān bāşed

Muḥāl-i 'aql ki 'işreş bedān 'ayān bāşed⁹⁵⁶

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

⁹⁵² “Başımdaki tüm tellerin yüzlerce dili olsa gönlümdeki özlemi asla söyleyemezler.”

⁹⁵³ “Allah için yardım [edin.] Şaşırdım kaldım işte, sayıya gelmeyen özlemimi nasıl anlatayım.”

⁹⁵⁴ “Senden haber edilip sorulduğu vakit tüm beden hep birden dile gelir ve sorulara cevap verir.”

⁹⁵⁵ “Her saç kökümün yüzlerce dili olsaydı, özlemi anlatmak için yine işe yaramazdı.”

⁹⁵⁶ “Özlemimi anlatmak için eğer tüm beden dile gelse bir parçasının bile anlatılması imkansızdır.”

3717. *Ger alem bāšed heme ešcār-ı ‘ālem fi’l-mešel*
*Yek-ser-i mū ez-beyān-ı ševķ netvān gotf rāst*⁹⁵⁷

Dīger

3718. *Ger heme ‘ālem debī ü hem zahīr-i men buvend*
*Der-beyān-ı šerħ-i ševķam yek-sere ‘āciz ševend*⁹⁵⁸

Dīger

3719. *Ez-vušūl-i īn ħaber zinsān ki geštem pūr-țarab*
*Šed zebān bā-šed beyān netvān nišān-ı ān numūd*⁹⁵⁹

Dīger (Mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3720. *Ne ān-čünān dilem ender-hevā ša‘ab dāred*
*Mühendisān-ı ‘uķūleš beyān tevāned kerd*⁹⁶⁰

Dīger

3721. *Ne in-čünān dilem ez-ševķ-ı vašl-ı to zār est*
*Ki zeyrekān-ı cihān šerħ-i šimme-eš be-konend*⁹⁶¹

Dīger (Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün)

⁹⁵⁷ “Dünyadaki tüm ağalar eğer kalem olsaydı, bir tel kadar bile özlemi doğru ifade edemezdi.”

⁹⁵⁸ “Tüm dünya arkamda olup dediklerimi yazacak olursa, özlemimi yazıp anlatma hususunda birden aciz kalırlar.”

⁹⁵⁹ “Bu haberin gelmesiyle öyle bir sevinlere boğuldum ki yüz dil olsa ya da yüz beyan, yine de onu açıklayamam.”

⁹⁶⁰ “Gönlüm havada o kadar yüksekliktedir ki mühendislerin akılları bile bunu beyan edemez.”

⁹⁶¹ “Gönlüm sana ulaşma özleminde öyle ah u zardır ki dünyanın tüm akılları, onun bir kırıntısını bile açıklayamaz.”

3722. (?)ki be-dānī ḳaṭarāt-ı bārān⁹⁶²

İştīyākem be-mülākāt-ı to ṣad-çendān est⁹⁶³

Dīger (Fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlün)

[B 142b]

3723. Ez-firāk-ı rüy-ı tū bīmār u sūzānem çü şem'

Şeb-güdāzān u nizār u rūz pinhānem çü şem'⁹⁶⁴

Dīger (Fe'īlātün/mefā'īlün/fe'īlün)

3724. Ez-firāket çünīn ki ḥayrānem

Ez-serem pāy-i ḥud ne-mī dānem⁹⁶⁵

Dīger

3725. Der-firāket mī-güdāzem hem-çü mūm-i encūmen

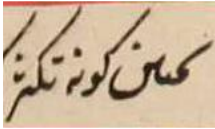
Rūz-rā ez-şeb ne dānem ḡayr-rā ez ḥīşten⁹⁶⁶

Dīger

3726. Derd-i tenhāyi merā ez-fürḳatet ey serv-i nāz

Ançünān zār u nizār u ḥaste kerdestem mepors⁹⁶⁷

Dīger (Mef'ülü/fā'īlātün/mef'ülü/fā'īlātün)

962

⁹⁶³ “Şu gördüğün bildiğin yağmur damlaları var ya, sana olan özlemim onun yüzlerce katı fazladır.”

⁹⁶⁴ “Yüzünden ayrı düştüm diye mum gibi yanarım ve hastayım, geceleri yanar dururum, gündüzleri ise mum gibi gizlenirim.”

⁹⁶⁵ “Ayrılığından öyle avare oldum ki başımla ayağımı ayırt edemiyorum.”

⁹⁶⁶ “Yokluğunda tıpkı meclisteki mum gibi yanar dururum, geceyi gündüzden, kendimi başkasından ayırt edemem.”

⁹⁶⁷ “Senin yokluğunda şu yalnızlık derdi ey işveli selvi, öyle zar u perişan etti, yordu ki beni hiç sorma.”

3727. *Seyl-āb-ı eşk ber-fürkat berbūd hem-çü kâhem*

*Hem-tāb-ı nār-ı hasret sūzed ze-bark-ı āhem*⁹⁶⁸

Dīger (Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün)

3728. *Nār-ı dūrī be-cinān suht merā ey gül-i ter*

*Ki vücudem zi-nihāl-i to şode hākester*⁹⁶⁹

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3729. *Zi-derd-i dūrī-i to ey gül-endām*

*Nihāl-i huşk-rā mānem bih-endām*⁹⁷⁰

Dīger

3730. *Ne ān-çünān mütelehhib şode est āteş-i şevk*

*Ki seyl-i dem‘ ü terāb kalem tevāned koşt*⁹⁷¹

[B 143a]

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3731. *Ne-çünān bā-to ārzūmendem*

*Ki beyāneş be-goftegū gonced*⁹⁷²

Dīger (Mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fe‘ülün)

3732. *Ez-bār-ı firākāt kad-ı mā geşt çü halka*

*V‘ez tāb-ı taḥassür ten-i mā şod çü giyāh*⁹⁷³

Dīger (Fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ül)

3733. *Cevād-ı kalem-rā ne-bāşed mecāl*

Ki büyed be-rāh-ı ümīd-i vişāl

⁹⁶⁸ “Ayrılığın gözyaşı seli, saman gibi beni aldı götürdü, hasret ateşi ve ahımın sancısı beni yakar bitirir.”

⁹⁶⁹ “Ey taze gül, ayrılığın ateşi kalbimi yaktı, varlığım senin tohumundan küll oldu.”

⁹⁷⁰ “Ey gülendim, senden ayrı düşme derdi beni kuru ve kısa boylu bir fidana benzetti.”

⁹⁷¹ “Özlem ateşi o kadar alevlendi ki artık ne göz yaşı seli, ne kalemin suyu söndürebilir.”

⁹⁷² “Seni o kadar özledim ki beyanı kelama sığmaz.”

⁹⁷³ “Ayrı düştük diye boyumuz halkaya, üzüntünün şiddetinden tenimiz nebata döndü.”

Dīger (Mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün/mefā'īlün)

3734. *Ne-çendān arezū dārem be-dīdār-ı 'azīz-i to*
*Ki vaşşāfān-ı 'ālem-rā resend lāf u suhan-senci*⁹⁷⁴

Dīger (Mefā'īlün/fe'īlātün/mefā'īlün/fe'īlün)

3735. *Be-şerh-i şevk-ı vişāl-i to ey 'adīmü'l-misl*
*Zebān-ı be-kār ne-yāyed kalem kocā māned*⁹⁷⁵

Dīger (Mef'ülü/fā'īlātü/mefā'īlü/fā'īlün)

3736. *Tā rüz-i haşr ger be-nevīsem beyān-ı şevk*
*Mikdār-ı zerrei ne-tevānem 'ayān konem*⁹⁷⁶

Dīger (Fe'ülün/fe'ülün/fe'ülün/fe'ül)

3737. *Ne der-hadd-i hāme boved īn beyān*
*Ki der şerh-i şevkam goşāyed dehān*⁹⁷⁷

Dīger (Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

[B 143b]

3738. *Ne vaşf-ı şevk-ı dil der-nāme gonced*
*Ne sūz-ı dil şeved bā-hāme em rāst*⁹⁷⁸

Dīger (Mefā'īlün/fe'īlātün/mefā'īlün/fe'īlün)

⁹⁷⁴ “O kıymetli yüzünü görmeyi o kadar arzu ediyorum ki dünyanın en güzel beyan edenleri dahi bunu ifade edemez.”

⁹⁷⁵ “Ey eşsiz benzersiz, sana kavuşma özlemimi anlatmada dil bile işe yaramazken kalem ne yapsın.”

⁹⁷⁶ “Eğer özlemimi mahşere dek yazacak olsa, ben bir zerre dahi ayan edip gösteremem.”

⁹⁷⁷ “Kalemin haddi değildir ki dile gelsin, özlemimi anlatsın bir iki kelam etsin.”

⁹⁷⁸ “Özlemimi anlatmak mektuba sığmaz, gönül sızısı kalemimle düzelmez.”

3739. *Ne ānçünān be-liḳā-yı to arzūmendem*

*Ki vaşf-ı ān be-senced terāzū-yi ḥāme*⁹⁷⁹

Dīger (Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün)

3740. *Miḳdār-ı iştiyāk dil-i ḥaste vü nizār*

*Der-ḥadd-ı ḥads fikr ne-bāşed kocā beyān*⁹⁸⁰

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3741. *Der muḥiṭ-i şerḥ-i şevḳam ḥāme nebved şinā*

*Fülk-i bî-lenger be-girdāb-ı hevā hālik boved*⁹⁸¹

Dīger (Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün)

3742. *Dirāzî-i şeb-i hicrān ü ser-gerdānî-i in cān*

*Ne bā-tūmār u goftāreş tamām āyed tevān goften*⁹⁸²

Dīger

3743. *Be-hevāyî ki evveli* *incā pezed*

*Murğ-ı bî-bāl ü per-i ḥāme kocā ber-perdeş*⁹⁸³

Dīger (Fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün)

3744. *Der-hevā-yı murğ-ı dil ne-pezed*

*Murğı bî-bāl ḥāme em çe zened*⁹⁸⁴

Dīger (Fe'ülün/fe'ülün/fe'ülün/fe'ül)

⁹⁷⁹ “Seni görmeye o kadar hasretim ki kalem terazisi onu anlatmayı tartamaz.”

⁹⁸⁰ “Perişan gönlümün ne kadar özlem duyduğu tahmin dahi edilemez, nasıl beyan edilsin.”

⁹⁸¹ “Özlemimi beyan etme çevresinde kalem yüremez, lengersiz gemi havanın girdabında helak olur.”

⁹⁸² “Bu hicran gecesinin uzunluğu ve bu canın avareliği ne kağıtla ne de sözle söylenip de bitirilemez.”

⁹⁸³ Çevirilemedi.

⁹⁸⁴ “Gönül kuşunun uçamadığı havada kolsuz kanatsız kalemim ne yapsın.”

3745. *Be-ğavs be-ḥār firāḳat şehā*
*Şenā cū-yı fikret ḳavī nā-tevān*⁹⁸⁵

[B 144a]

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3746. *Der-hevā-yı şerḥ-i şevḳam vehm-rā pervāz nīst*
*Murğ-ı bī-bāl-i ḳalem-i bā-za‘f ancā key pered*⁹⁸⁶

Dīger

3747. *Nīst mümkin şerḥ-i eşvāk-ı derūn-ı pür-melāl*
*Ger heme ‘ālem debīr ü çüb-hā gerded ḳalem*⁹⁸⁷

Dīger

3748. *Nīst mümkin şerḥ-i şevḳ-ı sīne-i pür-ıztırāb*
*Ber-ten-i merdüm heme mūhā eger bāşed zebān*⁹⁸⁸

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3749. *Baḥr-i şevḳa yoḳ durur ḳa‘r u kenār*
Bahrī-i taḳrīr bulmaz hīç anuñ pāyānını

Dīger

3750. *İştıyāk āşināsına cümle enām olsa debīr*
‘Āciz ola cümlesi yazılmaḳın ‘aşr u ‘öşīr

Dīger

3751. *İştıyākum yazılmaḳa her bir ḳalem olsa ḳalem*
Yüz biñinde birini şerḥ itmeyüp ‘āciz ḳalam

⁹⁸⁵ “Ey şah, ayrılık denizinin derinliklerinde kudretli fikir dalgıcı güçlü bir şekilde yüzemez.”

⁹⁸⁶ “Özlemimi anlatma semasında vehim asla uçamaz, kanatsız uçan kalem kuşu, bu eksiklikle nasıl uçar.”

⁹⁸⁷ “Tüm tahtalar kalem olsa, tüm dünya yazsa bile dertli gönlümün özlemi anlatmak mümkün değildir.”

⁹⁸⁸ “İnsanların bedenlerindeki tüm tüyler dile gelse bile ızdırap dolu gönlümdeki özlemi anlatmak ne mümkün.”

Dīger

3752. Şerh-i eşvāka eger halk-ı cihān ola mu'īn
Nice biñ yıl yazsalar yazılmaya biñde birin

Dīger

[B 144b]

3753. Şerh-i eşvāka kifāyet eylemez 'ömr-i debīr
Fī'l-meşel ger Nūh 'ömri deñli olursa dañı

Dīger

3754. İştıyākum şerhine itmez vefā idrāk-ı fehm
Nice yazam gālibiken ehl-i şevka hiss-i fehm

Dīger

3755. İştıyākum şerhine 'ömr-i ebed itmez vefā
Niçe bir yazam bu 'ömri kâşid-ı şeş-rūzla

Dīger

3756. İştıyākum şerhinüñ kâtibleri biñ yıl eger sa'y ile⁹⁸⁹
Yazmaya biñden birini şevk-ı bī-pāyānumuñ

Dīger

3757. Şevk-ı meknūnum lisān-ı şerhle bulmaz beyān
Vaşf-ı hālūmden anuñçün eyledüm şarf-ı 'inān

Dīger

3758. Ger lisān ola benüm cismümde olan müylar
İştıyākum şerhini kılmağa itmeye vefā

Dīger

⁹⁸⁹ Vezin bozuktur.

3759. İŧtiyākum künhünüñ fehminde ‘āciz ‘aql-ı kül
Nice takrīr eylesün anı kalem yāḥud rüsül(?)

Dīger

3760. İŧtiyākum rāhınuñ hīç ḥaddi vü pāyānı yok
Merd-i rāh-ı fikr anı kaṭ‘ itmenüñ imkānı yok

[B 145a]

Dīger

3761. Vādī-i ŧevkuñ ‘azīzüm yok durur pāyānı hīç
Sālik-i taḥrīrūñ anda hīç rüy u rāh[ı] yok

**Bu Kıt‘alar Mensübātuñ İltimās-nāmelerinde Sipās-ı bī-Kıyās ‘Arz İdüp İtmām
Mühimmāt u Merām Ḥuṣūṣında İbrām u Elzem Eylemek Muḳtezāsıdır⁹⁹⁰**

3762. Ger kabūl olursa bu minnet ḥużūrında senüñ
Güyyiā mülk-i cihāmı baña eylesin ‘aṭā⁹⁹¹
3763. Hāşıl itmek mevşıl-i mektūbumuz maḳşūdını
Ortada olan ḥuḳūkuñ dīnin itmekdür edā
3764. Her ne iḥsān kim bunuñ şānında olur ḥāşıl
Bu muḥibbe minnet olur cümle-i ‘ālemce tā

Dīger

[P 85a]⁹⁹²

3765. Bu ŧefā‘at ger maḥall-i himmete mevsül ola
Ṭarb-ı faḥrüm şanasın eflāke çıkdı fi’l-meşel

⁹⁹⁰ P’de [84b] 14b’dedir; Mühimmāt U: Mühimmāt-I P; U Elzem: -P; Eylemek: İtmek P; Muḳtezāsıdır: İḳtizāsıdır P.

⁹⁹¹ eylesin: eylesün P.

⁹⁹² P’de 15a’dadır.

3766. Hâşıl olsa nâmemüz îşâl idenüñ hâceti
Baña minnetle olur ol ‘arş-ı a‘zamdan ecel
3767. Her ne in‘âm kim bu dâ‘î hâkķına mebzûl olan
Şöyledür kim işiden dir vâý ne olmışdur muhâl

Dîger (Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/fe‘ülün)

3768. Şefâ‘at olınan şahşuñ murâdın
Mülâķî eylemek çeşm-i huşûle
3769. Bu dâ‘îye şu resme minnet olur
Ki geçdüm şanasın şadr-ı kubûle
3770. Maħabbet bâğını eyler şıyânet
Sehâb-ı luţf dönmeķden zübûle

[B 145b]

Dîger

3771. Eger maķbûl olursa bu şefâ‘at
Göge irdi hemânâ tâc-ı kadrüm
3772. Biterse bu du‘â-gūyuñ işi ger
Müvessi‘ oldı bî-şek şerh-i şadrum
3773. Murâdın hâşıl itsüñ ol kişinüñ
Tulû‘ eyler şeb-i Kadr içre bedrüm

Dîger

3774. Lisân-ı şıdkla olan du‘âmuz
Eger mesmû‘ ola şem‘-i rızâya
3775. Murâdı hâşıl olduğın işitsem
Sebeb olanuñ îşâl-i du‘âya
3776. Baña şol resme minnetdür bu ihsân
Beg oldum şanasın mülk-i şafâya

Müfredāt

3777. Dilüñ eyledüğüm merdüñ murādın
Bitürmek bizi ihyā eylemekdür

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3778. Nāme-i minnet dilinden ḥālī takrīr olınan
Ādeme himmet olunmak bize rāci‘dür hemān

Dīger

3779. Nāme-i eşfākla ahvāl olınan beyān
Dā‘īye olan talaṭṭuf bize olur bī-gümān

Dīger

[B 146a]

3780. Nāme-i midḥat dilinden ḥālī i‘lām olınan
Kimseye olan nazar bu muḥliṣe olur hemān

Dīger

3781. Nāme-i ta‘zīmle ḥāl-i dili meṣrūḥ olan
Müsteḥakḳ olan bize iḥsān iḥṣāndur hemān

[P 85b]⁹⁹³

Dīger

3782. Tercemān-nāmeyile [hem] ḥasb-i ḥālī söylenen
Ādeme olan ‘ināyet bize ḥürmetdür hemān

Dīger

⁹⁹³ P’de 15b’dedir.

3783. Kāşıd-ı mektūbla ahvāli tezkīr olınan
Kimseye olan himāyet bize ‘izzetdūr hemān⁹⁹⁴

Dīger

3784. Kāğıd-ı ihlāşla ahvāli takrīr olınan
Dā‘īye olan kifāyet bize rağbetdūr hemān⁹⁹⁵

Dīger

3785. Nāme-i minnet-nümā hālını takrīr itdügi
Şahşa ihsān eylemeklik bize ihsāndur hemān

Dīger

3786. Minnet-i mevfūrumuz gül-zārını zeyn eyleyen
Feyz-i enhār-ı himemdūr dāyimā fāyız ola

Dīger

3787. Gülşen-i minnetde güller bitüren ey hoş-nihād
Bu recānuñ himmet-i taḥşīlidūr gāfil mebaş

[B 146b]

Dīger

3788. Bu recānuñ meclis-i ihsānda maḳbūl olması
Bu du‘ā-gūya hemān yirden göge minnet durur

Dīger

3789. İltimāsum meclis-i himmetde maḳbūl olması
Bu du‘ā-gūya muḳarrer mūcib-i minnet durur

Bu Kıt‘alar Ba‘z-ı Feraḥ-baḥş Ahvāl Vākı‘ Olduğundan Tarab-sāz Olmak Gösterüp

⁹⁹⁴ Kimseye olan himāyet: Dā‘īye olan kifāyet P; ‘izzetdūr: rağbetdūr P.

⁹⁹⁵ Dā‘īye olan kifāyet: Kimseye olan himāyet P; rağbetdūr: himmetdūr P.

Mübārek-bād Diyü Du‘ā Eylemege İmādur

3790. İrtifā‘-ı kadr u haşmet ber-devām u bî-zevāl
Dāmen-iqbāle girü irişmesi ola muhāl
3791. Haq Te‘ālā dahı a‘lî manşıba lâyıq kılup
Hıdmet ide işigüñde şāhib-i cāh u celāl

Dīger (Mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3792. *Fürüg-ı mihr-i sa‘adet huceste bād müdām*
*Ze-feyz-i tâbiş-i ü cümle-i cihān pür-nūr*⁹⁹⁶
3793. *Hudā zuhūr-ı nücüm-ı şeref ziyāde konād*
*Boved hasūd-ı to bed-hāl u düstān mürür*⁹⁹⁷
3794. *Niyābeti be-resi der-kemāl-i cāh u celāl*
*Ki iltimās-ı tereffü‘ nemî-şevēd maqdūr*⁹⁹⁸

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3795. Tal‘at-i iqbāl bulmış behceti
Rūşen ola çeşm-i āmālūñ müdām
3796. Bu sürürüñ olunur fāl-i sa‘id
Bāğ-ı devletden olasın ber-merām

[B 147a]

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3797. Cemāl-i bahtuña hāl-i vecāhet
Şeref virmiş Hudā itsün mübārek

⁹⁹⁶ “Saadet güneşinin ışıltısı daim, feyizli parlıtısından cümle cihan pürnur olsun.”

⁹⁹⁷ “Huda şeref yıldızının doğuşunu arttırsın, hasetçin perişan, dostların daim olsun.”

⁹⁹⁸ “Makamda ve yücelikte bir niyabete varırsın öyle ki yükselmeye iltimas mümkün olmaz.”

[P 86a]⁹⁹⁹

3798. Mezîd-i cāh u қadre pāye olsun
Refî^c itsün maқāmuñ Haқ tebārek

Meşnevî¹⁰⁰⁰

3799. Tūlū^c-ı tālî^c-i baht u sa‘ādet
Sütū^c-ı sātî^c-ı iқbāl ü devlet
3800. Hümāyūn u ҳuceste-fāl olsun
Delîl-i irtifā^c-ı hāl olsun
3801. Hudā şaklaya āfetden vücūduñ
Cihāna maţma^c ola luţf-ı cūduñ

Dîger

3802. Mübārek ola eyyām-ı vecāhet
Hemîşe rüşen ola çeşm-i āmāl
3803. Hudā irgüre қadr-i ber-kemāle
Olasız dāyimā fahrıla hoş-hāl

Dîger

3804. Mübārek ola iқbāl-i hümāyūn
Ola günden güne ifrāhuñ efzūn
3805. Hudā hıfz eyleye āfet ü gamdan
Teraҳdan hālūñ olmaya dîger-gūn

Dîger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

⁹⁹⁹P’de 16a’dadır; Meşnevî: Velehü P.

¹⁰⁰⁰P’de [87a] 18a’dadır.

3806. *Hayme-i çarh-ı mu‘ādil ebedā*

Secde-gāh-ı heme-i şāhān-bād

3807. *Felek-i bār-gāh-ı ‘ālī-ḳadr*

*Cilve-gāh-ı şeref-i māhān-bād*¹⁰⁰¹

[B 147b]

Mesnevī¹⁰⁰²

3808. *Hayme-gāh-ı felek-i mīnā-fām*

Bār-gāh-ı harem-i Ka‘be-maḳām

3809. *Ola mescūd-ı melāyik her dem*

*Cennet-āsā ola dāyim ḥurrem*¹⁰⁰³

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3810. *Ṭulū‘-ı necm-i iḳbāl-i be-mānī*

*sed-i Ḥudā bādā hümāyūn*¹⁰⁰⁴

3811. *Burūc-ı baht-rā sāzed münevver*

*Be-farṭ-ı ḥaṭṭ u salvet geşte maḳrūn*¹⁰⁰⁵

Dīger (Mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3812. *Ṭulū‘-ı mihr-i meserret ḥuceste vü meymūn*

*Ṣuhūr-ı nūr-ı kerāmet mübārek ü mes‘ūd*¹⁰⁰⁶

¹⁰⁰¹ “Feleğin çadırı daima tüm şahların secdegahı olsun. O yüce makamlı felek ay yüzlülerin şerefli cilvegahı olsun.”

¹⁰⁰² Mesnevī : Velehü P; P’de [87a] 18a’dadır.

¹⁰⁰³ mülāyik: mülā’ik P; dāyim: dā’im P.

¹⁰⁰⁴ “Talih yıldızının doğuşuna benzersin ... kutlu olsun.”

¹⁰⁰⁵ “Talih burçlarını aydınlık kılar, güzellik ve mutlulukla beraber olmuştur.”

¹⁰⁰⁶ “Mutluluk yıldızının doğuşu kutlu ve mutlu, keramet nurunun çıkışı, mübarek ve mesud ola.”

3813. *Zi-beyza-ı şeref-i cāvidān güher-zādeşt*
*Ki maṭla‘-ı kerem-i mecd rā ziyā efzūd*¹⁰⁰⁷

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3814. Sidüğinden gonce-i faḥr ü bahā
Gülşen-i behcet olup ḥurrem-bahār
3815. Bülbül-i ḥaẓẓ u ṭarab pür-vecd olup
Nağme-i ifrāḥı itdi şad-hezār
3816. Reng [ü] bŷı dāyimā efzŷn ola
Gŷlbin-i iḳbālī olup pāyidār
3817. Çeşm-i baḥtī Ḥaḳ mŷnevver eyleye
Bāğ-ı devlet her dem olup sebze-zār

[P 86b]¹⁰⁰⁸

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilŷn/fe‘ilŷn)

[B 148a]

3818. Ṭoğduğından hilāl-i iḳbālŷñ
Gŷni ṭoğdı gŷrŷh-ı ḥuddāmuñ
3819. Burc-ı ‘izzetde bedr-i kāmīl ola
Ġarra-i çarḥ behcet ŷ eyyāmuñ

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilŷn)

3820. Āfitāb-ı devletŷñ taḥvīlinŷñ
Muḳteżāsı olan eşnāf-ı sŷrŷr

¹⁰⁰⁷ “...İzzet ve keremin başındaki nuru arttırdı.”

¹⁰⁰⁸ P’de 16b’dedir.

3821. Hamdülillah zāhir olmuşdur bu dem

Dāyimā çeşmüñ ola zarf-ı qarūr

Dīġer (Mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün)

3822. *Taḥvīl-i āfitāb-ı sa'adet ḥuceste-bād*

Efzün-ı ze-ḥadd-ı ḥaşr bu dā'ī sürür¹⁰⁰⁹

3823. *Ez-āfet-i muḥāk-ı felāket maşün şode*

Bādā hemīşe baht-ı şomā ğıbtāgāh sürür¹⁰¹⁰

Dīġer (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3824. *Sāḥa-i 'ālem-i şeref bāyed be-şāḥib şevketī*

Ger kudūmeş maḳdem-i mecd ü sa'adet mī-füzūd¹⁰¹¹

3825. *Ḥazret-i Feyyāz ikbāleş mübārek mī-kunād*

Cümle 'ālem-rā tufeyl-i ü fuzāyed feyz-i cūd¹⁰¹²

Dīġer

3826. Zī-beşāret evliyā-yı devlet ü ikbālüne

Kim tülū' itdi kerāmetle sa'adet aḥteri

3827. Ḥaḳ Te'ālā āfitāb-ı baht-ı bī-enbāzuñı

Pür-ziyā itsün kılup devlet zevālinden bizi

Dīġer

[B 148b]

3828. Zī-beşāret şadr-ı rif'at ehline düşdi bu dem

Nūr-ı şavbı arturdı şaḥna-i ḥazret 'ālī ḳadem

¹⁰⁰⁹ zühd-i: ḥadd ü P; "Saadet güneşinin gelmesi kutlu, sayılamayacak kadar fazla mutluluk olsun."

¹⁰¹⁰ -P; "Görünmeyip gizlenme felakatinden korunup bahtınız talihiniz daima ğıbta edilen yer olsun."

¹⁰¹¹ "Kudret sahibine alemde şeref gereklidir, yürüyünce yücelik ve saadet arttırmaktadır."

¹⁰¹² -P; "Allah onun ikbalini mübarek kılsın, cümle aleminin feyzini bereketini o arttırır."

3829. Kādri taz'īf olınup şah-n-ı mübārek meclisün

On sekiz biñ 'āleme oldı şeref zī-muhterem

Dīger (Mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün)

3830. *Hezār şükr ki ĩzed be-fazl-ı rahmet-i hīş*

*Serīr-i mülk be-cāh-ı şomā müşerref kerd*¹⁰¹³

3831. *Ne ber şomāst sipās Hudā-yı 'Ālem bes*

*Ki şadr-ı kadr-i himem ez-şomā mükellef kerd*¹⁰¹⁴

[P 87a]¹⁰¹⁵

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

3832. *Zī-beşāret k'ez burūc-ı devlet ü ikbāl ü baht*

*Ṭālī'-i necm-i Yemānī nāgehān āmed pedīd*¹⁰¹⁶

3833. *Ez-şürūk-ı rüşenāyī ān münīr-i çarh-ı sa'īd*¹⁰¹⁷

*Zulmet-ābād muşālih-i şubh-veş geşte sepīd*¹⁰¹⁸

Dīger

3834. *Hurremā ikbāl ü baht u kām-baht ve nām-cūy*

*K'ez ṭulū'-ı nūr-i ü āfāk-ı yek-ser rüz-geşt*¹⁰¹⁹

3835. *Şükr-i ĩzed k'ez şühūd-i rif'at-ı cāh-ı şomā*

*Ṭālī'-i ahvāl-i sükkān-ı zamān fūrüz geşt*¹⁰²⁰

Dīger (Mefā'ilün/mefā'ilün/fe'ülün)

¹⁰¹³ "Binlerce şükür ki Allah kendi rahmeti ve fazlıyla mülk seririni sizin makamınızla şereflendirdi."

¹⁰¹⁴ "Sizin için Allah'a ne kadar şükretsek yetmez, yüce himmetlerin başını sizinle görevlendirdi."

¹⁰¹⁵ P'de 18a'dadadır.

¹⁰¹⁶ "İkbal ve baht burçlarından bir müjdeyle ansızın Yemani talih yıldızı görünür oldu."

¹⁰¹⁷ Vezin bozuktur.

¹⁰¹⁸ "O talihli kandilin ışıkları doğduğu anda karanlık işler birden sabah gibi beyaz oldu."

¹⁰¹⁹ "Ne mutlu o talih, baht, nam ve şöhret nurunun doğmasıyla ufuklar bir anda gündüz oldu."

¹⁰²⁰ "Şükürler olsun sizin yüce makamınızı görmekle zamane insanların kaderi ve bahtı kutlu oldu."

3836. *Hoşā iḳbāl-i ān zāt-ı hümāyūn*

*Ze-yümn-i maḳdemeş ‘ālem bihī şod*¹⁰²¹

3837. *Hudā ez-luṭf-i ḥod dār u ḥuceste*

*Ki ez-feyzeş ḳasāvet kūtehī şod*¹⁰²²

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

[B 149a]

3838. *Şüküfte şod gül rif‘at ze-bāğ-ı ‘izzet u cāh*

Hudāyeş feyz-i seḥāb-ı kerem-ziyāde koned

3839. *Zihī sa‘ādet-i nüzhet-nevāl u feraḥ-fāl*

*Ḳabā-yı mecd ü şeref ber-ḳadet mübārek-bād*¹⁰²³

Müfredāt¹⁰²⁴ (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3840. *Ez-şüküft-i ḡonce-i iḳbāl der-bāğ-ı murād*

*Bülbül-i bālem bedān sāl şād netevān nümūd*¹⁰²⁵

Dīger¹⁰²⁶

3841. *Ez-ṭulū‘-ı necm-i baḥt ān ḡüne geşteṃ pür-şeref*

*Künh-i idrākeş be-gonced der zamīr-i ‘aḳl u fehm*¹⁰²⁷

¹⁰²¹ zāt-ı: baḥt-ı P.

¹⁰²² Hudā ez-luṭf-i ḥod: Hudārā luṭf-i ḥod P; “O mübarek zatın ikbali ne hoş! Onun ayağının uğuruyla dünya iyiliklerle doldu, Allah’ın sahip olduğu lutuf ve hayırla, feyzinin çokluğuyla [dünyada] gamlar azaldı.”

¹⁰²³ sa‘ādet-i nüzhet: sa‘ādet ü nüzhet P; “İzzet ve şeref bağında yücelik gülü açıldı. Allah kerem bulutunun feyzini artırsın. Feraḥ fal ve mutluluk veren talihe sahip olmak ne saadet! Ululuk ve şeref kaftanı bedenine mübarek olsun!”

¹⁰²⁴ Bu beyit P’de [87b] 18b’dedir; Müfredāt: Velehü P.

¹⁰²⁵ netevān: ne netevān B; “Murad bahçesindeki ikbal goncasının açılması sebebiyle kanatlanmış bülbülüm öyle şad oldu ki [hiç] düşkünlük, zayıflık göstermedi(?)”

¹⁰²⁶ Bu beyit P’de [87b] 18b’dedir.

¹⁰²⁷ “İdrakinin özü akıl ve düşünce zamirine sığın [o kimsenin] talih yıldızının doğuşuyla o kadar şereflendim ki!”

Dīger¹⁰²⁸ (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3842. Muḳteżā-yı kemāl-i isti‘dād

Ẓāhir olmuş bu dem mübārek-bād¹⁰²⁹

[P 87b]¹⁰³⁰

Dīger

3843. Ramazānuñ mübārek ola ebed

‘İd-i faḥr u kemāle irişesin¹⁰³¹

Dīger

3844. Māh-ı rûze mübārek ü meymûn

‘İd-i iḳbāl-i vāşıl u mes‘ûd

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

[B 149b]

3845. Oruç ayı mübārek ola dāyim

Şafā bayrāmı hem olsun müyesser

Dīger

3846. Mübārek ola eyyām-ı sa‘adet

Muḳarrer ola dāyim baḥt u devlet

Dīger

3847. Mübārek ola iḳbāl-i sa‘adet

Terakḳî bula dāyim baḥt [u] devlet

Dīger

¹⁰²⁸ Dīger: Müfredât P; P’de [87b] 18b’dedir.

¹⁰²⁹ Ẓāhir olmuş bu dem mübārek-bād: Geşt zāhir günün mübārek-bād P.

¹⁰³⁰ P’de 18b’dedir.

¹⁰³¹ ebedā: ebed P.

3848. Mübārek ola Nevruz-ı sa‘adet
Hemīşe hurrem olsun bağ-ı behcet
3849. Mübārek ola ‘id-i baht u devlet
Hemīşe ola müstakbel sa‘adet

Dīger

3850. Mübārek ola fetḥ-i şehd-i devlet
Hemīşe gālib olsun ceş-i selvet

Dīger

3851. Mübārek ola menşūr-ı celālet
Hemīşe nāfiz olsun hük-m-i nüzhet

Dīger

3852. *Ṭulū‘-ı necm-i iḳbāl-i hūmāyūn*
*Be-kām-ı dostānet bād-ı meymūn*¹⁰³²

[B 150a]

Dīger

3853. Zuhūr-ı nūr-ı hurşid-sa‘adet
‘Alā rağmü’l-ḥasūd olsun mübārek

Meşnevī (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3854. İnbisāṭ-ı pertev-i şems-i kemāl
İrtifā‘-ı lem‘a-i cāh u celāl
3855. Āsumān-ı bahtuña olsun mezīd
Rūz-ı iḳbālūñ Hudā itsün cedīd

Bu Ebyāt-ı Perverde-i Nağm-ı Kerem Olan Dā‘iler Ni‘met-i Sābıkaya İkrār İdüp Bu

¹⁰³² “Dostlarının mutluluğu ve uğurlu rüzgârla kutlu ikbal yıldızının doğuşu.”

Vāṣıta İle Tekrār Velī-i Ni‘metlerinden Muṭālebe-i Bezl-i Himmet ü ‘İnāyet Eylemege

Tevessül İtmegi Müteżammındur

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3856. Feyz-i ebr-i himmetle hurrem olan gülşenüñ

Bu bahār-ı luṭfla ḥandān idüñ ezhārını

[P 88a]¹⁰³³

Dīger

3857. Pertev-i ḥurşīd-i iḥsānla perverde olan

Bāğ u rāğ-ı cūy-bār-ı luṭfla ser-sebz idüñ

Dīger

3858. Dest-i luṭfla dikilmiş dügmeyi idüp kerem

Ebr-i himmetle şuvarup tāze vü pür-bār idüñ

Dīger

3859. Dest-i himmetle egilmiş geşt-zār-ı hurremi

Cūy-bār-ı luṭfla ıskā idüp ser-sebz idüñ

[B 150b]

Dīger

3860. Revğan-ı iḥsānla rüşen olan şem‘üñ yine

Luṭf u himmet deheniyle şu‘lesin efzūn idüñ

Dīger

3861. Şāḥ-ı iḥsān-ı ‘amīme bī-tekellüf el şunan

Dā‘ī-i küstāḥa yine luṭfla in‘ām idüñ

Dīger

¹⁰³³ P’de 17a’dadır.

3862. Ni‘met-i ihsānla perverde olan muhlisüñ
Hün-ı luṭfuña yine muhtācdur eyle kerem¹⁰³⁴

Dīger

3863. Tekye-i ikrāmuña mihmān olan dā‘ī bu gün
Hün-ı in‘āma katı lāyık durur luṭf eyleñüz¹⁰³⁵

Dīger

3864. Ni‘met-i in‘āmla konaqlanan dā‘ī bu dem
Āb-ı ihsāna be-ğāyet teşnedür bezl it himem

Dīger

3865. Feyz-i ‘ayn-ı cūdla reyyān olan sūzān dili
Reşha-i ihsānla tekrār reyyān idesiz¹⁰³⁶

Dīger

3866. Feyz-i ebr-i terbiyetle hāşıl olmuş gülşenüñ
Āb-ı feyz-i himmetile güllerin ḥandān idüñ

Dīger

[B 151a]

Bahr-i Āhar¹⁰³⁷(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3867. Cāna kār itdi teb-i nāz-ı firāk
Göñlümi zār itdi nār-ı ihtirāk
3868. Kāmetüm ḥam eyledi bār-ı firāk
Cānı pür-ğam eyledi nār-ı firāk

¹⁰³⁴ ihsānla: ihsān ile P.

¹⁰³⁵ ikrāmuña: ikrām ile P.

¹⁰³⁶ Reşha: Reşha P.

¹⁰³⁷ Bahr-i āhar: Velehü P; P’de [107b] 92b’dedir.

3869. Çeşmimüñ bünyādına geldi hālel

Hātırurum evtādına düşdi zeled

[P 88b]¹⁰³⁸Bu Ebyāt-ı Ba‘z-ı ‘Ālī-şān Kāmilü’l-iḥsān Kimseler Vefāt İtdükde Yazılacak
Beyitlerdür‘Ālemden Nef‘-i ‘Āma Sebeb Olur Bir Vücūd Fevt Oldı Dimegi İhām İder¹⁰³⁹
(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün)

3870. Şular şūrīde-hāl olup bulutlar ağlasa tañ mı

Cihānuñ revnaķı gitdi ‘aceb midür bu deñlü hāl¹⁰⁴⁰

Dīger

3871. Bulutlar ağlayup gökler kara geyse ‘aceb midür

Nice aḥterden ayrıldı bu baḥt-ı ser-nigün gerdün¹⁰⁴¹

Dīger

3872. Vefādār olduğı içün götürmedi cihān anı

Ṭutıldı şems-i iḥsānı nice döñmeyelüm kanı

Dīger

3873. ‘Aceb mi ebr-i Nīsān-veş dem-ā-dem dökseñüz yaşı

Ne cevherden cüdā düşdi bilür misiz cihān kânı

Dīger

[B 151b]

¹⁰³⁸ P’de 93b’dedir.

¹⁰³⁹ Bu Ebyāt-ı Ba‘z-ı ‘Ālī-şān Kāmilü’l-iḥsān Kimseler Vefāt İtdükde Yazılacak Beyitlerdür ‘Ālemden Nef‘-i ‘Āma Sebeb Olur Bir Vücūd Fevt Oldı Dimegi İhām İder: Bu Ebyāt-ı Müfredāt Ba‘z-ı ‘Ālīşān Kimesneler Fevt Oldukda Yazılan Ebyātdur P.

¹⁰⁴⁰ şūrīde-hāl: beyhüde-hāl P.

¹⁰⁴¹ Nice: Niçe P.

3874. Nice rüşen olup gülsün bu dünyā olmayup bī-nūr
Nenüñ gibi cihān-ārā güneşden oldu ol mehcūr

Dīger

3875. ‘Aceb mi dögünüp deryā dem-ā-dem gürlöse taşlar
Nice cān-perver ādemden cüdā düşdi bilür misiz¹⁰⁴²

Dīger

3876. Kılıçlar paslanup atlar figān itse ‘aceb midür
Nenüñ gibi dil-āverden cüdā düşmiş durur anlar¹⁰⁴³

Dīger

3877. Açup deryālar iñ[i]erse cibāl ol[i]maz ‘aceb
Dār-ı dünyādan ne gitdi siz anı bil[i]mez misiz

Dīger (Mefā‘īlün/mefā‘īlün/fe‘ūlün)

3878. ‘Aceb mi sīnesin çāk itse taşlar
Demirler ağıdup derdile yaşlar

Dīger

3879. Bu fūrkat āhına koyar nice taş
Muşībet odına dönmez kırı yaş¹⁰⁴⁴

Dīger

3880. ‘Aceb mi yana ser-tā-ser cemādāt
Yanup kül olup eṭbāk-ı semāvāt

Dīger

¹⁰⁴² Nice: Niçe P.

¹⁰⁴³ Cüdā: Ĥudā B.

¹⁰⁴⁴ yaş: baş P.

3881. ‘Aceb mi yile gitse insle cān
Bulutlar yağdururlar yire ‘ummān

[B 152a]

3882. ‘Aceb mi ğarķ olursa seyle ‘ālem
Sipihrüñ hūn-ı eşki oldu tūfān

Dīger (Mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün/mefā‘īlün)

3883. Ȳanı ol luţf-ı Yezdānī Ȳanı ol ‘avn-i Raḥmānī
Ȳanı ol sırr-ı rūḥānī Ȳanı ol şadr-ı sulţānī

Dīger

3884. Ȳanı ol maẓhar-ı ḥikmet Ȳanı ol kāleb-i ‘ibret
Ȳanı ol lūcce-i miknet Ȳanı ol rāyet-i devlet

Dīger

3885. Ȳanı ol menba‘-ı iḥsān yire geĉdi fiġān u āh
Ȳanı ol sāye-i raḥmet ‘aceb gitdi meded Allāh

Dīger

3886. Ȳanı ol sāye-i raḥmet Ȳanı ol āyet-i ni‘met
Ȳanı ol cevher-i himmet Ȳanı ol peyker-i ḥikmet

Dīger (Mefā‘īlün/mefā‘īlün/fe‘ūlün)

3887. Ȳanı kān-ı seḥā sulţān-ı iḥsān
Ȳanı baḥr-i kerem şāh-ı suḥan-dān

[P 89a]¹⁰⁴⁵ Bu Ebyāt Ehl-i Kemālūñ Ȳadr-i Ma‘nevī-i Bülendine Tenezzül Şūrī-i Żazūrī

‘Ālem-i Kevn ü Fesād Vuķū‘ından Noķşān ve Gelmedügin Nikāt u Te’yīdāt ile İsbāt

¹⁰⁴⁵ P’de 94a’ dadır.

Eylemege İşāretdür¹⁰⁴⁶ [B 152b]

3888. Şaḡaluña gelir dendān-ı dünyā
Yolar rīṣ-i şafāñı soñra bī-bāk
3889. Cihānuñ ‘ādeti her dem cefādur
Vefā resmiyle ider cüst ü çālāk
3890. Ğurūr idüp bunuñ lezzetlerine
Tefāḥür eyleyenüñ başına ḥāk
3891. Hemānā ejder-i nüh ser durur çarḥ
Ki bulunmaz anuñ zehrine tiryāk
3892. Yuṭar bir demde nice şehir-i yārı
Ḳatı bī-mihrdür ḳattāl ü seffāk
3893. Meded bu dehr-i bed-‘ahdüñ elinden
Müslimānlar diñüz Allāh ‘āfāk
3894. Ḥudā ḳurtara baṭşından zamānuñ
Şefā‘at eyleyüben şāh-ı *levlāk*

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün)

3895. Rūzgār-ı kīne-cū bed-ḥ‘āhı ehl-i cāhdur
Ol sebebdan anları dāyim düşürür yirlere
3896. Līkin anlaruñ kemāl-i ḥāline gelmez zevāl
Yirler ü gökler eger ma‘kūs olursa yek-ser

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

3897. Rūzgāruñ şedāyid ü ğamla
Nicedür ḥāṭıruñuz aḥvāli

¹⁰⁴⁶ (?)

3898. Bunca miḥnet ne lāyıkıdı size

Lāzımiken cihānuñ iḳbāli

3899. Haḳ mükāfāt-ı bī-ḥisāb vire

Ḥāşıl olup derūnuñ āmāli

3900. Miḥneti rāḥata mübeddel ide

Sa‘d ola ḳalbünüñ ḳamu fāli

Ferd¹⁰⁴⁷ (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3901. Süfle perverd olduğına ‘ālemüñ budur delīl

Nükte-i rüşendür *el-cinsi ile’l-cinsi temil*¹⁰⁴⁸

[B 153a]

Müfredāt (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3902. Ma‘rifet bir kıymetī cevher durur

Şāḥibine yiter ol ‘izzet tamām

Dīger

3903. Ḳadr-i merfū‘ına gelmez inḥifā

Keser ‘arzıla kemālāt ehlinüñ

Dīger

3904. Şān-ı ‘ālīsi neden sāfil olur

Fevt-i cāhıla maḳālāt ehlinüñ

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3905. Ḥalel virmez kemāline ḳişinüñ

Elinden manşıbı bī-ḳadri kimüñ

¹⁰⁴⁷ Ferd: Müfredāt P.

¹⁰⁴⁸ B’de derkenarda, P’de metin içindedir; “*Her cins kendi cinsine meyleder.*”

Dīger

3906. Kūsūfila güneşden nūr gitmez
Felāket eh-i ‘ilme naḡs virmez

Dīger

3907. Keder virmez bī-ḡārenüñ nādān
Zarār itmez tenezzül ehl-i cāha

Dīger

3908. Mu‘ayyendür yiri ehl-i kemālün
Tefāvüt itmez anuñ ‘azl ü naşbı

Dīger

[B 153b]

3909. Kemāle dāldur naḡs-ı zevāli
Şu‘ā‘-ı mihr [ü] māh-ı hayruñ

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

3910. Qadr-i ‘ālisi olur mı nāzil ehl-i devletün
Zıll-ı zāyil gibi ḡāmī olmaḡıla mużmaḡill

Dīger

3911. Rif‘ati yiri kemālāt ehlinün dünyā degül
Dār-ı āḡirde olur ol fırḡa ḡāyet ser-bülend

Dīger

3912. Cevherün yiri hemīşe cūfesinün saḡtdur
Saḡtlıklar çekdüḡi olur kemālāt ehlinün

Dīger

3913. Qa‘r-ı deryāda olur dürr-i Yemen’ün menzili
Ehl-i ‘irfān rütbesi anuñ içün nāzil olur

Dīger

3914. Ehl-i ‘irfānuñ tedennī itdügi olmaz ‘aceb
Cānib-i sengini nāzil-ter olur çün kefenüñ

Dīger

3915. Tīna-yı ‘ālem katı beleh ü ḥamākat üzredür
Anuñiçün qadrini bilmez kemālāt ehlinüñ

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

3916. Denī vü rezl ü esfeldür çü dünyā
Ne bilsün kıymetin ehl-i kemālün¹⁰⁴⁹

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/ fā‘ilātün/fā‘ilün)

3917. Toprağa düşmekle altun qadri olmaz kem ‘ayār
Ehli mīzānında anuñ bil ki artar kıymeti¹⁰⁵⁰

[B 154a]

Dīger (Fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün)

3918. Dūn-nevāz olduğuna ‘āleme ḥācet mi delīl
Yine yitmez saña *el-cinsi ma‘al-cinsi temīl*¹⁰⁵¹

[P 89b]¹⁰⁵² Bu Kıt‘alar Aḥbāb-ı İktizā-yı Zamān-ı bī-Emān Hükmi ile Ba‘z-ı Mekkāre
Yitüşdügin İstimā‘ Eylemekden Tazaccür ü Te’sir Hāşıl Olduğın İnhā İdüp ‘Ālemde
Teneffür ü Tekeddür İzhār Eylemegi İş‘ardur¹⁰⁵³

¹⁰⁴⁹ -P.

¹⁰⁵⁰ B’de derkenārda, P’de metin içindedir.

¹⁰⁵¹ P’de [89a] 94a’dadır; “*Her cins kendi cinsine meyleder.*”

¹⁰⁵² P’de 94b’dedir.

¹⁰⁵³ Bu Kıt‘alar Aḥbāb-ı İktizā-yı Zamān-ı bī-Emān Hükmi ile Ba‘z-ı Mekkāre Yitüşdügin İstimā‘ Eylemekden Tazaccür ve Te’sir Hāşıl Olduğın İnhā İdüp ‘Ālemde Teneffür ve Tekeddür İzhār Eylemegi

(Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ūlün)

3919. İşitdükde bu nikbet kışşasını
Nüfūr idüp cihāndan hātır-ı zār
3920. Gözüm görmez olup ʿālem yüzini
Olupdur şahn-ı dünyā çeşmüme tār
3921. Şu deñlü āteşin oldu vücūdum
Ki itdi sūz-ı hātır taşlara kār
3922. Bezüp göñlüm sürürından zamānuñ
Derün oldu hayātından da bī-zār
3923. Uşandum kār-bār-ı derūndan hep
Melālile mizācum oldu bīmār¹⁰⁵⁴
3924. Şoñunda fikr idüp hāl-i cihānı
İdindüm şabır pīşe āhir-i kār

[P 90a]¹⁰⁵⁵

3925. Size dağı budur tedbīr-i şā'ib
Olasız şabrla mağbūt-ı ahyār
3926. Virüp ecr-i hüsn Feyyāz-ı kādır
Olasız kadrle ʿālemde muhtār
3927. Olup táfī dem-ā-dem kılzüm-i feyz
Nihāl-i maṭlūbuñuz ola pür-bār

İş'ardur: Bu Kıt'a Ahbāb-ı İktizā-yı Zamān İle Ba'zı Mekkāre Yitişdügin İstimā'ından Tazaccür Hāşıl
Olduğın Tekeddür İzhār Eylemegi İş'ardur P.

¹⁰⁵⁴ kār-bār-ı: kār u bār-ı P.

¹⁰⁵⁵ P'de 95a'dadır.

3928. ʿİnāyet eyleyüp Vehhāb-ı muṭlaḳ
İki ʿālemde olasız sebūk-bār

[B 154b]

Dīger (Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

3929. İşidüp nikbet-i vücūduñuzu
Dünyeden nefret itdi ḥāṭır-ı zār
3930. Görmez olup gözüm cihān yüzini
Key ki yir oldı ğamla başuma ṭār¹⁰⁵⁶
3931. Āteşīn oldı şöyle mülk-i derūn
Sūz-ı endūhı itdi ṭaşlara kār¹⁰⁵⁷
3932. Bezdi göñlüm sürūr-ı ʿālemden
Oldı cānum zamāndan bīzār
3933. Kār [u] bār-ı cihāndan oldum sīr¹⁰⁵⁸
Oldı ṭabʿum melālle bīmār
3934. ʿĀkıbet fikr idüp cihān ḥālin
Şabrı pīşe idindüm āḥir kār
3935. Size daḥı budur sebīl-i şavāb
Şabrla olasız ḳarīn-i ḥıyār
3936. Ḥaḳ Teʿālā virüp cezā-yı ḥüsn
Olasız ḳadr ü cāhla muḥtār

¹⁰⁵⁶ gözüm cihān: cihān gözüm P.

¹⁰⁵⁷ derūn: vücūd P.

¹⁰⁵⁸ Kār [u] bār-ı cihāndan: Kār-ı bār-ı cihāndan B, P.

3937. ȶulzüm-i feyz-i hâş olup tâfî

Ola şâh-ı maṭlabuñ pür-bâr

3938. Dāyimā fāyız ü saʿīd olasız

Dār-ı dünyāda daḥı rüz-ı şumār¹⁰⁵⁹

Bu Kıt'a ʿUlemā-yı Kibāruñ Zamānenüñ Dün-serverligi Hükmi Üzre Vākiʿ Olan ʿİzzet-i

Tesliyesidür Şu Mazmūnı İşʿār u İzhār İtmek Üzre Ki Ehl-i ʿİlmüñ Şān-ı Bāhirü'l

burhānī Andan Aʿlādur Ki ʿAzl Aña Tenezzül Vire Belki Hāḳīkatde Naşb Añā [B 155a]

Refʿ Getürmekden Daḥı Esnādur¹⁰⁶⁰

(Fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilātün/fāʿilün)

3939. Dün-nüvāz olduḡı bāʿisden sihr-i bed-nihād

Ehl-i ʿirfāna ider dāyim ihānetle naẓar

3940. Zerre gibi her denīnüñ ḳadrini idüp refīʿ

İnkisārıla virür mirʾāt-ı ʿirfāna zarar

[P 90b]¹⁰⁶¹

3941. Lîk virmez ʿārife ruḥşat ʿulüvv-i ḥimmeti

ʿİzz-i dünyā manzarında ola cāh-ı muʿteber

3942. Hāk-sār-ı mülk ü mālı nʿeylesün kāmīl vücūd

Kim ʿayār u nāḳışü'l-ḳadri nʿider ʿālī-güher

3943. Zıll-ı zāyil olduḡın dünyā-yı bī-ḳadrüñ bilen

Sāye-gāh-ı ʿālem-i fānīde tutar mı maḳar¹⁰⁶²

¹⁰⁵⁹ fāyız: fāʿiz P.

¹⁰⁶⁰ Kibāruñ Zamānenüñ: Kibār-I Zamānenüñ P; Şu: Bu P.

¹⁰⁶¹ Pʼde 95bʼdedir.

¹⁰⁶² zāyil: zāʿil P; tutar: eylemez P.

3944. Olmayan simsār-ı bāzār-ı kemāl ü maʿrifet
ʿAzl-i cāhıla kayırdur ehl-i ʿilmi bī-ḥaber¹⁰⁶³
3945. Manşıbın alurlar ise n'ola ʿirfān ehlinüñ
ʿİlmini almağa bārī olımazlar çāre-ger
3946. ʿAynına gelmez anuñ mülk-i fenānuñ manşıbı
Kıdvesi olur hemānā sünnet-i ḥayrū'l-beşer
3947. Bil ki ıtlāka düşüp bulup taqlıdden ḥalāş
İbtihācı şöhreti gün gibi āfākı tutar¹⁰⁶⁴
3948. Bezl cūd idüp neşātından cihāna şıgamaz
Nezr ü kurbānlar ider misred olup şām u seher¹⁰⁶⁵
3949. Meclis-i dünyā-yı dūndan ḥatırı vahşet idüp
Muḥbil olan çağırur her laḥza kim aynü'l-mefer
3950. Nākıd u nāfī vü zâyildür çü esbāb-ı cihān
Dāyım ü bākī variken ehl-i dil anı n'ider
3951. Gör dil-i maḡrūr u maḥzūl olan aldanur aña
Yoğ ise ehl-i başīret anı müstaḥkır görür
3952. Ḥayflar dünyā-yı dūna şarf olınan himmete
Cins ü naḡd-i ʿālem-i fānī ḥacer-i deryā mıdur

[B 155b]

3953. Gözüñe tolup başuña konıcaḡ sengile ḥāk
Adını müşk ü ʿabīr ü ʿūd kırsın sīm ü zer¹⁰⁶⁶

¹⁰⁶³ ʿAzl-i: ʿİzz ü P.

¹⁰⁶⁴ taqlıdden: takyıdden B.

¹⁰⁶⁵ şıgamaz: şıgınmaz P; olup: olur P.

¹⁰⁶⁶ kırsın: kırsın hem P.

3954. Zî-sa‘âdet aña kim Hâk yolına olup fedâ

Söyleye hâkķı kırmayup giderse māl ü ser

3955. Zîre Hâk ‘âlîdür aña kimse ġâlib olımaz

‘Aķıbet bulur murâdına muhıķķ olan zafer

Tesliye-i Hâtır-ı Kafâ-Hurdegân u Seylî-i Rûzgâr-ı Ğaddâr u Cefâ-keşidegân-ı Etvâr u

Edvâr-ı Kec-reftâr be-Tezkîr-i Hâl-i ‘Âlem-i Kevn ü Fesâd u Takrîr-i Muḥâl Felek-i bî-

Bünyâd ü Belâ-serâ der (?) Allāhu’t-tevfîķ ve’r-reşâd¹⁰⁶⁷

(Mefâ‘îlün/mefâ‘îlün/fe‘ûlün)

3956. Vefâ yokdur nihâdında cihānuñ

Şafâ yokdur binâsında zamānuñ

3957. Harâb-âbâddur aşl-ı esâsı

Binâ-berbâddur cümle binâsı

3958. Sebîl-i kişver-i âḥir durur ol

Riḥile müstekarr olur mı hîç yol

3959. Müsâfir-ḥānede olmaz iķâmet

Degüldür mesken-i emn ü selâmet

[P 91a]¹⁰⁶⁸

3960. Hudâ yapsa beķâyiçün bu tākı

Olaydı enbiyâ-yı ‘âlemde bâķî

¹⁰⁶⁷ et-tevfîķ ve’r-reşâd: dâr-ı fenâ P; “Gönlü darbe alanların ve gaddar feleğın tokadını yiyenlerin, yamuk yapan feleğın cefasını çekenlerin çaresi, âlemin hâlinin fesad ile olduğunu hatırlayıp feleğın isteğimize göre karar kılmasının imkasınığın bilmektir. Allah’ım, bizi muvaffakiyet ve doğru yol ile rızıklandır.”

¹⁰⁶⁸ P’de 96a’dadır.

3961. Mülük ü enbiyā çün itdi hullet
Qalan halka virilür mi iķāmet¹⁰⁶⁹
3962. Kime pāyende oldı saña ola
Kime qaldı bu ʿālem saña qala
3963. Vefā ummaq bu çarh-ı bī-emāndan
Beķā ummaq durur āb-ı revāndan

[B 156a]

3964. Kimi itdi harīf-i bezm-i vuşlat
Kimi itmeye esīr rezm-i fūrkat
3965. Kimi itdi neşāta yār-ı hem-dem
Ki itmeye anı endūha maḥrem
3966. Kimi itdi qarīn-i gülşen-i yār
Ki itmeye mekīn-i hırmen-i hār¹⁰⁷⁰
3967. Kimi itdi refīķ-i sāhil-i mihr
Ki itmeye ğarīķ-i lücce-i qahr
3968. Kimi itdi muķīm-i şahn-ı gülşen
Ki itmeye saķīm-i qaʿr-ı külhan
3969. Kimi itdi sebīl-i luṭfa sālik
Ki ğul-i qahrı itmez anı hālik¹⁰⁷¹
3970. Kimi itdi maķām-ı kāma kāyim
Ki nā-gāh itmez anı zār u hāyim

¹⁰⁶⁹ virilir: virilür P.

¹⁰⁷⁰ hār: ʿār P.

¹⁰⁷¹ anı: -P.

3971. Kimi itdi şikār ‘āleme şāyid
Ki zıll u heybet olmaz anı kâyid
3972. Kimi yazdı kabûle kâtib-i dehr
Ki hakk itmeye tîğ-ı kahr-ı bî-mihr
3973. Kimi çekdi felek-i şadr-ı kabûle
Yakup yaldurmaz anı şağa şola
3974. Kimi ‘unvân ider dürc-i kemāle
Nişân itmez anı tîr-i vebāle
3975. Kimi şāhib-serîr eyler bu gerdûn
Ki itmez miñnetile bağrını hûn
3976. Kimi eyler şeref bir çende dāyir
Ki itmeye felâket içre hāyir¹⁰⁷²
3977. Kimi itdi kemālât içre fāyık
Ki tuta manşib-ı ikrāma lāyık
3978. Kimi buldı hüner içinde māhir
Ki cāh-ı kadrini eylene zāhir

[B 156b]

3979. Kimi karşıladı devrân-ı gaddār
Kafa döndürmeye aña idüp ‘ār¹⁰⁷³
3980. Kimi tāt eyledi fark-ı şafāya
Ki keşf itmez anı pāy-ı cefāya

¹⁰⁷² şeref bir: şerefle P.

¹⁰⁷³ aña idüp: idüp aña P.

[P 91b]¹⁰⁷⁴

3981. Kimi mîr eyledi taht-ı sürûra
Gedâ itmez anı bâb-ı büşûra
3982. Kimi mâh eyledi çarh-ı kemâle
Helâl idüp düşürmeye vebâle
3983. Kimi itdi nücûm-ı burc-ı şîhhat
Ki itmeye rücûm diyü ‘illet
3984. Kimi eyledi veche şahş-ı ikbâl
Ki itmeye kazâ-yı merd-i izlâl
3985. Kimi itdi kemâl-i dest-i kudret
Ki itmeye vebâl-i pây-ı miknet
3986. Kimi itdi münîr-i burc-ı şevket
Ki itmeye zalâm-ı leyl-i âfet
3987. Kimi itdi şehîr-i taht-ı efser
Ser ü sāmânını itmeye ebter
3988. Kimi itdi semîr-i merd-i maṭlûb
Ki itmeye esîr-i ye’s ü menkûb
3989. Kimi itdi mezâd-ı şevk-ı rağbet
Ki itmeye küşâd-ı şehir-i nefret
3990. Kimi kim çıkarur bir nezdübâna
Elin alup anı iter yabana¹⁰⁷⁵

¹⁰⁷⁴ P’de 96b’dedir.

¹⁰⁷⁵ anı iter: iter anı B.

3991. Kimi kim evc-i eflāke çıkardı
Dönüp anı yine hūāke yıkardı
3992. Kimi kim itdi bir dem şād u hurrem
Aña āhır niçe yıl çekdürür ğam
3993. Kimi kim eyledi hāzẓa muḳārin
Bozar āhır ḳasāvetle vaḳārın¹⁰⁷⁶

[B 157a]

3994. Kimi kim bilmeyüp semirtdi vāfir
Yir anı bī-muḥābā büyür āhır
3995. Kimi kim itdi gerdün tāc-ı iḳbāl
Yire çalup ider ḳahrıla pā-māl
3996. Kimi kim ileri çekdi bir ādem
Sürer geri alup işine hādīm¹⁰⁷⁷
3997. Kimi kim itdi bir kez vaşlla şād
Ayırup itdürür biñ kerre feryād¹⁰⁷⁸
3998. Kimi eyledi bir kerre mübāhī
Ki şoñra itmeye biñ āh u vāhı
3999. Kimi itdi şafāyıla hem-āğüş
Ki zehr-i ḳātil itdürmez aña nūş
4000. Kimi çekdi şafā cūy-ı kenāra
Gider bādı anı atmaya nāra

¹⁰⁷⁶ ḳasāvetle: ḥaḳāretle P.

¹⁰⁷⁷ İleri: ilerü P; geri: gerü P; hādīm; nādīm P.

¹⁰⁷⁸ itdi bir kez: bir kez itdi P.

4001. Kimi oḡşadı devrān şefkatıla
Ki döñmeye belā vü şiddetile

[P 92a]¹⁰⁷⁹

4002. Kimi kandurđı devrān raġbetile
Göçürmeye şoñunda nefretile¹⁰⁸⁰

4003. Kimi iḡbāle lāyıḡ itdi gerdün
Ki idbārıla anı eylemez dün

4004. Kimi yād eyledi gerdün vefādan
Unutmaya ebed anı şafādan¹⁰⁸¹

4005. Kimi itdi cihān bir an ḡandān
Niçe yıllar anı itmeye giryān

4006. Kimi itdi felek düşüñde sulṡān
Ki ‘ömrince anı itmeye sekbān

4007. Kimüñ rüyın sefid itdi meserret
Sāye eylemeye anı ḡasāvet

4008. Kimüñ kırdı ḡıyām-ı şevḡetini
Ki kırmaya ṡınāb-ı ḡürmetini

[B 157b]

4009. Kimüñ öpdı elini ḡarḡ-ı dāyır
Ki deymeye yüzini yire āḡır

¹⁰⁷⁹ P’de 97a’dadır.

¹⁰⁸⁰ göçürmeye: göçürmiye P.

¹⁰⁸¹ Unutmaya: Unutmıya P.

4010. Kimüñ bā-kürre-i cānın yimedi
Kimüñ āyīne-i albin şımadı
4011. Kimüñ hükmine oldu dehr maḥkūm
Ki yakmaz āḥir anı nitekim mūm
4012. Kimüñ adını eyledi kerīm ol
Līme-i suḥre-gū olmaya maḥzūl¹⁰⁸²
4013. Kimüñ bağrın bütün eyledi devrān
Şımaya şīşe-i albini ol ān
4014. Kimün yaptı ḥarābe-ḥāṭırın dehr
Ki yıkmaya anı at at kefi ahr
4015. Kimüñ kudreti tīr eyledi nüzhet
Kemān itmeye anı derd ü ḥasret
4016. Kimüñ yakdı felek şevkı ocağın
Söyündürmeye baḥtınuñ çerāğın
4017. Kimüñ ḥazīni ḥurrem itdi behcet
Ki pür-īn itmeye anı asāvet
4018. Kimüñ kim bakdı bir kez yüzine ḥoş
Nice biñ kez kılar anı müşevveş¹⁰⁸³
4019. Kimüñ kim necm-i baḥtın ālī^c itdi
Hemān-dem semt-i baḥse rāci^c itdi
4020. Kimüñ kim devletin itdi küşāde
Elini bağlayup itdi fütāde

¹⁰⁸² suḥre-gū: suḥre-gūy P.

¹⁰⁸³ Nice: Niçe P; kılar: kılur P.

4021. Kimüñ gözine virse nūr-ı devlet
Çeker yirine āḫir mīl-i nikbet¹⁰⁸⁴
4022. Kimüñ başına toğdı şems-i devlet
Siyāh itmeye rūzın zūll ü nikbet

[P 92b]¹⁰⁸⁵

4023. Kimüñ üstine döndi çarḫ-ı gerdān
Döne döne yüzün döndürmez andan¹⁰⁸⁶

[B 158a]

4024. Kime içürdi ʿirfān-ı şerbetini
Yidürmeye aña zillet etini
4025. Kime geydürdi faḫluñ ḫilʿatını
Yidürmez her ḫüsrānuñ etini
4026. Kime açdurdı iḫsān defterini
İsāʿet bozmaya anuñ ferini
4027. Kime rām oldı bu gerdūn ḫānı
Ki nā-kām itmeye zūlmile anı¹⁰⁸⁷
4028. Kime kim itdi bir kez merḫabāyı
Nice biñ kez urur aña ḫafāyı
4029. Kime kim virdi evvel dest-i rifʿat
Şoḫar çeşmine āḫir mīl-i nikbet

¹⁰⁸⁴ yüzine: gözine P.

¹⁰⁸⁵ P'de 97b'dedir.

¹⁰⁸⁶ gerdān: gerdūn P.

¹⁰⁸⁷ ḫānı: cānı B.

4030. Kime gösterdi bir kez bir güler yüz
Ki ekşitmeye yüzün aña yüz yüz
4031. Kime yidürdi bir loğma bu ğaddār
Ki kuşdurmaya anı āhīr-i kār
4032. Kime bir nesne viridi dehr-i ğādir
Ki kahrıla elinden almaz āhīr
4033. Kime el viridi bir dem ʿīş-i selvet
Ayağın almaya ālām u miḥnet¹⁰⁸⁸
4034. Kime viridi murādātı ʿinānın
Şalup ḥāke yaturmaya nişānın
4035. Kime şundi bu devrān cām-ı kāmı
Ḥumārın çekmeye anuñ müdāmı
4036. Kime şundi cihān bir cām-ı bāde
Ki ālām u belādan ola sāde
4037. Kime viridi vefā cāmını gerdūn
Ki itmeye cefādan bağrını ḥūn
4038. Kime açdı şafā yüzini gerdūn
Kederden ḥāṭırın itmez dīger-gūn

[B 158b]

4039. Kime fetḥ itdi devrān bāb-ı maḫşūd
Ki āhīr itmeye her bābı mesdūr
4040. Kime itdi felek bir cürʿa inʿām
Ki kāse kāse zehr itdürmez eşām

¹⁰⁸⁸ miḥnet: nikbet P.

4041. Kime oldu müzāhir çarḥ-ı ğaddār
Depesi üstine yıkmaya nā-çār
4042. Feraḥ ṭonın kime geydürdi eflāk
Girībānını ğamdan itmeye çāk
4043. Murādātın kime virdi bu gerdün
Ki itmeye sitemle baġrını ḥūn
4044. El üstine tutup ref^c itdügini
Ayaklarda qor āḥir dehr kīnin

[P 93a]¹⁰⁸⁹

4045. Maḳām-ı derd ü miḥnetdür bu dünyā
Merām-ı ehl-i nikbetdür bu dünyā
4046. Kemālāt ehlinüñ bed-ḥ^vāhıdur çarḥ
Kerāmet şehrinüñ gümrāhıdur çarḥ
4047. Hüner-düşmen mu‘āyib dostıdur bu
Cefā-perver ‘ināyet postıdur bu
4048. Ḥimāyet yok durur şānında anuñ
İçer qanın dem-ā-dem ehl olanuñ
4049. ‘Aceb gaddārdur bu dehr-i bed-kār
Ki iḳbāl ehlin eyler ehl-i idbār
4050. ‘Acebdür ‘ādeti çarḥ-ı le’īmüñ
Yüregın ṭolu qan eyler kerīmüñ

¹⁰⁸⁹ P’de 105a’dadır.

4051. ‘Acebdür ıavırı dehr-i bed-fi‘ālũñ
Hilāfınca döner ehl-i kemālũñ
4052. ‘Aceb kec-rũ durur ıarh-ı sitem-h‘āh
Zelīl eyler kerīmi h‘āh u nā-h‘āh
4053. Anı kim itdi bir kez şevka hem-dest
İder derdile anı şöıra pā-best

[B 159a]

Bahr-i Āḥar Meşnevī (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4054. Na‘l-i keşfine müşebbeh olmağa ragbet iden şekl-i hilāl¹⁰⁹⁰
Ser-bülendi ḥākile yeksān ider bu dehr-i Zāl
4055. Na‘l-i esbi olmağa faḥr ü şeref bilen hilāl
Serverüñ başın felek eyler sitemle pāy-māl
4056. Dāl-i devlet ‘add iden şümāğı na‘lin hilāl
Muḳbili eyler felek ehl-i cefāya pāy-māl
4057. Tār-ı kābı(?) olmağa faḥr eyleyen merdüñ hilāl¹⁰⁹¹
Ḳahrıla ‘ırḳın kesüp bī-fer ider gerdün-ı Zāl
4058. Ḥāk-i rāhını gözine sürme iden ḥūr-i ‘īn
Merdümi eyler felek ḥāk-i ḳadem gibi mehīn¹⁰⁹²
4059. Ḥāk-i rāhı fark-ı devlet fevḳına efser olan
Serveri eyler felek mā‘-i mehīn gibi mehān

¹⁰⁹⁰ Vezin bozuktur.

¹⁰⁹¹

¹⁰⁹² ḥūr-i ‘īn: ḥūr u ‘īn B.

4060. Revnak-ı t̄ac-ı ſeref olan ayağı toprağı
Fāzılı eyler felek ik̄bāl ü bahtıla nef'ı
4061. Zīnet-i ſadr-ı kemāl olan vücūdı sāyesi
Kāmili eyler cihān idbār u nikbet pāyesi
4062. Hāk-i rāhı olmağa reſk itdügi merdüm̄leri
Devr-i cāhı ğadr idüp eyler felek-veſ serseri¹⁰⁹³
4063. Āb-ı rüyı olmağa reſk eyleyen ‘aynü’l-ḥayāt
Muḳbili çarḥ-ı melā‘ib ḥāke ſalup itdi māt
4064. Ŗevketile ğayret-i Cemſīd itdügin sipihr
Yire çalar sāye-veſ göstermeyüp eſvāk u mihr¹⁰⁹⁴

[P 93b]¹⁰⁹⁵

4065. Sābıķ-ı meydān-ı istignā olan fāzıl-nihād
Vā-pes-i erzāl-i istinkāf olur bī-ḥükm-i dād¹⁰⁹⁶
4066. Atı na‘li olmağa reſk eyleyen ſekl-i hilāl
Merdümi eyler felek ḥāk-i ḥaķır ü pāy-māl
4067. Hāk-i pāyı olmadan reſk itdügi serverleri
Dehr çün bī-ser kılup eyler ğamıla serseri

[B 159b]

4068. Sāyebānı olmağa reſk eyleyen çarḥ-ı berīn
Server-i dehr-i belā-cū eyledi ḥ^vār [u] mehīn

¹⁰⁹³ cāhı: cānı P.

¹⁰⁹⁴ çalar: çalup P.

¹⁰⁹⁵ P’de 105b’dedir.

¹⁰⁹⁶ bī-ḥükm-i dād: mı ḥilm ü dād P.

4069. Necm-i bahtı olmağa reşk eyleyen sa‘d-ı kebîr

Merdümi çarh-ı cefâ-cû eyledi niçe esîr

4070. Dehr-i kullābuñ hemîşe bu durur kârı hemân

Ẓerini mis eyleye ehl-i ümîdüñ bî-emân¹⁰⁹⁷

4071. Kağı bedri itmedi gerdün hilâl-i pür-zevâl

Kağı hurşîde irişdürmedi bu devrân vebâl

4072. Devletile hasret-i Cemşîd itdügin cihân

Hâke şalup çâker-i efgendeden eyler mehân

Baḥr-i Āḥar¹⁰⁹⁸(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4073. Āşiyân-ı büm-ı nikbetdür cihân

Hâkdân-ı çuğd-ı miḥnetdür cihân

Müfredât (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4074. Kimi şād itdi devrân iki sâ‘at

Niçe yıllar anı itmeye maḥzûn

Dîger

4075. Kimi ref‘ itdi devrân şadr-ı kadre

Ki ḥıfz itmeye ref‘-i kâdrin anuñ

Dîger

4076. Kimüñ yaptı iki dem ḥâtırın çarh

Ki yıkmaya nice yıllar derûnın¹⁰⁹⁹

Dîger

¹⁰⁹⁷ bî-emân: bî-gümân P.

¹⁰⁹⁸ Baḥr-i Āḥar: Müfredât P.

¹⁰⁹⁹ nice yıllar derûnın: derûnın nice yıllar P.

4077. Kimüñ cem^c itdi bir ān hāṭırın çarḥ
Periṣān itmeye yıllarla anı

[B 160a]

Dīger

4078. Kimüñ tutdı rikāb-ı devletin çarḥ
Leked-küb-ı felāket itmez anı¹¹⁰⁰

Dīger

4079. Kimüñ yaptı felek қаşr-ı murādın
Ki seyl-i қahrıla itmeye vīrān

Dīger

4080. Kimüñ āyīnesin rūṣen kılar çarḥ¹¹⁰¹
Ki senüñ ğadrıla itmez şikeste

Dīger

4081. Kimüñ itdi felek esbābını cem^c
Nücūm-veş itmeye āḥır girīzān

Dīger

4082. Kimüñ güldi yüzine dehr bir ān
Yüzin burtarmaya yıllarla aña

Dīger

4083. Kimüñ tutdı elin gerdūn bir gün
Niçe yıllar anı itmeye pā-māl

Dīger

¹¹⁰⁰ devletin: devletüñ P.

¹¹⁰¹ kılar: kıılır P.

4084. Kimüñ destine şundi destini çarḥ
Ki āḥirde ayağın almaz anuñ¹¹⁰²

Dīger

[B 160b, P 94a]¹¹⁰³

4085. Kimüñ döñdi livā-yı ṭālī'in çarḥ
Nigün itmeye i'ḷām-ı murādın

Dīger

4086. Kime viridi müferriḥ bir ḳadeh mey
Ki çekdürmez ḥumārın tā ḳıyāmet

Dīger

4087. Kime şundi selāmet şerbetin çarḥ
İçürmeye seḳāmet zehrin aña

Dīger

4088. Kime şundi felek bir nūş-ı dārū
Ki zehr-i ḳātil itmeye nevāle

Dīger

4089. Kime oḥşatdı devrān ṭıfl-ı maḳşūd
Elinden alup āḥir itmedi zār

Dīger

4090. Kime geydürdi devrān bir ḳabayı
Ki üstündeyiken itdürmeye çāk¹¹⁰⁴

¹¹⁰² destini: destine P.

¹¹⁰³ P'de 98a'dadır.

¹¹⁰⁴ üstündeyiken: üstünde iken P.

Dīger

4091. Kime geydürdi devrân bir libâsı
Ki itmeye şöunda ‘ur u ‘uryân

Dīger

4092. Kime geydürdi devrân bir külâhı
Yire çaldurmaya şöunda yeñin

4093. Kime didi felek birkez
Ki biñ kez zecrile redd itmez anı

4094. Kimi viridi emân bir lahza devrân
Ki hūyından beter tıtmaya anı

4095. Niçe şehir-i celâlūñ şehir-i yârı
Gedā-yı bī-nevā ile bu devrânı

4096. Niçe şadr-ı kabūlūñ kāmranın
İder merdūd-ı hāş u ‘ām eyyāmı

4097. Niçe burc-ı melāhat-ı ahterânı

Düşürüp hūr u zār eyler

4098. Füsūn-sāz-ı cühānuñ ‘ādiyetdür
Şerīf eyler le’imi muqbili zār

4099. Füsūn-ger dehr-i Zāl’uñ ‘ādiyetdür
Zelīl eyler kerīmi muqbili h^vār¹¹⁰⁵

Velehü Kıt’a¹¹⁰⁶ (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

¹¹⁰⁵ 4093-4099. beyitler -B.

¹¹⁰⁶ Bu kıt’a -B.

4100. Dehr-i makāruñ muḳarrer muḳtezā-yı vaşfdur
Kāmīle zār eyleyüp nā-faşlları eylemek
4101. Çarḥ-ı bī-dāruñ ezelden resmi vü ḳānūnudur
Merdümi merdūd idüp nā-merdi mesrūr eylemek
4102. Çarḥ-ı bī-mihrüñ hemīşe böyledür ḳānūnı kim
Bī-sebāt olup añunla(?) kimse ḥurrem olmaya
4103. Cür‘a-sāz çarḥ her dem gūne gūne mekr ile
Biñ cefāya bir vefāyı ḡadr içün eyler saña
4104. Ḥāk-i pāyine yüz urmaḳ istedüğim şehlerüñ
Yirlere sürer yüzini demler gelür bu rüzgār

[B 161a] İmdi Sehv Olinup Bu Araya Yazıldı Ğaflet Olinmaya

[P 94b] Velehü¹¹⁰⁷

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

4105. Ey melāḥat şehrinüñ māhı
Burc-ı iḥsāndan olup ṭālī‘
4106. Meclis-i ḥāk-i pāyı it rüşen
Nūr-ı ‘izzüm ḥuzūr olup lāmi‘
4107. Ḥāne-i bende-i müşerref kıl
Olmayup ‘özü-i ser-girān māni‘
4108. Ḥurrem eyle kılup aḥbābı
Şarṭ-ı himmetleri olup cāmi‘
4109. Ḥaḳ Te‘ālā kemāle irgürsün
İtmesün necm-i ḥüsün-ger rāci‘

¹¹⁰⁷ -P, -B.

Velehü

4110. Ey serv-i revân-ı bâğ-ı behcet
V'ey verd-i ğarîb-i hüsn-ı tal'at

4111. Luṭf eyle temāyil it bu yaña
Gül yüzüñi gören kıla tãña

4112. Şād it ḥarem[i] ḥirāmuñ ile
Ḥaşr it ṭarabı kıyāmuñ ile

4113. Luṭf eyle bizi feraḥ-feşān kıl
Cānıla dili ṭarab-şān kıl

4114. Cānıla çemeni çün ola ḥurrem
Aşḥāb-ı şafā olur bî-ğam¹¹⁰⁸

Velehü¹¹⁰⁹(Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

4115. Ey zülāl-i 'ayn-ı kevser luṭf idüp
Gülşen-i ḥazṣ u şafāyı ḥurrem it

4116. Bâğ-ı meclisden yaña olup revân
Merğ-zār-ı bezm-i cānı ḥoş-dem it

4117. Cūy-ı luṭf u cūduñı cārī idüp
Ḥāṭır-ı pür-intizārı na'im it

4118. Ehl-i bezmüñ ḥāṭır-ı 'aṭşānını
Cām-ı 'işret reşḥasına hem-dem it

4119. Qalb-i mecrūḥına bu müştākıñuñ
Nūş-ı dārū-yı maḳālüñ hem-dem it

¹¹⁰⁸ 4004-4014. beyitler -B.

¹¹⁰⁹ -B.

Dīger

4120. Ey ṭabīb-i cān u dil luṭf eyleyüp
Maḳdemüñle vir bu bīmāra şifā
4121. Ğayret-i nefḥ-i Mesīḥā nuṭṭuñı
Cism-i zāra eyleyüp nūş-ı şafā
4122. Rūḥ-ı ḳudsī gibi feyz idüp ḥayāt
N'ola diseñ bu 'alīle merḥabā
4123. Nāgehānī çeşmümi rüşen idüp
Ḥāne-i tāriki itsüñ pür-şafā
4124. Cāna cān u cisme rāḥat sevḳ idüp
Ḳalbe şunsañ şerbet-i vecd ü ğınā
4125. Cāvidānı zinde itsüñ ḥāṭırı
Fāyız idüp çeşme-i āb-ı beḳā
4126. Lafz-ı cān-baḥşuñla ya'nī dirgürüp
Eylesüñ mülk-i sürūra pādişā¹¹¹⁰

Dīger¹¹¹¹ (Mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün)

4127. Safā sürmegiçün bezm-i cihānda
Yine bir araya cem' oldı yārān
4128. Ḥabāb-ı mey ḳadeḥin göz göz olup
Seni gözler bu dem ey şāh-ı ḥübān
4129. Müşerref olsa n'ola bende-ḥāne
Varur dervīş evine gāhī sulṭān

¹¹¹⁰ 4123-4126. beyitler -P.

¹¹¹¹ B'de 161a derkenarındadır.

Dīger¹¹¹²

4130. Gülile nergis açılmış yüze yüz
Sizi görmek dilerler cümle dirüz
4131. Çü gelsen gülşene gül-i bī-ḥicāb ol
Bu mektūba hemān kendüñ cevāb ol

[B 161b] (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4132. Cānumı ferḥunde idüp lā-yezāl
Ḥātırumı şād itsün dāyimā¹¹¹³

**Bu Kıt‘alar Żarūret-i Vaḳt-i İktizāsıyla Mühim Olup Aşḫāb-ı Sa‘ādet-tedbīr-i Vech-i
‘Āriyyāt İstid‘ā Eylemek Keḫlidür**¹¹¹⁴

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4133. Kerīmā maḫlişün ḳaldum piyāde
Olup hem āhlar cümle süvāra
4134. Süvār idün beni esb-i murāda
Buyurup çeşm-i himmetle nezāre
4135. Ḳomañuz rāh-ı ḥasretde fütāde
Elüm tıutup çıkar kūh-ı vaḳāra

Dīger (Mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün)

¹¹¹² B’de 161a derkenarındadır.

¹¹¹³ 4123-4132. beyitler -P.

¹¹¹⁴ -P.

4136. Ey şeh-süvār-ı rāh-ı kerāmet-fütādenüñ

Aldı kudretini dest-i ıztırāb¹¹¹⁵

4137. Yārān süvāra seyre giderler figendeñüz

Qaldum piyāde himmetüñ atına kıl süvār

Dīger

4138. Ey Fārisān-ı mevhibetüñ bü'l-fevārisi

Qaldum piyāde yārlarum oldılar süvār

4139. Naṭṭ-ı belāda koma piyāde bu muhlīṣi

Dest-i keremle tutup elüm ile şehsüvār

Dīger (Fā'ılātün/fā'ılātün/fā'ılün)

4140. Ey semend-i devletüñ pīrāyesi

Ben piyāde cümle yārānum süvār

4141. Qaldum ayaqda elüm tut luṭf idüp

Dest-gīr ol düşmişe ey baḥtiyār

[B 162a]

Dīger (Mef'ülü/fā'ılātü/mefā'ilü/fā'ılün)

4142. Ey bād-ı pāyı himmet olan emrüne zelül

Qaldum piyāde rāh-ı mezelletde ben zelīl

4143. Budur rikāb-ı pāy-ı mekārimden iltimās

Baṇa semend-i mevhibetüñ idesin sebīl¹¹¹⁶

Hātime-i Muḳaṭṭa'āt Hasb-i Hāl-i Simāt Kelām-ı Selvet-i Nizām Olup Maḳṭa'-ı Kitāb-ı

Hikmet-nişābı Meserret-iş'ār ü Behcet İzhār-ı İhbār Üzere Olsun Diyu Bu Kıt'a-i

¹¹¹⁵ Vezin bozuktur.

¹¹¹⁶ 4133-4143. beyitler: -P.

Nüzhet-beyân ile Hattm Oldı Bu Kıt'a Ekâbirüñ Qadr-i Rif'atleri Hilâl-i Felek-İkbâl Gibi
Bedr Olduğına Beşâşet ü Meserret İzhâr Eylemege Râci'dür¹¹¹⁷

(Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ülün)

4144. Şüküfte olduğini verd-i şevket
İşidüp bülbül-i bâğ-ı haberden
4145. Meşâm-ı cânı tutdı büy-ı selvet
Yirine şıgmadı cânım baţardan
4146. Şanasın haşır olup girdüm bihişte
Naşîbüm oldı dîdâra nazardan
4147. Emîr olmuş gibi mülk-i sürûra
Emîn oldı derûnum süz u şerden
4148. Hudâ'ya minnet ü hamd firâvân
Ki haţţ-ı vâfiri aldum vaţardan
4149. Zevâl irişmesün devlet günine
Müsellem ola evkât-ı nazardan
4150. Olasız fâyiż ü mes'ûd dâyim
Alasız behre rûhânî eşerden

[B 162b]

4151. Hemîşe kâmilü'l-ikbâl olasız
Muşaffî ola mir'atun kederden¹¹¹⁸

Bu Ebyâtlar Hâtîme-i Mektûbda İ'lâm-ı Hülûş-ı Maḥabbet İçün Er ü Yâd Qadr ü Rif'at

¹¹¹⁷ -P.

¹¹¹⁸ 4144-4151. beyitler: -P.

Du‘asını Tarīka-i İdbā‘ Üzere Envā‘-ı İhtirāh İle Edā Eylemekden ‘İbāretdür¹¹¹⁹

4152. Yüzüñde nūr-ı behcet ola iqbāl

Başuñda tāt-ı ‘izzet ola iclāl

Dīger

4153. Sa‘adet başuña tāt ola dāyim

Cemālüñ nūru mihāc ola dāyim

Dīger

4154. Gelicek Qadr hümāyūn ü günüñ ‘İd

Sa‘adet dāyim olsun baht-ı cāvid

Dīger (Fā‘ilātūn/fā‘ilātūn/fā‘ilātūn/fā‘ilūn)

4155. Her günüñ ‘İd-i hümāyūn haşletin bula müdām

Her giçeñ Qadr u Berāt’uñ hāletin peydā ide

Dīger

4156. Günlerüñ ‘İd-i sürūr u giceler Qadr ü Berāt

Demlerüñ Nevruz olup iqbālüñ ola ber-devām

Dīger

4157. Gice gündüz Qadr ü ‘İd olup sa‘adet ber-ferīd

Demlerüñ sūr-ı şafā vü vaqtüñ ola hoş-güzer

[B 163a]

Dīger (Mefā‘ilūn/mefā‘ilūn/fe‘ulūn)

4158. Giceler hasret-i Nevruz-ı gīrūz

Günüñ sūr-ı sa‘adet reşki olsun

¹¹¹⁹ -P.

Dīger

4159. Cemī^c-i günlerüñ Ğīd ola her dem
Reşik-i kadr ü huzūr u selvetüñ rām

Dīger

4160. Cemī^c-i giceler Kadr-i hümayūn
Dağı eyyāmuñ olsun Ğīd-i Nevruz

Dīger

4161. Zamān olsun emān-ı cān u ebdān
Mekān olsun zamān-ı Ğavn u ihsān

Dīger (Fe^cilātün/mefā^cilün/fe^cilün)

4162. Hağ Te^cālā kemāl-i luṭfuñdan
Size rūzī ide devām-ı şafā

Dīger

4163. Her murāduñ müyesser ola müdām
Maṭlabuñ ḥāṭıruña rām ola

Dīger (Mef^cülü/fā^cilātü/mefā^cilü/fā^cilün)

4164. *Devlet-ğulām u baḥt be-kām-ı zamāne rām*
*Bādā müyesser ez-ser-i şādī heme merām*¹¹²⁰

Dīger

[B 163b]

(Fā^cilātün/fā^cilātün/fā^cilātün/fā^cilün)

¹¹²⁰ “Talih emrinde, bahtı yerinde, zaman emrine amadedir. Ne meramın varsa mutlulukla hallola, yerine gele.”

4165. Gülşen-i iḳbālũñ olsun dāyimā ser-sebz ü ḥũb
Gũne gũne gũllerile zeyn olup firdevs-vār

Dīger

4166. Behcet-i iḳbālũñ olsun dāyimā nũr-ı cebĩn
Selvet ü nũzhet ola her dem şafāyla fezĩn

Dīger (Mefā'ılũn/mefā'ılũn/fe'ũlũn)

4167. Yũzüñde nũr-ı behcet ola iḳbāl
Dilũñe feyz-i selvet ola iclāl

Dīger (Fā'ılātũn/fā'ılātũn/fā'ılātũn/fā'ılũn)

4168. Ser-firāz ol devletile iki 'ālemde muḳĩm
Görmeyũp rũy-ı belā vũ eyleyũp 'ĩş ü na'ĩm

Dīger

4169. Virmesũn pejmürdelik ğam ḥāṭıruñ gül-zārına
Hem şunũf irişmesũn şevḳ ü ṭarab envārına

Dīger

4170. Devlet atına süvār ol taht-ı baḥt-ı şeh-r-i yār
Dāyimā mecd ü kerāmetle olasın ber-ḳarār

Dīger

4171. Ḥāṭır-ı āyĩne āyĩne ebed ğam gelmesũn
Pür-şafā vũ rüşen olsun cām-ı İskender gibi

Dīger

4172. Çarḥ-ı iḳbāl üzre dāyim māh-ı tábān olasın
Baḥt-ı şevket üzre her dem şād-ı devrān olasın

[B 164a]

Dīger (Mef'ũlü/fā'ılātũ/mefā'ılũ/fā'ılũn)

4173. *Devlet-ğulām u baht be-kām-ı su‘ūd rām*
Şevket muṭī‘-i mecd müsā‘id şehīr yār¹¹²¹

[P 95a]¹¹²²

Dīger (Fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ülün/fe‘ül)

4174. *‘Ināyet mu‘īn ü kifāyet qarīn*
Himāyet zāmīn ü şafā hem-niṣīn¹¹²³

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4175. *Yüzüñde nūr-ı behcet ola iqbāl*
Dilüñe feyz-i selvet ola iclāl

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4176. *Bāğ-ı iqbālūñ şehāb-ı feyzile ser-sebz ola*
Rūḥa-i ‘ömr-i ‘azīzūñ dāyimā mihter ola

Dīger

4177. *Āfitāb-ı devletūñ ṭābende vü cāvid ola*
Hem şehāb-ı ḥaşmetūñ fāyiz ola her şubḥ u şām

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4178. *Felek-mānend ola ḥāk-i maḳāmuñ*
Melek-peyvend ola ḳadr-i ḡulāmuñ

Dīger

4179. *Felek-fersā ḥıyāmuñ ḳāyim olsun*
Bihışt-āsā maḳāmuñ dāyim olsun

¹¹²¹ 4153-4173. beyitler -P; “*Talih emrinde, bahtı yerinde, mübarek ve kutlu, kudret elinde, şanı ona uygun, şöret ona yar ola.*”

¹¹²² P’de 106a’dadır.

¹¹²³ “*Lutuf yardımcı, liyakat dostu, himayet kefil, güzellik yari ola.*”

Dīger

[B 164b]

(Fā‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

4180. Sāyeñ olsun firāz-ı çarḥ-ı berīn
Pāyeñ olsun bisāt-ı ‘arş-ı mecīd

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4181. Ġulāmuñ rāhınuñ gerd-i ‘azīzi
Cilā-yı ‘ayn-ı devlet ola dāyim

Dīger

4182. Nişān-ı na‘l-i ḥuddām u ġulāmuñ¹¹²⁴
Celālet āsumānınuñ hilāli

Dīger

4183. Hemīşe merkez-i devrān olasın
Dem-ā-dem ḥurrem u ḥandān olasın

Dīger

4184. Ḥudā’nuñ ḥıfzı dāyim yāruñ olsun
Hemīşe baḥt ḥıdmetkāruñ olsun

Dīger

4185. Cemāl-i devlete ḥāl ol hemīşe
Re’is-i ehl-i iḳbāl ol hemīşe

Dīger

4186. Emīr-i baḥt-ı ‘irfān ol hemīşe
Şehīr-i şeh̄r-i pürdān ol hemīşe

¹¹²⁴ ġulāmuñ: kirāmuñ P.

Dīger

4187. Selāmet cismine cān ol hemīşe
Kerāmet ceyşine ḥān ol hemīşe

[B 165a]

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4188. Fevz ü behcet hem-dem ü luṭf-ı zafer hem-dāstān
Feth ü nuşret maḥrem ola vü sa‘ādet hem-‘inān¹¹²⁵

Dīger (Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4189. Hemīşe berḳ-i devlet lāmi‘ olsun
Nücüm-ı baḥt u şevket ṭāli‘ olsun
4190. Ayaḡuñ tozı devlet başına tāc
Olup bir ḥ‘āhuñ olsun saña muḥtāc¹¹²⁶
4191. Ṭolinmasun ‘ināyet āfitābı
Müdām olsun hemīşe feyz-i tābı¹¹²⁷

**Beyān-ı Māhiyet-i Münşī ve İtān-ı Keyfiyet-i Mebnī ü Menhī Tafşıl-i Ḥāl-i Erbāb-ı
Belāḡat ve Tekmīl-i Āmāl-i Aşḡāb-ı Feşāḡat u Eş‘ār Bu Cevb-i Mürā‘āt Sāḡa-i Ehl-
i‘İrfān u İzhār bā-Muvāsāt-ı Zümre-i ‘İrfān Bāhirü’l-burhāndur¹¹²⁸**

[P 95b]¹¹²⁹

4192. Elā ey ṭālib-i sırr-ı ma‘ārif
Dimişdür böyle erbāb-ı ‘avārif

¹¹²⁵ Fevz: Ferz B:

¹¹²⁶ -B.

¹¹²⁷ -B.

¹¹²⁸ -B.

¹¹²⁹ P’de 106b’dadır.

4193. Ki münşî revnağ-ı mülk-i cihāndur
Reʿîs ü muḳtedā-yı kāmīlāndur
4194. Mühimmātuñ ehemmi-i fāyıkıdur
Kemāl-i ihtimāma lāyıkıdur
4195. Vücūdı şevket-i şehir-i hünerdür
Berāʿat ravzasında verd-i terdür
4196. Kemālāt u maʿārif mecmaʿıdur
ʿUyūn-ı vāridātuñ menbaʿıdur
4197. Derūnı merkez-i cümle hünerdür
Lisānı çeşme-i ʿilm ü haberdür
4198. Zāmīri tercemān-ı mağrifetdür
Süveydā lücce-i her menḳabetdür
4199. Dehānı mahzen-i esrār-ı hikmet
Dili gencine-i aḥbār-ı hikmet
4200. Riyāz-ı ʿālem-i cāndur beyānı
Nihāl-i devḫa-i ḫibret zebānı
4201. Devātı ḫavz-ı Kevserʼden nişāndur
Nişān-ı ḫāmesi ārām-ı cāndur
4202. Meserret ḫāşıdıdur lafzı anuñ
Maʿānisi kemāl-i ḫaṭṭı cānuñ
4203. Belāğat ravzasınuñ ʿandelibi
Feşāḫat bāğınuñ verd-i ğaribi
4204. Sipihr-i ḫoş-edānuñ āfitābı
Besātīn-i maḳālātuñ seḫābı
4205. Velī ehli hemīşe nādir olur
Şu vechile ki yüz biñde bir olur

4206. Budur şartı ki ola zü-fünûn ol
Olup şehir-i kemāle reh-nümûn ol
4207. Ola rûşen-edā matbū^c-ı elfāz
Faşîhü'l-vaz^c ola mecmū^c-ı elfāz
4208. Murādı müfşih ola lafz u ma^cnî
Müşevveş olmaya takrîri ya^cnî
4209. Edā hûbı ola ş[i]rîn-kelāmuñ
Huşûline ola dā^cî merāmuñ
4210. Olup ma^clûmı anuñ cümle maṭlûb
Yaza her maṭlabı aşlıla mergûb
4211. Olup hem meblağ-ı elkāba vākıf
Ṭarîkıla ola her şahşa vāşıf
4212. Ṭufeylî olmağın fenn-i feşāḥat
İde ṭab^cı belāğatda semāḥat

[P 96a]¹¹³⁰

4213. Mekādir-i enāma ola ʿālim
Hulleden ola zihni pāk ü sālīm
4214. Bilüp üslûbını tarz-ı beyānuñ
Maʿānî murğı şaydı ola anuñ
4215. Belāğatdan olup ḥaṭṭı tamām
Yirince söyleye cümle-i kelām
4216. Kemālâtıla ola mişli nādir
Daḥı nazm-ı kelāma ola kâdir

¹¹³⁰ P'de 107a'dadır.

4217. ‘Ulūmuñ ekşerine ola mālīk
Ma‘ārid kişverine ola mālīk
4218. Ve bi’l-cümle olup her fende māhir
Edā tarzında ola ṭab‘ī sāḥir
4219. Olup niçe lisānuñ tercemānı
Faşīḥ ü müfşih ola her beyānı
4220. Olup hem vākıf-ı esrār-ı ḥikmet
İde bir ḥarfle niçe işāret
4221. Yirinde ola ḳadḥ u medḥi anuñ
Koya elden gümānını gümānuñ
4222. Maḥallinde ola ol nükte-perdāz
Vire sāzınca her bir ḳıldan āvāz
4223. Şu resme eyleye inşā-yı nermīn
Gören bī-iḥtiyār eyleye taḥsīn
4224. Ğalaṭ söz almaya aşlā diline
Murādātı tekellüfsiz biline
4225. Ḥayāt ābı gibi olup kelāmı
Tevaḳḳufsız ide ḥāşıl merāmı
4226. Vire sihr-i beyāna şöyle şüret
Zarūrī okıyana vire ḥālet
4227. Musahḥir olalar ki ḥüsn-i taḥrīr
‘Uḳūli ide lafz-ı lafzı taşḥīr
4228. Ola cādū-güriz-ı tarz-ı inşā
Ne cādū hem-dem-i Hızır u Mesīḥā
4229. Beyānınuñ olup cānlar esīri
Kelāmı eyleye ḥurrem zamīri

4230. Şarîr-i hâmesi olup şafâ-bahş
Tıbâ‘a eyleye hazz u şafâ-bahş
4231. Nefîr itdüre ervâha şağîri
Kılup müncezib ide şarîri
4232. ‘Aşâ olup elinde gâh hâme
Ki ola ejder-i heybet melâme
4233. Ki ola neyşeker-veş ‘azb u şîrîn
Ki ola nîze-mânendi sehim-gîn

[P 96b]¹¹³¹

4234. Dü-şâh olup seri tîğ-ı ‘Alî-vâr
Ala heybet deminden kısm-ı eşrâr
4235. Güher dest-i gazâbda ola şemşîr
Güher şaşt-ı rızâda ola çün tîr
4236. Zebân-bend ola ‘adâya şağîri
Hiţâbı haşma artura nefîri
4237. Güher nerm ola elhân-ı nevâsı
Nesîm-i şubh-veş ola hevâsı
4238. Ney-i bezm-i şafâdan dem ura ol
Ola kavli cemî‘-i halka maqbûl
4239. Rızâyıla ide tab‘ anı ıŝgâ
Muḥâlîf olmaya aşvâtı ašlâ
4240. Ḥalâyık ger ‘ıraķı vü hicâzı
Ola âvâzınuñ âheng-i sâzı

¹¹³¹ P’de 107b’dedir.

4241. Sözi ‘adāya ola nīş-i cān-sūz
Velī aḥbābına nūş-ı dil-[efrūz]¹¹³²
4242. Olup hem nāmesi maṭbū‘-ı ‘ālem
Ṭībā‘ı eyleye inşāsı ḥurrem
4243. Oḳınsa meclis-i ‘āyāna dāyim
Mizāc-ı ādeme ola mülāyim
4244. Meşel ola maḳālī diller üzre
Ṭutalar ehl-i ‘ālem eller üzre
4245. Kemāline efāzıl ola ‘uşşāk
Cemāline kemālāt ehli müştāk
4246. Şuyı odda yaḳa zend-i ‘itābı
Odı şı eyleye luṭf-ı ḥiṭābı
4247. Şifā feyz ide maḥzūna cevābı
Şafā-baḥş ola tevcīh-i şavābı
4248. Göze nūr artura itmek nezāre
Sürūr-ı şadr ola almaḳ kenāre
4249. Vişāl-i yār gibi ola mergūb
Vuşūli cümle-i eşḥāşa maṭlūb
4250. Semīr-i sırr olup esmārı anuñ
Merāḥ-ı rūḥ ola aḥbārı anuñ
4251. Daḥı münşī gerekdür şöyle kāmīl
Olup şānı fūnūn-ı ‘ilme māyil

¹¹³² dil-[efrūz]: dil-fūrūz P.

4252. Ki mu‘ciz olmağın tarz-ı edāsı
Ola kāmillerūñ ‘ibret-nümāsı
4253. Vire hisābı Saḥbān’a kelāli
Olup maṭbū‘-ı gül luṭf-ı maḳālī
4254. Suḥān-dānlıkda olmaya naẓīri
‘Adīmü’l-miṣl olup ṣān-ı ḥaṭīri

[P 97a]¹¹³³

4255. Bula ḥāṭırları himmetle temkīn
Emīn olsun belādan diyen āmīn

Muḳaṭṭa‘āt

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4256. Ṭab‘-ı münṣī āb-ı ṣāfīdür hemān
Bī-keder olıcaḳ olur ḥoş-güvār
4257. Sebze-i ma‘nī bitürür bī-bedel
Ḥālī olıcaḳ derūnından gubār
4258. Tīrelükden ṣaḳlamak gerek anı
Bite ṣāfī anuñıla cümle kār
4259. Ṣāf olmasa olınmaz müntefi‘
Ġayra daḥı feyz ider ol inkisār
4260. Çekinüp nā-geh bulundurma anı
Tā ṣafāsından olasın bī-ḳarār

Velehü

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

¹¹³³ P’de 108a’dadır.

4261. Şafâ verdi durur münşî derûnı
Şaķın pejmürde olmaya kederden
4262. Dilerseñ dāyim ola saña hoş-bū
Ter eyle anı her laḫza nazardan

Velehü

4263. Bilür ehl-i naẓar kim şuhf-ı mektüb
Şafâ-yı ḫâṭır eyle yazılur ḫüb
4264. Mükedder olıcaķ göñli kişinüñ
Ne yazarsa olur medḫül ü ma‘yüb

Velehü

4265. Şafâ âyīnesidür ḫalb-i münşî
Şikeste itmeye zinhâr sebük-ser
4266. Saña göstermez olur der-i maḫşūd
Olup her pâresi bir tîz neşter
4267. Dilerseñ ola saña hoş-nümāyin
Ḳoma kim ola bir laḫza mükedder

Velehü (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4268. Ḫâṭır-ı münşî ḫatı nāzük olur
Virmek olmaz aña teşvîş ü keder
4269. Dügme dikmekdür eser yelden hemān
Fenn-i inşâ hep bilür ehl-i naẓar
4270. Fâriğ olmayınca ḫâṭır ḫayddan
Muṭlaḫâ gelmez vücūda bu hüner

[P 97b]¹¹³⁴

Velehü (Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ülün)

4271. Muḳarrerdür bu kim inşā vü eş'ār
Şafā-yı ḳalbe tā'bīdür hemānā
4272. Mükedder olsa münşīnün derūnı
Teraşşuḥ itmez andan şāf-ı inşā
4273. Tınuḳ āyīne göstermez saña nūr
Seylānı tā ola pāk ü mücellā
4274. İçilmez hīç şu gird-āmīz olıcak
Anı süz tırılup olsun muşaffā
4275. Feraḥ vir ehl-i inşā ḥātırına
İdivirsün saña şu gibi inşā

Velehü

4276. Şafā yenbū'ıdur münşī derūnı
Mükedder eylemesin anı zinhār
4277. Dilerseñ saña ola şāf-meşreb
Kederden pāk eyle anı her bār
4278. Gerekse ḥoş-güvār olduğı saña
Teşevvüş virme hergiz aña ey yār

Mezemmet-i Mektüb-ı Ma'yüb

(Fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlātün/fā'īlün)

4279. Tercemān-ı 'aḳlıdur çünkim ḳışınün nāmesi
Fıkr-i şāyible ola cārī gerek kim ḥāmesi

¹¹³⁴ P'de 108b'dedir.

4280. Bulduğun bāriz alıca kendüye kğıd alem
arf-i ā'ın sora virür kendüye okluk elem
4281. Bulduñuz mı cihānda bir eyü kātib ki ol
Yazıvire size gāhī sifr-i mabū'ü'l-ukūl
4282. Varduı yirde murāduñ fehm olına bi't-tamām
Kime kim irsāl iderseñ bulmaya avf ü melām
4283. Zāhir olur nāmeden maşūd olan i'āmdur
Bu maūle nāmeden fehm olınan īhāmdur
4284. Hāşıl olmamadan özge nāmeden al-ı araż
Tīr-i a'nına olursız bu cihān alkına araż
4285. Mübhem ü mutel alup alayıca aşduñuz
Yok yire ūn-ı münāfi' dökmiş olur aşduñuz
4286. Ehl-i perver olmamadandır aña bir de bu āl
Kim bulunmaya anuñ mānendi bir ehl-i kemāl
4287. Ehl-i rabet itmemek lāzım gelür hem ab'uña
Bu gümānlar lāyık olmaz mükteżā vüzü'uña
4288. Müttehim olup kemāle issetile şānuñuz
Aluñuz da fehmüñüzden alanur noşānuñuz

[P 98a]¹¹³⁵

Velehü (Mefā'īlün/mefā'īlün/fe'ūlün)

4289. Bu mektūbuñ 'aceb āşiyyeti var
Virür nefret ibā'a lafzı nā-ār

¹¹³⁵ P'de 109a'dadır.

4290. Ma‘ānisi ider dil-gīr cānı
Ġarābet gösterür tarz-ı beyānı
4291. ‘İnāyetle ħiṭābı fark olunmaz
Ḥaṭāsı vü şavābı hīç bilinmez
4292. Niyāzı nāz-ı resmile iderler
Cefāyı minnet ipiyle yiderler
4293. Döğerler oḡşaruz dirler görene
Söğerler oynaruz dirler şorana
4294. Cerāhat arturup merhem kıomazlar
Dile sevk itmedük bir ġam kıomazlar
4295. Sinān-ı ta‘nla sīne delerler
Lisān-ı ġadrla ‘özrin dilerler
4296. Maḡalsiz eyleyüp ṭanz u füsüsü
Yaraşıksız iderler cāblüsü
4297. Yirinde eylemezler kıadḥ ü levmi
Çıkar biñ dürlü teşnī‘leri yevmi
4298. Kıyāsa şıġmaz anlaruñ kelāmı
Semā‘a yaraşur yokdur peyāmı
4299. ‘Aceb üslüb u ṭarzı var olaruñ
Kimesne añlamaz remzin bularuñ
4300. Murādātı sözünüñ fehmi olunmaz
‘İbārātında maḡbūlı bulunmaz

Ta‘rīf-i İnşā ve Teşrīf-i Ehl-i Edā vü Taşrīf-i Uşul-i İ‘lām u İnhā ve Teklīf-i Hürmet-i

Ri'āyet-i Erbāb-ı Beyān-ı İstifā ve's-Selām 'Alā Men İtteba' a'l-hüdā¹¹³⁶

(Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

4301. Ey bilen 'ilm ü kemālün aşlını
Zabt idüp vechile bāb-ı faşlını
4302. Kadr-i 'irfānı mürā'āt eyleyin
Haqqın aňlayup mükāfāt eyleyin
4303. Naşb-ı 'ayn iden ma'ārif hırmenin
Vācib aňlayın kemālün rağbetin
4304. Her hünerde māhir ü kāmīl olan
'Ālem içre 'ārif ü fāzıl olan
4305. Farğ iden nağd-i fezāyıl kıymetin
Eyleyen seyrince 'ilmün 'izzetin
4306. Bil ki 'irfān ehlinün nağlı ile
Hem beyān-ı şāhid-i 'aqlı ile

[P 98b]¹¹³⁷

4307. Böyle şābit oldı bī-şekk ü gümān
Aña kābildür cemī'-i 'ārifān
4308. Fenn-i inşā katı 'ālī-şāndur
Kadrini fehm itmeyen nādāndur
4309. Kān-ı 'irfānuñ dūr-i nā-yābıdur
Zihn-i insānuñ gül-i sīr-ābıdur

¹¹³⁶ Ta'rīf-i İnşā ve Teşrīf-i Ehl-i Edā ü Taşrīf-i Uşūl-i İ'lām ü İnhā ve Teklīf-i Hürmet-i Ri'āyet Erbāb-ı Beyān-ı İstifā Ve's-selām 'alā Min Etba'ü'l-hüdā -B; "İnşanın tarifi, eda ehlinin teşrifi, bildirme ve ulaştırma kurallarının tasrifi, istifa işinin erbablarının uyması ve dikkat etmeleri gereken şeyleri teklifi, selam hidayete tabii olanların üzerine olsun."

¹¹³⁷ P'de 109b'dedir.

4310. Hāşıl-ı bāğ-ı kemāl-i zātıdur
Feyz-i pāk cümle idrākātıdur
4311. Āb-rūy-ı şāhid-i ‘irfāndur
Feyz-i hāş-ı hāşşa-i insāndur
4312. Degme şarrāfa bilinmez kıymeti
Būriyā-bāfuñ ne ola kudreti
4313. Şāh-vār-ı dūrretü’l-ticāndur
Gūş-vār-ı bānū-yı pürdāndur
4314. Nūr-ı çeşm-i hilye-i ikbāldür
Şāh-rāh-ı husrev-i āmāldür
4315. Dest-i pür-zūr u harīf-i fehmdür
Püte-i maşşūda şāyib-semmdür
4316. Kağı meydānda kim ola cılve-ger
Tığına kimse anun tutmaz siper
4317. Her ne kişverde ki ola tercemān
Lā dimez anuñ sözine ins ü cān
4318. Naş-ı kâtı‘ gibi nāfizdür sözi
Seyf-i kâtı‘ gibi keskindür yüzi
4319. Ne dilek itse sözinüñ reddi yok
Şanki tutilmış kılıçdan yāhod ok
4320. Her murādāta resül-i pür-hikem
Üstine olmaz anuñ kimse hüküm
4321. Sikke-şüret merddür altun gibi
Kıymetinde ferddür altun gibi
4322. Kuvvet-i cān nüzhetü’l-ervāhdur
Naqd-i kalb-i bā‘işü’l-efrāhdur

4323. Fāris-i meydān-ı istihsāndur
Ḥāris-i bāzār-ı istibyāndur
4324. Rāz-dār-ı mu‘şir-i esrārdur
Şeh-süvār-ı leşker-i aḥbārdur
4325. Hātif-i ḳudsī kelāmıdur meger
Kim olur dillerde böyle kār-ger
4326. Vaḥy-i ḳalbīdür hemānā muḥkemāt
Cümle mazmūnı ser-ā-ser vāridāt
4327. Ḥātem-i mülk-i Süleymān’dur yāḥod
Da‘vetine ins ü cin eyler vürūd

[P 99a]¹¹³⁸

4328. Cām-ı İskender midür yāḥod ‘aceb
Kim görünür anda ne itsek ṭaleb
4329. Yā nişān-ı Ḥüsrev-i Dārā mıdur
Yāḥo ṭuḡrā-yı cihān-ārā mıdur
4330. Şāh-bār-ı ‘ālem-i ḳudsī midür
Gūş-ı rāz-ı maḥrem-i ünsī midür
4331. Pertev-i ḥurşīd-i feyz-i cūddur
Ḥil‘at-i iḳbāle tār u ḳūtdur
4332. Fenn-i inşā kim hümāyūn-fāldür
Şāḥibine dā‘ī-i iḳbāldür
4333. Kīmyā-āsā durur kim bī-gümān
Sa‘yıla bulmazlar anı ṭālibān

¹¹³⁸ P’de 110a’dadır.

4334. Bil ki maḥẓ-ı feyẓ-i Yezdānī durur
Kullarına faẓl-ı sultānī durur
4335. Pāk ü şāfī sāde olmayınca dil
Olımaz faẓl-ı Hudā'ya muttaşıl
4336. Fenn-i inşā kim 'aṭā-yı ḥāşdur
Şāhib-i ḥalk içre ḥāşü'l-ḥāşdur
4337. Maḥzen-i faẓl u 'ināyet gencidür
Şanma anı sa'y u cehdün rencidür
4338. Luṭf-ı Hāk'dur kime kim olur naşīb
'İzz ü cāh-ı devlete olur karīb
4339. Şāhibi illā ki key kâbil gerek
'Aḳl u fehmi-kāmil ü fāzıl gerek
4340. Zīre inşā cevher-i nā-yābdur
Ol sebebden māhiri kem-yābdur
4341. Degme kānda ḥāşıl olmaz bu güher
Şems-i devlet tokına aña meger
4342. Nādir olur ehl-i Hāk 'anḳā gibi
Ḥāşıl olmaz sa'yıla kīmyā gibi
4343. Her zamānda bir bulunur yā iki
İmtihān itsün kimün vardur şeki
4344. Fenn-i inşā kim hümā-pervāzdur
Vaḥşet ü nefretde bī-enbāzdur
4345. Pāk ü şāfī olmasa gışdan evān
Ol hümā tutmaz gönülde āşiyān
4346. Kīmīyān-ı baḥt u devlet sehlidür
Kāmili anuñ sa'ādet ehlidür

4347. Ehline itmek gerekdür i‘tibār

Tā ki bula faẓl u dāniş iştiḥār

4348. Böyle düşvār olanuñ taḥşīline

Himmet-i kāmīl gerek tekmīline

[P 99b]¹¹³⁹

4349. Ehl-i iḥsāndan gerekdür bezl-i faẓl

Ṣābit olmışdur yirinde faẓl-ı bezl

4350. Olalar dāyim mühimmine kefīl

Bulalar anlar daḥı ecr-i cemīl

4351. Ḥāṭırını şāf u mesrūr eyleyüp

‘Ayn-ı āmālını pūr-nūr eyleyüp

4352. Ni‘met esbābını mevfūr idelüm

Cümle düşvārını meysūr idelüm

4353. Ḥaḡ Te‘ālā luṭf idüp teshīl ide

Cümle-i esbābını tekmīl ide

4354. Dā‘imā ola mu‘īn-i kāmīlin

Olalar te‘mīn idenler āminin¹¹⁴⁰

Ḥātime-i Kelām-ı Feṣāḥat-nisāb u Tetimme-i Nizām-ı Belāḡat-intisāb be-İ‘tizār-ı

Ḳuşūr-ı Kitāb u İkrār be-Fütūr-ı Şāhib-ḥiṭāb Ki¹¹⁴¹ ez-Żarūriyyāt-ı Cibillet-i İnsānī ve

Ḥuşūşiyāt-ı Ḥaşıyyet-i İmkānī Ḥ‘āhed Būd ve İstid‘ā-yı Du‘ā ez-Ehl-i Vefā¹¹⁴²

¹¹³⁹ P’de 110b’dedir.

¹¹⁴⁰ 4193-4354. beyitler -B.

¹¹⁴¹ Ki: -P.

¹¹⁴² “Fesahatli kelamın sonu, belagatlı nizamın tetimmesi, insan fitratının kaçınılmaz ve olmazsa olmaz özelliği olan kusur ve eksikliği ikrar edilerek bu kitabın da eksik olacağını bildirerek tamamlanacak. Vefa ehlinden dua talep ederim.”

(Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

4355. Ey bu evrākuma olan nāzır
Ger bulursañ beşāset-i hātır
4356. Nāzımüñ rûhına du‘ālar it
Ehl-i ihsān olup ‘aṭālar it¹¹⁴³
4357. Mağfired iste luṭf-ı Hāk’dan aña
Hāk Te‘ālā cezālar ide saña
4358. Sebeb ol fażl-ı Hākḳ’a vuşlatına
Hāk seni lāyık ide raḥmetine
4359. Çün mükāfāt evi durur dünyā
Ne iderseñ ‘ivaż virür Mevlā
4360. Sen du‘ā it saña daḥı ideler
Gıtdüğüñ rāh-ı semtine gideler
4361. Luṭf idüp eksüğini tut ma‘zūr
İnce perde kemānsız ola kuşūr

[B 165b]

4362. ‘Arz-ı fażl eylemek degül maḳşūd
Zıll-ı tezkīri eylemek memdūd
4363. Zıkr-i ḥayra bahāne sevḳ itmek
‘Āleme tezkere koyup gitmek
4364. Bulduğıñ ‘aybını idüp ıslāḥ
Olasın ‘ālem içre emn-i felāḥ¹¹⁴⁴

¹¹⁴³ ‘aṭālar: şenālar P.

¹¹⁴⁴ emn-i: ehl-i P.

4365. Perde-pūş olurısa luţfuñ aña
Setr ide cümle ‘aybuñı Mevlā
4366. T̃ab‘uña hoş gelen yiter saña
Nā-hoş olanları koğıl baña

[P 100a]¹¹⁴⁵

4367. Sen hüner şanma levm ü tesnī‘i
Ādeme ta‘neyile taḳrī‘i¹¹⁴⁶
4368. Aña her bir kimesne ḳādirdür
Bil ki nādānlar anda māhirdür
4369. Serzenīş eyleme ta‘net idüp
Ehl-i ‘ucb u şekā yolına gidüp
4370. Tañrı’dan ğayrı ‘aybsuz olmaz
‘Ayba nāzır olan şeref bulmaz
4371. Hüner oldur ki ‘ayb-pūş olasın
Göresin ‘aybı vü ḥamūş olasın
4372. Nāḳısı ıslāḥla kemāl idesin
Ḳubḥı taḥsīnle cemāl idesin
4373. Zerre-i āfitāba beñzedesin
Yā serābı seḥāba beñzedesin
4374. Setr-i ‘ayb evliyā kerāmetidür
Keşf-i ‘ayb eşḳıyā ‘alāmetidür

¹¹⁴⁵ P’de 111a’dadır.

¹¹⁴⁶ ta‘neyile: ta‘ne ile P.

4375. Cell-i himmet du‘ā durur idegör
Gidecek rāh ol durur gidegör
4376. Fi’l-ḥaḳīḳa bu cevher-i nā-yāb
Degme kānda bulunmaz ey ṭullāb

[B 166a]

4377. Cevheri şān olan bilür ḳadrin
Ehl-i ‘irfān olan bilür ḳadrin
4378. Lafz u ma‘nī belāḡat üzre tamām
Hem-edāsı selāset üzre tamām
4379. Pür-meşel hem muḥayyel inşāsı
Pür-leṭāyif-i manẓar inhāsı
4380. Cümle maṭlabları ola cāmi‘
Nūr-ı luṭf u faẓīleti lāmi‘
4381. Nev-bahār-ı leṭāyif-i esrār
Merğ-zār-ı zarāyif-i aḥyār¹¹⁴⁷
4382. Gül-i şad-berg-i ravza-i aḥvāl
Ḥasb-i ḥāl-i merāsım-i āmāl
4383. Ğarra-i burc-ı āsumān-maḳāl
Dürre-i dürc-i ḥānumān-kemāl¹¹⁴⁸
4384. Vaşf-ı ḥāl-i ḥaḳāyık-ı aḳvāl
Hātif-i ḡayb-ı cümle-i āmāl

¹¹⁴⁷ zarāyif: ṭarāyif B.

¹¹⁴⁸ dürc-i: tāt-ı P.

4385. Tercemān-ı zamāyir-i eşnāf

Rāz-dān-ı serāyir-i elṭāf

4386. Sırr-ı meknūn-ı şadr-ı taʿrīfāt

Dürr-i maḥzūn-ı cevḥ-i teşrīfāt

Tezyīl-i Ḥātime-i be-Taʿrīf Risāle vü Teşrīf Maḳāle ve Tekmīl-i Maḳāl ber-Muḳteżā-yı
Hāl [P 100b]¹¹⁴⁹ be-Şikāyet-Küşād-ı ʿİrfān u Hikāyet-i Fesād-ı Mizāc-ı Ehl-i Zamān ve
Teveccüh be-Cenāb-ı Müfetteḥiʿl-ebvāb ve Tazarruʿ be-Ḥazret Müsebbibüʿl-Esbāb u
Ḥatm-i Kelām ve Tetmīm u Nizām Merām-ı biʿl-İltimās-ı Himmet ez-Aşḫāb-ı Şafā ve
İktibās-ı Nūr-ı ʿināyet [B 166b] ez-Erbāb-ı Velā Rezzaḳnā Allāh Ḥayrūʿl-aḥirete veʿl-Evlā
Saʿādetüʿd-dünyā veʿl-Uḳbā ve Şaḥbiʿl-Müzekkā mā Eşraḳatüʿl-beyzāʿ fīʿs-Semā ve
Fādet Füyūzātüʿl-feyyāz Tebārek ve Teʿālā¹¹⁵⁰

(Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

4387. Ey naẓar-ı ehil eyleyüp inşāf

Dimegil baña sen urarsın lāf¹¹⁵¹

4388. Şāhid ister mi kimse maḥsūsa

Çāre ne līk ḡadre meʿnūsa

4389. Naẓarı kec olana dermān ne

Ḥayrı olmayana burhān ne

4390. Gör dil-i aḥmaḳa ne çāre olur

Kūr olanlar kaçan nezzāre bulur

¹¹⁴⁹ Pʿde 111bʿdedir.

¹¹⁵⁰ “İrfan ehlinin geniş şikayetleri ve ehl-i zamanın fesatlarının anlatılması gibi gerekli olan şeylerin söylenmesi ve ayrıca risalesinin tarifi ile eser sona erdi. Tüm kapıları açan ilaha yönelir ve tüm sebepleri yaratana yalvarırım ve meramımı tamamlamak için dostların himmet buyurmasını ve yakınardan inayet nurunu iktibas etmelerini temenni ederim. Allah bizleri ahirette iyi bir şekilde rızıklandırsın ve dünyada ve ahirette saadet nasip etsin. Gökyüzünde bir yıldız gibi olan efendimizin ashabına da selam olsun.”

¹¹⁵¹ naẓar-ı ehil: naẓar ehli P.

4391. Bu zamān ḥod zamān-ı nādāndur
Ehl ḡam-nāk ü cehl ṣādāndur
4392. Ehli nā-ehli kimse farḡ itmez
Hüneri kimse tāt-ı farḡ itmez
4393. Bil ki eyler kemāli hep pā-māl
Ḥürmetüñ yok mekr olup pā-māl
4394. Şehr-i yār-ı memālik-i ‘irfān
Şeh-süvār-ı mesālik-i ‘irfān
4395. Bir gedā-yı ḥaḡīrden kemter
Fi‘li vü ḡavli şayılur ebter¹¹⁵²
4396. Tūtüyān-ı belāḡat-ı aḡvāl
Şāh-bāz-ı feşāḡat-ı aḡvāl
4397. Kāmil-i mālīk-i kelām-ı kemāl
Ḳā‘il-i mücrī-i zülāl-i maḡāl

[B 167a]

4398. Tāyir-i evc-i tārem pürdān
Sāyir-i ḡarḡ-ı ḡārem pürdān
4399. ‘ilm-i ‘ilm ü ‘ālim-i dāniş
Ḳulzüm-i feyz ü ḡātem-i dāniş
4400. Nefḡ-i ‘İsī-miṣāl olan nefesi
Ḥızr-ı zinde-ḡiṣāl ola nefesi
4401. Ebkem ü aḡmak u denī ḡörinür
Her yire ḡ^vār u zār olup sürinür

¹¹⁵² Fi‘li: ‘Aḡlı P.

[P 101a]¹¹⁵³

4402. Kimse bakmaz yüzine ‘ār idüp
Şöhret-i bid‘ati şi‘ār idüp
4403. Dirler aña ‘aceb ne kuşdur bu
Şavtı virmez tarab ne hoşdur bu¹¹⁵⁴
4404. Söze kuş kondurursa ger ‘ārif
Dirler aña uçurma var ‘ārif
4405. Mürdeyi eylerise de ihyā
Sözi şunuñ ne çok durur āh yā
4406. Diyü aña itāle eylerler
Rümh-i kadhi havāle eylerler¹¹⁵⁵
4407. Mu‘ciz olursa bulduğı ma‘nī
Dirler andan ne virdi bu ma‘nī
4408. Kāfını hakk idüp kemālātuñ
Elifin lām idüp cemālātuñ
4409. Yüklödürler şu deñlü emvālī
Olmaya kūh-ı Kāf hammālī
4410. Anuñıla idüp mübāhātı
‘Aks iderler cemī‘-i hālātı
4411. Ma‘rifet cevherini almazlar
Şayd-ı ‘irfāna dām şalmazlar

¹¹⁵³ P’de 112a’dadır.

¹¹⁵⁴ tarab: ta‘ab P.

¹¹⁵⁵ Rümh-i kadhi: Rümh ü kadhi P.

4412. Cāme-i fāhīrile her bir hüs
Faḥr idüp eylemez aşğa nazar

[B 167b]

4413. Bunlar insānı cāme şandılar
Yā hümāyı ḥamāme şandılar
4414. Şūreti bildiler bular ma‘nī
Dilleri olmağıla bī-ma‘nī
4415. Bulmadılar çü bŷy-ı ‘irfānı
Görmediler cemāl-i Yezdān’ı
4416. Qaldılar cümlesi esīr-i ‘alef
Naqd-ı ‘ömri idüp ‘abesle telef
4417. Ol sebebdan kemāle qalmadı qadr
Bulmaz ehl-i hŷner kemālle şadr¹¹⁵⁶
4418. Anuñiçün dŷrildi defterler
Qaldı ḥālī serinden efserler
4419. Oqımaq yazmaq işi oldu tamām
Cümle ḥalk-ı ‘ālem oldu ‘avām
4420. Kimse te’līfe eylemez iqdām
Eyleye ḥalka cehlını i‘lām
4421. Meger Allāh içün ide niyyet
Eyleyŷp ādemīden emniyyet¹¹⁵⁷

¹¹⁵⁶ Bulmaz: Olmaz P.

¹¹⁵⁷ Eyleyŷp: İtmeyŷp B.

4422. Hele ben bildüğüm budur ancak
Söylerüm hakkı korkmayup el-hak

[P 101b]¹¹⁵⁸

4423. Hak Te‘ālā olup mu‘īn ü kefīl
Ehl-i ‘irfāna vire şabr-ı cemīl
4424. İtmesün kimsesine hīç muhtāc
Mülk-i fakr içre eyleyüp ser-tāc
4425. Şarf idüp sū-yı halkdan nazarın
Virsün aña kanā‘atuñ güherin
4426. Māl ü faḥriçün olmasun cehdi
İtmesün ḥubb-i cāhıla ‘ahdi
4427. Hak rızasıçün eylesün kārın
Ḥāliş idüp cemī‘-i bāzārın¹¹⁵⁹

[B 168a]

4428. Niyyeti ola ni‘meti ızhār
‘Ucbla olmasun hep itdügi kār
4429. Yā ilāhī sen eyleyüp tevḥīk
Eylegil bu recāları taḥkīk¹¹⁶⁰
4430. Qalbümüz eylegil Ġanī billāh
Şehr-i şabr içre ola şāhib-cāh

¹¹⁵⁸ P’de 112b’dedir.

¹¹⁵⁹ idüp: itsün P.

¹¹⁶⁰ Eylegil: Eylegüñ B.

4431. H  ret-i Mu  tafa   ha  k   Y   Rab
Ol   eh-i m  cteb   ha  k   Y   Rab
4432. Ke  f k  l   albe c  mle a  v  li
Bile senden cem   -i ef     
4433. H  lk h  lin hik  yet itmez ola
Hem zam  ndan   ik  yet itmez ola
4434. Ola d  yim ba   reti meft  h
Hem yak  n     ah  fesi me  r  h
4435. Senden uma v   kor  a senden hem
Dimeye bir hu    a *l  ve ne  am*
4436.     n    ola   a  -y   mekn  na
R      ola   az  -y   b    na
4437. H  t  ra ma  rifetle vir temk  n
Ehl-i devlet ola diyen   m  n
4438. Y   il  h   kem  l-i lu  fu  ndan
Feyz-i h    n z  l  l-i lu  fu  ndan
4439. Feyz-i fazla dil  mi reyy  n it
H  t  r   lu  fu  n  la h  nd  n it
4440. C  n   s  -y     az  dan eyle em  n
Bula ma     d  n   diyen   m  n

T  r  h-i   htit  m-   N  z  m  'l-Mer  m u   stid   -y     evket [B 168b]   ¹¹⁶¹    hret-i   n ez-

¹¹⁶¹   : -P.

Rabbü'l-enām¹¹⁶² be-Tazarru^c -ı bî-Encām Eşā^c-Şıyt¹¹⁶³-ı Aqvāle be-Ḥamdullāh¹¹⁶⁴ Baḥr-i

Āḥar

(Mefā'ılün/mefā'ılün/fe'ülün)

4441. Tokuz yüz altmış üç olduğda hicret
Cemādın hükmine geldükde nevbet¹¹⁶⁵

[P 102a]¹¹⁶⁶

4442. Bu nazm-ı dil-güşā bulup ḥiṭāmı

Şafādan rūḥ-ı Yaḥyā aldı kāmı¹¹⁶⁷

4443. Hudā şaklaya anı ṭa'nelerden

Emīn idüp sefihāne nazardan

4444. Kemāl ehline ide anı manzūr

Cemālile ola 'ālemde meşhūr¹¹⁶⁸

4445. Olup nüzhetüñe erbāb-ı enzār

Ola ḥāṭırlara ferḥunde āsār

4446. Hudāyā Mün'imā Perverdigārā¹¹⁶⁹

Kerīmā Muḥsinā vü Kirdigārā

¹¹⁶² Ez-Rabbü'l-enām: Rabbü'l-enām P.

¹¹⁶³ şayt: Allāh P.

¹¹⁶⁴ “Meram[ımız]ın nazımlarının, tertiplerinin sonu ve onun şöret ve şevket bulması için Cenâb-ı Allāh’a nihayetsiz bir niyazla yalvarış.”

¹¹⁶⁵ Cemādın: Cemāzın P.

¹¹⁶⁶ P’de 113a’dadır.

¹¹⁶⁷ rūḥ-ı Yaḥyā aldı kāmı: nazmı buldı merāmı P.

¹¹⁶⁸ ide anı: anı ide P.

¹¹⁶⁹ perverdigārā: perverdigārān P; kirdgārā: kirdgārān P.

4447. Kitābum eyleyüp halk içre maqbūl
‘İnāyet ni‘metini eyle mebzūl
4448. Tedāvül devletin eyle ‘ināyet
Oķınup yazıla bā-cidd ü himmet
4449. Tarab-bahş eyle hātır içre anı
Ele alsunlar anı cāvidānī
4450. Bu nazma geydürüp raġbet libāsın
Vir aña şöhet ü şevket şafāsın
4451. Tıbā‘-ı ehle maṭbū‘ eyle anı
Sımā‘-ı cāna merfū‘ eyle anı¹¹⁷⁰
4452. Cemī‘-i ehl-i fazla dil-güşā kıl
‘Uķūle dāyimā nūzhet-fezā kıl
4453. Cemāl-i hürmete hāl eyle Yā Rab
Hemişe āl-i hoş-fāl eyle Yā Rab

[B 169a]

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4454. Zevķa rāci‘dür bilinmez vaşfla telķ olduġı
Defter-i taḥrīre şıġmaz şerḥ-i aḥbār-ı firāk¹¹⁷¹
4455. Ehl-i derd olan bilirüz her firāķuñ n’idüğün
Ḳatl-i aşḥāb-ı velādür añ kim āsar-ı firāk

Dīger (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

¹¹⁷⁰ Tıbā‘-yı ehle: Tıbā‘ ehline P.

¹¹⁷¹ 4258-4454. beyitler -P.

4456. N'ola dirsüz olmasanuñ hāli¹¹⁷²

Ola her dem belāyla hem-dem

4457. Görmez ola şafā yüzün bir gün

Dāyim ola keder aña maḥrem

4458. Her zamān ola ḥātırı mecrūḥ

Bulmaya bu cerāḥata merhem

Dīger

4459. N'ola dirsüz o 'āşıkuñ hāli

Çeke 'ömrince inkisār-ı firāk

4460. Rūz-ı vuşlat müyesser olmaya hīç

Şeb-i hicrānda ola zār-ı firāk

4461. Dāyim ağıyārla göre yārın

Her nefes ola ğam-kūsār-ı firāk

4462. Rūz [u] şeb ğamlara olup hem-dem

Dāyimü'd-dehr ola medār-ı firāk

4463. Bulmaya hīç şafā-yı eyyāmı

Ġuşşaya mūnis ola yār-ı firāk

[P 102b]

4464. Giçe minnetle cümle evķātı

Ḥātırınuñ ola şı'ār-ı firāk

4465. Vuşlat ābına ırmeyüp deheni

Yaķa her dem dilini nār-ı firāk

¹¹⁷² Vezin bozuktur.

4466. Hūznle hem-nefes velāya qarīn
Lūcce-i nezʿ-i cān kenār-ı firāk

[B 169b]

4467. Hākīm olup vūcūdı mülkine ğam
Göñlinüñ ola şeh-i yāri firāk
4468. Olmaya hātırı hafīfū'l-himl
Ebeden ola zīr-i bār-ı firāk

Dīġer (Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

4469. N'ola dirsüz o tālībūñ hāli
Aḡter-i maṭlabı ola rāciʿ
4470. Ne kadar cidd ü sa'y eyler ise
İtmez ola müsāʿade tālīʿ
4471. Bī'z-zarūre belā vü nikbet ile
Hālin nā-kāmına ola kāniʿ
4472. Himmetile bulınmayup kāmı
İl dilinden ola adın sāmiʿ
4473. İrmeye destı zeyl-i maṭlūba
Her ne deñlü olursa tāmī¹¹⁷³
4474. Gūne gūne belā vü ālāmı
Hātır-ı defteri ola cāmīʿ

Dīġer

¹¹⁷³ olursa: olur ise P.

4475. N'ola dirsüz o hâṭıruñ ḥālī
Olmaz ola murādına maḵrūn
4476. Görmeyüp rūy-ı selvet ü ferḥī
Dāyimā ola pūr-ḡam u maḥzūn
4477. Yıldı bir kerre olmaya ḥurrem
Ola her laḥẓa ḡamları biş on
4478. Görmemekden ruḥ-ı murādın ola
Aḡlamaḡıla dīdesi pūr-ḥūn
4479. Her nefes pūr-enīn olup cānı
Zecrle ola ḡalbi zār u zebūn¹¹⁷⁴

[B 170a]

(Fā'īlātūn/fā'īlātūn/fā'īlātūn/fā'īlūn)

4480. Āfitāb-ı terbiyetle ref' olınan zerrenüñ
Feyz-i nūr-ı himmetile rif'atin efzūn idūñ¹¹⁷⁵

Dīḡer

4481. Sāye-i iḥsānla āsūde olan ḥāki
Āfitāb-ı terbiyetle dāyimā ḥoş-ḥāl idūñ¹¹⁷⁶

Dīḡer

4482. Sofra-i iḥsāna da'vet olınan dā'ī yine
Nī'met-i in'āmdan zülle temennī eyledi¹¹⁷⁷

Dīḡer

¹¹⁷⁴ 4475-4479. beyitler P'de [103a] 17b derkenarındadır.

¹¹⁷⁵ 4473-4480. beyitler P'de [88a] 17a'dadır.

¹¹⁷⁶ iḥsānla: iḥsān ile P; dāyimā: dā'imā P.

¹¹⁷⁷ iḥsānla: iḥsāna P.

4483. Ni‘met-i in‘ām-ı bî-minnet-bîn dā‘î yine
Hûn-ı himmetden n’ola itmek ister iktizā¹¹⁷⁸

Dîger

4484. Hûn-ı lûṭfa ṭadanup maḡrūr-ı iḥsānuñ olan
Dā‘î-i küstāḥ yine himmet eyler iktizā

Dîger

4485. Ni‘met-i iḥsānuña müstaḡraḡ olan mādiḥüñ
Ḥāliyā yine kemāl-i lûṭfuñı eyler recā

Dîger

4486. Şerbet-i iḥsānı bî-minnet içen dā‘î şehā
Ni‘met-i in‘ām göricek hîç tevaḡḡuf idemez

Dîger

4487. Hûn-ı in‘āma tekellüfsüz şunagelmiş kişi
Sofra-i iḥsān döşenmiş göricek şabr idemez

[B 170b]

Dîger

4488. Ni‘met-i iḥsānla perverde olan dā‘î
Fazla-i iḥsān ile şeb‘ān idesiz bir daḡı¹¹⁷⁹

Bu Kıt‘alar Hikāyet-i Şikāyet-i Firāḡuñ Beyān-ı İzānına Tarīḡa-i Temsīl Üzere [P

103a]¹¹⁸⁰ ‘Alā-Vechü’t-taḡşīl-i Kefīl Olup Sebīl-i İbdā‘ Kelām-ı Meslekī Muḡtezāsınca

Gūna Gūna Teşbihāt İle Mācerā-yı Hicrān Mācerā-yı Selāset-Beyān Tarzı Üzere İrād

¹¹⁷⁸ n’ola: nevāle P.

¹¹⁷⁹ iḥsān ile: iḥsānla P; idesiz: eylesiz P.

¹¹⁸⁰ P’de 17b’dedir.

Olinmışdur Allāh Veliyyü'l-en'ām ve Minnetü't-tenbîh (?) Ve'l-i'c'lām¹¹⁸¹

4489. Qanı ol demler ki āsūde olup sâ'ikde cān
Bilmezidi niçe olur tābiş-i nār-ı firāk
4490. Bī-tekellüf dem-be-dem gülçîn-i bāğ-ı 'îş idi
Görmemişdi hîç hırāş-ı miḥnet-i ḥār-ı firāk
4491. Seyr-i gül-zār-ı cemāl eylerdi bī-teşvîş olup
Çekmezidi teng-nā-yı ḥasret-i dār-ı firāk
4492. Geldi bir dem kim düşinde görse ger bu ḥāleti
Gülşen-i cennet gelürdi aña kühsār-ı firāk¹¹⁸²
4493. Rûz [u] şeb eyler temennā Ḥazret-i Feyyāz'dan
Luṭf-ı ḥāş olup bozıla rûz-ı bāzār-ı firāk
4494. Vaşlıñuñ tiryākı irmezse olurum sekmān
Şöyle kār itdi derūna largā-i mār-ı firāk
4495. Vaşf olinmaz ḥāme-i takrîrle derdüm benüm
Bī-şumār olursa ger ta'dād-ı tûmār-ı firāk¹¹⁸³
4496. Kimse bilmez hîç ḥumār-ı Fürkatüñ acılığın
İllā ol 'āşık ki çekdi pîş-i esrār-ı firāk
4497. Zevka rāci'dür bilinmez vaşfla telḥ olunmaz
Defter-i teḥrîre şıgmaz şerḥ-i aḥbār-ı firāk¹¹⁸⁴

¹¹⁸¹ Allāh Veliyyü'l-en'ām ve (?) Ve'l-i'c'lām: - P.

¹¹⁸² dem; B'de dem-be-dem.

¹¹⁸³ -P.

¹¹⁸⁴ -B.

4498. Ehl-i derd olan bilür zehr-i firākuñ n'idügin
Kaṭl-i aşḥāb-ı velādur eñ kem āsār-ı firāk¹¹⁸⁵

[B 171a]

(Fe'ılātün/mefā'ilün/fe'ilün)

4499. Munkaṭı' ola aşdıkādan ol
Hāme-i ṭālī'ı ola vārūn
4500. Zevkda ola bir pula muḥtāc
Guşsa vü derdle ola Kārūn
4501. Seyl-i miḥnetlerüñ olup cūyı
Āteş-i ḥasrete ola kânūn
4502. Çeng olup meclis-i belālarda
Muṭrib-i nikbete ola kânūn¹¹⁸⁶

Dīger

4503. N'ola dirsüz o ḥastenüñ ḥālī
Çeke zaḥmet-i ṭabībden mehcūr
4504. İntizārile ola ḥāṭırı zār
Cānı bī-tāb ü sīnesi maḥrūr¹¹⁸⁷
4505. Dīde nemgīn ola göñül ğamgīn
Olmağıla şifā-yı dilden dūr
4506. Za'fla cānına geçe miḥnet
Mi'desi iştihādan ola nefūr

¹¹⁸⁵ -B.

¹¹⁸⁶ 4499-4502. beyitler P'de [103a] 17b'de derkenardadır.

¹¹⁸⁷ Cānı bī-tāb u sīnesi maḥrūr: Dāyimā ola pūr-ğam ü maḥzūn P.

4507. Kimse itmeye derdüne dermān
Niçe bir ola bu belāya şabūr
4508. Ola ‘illet kuvāsına ġālib
Niçe yıl ola ġaste vü rencūr
4509. Ĥaz̡z ider mi o saġlıġından hīç
İştīrābıla bī-kes ü meksūr
4510. Ne temettü‘ bulur o dünyādan
Ĥātırı zār u bünyesi bī-rüz¹¹⁸⁸

[P 103b]¹¹⁸⁹

4511. Meyl ider mi cihāna ol hergiz
Naḳd-ı şıḥḥatden olmışiken ‘ūr
4512. İtmeyüp iltifāt-ı dünyāya
Āb-rūy olurısa da el yur

[B 171b]

Dīġer

4513. N’ola dirsüz o müflisün ḥāli
Görmiye hīç gözi ruḥ-ı mālī
4514. İrmeye buġyesine hīç destī
Ĥāşıl olmaya hergiz āmālī
4515. Ĥātırı pūr-heves ola her dem
Olmaya ṭālī‘inün iḳbālī

¹¹⁸⁸ 4493-4500. beyitler P’de [102a] 90a’dadır.

¹¹⁸⁹ P’de 90b’dedir.

4516. Giçe hasretle 'ömri leyl ü nehār
İntizārıla hem meh ü sālī
4517. Vesvese eyleye diline hücūm
Münzabıt olmaya hīç aḥvālī
4518. Pür olup göñli ḥüznle ḡamdan
Ġuşşalardan derūn ola mālī

Dīger

4519. N'ola dirsüz o bülbülüñ ḡālī
Faşl-ı gülde ola esīr-i ḡafes
4520. Mümkün olup teferrüc-i dīdār
Seyr iderken şafāyıla herkes
4521. Mümteni' ola aña bu furşat
Ġālib iken dem-i hevā vü heves¹¹⁹⁰
4522. Būy-i gül-zārdan olup mehcūr
Ḥasretile çeke hemīşe nefes¹¹⁹¹
4523. Gözi yaşı şoramaya bāḡın
Aḡariken olup çü Nil ü Aras

Dīger

4524. N'ola dirsüz o ṭūtīnūñ ḡālī
Şükrinden ıraḡ olup cānı

[B 172a]

¹¹⁹⁰ Ġālib iken: Ġālibiken B.

¹¹⁹¹ çeke: giçe P.

4525. Zāğla hem-nefes ola her gāh
Çeke dāyim bu ḥabs-i hicrānı¹¹⁹²
4526. Bir yaña cinsinüñ müfārekatı
Bir yaña zāğ-ı bed-liḳā yanı
4527. Fūrkat-i cins ü şoḥbet-i nā-cins
Araya almış olalar anı
4528. İşi ola devām-ı ḥüzn ü keder
İşi ola ‘azāb-ı rūḥānī

[P 104a]¹¹⁹³

4529. Kimse ḥālinden olmayup āgāh
Giçe ḥasretle cümle ezmānı

Dīger

4530. N’ola dirsüz o bendenüñ ḥālī
Ḥızmet-i seyyidinden ola cüdā
4531. Cānına kār idüp firāk elemi
İde dāyim meded diyü o nidā
4532. Şöyle ola o dergehe müştāk
Bulsa eylerdi baş u cānı fidā

Dīger

4533. N’ola dirsüz ulaşanuñ ḥālī
Miḥnetile ne meyyit ola ne ḥayy

¹¹⁹² Zāğla: Zāğlar P.

¹¹⁹³ P’de 91a’dadır.

4534. Neşr-i evrāk-ı ğamları anuñ
Rûz-ı mahşer olunca olmaya tayy
4535. Ğuşşayla olup ğunûde ebed
Gören anı şibiḥ şana lâ-şeyy

Dīger

4536. N'ola dirsüz o kimsenüñ ḥālī
Sizüñile ol olmaya hem-rāh

[B 172b]

4537. Rûz [u] şeb ḥüznle ğiçe vakti
Kimse ḥālinden olmaya āġāh
4538. Ağlaya dāyimā firākıla
İştiyākıla ide her dem āh

**Bu Kıt'alar Muşāb-ı Teraḥḥüm-nişāba Tefriye İdüp Neşāyih-i Beyān-ı Vāḳi'-i Fevāyih
İle Ḥatır-ı müte'essirlerden Tesliye Eylemege Rāci'dür**
(Fe'ülün/fe'ülün/fe'ülün/fe'ül)

4539. *Ez ĩn mātem-i ḥāyil ü cān-ġüdāz*
Cihān berhem ūftāde şod ser-nigün¹¹⁹⁴
4540. *Benī ādem ü ḥalk-ı 'ālem tamām*
Ze-ḥün-āb-ı ğirye şode ġarḳ-ı ḥün¹¹⁹⁵

Dīger (Fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

4541. *Ez-nüzül-i inçenīn seyl-i ḳazā*
Şahn-ı 'ālem yek-sere ġarḳ-ı āb şod

¹¹⁹⁴ ki ser-nigün: şod ser-nigün P.

¹¹⁹⁵ “Bu can yakıcı ve korkunç matemden dünya birbirine düştü ve ters döndü. İnsanoğlu ve bütün dünya halkının kanlı gözyaşlarıyla ortalık kanla doldu.”

4542. *Kerîhâ-yı telh-i sükkân-ı cihân*
*Cây-ı seyl-âb-ı revân-ı hûn-âb şod*¹¹⁹⁶

[P 104b]¹¹⁹⁷

Dîger (Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ülün)

4543. İşitdükde muşîbet mâcerâsın
Cigerde mün'akid olan demâdan
4544. Medâr idüp ğarâ mektûbı içün
Karartdum anı dūd-ı âh u dādın
4545. Anuñla eyledüm imlâ-yı nâme
Ferâġat bulıcaķ resm-i du'âdan
4546. Huzûra eyledüm bādıla îrâd
Peyâm-ı sūziş-i bî-intihâdan
4547. İdüp birkaç delîl-i kâti'î yâd
Lisân-ı vaķt-i hâl mâ-mezâdan

[B 173a]

4548. Haber virüp idüp inşâ hemân-dem
Nefâz-ı kudret-i Rabbü'l-âlâdan
4549. Budur i'lâm olınan hâk-i pâye
Degül maḥfî egerçi ezkiyâdan
4550. Hele tezkîr içün eyledüm inhâ
Kazâ 'âri durur çün u çerâdan

¹¹⁹⁶ hûn-âb; hûbân P.

"Böyle şiddetli bir kader selinin inmesiyle bütün âlem baştan başa suya gark oldu. Dünya ehlinin iğrençlikleri sebebiyle akan sellerin yeri kanlı gözyaşlarıyla doldu."

¹¹⁹⁷ P'de 91b'dedir.

4551. İrilmez fikrile ğavrına anuñ
Biründur şufresi ħadd-i edādan
4552. Yok aña çāre ala üç ‘amelden
Şabırdan daħı teslīm ü rızādan
4553. Kimesne bulmadı def‘ine dermān
Ki kırtıla bu girdāb-ı fenādan
4554. Qabūl itmez ebed taqdīm ü te’ĥīr
Mu‘īnidür demi şubĥ u mesādan
4555. Büyük kūçek ğanī muĥtāc birdür
Şavulmaz nāzil olduĥda hevādan
4556. Cemī‘-i ĥalkı bir tutar hemānā
Gedāyı görmez ayru aĝniyādan
4557. Diyelüm dāyimā *el-ĥükmi lillāh*
Sem‘ine her ne kim gelse Ĥudā’dan
4558. Diñüz siz de hemīşe *ĥasbiya’llāh*
Cezālar vire cenb-i Kibriyā’dan
4559. Bu dünyā kimseye qalmaz muĥalled
Naşībün çoĝ ola dārü’l-beķādan
4560. Resūlullāh’a qalmadı bu dünyā
Qıyās eyle qalanını buradan
4561. Kime qaldı bu ‘ālem kime qalur
Mülūk u evliyā vü enbiyādan
4562. Yine yarar tutalum oldu bākī
Kederle mālī vü ĥālī şafādan

[B 173b]

4563. Ḥabībullāh severdi kim olğıl kız

‘Avārīdūr cenāb-ı Kibriyādan

4564. Virürse şükr alursa şabr lāzım

Şaķın ayrılma teslīm-i ķazādan

[P 105a]¹¹⁹⁸

4565. Virüp ķudretle aldı hıketle

Ḥalef virür saña feyz-i velādan

4566. Gümān itme şaķın bu sözlere sen

Zer ile ııprağunı kīmiyādan

4567. Olup şābir bu belvā-yı ‘azīme

İçüre aç elün feyz-i Ḥudā’dan

4568. Eger isterseñ bu söze işbāt

Yüri var okı tenzīl-i semādan

4569. Muşāb olduķda ķul olursa şābir

Neler biter riyāz-ı Kibriyā’dan¹¹⁹⁹

4570. Hemān olup muķīm gūşe-i şabr

Olasız sābıķān-ı aşfiyādan

Dīger

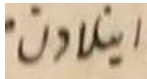
4571. Ğarā mektūbı ‘unvānın yazarken

Derün-ı sīneden peydā olup āh

4572. Siyāh itdi ķarārūm nāmesini

Temālūk desti andan oldı kütāh

¹¹⁹⁸ P’de 100a’dadır.

¹¹⁹⁹ Kibriyā’dan: B.

4573. Du‘ā resmin unutturdı o demde
Ber-ā-ber olmışıdi māhī vü māh¹²⁰⁰
4574. Bir āteş düşdi dil kâşānesine
Mūsāvī aña nisbet kühla kâh
4575. Yanariken bu resme nār-ı zāra
Boşandı cū-yı eşküñ bendi nā-gāh
4576. Şu resme oldı tākı kılzüm-i eşküñ
Alup mülk-i vücūdı nitekim gāh

[B 174a, P 105b]¹²⁰¹

4577. Hārāb idüp riyāz-ı şabrı yek-ser
Degüldür kimse hīç ‘avķına āgāh
4578. Kālup dil āb u āteş arasında
Cenāb-ı kudsden oldı meded-ķ^vāh
4579. İştıdı mülhim-i ğaybdan bu şavtı
Ki ey ehl-i belā kıl *hasbiya’llāh*
4580. Hemān teskīn bulup tuġyān-ı miḥnet
Didi cān şıdkla *el-ḥükmillāh*
4581. Size daḥı budur fikr-i münāsib
Cenāb-ı ‘izze yüz tutup siḥer-gāh
4582. Şıġınup rahmet-i Ḥaḳḳ’a göñül den
Taşabbur eyleyesiz ḥ^vāh ü nā-ķ^vāh

¹²⁰⁰ unutturdı o demde: unuttırmışdı ol dem P.

¹²⁰¹ P’de 100b’dedir.

4583. Licām idüp sebātı fark-ı nefse

Hemīşe eyleyesiz aña ikrāh

4584. ‘İvazlar vire tā Deyyān-ı ‘ālem¹²⁰²

Be-ḥaḥḳḳ vāridāt *ḡulhuva’llāh*

4585. Vire ḥayrū’l-ḥalef ḥayy ü tüvānā

Ḳadīm ü Ḳādir ü Ḳayyūm vallāh

Dīger (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4586. Āh-ı āteş-nāk-ı dūdından medār īrād idüp

Ta‘ziyyet mektübını anuñla imlā eyledüm

4587. Sīne-i pür-süzdan çıkan biḥār-ı ḥūnla

Nāmenüñ ‘unvānını sürḥile inşā eyledüm

4588. Āh idüp ḳanlar döküp zabṭ idemeyüp nāleyi

Tesliye resmini efgānile icrā eyledüm

4589. Soñra fikr idüp buña tedbīr ü dermān isteyüp¹²⁰³

Tañrı’dan mülhem olup şabrı mededen eyledüm

4590. Bu durur ben bildüğüm bir daḥı nesne bulmadum

Ol sebebden size daḥı anı inhā eyledüm

[B 174b]

4591. Ġayrı çāre bulursa luṭf idüp ey ḥoş-ḥışāl

Siz bize ta‘līm idüñ ben size ilḳā eyledüm

¹²⁰² ‘ālem: ādem P.

¹²⁰³ ü: -P.

4592. Yok durur teslîmden özge muḥaṣṣal çāresi
Evvel istihbār idüp āḥirde imzā eyledüm¹²⁰⁴

Meşnevî¹²⁰⁵

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ülün)

4593. Fenā dārı durur bu ‘ālem el-ḥaḳ
Beḳā bulmaz beşer bunda muḥaḳḳaḳ
4594. Beḳā Allāh’a maḥşuşdur hemānā
Ḳalanınuñ fenādur şanı kellā
4595. Hüve’l-Bāḳī delīlidür bu emrūñ
Hem el-ġāfī sicilli Zeyd ü ‘Amr’uñ

Dīġer (Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4596. Cümle eşyā fi’l-meşel didi lisān-ı ḥālle
Mülk-i dünyāda daḥı bir böyle mātem görmedük

[P 106a]¹²⁰⁶

4597. Bir ġırīv ü zārī vü feryād ḳopdı nāgehān
İttifāḳıla didiler ehl-i ‘ālem görmedük
4598. Nice görsünler cihānda böyle mātem olmadı
Bir muşībetdür bugün bu ‘ayn-ı Ādem görmedük

Dīġer (Fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün)

4599. Lāyık-ı raḥmet-i Ḥudā merḥūm
Me’men-i aşfiyāya gitmişler

¹²⁰⁴ 4586-4592. beyitler P’de [105a] 100a’dadır.

¹²⁰⁵ 4593-4595. beyitler P’de [106a] 92a’dadır.

¹²⁰⁶ P’de 92a’dadır.

4600. Suffe-i bî-şafâyı halka şalup
Menzil-i pür-şafāya gitmişler
4601. Sāyebān-ı cihānı terk idüp
Fānī olmaz sarāya gitmişler
4602. Kimse kalmaz cihān-ı fānīde
Bunlar önden şılāya gitmişler
4603. Būm-ı şūmun maḳarr-ı dūnından
Āşiyān-ı hūmāya gitmişler
4604. Haḳ Te‘ālā ḡarīḳ-i raḥmet ide
Çün civār-ı Hudā’ya gitmişler
4605. Vire Haḳ bākīsine ‘ömr-i ṭavīl
Çünkü anlar beḳāya gitmişler
4606. Pāyidār ola devḥa-i devlet
Berkli ger hevāya gitmişler
4607. Bostān bākī ola aşlı ile
Gerçi bārī hevāya gitmişler¹²⁰⁷

[B 175a]

Dīger¹²⁰⁸(Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

4608. Hırmen-i şabr u ḳarārūm yandı āh
Nāgehānī irişüp nār-ı ḳazā
4609. Hānedān-ı ‘ömrüñ eglencesi
Aldı gitdi göz göre seyl-i belā¹²⁰⁹

¹²⁰⁷ 4601-4607. beyitler -B; P’de 105b, B’de 177a’dadır.

¹²⁰⁸ P’de [107b] 92b’dedir.

¹²⁰⁹ belā: beḳā P.

4610. Ğam-küsār-ı alb-i pür-endūhımı
Eyledi ayfā ecel beri hebā
4611. uvvet-i zāhr-ı dil-i bed-ālūmi
Pür-ikest itdi meded bād-ı fenā
4612. Bāğ u rāğ-ı ātırurum yā göresin
Zāyi‘ itdi ahr idüp berd-i hevā¹²¹⁰
4613. Nūr-ı eşm-i merdüm-i āmālūme
Virdi nā-geh mevt yili inifā
4614. Zā‘fla oldu göñül ālī arāb
Sen ‘ināyet ıl baa yā Rabbenā

[P 106b]¹²¹¹

Müfredāt-ı Meşnevī¹²¹²

(Mefā‘ilün/mefā‘ilün/fe‘ulün)

4615. Metā‘-ı şabrum aldı düzd-i minet
Daı berk-i arārum bād-ı āfet
4616. Seyile gitdi dil ü cānum enīsi
Helāk oldu şafā bezmi celīsi
4617. Nücūm-ı tālī‘üm düşdi dirīğā
Başuma menc derd üşdi dirīğā
4618. Bozıldı bostān-ı fikr ü tedbīr
Üzüldi rīsmān-ı lafz u tarīr

¹²¹⁰ İtdi: idüp P.

¹²¹¹ P’de 93a’dadır.

¹²¹² Müfredāt-ı Meşnevī: Meşnevī Velehü P.

4619. Tütildi āfitāb-ı ʿiṣ ü ʿiṣret
Yıkıldı kaşr u tāk-ı şevk ü selvet
4620. Harāb oldu binā-yı hażz u şādī
Olup maʿmūr beyt-i nā-merdānī

[B 175b]

4621. Söyindi āteş-i nüzhet ocağı
Dükendi şemʿ-i cemʿ-i zevk bāğı
4622. Kesildi çeşme-sār-ı şabr u ārām
Yaşıldı kavs-ı mesʿūdāt-ı eyyām
4623. Kesād oldu metāʿ-ı ihtiyārum
Mezād oldu kumāş-ı āh u zārum
4624. Gidüpdür revnaķı bāzār-ı ʿömrüñ
Döküldi gülleri gül-zār-ı ʿömrüñ
4625. Uçupdur murğ-ı ārām u hużūrum
Göçüpdür sākin-i kūy-ı sürūrum
4626. Vedāʿ itdi baña yār-ı neşātum
Muḥāl oldu mecāl-i inbisātum
4627. Mecāl-i tākātüm teng itdi fūrkat
Maķām-ı hātūrum seng itdi fūrkat
4628. Vücūdum āteş itdi tīb-ı ḥasret
Harām oldu gözüme ḥʿāb-ı rāḥat
4629. Hazān oldu gül-i gül-zār-ı ʿiṣüm
Figān oldu anuñçün dāyim işüm
4630. Dil ü cānum kırınsın gerek āfet
Yiyüp itdi beni pūr-derd-i miḥnet

4631. Ecel berķī urup nā-gāh bāgum
Yile virmişdür evrāk-ı firāgum
4632. Muşībet ünsini yaķdı vüçüdum
İhāta eyledi āfākı dūdum
4633. Każā seyli alup raht-ı karārum
Ulaşdı göklere āhıla zārum
4634. Fenā yile yıķup bünyān-ı ‘ömrüm
Be-gāyet gevşedi erkān-ı ‘ömrüm

[P 107a]¹²¹³

4635. Belā gerdi tölup ‘ayn-ı hayātum
Giderdi kāyināta iltifātum¹²¹⁴

[B 176a]

Meşnevī¹²¹⁵

4636. ‘Aceb midür şoğılsa baħr-ı ‘ummān
Hevā oldu bu ğamdan nār-ı sūzān
4637. ‘Aceb midür kara giyse felekler
Bu miħnetden tutar mātem melekler
4638. ‘Aceb mi ağlarısa çarħ-ı gerdūn
Muşībetden olupdur bağrı pür-ħūn
4639. ‘Aceb midür fiğān eylerse tağlar¹²¹⁶
Bu derdile nice tağ taşlar ağlar

¹²¹³ P’de 93b’dedir.

¹²¹⁴ kāyināta: kā’ināta P.

¹²¹⁵ Meşnevī: Meşneviyyāt P.

¹²¹⁶ tağlar: dağlar P.

4640. ‘Aceb mi yaş dökerse ebr-i Nīsān

Yüregin āhla şu itdi insān

4641. ‘Aceb mi kūh u hāmūn itse zārī

Ki kalmadı bu denīnūñ qarārı

4642. ‘Aceb mi sīnesin çāk itse şahrā

Ki tıldı cevfine feryād u avā¹²¹⁷

4643. ‘Aceb mi gerd olursa hāk-i ‘ālem

Ki bād-ı şarşar oldı āh-ı ādem

4644. ‘Aceb mi bāğ u bostān olsa bir dūd

Ki şahın-ı ‘ālem oldı āteş-efzūd

[B 176b]

4645. ‘Aceb mi yir gök olup gök ola yir

Fiğān u nāleler unıtdı yir yir

4646. ‘Aceb mi kül olursa kāk-veş kūh

Cihān hālkınuñ āhı oldı enbūh

Bu Kıt‘a vü Müfredāt Bir Kimse Kendü Başına Gelen Muşibeti ve Hırkat-ı Fürkati

Ahbābına İ‘lām Eylemege Mütekefildür¹²¹⁸

(Fā‘ilātün/fā‘ilātün /fā‘ilün])

4647. Mışr-ı āmālüm ‘azīzi Yūsuf’ı

Qapdı nā-geh gerek āfetü’l-ğıyās

¹²¹⁷ avā: avvā P.

¹²¹⁸ Bu Kıt‘a vü Müfredāt Bir Kimse Kendü Başına Gelen Muşibeti ve Hırkat-ı Fürkati Ahbābına İ‘lām Eylemege Mütekefildür: Bu Kıt‘alar Bir Kimsenüñ Başına Gelen Muşibeti İ‘lāmdur P.

4648. Gülşen-i şabr u karārūm verdini
Yoldı n'idem bād-ı fūrkatü'l-ğiyās¹²¹⁹

4649. Ma' den-i naḳd-i hayātum cevherin
Aldı ańsız düzd-i miḥnetü'l-ğiyās

[P 107b]¹²²⁰

4650. Hırmen-i 'ömr-i 'azīzüm ḥāşılın
Āteş itdi berḳ-i ḥasretü'l-ğiyās

4651. Rūz-ı bāzār-ı metā'-ı 'īşümi
Ġarḳa virdi seyl-i nikbetü'l-ğiyās

Dīger

4652. Yaḳdı cānı nār-ı fūrkatü'l-ğiyās
Yaḳdı 'ömrüm varın āfetü'l-ğiyās¹²²¹

4653. Şabrumuñ bünyādına virdi ḥalel
Seyl-i nikbet bād-ı miḥnetü'l-ğiyās¹²²²

4654. Yaḳdı vaḳtüm ḥāşılın yaḡmaladı
Rehzen-i derd-i felāketü'l-ğiyās¹²²³

4655. Hırmen-i āmālūmi kül eyledi
Dūd-ı āh-ı berḳ-i ḥasretü'l-ğiyās¹²²⁴

¹²¹⁹ Yoldı n'idem: Yoldı yā n'idem P.

¹²²⁰ P'de 92b'dedir.

¹²²¹ 'ömrüm: 'ömrüñ P; āfetü'l-ğiyās: āfetü'l-firāk B.

¹²²² miḥnetü'l-ğiyās: miḥnetü'l-firāk B.

¹²²³ felāketü'l-ğiyās: felāketü'l-firāk B.

¹²²⁴ ḥasretü'l-ğiyās: ḥasretü'l-firāk B.

4656. Merdüm-i tedbîrümü itdi ğarîķ
Mevc-i baħr-i sūz-ı ħurķatü'l-ġıyās¹²²⁵

[B 177a]

(Mefā'îlün/mefā'îlün/fe'ûlün)

4657. Lisân-ı medħle mezkûr eyle
‘Uyûn-ı luṭfla mestûr eyle
4658. Qabûl-i bâ‘işini eyle mevfûr
Feraħ vire şudûra gözlere nûr¹²²⁶
4659. İlâhî eyle me’mûlüm muħaşşal
Bu nazmı eyleyüp her dem mübeccel
4660. Ĥabîbüñ ħürmeti ey Rabbü'l-menân
Bu mes’ûlün ħuşûlin eyle iħsân
(Fā’îlātün/fā’îlātün/fā’îlātün/fā’îlün)
4661. Ĥayr ile yād eyleyenler işbu ħaṭṭın kâtibin
Ĥayra yazsun sözüümüz anuñ kirāmen kâtibin¹²²⁷

¹²²⁵ ħurķatü'l-ġıyās: ħurķatü'l-firāk B.

¹²²⁶ Qabûl-i: Qabûli P.

¹²²⁷ -B.

SONUÇ

16. yy.da kaleme alınan *Hazînetü'l-Beyân ve Sefînetü'l-İrfân fî Mühimmâti'l-İnsân ve Mekâsidü'l-Cenân* adlı bu metnin yazarının Emin Kösesi lakabıyla da anılan Leyszâde Yahyâ Çelebi'ye ait olduğu tespit edilmiştir.

Metin üslûbu, mektupların muhtevası, kelime kadrosu, farklı nazım şekilleri, aruz kalıpları ve belli bir plan dahilinde metodik bir çalışmanın ürünü olması gibi hususiyetler bakımından incelendiğinde eşine az rastlanır bir edebî değere sahip olduğu söylenebilir. Bu metnin asıl önemi, kendi sahasında şu anki tespitlere göre örneğinin bulunmamasındadır. Münşeât mecmuaları arasında sayılabilecek fakat onlardan farklı olarak mektupların nasıl yazılması gerektiğini anlatan, başlıklarla okura yönlendirmelerde bulunulan bu mesnevîde, müellifin yazdığı mektupları toplamaktan ziyade “Nasıl mektup yazılır?” sorusuna cevap niteliğinde bir usûl kitabı hazırlamaya çalıştığı söylenebilir.

Türk edebiyatında çeşitli düz yazıların ve özellikle mektupların toplandığı münşeât kitapları nesir literatüründe önemli bir hacme sahiptir. *Hazînetü'l-Beyân*, bunların içinden manzum ve hitap içermeyen mektupları toplamakla ayrılır. Kitabın tertibinin üç bölümden oluşması, bunların müellifin okuru yönlendirici, uyarıcı üslûpta, dikkatle kaleme alınması ve yine üç ana başlık haricinde yerleştirilen mektupların kime, nasıl bir üslûpla yazılmasına dair yönlendirici başlıklar, sıradan bir mektup topluluğu olmaktan ziyade eseri usûl anlatan bir öğretici metne de yaklaştırır ve bu açıdan benzersizdir.

Bir mesnevî düzeninde yazıldığından, şairin her tabakadan insan için özenle seçtiği kelimeler dikkat çekicidir. Bir müderris olan müellifin, “Mektup kime, nasıl yazılır?” sorusunu örneklediği bu metinde kullanılan dil, aynı zamanda kime, nasıl bir üslûpla hitap edileceğine de örnek oluşturur. Yazıldığı dönemin klasik imlâsını taşıyan metinde, aynı zamanda dönemin klasik şiirüslûbu ve anlam dairesini sergilediği de söylenebilir.

Mektupların içerisinde yüksek tabakadaki, rütbeli kimselere hitap ve bunlardan gelen cevapların mahiyeti ve ayrıca azillere uğramış, nasplarla lutuflanmış kimselerin yazacağı iltimas-nâme, şefkat-nâme gibi mektup örnekleri ve onlara teselli mahiyetinde yazılacak mektup örneklerinde, müellifin ve genel Osmanlı ulemâ ve devlet görevlilerinin azil, nasb ve sürgünlerle yaşadığı ruh hâli, duygu ve düşünceleri, çektikleri sıkıntılar ve ahabplarına özlemlerin zorluğu okunabilmektedir. Özellikle fürkat-nâme örneklerinin yalnızca aynı tabakadan, yani aynı sınıfa mensup insanların arasında değil, daha yüksek rütbeli kimselere de gönderilmesi örneklenen mektuplarda, yalnızca duygu durumunun ifadesi

verilmez. Aynı zamanda mektup gönderilen kimsenin imkanlarından yararlanmak isteme sâikin de olduğu gör÷lmektedir.

Bu çalışmamızla literatüre kazandırdığımız ve yeni çalışmalara kadar bir benzerinin bulunmadığını tespit ettiğimiz bu metin, münşeâtlara, mektup tarzı metinlere farklı bir bakış getirmekte, kendi sahasına yeni bir bilgi kazandırmaktadır. Bu çalışmada temennimiz klasik Türk edebiyatı araştırmalarına bir ışık tutmaktır.

KAYNAKLAR

BERBERCAN, M. Turgut (2013). Türk Yazı Dilindeki İlk Manzum Mektup Örnekleri, *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 2, s. 73-92.

ÇAKIR, Ömer (2005). Türk Edebiyatında Mektup, Gazi Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

DAŞ, Abdurrahman (2003). Osmanlılarda Münşeât Geleneği, Hoca Sadeddin Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Münşeâtı, Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.

DERDİYOK, Çetin (?). Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği, *Kültür ve Sanat*, s.731-740.

DERDİYOK, Çetin (1997). Eski Edebiyatımızdan Günümüze Mektuplarda Biçim, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Dergisi*, S. 415, s. 665-671.

DODANGEH, Abdullah (2016). Celâyirî Hükümdarı Şeyh Üveys'e Sunulan Desturü'l-Kâtib fî Ta'yini'l-Merâtib Adlı Eser Üzerine Bir Değerlendirme, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Cultural Studies)* C.2, S. 4, s. 163-183.

DONUK, Suat (2017). *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti's-Şakâ'ik-Nev'izâde Atâyî'nin Şakâ'ik Zeyli* (İnceleme-Tendikli Metin), YEK Başkanlığı Yay., C.1, İstanbul, s. 285.

DONUK, Suat (2018). *El-Ikdu'l-Manzûm Fî Zikri Efâzılı'r-Rûm-Ali b. Bâli'nin Şakâ'ik Zeyli* (İnceleme-Eleştirmeli Metin, Çeviri), YEK Başkanlığı Yay., İstanbul, s. 120-122.

DURMUŞ, İsmail (2000). TDV İslam Ansiklopedisi, Mad. “İnşâ”, C.22, İstanbul, s. 334-337.

DURMUŞ, Tuba Işınsu (2014). Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, [Erişim Tarihi: 20.05.2019],

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6116>.

EMECEN, Feridun (1992). TDV İslam Ansiklopedisi, Mad. “Biga”, C.6, İstanbul, s. 136-137.

HAKSEVER, Halil İbrahim (1995). Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi’nin Münşeâtı, İnönü Üniversitesi SBE Yayınlanmış Doktora Tezi, Malatya.

İÇLİ, Ahmet (2018). Mardinli Akli ve Manzum Mektubu, *Journal of Turkish Language and Literature*, C.4, S.3, s.739-767.

İÇLİ, Ahmet (2019). Harîmî’nin Manzum Mektubu, *Türk Dünyası Araştırmaları*, C.123, S.243, s.251-278.

İNALCIK, Halil (2003). *Şair ve Patron*, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

İŞPİRLİ, Mehmet (1992). TDV İslam Ansiklopedisi, Mad. “Bitik”, C.6, İstanbul, s. 225.

KANAR, Mehmet, Kurtuluş, Rıza (2000). TDV İslam Ansiklopedisi, Mad. “İnşâ”, C.22, İstanbul, s. 337-338.

KAÇAR, Mücahit (2021). 16. yüzyıldan Bir Manzûm Münşeât: Fânî Mahlaslı Yahyâ Çelebî’nin Hazînetü’l-Beyân ve Sefinetü’l-İrfân’ı, *9. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı*, S. 659-680, <https://doi.org/10.26650/PB/AA10AA14.2022.002.045>

KAPLAN, Yunus (2019). Nakkaş Sâ'î'nin Edirne'den İstanbul Şuarasına Gönderdiği Mektup, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Y.5, S.11.

KARTAL, Ahmet (2018). *Doğu'nun Uzun Hikâyesi*, Doğu Kütüphanesi Yay., 3.Baskı, İstanbul, s.103-106.

KAYA, Güven (2007). Eski Türk Edebiyatında Manzum Mektup Türü ve Pâre Pâre Ahmet Çalebi ile Lâmiî Arasındaki Manzum Mektuplaşma, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.32, Erzurum.

KIRCA, Ersin (2016). Münşeât Mecmuâlarının Tarihi Gelişimi ve Râmî Mehmed Paşa'nın "Hulâsa-i İnşâ" İsimli Eseri, *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C. 2, S. 3 s. 84-100.

KUT, Günay (1974). Gazâlî'nin Mekke'den İstanbul'a Yolladığı Mektup ve Ona Yazılan Cevaplar, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, C. 21-22, s. 223-252.

SEVGİ, Ahmet (?). Neylî'nin Manzûm Bir Mektubu..., <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/997/939>. [Erişim Tarihi: 05.09.2021]

SOFUOĞLU, Nesrin (2022). Nef'î'yi Tanzîren Keçecizâde Fuad Paşa'ya Yazılmış Manzum Mektup Örneği, *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, S.14, s. 63-88.

UZUN, Mustafa İsmet (2006). TDV İslam Ansiklopedisi Mad. "Münşeât", C.36, İstanbul, s.18-20.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta öğrenimini Gazi Ahmet Muhtar Paşa İlköğretim Okulu'nda tamamladı. 2015 yılında Kazım Karabekir İmam-Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 2019 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü birincilikle bitirdi. Aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı programında yüksek lisans öğrenimine başladı.